کورد دوژمنـی خۆت بناسە

رەفیق پشدەری

بەرگی سێیەم

پێشەکی

بەداخەوە پیلانەکانی دوژمنی کورد بەتایبەتی دوژمنی ناوخۆ, لەمێـژووی خـەباتی ئێمـەدا ئەوەنـدە زۆرن کەباسـکردنیان بەبەرگـو دوو بەرگ تەواو نابێ, بۆیە کەسێك بیەوێ بەراستگۆییو بێخۆدانە پاڵ حزبێـك وپاکانـەکردن بـۆ هـیچ لایـەك ئـەو مێژووە بنوسێت, ناچار دەبێ بەرگی سێیەم وچوارەم وپێنجەمیش بنوسێ تا بەرچاوی نەوەی نوێی گەل رۆشنبێتو بتوانێ دۆستو دوژمنی جیابکاتەوەو پەند لەهەڵەکانی رابردوو وەربگرێو بیکاتە مەشـخەڵی عـەقڵو هۆشـی خـۆی, تـا لـەدواجاردا گورِی گەورەترو خێراتر بەو بزاڤە نەتەوەییە بدا.

لەخوێنەری ناشارمەوە کەهاندانو پشتگیریی ئەوانەی لەکوردستاناندان یا بەتەلـەفۆنو فـاکس لەئـەوروپاوە پەیوەنـدییان پێوەکردووم، هێـزو تاقـەتێکی زیـاتری پێبەخـشیم بـۆ تـەواوکردنی ئـەو پرۆژەیـەی بێلایەنانـە دەسـتم پێکردبـوو، ئـەویش ناساندنی گەلەکەمانە بەدوژمنی ناوخۆی, بەو دوژمنەی بەکوردی دەدوێو لەهەمان نەتەوەیەو سەرسەختترین دوژمنیـەتی. بۆیە بەو پاڵپشتە مەعنەوییە گەورەیـەو بەپـشتبەستن بـەخوا, وا بـەرگی سـێیەمیش کەوتـە بەردەسـتی خوێنـەر هیـوادارم بتوانێ رۆشنایی زیاتر بخاتەسەر مێژووی گەلەکەمانو جێـی متمانـەو سوودبەخـشین بـێ بـۆی, چـونکە ئـەم کتێبـەم وەکـو بەرگەکانی پێشوو نیە، هەروەها ئەوانیش کە ئینشاڵڵا بەدوایدا دێن" یادەوەریی کەسێکە لەناو روداوەکاندا ژیاوەو لەخۆشی و لەناخۆشیەکانیدا بەژداربووە. هەموو کەسێکیش دەزانێ من کابرایەکی حزبی نیمو دژی کەسیشم نەنووسیوە, بەڵکو چـیم بینیوە وچی کراوە بۆ خەڵکم ئاشکراکردووە, با ئەموئەو پێیان ناخۆشبێت هەروەکو قورئانی پیرۆز فێرماندەکا ﴿ وقـل الحـق من ربك فمن شاء فليؤمن ومن شاء فليكفر﴾، منیش پەیماندەدەمو سوێند دەخۆم, کە لەبارەی مێـژوو و بەسـەرهاتی گەلەکـەمان (ئەوەندەی لیێ ئاگاداریم) لەراستی کەمتر نەڵێم,

خەڵکیش ئازادن بروا دێنن یا نا, پێیان خۆشە یا نا. لـەم بروایـەوە سـەرەتای ئـەم بەرگـەش، بەچـەند تێبینییـەك دەسـت پێدەکەم, بەو هیوایەی ئەگەر لەبەرگی پێشوودا ناڕۆشنی هەبووبێت یا شـتێکم لـەبیر چـوبێ, خوێنـەر بـەم تێبینانـە زیـاتر بابەتەکەی لا روونبێتەوە..

خزمەتکاری کوردو کوردستان

رەفیق پشدەری

سەر لێشێوانی بنەماڵە
تێبینی لەسەر بەرگی دووەم

دوای رێککەوتنی جەزایر لەنێوان عیراق وئێران لە١٩٧٥/٣/٦دا بارودۆخی کوردستانی باشوور تووشی پەشێوی وئاڵۆزییەکی زۆر گەورەبوو, خەڵکی کوردستان لەسەرەتای رێککەوتنەکە تاراگەیاندنی ناوەرۆکەکەی، لەدڵەڕاوکێ و دوودڵییەکی زۆردا دەژیان, چونکە دەیانزانی پاشەڕۆژو ئەنجامی شۆڕشەکەیان لەبەردەم هەڕەشەی جددیدایە, کەسیش لەوە دڵنیا نەبوو کەباوکی شۆڕش" بارزانی لەئاست ئەو رێککەوتنە هەڵوێستی چی دەبێ ئەگەر هاتو دژی بەرژەوەندییەکانی شۆڕش وەستایەوە. ئاشکرایە کەبارزانی لەئاست دوابڕیاری شومی رێککەوتنی جەزائیر تەنها چوار رێگای لەبەردەمدا بووە:

١. خۆدانە دەست حکومەتی بەعس, کەئەمەیان قورسترین وسەختترین دەرگابووە رووی تێبکات, چونکە هەڵبژاردنێکی ئاوا جگە لەوەی کەشۆڕش و دەستکەوتەکانی بەبا دەدا، لەهەمانکاتدا خودی بارزانی و بنەماڵەکەشی رووبەڕووی هەڕەشەی مەرگ دەبوونەوە. بارزانی دوای ئەوەی لەسۆڤیەت گەڕایەوە بۆ کوردستان، بەشکۆدارییەوە پێشوازیکرا، بەجۆرێك کەجێی چاوەڕوانی نەبوو, بەڵام بەداخەوە ئەو زۆر نابەرپرسانە چۆوە بەردەم عەبدولکەریم قاسم و پێی گوت: (من سەربازی تۆم)و لەدانیشتنێکیتردا پێی گوتبوو (من قەیتانی قۆندرەکانتم) !

ئەم خۆدانەدەست و چوونەپێشەوەی بارزانی لەدەسەڵاتی ئەو کاتەی عێراق، بەهاو نرخی ئەو پیاوەی لەبەرچاوی سەرانی رژێمدا کەمکردەوە بۆیە بەردەوام وەك سەرۆك جاشێك مامەڵەیان لەگەڵدا دەکرد نەك سەرکردەیەکی سیاسی, پاش ماوەیەکی کەم بارزانی دژی شۆڕشی ١٤ی تەموز چەکی هەڵگرت و بوو بەکەوا سپی بەرلەشکر, لەئەنجامدا حکومەتی عەبدولکەریم رووخا. دوای هاتنی بەعس بۆ سەر دەسەڵات لەعێراقدا پاش رووخانی دوو حکومەتی عەبولسەلام و عەبدولرەحمان بەیاننامەی ١١ی ئازار راگەیانرا بەڵام هەر زوو شەڕ لەنێوان حکومەت و شۆڕشدا دەستی پێکردەوە. هەموو ئەمانە وایان لەبارزانی کردبوو کەنەتوانێ بگەڕێتەوە ژێر دەسەڵاتی رژێمی بەعس.

٢. هەڵاتن بۆ ئێران" گەرچی ئەمڕۆ هەموو دەزانین کەبارزانی ئەم رێگایەی هەڵبژارد **بەڵام** ئەمەشیان هیچی لەوەی یەکەمیان کەمتر نییە چونکە لەهەردوو حاڵەتدا شۆڕش بڵاوەی پێدەکرێ و گەل تووشی زیانی گەورە دەبێت. تاکە جیاوازییەك ئەوەیە کەلەم رێگایەیاندا گیانی ئەندامانی بنەماڵەکەی پارێزراو دەبێ و ژیانیان مسۆگەرە, با بەزەلیلی و ملشۆڕیش بێ, گەل و شۆڕشەکەشی بەقوربانی ئاسوودەیی و رزگاربوونی بنەماڵەبێ !

چونکە بەلای بارزانییەوە" ئەگەر گورگ پەلاماری مەڕ بدا گرنگ نییە مەڕەکان چییان بەسەردێت, بەڵکو گرنگ ئەوەیە شوان پارێزراو بێت. بۆیە من دڵنیام دوای هەرەسی ١٩٧٥ هەموو ئەو کارەسات و نەگبەتی و نەهامەتییانەی بەسەر گەلەکەماندا هاتووە" بەشی هەرەزۆری لەئەستۆی بنەماڵەدایە. چونکە ئەوان ئەگەر شۆڕشیان بەقوربانی بەرژەوەندیی تایبەتی خۆیان نەکردباو لەبەردەم دەسەڵاتی بەعسدا چۆکیان دانەدابا, ئەوا بەعسیش بەو ئاسانی و دڕندەییە نەدەکەوتنە گیانی گەلەکەمان.

٣–سێیەم رێگەی بەردەم بارزانی کەپەسەندترین رێگەو لەهەمووشیان سەختترە, رێی درێژەدان و بەردەوامی شۆڕشە, رێی ملکەچ نەکردن و ملنەدانە بۆ دوژمنان, رێی کوردستان یا نەمانە, شێخ عوبێدولا نەهری, شێخ سەعیدی پیران, شێخ

مەحمودی حەفید, قازی محەمەدو چەندین شۆڕشگێڕی ناوداریترە.بەڵام چ لەمەلایەك دەكەی خۆی بەشوێنكەوتووی پێغەمبەر بزانێو لەهەمانكاتدا كار بەو قسەیەی نەكات كە فەرموویەتی (كلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته) بەڵكو حاڵی زمانی بڵێت (انا الراعي، ومسؤل عن نفسي فقط!).

٤–ئەم ڕێگەیەی بەردەم بارزانی، خۆكوشتن بوو. لەسەرەتای دەركەوتنی پیلانە دوژمنكارییەكەی جەزائیر زۆربەی خەڵك بڕوای وابوو كەمەلامستەفا خۆی دەكوژێو ملشۆڕی قبوڵ ناكا. ئاشكراشە لەمێژووی خەباتی گەلاندا نموونەی ئەوهامان زۆرە كەپاش ئەوەی سەركردەی شۆڕش لەوە دڵنیا دەبێ كەبەرامبەر پیلانێكی وادایە كەناتوانێ خۆی بۆ بگیرێو بەرەنگاری بكا, لەترسی رسوابوون خۆی دەكوژێت تا لەیادەوەریو مێژووی گەلدا بەزیندوویی بمێنێتەوە, نەك ژیانێكی زەلیلی قبوڵ بكات كە دواجار لەكەسێكی شۆڕشگێڕەوە, بۆ مرۆڤێكی بەرژەوەندپەرستی بگۆڕێت.

كاك فوئاد عارف بۆی باسكردم كەدوای گەڕانەوەی بۆ بەغداو بینینی مەلامستەفا"

پێی گوتبو دەبوو هەمیشە دەمانچەیەكت پێبوایە بۆ ئەوەی لەكاتێكی ئەوهادا یان خۆت كوشتبا, یان شا.

ئەو هەڵوێستە ترسنۆكانەیەی بارزانی هەمان هەڵوێستی سەدامم بیردێنێتەوە كەپاش ئەوەی لەشەڕی دووەمی كەنداودا شكستی خوارد, هاوپەیمانان چەندین مەرجی رسواكەریان لەسەر سەپاند تا ئەوەی كەگوتیان دەبێ خودی خۆی بێتە سەر تەلەفزیۆن و ملكەچیی بێ مەرج رابگەیەنێت! سەدام وەك فسفس پاڵەوان تەنها بۆ ئەوەی گیانی پارێزراو بێت هەموو مەرجەكانی قبوڵ كرد. لەوكاتەدا سەرۆك موعەمەر قەزافی (دڵسۆزترین سەركردەی عەرەب بۆ كورد) هاواریكردو گوتی (ژەهرت خواردبا لەو ئیمزایە گەلێك باشتر بوو). هەرچەندە ئەو كارە لەمەلامستەفا زیاتر چاوەڕوانكراو بوو نەك لەدكتاتۆری بەغدا, چونكە سەدام لەداگیركردنی ولاتێكدا تێكشكا, بەڵام مەلامستەفا شۆڕشی ڕزگاریخوازی گەلێكی بەبادا.

لەو كاتەدا كەبارزانی بڕیاری ئاشبەتاڵی داو بەرەو ئێران هەڵات, شۆڕش خاوەنی ١٥ ملیۆن فیشەكی تفەنگ و رەشاش و نزیكەی ٥ هەزار گوللەتۆپ و هاوەن و لەشكرێكی زیاد لە٧٠ هەزار پێشمەرگە بوو, هەروەها نزیكەی ٤٠ هەزار كیلۆمەتری چوارگۆشە گردو شاخ و دەشتی لەبەردەستدا بوو. لەرووی ئازوقەو ئابووریشەوە رەنگە لەو ساتەدا دەوڵەمەندترین شۆڕشی رۆژهەڵات بووبێت. تاكە كەموكورییەكی شۆڕش نەبوونی سەركردەی شیاوو لێهاتووبوو, بەڵكو بەپێچەوانەوە دەركەوت كەخاڵی لاوازی شۆڕش هاوتەبانەبوونی نێوانی سەركردەو گەل بوو لەڕووی گیانبەخشین و دڵسۆزی نواندن بۆ شۆڕش.

دیارە سەركردەی نەترس و جەربەزە دەتوانێت شۆڕش لەترسناكترین و دژوارترین باردا رزگار بكات و گەلێك بڕیاری ژیانی بدات, زیاد لەوەش دەتوانێ نەك پیلانە نامرۆییەكان بەڵكو قەدەریش بەپێی ویستی خۆی هەڵسوڕێنێت, هەروەكو شاعیری تونسی دەڵێت:

اذا الشعب يوماً اراد الحياة فلا بد ان يستجيب القدر
ولا بـــــد لليل ان ينجلي ولا بد للقيد ان ينكسر

بەڵام وەكو ئاماژەم پێدا, بارزانی بەشێوەیەك هەڵات و ئاشبەتاڵی لێكرد, كەنەك هەر لەناو كوردستاندا جێی سەرسامیو پرسیاربوو بەڵكو لەدەرەوەشدا ناوی كوردو شۆڕشەكەی

زڕاند. لەكتێبی (الحزب الديمقراگی الكردستانی)كەلیژنەی ئامادەكار نووسیویەتیو لەسەرەتا

كانوونی دووەمی ساڵی ١٩٧٧دا دەرچووە هاتووە كاتێك شای ئێران بەبارزانی راگەیاند كە بەپێی رێككەوتننامەی جەزائیر دەبێت كۆمەكو یارمەتی لەشۆڕشی كورد ببڕێتو ڕێگە نەدات هیچ یارمەتیەك بەڕێگەی ئێراندا بەشۆڕش بگات, ئاخۆ دەبێ

هەڵوێستی سەرکردەی شۆڕش لەم بارەدا چۆن بوویێت؟ بارزانی گوتی (نحن شعبك, وما دمت راضياً عن اتفاقية الجزائر طوتؤمن مصالح ايران التى هى وطننا الام, لا يوجد لدينا ايضا اى شىء ضدها ونحن رهن اوامرك اذا قلت لنا موتوا نموت او عيشوا نعيش. لقد كنا مخلصين لك ولا نزال, وسوف نبقى هكذا فى المستقبل ايضاً ونأمل أن تستمر رعايتكم لنا ولقضيتنا دوماً... الخ) پاشان هەر لەهەمان کتێبدا, دوای تەواوبوونی خەجاڵەتنامەکەی بارزانی بۆ شا, لەلایەن دەستەی ئامادەکارەوە بەدواداچونێك بۆ ئەم نامەیە کراوە کەتێیدا هاتووە (ان هذه الاقوال التى اطلقها البارزانى فى طهران يوم ١٩٧٥/٣/١٢ بشكل متخاذل جداً لم يجبره احد على التفوه بها ولم تكن ايضاً تكتيكاً لعدة ايام, وقد تصرف هكذا بدلاً من ما كان يجيش فى صدر شعبه الجريح ومن الدفاع عن القضية فى هذا اللقاء, وقد اعقب اقواله هذه بقرار عدم المقاومة وانهاء الثورة, الامر الذى لايزال وسيبقى دوماً موضع شجب وغضب ابناء شعبنا المخلصين قاطبةً, وكذلك اصدقاء شعبنا الحقيقيين, كما ان هذه الاقوال والمواقف هى موضع استهزاء وعدم احترام الاعداء بالتأكيد ايضاً. وكانت تصرفات واقوال البارزانى فى تلك الجلسة موضع الاسى والالم الشديدين, ولا تعبر عن ارادة شعبنا بحالة من الاحوال وليس لها ما يبررها على الاطلاق, حيث ان الشاه كان انتهى من توقيع صك التآمر على شعبنا فى الجزائر طاعناً بذلك قضيتنا من الخلف وبشكل لااخلاقى ...).

بەم شێوەیە بارزانی خۆی بەدڵسۆزو گوێڕایەڵی شا ناساندو بەکردەوەش سەلماندی کە نەك هەر لاری لەناوەڕۆکی رێککەوتننامەکە نىيە بەڵکو تەنها گوێڕایەڵبوونی لەسەرە بەرامبەر دەسەڵاتی تاران, با فەرمانەکانی ئەو دەسەڵاتە دژی گەلی کوردو شۆڕشەکەشی بێت, گرنگ ئەوەیە دڵی شا نەڕەنجێت و نەڵێت بارزانی بێوەفابوو. بۆیە ئەگەر هەندێ لەئەندامانی سەرکردایەتی بەو بڕیارەی شاو پارتی ناڕازیش بوبن, گفتوگۆشیان لەسەر کردبێت, ئەوا بارزانی هیچ لارییەکی لەبەردەم ئەم فەرمانە شاهنشاهییەدا نیشان نەداوە. بۆ نموونە لەکتێبی (الموســاد فى العــراق ودول الجوار, ص٢٠٤)دا هاتووە کەکاتێك بارزانی

بەیاوەری دکتۆر مەحمودو نوێنەری پارتی، شەفیق قەزاز لەتاران بەدەم بانگهێشتی شاوە دەچن تا لە١١ی ئاداری ١٩٧٥دا رێککەوتننامەی جەزائیریان پێ رابگەیەنێت, پاش ئەوەی شا ناوەڕۆکی رێککەوتننامەکەیان بۆ ئاشکرا دەکات و داوایان لێدەکات کەکۆتایی بەشۆڕش بێنن, دکتۆر مەحمود هەڵوێست وەردەگرێتو ناڕەزایی بەرامبەر بڕیارەکەی شا دەردەبڕێت, ئەویش وەڵامی دەداتەوەو دەڵێت(انا اقول لك ما هو قرار ولا مكان للجدال والمناقشة), بێئەوەی بارزانی وشەیەك بڵێت کە لەبەرژەوەندی شۆڕشدا بێت. بۆیە مەلامستەفا یەکسەر تارانی بەجێهێشت و لە١٩٧٥/٣/١٣دا گەڕایەوە بۆ کوردستان, لەباڵەك چەند کۆبوونەوەیەکی لەگەڵ مەسعودو ئیدریس و م.س. و لیژنەی مەرکەزیدا بەست. هەموو بەشداربوانی کۆبوونەوەکان جگە لەئەندامانی بنەماڵە" لەسەر ئەوە کۆك بوون کەدرێژە بەشۆڕش بدەنو لێنەگەڕێن پیلانەکانی دوژمن سەربگرێ, بۆیە کۆبوونەوەکان تا ١٩ی مانگ درێژەیان کێشا. لەم ماوەی شەش رۆژەدا (١٣– ٣/١٩) خەڵکی کوردستان چاوەڕوانی دوابڕیاری سەرکردایەتیی شۆڕشیان دەکرد تا بزانن چارەنووسی شۆڕشو خەباتیان بەکوێ دەگاتو, ئایا سەرۆکی شۆڕش لەنێوان کوردستانو نەماندا, کامیان هەڵدەبژێرێت ؟

مەلامستەفا کۆبوونەوەیەکیتری لەگەڵ شادا بەست, ئینجا بۆ ماوەی نیو سەعات بەنهێنی لەگەڵ مستەر X دانیشت، دوای ئەوە یەکسەر بڕیاری ئاشبەتاڵیدا. ئەم زنجیرە کۆبوونەوە یەك لەدوای یەکانەی مەلامستەفا لەگەڵ سەرکردایەتیی شۆڕش و سەرانی ئێرانو C.I.A تەنها بۆ دوو مەبەست بوو یەکەمیان: بڕوا بەسەرکردایەتیی شۆڕش بێنێت کەدەسبەرداری بیری شۆڕش بنو لەئاکامەکانی درێژەدان بەشۆڕش بیانترسێنێت و گیانی فیداکاریی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان سارد

بکاتـەوە, دووەمیـان: هەوڵبـدات ژیـانو گـوزەرانی بنەماڵـە مـسۆگەر بکـاتو دەسـتکەوتو داهاتـەکانی شـۆڕش بـۆ ئێـران بگوازێتەوە.

مـەلامستـەفا لەکاتی کـۆبـونەوەکاندا هەرچی سـەروەت وسـامانی شۆڕش هەبوو هەموی

بـەلۆری رەوانـەی تـاران کـرد, ئینجـا بروسـکەی بـۆ هـەموو بارەگاکـانی پێـشمەرگە کـرد بـۆ ئـەوەی چـەکە قورسـەکانیان لەناوبەرنو بەچـەکە سـوکەکانیانەوە پەیوەنـدیی بەحکومـەتی ئێرانـەوە بکـەن, لەهـەمان بروسـکەدا داوای لێکردبـوون کـە لە١٩٧٥/٣/٢٦دا بەیەکجاری رووبکەنە ئێران وکۆتایی بەهەموو شتێك بینن.

لەهەمان کتێبی پێشوودا(ص ٨٠) هاتووە: (کانت هذه الاجتماعات لکسب الوقت, حیث کانت قیـادة البـارزاني قـد قـررت انهاء قرار تأریخي خطیر انتهت بموجبه ثورتنـا بـشکل مهـین وکـذلك نـضال الحـزب الـدیمقراطي الکوردسـتاني لـثلاثین سـنة اصبحت کلها مبتورة بما فیها ثورة ایلول). بەهەرحاڵ، مەلامستەفا بەفەرمانی شاو C.I.Aو بەئاگاداری ئیـسرائیل ئاشـبەتاڵی کردو لەکەرەج لەتاران پاڵیدایـەوە, ئەوانـەش کـە لەبەندیخانەبوونومەترسـی لێـدەکردن درێـژە بەشـۆڕش بـدەن, فـەرمانی بەئیدریسو مەسعود کرد بیانکوژێت, وەکـو محەمـەدئاغای میرگەسـوورو کوڕەکـانی, هەرچـی دیلـەکانی رژێمـی عـیراق بـوو کەژمارەیان ٣٠٠ سەرباز بوو تەسلیم بەئێرانی کردن, حکومەتی ئێرانیش کردنی بەدیارییەکو دانیەوە بەرژێمی عیراق.

مەلامـستەفا بـەم کـارەی پڕوپاگەنـدەی دوژمنـانی سـەلماند کـەدەیانگوت (هـەر کاتـێ ئێـران پـشت لەشـۆڕش بکـات, ئاشبەتاڵی لێدەکرێ) بۆیە لەئەنجامی ئـەم رووداوە بـەرروونی دەرکـەوت کەئـەم بنەماڵەیـە تـەنها بـەدوای پـارەو دەسـەڵاتدا دەگەڕێنو دروشمەکانی شۆڕشو رزگاریی نەتەوەیی لای ئەوان لەسیاسـەتی چەواشـەکاریو هەڵخەڵەتانـدنی خـەڵك بـەولاوە هیچی تر نین, ئەمەش بۆ ئەوەی تا بتوانن زۆرترین سەرمایە کۆبکەنەوە, کەتەنها دوای ئاشبەتاڵ نزیکەی ٧٠ ملیـۆن دۆلارو ٤٥ ملیۆن دیناری عیراقیی سویسرییان رەوانەی بانکەکانی ئەمریکا کرد. جگە لەوەی کاتێ بنەماڵە گەیشتنە تاران, شـا ١٠٠ خانووی پێیـان بەخـشیو یـەك ملیـۆن دینـاری بـۆ مەلامـستەفا نـارد, ئەمـەش لەکاتێکـدا گـەلی کـورد لـەعیراق مـاڵ وحـاڵ وگوزەرانیان لەدەست دابوو و بەدەستی بەتاڵەوە لەترسی رژێمـی عـیراق هـەڵاتبوون, چـونکە بـەعس پـاش ئـەوەی ناوچـە ئازادکراوەکانی شۆڕش, کە لەساڵی ١٩٦١ەوە لەلایەن گـەلی کـوردەوە دەسـتکرابوو بـەڕزگارکردنیان, بـست بەبـستو گـرد بەگرد کەتا جەبەل حەمرین بـوو, هـەر هـەموو ئـەو ناوچـانە تـەنها بـەبڕیارێکی ترسـنۆکانە کەوتنـەوە بەردەسـتی بـەعسو خستنیەوە ژێر دەسەڵاتی خۆی, ئەمەش بۆ درێژەدان بەسیاسەتە نەگریسەکانی دەرهەق بەگەلەکـەمان کەیەکـەم هـەنگاوی بریتی بوو لەراگواستنی کوردەکانی خانەقین, جەلەولا, کفری, کەرکوك, دووز, شێخان, شنگارو تەلەعفەر تا سنووری دهـۆك وفایدە.

ئەو بازرگانییەی مەلامستەفا بەشۆڕشی کرد دەقاودەق وەك ئەو پەندە عیراقییە وایە کەدەڵێ: (یـشتری بـالمفرد ویبیـع بالجملە). پ.د.ك. سەرەتا حزبێکی سیاسی نەتەوەیی بوو, مەشخەڵی رزگارکردنی کوردستانی هـەڵگرتبوو, تـا ئـەو کاتـەی بنەماڵەو بەتایبەت مەلامستەفا دەستی بەسەرداگرت, لێرەوە کاتێك حزب وەك دامەزراوێکی نوێی سیاسـی لـەبزاڤی رزگـاریی گەلی کورددا دووبارە لەلایەن عەقڵی هۆزەوە کۆنترۆل کرایەوەو پێوانە شۆڕشگێڕیو سیاسییەکان گۆڕان بۆ دووریو نزیکی لەسەرۆك هۆزو بنەماڵە بۆ گرتنی دەسەڵاتو لێپرسراوەتی لەناو حزبدا. بنەماڵە بۆ ئەوەی بتوانێ بەتـەواوی پـارتی تەسـلیم بەئیرادەی خۆی بکا دەستیکرد بەنانەوەی گۆبەندو دوبەرەکی لەناو هۆزو تیرەو توێژەکانی ناو پارتیو لەرێگەی بەخشینی دەسەڵاتو بەپارە توانی خەڵکانی نەفس نزمو خائن بکا بەدۆستو لایەنگری خۆی, بێجگە لەوەی کەلەو کاتـەدا کۆمەڵگـەی کـوردی لـەرووی عەقڵیـەتو پێکهاتـەی کۆمەڵایەتییـەوە ئامـادەبوو بـۆ پێـشوازیکردن لەبنەماڵەیـەکی ئـاوا, چـونکە ئێمـە

لەمێژووەوە فێربوون کەسەرکردەو رابەر کاتێك دەسەڵات دەگرێتەدەستو گەل شوێنی دەکەوێ کە بەپیی عەقڵیەتی خەڵك بجولێتەوە.

بۆیە دوای ئاشبەتاڵ هەموو ئەو کادرو رۆشنبیرانە تا ئەو کاتەی بەناچاری خۆیان لەناو پارتیدا بینیبۆوە, دەستیانکرد بەدروستکردنی حزبو گروپی تر کە لەسەر بنەمای شۆڕشگێڕترو پێشکەوتووترو نوێتر بنیاتنراوە بەجۆرێك کەقۆناغیکی نۆی لەشۆڕشو خەباتی گەلی کورد هاتە ئاراوە.

تێبینی

بێجگە لەئەمریکا وئیسرائیل تەنها سێ لایەنی ناوچەکە لەرێککەوتنی جەزائیرو ئاشبەتاڵ, سوودمەند بوون:

١. محەمەد رەزاشا کەتوانی کۆتایی بەناکۆکیەکانی لەگەڵ رژێمی عیراق بێنێت لەسەر کەنداوی عەرەب، هەروەها توانی بەئاشبەتاڵی شۆڕشی کورد لەکوردستانی عیراقدا، بەگەلی کورد لەئێران بڵی کەکورد ناتوانێ لەدەرەوەی دەسەڵاتی حکومەتی ئێران هیچ بکات..

٢. حکومەتی بەعس, دوای هاتنە سەرکاری بۆ دەسەڵات لەعێراقدا, ئەمە گەورەترین سەرکەوتن بوو کەتوانی بەدەستی بێنێ. گەلی کورد لەکوردستانی ژێردەستی بەعس لەپاش ئەم شکستە گەورەیە بەجۆرێك توشی بێئومێدی بوو کەماوەیەکی زۆرو رەنجێکی گەورەی ویست تا دووبارە متمانەی بەشۆڕشی نوێو سەرکردایەتییەکەی پەیداکردەوە.

٣. مەلامستەفاو بنەماڵەکەی گەورەترین سوودمەند بوون لەو پلانەدا, چونکە بەهۆیەوە توانییان لەتاران، کەئەو کاتە وەکو پاریسی ئێستا وابوو، پال بدەنەوەو ژیانێکی خۆش بۆ خۆیان مسۆگەر بکەنو, بەئارەزوی خۆیان هاتوچۆی ولاتانی رۆژئاوا بکەن جگە لەوەش بەدوورکەوتنەوەیان لەشۆڕش هەرەشەی کوژرانو تیرۆرکردنیان لەخۆیان دوورخستەوەو دەستیانگرت بەکڵاوەکەی خۆیان تا با نەیبا, چش لەکڵاوی گەل. تاکە زەرەرمەند لەم ناوەدا, خەڵکی هەژارو رەشوڕوتی کوردستان بوو, کە بەهەزار دەردەسەریو نەگبەتی شتێکیان پێکەوەنابو تا لەسایەیدا بژین, بەڵام ئەویش کرا بەقوربانی ئیسراحەتی بارزانی.

پاش ئەوەی رژێمی عێراق لێبوردنی گشتی دەرکرد ژمارەی ئەوانەی لەسنوری ئێرانەوە هاتنەوە سەر ماڵوحاڵی تالانکراو, ١٧٠ هەزار کەس بوو. بەم شێوەیە مەلامستەفا بوو بەخاوەنی گەورەترین گاڵتەجاڕی سیاسی لەمێژووی گەلی کورددا کە بەدڵنیاییەوە پاش خۆی کاریگەری خراپی لەسەر کەسایەتیو سایکۆلۆژیەتی تاکی کورد جێهێشتو, ئەم گوتەیەی خستە ژێر گومانەوە کەبەردەوام دۆستو دوژمن دەیڵێنەوە(کورد گەلێکی ئازایە).

هەندێ تێبینی تر لەسەر بەرگی دووەم

هەندێ لەو بەڕێزانە کەبەرگی دووەمیان خوێندبۆوە لەوانەی خەڵکی ناوچەی بەمۆن, گلەیی ئەوەیان لاکردم کە من بەباشی باسی بنەماڵەی شەرەفبەیانیم کردووە, لەکاتێکدا ئەم بنەماڵەیە دەرەبەگن!

سەرەتا من نە بەباشەو نە بەخراپە باسی کەس ناکەم, من تەنها مێژوو دەنووسمەوە, چاکیو خراپی شتێکە پەیوەندی بەرووداوەکانەوە هەیە نەك حەزو لایەنگیریی من, واتا من لەگێڕانەوەی هەر شتێکدا ئەوپەڕی راستگۆییو بێلایەنی بەکاردێنم, جائەگەر ئەو نووسینە لەجێگایەکیدا بەدڵی کەسێك نەبێ ئەوە خەتای من نییە, چونکە مێژوو ئەوە نییە کەتۆ حەزی لێدەکەی یان پێت ناخۆشە, بەڵکو ڕوداوێکە لەرابردوو, بەتاڵیو سوێریو بەرزی ونزمی و ساردو گەرمیەوە,

کەسەکانو لایەنەکان لێی بەرپرسیارن, هەمووشمان ئەو پەندەمان لەبەرە کەدەڵێ: چ بچێنی ئەوە دەدوریەوە" بۆیە قسەی ئەو برا بەڕێزانە دەرهەق بەبنەماڵەی شەرەفبەیانی لەراستیدا دوورە لەواقع و, چاك و خراپی لەراستیدا لەسەر بنەمای چینی دەرەبەگ/ جوتیار دیاری ناکرێ. لەمێژووی ئێمەی کورددا چەندین بنەماڵەی دەرەبەگ چاکەکارو لەهەمانکاتدا جوتیاری خراپ دەبینین, جیا لەوەش هەروەك لەبەرگی دووەمدا لەئاست ئەو بنەماڵە بەڕێزە گوتومە کەبارەگای هێزی پێشمەرگە لەسایەی ئەوان لەناوچەکەدا دامەزرا. بۆیە دووبارە جەخت دەکەمەوە سەر شۆرشگێڕیو خانەدانیی ئەم بنەماڵەیە.

ناوچەی پشدەرو رۆڵی عەباسی بایزی باوڵوو

تێبینی لەسەر بەرگی دووەم

ناوچەی پشدەر, بەهۆی ئەوەی ناوچەیەکی شاخاویی سەختەو دەکەوێتە سنووری عێراق _ ئێرانەوە، دوای دروستبوونی دەوڵەتی عێراق، هەموو کات بۆتە دەروازەو لانکی جولانەوە شۆڕشگێڕییەکانی گەلی کورد لەکوردستانی باشور, بەشێوەیەك کەلانکی کوردایەتی بوو بەناوی دووەمی شاری قەلادزێ.

رژێمە یەك لەدوایەکەکانی عێراق, هیچ درێغییان نەکردوە لەپیادکردنی سیاسەتە دوژمنکارییەکانیان بەرامبەر بەم ناوچەیە. کارەسات و وێرانکارییە یەك لەدوای یەکەکانی شاری قەلادزێ, کەدواییینیان وێرانکردنی تەواوی ناوچەی پشدەرو راگواستنی خەڵکەکەیو قەدەغەکردنی ژیان لەو ناوچە بەرفراوان و گرنگە بوو کە لەدڕندەییدا, لەمێژووی هەموو ناوچەکەدا بێوێنەیە, ئەو کارەساتە ئەگەر لەلایەك بەڵگەی فاشیەت و دکتاتۆریەتی رژێمی بەعس بێ, ئەوا لەلایەکیترەوە ئەنجامی خۆڕاگری و ملنەدانی خەڵکی ئەم دەڤەرە شۆرشگێڕەیە بەخواستە نائینسانیەکانی دکتاتۆری بەغدا کە لەمێژووی پرسەروەریی ناوچەکەدا مێژوویەکی دوورودرێژی هەیە.

هەر لەسەرتای دروستبوونی حکومەتی عێراقەوە خەڵکی ئەم ناوچەیە لەژێر سایەی دەسەلاتی ناوچەی سەربەخۆدا ژیاون و دووربوون لەدەسەلاتی پایتەخت. ئەو کاتە بابەکرئاغای سەلیم (بابەکرئاغای پشدەر) کەسەرۆکی هۆزی پشدەر بوو، توانی بەلێهاتوویی خۆی دەسەلاتی هەموو ناوچەکە بگرێتەدەست, بەهەموو هۆزو خێلەکانیەوە. بەرادەیەك سەرکەوتوبوو کە لەسایەی دەسەلاتیدا ئارامیو ئاسایش لەهەموو دەڤەرەکە بەرقەراربوو و کەدەکرێ لەمێژووی ناوچەکەدا بەسەردەمی زێرینی ناوبنێین. ئەمە وایکرد باری ئابوری گەشە بکاو بازاڕی نوێ لەشارۆچکەکەدا بکرێتەوە وەکو بازاڕی مینا کە لەسەرانسەری کوردستاندا خەڵك بۆ بازرگانی و کڕین و فرۆشتن روویان تێدەکرد، بۆیە کار گەیشتە ئەوەی خەڵکی بێگانەش بیر لەوە بکاتەوە بێت لەم ناوچەیەدا بژی, لەوانە زێدان عەرەب کەخەڵکی کازمیەی بەغدا بوو, حەمەی عەجەم و بەشیر عەلی کەخەڵکی ورمێ بوون.

لێهاتوویی بابەکرئاغا تەنها لەلایەنی ئیداریەوە نەبوو, بەڵکو ئەو تاکە سەرۆك هۆزبوو کە لەتواناو بایەخی ئینگلیز گەیشتوە لەسیاسەتی ئەم ناوچەیەدا بۆیە کەساڵی ١٩٥٦ هاتە بەغداو میوانم بوو، دواى لێکردم لەگەڵیدا بچم بۆ لای باڵوێزی بەریتانی لەبەغدا, بەلام من وەلامم دایەوەو گوتم: لەبەر ئەوەی ئینگلیزی باش نازانم, ناتوانم لەخزمەتتدا بێم.

بۆ ئەم مەبەستە کابرایەکی لەگەڵ خۆیدا برد بەناوی (م.ع) بۆ چاوپێکەوتنی باڵوێز. لەکاتی گفتوگۆدا باڵوێزی بەریتانی پێی راگەیاندبوو کەهاتنی ئەم" حکومەتی پاشایەتی عێراق بەتایبەت خودی نوری سەعید نیگەران دەکا, چونکە ئەوان

نایانەوێ ئینگلیز لەگەڵ هیچ سەرۆك هۆزێك پەیوەندی ڕاستەوخۆی هەبێ. هەروەها پیێ گوتبوو کەهەر کێشەیەکت لەگەڵ حکومەتدا هەبوو, دەتوانی بەئاسانی ماجد مستەفا ببینی, ئەویش ئێمە ئاگادار دەکاتەوە تا هاوکاریت بکەین.

سەرباریشی بابەکرئاغا هیچ کات هاوکاری ئینگلیزی نەکردووە بۆ جێبەجێکردنی نەخشە داگیرکارییەکانیان و نانەوەی کێشەو ئاژاوە لەگەڵ حکومەتی عێراق بەڵکو ئەو تەنها دەیویست کۆمەك لەدەسەڵاتی ئینگلیز وەربگرێو دۆستایەتی لەگەڵیاندا ببەستێ. ڕەنگە هۆیەکیتری ئەم هەوڵانەی بابەکرئاغا بۆ بەستنی پەیوەندی لەگەڵ ئینگلیزدا بۆ ئەوە بوبێ کە لەداهاتوودا ئینگلیز بۆ ڕزگارکردنی ناوچەی پشدەر لەدەسەڵاتی بەعس پشتی بگرن. چونکە خەڵکی ئەم ناوچەیە بەردەوام لەهەوڵی خۆڕزگارکردن بوون لەچەپۆکی ڕژێمە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق. خەڵکی ئەم ناوچەیە چەندین جار دژی ڕەزا شای کۆنەپەرست ڕاپەڕینو لەو پێناوەدا چەندین شەهیدیاندا. ئەم ناوچەیە لەسایەی دەسەڵاتی بابەکرئاغا تا ساڵی ١٩٣٦ بەسەربەخۆیی مایەوە. لەو ساڵەدا بابەکرئاغا لەگەڵ حکومەتی مەرکەزیدا ڕێککەوت لەسەر ئەوەی ئیدارەی حکومەت بێتە ناوچەکە, ئەمەش بەچەند مەرجێك:

١. بەڕێوەبەری ناحیەو سەرۆکی شارەوانی لەخزمەکانی خۆی بن.
٢. ماوەی حەوت ساڵ خەڵکی ئەم ناوچەیە سەربازی نەکەن.
٣. مەشقی سەربازی لەقەڵادزێ بێ, دوای تەواوبونی مەشق ئەوجا سەرباز بۆ شوێنانی تر بگوازرێنەوە.

ئەم ڕێککەوتنە پاش گوشاری زۆری حکومەت بۆ سەر بابەکرئاغا سەپێنرا, بەڵام بەئاشکرا لاوازیی دەسەڵاتی حکومەتی عیراقی لەو کاتەدا لەناوچەی پشدەر دەبینرا, ئەگەر بۆ ماوەیەکی کەمیش بوبێ. خەڵکی ناوچەکەش تا ماوەیەکی دوورودرێژ بەچاوی بێگانە سەیری ئیدارەکانی ڕژیمیان دەکردو هەر بابەکرئاغایان بەمەرجەعی خۆیان دەزانی.

دوای شۆڕشی ١٤ ی تەمموزو توندبوونی ناکۆکی و پەیدابوونی حزبایەتیی تەسك, پەشێوی کەوتە ناوچەکەوە, هۆزو تیرەو خێڵ وچینە جیاوازەکان بەسەر حزبەکاندا دابەشبوون, هەر حزبەو کاری بۆ هاندانی لایەنگرانی خۆی لەدژی لایەنەکانی تردا دەکرد, ئەمە سەرەتایەکی خراپ بوو لەناکۆکی کەئاغاکان بەردەوام ڕۆڵی خراپیان تیدا دەبینی. چونکە لەسەردەمی حوکمی ئەواندا هیچ جوتیارێك مافی موڵکایەتیی زەوی نەبوو, جگە لەوەی ڕێگربوون لەکاری بازرگانی بەتایبەتی کەبازرگانەکە لەخۆیان نەبا. دانان وکردنەوەی بازاڕیان قەدەغەکرد بۆیە سەرباری ئەوەی چەندین کەسایەتی ناوچەکە ڕۆڵی بەرچاویان بووە لەئاوەدانکردنەوەو پێشخستنی دەڤەرەکەدا بەڵام نەیانتوانی ببنە خاوەنی تەنها دوکانێکیش, بۆ نموونە لەبیستەکاندا حەوت کەس ڕۆڵی گەورەیان لەئاوەدانکردنەوەی قەڵادزێدا بینیووە بێ ئەوەی خاوەنی هیچ موڵکێك بن کەبریتین لەحاجی سادق (باپیرم), خدرە سپیلکە, مەولان, حاجی تاهیر, حاجی کەریم, حاجی حەمەڕەش, بابەکر ئەحمەد.

بەهاتنی ڕژیمی بەعس لە١٩٦٨دا، ناکۆکییەکان قوڵتربوون وبەرەو مەرامە سیاسییەکان ئاراستەکران. بەعس هەر لەسەرەتای حەفتاکانەوە ئەم ناکۆکییانەی ناوچەی پشدەری قۆستەوە کەئەو کات پێیان دەگوت: ناکۆکیی نیوان نورەددین و میراودەلی، بەتایبەتی دوای دەرچوونی یاسای ژمارە ٩٠ ی ساڵی ١٩٧٥ کە تایبەتە بەریفۆرمی کشتوکاڵ. هۆکارێکی سەرەکی بۆ سەرکەوتنی پیلانەکانی بەعس لەو ناوچەیە دەگەڕیتەوە بۆ پشتبەستنی ڕژیم بەخەڵکانی پیاوکوژو نەفسنزم بۆ جێبەجیکردنی بەرنامەکانی.. بۆ نموونە عەریف بابەکر کەئامر مەفرەزەی ئیستخبارات بوو، دەیان کاروانی کوردی ئێرانی لەو ڕێگایانەدا تالآنکردو چەندین کەسی لێ کوشتن وبریندارکردن، کەپێشتر کاروانەکان بەئازادی لەنێوان عیراق و ئێراندا لەڕێگای ئەم سنوورەوە هاتوچۆیان دەکرد. نارەحەتکردنی هاووڵاتیان لەلایەن عەریف بابەکرەوە وای

لەخەڵکی ناوچەکە کرد لەئەنجامدا لیی راپەڕن تا لەگوندی گەناو کوشتیان, بەجۆریك کە تا ئێستا کەس نازانێ تەرمەکەی چی بەسەر هات.

دووەم پیاوی رژیم لەو کاتەدا حەمەسوورئاغای گویزیلێ بوو کە بەحسەینی حەمەسوور ئاغا ناسرابوو. ئەو کابرایە لەخراپەکردن و کوشتن گوتاڵان وجەردەیی وئازاردانی خەڵك بەولاوە هیچی تری نەدەزانی, لەژیانی خۆیدا ئەوەندە تاوانی کرد کەبەکتیبیك تەواو نابێ.

سێهەم پیاوی بەعس کەزۆر بەدڵسۆزیەوە نەخشەکانی رژێمی جێبەجێ دەکردو وەك سەگی هار لەو خەڵکە بەر بووبوو, عەباسی بایز باڵو بوو، ئەم کابرایە بەبنەچە خەڵکی گوندێکی ناوچەی سەنگەسەر بوو, دورستبوون وپەیدابونی بنەماڵەکەی بۆ سەردەمی عوسمانییەکان دەگەڕێتەوە, گوایە پاش ئەوەی عوسمانییەکان دێن بۆ ئەم ناوچەیە، لەیەکێك لەگوندەکان باڵوڵ ناوێك کەشوانێکی گێلۆکە بووە, دەیهێنن و وەك سوکایەتیکردن بەخەڵکەکە دەیکەنە دەمڕاست وناوی دەنێن بالول ئاغا, کەباپیری عەباسی بایزە.

عەباس دوای ئاشبەتاڵ، بوو بەباوەڕپێکراوی (وەکیل)ی ئاسایی قەڵادزێو مانگانە ٨ دیناری هەبوو. لەبەر ئەوەی کەسێکی نەفسنزم بوو دەستی لەگەڵ رژێمدا تێکەڵکرد, کەتوانی سوود لەم کابرایە وەربگرێ بۆ ئەنجامدانی دزی, جەردەیی, پیاوکوشتن, تاڵانی, داوین پیسی و... هتد کەتەنها بەمەبەستی نانەوەی پشێوی وئاڵۆزی بوو. بۆ ئەم مەبەستە عەباس هێزیکی پێکهینابوو تاکو گورجتر فەرمانەکان جێبەجێ بکات, سەرەتا دەستیکرد بەبۆسەنانەوە بۆ هێزی پێشمەرگە, لەیەکەم دەستوەشاندنیدا چەند پێشمەرگەیەکی سۆشیالیستی دەستگیرکردو تەسلیمی رژێمی کردنەوە کەژمارەیان ١١ پێشمەرگەبوو کەتەنها یەکیکیان زیندانیکرا ئەوانیتر هەر هەموویان بڕیاری لەسێدارەدانیان بەسەردا درا کەئەمانەن: مەحمود حاجی محەمەد پاچکار, حەسەن سوور, خدر حەمەسوور بادینی, حەمەی هەمزە قەجەر, عەبدوڵلا حەسەن, فەرخە حاجی عەبدوڵلا, محەمەد مام ئەڵلاڕەش گەرمکان (کە لەبەر پیری بڕیاری لەسێدارەدانی کرا بەزیندانی), ئەحمەد حەسەن پێپان (ئەویش دوایی توانی لەدەست رژیم هەڵێت), حەسەن مەولود کەخەڵکی ئێران بوو. پاش گیرانی ئەم کۆمەڵە, کەسوکاریان چونە لای عەباسو پارەو دیارییەکی زۆریان بۆ برد تا کوڕەکانیان رزگار بکا هەرچەندە عەباس هەموو پارە ودیارییەکانی لێوەرگرتن بەڵام هەر بەسێدارەدانی دان.

ئەو خوێنڕێژە پیاوی بنەماڵەشبوو, بەفەرمانی خودی مەسعود بەم کارانە هەڵدەستا, خۆی لەچەندین دانیشتندا بەئاشکرا گوتبووی سەر بەبنەماڵەیە.خۆم لەکابرایەکی سەر بەپارتی لەقەڵادزێ, بیستبوم کەعەباس چەکداری پارتییە, لەکاتێکدا ئەو بەردەوام شانازی بەوەوە دەکرد کەپێشمەرگە دەکوژێ یان دەیانگرێ و تەسلیم بەرژێمیان دەکاتەوە, بەپێکەنینەوە دەیگوت: من راوە پێشمەرگەی یەکێتی دەکەم, تا ئیستا رەنگە زیاتر لە١٠٠ پیشمەرگەی یەکێتیم کوشتبێ.

لەساڵی ١٩٨٤دا گفتوگۆ لەنێوان یەکێتیو رژێمی بەعس دەستی پێکرد, لەو کاتەدا من نوێنەری یەکێتی بووم, بۆ راکێشانی سەرۆك جاشەکان بۆلای خۆمان پەیوەندیمان بەزۆریانەوە کرد, عەباس یەکێك بوو لەو سەرۆك جاشانە کەبۆ هەمان مەبەست چوینە لای کەپێشتر لەبۆسەیەکی هێزی پێشمەرگەدا برازایەکی کوژرابوو. من لەگەڵ بەڕێزان مامۆستا مەلامحەمەد دەلگەییو کاك حەمەسوور مینەعەرەب بەناوی پرسەوە چوینە لای لەناحیەی سەنگەسەر, دوای بەخێرهێنانو کەمێك ئیسراحەت, عەباس روویکردە منو گوتی: (ئێوەی یەکێتی خەڵکم لێدەکوژن ودێنە پرسەشم), منیش یەکسەر بەدەنگێکی بەرز گوتم: (قازانجە کەماوی, ئەگەر فریای خۆت نەکەوی رۆژێك سەرەی تۆش دێ). عەباس سوور هەڵگەڕاو قسەی بۆ نەکرا, چونکە دڵنیابوو من پشتم بەهێزی پێشمەرگە قایمە.

پرسەکەمان جێهێشتو دووبەدوو کەوتینە گفتوگۆ, لەپێناوی گەیشتن بەئامانجێکی باش, چوار جار لەنێوان عەباس وسەرکردایەتی یەکێتیدا هاتوچۆم کرد, لەکۆتاییدا سەرکردایەتی فەرمویان ئەم تاوانبارە دەبێ بێتە سەر ڕێی ڕاستو دەستبەرداری ئازاردانی هاوولاتیان بێتو نەبێتە کۆسپی بەردەم شۆڕش لەناوچەکەدا. ئەوانەم هەموو پێڕاگەیاندو پێمگوت: ئەگەر وانەکەیت ناتوانی خۆت لەهەڕەشەی هێزی پێشمەرگەی یەکێتی بپارێزی.

لەیەکێك لەو شەوانەدا کەدووقۆڵی لەگەڵ کوڕە ١٢ ساڵەکەیدا بۆ گفتوگۆ لەدیوەخانەکەیدا دانیشتبووین, بەدەم قسەکردنەوە قاپێك وێسکیمان خواردەوە, کە لەراستیدا بەئەنقەست وامکرد بەشی هەرە زۆری دەرخواردی عەباس بدەم بۆ ئەوەی نهێنی پێبدرکێنم, ئەوەبوو لەو شەوەدا عەباس زۆر سەرخۆش بوو گوتی: (مادام عەفوو کرام, با ئەو راستیەت پێ بڵێم: لەم ژورەدا — مەبەست دیوەخانەکەیە —١٣ رۆژ بکوژانی ئەشرەف تاڵەبانی[1] برای مام جەلالو هەردوو کچەکەی "هێرۆو بەنازم حەشاردابوون). منیش گوتم: (ئەوەی رۆی رۆی, گرنگ ئەوەیە لەمەودوا خراپە نەکەی). بەلام هەزار رەحمەت لەپێشینان کەگوتویانە تۆبەی گورگ مەرگە.

وەکو گوتمان بەعس بەمەبەستی دەستێوەردان لەناوچەی پشدەرو نانەوەی ئاژاوەو رێگەگرتن لەشۆڕش, پشتی ئەو پیاوەو هاوشێوەکانی دەگرت, بەلام وەنەبێ بەعس تەنها لەناو ئاغاکاندا پیاوکوژی هەبووبێ, بەڵکو لەچینی جوتیارانیشدا توانی چەندین کسی وا بدۆزێتەوە ئەگەر وەکو عەباسیشی پێنەکرابێ ئەوە دڵسۆزی ئەوان ودوژمنی کورد بوون, لەوانە بابەکری وسوو کە بەبابەکری جوتیاران دەناسرا ناودارترینیان بوو, هەروەها محەمەد دەروێش باوزێو خلەژێرسێو عەزەی گوللەخوار کەناوبانگی خراپەکارییان دەرهەق بەخەڵك تا ئێستا لەسەر زمانی خەڵکی ناوچەی پشدەرە. لەناو رۆشنبیرانیشدا محەمەد حەسەن قەیسی سەرپەرشتیاری قوتابخانەی سەرەتایی, ببو بەزورناژەنی بەعس. ئەو کابرایە بەردەوام هەڕەشەی لەمامۆستا کچەکانی ئەو ناوچەیە دەکرد تا ببن بەبەعسی, دەیگوت ئەوەی نەبێ بەبەعسی بۆ باشووری عێراق دووردەخرێتەوە, بەلام کچەکانی ئەم ناوچەیە هاوشانی برا شۆڕشگێڕەکانیان لەبەردەم شەپۆلە بۆگەنەکانی بەعسدا خۆڕاگربوون.

خوشکە گورجیە هاوسەری شەهید فاروقی مام عەلی نموونەی خۆڕاگری بوو لەناو کچانو ژنانی ئەم دەڤەرە, کاتیك وەلامی ئەو بەعسیەی دابۆوەو گوتبوی (چیتان پێ دەکرێ بیکەن, بەلام نابم بەبەعسی).

لەلایەکیترەوە بەعس تادەهات کێشەی نێوان گوندی نورەددین وئاغاکانی گەورەتر دەکرد, تابتوانێ لەو نێوانەدا ئەوەندە خوێن برژێ کەسارێژکردنی زەحمەت بێ, بۆیە تا ئەمڕۆش ئەم گرفتە لەو ناوچەیە درێژەی هەیە.

دوای راپەڕینی ئاداری ١٩٩١و گەڕانەوەی خەڵکی ناوچەکە بۆ سەر زەویوزارو گوندە رووخاوەکانیان, دووبارە شەڕوهەرا لەنێوان ئەم دوولایەنە بەخەستی دەستی پێکردەوە, حزبە کوردستانیو عێراقییەکانیش لەجیاتی ئەوەی ئاو بەو ئاگرەدا بکەن, دەستیانکرد بەهاندانی خەڵك لەیەکتریو هەڵرشتنی پارەو پایە بۆ ئەوەی بتوانن زۆرترین خەڵك لەزووترین کاتدا لەو ناوچەیە بەلای خۆیاندا رابکێشن. هەر حزبەو شەڕی بوو لەسەر ئەوەی کەفلان ئاغا یافلان سەرۆك هۆز یا سەرۆك جاش بکا

---

[1] شێخ ئەشرەف تالەبانی کەخاوەنی گوندی کەلکان بوو لەبناری کۆسرەت, لەتەمەنی ٦٠ ساڵیدا لەشەوی ٢٩ —٣٠ /١٩٨٤/٦ بەفەرمانی عەباس لەگەڵ دوو کچیدا هێرۆو بەناز, سەعات یەکی شەو, کاتێك لەگەڵ خێزانەکەی لەسەربان نوستبوو, تیرۆرکرا. راستە شێخ ئەشرەف برای مام جەلال بوو، بەلام پیاوێکی خانەدانی دوور لەسیاسەت وحزبایەتی بوو, هەروەها لەناو خەڵکی گوندەیدا (کەلەکان) زۆر خۆشەویست بوو.

بەئەندامی خۆی بۆیە دووبارە خەرمان سوتاندن ومەڕومالآت بەتالآن بردنو داگیرکردنی زەویو پیاوکوشتن کەوتەوە ناوچەکە.

هەرچەندە ئێستا تا رادەیەکی زۆر ئارامی لەهەموو ناوچەکەدا بەرقەرارە, بەلآم لەراستیدا کێشەکە چارەسەر نەکراوە, بەڵکو تەنها شەڕەکان بۆ کاتیکیتر دواخراون, چونکە داهاتی رۆژانەی زۆربەی خەڵکی ئەو ناوچەیە لەکشتوکاڵو زەوییەوەیە, کەئەمەش ناوەرۆکی کێشەکەیە. نابێ ئەوەشمان لەبیر بچێ کەئەم شەڕە گەورەیەی نێوان یەکێتی وپارتی لەدوای راپەڕین, کەسەرەتاکەی لەم ناوچەیەوە دەستی پێکردوە لەسەر ریزێك دوکان بوو کەتییدا چەندین تێکۆشەری گەلەکەمان شەهیدبوون, لەوانە شەهید عەلی نەبیو مام جوتیار. بێجگە لەوەش ئەم ناوچەیە لەلایەن رژێمەوە وێرانکراو ژێرخانی ئابوریی دوچاری تێکشکانێکی گەورەبوو, کە لەئەنجامدا بێکاریو نەدارییەکی زۆری لێکەوتەوە.

بیری تەسکی حزبایەتی وایکرد کەزۆر لەسەرۆك جاشو ئامر مەفرەزەو پیاوکوژەکانی دوێنێ, ببن بەخاوەن دەسەلآت و لێپرسراو لەناو شۆڕشدا. لەوانە عەباس کەتا پێش راپەڕین تاوانبارێکی گەورەی ناوچەکەبوو بەلآم پاش راپەڕین بوو بەیەکەم پیاوی پارتی لەناوچەکەدا. جگە لەوەی کەناوبراو بەرەسمیو بەئاشکرا دەستی لەگەڵ ئیتلاعاتی ئێرانی تێکەڵ کردبوو,ماڵەکەی لەمەڕ سەنگەسەری بوو بەبارەگای ئاشکرای ئیتلاعات, بەجۆرێك کەجەماوەر سەرسام بوون بەوەی کەکۆماری ئیسلامی چۆن پشت بەم پیاوە خوێنڕێژە دەبەستێ لەکاتێکدا دروشمی بەرگری لەچەوساوەکان (الدفاع عن المستضعفین)ی هەڵگرتووە؟! بەلآم راستە, لەسیاسەتدا ئەخلاق نییەو ئەگەر بتەوێ سیاسەتەکانت سەرکەوتوبێ, دەبێ ئەخلاقو یژدان بخەیتە لاوە, چونکە بەرژەوەندی, چەقی کاری سیاسییەو سیاسەتیش, کۆی ریگاو شوێنەکانی پاراستنیەتی.

بەرژەوەندی عەباس لەم کارەدا چەند خاڵێك بوون: دەستکەوتی پارەو پول, پاراستنی دەسەلآتی خۆیو خۆپاراستنی لەجەماوەرو یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان.

هەرچی ئێرانیشە, ئەوە ئاشکرایە بەرژەوەندییەکەی چییە, کۆکردنەوەی زانیاری لەسەر حزبە کوردییەکانی ئێرانو عیراقو دەستوەشاندن لەهێزی پێشمەرگەی کوردستانی ئێران. بەلآم خوا دوعاو هاواری هەزارانی قبوڵکرد کاتێك پاش ماوەیکی کەم خوشكو کچێکی عەباس رەدووکەوتنو هەریەکەو دەستی لاوێکی گرتو هەلآتن.

پاش فراوانبوونو تۆکمەبوونی دەسەلآتی یەکێتی لەناوچەکەدا بەهۆی ئەو گۆڕانکارییانەی روویاندا, عەباس هەستی بەهەڕەشەی جددی کردو زانی ئەگەر فریای خۆی نەکەوێ کەس ناتوانێ رزگاری بکا, بۆیە بەفەرمانو کۆمەکی بنەماڵەی مەلامستەفا خۆی گەیاندە باوەشی کۆماری ئیسلامیو هەلآت. لەئێران پێشوازییەکی گەرموگوڕیان لێکرد کەچاوەڕوان نەدەکرا. نەك هەر ئەوەندە بەڵکو لەهەموو روویەکەوە دەسەلآتیان پێدا, هەر لەسنووری تەمەرەچیان تا دەگاتە چۆمان تا بارەگاکەی لەخانە(پیران شهر) بەو سپێردرا. ئەویش دووبارە بەئارەزوی خۆی لەو سنورانە دەستیکردەوە بەدزیو جەردەییو کوشتنوبڕین. تاکە بیانووی ئەو کۆمەکەی ئێران بۆ عەباسو بەخشینی ئەو دەسەلآتە فراوانە پێی, ئەوەبوو کەعەباس دۆستی دێرینی کۆماری ئیسلامییە. خراپەکاریی عەباسو چەکدارەکانی تەنها کوردی عیراقی نەگرتەوە, بەڵکو ئەو لەو پیاوانە بوو کەدەڵێن: نانی لەپیاوکوشتندایە. بۆیە لەتەممووزی ساڵی ٢٠٠٠دا کەسوکاری عەباسو چەکدارەکانی, هاوولآتی کوردی ئێران (ئاکۆ حەسەن پوور) دەکوژن. لەئەنجامدا خەڵکی خانە لێیان رادەپەڕنو هێرش دەکەنەسەر بارەگاو ماڵی عەباسو تالآنیان دەکەن, پاشان هەمووی دەسوتێنن بەدوو سەیارەوە. لەم راپەڕینەدا هەندێ هاولآتی خانەیی زامدار دەبن. عەباس یەکسەر ناوچەکە جێدێلێو هەڵدێ, ئێران سوپایەکی تایبەت لەمیراوە بەهانای عەباسەوە دەنێرێ, پاشان

هەموویان رەوانەی هەولێر دەکاتەوە بۆ ژێر دەسەلاتی بنەماڵە, ئەوەش بەپێی ئەو پەندەی دەڵێ: (ماڵی قەڵب سەر بەساحێبیەتی). ئێستا تاران کەباسی عەباس دەکا دەڵێ: (اشراری عراقی اصل). ئێران بەم شێوەیە دەستی خۆی لەتاوانەکانی عەباس دەتەکێنی. بەلام بنەماڵەی بارزانی چۆن پاساوی تاوانەکانی ئەو پیاوکوژە دەدەن؟

بۆچی لەدەست بنەماڵەو ئیتلاعات بەرەو تورکیا هەلاتم؟

ئەو کاتەی لەتاران لەگەڕەکی گەوهەردەشت بووم, بەیانیەك سێ لێپرسراوی کۆماری ئیسلامی ئێران هاتنە لام, یەکێکیان ناوی حسەین بوو کە لەدەفتەری سەرۆك وەزیران موسەوی سکرتێر بوو. ئاغای حسەینی گوتی: ئێمە نزیکەی ٧ ساڵە زانیاری لەسەر تۆ کۆدەکەینەوە, بۆیە زانیاریەکی تەواومان لەسەر تۆو بنەماڵەکەتان هەیە). پاشان دەستیکرد بەباسکردنی زۆری کەسوکارەکانم بەناوو ئیشوکارەکانیانەوە, بەجۆرێك شارەزا بوو کەسەرسامی کردم. گوتی: (موعامەلەی کوڕەکانت سێ جار تەواو بووە, بەلام ئێمە رێگەی لێدەگرینو هەڵیدەوەشێنینەوە, هەمووشی بۆ ئەوەیە دەستمان بەسەرتدا زاڵ بێت, ئێمە چاوەڕێی ئەو رۆژەمان دەکرد کەدێیتە بەردەستمان), لەدرێژەی قەسەکانیدا گوتی: (ئێمە بەرنامەمان ئەوەیە کەرێکخراوێك دابمەزرێنین, بۆیە دەبێ لەگەڵماندابیو ئەم کارەمان بۆ بکەیت, چونکە سەرپەرشتیەکەی دەدەینە دەست خۆت, ئێمەش هەموو هاوکارییەکت دەکەین تا نیوەی جەماعەتی جەلالو مەسعود پەیوەندیت پێوە بکەن, ئێمەش بەهەموو جۆرێك پشتگیریت دەکەین تا لەکارەکانتدا سەرکەوتووبیت و ببیت بەسکرتێری بەهێزترین حزبی کوردستان... سەرەتا یەك ملیۆن دۆلارو بیست ملیۆن تمەن دەخەینە بەردەستتو منداڵەکانیشت لەزانکۆ دادەمەزرێنینولەڕامسەر خانوویان بۆ دابین دەکەین.. وەلام بۆ هەموو کەسوکارت بنێرە تا لەیەك شوێن کۆیان بکەینەوە).

ئەم پێشنیازە گلاوەی کۆماری ئیسلامی کەدژی کوردە, وای لێکردم بۆ ژێر دەسەلاتی پارتی هەلێم, ئەمەش بەو هیوایەی کەسەرکردایەتیی پارتی کۆمەکم بکات تاخۆمو ماڵو منداڵم لەکۆماری ئیسلامیو بەرنامە دوژمنکارییەکەی بپارێزم. کاتێك گەیشتینە گوندی سلیڤانە, یەکسەر لەگەڵ کاك دڵشادو نێچیرڤان بارزانی کۆبومەوەو باسی بارودۆخی خۆم بۆ کردن، پێم گوتن: من بۆیە رامکردووە چونکە ئامادە نەبوم ببمە پیاوی ئێرانو, بەم نیازە پەنام بۆ خزمەت برای گەورەمان کاك مەسعود هێناوە تا لەرێگەی تایبەتی خۆیەوە بەرەو تورکیا دەربازمان بکات, بەلام تکام وایە تاشوێنمان ئاشکرا نەبووە بەزوترین کات کارەکەمان بۆ جێبەجێ بکەن. لەوەلامدا گوتیان: بەزوترین کات وەلامت دەدەینەوە. دوای دوو سەعات بەسەیارەی خودی کاك مەسعود ئێمەیان گواستەوەو بردیانینە بارەگای هاوینەهەواری م.س. لەوێ بەناوی ماڵی شێخ ناساندیانین. جێی باسە کەلەو ماوەیەدا خزمەتێکی زۆریان کردین, بەلام ئێمە لەراستیدا هەرچاوەڕێ بووین بۆ تورکیا بەرێمان بکەن, خەڵکی گوندی راژان هاتوچۆیان دەکردم, بەلام من نەمدەوەێرا سەردانی کەس بکەم نەوەك ئاشکرا ببم.

زۆر شەو لە سەعات نۆ بەدواوە سەردانی کاك عەلی عەبدوللام دەکرد. ماوەی چوار مانگ هەروا ماینەوە. تا ئێوارەیەك کاك رەنجبەری برازای مامۆستا عەلی عەبدوللا سەردانی کردین, گوتی: مامم سەلامت لێدەکاو منی ناردۆتە خزمەتت تا هەندێ قسەی ئەوت پێ رابگەیەنم, ئیمرۆ حاجی مستەفەوی لێپرسراوی ئیتلاعاتی ئازربایجانی غەربی لەبارەگای م.س. بوو, لەبەر ئەوەی بەفر رێگەی گرتووە نەهاتنە خزمەتت, ئێستا چاوەڕوان دەکەن تا رێگاکە پاکدەکرێتەوە بۆ ئەوەی بگەنە لات, یان تۆ بێیتە م.س. تا چاوت بەحاجی مستەفەوی بکەوێت, چونکە کۆماری ئیسلامی دەزانن تۆ لێرەیت بەلام نازانن بۆ زویر بوویو بڕیاریان داوە لەورمێ (رەزائیە) خانویەکی خۆشت بۆ تەرخان بکەنو چیت پێویستە بۆتی ئەنجام بدەن بۆ پشودان. گوتم: لەتاران, خەڵکی لەحاجی مستەفەوی گەلێك پایەبەرزترم بینیو لەخانویەك زیاتریان بۆ دەکردم,

بەڵام ئامادە نەبووم دەست بخەمە ناو دەستیان. من پێویستم بەئێوە نییە ڕێگەی ئێرانم نیشانبدەن, بۆیە هانام بۆ ئێوە هێناوە چونکە باڵێکی سیاسی گەلی کوردن, تارزگارم بکەن نەک تەسلیم بەئێرانم بکەنەوەو بمکەن بەسیخوڕ, بەراستی چاوەڕوانی ئەوەم لەکاک مەسعود نەدەکرد. لەکۆتاییشدا پێم گوت: مامت چۆن چاوپۆشی لەوە دەکات لەژێر باڵی پارتیدا دژی گەلی کورد سیخوڕی بۆ ئێران بکەم؟ لەوەڵامدا گوتی: من راسپێردراوم ئەوەت پێ رابگەیەنم، جەنابت بۆ لەمن تووڕە دەبیت. کەوای گوت بۆم دەرکەوت کەمن زۆر بەتوڕەیی‌و گرژییەوە وەڵامم داوەتەوەو زیاد لەپێویست دەنگم هەڵبڕیوە.

دوای ڕۆشتنی کاک رەنجبەر, بڕوام نەدەکرد ئەمە رای سەرکردایەتیی پارتی بێت, لەبەر خۆمەوە دەمگوت: دوور نییە ئەمە تەڵەی پاراستن بێ, یان دەسیسەی ئیتلاعات بێ‌و لەرێگای رەنجبەرەوە بێت. دوای گفتوگۆیەکی زۆر لەنێوان خۆماندا, بڕیارماندا کەخۆم سەردانی کاک عەلی عەبدوللا بکەم تا ڕاستی ئەم هەواڵە تێبگەین. بۆ ئەم مەبەستە شەوی پاشتر، سەعات ٨,٣٠ گەیشتمە بارەگاکەی کاک عەلی, داوام لەپاسەوانەکان کرد بمبەنە لای. بەڵام گوتیان نوستووە. کاتێك نزیك ژورەکەی بوومەوە رووناکی زۆرم بەدیکرد, بەڵام کەپێیان گوت کاك رەفیق هاتووە ژورەکەی تاریك کرد. ئینجا بۆم رونبۆوە کەقسەکانی کاك رەنجبەر راستەو مامۆستا عەلیش هیچی پێ نییە تاکو لەگەڵمدا گفتوگۆ بکات. ناچار لەگەڵ بازیان‌و رەوەزی کوڕم گەڕاینەوە شوێنی حەوانەوەمان بۆ پشودان‌و لێدوان لەسەر ئەوەی چی بکەین باشە. سەرەتا بۆ پوچەڵکردنەوەی پیلانەکانی پاراستن‌و دەزگای ئیتلاعاتی ئێرانی پەیوەندیم بەسەرۆك مسعودەوە بەهێزکرد ئەویش لەرێگای راپۆرت نوسین دەربارەی بارودۆخی ئێستای کوردستان. هەفتانە دوو جار بۆچونی خۆمم ئاراستەدەکرد, تێیدا دڵسۆزی‌و فیداکاری خۆمم نیشاندەدا بەرامبەر بەپارتی‌و بنەماڵەو کۆماری ئیسلامی تا توانیم بڕوای پێ‌بێنم کەنیازی چونە دەرەوەمان بۆ تورکیا نەماوە. لەو ماوەیەدا بەنهێنی لەگەڵ سێ کەسی گوندی راژان کۆبومەوە. باسی ئەوەم بۆ کردن کەچۆن بنەماڵەی بارزانی کوردستانیان تەسلیم بەئێران کردووە ئاواش نیازیانە من بەئێران بفرۆشن تا ببمە سیخوڕی ئێران. لەوەڵامدا هەریەکیان ئامادەیی خۆی نیشاندا کەمن هەر کاتێك پێویستیم پێبێ تەواو یارمەتیم دەدەن. لەو ماوەیەدا پاراستن بڕوای تەواویان هێنابوو کەئێمە لەتواناماندا نییە لەراژانەوە بگەینە تورکیا چونکە دوو ئافرەتمان لەگەڵدایەو منیش تاقەتی رۆیشتنم بەناو بەفرو ناوچەی شاخاویدا نەماوە.

لەو ماوەیەدا کاك عومەر دەبابە هات بۆ راژان تا چاوی بەئەندامانی م.س. بکەوێت. لەو سەفەرەدا شەوێکیان سەردانیکردم, بارودۆخی خۆمم بۆ باسکردو داوام لێکرد کەلای سەرانی بنەماڵە بۆم تێبەکەوێت‌و بەوە قایلیان بکات کەبڕیارمداوە بۆ تورکیا سەفەر نەکەم. کاك عومەر لەم کارەدا سەرکەوتوبوو, گوتبووی کەرەفیق بەهۆی ناخۆشی ڕێگا نیازی نییە بچێت بۆ تورکیا. لەهەمانکاتدا ئامۆژگاریکردم کەناوچەکە بەرەو دەرەوەی سنووری ئێران بەجێ بهێڵم. هەر لەو ماوەیەدا زوو زوو چەند کەسێك سەردانیان دەکردم, کەلێرە تەنها دوو کەسیان باسدەکەم: یەکەمیان پاراستن بوو بەکاری تایبەتی خۆی دەهاتە لامان, دەنگوباسی دەوروبەری بۆ دەهێنام, لەهەمانکاتدا قسەکانمی دەکردە راپۆرت‌و بۆ سەروی خۆی دەنارد. کاتێك لەگەڵیدا دادەنیشتم باسی راپۆرتەکانی خۆمم بۆ دەکرد کەبۆ خودی مەسعودم دەنارد, دەمگوت: مەلامستەفای بارزانی کوردی بەجیهان ناساند, هەموو کورد دەبێ بەفەرمانی سەرۆك مسعود بجولێتەوە. هەروەها دەمگوت لەو رۆژەوە کاك نێچیرڤان بۆتە لێپرسراوی پاراستن هەموو جوڵەیەکی بەعس ئاشکرابووە. بەردەوام بەم جۆرە قسانە ئەو کادرەی پاراستم هەڵدەخەڵەتاند, لەهەمانکاتدا رێوشوێنم دادەڕشت بۆ هەڵهاتن بەرەو تورکیا لەدەست بنەماڵەی بارزانی و دەزگای ئیتلاعاتی کۆماری ئیسلامی. دوایی بۆم دەرکەوت ئەو کابرایەی هەر بەناو کادرە, لەراستیدا پاراستنە, پاشان

ئاشکرابوو پەیوەندی بەبەعسیشەوە هەبوو. ئەم کابرایە لەسایەی پارتیدا ئازارو ئەشکەنجەی خەڵکی کوردو عـەرەبی دەدا. لەساڵی ١٩٩٠ لەهەولێر هاتە لام گوتی کاك مسعود ناردومی, بەڵام من دەرگام لێنەکردەوە.

دووەم کەس پیاوێك بوو لەوانەی دڵسۆزی پارتی بون, ئەم پیاوە وای بۆ دەچوو کەهەتا بنەماڵـەی بـارزانی مابێت ئـەوا کوردستان ئازاد نابێت. هەفتەی دوو جار سەردانی دەکـردم, بەراسـتی زۆر جێـی بـڕواو متمانـەم بـوو, هـەموو دەنگوبـاسو گوڕانکاریەکانی پێم دەگەیاند بەتایبەتی ئەوانەی پەیوەندییان بەخۆمەوە هەبوو. لەبەر ئەوە داوام لێکرد سەردانەکانی کـەم بکاتەوە مەگەر زۆر پێویست بێت. هەنـدێ جـار بەشـەو, رەوەز یـاخود بازیـانی کـوڕمم دەنـارد بـۆ لای. ئێـستا ئـەم پیـاوە لەهـەولێرە. دوای ئـەم روداوو گیروگرفتانـە سـوپاس بـۆ خـوا لەدەسـتی کۆمـاری ئیـسلامیو چـەتەکانی بنەماڵـەی بـارزانی رزگارمان بوو, بەسەلامەتی گەیشتینە تورکیا ئەمەش بەهۆی سێ کوردی دڵسۆزی خـەڵکی دێـی راژان. کەیـەکێکیان گـوتی رۆژی پێنج شەممەی داهاتوو زەماوەند دەکات, لەبەر ئەوە داوای لێکردم کەبازیانی کوڕمی لەگەڵدا بنێـرم بـۆ ئـەوەی قـسە لەگەڵ دایکی بکاتو گواستنەوەی بووك دوابخات. کاتێك من رەزامەنـدیم نیـشانداو بازیـان چـوو بـۆ مـاڵی پیاوەکـە, دایکـی دەستی بۆ سنگی خۆی بردو بەکوڕەکەی گوت: شیری ئەم مەمکانەمت پێ حەرام بێت ئەگەر بـەدڵو بـەگیان یارمـەتی ئـەم ماڵە شێخە نەدەیت(لەوێ بەماڵی شێخ ناسرابووین)، ئەوەبوو بەپشتیوانی خواو بـەهۆی یارمـەتی ئـەم کـوردە خەمخۆرانـە, بەسەلامەتی گەیشتینە سنوری کوردستانی خۆمان.

لێـرەدا خوێنــەری بــەرێز بــۆی روندەبێتــەوە کەبۆچــی لــە١٩٩١/٣/١٣دا کاتێــك مــسعود پێــی گــوتم: (جەولەیەکــەم بەدەستەوەیە لەکوردستان, پێم خۆشە لەگەڵمدا بیت, چـونکە تـۆ وەزیـری دەستەڕاسـتەی ئاینـدەی). مـن لەوەڵامـدا پـێم گوتبوو: (دەبمە فەڕاش بەڵام لەگەڵتدا نایەم), چونکە ئـەو بنەماڵەیـە ئەگـەر بتکەنـە وەزیـریش ئـەوا هـەر بەداگیرکـەرانی گەلی کـوردەوەت دەبەسـتنەوە. لـەو روداوەوە مـن بەیـەکجاری دڵنیـابوم کەئـەم بنەماڵەیـە ماهیـەیان هـەر ئەوەیـە پیـاوی داگیرکەران بنو سیخوڕییان بۆ بکەنو, هەر کاتێ خۆیان بوون بەکلکی داگیرکەران ئەوە گەلی کورد بەگشتی دەبێ لاساییان بکاتەوە, بۆیە لەبەر ئەوەی لەو کاتەدا خۆیان ئاڵقەلەگوێی ئیتلاعات بوون, قبوڵیان نـەدەکرد کوردێـك لەبـەر بەرژەوەنـدی گەلی کورد ئامادە نەبێت بەقسەی تاران بکات.

کۆمپانیا جیهانییەکانی نەوت لە پشت خیانەتی ٣١ ی ئابەوە بوون

قسەیەك هەیە دەڵێ سـەلماندنی شـتی روون لەسـەلماندنی شـتی لێـڵو تاریـك قورسـترە. ئەگـەر ئـەم قـسەیە لـەبواری فەلـسەفەو فکـردا راسـتو تـەواو بـێ, ئـەوا لـەبواری سیاسـەتدا تارادەیـەکی زۆر راسـت نییـە. بۆیـە روداوە سیاسـییەکان لەمێـژوودا، بەشـی هـەرە زۆریـان یەکلاکردنـەوەو ئاشـکراکردنی نهێنیـەکانیان ئاسـانە, بەمـەرجێگ بـەروحێکی بابەتییانـەو بێلایەنە قسەی لەسەر بکەینو قسەکەر پێشوەخت هیچ بڕیارێکی لەسەر روداوەکـە نـەدابێ تانوسـینەکەی زۆرتـرین راسـتی بگرێتە خۆیو دوور بێ لەسۆزر عاتیفە.

ئەمڕۆ زیاتر لەچوار ساڵ بەسەر ترسناکترین وگەورەترین رووداودا رۆیشتووە لەکوردستانی پـاش راپـەڕین, یـان راسـتتر وایـە بڵـێم ترسـناکترین روداوو هەڕەشـە لـەدوای ئاشـبەتاڵەوە کەروبـەڕوی گەلەکـەمانو شۆڕشـەکەی بۆتـەوە کەئـەوەیش خیانەتی گەورەی ٣١ی ئابە. ئەگەر ئێمە بمانەوێ مێژووی خـەباتو رزگـاریی گەلەکـەمان لەسـەر بنـەمای روداوی گـەورەو مـەزن پـۆلێن بکـەینو, هـەر روداوە بکەینـە سـەرەتای قۆنـاغێکیترو, هـەروەکو چـۆن ١٩٩١/٣/٥ یەکـەم رۆژی راپـەڕینـەو

سەرەتای قۆناغێکی نوێیە بەبەراورد لەگەڵ۳/٤ی هەمان ساڵدا, ئەوا بەهەمان شێوە, پێم وایە کە لە ۳۱ی ئابەوە قۆناغێکی نوێو جیاواز هاتە کایەوە, قۆناغێك کەپێویست دەکا لەسەر هەموو کوردێکو هەموو مرۆڤدۆستێك بەخۆیدا بچێتەوەو بیربکاتەوە کە ۳۱ی‌ئاب بۆ؟! گەلێك کە لەراپەرینێکی جەماوەری بێوێنەدا, هەموو دامودەزگاکانی بەعسی لەماوەیەکی کورتدا تێکشکاندو لەبری دکتاتۆریەتو تەعریبو تەبعیسو راگواستن, دروشمی ئازادی بەرزکردەوە, گەلێکی ئاوا چۆن قبولێ ئەوە دەکا یەکێك لەحزبە گەورەکانی, لەو حزبانەی کە لەهەڵبژاردنێکی ئازاددا نیوەی دەنگەکانی بەدەستهێنا, چۆن قبوڵی دەکا هەمان ئەو تانکو سەربازانەی بەگژدا بکاتەوە کە تادوێنێ گوندەکانی دەڕوخاندو شارەکانی کاول دەکرد ؟! ئەی چۆن حزبێك, گوایە دۆستو لایەنگرو ئەندامانی لەسەر بنەمای کوردایەتی کۆکردۆتەوەو کار بۆ رزگاری نەتەوەیی دەکا, لەهەمانکاتدا سوپاسی دڕندەترینو سەرسەختترین دوژمنی گەلەکەی دەکا؟! ئەی ئەو حزبانەی بەقسەو رۆژنامەو راگەیاندنیان، موزایدە بەسەر جەماوەرەوە دەکەنو خۆیان بەدوژمنی سەرسەختی صدام دەناسێنن, بە چ بیانوو چ پاساوێك وەڵامی ئەو خیانەتە بێوێنەیە لەمێژووی گەلەکەماندا دەدەنەوە؟! نازانم دەبێ وەڵامی ئەو هەموو مەلاو شێخە لەرۆژی قیامەتدا بەرامبەر خوای گەورە چی بێ کاتێك پێیان دەڵێ بۆ بەم ئایەتەتان نەکرد ﴿ما لکم لا تقاتلون في سبيل الله والمستضعفين في الارض﴾؟ ئەدی رۆشنبیرە بێدەنگەکان, ئەوانەی ئامادەن لەسەر وردودرشتی باسەکان قسە بکەنو گۆڤار دەربکەنو کتێب بنوسن, ئەوانە چۆن لەبەردەم ئەو رووداوە گەورەیە قەراقۆپی لێدەکەن؟ حاڵی ئەوانە بەراستی وەکو چیرۆکی پیرێژنەکەو ئەفلاتون وایە کەدەگێڕنەوە گوایە رۆژێکیان پیرێژنێك بەلای چاڵێکدا دەڕوا, دەبینێ پیاوێك کەوتۆتە چاڵەکەوە, پیاوەکە دەستی بۆ درێژ دەکاو داوای یارمەتی لێدەکا, لەو کاتەدا پیرێژنەکە لێی دەپرسێ تۆ ئەفلاتونی فەیلەسوف نیت؟ ئەویش دەڵێ: بەڵێ. پیرێژنەکە پێدەکەنێو دەڵێ: تۆ لافی ئەوە لێدەدەی شت دەربارەی فەلەکو ئاسمان دەزانی بەڵام ئاگات لەژێر پێی خۆت نییە! بۆیە دەڕواو جێی دێڵی. ئەو چاڵە کەدوژمنانی گەل لەرێگای حزبی بنەماڵەوە لە ۳۱ی ئابدا بۆ گەلەکەمانیان نایەوە, ئەوەندە گەورەبوو کەهەر ئەموئەوی نەدەگرتەوە, بەڵکو منو تۆشو هەموو کوردێکی نیشتیمانپەروەرو هەموو عێراقییەکی شۆڕشگێڕی دەگرتەوە. چونکە لەراستیدا ئەم کارەساتە تاکتیکێك نەبوو پارتی لەبەرامبەر یەکێتیدا بیکات بۆ ئەوەی هەولێر بخاتەوە ژێر کۆنترۆڵی خۆی, بەڵکو ئاشبەتاڵێکی ئاشکرابوو لەسەر هەمان شێوەی ۱۹۷٥, بەڵام ئەمجارەیان زەمەنەکە گۆڕابوو, حزبە شۆڕشگێڕەکان نەیانهێشت ئەوپیلانە سەربگرێ.

من وەکو بێلایەنێکی کوردو کەسێکی بەئەزمونو خاوەن مێژوویەکی دوورودرێژ لەگەڵ بنەماڵەدا, بەئەرکی سەرشانی خۆم زانی کەراوبۆچونی خۆمو هەڵوێستم لەم نوسینەدا بخەمەڕوو, چونکە هیچ شتێك لەوە ترسناکتر نییە گەلێك, کارەساتو خیانەتو دوژمنەکانی خۆی لەبیر بکات, تا رادەی ئەوەی بەلایەوە گرنگ نەبێ بزانێ پێشکەوتنی تانکو زرێپۆشی دوژمن یانی چیو سوپاسکردنی بکوژی گەلێك چ واتەیەکی هەیە ؟

سەرەتا پێم باشە بەسادەترینو ناڕاسترین لێکدانەوە بۆ خیانەتی هەرە گەورەی ۳۱ی ئاب دەست پێبکەمو بیکەمە دەروازەی چونە ناو باسەکەوە, ئەویش ئەو رایەیە کەژمارەیك خەڵکی سیاسیو بەناو رۆشنبیر بەردەوام دووبارەی دەکەنەوە گوایە ئەم خیانەتە, ئەنجامێکی راستەوخۆی شەڕی ناوخۆیەو, بنەماڵە لەوپەڕی ناچاریدا پەنای بۆ بەعس برد. ئەم رایە، پێش هەموو شتێك هەڵاتنە لەهەڵوێستو خۆدزینەوەیەکی ئاشکرایە لەبەرپرسیاریەتیی مێژوویو خۆشاردنەوەیە لەجەماوەر چونکە بەغداو بەعس تاکە رێگای بەردەمی بنەماڵە نەبوو, بەڵکو دەکرا رێگای قەڵاو منارەیان بۆ ئاشتیو رێکەوتن گرتبا, هەمووشمان باش دەزانین کەبنەماڵە ئەم شەڕەی کە لەساڵی۱۹۹٤دا هەڵگیرساند لەپێناوی پارەی ئیبراهیم خەلیلدابوو نەك شتیتر. بنەماڵە، ئەو کاتەو ئێستاش ئەگەر بیەوێ شەڕ رابگرێو ئاشتی بۆ ناو ماڵی کورد بگێڕێتەوە ئەوە

دەکرێ بەیەك بڕیار ئەم کارە بکا, گەڕانەوەی داهاتی گەل بۆ هەموو حزبەکانی گەلو وازهێنان لەجاشایەتی بۆ ئەم وئەوی بێگانە. بۆیە من لەهەموو ئەوانە دەپرسم کەبەو بیانووە خۆیان لەهەڵوێستی نیشتیمانی دەدزنەوە, بۆچی لەئاست شەڕی ناوخۆدا هەڵوێستیان نەبوو؟ بۆچی زوو ڕێگەتان لەو شەڕە نەگرتو هەوڵی جددیتان بۆ ئاشتی نەدا؟ ئەو لایەنەش کەئامادە نەبوو شەڕ رابگرێ, بۆچی بۆ خەڵکتان ئاشکرا نەکردو دوژمنایەتیتان لەدژی رانەگەیاند بەپێی ئەم ئایەتە پیرۆزەی دەفەرموێت ﴿وأن طائفتان من المؤمنين اقتتلوا فأصلحوا بينهما, فأن بغت احداهما على الاخرى فقاتلوا التى تبغي﴾؟ بەڵام لەراستییدا ئەم حزبانە بەتایبەت ئیسلامییەکان نەك هەر وایان نەکرد, بەڵکو گەورەترین قازانجیان لەدرێژبونەوەی شەڕەکەدابوو, چونکە لەکاتێکدا دوو حزبە گەورەکەی کوردستان بەیەکترەوە سەرقاڵ بوون, ئەوان بەرنامەی خۆیان دادەڕشتو بەئارەزووی خۆیان تەڕاتێنیان دەکرد. جیا لەوەی کەخودی شەڕەکە بۆ ئەوان زۆر پێویست بوو تا خەڵکی لەکوردایەتی ساردبکەنەوەو لەناو حزبی ئیسلامیدا بیانتوێننەوە, گوایە حزبی ئیسلامی, ئاشتیخوازەو گەل لەشەڕ دەپارێزێ. لەکاتێکدا حزبە ئیسلامیەکانی ئەفغانستان داروبەردی ئەم وڵاتەیان بەسەر یەکتریدا رووخاند. بۆیە ئەوان ئەگەر راست دەکەن دەبو هەر سەرەتا رێگەیان لەو شەڕە گرتبا یان هەڵوێستیان لەبەرامبەر لایەنی شەڕخواز بووبا. ئەگەر بیانویان ئەوەبێ ئێستا نازانن کێ شەڕی هەڵگیرساندو کێ راینەگرت, خۆ روونو ئاشکرایە کەئەم شەڕە بۆ درێژەی کێشاو بنەماڵە چۆن دەسبەرداری پارەی ئەم گەلە نابن ! شەڕی ناوخۆ لەنێوان دوو حزبی شۆڕشگێڕی نەتەوەییدا تارادەیەك سروشتییە, بەمەرجێك هیچیان کار بۆ دژایەتی بەرژەوەندییە نەتەوەییە باڵاکان نەکات. هەر لەکوردستانی خۆماندا حزبی دیموکراتو کۆمەڵی کۆمۆنیستی ئێرانی ماوەیەکی دوورودرێژ شەڕیان بوو, بەڵام هیچیان بیریان لەوە نەکردەوە دژی ئەوی تر پەنا بۆ تاران بەرن, لەکاتێکدا هیچ رژێمێك بەئەندازەی بەعسی عێراقو خودی صەدام بەرامبەر گەلی کورد دوژمنکار نییە, ئەنفالو کیمیابارانو تەعریبو تەبعیسو راگواستن لەهیچ ناوچەیەکیتری کوردنشین بەو شێوەیەی کوردستانی باشور, لەمێژوودا روینەداوە. رای دووەم کە لەهی یەکەم ساکارترە ئەوەیە کەدەڵێ تانكو گاردی کۆماری کەهێرشیان کردەسەر کوردستانو یەکێتی, وەڵامی هێرشی ئێران بوو بۆ سەر کۆیەو حزبی دیموکرات. ئەم رایە گەرچی بەراوردو خاڵی هاوشێوەی تێدایە بەڵام لەراستیدا هیچ بنەمایەکی تۆکمەی نییەو, وەکو ئەوە وایە بڵێی صەدامو مانذێلا وەکو یەك وان, چونکە دەیەها خاڵی هاوبەشیان هەیە. بۆ ئەم رایە جگەلەوەی ئەوەندەی تۆزقاڵێك راستی تێدا نییە, لەهەمانکاتدا گاڵتەکردنە بەعەقڵی خەڵك, کورد گوتەنی درۆیەکی شاخدارە چونکە:

١. لەشکری ئێران لەسەر داوای یەکێتی پەلاماری دیموکراتی نەداو بۆیە لەبری سوپاسکردنی سەرۆکی ئێرانی و, مسعود کردی بەرامبەر صەدام بەشی هەرەزۆری سەرکردایەتی و کادیرەکانی یەکێتی ئیدانەی هەڵوێستی کۆماری ئیسلامییان کرد.

٢. وەکو پێشتر باسمانکرد یەکێتی زوو حزبی دیموکراتی لەو هێرشەی کۆماری ئیسلامی ئاگادارکردەوە.

٣. پێشمەرگەی یەکێتی نەك هەر هاوکاریی ئەو لەشکرکێشیەیان نەکردو پێشی نەکەوتن،

بەڵکو کۆمەکی حزبی دیموکراتیان کرد.

٤. لەشکری ئێران, نە کوردی ئەنفال کردووە نە کیمیابارانی شارەکانی کردووە نە دێیەکانی رووخاندوە نە وەکو لەشکری صەدام، دڕندەو داخ لەدڵە بەرامبەر بەکورد.

٥. لەشکری ئێران لەهەموو حاڵەتێکدا لەکوردستانی عێراقدا بێگانەیە بۆیە بەزووترین کات پاشەکشەی کرد.

٦. ئێران پەلاماری یەك ناوچەی دیاریکراو و بچووکیداو لەدوورەوە بۆردومانی کرد.

٧. هیچ کات یەکێتی شانازی بەو کارە نەکردووە بەڵام پارتی نەك هەر شانازی بە٣١ی ئابەوە دەکات, بەڵکو هەموو ساڵێك لەیادی ئەو رۆژە شومەدا ئاهەنگ دەگێرێ.

٨. وەکو ئاماژەمان پێدا زیانی حزبی دیمەکرات, تەنها دوو مریشك و رووخانی دوو سێ خانوو بوو, لەکاتێکدا گەلی کورد بەهۆی خیانەتی ٣١ی ئابەوە پەرلەمانو پایتەختو سەدەها پێشمەرگەی قارەمانی لەدەستدا, جگە لەوەی لەدەرەوە کوردی خستە هەڵوێستێکی شەرمنەوە, سەرۆکی دووەم حزبی کوردستان کە لەهەڵبژاردنی پەرلەماندا (گوایە) زۆرینەی دەنگی بەدەستهێنابوو, سوپاسی صەدامی کرد بۆ ئەو هاوکارییە بێوێنەیە لەگەڵ گەلی کورددا بۆ دەرپەڕاندنی حزبو دامودەزگای هەزاران شەهیدی رێگای رزگاری. بۆیە ئەوانەی لەو خیانەتە گەورەیە بێدەنگ بوونو نەوێران قسە بکەن, ئەوا با خۆیان بۆ مێژوو هەڵبگرن, چونکە مێژوو نەك هەر بەزەیی بەکەسدا نایەتەوە بەڵکو هەموو ئەوانە ریسوا دەکا کە لەسەر گەلەکەیان بەدەنگ نەهاتوون ئیتر بەهەر بیانویەك بێ, بنەماڵەش بەهەر بیانویەك پێش تانکەکانی گاردی کۆماری کەوتبوون ئێستا هەر پاساوێکی بۆ بێننەوە, لەسوکایەتیو ریسوایی زیاتر بۆیان نانوسرێ با هەموو ئەوانەش کەبێدەنگ بون لەترسان وەکو وشترمەل سەریان خستۆتە ناو چاڵەوەو لاشەیان بەدەرەوەیە, با باش بزانن ئەگەر ئەوان پەیوەندییان بەشەڕو خیانەتیشەوە نەبێ ئەوە دەرئەنجام شەڕو خیانەت ئەوانیش دەگرێتەوە, ئاگری گەورەش تەڕو وشك جیا ناکاتەوە.

بەرلەوەی بچینە ناو وردەکاریی بۆچوونەکانم لەسەر خیانەتی ٣١ی ئاب, با خوێنەری بەرێز بزانێ کەمن ئەو کارەساتە بەبەرنامەیەکی گەورەتر دەزانم لەوەی کەتاکتیکێکی پارتی بێ بۆ گرتنەوەی هەولێرو دەرپەڕاندنی یەکێتی, بەڵکو ئەم کارەساتە بەشێکە لەسیاسەتە نەگریسەکانی کۆمپانیا نەوتیە گەورەکانی جیهان کە لەلایەن پێنج دەوڵەتە هەمیشە ئەندامەکانی نەتەوە یەگرتووەکانەوە سەرپەرشتی دەکرێن, بەتایبەتی ئەمریکاو بەریتانیا جونکە ئەم وڵاتانە بڕیاریانداوە کە بەهیچ جۆریك نابێ بیرە نەوتەکانی کەرکوك بکەوێتە ژێر دەسەڵاتی کوردی, هەر بۆیە دوای شەڕی دووەمی کەنداو و تێکشکانی لەشکری عیراق لەبەرامبەر هێزەکانی هاوپەیمانان بەسەرپەرشتی ئەمریکا, لەچوارچێوەی سەپاندنی مەرج بەسەر رژێمی عیراقدا هێڵی ٣٦یان دانا, کەبەشی هەرە گرنگو دەوڵەمەندی کوردستانی باشووری نەگرتەوە, بەو پێیەی ناڕاستەوخۆ دەسەڵاتی تەواوی خواروی هێڵی ٣٦یان بۆ رژێمی بەعسی رەفتارفاشی چۆڵکرد بۆ ئەوەی بەئارەزووی خۆی درێژە بەسیاسەتە دوژمنکاریەکانی دژی کورد بدا, لەتەعریب و تەبعیسو راگواستن, بەتایبەت لەناوچەکانی کەرکوك, شێخان, شنگارو تەلەعفەر.

هەر لەو چوارچێوەیەدا, ئێستا کۆمپانیاکانی نەوت بەهاوکاری C.I.Aو مۆساد پرۆژەیەکی گەورەتریان بەدەستەوەیەو کاری پێدەکەن, ئەویش نیشتەجێکردنی ئاوارە فەلەستینیەکانە لەو ناوچەیە لەبەرچاوی نەتەوەیەکگرتووەکان و بەئاگاداری خودی کوفی ئەنان ئەگەرچی ئەم پلانە لەرووە سیاسییەکەیدا، بەبەرژەوەندی ئیسرائیلو ئەمەریکاو خودی رژێمی عێراق کۆتایی دێت, بەڵام لەرووی ئابوریەوە کۆمپانیا گەورەکانی نەوت بەم کارە دەتوانن چواردەوری بیرەنەوتەکان مینرێژ بکەن تا پێی کورد پێیان نەگات, بەم شێوەیە خۆیان لەمەترسی لەدەستدانی ئەو ناوچە هەرەدەوڵەمەندەی نەوت لەجیهاندا دەپارێزن. سەرەتای هەستکردنی ئەم کۆمپانیایانەش بەمەترسیی گەشەکردنو فراوانبونی دەسەڵاتی کوردی بۆ نزیك بیرە نەوتەکان, بۆ ئاداری ساڵی ١٩٩٥ دەگەڕێتەوە, کاتێك ی.ن.ك. بەهاوکاری حزبی شیوعیو پارێزگارانو زەحمەتکێشانو سۆسیالستو INC (کۆنگرەی عێراقی), پەلاماری رژێمی بەغدایان دا لەسنوورەکانی تەماس، کۆمپانیاکانی نەوت پاش ئەو پەلامارەو سەرکەوتنی لەزۆر قۆڵداو تێکشکانو کوژرانی ژمارەیەکی زۆر لەسوپای عێراق لەم سنوورانە بۆیان رونبۆوە کەئەگەر لەبەغدای پایتەختدا هەر گۆڕانێکی چاوەڕوانکراو رووبدا, ئەوە هێزە کوردییەکان بەئاسانی دەتوانن دەست بەسەر

بیرە نەوتەکاندا بگرن‌و بەهۆی کوردبیوون‌و کوردنشینیی ناوچەکە, لـەو نـاوەدا بمێننــەوە کـەدواجار ئـەوان دەوڵەمەنـدترین سەرچاوەی نەوتیان لەدەست دەردەچێ‌و دوچاری زیـانی گـەورە دەبـن بەتایبـەتی دوای ئـەوەی کەیـەکێتی تـوانی, پـارتی لەهەولێر دەرپـەڕێنێ‌و تەرازووی هێز لەناوچەکەدا بەبەرژەوەندی خۆی لاسەنگ بکات. دوای ئـەوەی نـەتوانرا هێـزی کـوردی تێك بشکێنرێ, لەلایەن رژیمی تورکیاو بەتایبەت دیکتاتۆر صـەدامەوە بەچـەك‌و جبەخانـەو پـارەو زانیـاری, یارمـەتی زۆری بنەماڵە کرا. هەرچـەندە سـەرەتا خـەڵك ئـەم قـسانەی بەپروپاگەنـدەی حزبـی وەردەگـرت, بـەڵام دوای ٣١ی ئـاب‌و هـاتنی لەشکری تورکیا لە ١٩٩٦ بۆ کۆمـەکی بنەماڵـە, بـۆ هـەموو خـەڵك ئاشـکرابوو کەبنەماڵـە پیـاوی بێگانـەن. ئـەو بارودۆخـە ناهەموارەی کەبنەماڵە بەدەستی خۆی بۆ خۆی دورستکردبوو, بەجۆریك کەدڵنیابوون ناتوانن بەشەڕ هەولێر بگرنەوە ئەگەر پشت بەهێزی بێگانە نەبەستن‌و, یەکێتیش مەرجی گەڕانەوەی پارتی بۆ هەولێر بەئاشـتی بـەبێ شـەڕ, ئـەوەبوو کەبنەماڵـە داهـاتی ئیـبراهیم خـەلیل بخاتــەوە ژێــر دەســەڵاتی پەرلــەمان‌و حکومــەتی شــەرعی کــە لەهەڵبــژاردنێکی جەماوەریــدا هەڵبژێردرابوو. بۆیە بنەماڵە هەمان رێگەی رێککەوتننامەی جەزائیری گرتەبەر بۆ بەرژەوەندیی تایبەتی خۆیـان. ئـەم کـارە تەنها مەسعود بارزانی‌و نێچیر بەبەرنامەکەی ئاگاداربوون‌و ئەم دوانە, لەهـەموو کۆبونەوەیـەکی تایبـەتییان لەگـەڵ کـادرانی پارتیدا جەختیان دەکردەسەر ئەوەی کەپارتی ناتوانی بەشەڕ هەولێر بگرێتـەوە, کەئەمـە بـۆ خـۆی رێگـا خۆشـکەربوو بـۆ پەنابردن بۆ لەشکری سەدام.

لەهەمانکاتدا لەرێگای پیاوە تایبەتیەکانیانەوە بەنهێنی پەیوەندییان لەگەڵ رژێمدا توندکردو لەکاتی گونجاو دەگەڕان بۆ ئەم کارە, کەنەك هەر کادرەکانی پـارتی پێـی ئاگـادار نـەبوون بـەڵکو زۆر لەئەنـدامانی م.س. سـەرکردایەتی چـاوەڕوانییان نەدەکرد, کەپێشتر روونمکردەوە بەڕێز عەلی عەبدوڵلا، کەلێم پرسی بۆچی ئەم کارەتانکردوەو لەگەڵ لەشکری بەعسدا دژی کورد رێککەوتن؟ بەدەست پانکردنەوە تێی گەیاندم کەبێدەسـەڵاتەو ئاگـای لـەو پلانـە نـەبووە, لەکاتێکـدا نزیکـەی شـەش مانگ دوای راپەڕینەکەی بەهاری ١٩٩١ کاتێك کەبینیم, دووبەدوو دەستمانکرد بەقسە, فەرمانی بەپاسەوانەکە کـرد نـەهێلێ کەس بێتە ژوورەوە, لەوەڵامی پرسیارێکدا ئەوەم بۆ باسـکرد کـە لـە ١٩٩١دا لەقـەزای دیانـا چـیم بەمەسـعود گـوت, عـەلی عەبدوڵلا گوتی: بارودۆخی ئێستای کـورد بەتایبـەتی ئێمـەی پـارتی چـۆن هەڵدەسـەنگێنی‌و رات چـی‌یە؟ گـوتم: ئایـا ئێـوە ئامادەن لەگەڵ یەکێتی ببنە یەك حزب؟ گوتی: نەخێر گوتم: کەواتە دواڕۆژ بـەجۆرێك لەکـەمی دەدەن کەبەرامبـەر یـەکێتی نامێنن.

کاتێك کاك مەسعود لەبەغدا گفتوگۆی دەکرد, من لەراژان بەبروسکە بەجفرە ئاگادارمکرد کە لەگەڵ سـەدام رێکبکـەوە. بەڵام ئەوەی لەساڵی ١٩٩١دا روویدا مانای ئەوە نی‌یە کاك عەلی عەبدوڵلا مەبەسـتی بوبـێ کوردسـتان تەسـلیم بـەدکتاتۆری بـەعس بکرێتـەوە, بـەڵکو ئـەو تـەنیا مەبەسـتی ئـەوەبوو کەگـەلی کـورد لەهێرشـی سـەدام بپـارێزێ‌و پێـشوەخت لەگەڵیـدا رێکبکەون. بـەڵام ئـەوەی لـە ٣١ی ئابـدا روویـدا تـەنها بـۆ پاراسـتنی کورسـیی بنەماڵـەو خـودی مەسـعودو نێـچیر بـوو کـە لەئەنجامدا تەنها گەلی کورد زیانی پێکەوت.

بەرای مـن لەزەمینەخۆشـکردن‌و ئاسـانکاری‌و جێبـەجێکردن‌و سەرخـستنی ئـەم پیلانـە گـڵاوە دژی گـەلی کـورد, چـەند دەوڵەت و کەسایەتیەك بەشداربوون, لەوانە:

تورکیا: ئەم دەوڵەتە بەردەوام پەیوەندی توندوتۆڵی لەگەل بنەماڵەدا هەبوو, هیچ کێشەیەکی لەگەڵ پارتیدا نەبوو ئەوە نـەبێ کەیـەکێتی رۆژبـەرۆژ گـەورەتر دەبـێ بەتایبـەتی دوای گرتنـی هـەولێر, کەئەمـەش مەترسـی بـوو بـۆ سـەر تورکیـاو بـەکرێگیراوەکانی میـت لەهـەولێرو ناوچـەکانی‌تر. تورکمانـەکانی هـەولێریش نەیانـدەتوانی وەکـو جـاران کۆمـەکی میـت‌و

حکومەتی تورکیا بکەن بۆیە تورکیا مەبەستی بو دووبارە بنەماڵە بێتەوە هەولێر بۆ پاکتاوکردنی کادرەکانی PKK و دوورخستنەوەی مەترسی.

سوریا: هەرچەندە دۆستایەتییەکی دێرینی لەگەڵ یەکێتیدا هەیە بەلام پاش کۆنترۆڵکردنی هەولێر، ئەوان دەترسان ئەو تێکچوونەی تەرازووی هێزەکانی کوردستانی باشوور، خراپ بەسەر بەرژەوەندییە نەتەوەییە عەرەبیەکانیاندا بشکێتەوەو، دەترسان لەبەرەوپێشچونی یەکێتی رووەو ناوچەکانیتری پارتی لەنزیك سنووری سوریا ئینجا پەشێویو ئالۆزی، ناوچە سەرسنووریەکان دابگرێ.

ئێران: ئەوانیش لەگەڵ تێکچوونی تەرازوی هێزدا نەبوون. ئێران سەرنەکەوتنی هێرشەکەی بۆ سەر دیموکرات بەدەستی یەکێتی دەزانی، دڵنیابوو لەوەی ئەگەر یەکێتی بکەوێتە سەر پێو پێویستی بەئێران نەمێنێ، ئەوا نەك هەر رێ لەلەشکری ئێران دەگرێ بەڵکو خۆشی بەشداری دەکا لەسەرخستنی شۆڕشی کورد لەئێران. بەلام هەرچی بنەماڵەیە
ئەوە لەگەڵ حزبی دیموکراتو ئۆپۆزسیۆنی کوردی رۆژهەلاتدا، خوێن لەنێوانیاندایە.

نابێ ئەوەشمان بیر بچێت کەئەو سێ دەوڵەتە، لەو ماوەیەدا پێکەوە هەرچەند مانگ جارێك لەیەکێك لەپایتەختەکانی دیمەشق، تاران، ئەستەمبوڵ کۆدەبونەوە بۆ رێککەوتن لەسەر هەلومەرجی کورد لەعێراق و لەدوای ٣١ی ئابەوە ئەم کۆبونەوانە کۆتاییان پێهات! ! ئەمەش پاش ئەوەی رووداوەکان بەبەرژەوەندی ئەوان کۆتاییان هات.

عێراق: پاش تێکشکانی گەورەی عێراق لەکوێت، رژێم تا ٣١ی ئاب نەیتوانی هیچ سەرکەوتنێك بەدەست بێنێ، بۆیە ئەم رووداوە بۆ لەشکرو رژێمی عێراق بەسەرکەوتنێکی گەورە تۆمارکرا. جگەلەوەی رژێم لەرێگای بنەماڵەوە توانی کێشەی کورد، کەچوبوە قاڵبی ئینسانیەوەو لەهەموو وڵاتە دەسەلاتدارەکانی جیهان قسەی لەسەر دەکرا، توانی بچوکی بکاتەوەو پەیامێك بەجیهانو گەلی خێرنەدیوی عێراق بگەێنێو بڵێ ئێمە هەرکات بمانەوێ کوردستان دەخەینەوە ژێر دەسەلاتی خۆمان. هەروەها ئەم رژێمە پاش ئەوەی ئەمریکا گلۆپی سەوزی بۆ داگیرساند بۆ پێشڕەویکردن بۆ هەولێر، وایزانی ئەمە سەرەتایەکی تازەیە لەدووبارە پەیوەندیکردنەوە بەئەمریکا. جگە لەهەموو ئەوانە، رژێمی بەعس بەم کارەی دەسکەوتی گەورەی بوو، توانی بارەگاکانی ئۆپۆزسیۆنی عێراق لەهەولێر تالان بکاو ئەندامەکانیان بکوژێ یان دەستگیریان بکاو بەرەو بەغدا بیانبا.

مەسعود بارزانی و بنەماڵە: ئەم لایەنە کەپەیوەندی راستەوخۆی بەو رووداوە هەبوو، ماوەیەکی زۆر بەر لەرووداوەکە لەرێگای راگەیاندنو کادرەکانیانەوە زەمینەسازی بۆ دەکرد، کاتێك دەیانگوت یەکێتیی بەپاڵشتی ئێرانو بەهاوکاری هێزی بەدر، نیازیانە لەهەولێرەوە پەلاماری پارتی بدەنو هاواریان دەکرد هەولێر بۆتە لانکەی ئیتلاعاتو سوپاکانی ئۆپۆزسیۆنی عێراق. لەو کاتەدا دەبوو یەکێتی هەر زوو بیزانیایە کەپارتی بەم قسانە دەیەوێ شەرعیەت بەپلانێکی گەورە بدا، بەلام سەرکردایەتی یەکێتی نەیتوانی وەك پێویست لەو بارودۆخە بگەن، بەڵکو ئەوانیش بەبێ ئەوەی بزانن کەوتنە داوی دوژمنەوە، هەموو راگەیاندنەکانیان لەبارەی هاوکاریکردنی رژێمی بەعسو بنەماڵە، وەکو پروپاگەندە تەماشاکرد. هەر لەوماوەیەدا مام جەلال لەسەر تەلەفزیۆن بەئاشکرا هەڕەشەی لەرژێمی عێراق دەکردو بەچقڵی دەچواندو دەیگوت پارتی دەبێ بەدووربین سەیری هەولێر بەکاتو
لەمەولا فاتحە بۆ پارتی دەخوێنین.

ئەم قسانە, گەرچی پڕوپاگندەی سیاسی بوو, بەلاّم پارتی بۆ جێبەجێکردنی پلانەکەی کەڵکی لێبینی. هەر بۆیە مەسعود بارزانی دەستیکرد بەداڕشتنی بەرنامەی چۆنیەتیی جێبەجێکردنی پلانەکە کەزۆر بەنهێنی بوو. لەبەرەبەیانی ئەو رۆژە شومەدا کەهێشتا خەڵکی قەلاّو منارە لەشیرین خەودابوون, بەدەنگی تۆپ خەبەریان بۆوە, کەپێشتر ماڵی ئێمە لەعەنکاوە بەیانیان بەزەنگی کەنیسە هەڵدەستاین. لەسەعات ١٠دا دەنگی زنجیرو گرمەی تانکەکانی گاردی کۆماری لەهەموو هەولێر هەڵدەستا, پەشێوی‌و ئاڵۆزییەکی وا کەوتەوە کەدزی‌و جەردەیی ئاوا لەهەولێر مەگەر تەنها هۆلاکۆ لە لەشکرکێشییەکەیدا بۆ سەر ئەم شارە, لەگەڵ خۆیدا هێنابێ.

فەرمایشتە جوانەکەی مامۆستا خورشید شێرە کە لە١٩٩٦/٨/٣٠ لەهاوینەهەواری سەلاّحەدیندا گوتبووی, وەکو خۆی‌و بەزیادەوە کرا, کاتێك بەلەشکرەکەی راگەیاندبوو (سبەی لەهەولێر چیتان دەسکەوت هەتاکو ٧٢ سەعاتی‌تر, سەر بۆ ئێمەو ماڵ بۆ ئێوە).

جێی باسە بنەماڵەی بارزانی ئەوەندە داخ لەدڵو تووڕەبوون لەخەڵکی بەشەرەفی شاری هەولێر, سەرەتا ویستیان هەموو شوێنێك تالاّنبکەن بێگوێدانە هیچ دابونەریتێکی کوردەواری. بۆ نمونە: فەرمانیاندا بەتالاّنکردنی کتێبخانەو ئەرشیفە دەوڵەمەندەکەی مامۆستا رەشاد موفتی کەچەندین دەستنووسی بایەخداری تێدابوو. بەلاّم خۆشبەختانە ئەو کەسەی جێبەجێکردنی فەرمانەکەی پێسپێردرابوو, ویژدانی رێگەی نەدا لەم تاوانە بەشداربێت بۆیە هەر زوو کەسوکاری مامۆستا رەشادی ئاگادارکردەوە بۆ ئەوەی ئەرشیفەکە بگوازنەوەو لەتالاّنکردن بیپارێزن. بنەماڵە, لەتالاّنکردنی کتێبخانەو ئەرشیفی مامۆستا رەشاددا مەبەستیان کەڵك وەرگرتن نەبوو لەو دەستنوسانە, بەڵکو تەنها مەبەستیان تالاّنکردن بوو, چونکە کاك عەدنان موفتی کوڕی مامۆستا رەشاد, دوای ئەوەی بوو بەلێپرسراوی مەڵبەندی ٣ی هەولێر توانی کاریگەری زۆر لەسەر هەموو دانیشتوانی هەولێر دابنێت‌و خەڵکی ئەو دەڤەرە زیاتر لەپارتی دووربخاتەوەو خزمەتێکی زۆری یەکێتی بکات. ئەوەی یارمەتی کاك عەدنان موفتیدا لەو کارەیدا سەرکەوتوبێت, جگە لەکارامەیی‌و دەستپاکی‌و لێهاتویی, ناوبانگ و رێزو خۆشەویستی بێسنووری بنەماڵەکەیان بوو لەهەولێر.

ئەوەی لە ٣١ی ئابدا بینیم نانووسرێت وناگوترێت, هاولاّتیان سەریان سوڕمابوو کەچۆن لەشکری بەعسی فاشی بەسەرۆکایەتی قوسەی‌و بەهاوکاری بنەماڵە, توانی پەلاماری هەولێر بداتو پەرلەمانو هەموو وەزارەتەکان تالاّن بکا. یەکەم رۆژ کونجی ماڵم گرتو دەستمکرد بەسووڕاندنی میلی رادیۆکە, بەلاّم بەبێ ئەوەی هیچ ببیستم کەدڵم خۆشبکا. بەیانی رۆژی ١٩٩٦/٩/١ لە ماڵ هاتمە دەرەوە گەیشتمە بارەگای م.س. یەکێتی, بینیم هەمووی تالاّنکراوە, لەحەوشەکەدا چەند تانکێك ئالاّی زەردیان هەڵدابوو, چەند سەربازێکی عەرەب لەگەڵ ئەفسەرێك وەستابوون کەخەڵك بەچاوێکی سەیر تەماشایان دەکردن, چواردەوریان بەچەکداری جلوبەرگ کوردی‌و جەمەدانەی سور گیرابوو, تا بیانپارێزن. ئەگەر ئەم وێنەیەم بەچاوی خۆم نەدیتبا هەرگیز باوەڕم نەدەکرد کەئەمە روویداوە.

سەدام کاتێك قسەی بۆ ئەفسەرانی گاردی کۆماری کرد لەبەغدا دەربارەی ئەو هێرشەیان گوتی: (استطاعت جحافلنا الخفيفة بقيادة مسعود البارزاني مع مساندة الجيش العراقي بأستعادة أربيل).تاریق عەزیزی وەزیری دەرەوەی ئەوسای عیراق لەیادەوەرییەکانی خۆیدا نوسیویەتی کەلەشکری عیراق لەسەر داخوازیی مەسعود بەهانایەوە چوو. سوپای عیراق لەم هێرشەدا پێکهاتبوو لە ٤٠ هەزار سەربازو ٣٠٠ تانك‌و٤٠ تۆپ. لەئەنجامی پەلامارەکەدا ٢٦ تانك تێکشکێنراو ١٠٠ سەرباز کوژرانو زیاتر لە ١٧٠ کەسیان زامداربوون. لەبەری گەل‌و یەکێتییش ٤٠٠ کەس شەهیدبوو, زیانێکی مادی‌و مەعنەویی

یەکجار گەورەش بەر بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد کەوت. هەرچی پێشمەرگەو خەڵکی مەدەنیو زامدارەکانی ناو نەخۆشخانەیە, پاش ئەوەی بەیدەست کران، هەموویان کوژران.

ئەمەریکا بەرامبەر ئەو پیشێلکارییەی عیراق هیچ هەڵوێستێکی جددی وەرنەگرت بەڵکو بۆ ئەوەی خۆی لەگلەیی بدزێتەوە، تەنها چەند موشەکێکی بەپرۆژەی بەخێوکردنی مریشکەوە نا لەباشووری عیراقو, دوو تانکی تێکشاویشی سوتاند! خۆ ئەگەر هاتبا ئەمریکا تەنها موشەکی بەلەشکری عیراقییەوە نابا لەهەولێر, هەموو لەشکرەکە بەپارتییەوە هەڵدەهاتن. بەڵام وەکو گوتمان پلانەکە لەلایەن کۆمپانیا جیهانییەکانی نەوتەوە زۆر بەوردی دارێژرابوو, بەجۆرێك کەهەرەشەی کورد لەسەر کەرکوك دووربخەنەوەو درێژە بەو باردۆخە ئاڵۆزەی عیراق بدەن, ئەوەش بەپێی یاسای نە شیش بسووتێت نە کەباب.

سەرەتا ویستیان ئەوەندەی لەتواناياندایە کۆمەکی پارتی بکەن بۆ پێشڕەویکردن. ئەوەبوو هەموو چەكو جبەخانەکانیان خستەژێر دەسەڵاتی پارتی بۆ داگیرکردنی ئەم ناوچەیە. دوای ئەمە, پارتی هەر بەهەمان پاڵپشت زیاتر چووە پێشو یەکێتی دەستیکرد بەپاشەکشە لەبەرامبەر ئەو پلانەدا. بەم شێوەیە هێزی گەلو شۆڕشەکەی، لەبەرامبەر شۆڕشی چەواشەدا, لەسنووری ئێرانو لەسەر کێوەکان خۆی گرتەوەو کۆبونەوە.

گەردەلوولی تۆڵە

پاش کۆبونەوەی هێزی هاوپەیمانی نیشتیمانیو تاوتوێکردنی بارودۆخەکە, سەعاتی سفر بۆ پەلاماردانەوەی حزبی بنەماڵەو رزگارکردنی هەموو ناوچەکانی کوردستان دانرا. ئەوەبوو پاش ٤٠ شەو بەسەر ٣١ی ئابدا, پەلاماردان دەستی پێکردو پارتی بەجۆرێك شکاو هەڵاتن کەمسعود ناچار بەناو رژێمدا, لەرێگای کەرکوکەوە خۆی گەیاندە هەولێر. لەهەمانکاتدا دەنگی تێکشکانە خێراکەی پارتی لەناو هەولێردا دەنگیدایەوەو بلاوبۆوە, بۆیە ئەو بەرپرسە پارتییانەی بەهاوکاری بەعس لەهەولێر خۆیان داکوتابوو, بەشی زۆریان بەرەو شاری موسڵ هەڵاتنو بەشەکەیتریان لەگەڵ مەسعود بەرەو بارزانو بادینان هەڵاتن. بەڵام بەداخەوە مام جەلال دووبارە هەڵەیکردەوە کاتێك لەترسی لەشکری عیراقی هێرشی بۆ سەر هەولێر راگرت, چونکە ئەگەر رژێمی عیراق بەرگریشی لەهەولێر کردباو پەلاماری هێزی پێشمەرگەی دابا ئەوە پارتی زیاتر ریسوادەبوو، جگەلەوەش خەڵکی هەولێر بەگشتی خۆی بۆ راپەڕین دژی پارتیو بەعس ئامادەکردبوو هەروەکو ١١ی ئاداری ١٩٩١ کەلەم رۆژەدا جەماوەری ئەم شارە خۆڕاگرە سەلماندیان ئەوان دوژمنی بەعسو کوڕی شۆڕشو کوردن. مامۆستایەکی کۆیی, لەرۆژی راپەڕینەکەدا لەهەولێر بەبەر ماڵی ئێمەدا هاتو رانکوچۆغەیەکی خورمایی لەبەردابوو تفەنگی برنەوی پێبوو, لەچواردەوریدا کۆمەڵێك هەرزەکاری گۆچان بەدەستی لێبوو" ئەو مامۆستایە کاتێك پەلاماری بارەگای بەعسیداو بەیەکەم تەقە یەکێکی لێ زامدارکردنو ئەوانیتری هەمووی بەدیل گرت, دڵنیام لەو رۆژەدا پاش خیانەتی ٣١ی ئاب ئامادەبوو لەوەش زیاتر بکاو ئەگەر ئێستا تیرۆر نەکرابێ ئەوە بەدڵنیایەوە لەسەر بیروباوەڕە شۆڕشگێڕییەکەی, لەزیندانی ئاکرێدایە.

ئەو هەڵەیەی مام جەلال" ئەگەر بەبیانووی پاراستنی گیانی پێشمەرگە بووبێت ئەوە هەر

دەکرد, تابتوانێ لەو نێوانەدا ئەوەندە خوێن برژێ کەساڕێژکردنی زەحمەت بێ, بۆیە تا ئەمڕۆش ئەم گرفتە لەو ناوچەیە درێژەی هەیە.

دوای راپەڕینی ئاداری ١٩٩١و گەڕانەوەی خەڵکی ناوچەکە بۆ سەر زەویوزارو گوندە رووخاوەکانیان، دووبارە شەڕوهەرا لەنێوان ئەم دوولایەنە بەخەستی دەستی پێکردەوە، حزبە کوردستانیی و عێراقییەکانیش لەجیاتی ئەوەی ئاو بەو ئاگرەدا بکەن، دەستیانکرد بەهاندانی خەڵك لەیەکتریو هەڵڕشتنی پارەو پایە بۆ ئەوەی بتوانن زۆرترین خەڵك لەزووترین کاتدا لەو ناوچەیە بەلای خۆیاندا رابکێشن. هەر حزبەو شەڕی بوو لەسەر ئەوەی کەفلان ئاغا یافلان سەرۆك هۆز یا سەرۆك جاش بکا بەئەندامی خۆی بۆیە دووبارە خەرمان سوتاندن ومەڕومالات بەتالان بردنو داگیرکردنی زەویو پیاوکوشتن کەوتەوە ناوچەکە.

هەرچەندە ئێستا تا رادەیەکی زۆر ئارامی لەهەموو ناوچەکەدا بەرقەرارە، بەلام لەراستیدا کێشەکە چارەسەر نەکراوە، بەڵکو تەنها شەڕەکان بۆ کاتیکیتر دواخراون، چونکە داهاتی رۆژانەی زۆربەی خەڵکی ئەو ناوچەیە لەکشتوکاڵو زەوییەوەیە، کەئەمەش ناوەرۆکی کێشەکەیە. نابێ ئەوەشمان لەبیر بچێ کەئەم شەڕە گەورەیەی نێوان یەکێتی وپارتی لەدوای راپەڕین، کەسەرەتاکەی لەم ناوچەیەوە دەستی پێکردوە لەسەر ریزێك دوکان بوو کەتییدا چەندین تێکۆشەری گەلەکەمان شەهیدبوون، لەوانە شەهید عەلی نەبیو مام جوتیار. بێجگە لەوەش ئەم ناوچەیە لەلایەن رژێمەوە وێرانکراو ژێرخانی ئابوریی دوچاری تێکشکانێکی گەورەبوو، کە لەئەنجامدا بێکاریو نەدارییەکی زۆری لێکەوتەوە.

بیری تەسکی حزبایەتی وایکرد کەزۆر لەسەرۆك جاشو ئامر مەفرەزەو پیاوکوژەکانی دوێنێ، ببن بەخاوەن دەسەلات و لێپرسراو لەناو شۆڕشدا. لەوانە عەباس کەتا پێش راپەڕین تاوانبارێکی گەورەی ناوچەکەبوو بەلام پاش راپەڕین بوو بەیەکەم پیاوی پارتی لەناوچەکەدا. جگە لەوەی کەناوبراو بەرەسمیو بەئاشکرا دەستی لەگەڵ ئیتلاعاتی ئێرانی تێکەڵ کردبوو، ماڵەکەی لەمەڕ سەنگەسەری بوو بەبارەگای ئاشکرای ئیتلاعات، بەجۆرێك کەجەماوەر سەرسام بوون بەوەی کەکۆماری ئیسلامی چۆن پشت بەم پیاوە خوێنڕێژە دەبەستێ لەکاتێکدا دروشمی بەرگری لەچەوساوەکان (الدفاع عن المستضعفین)ی هەڵگرتووە؟! بەلام راستە، لەسیاسەتدا ئەخلاق نییەو ئەگەر بتەوێ سیاسەتەکانت سەرکەوتوبێ، دەبێ ئەخلاقو یژدان بخەیتە لاوە، چونکە بەرژەوەندی، چەقی کاری سیاسییەو سیاسەتیش، کۆی ریگاو شوێنەکانی پاراستنیەتی.

بەرژەوەندی عەباس لەم کارەدا چەند خالێك بوون: دەستکەوتی پارەو پول، پاراستنی دەسەلاتی خۆیو خۆپاراستنی لەجەماوەرو یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان.

هەرچی ئێرانیشە، ئەوە ئاشکرایە بەرژەوەندییەکەی چییە، کۆکردنەوەی زانیاری لەسەر حزبە کوردییەکانی ئێرانو عیراقو دەستوەشاندن لەهێزی پێشمەرگەی کوردستانی ئێران. بەلام خوا دوعاو هاواری هەزارانی قبوڵکرد کاتێك پاش ماوەیکی کەم خوشكو کچێکی عەباس رەدووکەوتنو هەریەکەو دەستی لاوێکی گرتو هەلاتن.

پاش فراوانبوونو تۆکمەبوونی دەسەلاتی یەکێتی لەناوچەکەدا بەهۆی ئەو گۆڕانکارییانەی روویاندا، عەباس هەستی بەهەڕەشەی جددی کردو زانی ئەگەر فریای خۆی نەکەوێ کەس ناتوانێ رزگاری بکا، بۆیە بەفەرمانو کۆمەکی بنەماڵەی مەلامستەفا خۆی گەیاندە باوەشی کۆماری ئیسلامیو هەلات. لەئێران پێشوازییەکی گەرموگوڕیان لێکرد کەچاوەڕوان نەدەکرا. نەك هەر ئەوەندە بەڵکو لەهەموو روویەکەوە دەسەلاتیان پێدا، هەر لەسنووری تەمەرەچیان تا دەگاتە چۆمان تا بارەگاکەی لەخانە(پیران شهر) بەو سپێردرا. ئەویش دووبارە بەئارەزوی خۆی لەو سنورانە دەستیکردەوە بەدزیو جەردەییو کوشتنوبڕین. تاکە بیانووی ئەو کۆمەکەی ئێران بۆ عەباسو بەخشینی ئەو دەسەلاتە فراوانە پێی، ئەوەبوو کەعەباس دۆستی دێرینی کۆماری ئیسلامییە. خراپەکاریی عەباسو چەکدارەکانی تەنها کوردی عیراقی نەگرتەوە، بەڵکو

ئەو لەو پیاوانە بوو کەدەڵێن: نانی لەپیاوکوشتندایە. بۆیە لەتەمموزی ساڵی ٢٠٠٠دا کەسوکاری عەباس و چەکدارەکانی, هاووڵاتی کوردی ئێران (ئاکۆ حەسەن پوور) دەکوژن. لەئەنجامدا خەڵکی خانە لێیان رادەپەڕن و هێرش دەکەنەسەر بارەگاو ماڵی عەباس و تالآنیان دەکەن, پاشان هەمووی دەسوتێنن بەدوو سەیارەوە. لەم راپەڕینەدا هەندێ هاوڵاتی خانەیی زامدار دەبن. عەباس یەکسەر ناوچەکە جێدێڵی و هەڵدێ, ئێران سوپایەکی تایبەت لەمیراوە بەهانای عەباسەوە دەنێرێ, پاشان هەموویان رەوانەی هەولێر دەکاتەوە بۆ ژێر دەسەڵاتی بنەماڵە, ئەوەش بەپێی ئەو پەندەی دەڵێ: (ماڵی قەڵب سەر بەساحێبیەتی). ئێستا تاران کەباسی عەباس دەکا دەڵێ: (اشراری عراقی اصل). ئێران بەم شێوەیە دەستی خۆی لەتاوانەکانی عەباس دەتەکێنی. بەڵام بنەماڵەی بارزانی چۆن پاساوی تاوانەکانی ئەو پیاوکوژە دەدەن؟

بەرقەراربوونی ئاشتی و چارەسەرکردنی کێشەکان لەرێگەی وتویژەوە

ساڵی ١٩٨٥–١٩٨٦ لەکاتی هاتوچۆکردنم لەنێوان یەکێتی و پارتیدا بەخزمەتی مامۆستا کەریم ئەحمەدو ابوحکمەت گەیشتم, مامۆستا عەزیز محەمەد ویستی بمبینێ بەڵام بۆم نەکرا, لەو کاتەدا کادرانی شیوعی لەرێگای سوریاوە بەئاشکرا هاتوچۆی ئێرانیان دەکردو دەهاتنە م.س. پارتی لەراژان. بۆچی ئەوکاتە ئاوارەیی شۆرشگێری بوو, بەڵام ئێستا عەیبەیە؟ بێدەنگی ئەم حزبانەو کۆمەککردنیان بەبنەماڵەو سەرخستنی حکومەتە دەسکردەکەی, هۆیەکیتری روونەدانی جیابوونەوەی ناو پارتی بوو. ئەو حزبانە بەم کارەیان پشتی بنەماڵەیان قایمکردو دەستیانگرت, پاش ئەوەی بەعس گەڕاندنیەوە بۆ هەولێرو ناوچەکانیتر. لەدوای ئەم کارەساتە, شەڕی ناوخۆ چوە قۆناغێکی نوێوە, برینەکان قوڵتربوون و شەڕەکان فراوانتر. بنەماڵە پاش ئەوەی ئەم خیانەتەی بۆ چوەسەر زیاتر لەجاران پێی داگرت لەسەر ئاشتی نەکردن لەگەڵ یەکێتی و هێزە هاوپەیمانەکان و غرورێکی سەیر چووە کەللەیانەوە, وای لێهات تورکیا لەرێگای هێزی P.M.Fـەوەو ئەمریکا لەرێگای دەسەڵاتی سیاسی و موخابەراتی لەناوچەکەو, کۆماری ئیسلامی و پێش هەموشیان عیراق, بەناوی ئاشتییەوە بەئاشکرا دەست لەکاروباری ناوخۆی کوردستان وەربدەن.

هەڵەیەکیتری مام جەلالیش ئەوەبوو کەدەستیکرد بەگفتوگۆ لەگەڵ بنەماڵەدا بەنیازی گەڕاندنەوەی ئاشتی بۆ ماڵی کورد. ئەم کارەی مام جەلال جگەلەوەی کەدەنگی ناڕەزایی بەرامبەر هاتنی تانکەکانی رژێمی لەناو ریزەکانی پارتیدا کپکردەوە, لەهەمانکاتدا لەگەورەیی خیانەتی ٣١ی ئابی کەمکردەوە, بۆنمونە لەدوای گفتوگۆکان یەکسەر لەراگەیاندنەکانی یەکێتی دەسکرایەوە بەرێزگرتن لەبنەماڵەو بێدەنگبوون لەخیانەتەکە, کەئەمە بۆخۆی سەرکەوتنێکیتری بنەماڵەبوو. هەروەکو پێشتریش باسمانکرد هەرچوار دەوڵەتە ئیقلیمیەکە بەئاگاداری ئەمریکا دەستیان هەبوو لەسەرخستنی پلانەکە, کە لەلایەن کۆمپانیا جیهانیەکانی نەوتەوە بۆ زیاتر کۆکردنەوەی سەرمایە داڕێژرابوو. پارتیش لەلایەن هەرچوار دەوڵەتەوە لەیەکێتی پەسەندترە, هەربۆیە ئێران، کەپارتی هێرشی بۆ ناوچە سنووریەکانی هێنا هیچ دەنگی نەکرد, دوو ساڵ بەر لەو رۆژەش لەکاتێکدا پارتی و بزوتنەوە لەناوچە شاخاویەکاندا لەسەر سنووری ئێران خۆیان مەڵاسدابوو, هەرکاتێ یەکێتی هێرشی بکردبا یان ئەوان پەلاماری یەکێتییان دابا ئەوا تۆپخانەو راجمەی ئێرانی یارمەتیدەریانبوو, هەروەك چۆن لەقەڵادزێ روویدا کەبووە هۆی لەناوچوونی بنەماڵەیەکی ٧ کەسی تەنها پیاوەکەیان رزگاری بوو. هەڵوێستی ئەوکاتی ئەمریکا بەرامبەر ئەو هێرشەی ئێران و دواتر هێرشەکەی رژێمی عیراق کەهەردووکیان لەبەرژەوەندی بنەماڵەو دوژمنانی گەلی کورددا بوو, لەخۆکرکردن و خۆدزینەوە زیاتر نەبوو. سەبارەت بەئاشتی و پاراستنی مافی مرۆڤیش لەکوردستان لەلایەن ئەمریکاوە من وای دەبینم, ئاشتی کەمەرجی یەکەمی پاراستنی مافی مرۆڤە

لەکوردستاندا, لەلایەن ئەمریکاوە هەرگیز کاری جددی بۆ نەکراوە, مام جەلالو کاك مەسعود کاتێ لەواشنتۆن بەئامادەیی وەزیری دەرەوە مادلێن ئولبرایت کۆبونەوەو دەستیان خستە ناو دەستی یەکترو وایان راگەیاند کەرێککەوتون, دوای ئەوە پارتی دەستیکردەوە بەفرتوفێڵ وخۆدزینەوە لەجێبەجێکردنی خاڵی تایبەت بەداهاتی ئیبراهیم خەلیل ئەوەش بەبیانوی خاڵی PKK. لەکاتێکدا ئەمریکا گەر مەبەستیبا ئاشتی بۆ ناوچەکە بگەرێتەوە دەیتوانی لەماوەی بیستوچوار سەعات جێبەجێی بکا. نەك هەر لەورۆژە بەڵکو لە ١٩٩٦/٨/٣٠ کاتێك لە باڵوێزخانەی ئەمریکا لەلەندەن وەفدی هەردوولا بەئامادەبوونی ئەمریکیەکان کۆبونەوە. هەر ئەوکاتە ئەمریکا دەیتوانی رێگە لەو کارەساتە بگرێ. لەکاتێکدا ئەوان سێ مانگ پێش ئەم رووداوە ئاگاداری هەموو شتێك بوون. بیلێ کلینتۆن پاش ئەم خیانەتە بەوەندە کۆتایی هێنا کەگوتی: کورد دەبێت میللەت نەبێت, ئەگەر من روس بێنم واشنتۆنی تەسلیم بکەم, دەبێ پاسەوانەکەی خۆم بمکوژێ. ئەم قسەیەی کلینتۆن لەپروپاگەندەیەکی سیاسی بۆ حزبەکەی زیاتر نەبوو, چونکە ئەو ئەگەر راستی دەکردو ئەم کارەی بەخیانەتی گەورە دەزانیو بەرژەوەندی کوردی دەویست, ئەوا دەبوو لانیکەم پەیمانەکانی خۆی بەرامبەر بەکورد جێبەجێ کردبا لەکاتێکدا هیچ لەسەر ئەمریکا نەدەکەوت, بەڵکو بەپێچەوانەوە دەیتوانی بیکاتە پروپاگەندەیەکی سیاسیو لەهەمانکاتدا مرۆیی. لەمێژووی سیاسی ئەمریکادا پلان وپروپاگەندەی ئاوامان ئەوەندە زۆرە کەوامان لێ بکا دڵنیابین لەوەی ئەم قسەیە لەپروپاگەندە زیاتر نییە, بەڵکو هەوڵە بۆ خۆدزینەوەی لەرای گشتی گەلی ئەمریکی کەبەڵێنی پێدابوو نەهێڵێ سەدام پەلاماری کورد بداتەوەو درێژە بەسیاسەتە دژەمرۆییەکانی بدات لەم ناوچەیە.

بۆ نمونە: بەکرێگیراوە کوبییەکان بەیارمەتی ئەمریکا, بەفرۆکەو کەشتی چوونە دوورگەی (أم الخنازير) بەنیازی داگیرکردنو کودتا لەکوبا بۆ لەناوبردنی کاسترۆ. بەڵام هێزەکە تێکوپێك شکا، بەشی زۆری بەدیل گیران، یا خنکان، یاکوژران. ئەمە سەرکەوتنێکی گەورەبوو بۆ گەلی کوبا بەتایبەتی بۆ سەرۆك فیدل کاسترۆ، کەبووە هۆی مانەوەی کاسترۆو پیلانەکانی ئەمریکاش سەرکەوتوو نەبوون تاکو ئێستا. جۆن کەنەدی کەئەو کاتە سەرکۆماری ئەمریکا بوو گوتارێکی مێژوویی پێشکەش بەگەلی ئەمەریکی کرد دەربارەی ئەو رووداوە کە لەسەرانسەری جیهاندا بڵاوبووەوە، دەستیکرد بەپاکانەکردنو پارانەوە بۆ بەرژەوەندی وڵاتەکەیو حزبەکەی کە (بەهیچ جۆرێك ئاگاداری ئەم بریارە نەبووم کە C.I.A پێی هەستاوەو یارمەتی ئەو خەڵکە کوبییانەی داوە، بۆیە بریارمداوە لەم مەسەلەیە بکۆڵمەوە). داڵاس کەچواردەساڵو چوار مانگ بەرپرسی گشتی C.I.A بوو, لەبیرەوەرەیەکانی خۆی کەمامۆستا عبدالمعتصم تەرجەمەی کردوەتە سەر زمانی عەرەبی رونی کردۆتەوەو بەئاشکرا دەڵێت: (ئەم جۆرە رووداوە گرنگانە دەبێت بریاری سەرکۆماری لەگەڵدا بێت بۆ ئەوەی جێبەجێ بکرێت، من وا دوای ئەو هەموو ماوەیەی سەرپەرشتی C.I.Aم کرد خۆم لەو بەرپرسیاریەتیە کێشایەوە، چونکە بۆم نییە لەسەر ئەم کێشەیە هیچ شتێك بڵاوبکەمەوە تاکو راستیەکان ئاشکرا کەم).

وشەکانی دالاس ئاشکرای دەکەن کەجۆن کەنەدی درۆ دەکات، منیش بۆم هەیە رای خۆم دەربرِمو بڵێم جەنابی بل کلنتۆن راستی نەکردو ئەگەر بێئەدەبی نەبێت لەرووی جەنابت درۆت فەرمو, ئاگاداری هەڵوێستو رەفتاری مەسعودو سەدام بویت. بۆ خاتری چاڵەنوتەکانو هەڵبژاردنەکەو بەرژەوەندی حزبەکەتەو ئەم فەرمانەی بەرێزتان C.I.A بەسەر بنەماڵەو سەدامدا سەپاندی رۆژگاریش کش مەلیکی تێدایە.

ئیستعماری ئەمریکی سیاسەتو پیلانی لەجیهاندا بۆ بەرژەوەندی خۆی دادەرێژێ، سەرپەرشتی لەرێی کۆمپانیای نەوتی جیهانی ئەمریکی بکرێتو هەروەها بازاڕی چەك فرۆشتن زاڵ بێت بەهۆی ئاژاوەو ناکۆکیو شەڕ, ئەوی لەهەموو شتێك گرنگترە ئەوەیە کەهەرچی سەروەتو سامانی جیهان هەیە بخرێتە ناو بانکەکانی, ئەمریکا بەردەوامە لەم پیلانەو سیاسەتی

ئەوەیە هەر وڵاتو حکومەتێك نزیك بێتەوە خۆی تەسلیمی ئـەمریکا بکـات، هەمیـشە ژێرخـانی بـەتاڵ دەبێـت. جـا میللـەت برسی دەبن یان نەخۆش، یان دەکوژرێن, ئەوە گرنگ نییە.

ئەوەی باسی دەکەم مەسەلەیەك نییە هیچ حسابێکی بۆ بکات، تەنها هەر پێی بەرزبێتو ئەمریکا خۆش بێت.

ئەمریکا دەسـتێکی بـاڵای هەیـە لـەکودتا لەسەرانسەری جیهانـدا، چ دوورخـستنەوە یـا هێنانـەوەی سـەرۆك وڵاتـەکان، هەروەها دەست بخاتە ناو جەرگەی گروپە سیاسیەکان (ئۆپۆزسیۆن)و فـەرمانیان بەسـەردا بـسەپێنێت, هـەر سـەرکردە یـا گەورەی وڵاتێك یا گروپێك کە بەفەرمانی ئەو نەجولێتەوە ئەوە تیرۆرکردن یا گرتنو فڕاندن, یەکێك لـەم سـیانە بـەرەنگاری دەبێتەوە. بۆ نمونە کاتێك دکتۆر محەمەد موسەدەقی سەرۆك وەزیرانی ئێران لەسـاڵی ١٩٥٣دا نـەوتی ئێرانـی خۆمـاڵیکرد, چڵکاوخۆرەکانی ئێران لەگـەڵ شـادا بـۆ دەرەوەی وڵاتو بەفـەرمانو پیلانـی ئـەمریکا هـەڵاتن، ئـەوەبوو ژەنـەراڵ زوهـدی، کودەتای کرد بەسەر حکومەتی دکتۆر محەمەد موسەدەقداو شا گەڕایەوەو حوکمڕانیی ئێرانی گرتەوەدەست.

بەڵام ئیستعماری ئەمریکی جێی پێ لەقکردو ساڵی ١٩٧٩ بەیەکجاری ئێرانی پێبەجێهێشت. بەهەمان شێوە ئیستعماری ئەمریکی بەعسی هێنایە سەر حوکمو لەناو ئـەو هـەموو رۆشـنبیرو سیاسـەتمەدارانە, سـەدام حـسەینی هەڵبـژارد تـاکو ببـێ بەسەرکۆمار. ئینجا شەڕی ئێرانی پێکردو دوای هەشـت سـاڵ کەجـەنگ راوەسـتا، کـوێتی پـێ داگیرکـردو ئـەو بارودۆخـەی ئێستای هێنایە کایەوە کە لەسایەیدا, هەموو دەوڵەتەکانی کەنداوی گیرۆدەی قەرزاریکرد، لەلایەکەوە بازاڕی فرۆشتنی چەك برەوێکی گەورەی هەیە لەلایەکی تریشەوە کڕینی نەوتو فرۆشتنی هاتە ژێر کۆنترۆڵی کۆمپانیای نەوتی جیهانی ئەمریکی.

یەکێك لەچالاکیەکانی دەزگای C.I.Aی ئەمریکا پلاندانانە بۆ فڕاندنی سەرکردەیەکی ناسـراوی سیاسـیی کـورد، ئەمـەش بەئاگاداری دەزگای میتی تورکیو دەزگای موسادی ئیسرائیلیو لەبەرچاوی هەموو جیهاندا کرا، ئەوەبوو عەبدوڵا ئۆجـەلانی سەرۆکی PKK فڕێندراو درایە دەستی تورکیا، دوژمنی کورد.

ئەم هەڵوێستەی ئەمەریکا ئەوە دەگەیەنێت کەئەمریکا، هەرگیز رێگـا بـەکورد نـادات لەبـەڕێوەبردنی کاروبـاری خۆیانـدا ئازاد بن، یان دەوڵەتێکی سەربەخۆو یەکگرتوویان هەبێت، هەروەها ئەوەش دەگەیەنێت کەهـەر پـارت یـان سـەرکردەیەکی کورد، ئەگـەر ملکەچـی رێنماییـەکانی ئـەمریکا بەتایبـەتی لەکوردسـتاندا، نـەبێت ئـەوا چارەنووسـی بەچارەنووسـی دکتـۆر عەبدولڕەحمان قاسملو، دکتۆر شەرەفکەندیو عەبدوڵا ئۆجەلان دەگات. هەروەها ئەو سەرۆکو سـەرکردەیەی فەرمانـەکانی ئەمەریکا جێبەجێ دەکاتو گوێڕایەڵی رێنماییەکانی دەبێـت ئـەوا وەکـو بنەماڵـەی بـارزانی دەبێتـە خـاوەن مـاڵو سـامانو پارەی زۆرو هێزێکی چەکداری گەورەشی دەبێت.

بەڵام لەراستیدا خیانەتی نەتـەوەییو نیـشتمانی مایـەی سەرشـۆڕیو قوڕبەسـەرییە، ئـەوەتا وەکـو دەبیـنین بنەماڵـەی بارزانی بڕوای گەلی کوردیان لەدەسـتداوەو نزیکـەی ٩٠٪ی کۆمـەڵانی خـەڵکی کوردسـتان چاکەیان نـاڵێن، هەرچـی رێـژەی ١٠٪ی کەماوەتەوە, لەژمارەیەکی بەکرێگیراوی میتو موسادو دامودەزگا داپڵۆسێنەرەکانی بەعس زیاتر نین.

دیگۆل کردی، ئەدی ئێوە بۆچی نـایکەن

لەبەرگی دووەمدا باسی ئەوەم کرد کەسـەرۆکی هـەردووك حـزب پێویـستە بـۆ چارەسـەری شـەڕی نـاوخۆ دەسـت لـەکار بکێشنەوە. هـەروەها گوتبـووم کەپێـشنیازێکی ئـاوا, بـەو ئەندازەیـەی لەسـەر شـانی مەسـعود بـارزانی قورسـە (تـارادەی مستحیل) ئەوا لەبەرامبەر پیاوێکی شۆڕشگێڕی وەك جەلال تاڵەبانی دڵنیـام کـارێکی ئاساییە بەمـەرجێك دڵنیابێـت لـەوەی کەکێشەکان بەو رێگایە چارسەر دەکرێو بنەبڕ دەبێ. من خۆم گومـانم نییـە لـەوەی بـەرێز جـەلال تاڵـەبانی لەبـەر ئـەوەی

بەخۆی, خۆی دروستکردووەو بەرەنجو لێهاتوویی خۆی سەرکردایەتی یەکێتی گرتۆتە دەست، بەدەست لەکارکێشانەوەی لەسەرکردایەتیی حزبەکەی, لەدڵی خەڵکو جەماوەری کوردستانو وڵاتانی جیهانیشدا هەر جێی رێزو خۆشەویستی دەبێ، بەڵام کەسێکی وەکو مەسعود کەدەسەڵاتەکەی میراتی بابیەتیو بەپێی یاساکانی خێڵ کەوتۆتە دەستی, ئەوە هیچ کات نەیتوانیوە ئەو دەسەڵاتە بەئاقاری خزمەتکردنی نەتەوەی کورددا ئاراستە بکا، بەڵکو هەردەم هەموو کوردو پارتی کردووە بەقوربانی بنەماڵەو خواستەکانیان, بۆیە ناوێرێ بیر لەو کارە بکاتەوە.

لەمێژووی سیاسیی زۆر لەگەلانی جیهاندا سەرکردەی راستگۆو شۆڕشگێڕی وامان بینیوە کە لەپێناوی جەماوەردا دەستیان لەکار کێشاوەتەوەو پۆستی سەرکردایەتیو سەرۆکایەتییان بۆ نەوەی نوێو گەل چۆڵکردووە. دیگۆلی فەرەنسی نمونەیەکی بەرچاوی ئەو حاڵەتەیە، کە لەکاتی داگیرکردنی پاریسدا, تاکە سەرکردەیەکی سەربازی بوو کەئامادە نەبو مل بۆ ئەو واقعە بدا، بۆیە لەبەریتانیاوە دەستیکرد بەسەرلەنوێ رێکخستنەوەی خەڵکی فەرەنساو بەرەمزی نەتەوەیی فەرەنسا ناوزەدد کرا. بەڵام لە ١٩٦٨دا پاش ئەوەی خوێندکارانو لاوانی فەرەنسا لەچوارچێوەی ئەو پەشێویو ئاڵۆزیەی هەموو رۆژئاوای گرتەوە (١٩٦٤ لەواشنتۆن، ١٩٦٨ لەپاریس)، پاش ئەوەی ئەو خوێندکارو لاوە فەرەنسییانە رژانە سەر شەقامو خۆپیشاندانی گەورەیان سازدا بێ ئەوەی هیچ داوایەکی ئاشکراو رەوایان هەبێ، دیگۆل دەستی لەکار کێشایەوەو خۆی خانەنشین کرد. جگە لەوەش گیڤارا نمونەی هەرە گەورەی ئەم هەڵوێستە خەمخۆرەی گەل بوو.

بەهەر حاڵ... بەرای من سەرەکیترین هۆ کەپێشنیازێکی ئاوا بنەماڵە بنەبڕ دەکاتو نەکراوە، جگە لەهۆکاری خێڵەکی، هۆکاری خیانەتە. چونکە پاش ١٩٧٥و ئاشبەتاڵی بنەماڵە بەشۆڕشی کورد، دوژمنان بۆیان دەرکەوت کەدەکرێ لەرێگای ئەو بنەماڵەیەوە گورزی کوشندە لەناوەوە لەکورد بوەشێنرێ، بەتایبەتی پاش ئاشبەتاڵ کەخەڵکی شۆڕشگێڕو کوردپەروەر لەدەرەوەی بنەماڵە کۆبوونەوەو دەستیان بەدامەزراندنو رێکخستنی حزبی نوێی کوردی کرد، بۆ درێژەدان بەخەباتی رزگاری نەتەوەیی. لێرەوە بنەماڵە وەکو بۆمبی کاتی, دووبارە خرایەوە ناو شۆڕش. ئەگەرنا ئەوا دەبوو ٢٣ ساڵ پێش ئێستا مەسعود بەقسەی برای بەڕێز پرۆفیسۆر دکتۆر کەمال مەجیدی کردبا کەرووبەروو داوای دەست لەکارکێشانەوەی خۆیو باوکیو سەرکردایەتیی پارتی کردبوو لەپارتی بەمەبەستی خزمەتکردنی کورد، کە لەخوارەوە دەقی ئەم قسەیە بۆ خوێنەری بەرێز دەگوازمەوە، بەو هیوایەی زیاتر بۆی رۆشن بێت دوژمنی کورد کێیە: (في اجتماع مسعود البارزاني في برنهام مع العضو سردار حمه اغا وجمال علمدار والدكتور جمال الصالحي مع عددآخر من الأكراد سنة ١٩٧٧, شرح لنا مسعود تفصيل العلاقات الكردية– الأمريكية وبعد أن أنهى حديثه أقترحت عليه بأن يقوم كافة اعضاء اللجنة المركزية للحزب الديمقراطى الكردستانى بمن في ذلك هو و والده مصطفى بتقديم استقالتهم من الحزب ثم الأعتزال عن السياسة كليا لكي يفسحوا المجال للكوادر الجديدة في حزبهم لقيادته. واكدت له بأن القيادة القائمة قد فشلت في مهمتها وانفضحت عمالتها. ولو سمع مسعود كلامي وحاول ان يستفيد ولو قليلا من أقتراحي هذا في ذلك الحين لكان بالأمكان التخلص من القتال الدموي الذي أستمر بين حزبه وحزب جلال الطالباني. إلا ان مسعود أعتقد خطأ بأنني أقصد تحقيره وتحقير والده وقيادة حزبه. لقد حاولت مدة ساعة كاملة لكى أقنعه بأن أقتراحي وجيه وضروري لإنقاذ الشعب الكردي من المصائب التي جلبها الحزبان الكرديان. ولو سمع مسعود نصيحتي وحاول ان يجد فائدة واحدة من أقتراحي لكان الشعب الكردي في حالة أحسن بكثير مما هو عليه الآن. ولكن القاتل يبقى قاتلا كما تؤكد البحوث العلمية في الجرائم. ومنذ ذلك الحين أشعر بالفخر لأنني تجنبت هؤلاء القتلة ورفضت الكلام معهم بل قضيت معظم وقتي اعمل مع أبناء شعبي لفضحهم وفضح

علاقاتهم بالمخابرات المركزية حاشا أبناء الشعب الكردي المنكوب على مقاطعتهم وعزلهم واعتبارهم اعداء هذا الشعب) (النفط والأكراد– بقلم كمال مجيد- بروفيسور في جامعة كاردين في بريطانيا، ١٩٩٧، ص١٥٣)

بەم شێوەیە ئەو بنەماڵەیە بوونەتە بەردی ناوکانی، نەخۆیان ئاودەخۆنەوەو نەرێگا دەدەن خەڵك ئاو بخواتەوە. بەتایبەت دوای ئاشبەتاڵ، چونکە تا ئەوکاتە پارتی گەورەترین حزب بوو، بەڵام دوای ئەو کارەساتەو هەڵاتنی بنەماڵە لەبەرپرسیاریەتیی مێژوویی خۆی، خەڵکی کوردستانی باشوور بەخۆیاندا چونەوەو بیریان لەرێگای حزبێکی تازە کردەوە بۆ رزگاری. ئەو گۆڕانکارییە وایکرد ئەندامانی پارتی دابنیشنو لەسیاسەت دوور بکەونەوە لەرچەی مەلامستەفا کەچووە کەرەجو خۆی گوتەنی(دەستیکرد بەخوداپەرستی!) یان لەرێگای یەکێتیو حزبە تازەکان درێژە بەشۆڕشی نوێو خەباتەکەی بدەن.

بۆیە بنەماڵەو پارتی بەمەبەستی رێگرتن لەسەرکەوتنی شۆڕشو بەدیهاتنی ئامانجەکانی, ناچار پەیوەندییانکرد بەخەڵکانی جاشو دژەشۆڕش بۆ دووبارە خۆدامەزراندنەوەو پێگرتنەوەیان. بەتایبەتی دوای راپەڕینی بەهاری ١٩٩١ کەجەماوەر بەپاڵپشتی هێزی پێشمەرگە، توانییان کوردستانی باشوور لەژێر چنگی داگیرکەران دەربێنن. لەدوای ئەو وەرچەرخانە گەورەیە لەبزاڤی رزگاریی نەتەوەکەماندا پارتی بەبەرنامە دەستیکرد بەپارە هەڵرشتن بۆ پیاوانی پێشوی رژێمو پارێزگاریکردنیان، لەوانە تەحسین شاوەیس لەگەرمیانو عەباس بایز باڵو لەپشدەرو حمەخانی حاجی دارا لەزەڕایەنو چەندین دوژمنی تری کوردو کوردستان.

ئەو حاڵەتی کۆبوونەوەی کۆنەجاشو بەعسی لەپارتی, وەنەبێت هەر بڕیارێکی سیاسی سەرکردایەتیی پارتیو بنەماڵە بووبێ، بەڵکو دوورنییە ئەمە نەخشەیەکی گەورەتر بێو لەلایەن رژێمی عێراقەوە داڕێژرابێ بۆ پارێزگاریکردنی پیاوەکانی خۆی لەدەست جەماوەری راپەڕیوو حزبە تێکۆشەرەکان. بۆیە بەعس لەپاداشتی ئەمەدا هەرگیز کۆمەکی ماددیو مەعنەوی لەپارتی نەبڕیوە، کەئاشکراترینو زەقترینیان خیانەتی ٣١ی ئاب بوو، کەئەگەر تا ئەو کاتە پەیوەندی نێوان بنەماڵەو رژێم بەنهێنی بووبێ، ئەوا لەو رۆژەوە ئاشکرابوو کەبەعس ئامادەیە بەهێزترینو باشترین سوپای خۆی بەکاربێنێ بۆ پاراستنی دەسەڵاتی بنەماڵە کەدرێژبوونەوەی ناڕاستەوخۆی دەسەڵاتی بەعسە.

بەکورتی دەمەوێ بڵێم پێکهاتەی پارتی لەدوای ئاشبەتاڵو بەتایبەت دوای راپەڕین ناچێتە خانەی حزبی شۆڕشگێڕی کوردییەوە، بەڵکو دروستکراوی بێگانەیە کە لە ١٩٧٤وە لەکاری تێکدەرانە زیاتر هیچیتری نەکردووە. بۆیە دڵنیام ئەگەر لەکوردستاندا هەڵبژاردنێکی ئازاد بکرێ، ئەوا جگە لەپیاوانی رژێمو ئەڵقەلەگوێکانی داگیرکەران، کەسی تر دەنگ بەو بنەماڵەیە نادا. بەپێچەوانەی حزبە شۆڕشگێڕە کوردییەکان، کەلایەنگرو ئەندامەکانیان کوڕانی رۆژانی سەختو شۆڕشن. لایەنگرانی بنەماڵە وەنەبێ هەر لەکوردستانی خۆماندا خەڵکانی کوردپەروەر نەبن، بەڵکو لەبەر مێژووی پیسیان لەهەر چوارپارچەکەدا بوونەتە دوژمنی کورد لەهەر جێیەك بن، وەکو لەخوارەوە باسی دەکەم:

١– کوردستانی باکوور(تورکیا): بنەماڵە بەهۆی هەڵوێستی دوژمنکارانەی بەرامبەر دانیشتوانی ئەم ناوچەیەو بەهاندانی رژێمی تورکی، وایکردووە پارتی بەردەوام وەك لەشکرێکی تورکی تەماشا بکرێ کە لەئەستەمبوڵەوە رێنمایی دەکرێ. بۆیە PKK هەر لەرۆژی دامەراندنیەوە تا ئەمرۆ لەلایەن پارتیەوە سەرسەختانە دوژمنایەتی دەکرێ، لەو چوارچێوەیەدا چەندین جار پێش لەشکری تورك کەوتوون. هەموو ئەوانە وایکرد کوردەکانی تورکیا ئەو بنەماڵەیە نەفرەت بکەنو دژایەتی حزبەکەیان رابگەیەنن. لایەنگرانی پارتی لەو بەشە گەورەیەی کوردستاندا تەنها ئەوانەن کەپیاوی رژێمی تورکن. بۆیە دڵنیام ٥٪ی خەڵکی کوردستانی باکور, لایەنگری پارتی نین.

٢- کوردستانی رۆژئاوا (سوریا): بەهۆی دەستتێکەڵکردن و هاوکاری بنەماڵە لەگەڵ میت و موساد و موخابەراتی عێراق و وەستانیان دژی خەباتی رەوای کەلی کورد لەسوریا, بەتایبەت پاش هەوڵە زۆرەکانی حافز ئەسەد بۆ دوورخستنەوەی پارتی لەبەعس و دواجار بێهیوابوونی لەپارتی لەپاش ٣١ی ئابەوە، جگە لەدژایەتیکردنیان بۆ PKK, هەموو ئەوانە وایکرد کەپارتی لەو ناوچەیەدا لایەنگری بەرێژەیەکی بەرچاو روو لەکەمی بکات.

٣- کوردستانی رۆژهەلات (ئێران): لەدوای ١٩٦٣وە نزیکبوونەوەی بنەماڵەی بارزانی لە شای ئێران، بەشێوەکی ئاشکرا بنەماڵە دەستیکرد بەدژایەتیکردنی حزبە کوردییەکانی ئێران. ئەوەبوو مەلائاوارەو فایەق کەدوو کادری ناسراوی حزبی دیموکرات بوون شەهیدکران. بەهاتنی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر کار, پارتی گورجتر نەخشەکانی تارانی جێبەجێ دەکرد بۆ لەناوبردنی حزبی دیموکرات و کۆمەڵە، بۆ ئەم مەبەستە هەموو هێزو تواناکانی خۆی خستە خزمەتی چەسپاندنی دەسەلاتی کۆماری نوێ لەئێران، ئەو شوێنانەی حکومەتی ئێران دەستی پێی نەدەگەیی, لەبەر سەختی یان دووری لەناوەندی دەسەلات، ئەوا پارتی لەشکرکێشی دەکردەسەرو وەك هێلکەی پاککراو دەیبەخشیە رژێمی ئێران. خەڵکی ئێران هەرگیز ناتوانن ئەو رۆژانە لەبیر بکەن کەخودی مەسعود بارزانی سەرپەرشتی ئەو هێرشانەی دەکرد دژی گەلی کورد لەئێران و هەرەشەی لێدەکردن کەدەبێ گوێرایەڵی فەرمانەکانی بنەماڵە بن کە لەراستیدا فەرمانی تاران بوو. لەکاتێکدا یەکێتی پەیوەندی کوردانەی توندوتۆڵی لەگەڵ حزبەکانی ئێراندا هبووەو، چەندین جار کۆمەکی کردوون بەتایبەت حزبی دیموکرات. خودی شەهید دکتۆر قاسملوش هاورێ و هاوخەباتێکی نزیکی مام جەلال بوو. لەشۆرشی ئێراندا، یەکێتی هاوشانی برا کوردەکانی لەو ناوچەیە دژی شا راپەڕی و بەشداری کاریگەری کرد لەبەشی کوردستاندا. تاکە گلەیی و گازندەیی کوردەکانی ئێران لەیەکێتی ئەوەیە کە لە ١٩٩٦دا ئێران لەدژی دەسەلاتی ئەواندا هێرشیکردە سەر سەرکردایەتی حزبی دیموکرات لەکۆیە. کە پێشتر راستیی ئەم مەسەلەیەمان روونکردەوە. ئەوەی جێی داخە ئەوەیە کەسەرکردایەتیی حزبی دیموکرات ئەو راستییە دەزانن کەیەکیەتی ئاگاداری کردوونەوە لەو هێرشە، بەلام تاکو ئێستا خۆیانی لێ بێدەنگ دەکەن و بۆ کوردی رۆژهەلاتی راناگەیەنن کەیەکیەتی چۆن هەوڵیداوە بیانپارێزێ. بەلام هەرچی پارتییە, ئەوە چەندین جارو لەچەندین کات و شوێنی جیاوازدا گورزی جەرگبڕی لەبزاڤی کوردی ئێران داوە، کەخەڵکی کوردستانی ئێران هەرهەمووی دەزانێت.

٥- کوردستانی باشوور(عێراق): لەپاش راپەرینەوە خەڵکی کوردستانی باشور بەهای پارتییان بۆ دەرکەوت، بەلام بەهۆی کۆمەکی ماددی رژێمەکانی عێراق و تورکیاو نەیارانی کورد، بنەماڵە توانییان خۆیان لەگۆرەپانەکەدا بسەپێنن. ئێستا پاش شەڕی دوورودرێژی ناوخۆ, کوردستانی ئازاد بەسەر دوو ئیدارە سەرەکیدا دابەشبووە، هەرێمی یەکێتی کەئەگەرچی لەپاش ٣١ی ئابەوە لەرووی جوگرافیەوە لەهەرێمی پارتی بچووکترە، بەلام ئیدارەیەکی دیموکراتی و کوردانەی تێدایە، کە لەسایەیدا هەموو حزب و رێکخراوە شۆرشگێرەکان ئازادانە کارە سیاسییەکانی خۆیان ئەنجامدەدەن و زۆرجار لەو سنوورەدا هەڵبژاردنی فراوان ئەنجامدراوە کەدواترینیان هەڵبژاردنی شارەوانیەکان بوو کە خەڵك بەوپەڕی ئازادییەوە متمانەی خۆیان بەنوێنەرانی یەکێتی بەخشی.

هەرچی هەرێمی پارتییە ئەوا زەبروزەنگی دەسەلات و کۆمەکە ئاشکراکانی لەشکری تورك و عێراق وایکردووە خەڵك لەترسان نەوێرن نارەزایی دەربڕن و بڵێن نا. بەتایبەت پاش ئەوەی لە٣١ ئابدا تانکەکانی گاردی کۆماری عێراق بەئاشکرا لەهەولێردا هاتوچۆیان دەکرد بێ ئەوەی ئەمریکا هیچ هەڵوێستێکی جدی وەربگرێ. ئەمە وایکرد کەخەڵك پارتی وەك ئەمری واقیع وەربگرن و نەوێرن رووبەرووی بوەستن. بەلام لەناخیاندا لەپارتی و بنەماڵەی بارزانی دەبێزن و خەون بەو رۆژەوە

دەبینن کەئەو بارە قورسە لەسەر شانی میللەتەکەیان لادەچێو بۆیەکجاری لەکۆڵیان دەبێتەوە، هەر بۆیە پارتی بەردەوام خۆی لەهەڵبژاردنەکان دەدزێتەوەو ناوێرێ خۆی بداتە دەست خەڵك. چونکە دڵنیایە لەهەڵبژاردنێکی وەك شارەوانیدا ٢٠٪ی دەنگەکان زیاتر ناهێنێ، ئەگەر نوێنەری هەموو حزبە کوردیەکان بەیەکێتییەوە تێیدا بەشداربن.

ڕاستیی ڕووداوەکانی ساڵانی ١٩٦٣ تا ١٩٨٤

لەبەرگی دووەمدا بەکورتی باسی ئەم ماوەیەم کردووەو ئاماژەم بەوەداوە کەباسەکە دەپچڕم، ئێستاش بەپێویستی دەزانم بیخەمە بەر باس تاخوێنەر زیاتر ئاگاداربێ بەرووداوە گرنگەکانی ئەو کاتەو هەڵەو کەموکورتی هەموو لایەك. هەمووشمان دەزانین ئەو ماوەیە بۆ گەلی کورد زۆر گرنگو پڕ بایەخەو، لەبەرئەوەی زۆر لەکادرە ناسراوەکانی ناو پارتی، ئەوانەی بەخەم ڕاستیی گەلەکەیانەوەن داوایان لێکردم کەچی دەزانم لەسەر ئەو ماوەیە ئاشکرای بکەم.

پاش شۆرشی تەمووز، مەلامستەفا فەرمانی بەسەرۆك هۆزەکان کرد چەك دژی شۆڕش هەڵبگرن، چەند سەرۆك هۆزێك ئەم فەرمانەی بارزانییان جێبەجێ کردو ڕووبەڕووی لەشکری عەبدولکەریم قاسم وەستانەوە. لەئەنجامدا چەکداری هۆزەکان شکانو بڵاوەیان لێکرد، مەلامستەفا پاش ئەم تێکشکانە لەناوچەی بەرواری باڵا لەسەر سنووری تورکیا خۆی شاردەوەو، خۆی خستە بارودۆخێکی تاریكو نادیار چونکە هیچ حکومەتێك ئامادە نەبوو بەپەنابەر وەریبگرێ، هەروەها ئەمریکا، ئێران، تورکیاو سوریا هیچ کامیان وەڵامی نامەکەیان نەدایەوە. بۆیە ناچار هاواری لێهەڵساو پەنای بردەبەر عومەر دەبابەو مەلاماتۆڕو عەلی عەسکەرییو مام جەلال، یەکەیەکە چاوی پێیان کەوتو گفتوگۆی لەگەڵداکردنو، لەئەنجامدا توانی پشتگیری ئەمانە بۆ لای خۆی رابکێشێ. ئەوەبوو ئەم شۆڕەسوارانە, بوون بەکەوا سپی بەر لەشکرو، توانییان بەتێکڕایی برادەرانی لیژنەی مەرکەزی، مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد بۆلای خۆیان رابکێشن، لەدواییشدا بڕیاری شۆڕشی ئەیلول لە ١١ی ئەیلولی ١٩٦١دا درا.

لەو کاتەدا مامۆستای مەزنو ڕۆشنبیرو نووسەرو ئەدیبو سیاسەتمەداری بەناوبانگ ئیبراهیم ئەحمەد کەسکرتێری پ.د.ك. بوو, سەرپەرشتی بەشی زۆری ناوچەی سۆرانی دەکرد. پلانو پرۆگرامی بۆ دەکێشاو بەخۆی سەرپەرشتی هەموو کۆبوونەوەو بڵاوکراوەو ئیزگەی دەکرد. کادرو پێشمەرگەکانی پارتی بەگیانێکی فیداکارییو پڕ لەشۆڕشگێرییەوە دەستیانکرد بەجێبەجێکردنی بەرنامەکانی، تا وایلێهات لەسەر فیداکارییو ماندوو نەبوون, پێشبڕکێ کەوتە ناویان. هەموو ئەوانە وایانکرد گۆڕانی چاك بەسەر کوردستانی باشووردا بێ بەتایبەت ئەو ناوچانەی حزب سەرپەرشتی دەکرد. کوردەکانی ناوچەی دیالە، کەرکوك، سلێمانی، هەولێرو هەموو ناوچە کوردنشینەکانی ترو هەتا کوردەکانی بەغداش هەموویان لەگەڵ ئەم باڵەی حزبدا هاوکاربوون.

م.س. کەبارەگاکەی لەماوەت بوو هەر فەرمانێکی دەرکردبا جێبەجێ دەکرا. جەماوەر بەگشتی ئاغا، شێخ، مەلا، مامۆستا، قوتابی، ئەفسەر، سەرباز، جوتیار، کرێکار، کاسبو کارمەند, هەر هەموویان فیداکاری شۆڕش بوون. ئەوەی لەهەموو ئەوانە دڵسۆزتر بوو پۆلیس بوو کەگەورەترین دەوریان هەبوو لەرێکخستنو سەرخستنی شۆڕشداو ٩٠٪یان پەیوەندییان بەشۆڕشەوە کردو بەشی هەرە زۆری مەخفەرەکانیان بەچەكو هەموو کەلوپەلەکانیانەوە تەسلیم بەشۆڕش کرد. پارتی لەسایەی ئەو فیداکارییەی گەلی کورد نواندی, لەهەموو جوڵەیەکی حکومەت ئاگاداربوو و هیچ شتێکی لێ ون نەدەبوو. هەموو هاوڵاتییەکی خۆی بەپێشمەرگە دەزانیو بەردەوام ئەم ناوەیان لەسەر زاربوو.

هەر کاتێ پێشمەرگە روویان کردبا گوندێك بەگەرمی پێشوازی دەکران و میوانداریيان دەکردن. ئەم بارودۆخە دوژمنی ترساند. چونکە یەکەم جاربوو ئەم ناوچەیەی کوردستان بەو جۆرە ئاسایش و ئارامی بەخۆیەوە ببینێ و رژێم نەتوانێ دەستی تێوەربداو تێکیبدا. هەرچەندە پێشینان گوتویانە چەم بێ چەقەڵ نابێ، سەرباریشی رژێم نەیتوانی لەبەرامبەر ئەم شۆڕشە هیچ هۆزێکی کورد تیژبکاو دژی شۆڕش چەکداری بکا. ئەو بارودۆخەی ناوچەی سۆران بەشێکی زۆری بۆ لێهاتوویی ئیدارەی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو م.س. دەگەڕێتەوە. هەرچی ناوچەی بادینانە ئەوا لەلایەن خودی مەلامستەفاو بەفەرمانی تایبەتی خۆی بەڕێوە دەچوو. حزب لەو دەڤەرە دەسەڵاتی نەبوو، بەڵکو بنەماڵە ئیدارەی ئەم ناوچەیەیان دەکردو کردبوویانە موڵکی خۆیان(من المعلوم أن البارزاني كان رئيساً للبارتي منذ تأسيسه، إلا أن الذين عملوا بالقرب منه في الحزب يعرفون أنه لا يؤمن بالعمل الحزبي الصحيح، وأبرز دليل على ذلك هو منعه لأي نشاط حزبي في منطقة بارزان دوما، وكان يعتبر الحزب قوة ثانوية ويحاول التقليل من دوره القيادي ويستفيد منه فقط لأغراض معينة) (الحزب الديمقراطي الكردستاني، اللجنة التحضيرية، اوائل كانون الثاني، ١٩٧٧).

لەهەموو دەڤەری باديناندا چوار ئاغا حوكميان دەكرد كەهەموو شتێك و هەموو دارايی لەژێر كۆنترۆڵی خۆياندابوو، هيچ ياسايەك نەيدەتوانی سنوور بۆ دەسەڵاتيان دابنێ. واتە حزبايەتی لەو ناوچەيەدا قەدەغەبوو. ناوچەكانی بادينان بەمجۆرە دابەشكرابوون:

١- ناوچەی زاخۆ/ عیسا سوار حوكمی دەكرد.

٢- ناوچەی دهۆك/ عەلی خەليل.

٣- ئاكرێ و شێخان/ حەسۆ میرخان.

٤- ئامێدی/ سەعد حاجی شەعبان.

ئيدارەو دەسەڵاتی ئەم ناوچەيە, بەبەراورد لەگەڵ ناوچەی سۆرانی ژێر ئيدارەو دەسەڵاتی ئيبراهيم ئەحمەد لەهەموو روويەكەوە جياوازبوو. خەڵكی بادينان سەدەها جار دەهاتنە لای مەلامستەفاو شكاتيان لەدەسەڵاتداران دەكرد بەڵام بێسوودبوو چونكە دەسەڵاتی ئەو ئاغايانە لەراستيدا لەلايەن خودی بارزانيەوە بەخشرابووو، بارزانی هەر خۆی خاوەنی بڕيارو فەرمان بوو، هەموو توانای خۆی بۆ كۆكردنەوەی سامان و دەسەڵاتی زياتر بوو (لم تؤمن قيادة البارزاني يوما بالقيادة الجماعية بمعنى الكلمة، بالرغم من تحدثها عنها. ومن الغريب أن هذه القيادة أحتفظت بهذا الرأي حتى بعد النكسة، لقد وضعت هذه القيادة كل الأمكانيات المالية والعسكرية وغيرها دوما في يديها واعتبرتها ملكا شخصيا لها وأخذت تتصرف بها دون رقابة) (س.پ، ل ٣٦).

لەگەڵ هەموو ئەمەشدا دوژمنانی كورد ناچاربوون حساب بۆ شۆڕشی ئەيلول بكەن چونكە شۆڕشەكە سەرنجی ناوەوەو دەرەوەی بەلای خۆيدا راكێشاو لەدۆستو دوژمنی گەياند كەگەلی كورد چەند شۆڕشگێڕو فيداكارە بۆيە هەموو لايەك دژی ئەم شۆڕشە بەخۆكەوت, رژێمی عيراق ئەو حزبانەی نيازی گرتنە دەسەڵاتيان هەبوو تادەوڵەتە ئيقليمييەكان, ئيسرائيليش هەوڵيدا بۆ بەرژەوەندييە تايبەتييەكانی خۆی كەڵك لەم شۆڕشە وەربگرێ هەرچەندە شۆڕشەكە بەناوی پارتیو بەسەرۆكايەتی مەلامستەفا ناوی دەركردبوو, بەڵام لەراستيدا كاروباری دەسەڵات دوو سەركردە دەيانبرد بەرێوە, ناوچەی بادينان كە لەلايەن خودی مەلامستەفاوە سەرپەرشتی دەكرا, سۆران كە لەلايەن مەكتەبی سياسی و مامۆستا ئيبراهيم ئەحمەد بەرێوەدەچوو.

شۆڕش تادەهات بەهێزترو فراوانتر دەبوو, تاسەرەنجام بەهۆی ئەو پلانەی دانرابوو،

حکومەتی عەبدولکەریم روخا، بەعس حوکمی گرتەدەستو پاش گفتوگۆیەکی دووورودرێژ لەگەڵ شۆرشدا نەگەیشتنە یەك, بۆیە شەڕ لەنێوانیاندا هەڵگیرسایەوە. سەرەتا حکومەتی مەرکەزی لەناو خۆیاندا بوون بەدوو بەشەوە, بەشێکیان بەسەرۆکایەتی عەبدولسەلام عارف توانی دەسەلات لەعێراق بگرێتە دەست, هەروەها بەعسیەکان کەمیشێل عەفلەق سەرۆکایەتی دەکردن. لەئەنجامدا حزبی بەعس دوورخرایەوەو عەبدولسەلام عارف بوو بەسەرکۆمار. عەبدولسەلام عارف دوای ماوەیەك کەزانی بەهیچ جۆرێك ناتوانێت بەسەر شۆڕشی کورددا زاڵ بیت, بەفێڵ پەنای بۆ گفتوگۆبرد تا بتوانێ لەو رێگەیەوە پشتی شۆڕش لەزەوی بدا. بۆ ئەو مەبەستە کاك (ك)

[٢] لەلایەن عەبدولسەلامەوە نێردرایە م.س.

[٢] کاك (ك) لەساڵی ١٩٩٩دا دووبارە ئەم باسەی بەوردی بۆ گێڕامەوە, بەداخەوە هەر لەهەمان ساڵدا بەنەخۆشی دڵ کۆچی دوایی کرد کەماوەی دوو ساڵ بوو (واتە لەساڵی ١٩٩٧ەوە) لەناو جێگا کەوتبوو. ئەوەی بۆ گێڕامەوەو منیش سوێندم بۆ خوارد کە لەکتێبەکەمدا ناوی نەهێنم. خەڵکێکی زۆریش ناوی ئەو پیاوە دەزانن و ئاگاداری ئەم رووداوەن, هەرکاتێك ئەوان ناویان بردو باسیانکرد منیش دەڵێم راستە !

لەماوەت, پێی گوتن: من لەلایەن خودی عەبدولسەلامەوە نێردراوم, دەمەوێت رووبەڕوو پێتان رابگەیەنم کەسەرۆك ئامادەیە کێشەی کورد جێبەجێ بکات بەمەرجێك مەلامستەفا لەسەرکردایەتیی شۆڕش دوور بخرێتەوە. وەڵامی م.س. و مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد ئەوەبوو پێی گوتن بەکاك (ك) بڵێن جاریکیتر بەمنیازە گڵاوەوە رووبکاتە ئەم ناوچەیە خراپی بەسەردێتو هەموو ژیانی لەبەندیخانە دەباتەسەر, ئێمە یەك حزبمان هەیە ئەویش پارتییە کە لەسەرانسەری کوردستاندا بەسەرۆکایەتیی مەلامستەفا بارزانی, سەرپەرشتی ئەم شۆڕشەمان دەکات.

دوای ئەوە حکومەتی مەرکەزی، نوێنەری تایبەتی عەبدولسەلام عارف کاك (ك)ی نارده لای خودی مەلامستەفا بۆ هەمان مەبەست، سەرەتا گفتوگۆکان بەنهێنی بوو پاشان بەئاشکرا، بەبارزانییان راگەیاند کەعەبدولسەلام ئامادەیە کێشەی کورد لەسەر مێزی دانوستان چارەسەر بکات بەمەرجێك باکوری عێراق بەتەواوی بخەنە ژێر دەسەڵاتی خۆت، بەواتایەکی تر حکومەتی مەرکەزی دەیویست دەسەڵاتی پارتی نەمێنیو تەنیا بارزانی ببێتە هەموو شتێك لەکوردستاندا.

ساڵی ١٩٦٧ لێپرسراوێکی ئەمنی بەغدا ئەمەی بۆ باسکردم، بەڵام لەبەرئەوەی هێشتا لەژیاندا ماوە ناوی ناهێنم. بەمەبەستی جێبەجێکردنی مەرجی رژێم, مەلامستەفا هاتە ناوچەی سۆرانو لەگەڵ حاجی عەبدولڕەزاق پارێزگاری ئەوسای سلێمانی کەوتە گفتوگۆکردنی ئاشکرا (لەبەرگی دووەم بەدورودرێژی باسی ئەمەم کردووە).

مەلامستەفا لەمیانەی خۆسەپاندنی بەسەر پارتیو بنەبڕکردنی هەموو نەیارەکانیدا، زۆر بەوردی دەستیکرد بەنەخشەکێشان بۆ ئەم کارە، بۆ ئەوەی بتوانێ بەهەموو کەسێکی رابگەیەنێ کەپارتی، واتا بارزانیو بەس. هەر لەو ماوەیەدا حکومەتی ئێران, مەکتەبی سیاسی ئاگادار دەکاتەوە لەوەی کەچەند چەکدارێك تەقە لەمەخفەرێکی سوپای ئێرانی دەکەن، هەرچەندە ئەم کارە هیچ زیانی لێنەکەوتەوە، بەڵام ئێران بەرپرسیاریەتیی رووداني ئەم کارەی خستە ئەستۆی م.س. چونکە لەسنووری ئەوان روویدابوو. مامۆستا سدیق ئەفەندی بەفەرمانی م.س. دەچێت بۆ لێکۆڵینەوەو بەدواداچوونی ئەم کارە, لەئەنجامدا ئەوانەی بەم کارە هەستاون دەسگیر دەکرێن کەژمارەیان ١٢ کەسەو لێپرسراوەکەیان کاك ئەحمەد تۆفیقە کەخەڵکی کوردستانی رۆژهەڵاتەو کادرێکی ناسراوی حزبی دیموکراتی ئێرانە. ئەم

کابرایە پاش دەسگیرکردنی یەکسەر دان بـەوەدا دەنێت کەئـەم کـارەی بەفـەرمانی خـودی مەلامستەفا ئەنجامـداوە. ئـەم رووداوە لەراستیدا زۆر ترسناکە، چونکە بەئاشکرا دەرکـەوت کـەبارزانی دەیـەوێ م.س. توشـی گرفتـی گـەورە بکـا لەگـەڵ حکومەتی ئێران کەخۆی لەو کاتەدا هیچ پەیوەندییەکی پتـەوی لەگـەڵ ئێرانـدا نـەبوو، بـەڵام دوور بـەدوور ئاگـاداری ٩٠٪ی هەموو پەیوەندیو هاتوچۆکانی م.س. و حکومەتی ئێران بوو، مەلامستەفا بەم کـارە ویـستی لـەئێران بگەیـەنێ کـە م.س. ناتوانێ سنوورەکان بپارێزنو, ئەم جۆرە کارانە بەبێ بارزانی کۆتاییان نایەت.

دوای ئـەم رووداوە, م.س. گرووپـی ئیـبراهیم ئەحمـەد دەسـتدەکەن بەکۆبوونـەوەو ئـەم رووداوە بـەزەنگێگی ترسـناک دادەنێن، چونکە مەلامستەفا بەم کارە دەیەوێ سەرنجی ئێران بۆ لای خۆی رابکێشێو لـەو رێگایـەوە ئابلۆقـە بخاتـە سـەر م.س. ئەویش بەداخستنی سنووری ئێران بەرویاندا. بۆیە مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد بـۆ خـۆی دەسـت دەکـا بەلێکۆڵینـەوە لەگەڵ ئەحمەد تۆفیقو بۆ ئەم مەبەستە چەندین پرسیارو گفتوگۆی لەگەڵدا ساز دەدا، پێی گوت: (تاکە رێگامان کەهـەبێت هاتوچۆی لێوە بکەین بۆ دەرەوەی ولات ئێرانە، وەکو دەزانی ئێمە گەمارۆمان لەسەرە، ئازوقەو خۆراك بەپارە بۆمان دێت, ئەگەر سنوورمان لێداخەن تووشی تەنگوچەڵەمەی گەورە دەبین، ئـەوەی تـۆ کردووتـە دژی شۆڕشـەکەمانەو زیـانێکی گەورە دەبەخشێت).

دەنگوباسـی ئەحمەد تۆفیق بەهەموو کوردسـتاندا بـڵاوبـۆوە، ئـەوانەی لەدەورویـشتی مەلامستەفابوون داوایـان لێـدەکرد کـەوەکو سـەرۆکی پ.د.ك. پێویـستە بڕیـار دەربکـا بـۆ دەسـگیرگردنی هـەموو ئەوانـەی ئەحمەد تۆفیقیان گرتووەو چەکدارەکانیان چەککردووە. هەرچی پیاوە نیشتمانپەروەرو مەزنەکان بوو وەکو کاکـەزیادئاغا، عەباس ئاغای مامەندئاغا، شـێخ لـەتیف شـێخ مـەحمودو مامۆسـتای نووسـەرو سیاسـەتمەدار مەسـعود محەمـەد, ئەمانـە هەموویان داوایان لەبارزانی دەکرد کەبڕیاری بەپەلە نەداو ئاگاداری بارودۆخەکەبێ کە لەچ بارێکی ناسکدایە، پێیان دەگـوت ئەحمەد تۆفیقو چەکدارەکانی لەخۆڕا نەگیراون، بۆیە پێویـستە لـەگەڵ م.س. گفتوگۆ بکـەی تاراسـتی رووداوەکـەمان بـۆ دەردەکەوێ.

جەنابی عەباس ئاغا پێشنیازی ئەوەی کرد کەخۆی بچێ بۆ لایان بۆ لێکۆڵینەوە لـەو رووداوە بـەڵام مەلامـستەفا بـەپێی ئەوەی سەرۆکی پارتییە بەقسەی کەسـی نـەکرد. هـۆی سـەرەکی ئـەم هەڵوێستەی بـارزانی ئـەوەبوو لـەوە دەترسـا دوای لێکۆڵینەوە بۆ هەموو خەڵك ئاشکرا بێ کەبارزانی دەستی لەم کـارەدا هـەبوو، بێجگـە لـەوەی ئەمـە هـەلێکی بـاش بـوو بـۆ ئەوەی دەسەڵاتی خۆی بەتەواوی بەسەر م. س بسەپێنێ، هەر بۆیـە سـێ پێـشمەرگەی لەگـەڵ راسـپاردەیەك بـەرەو م.س بەڕێکرد بۆ ئەوەی هەموو ئەوانەی لەگرتنو چەککردنی ئەحمەد تۆفیقو چەکدارەکانی بەشداربوون, بنێرنـە لای بـارزانی تـا زیندانیان بکات.

ئەو سێ پێشمەرگەیەی پاسەوانی مەلامستەفابوون, بۆ ئەم کارە کەوتنەرێ. کەدەگەنە گونـدی مالومـە بـۆ حەسـانەوە، شەو روودەکەنە ماڵە جوتیارێك، خاوەن ماڵ رێزێکی زۆر لەمیوانەکانی دەنێ، چـونکە پاسـەوانی خـودی بـارزانینو بـەکاری تایبەتی جەنابیان هاتوونو مێزەری سوریان بەستووە. پاش ئەوەی خـواردن ئامـادەبوو فـەرموویان لێـدەکا، کەدێنـە سـەر سفرە سەرنجی خواردنەکە دەدەن سوکایەتی بەخاوەنی ماڵەکە دەکەنو دارکارییەکی باشی دەکەنو پێی دەڵێن: کـەزانیت ئێمە بارزانین بۆچی چێشتی ساوەرمان بۆ دادەنێیت، لەبری ئەوەی حەیوانمان بۆ سـەربڕیو برنجمـان بـۆ لێنێیـت. خـاوەن ماڵەکە روودەکاتە دادگای شۆڕشو سکاڵا دەکاو پێیان دەڵێ: من جوتیارێکی هەژارم، لەوە زیاتر توانام نەبووە.

ئەم سێ پێشمەرگەیە لەبەرئەوەی ئاگاداری ناوەڕۆکی نوسراوەکەبوون وایاندەزانی کەس ناتوانێ لەقسەیان دەربچێو چییان ویست دەبێ بۆیان بکرێ. پاش ئەوەی دەگەنەم.س، نوسراوەکە دەدەنە دەستیان کەتێیدا هاتووە: (بەپێی ئەوەی کەمن سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستانم بڕیارمدا هەموو ئەوانەی کاك ئەحمەد تۆفیقیان چەككردووەو دەستگیریانكردووە، لەحزب دەربكرێن، چونكە ئەوانەی بێ بڕیاری من بەو كارە هەڵساون منیان ئاگادار نەكردۆتەوەو، دەبێ سدیق ئەفەندیم بەبەندكراوی بۆ بێنن بۆ لێكۆڵینەوەو سزادان، بۆ ئەم مەبەستەو لەبەر گرنگی رووداوەكە سێ پێشمەرگەی تایبەتی بارەگای خۆم نارد تا فەرمانەكە وەكو خۆی جێبەجێ بكرێ بەبێ دواكەوتن، ئەگینا بەرپرسیار دەبن).

مەكتەبی سیاسی, یەكەم هەنگاوی لەسەر سكاڵای جوتیارەكەی گوندی مالومە كەئازارو ئەشكەنجە درابوو, هەرسێ پێشمەرگەكەیان خستە بەندیخانەوە، پاشان لەسەر داواكەی مەلامستەفا كۆبوونەوەیان كرد. رۆژ بەرۆژ بارودۆخەكە توندتر دەبوو بەهۆی بڕیارە توندو ناپەسندەكانی مەلامستەفا كەچەندین كەسی بەبێ هۆ بەندكردبوو. بۆ نموونە دكتۆر عەزیز شەمزینی ماوەیەك بوو لەسەنگەرسەر بەندكرابوو، عەلی حەمدی لەكاتێكدا یەكەم كۆبوونەوەی پارتی لەماڵی ئەواندا ئەنجامدرابوو لەبەندیخانە بوو, لێپرسراوی گەلاڵە بەفەرمانی بارزانی لەئاودەست بەندكرابووو هەر ئاغاو كوێخایەك سكاڵایەكی لەكادرێكی حزبی كردبێت, یەكسەر گیراوە یان دوورخراوەتەوە.

بەهەر حاڵ نامەكەی بارزانی بۆ مەكتەبی سیاسی ئەم خاڵانەی بەئاشكرا تێدابوو:

١– بارزانی دەیەوێ سدیق ئەفەندی لەبارەگای خۆی زیندانی بكا.

٢– هەموو ئەوانەی بڕیاری گرتنی ئەحمەد تۆفیقیان داوە دەبێت لەحزب دووربخرێنەوە، واتا ئەندامەكانی مەكتەبی سیاسی.

٣– نوسراوەكە ئاشكرای دەكا كە بەبڕیاری بارزانی، ئەحمەد تۆفیق تەقەی لەمەخفەری ئێران كردووە، بەمەبەستی ئەوەی مەكتەبی سیاسی لەگەڵ ئێران تووشی كێشە بكاو خۆی لەئێران نزیك بكاتەوە. دوای ئەم روداوە مەكتەبی سیاسی گەیشتە ئەو ئەنجامەی كە لەئاست ئەو داخوازییەی بارزانی تەنیا دوو رێگای لەبەردەمدایە: یەكەمیان جێبەجێكردنی فەرمانەكانی سەرۆكو بنەماڵەكەی، كەبەزیانی شۆڕشی گەلەكەمان كۆتایی دێت. دوومیان: رەتكردنەوەی نوسراوەكە كەئەمە بەواتای دابەشبوونی شۆڕش دێت بەسەر دوو بەش، لایەكیان سەرۆك هۆزێكی نەزان بەرێوەی دەبات، لاكەیتریان م.س. مەكتەبی سیاسی بەپێی ئەو راپۆرتانەی بۆی بەرزەكرایەوە لەرێكخستنەوەیان بەهۆی سەردانی خودی كادرانی م.س بۆ ناو خەڵك, بۆیان دەركەوتبوو كەزۆرینەی خەڵك بەتایبەتی لەناوچەی سۆران لەگەڵ ئەواندانو پشتگیرییان لێدەكەن، هەروەها ئەوەشیان بۆ ئاشكرابوو كەناكۆكیی نێوان مەلامستەفاو م.س لەناو خەڵكیدا بڵاوبۆتەوەو جەماوەر پێی ئاگادارە. لەلایەكی تر مەلامستەفا بەهۆی وتوێژی لەگەڵ عەبدولسەلام عارفی دیكتاتۆرو شۆڤێنیو دوژمن بەگەلی كورد, توانی خۆی لەرژێم نزیك بكاتەوەو بەهۆی ئەوەوە دەسڵاتی حكومەت لەناوچەكەدا قایمتربوو، خەڵكی ئەمەیان بەتاوانی خودی مەلامستەفا دەزانی چونكە عەبدولسەلام بەرادەیەك شۆڤێنی بوو دەیگوت كورد لەبنچینەدا عەرەبنو هەموو عەشیرەتەكانی جاف، سورچی، هەركی، زێباری، دزەییو هەمەوەند.. هتد هەرهەموویان عەرەبن! هەر ئەو دكتاتۆرە بوو بڕیاری ژمارە ١٣ی دژی حزبی شیوعی دەركرد كە بەپێی ئەم بڕیارە كوشتنی خەڵكی شیوعی حەلاڵكراو هیچ یاسایەك لەسەر كوشتنیان نەما.

مەکتەبی سیاسی لەئەنجامی گفتوگۆو چاوپێکەوتنی خەڵکی, گەیشتنە ئەو باوەڕەی کەهێزو توانای ئەوان بەرامبەر خودی مەلامستەفاو بنەماڵەکەی بەم جۆرەیە:

١- جەماوەر بەگشتی لەسەرانسەری کوردستاندا, بەهەموو چین و توێژەکانیەوە پشتیوانی لەمەکتەبی سیاسی دەکەن.

٢-هەموو ڕێکخراوەکانی پارتی لەناوچەی سۆران و لەبەشێکی بادینان و شارە عەرەبنشینەکانی وەکو بەغدا، ٩٠٪ بۆچووونیان لەگەڵ مەکتەبی سیاسییە.

٣- هێزی پێشمەرگە لەناوچەی سۆران ٩٠٪ی بۆچوونیان لەگەڵ مەکتەبی سیاسییە.(لەبیرمان نەچێت کەمەلامستەفا بەهیچ جۆرێك نەیدەتوانی بەرامبەر م.س. هێز بەکاربێنێت، هەرچەندە ئەوە ئامانجی عەبدولسەلام عارف بوو.

هەموو ئەمانە وای لەمەکتەبی سیاسی کرد بەخۆیدا بچێتەوەو دان بەوەدا بنێ کەئەوان بارزانییان دروستکردوەو گەورەیان کردووە.

مەلامستەفا بەمەبەستی کۆنترۆڵکردنی زیاتری ناوچەی سۆران و کەمکردنەوەی دەسەڵاتی حزبو بەهێزکردنی توانای خۆی، هاتە ناوچەی سۆران و بارەگاکەی لەحەوزی دوکان دانا. لەیەکەم ڕۆژی چاوپێکەوتنی لەگەڵ حاجی عەبدولرەزاق لەڕێگای سلێمانی ڕووبەڕوو پێی گوت: (من مرۆڤێکی موسڵمانم و نازانم حزبایەتی چییە، خوا ڕازی نابێت چیتر موسڵمان بکوژرێت، من هەرگیز بەوە ڕازی نەبووم، ئەمە تاوانی حزبییەکانە...).

حاجی عەبدولرەزاق لەدووەم چاوپێکەوتنیدا ئاگاداری مەلامستەفای کرد کەسەرکۆمار عەبدولسەلام عارف بەهەموو توانایەکی پشتگیری دەکات و یارمەتی دەدا. بۆیە ڕۆژ بەڕۆژ نێوان مەلامستەفاو دکتاتۆر عەبدولسەلام عارف خۆشتر دەبو، پەیوەندییە نهێنی و ئاشکراکانی نێوانیان تادەهات پتەوتر دبوو. بارزانی توانی ئەو پەیوەندییە بۆ بەرژەوەندی خۆی و کەمکردنەوەی دەسەڵاتی م.س. بارزانی لەهەموو کۆڕوکۆبوونەوەیەکی جەماوەریداو بەئاشکرا هاواری دەکردو دووبارەی دەکردەوەو دەیگوت: هیچ کێشەیەك بەشەڕ کۆتایی نایەت، ئێمە موسڵمانین و بەئاشتی دەکەوینە گفتوگۆو کێشەی کورد لەگەڵ حکومەت چارەسەر دەکەین. هەتاهەتایە شەڕ نابێتەوە.

دەربارەی شۆڕشی ئەیلولیش دەیگوت: من ئاگادار نەبووم کەجەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد ئەم شەڕەیان هەڵگیرساند، ئەمە کاری حزب بوو. هەر بۆیە بەناوی پارتی دووبەرەکییان دروستکردووە لەناو ئاغاو جوتیارو شێخو مەلاو چەندەها هێرشیان بردۆتە سەر ناموسی خەڵك. مەلامستەفا بەمجۆرە ناوی دەبردن: عومەر تەنەکە، بلەی ئەحەڕەش، حلمی عەلی ناشەریف[٣]، جەلۆمەلۆ، حەمەئەمین قەرەج. لەژێرەوەش دەستیکرد بەبوختانکردن بۆ کادرانی پارتی ئەوانەی لەگەڵ م.س. بوون و، هەرکەسێك هاتبا لای ٥-٥٠ دیناری دەدایە. کاتێك لەگەڵ شیوعییەکان دادەنیشتن پێی دەگوتن ئاگاداری ئەو شتە نارێکوپێکانە نیم لەبەرامبەرتان کراوە، بەڵکو ئەمانە هەمووی کاری ئیبراهیم ئەحمەدو جەماعەتەکەیەتی. لەگەڵ لێپرسراوانی حزبە سیاسییەکانی ئێران دەیگوت: (جەماعەتی

---

[٣] حلمی عەلی شەریف: دەرچووی زانکۆی موستەنسریەی بەغدایە. ڕۆشنبیرو سیاسەتمەدارێکی ناسراو, چەندین کتێبی مێژوویی و ئەدەبی خستۆتە کتێبخانەی کوردییەوە. هەروەها ڕۆژنامەنوسێکی بەتواناو کەم وێنەبوو. چەندین کەسی لەبواری سیاسەت و ڕۆشنبیریدا پێگەیاندووە. ئەوکاتەی پێکەوە پێشمەرگە بووین سەلماندی کەپیاوێکی زۆر ئازاو فیداکارە. یەکەم کەس بوو کە لەکۆنگرەی بەغدا ماهیەتی مەلامستەفای ناسی, لەو کۆبوونەوەیەدا گوتی: کابرایەك ئیهانەی ئێمە بکات و توانجمان تێبگرێت و جوێنمان پێبدات چۆن بەسەرۆك هەڵیدەبژێرم. ئەگەر هەموو ئەندامانی کۆنگرە بەقسەی ئەویان کردبا ئێستا مەلامستەفا دەبوو بەئەفسانەو بنەماڵەش دەسەڵاتیان نەدەبوو, کوردیش گیرۆدەی ئاشبەتاڵ نەدەبوو هەروەها بەخیانەتی ٣١ی ئاب جەرگی نەدەبڕا. مامۆستا حلمی ساڵی ١٩٩٨ کۆچی دوایی کرد, هەزار ڕەحمەتی لێبێت.

ابراهیم ئەحمەد ناهێڵن هیچ جۆرە چالاکییەکتان دژی ئێران هەبێت. ئەگەر هەوڵو دەسەڵاتی من نەبا ئەوا ئێوە یان زیندانی دەکران یان تیرۆر کرابوون، یان تەسلیم بەئێران کرابوونەوە). لەکاتێکدا مەلامستەفا نەك هەر خەڵکی شۆڕشگێڕو کوردپەروەری زیندانی دەکرد، بەڵکو زۆر ناشرین رەفتاری لەگەڵدا دەکردن، بۆ نموونە دکتۆر عەزیز شەمزینیی مێژوونووس, لەزیندانی بارزانیدا زۆر رەفتاری ناشیاوی لەبەرامبەردا کرابوو، هەروەها کاتێك لەگەڵ سەرۆك هۆزو کوێخاکاندا کۆببایەوە پێی رادەگەیاندن کە(جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد جوتیارەکانتان لێ هاندەدەنو دەیانەوێ زەویەکانتان لەدەست دەربێنن. ئێمە چەند کادرێکمان لەسەر ئەو بیروباوڕانە گرتووەو لەسێدارەیان دەدەین، چما ئێمە شۆڕشمان کرد تا ماڵی خەڵك داگیرکەین؟).

لەدرێژەی بوختانەکانیدا بۆ م.س. دەیگوت: من سەرۆکی پارتیمو بەهەموو شێوەیەك پشتگیری لەئێوە دەکەم. ئەوانیش لەبەرامبەر ئەوەدا کەبارزانی رێگە لەکادرانی پارتی دەگرێ دەست لەکێشەی زەویوزار وەربدا کە لەگەڵ جوتیارەکاندا هەیانە، بەڵێنیان پێدا لەگەڵیدابنو ئەڵقەلەگوێو داردەستی بۆ پشتی هەر کەسێك کەدژایەتی بکا. لەهەمانکاتدا هەر ئاغاو سەرۆك هۆزو خاوەن زەوییەك لەگەڵیدا نەبا دوژمنایەتی دەکردو گرفتی بۆ دەنایەوە، زۆریانی ناچارکرد زەویوزارەکانیان جێبێڵنو بەرەو ئێرانو وڵاتە ئیقلیمیەکان هەڵێنو زەویوزارەکانیشیان بەسەر کادرانی پاراستندا دابەشکرا. لەگەڵ ئەوەشدا هەندێك سەرۆك هۆز خۆیان تەسلیمی بارزانی نەکرد، لەوانە حەمەڕەشیدخانی بانەو عەباس ئاغای سەرۆك هۆزی ئاکۆ. هەرچەندە بارزانی هەوڵیدا بەنهێنی کێشەی زەوییان بۆ دروست بکا، بەڵام هەر سەرکەوتوو نەبو.

لەو ماوەیەدا بارزانیو بنەماڵە چەندین تاوانی گەورەیان دەرهەق بەگەلی کورد ئەنجامدا، لەهەموویان ئاشکراترو بەناوبانگتر ئەو دادگایەبوو کە بەناوی قەسابخانەی کانی ماسی دایاننا کەکانیو ئاوێکە لەگوندی قەرەتوغان، دەکەوێتە باشووری رۆژهەڵاتی شاری سلێمانیو چوار کیلۆمەتر لێوەی دوورە. مەلامستەفا بۆ کۆنترۆڵکردنی شاری سلێمانیو ترساندنی خەڵکو دواجار ملکەچ پێکردنی م.س. ئەم کارەیان کرد کە لەرووداوەکەی زەعیم سدیق کەمتر نەبوو هەرچەندە ئەم کارەساتە ئێستا ٣٧ ساڵی بەسەردا تێپەڕیوە، بەڵام ۆرئەمە یەکێکە لەتاوانە گەورەکانی مەلامسەفاو بنەماڵە دەرهەق بەگەلی کورد کە بەداخەوە لەلایەن نووسەرو سیاسەتمەدارانی کورد وەك پێویست ئاوڕی لێنەدراوەتەوە. ئەم تاوانە گەورەیە بەفەرمانی خودی بارزانی بوو، دادگاکە لەلایەن عەریف جەبارو حەمەی دەروێش نادر، سالە پیر، ئەحمەد سەر، حسێن ئیبراهیم دەرویش، حسێن فارس، عوسمان ئامە،

مستەفا (مچەی) بابەگەورەو بایز شێخ محەمەد حوسە جێبەجێ کرا کەپەلاماری ناوچەی سلێمانیان داو دادگایەکیان لەگوندی کانی ماسیدا دانا کەزیاتر لە ١٠٠ هاوڵاتی لەم تاوانەدا کوژراو برینداربوون کە بەداخەوە تەنها وێنەو ناوی ١٢ کەسیانم لایە، وا لەخوارەوە بۆ خوێنەری دەخەمە بەردەست. ئەم کارەی بارزانیو بنەماڵەکەی دژی هەموو بەهاو پێوانە ئاینیو کوردیەکان بوو، ئەمە تەنها لەرژێمی داگیرکەرو دوژمن بەگەلی کورد دەوەشایەوە،

بگرە ئەم کارەساتە لەوکاتەدا هیچ رژێمێکی داگیرکەری کوردستان نەیتوانیوە بەو ئاشکراییەو بەو جۆرە ئەنجامی بدا. بۆیە ئەم بنەماڵەیە هەر دەبوو لەو رۆژەوە دوژمنایەتییان بۆ گەلی کورد ئاشکرا بوایەو خەڵکی بیانزانیایە کەئەم بنەماڵەیە ئەگەر دەسەڵاتیان بێ چی دەکەن.

ئەم تاوانە لەلایەن پیاوەکانی بنەماڵەوە بەجۆرێکی وا ئەنجامدرا کە لەمرۆڤ ناوەشێتەوە، بۆ نموونە ئەورەحمان ساڵح خلەبنجوو کەکادرێکی ناسراوی حزبی شیوعی بوو پاش لێدانو ئازاردانێکی زۆرو سوکایەتی پێکردن، بەنزین کرا بەهەموو

گیانیداو سوتێنرا. محەمەد سەیدعەلی کەتا ئەو رۆژە زیندانیی خۆیان بوو هەر لەهەمان ئەو رۆژەی ئازاد کرابوو، لەماڵەوە لەکاتی ریشتاشیندا لەبەرچاوی ماڵو منداڵەکەی رایانکێشاو هێنایانە دەرەوە بۆ کوشتن، خێزانەکەی قورئانی بەرەو پیریان بردو لەبەریان پاڕایەوە کە لەبەر خاتری خواو منداڵەکانی نەیکوژن، بەڵام فەرمانی مەلامستەفا بوو کەدەبێ بکوژرێت، بۆیە بێبەزییانە لەبەرچاوی خێزانەکەی شەهیدیان کرد. مەلامحەمەد ئەمین هێڵەك کەچوار تاوانباری کانی ماسی دێنە لای‌و بەبیانووی ئەوەی شارەزایی لەباش‌و خراپی برنج هەیە داوای لێدەکەن لەگەڵیاندا بچێ بۆ بازاڕ بۆ کڕینی برنج. ئەویش لەدڵسافی خۆی لەگەڵیاندا دەچێت، کاتێك دەگەنە مەیدانی برنج فرۆشەکان لەدواوە چوار گوللەی پێوە دەنێن‌و شەهیدی دەکەن. عومەری مام عەلی دوای کوشتنی بەبێ ویژدانانە پەنجەی دەبڕنەوە تا ئەنگوستیلەکەی لەدەست دەربێنن.

هەر لەو کارەساتەدا چەندین کەس بریندار بوو کەئەمە ناوی هەندێکیانە کەمن بیرم ماون: کەریمی عەبەخڕە، ئیسماعیل ئیبراهیم ناسراو بەئیسماعیل پاکدان، عەلی حسەین ناسراو بەعەلی سەعیدچاوەش.

کۆنفراسی ماوەت، بەمردوویی لەدایك بوو

مەلامستەفا لەیەکەم رۆژی کە لەگەڵ پارێزگاری سلێمانی حاجی عەبدولرەزاقی نوێنەری دکتاتۆر عەبدولسەلام عارفدا کۆبۆوە، وەکو باسمانکرد دەستیکرد بەپلاندانان دژی م.س. پارتی دیموکراتی کوردستان، بەجۆرێك کەهەموو خەڵك بەناکۆکییەکان ئاگاداربوون. بۆیە زۆر مرۆڤی نیشتمانپەروەرو خێرخواز هەوڵیاندا لەو نێوانەدا قسەیەکی خێر بکەن، بەڵام بێسوود بوو. ناچار م.س. بڕیاری کۆنفرانسێکیدا لەماوەت. کۆنفراسەکە بەسەرپەرشتیی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو کاك نوری شاوەیس بەڕێوەچوو. هەردووکیان لەکۆبوونەوەکەدا زۆر توندبوون، بەشداربوانی کۆنفراسی ماوەت بەگشتی بڕیاریاندا

کە مەلامستەفا لەسەرۆکایەتی حزب دووربخرێتەوە. بەڵام ١٣ ئەندام لەوانە رایان وابوو کەئەم کارە, گرژییەکە زیاتر دەکاو دوور نییە لەئەنجامدا چەك بەکاربهێنرێ.

بۆ ئەم مەبەستە چەند کەسێکی بەشداری ناو کۆنفراسەکە پێشنیازی ئەوەیانکرد کەبچنە لای مەلامستەفاو چاویان پێی بکەوێت بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان بەئاشتی. لەوانەی ئەم ئەرکەیان خستە سەرشانی خۆیان حەبیب محەمەد کەریم، دکتۆر فوئاد جەلال، عەلی سنجاری، یەدوڵا فەیلیو عەبدولڕەحمان گۆمەشینی. بەڵام ئەم کۆمەڵە لەم کارەیاندا سەرکەووتوو نەبوونو، لەئەنجامی کۆبوونەوە بەکۆمەڵو دوو بەدوو لەگەڵ مەلامستەفا هەر هەموویان بوونە لایەنگرو پیاوی ئەو. لەکاتێکدا مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد کاتێك پێی گوتن: مەلامستەفا چاوی میللەتە، ئەی کەچاو تووشی شێرپەنجە بوو چی لێدەکەن، بەگشتی وەڵامیاندایەوە: ئەو کاتە ناچار دەبین چاوەکە دەربێنین.

سەرەتا بەشداربوانی کۆنفراس بڕیاریاندابوو ناوەرۆکی کۆنفراسەکە ئاشکرا نەکرێ تاکو هەڤاڵانی رۆیشتوو بۆ لای مەلامستەفا دەگەڕێنەوە. بەڵام کەهەواڵ بڵاوبۆوە بوونەتە پیاوی بارزانی، ناوەرۆکەکە بۆ هەموو خەڵك ئاشکرا کرا. بەڵام بارزانی هیچ بایەخی بەبڕیاری کۆنفراس نەداو زۆر بەساردی وەریگرتو، ئامادەیی خۆی نیشاندا کەبۆ ئەوە هێرش بکاتە سەر ئیمپراتۆریەتی ماوەت، هەروەها بەئاشکرا گوتاری لەسەردەدانو باسی دەکردن.

بەرای من ئەو بڕیارەی م.س. گرنگو راست بوو، بەڵام بەداخەوە ئەو بڕیارە دەبوو ئەو کاتە بدرایە کەمەلامستەفا لەگەڵ عەبدولکەریم قاسمدا کۆبۆوەو پێی گوت: (من سەربازی تۆم). ئەگەر لەو کاتەدا ئەو بڕیارە درابا ئەوا کورد لەبنەماڵە رزگاری دەبوو تووشی ئاشبەتاڵو تەسلیم بوونەوە نەدەبووو، کورد نەدەبوو بەداردەستی بنەماڵە کە بەئارەزووی خۆیان ئەملاوئەولای پێ بکەنو بۆ بەرژەوەندی خۆیان بەکاری بێنن. بۆیە هەموو ئەوانەی بڕیاری شۆڕشی ئەیلولیاندا تووشی هەڵەی گەورەبوون. من لەو کاتەدا خۆم لەو ناکۆکییە پاراستو نەمویست ببمە ئارد لەنێوان ئەو دوو بەرداشەدا. پێشتر رای خۆم دەربارەی مەلامستەفا رونکردۆتەوە، چونکە من لەوکاتەدا هیچ لایەکیانم بەراست نەدەزانی. کوردی هەژاریش کە لەنێوان ئەو هەموو ئاژاوەو شەڕەدا ببوو بەقوربانی, هیچ رێگایەکی لەبەردەمدا نەمابوو رزگاری بکا، بەجۆرێك کەحاڵی کورد (البحر أمامكم والعدو وراءكم) بوو, ئەگەرنا ئەوا دەبوو روو بکەیتە هەندەرانو لەو بارودۆخە ناهەموارە خۆت رزگاری بکەی.

جەماوەری کوردستان سەریان سووڕمابوو, چەندەها پرسیاریان دەربارەی بارودۆخی کوردستان دەکرد، دەیانگوت ئایا دەکرێ ئەوانەی بڕیاری شۆڕشی ئەیلولیانداو مەلامستەفایان کردە سەرکردە, ئەمڕ لێی جیاببنەوەو ناکۆکی بکەوێتە نێوانیان؟ ئەمەیان لەچیو ئەوەیان بۆچی؟ خەڵکی، هەمووی قسەوباسیان هەر ئەوەبوو ئایا ئەم شەڕە روودەدا؟ ئایا رۆڵی حکومەت چی دەبێ؟ ئەم پرسیارانە عەرەبەکانیش لەکوردیان دەکرد،

بەجۆرێك کەبارێکی ناهەمواری دروستکردبوو. چونکە ئەو پێشمەرگانەی دوێنێ دژی دوژمن

لەیەك سەنگەردا وەستابوون ئەمڕۆ لولەی تفەنگەکانیان ئاراستەی یەکتر کردووەو دەستیان خستۆتە ئێخەی یەکتر. مەلامستەفا دەیگوت شەڕ لەگەڵ حکومەتی دکتاتۆریو دژ بەکورد نابێتەوەو جارێکی تر من تەقە لەرژێم ناکەم, بەڵام فەرمانی کوشتوبڕو شەڕی لەگەڵ م.س. رادەگەیاند. کەسوکاری شەهیدانی شۆڕشی ئەیلول پرسیاریان دەکرد مادام وەکو دەڵێن کێشەکانمان بەگفتوگۆ نەبێ چارەسەر ناکرێ ئەی ئەو هەموو شەهیدە بۆ؟

مەلامستەفا لەمیانەی پاکتاوکردنی م.س. دەستیکرد بەخۆئامادەکردن بۆ کۆنگرەی شەشەم لەقەڵادزێ، بیری لەوە دەکردەوە بەهەر رێگایەك بێ رۆشنبیرانو نیشتمانپەروەرانو سیاسەتمەدارانو ئەفسەران بۆلای خۆی رابکێشێو تێیان بگەیەنێ کەپارتی بەبێ بارزانی ناتوانێ هیچ هەنگاوێك بنێو لەکارەکانیدا سەرکەتوو نابێ. هەر لەو چوارچێوەیەدا

مەلامستەفا کەزانی ناتوانێت بەو ئاسانییە بەسەر باڵی م.س. بەتایبەت ئیبراهیم ئەحمەد زاڵ بێت کە ٩٥٪ی ڕێکخراوی پارتی هەڵوێستی سیاسییان بەراست دەزانی، ناچار کەوتە هەوڵدان لەگەڵ مام جەلال، دەستیکرد بەنزیکبونەوە لێیو پێی دەگوت: تۆ لەلوقمان دڵسۆزتری بۆ منو جێی باوەڕمی، من بێ تۆ هیچ بڕیارێك نادەم.

بارزانی ئەم وشانەی لەچەندین دانیشتندا بۆ ماستاوچییەکانی چواردەوری خۆی دەکردو وایزانی بەتەواوی لەمام جەلال نزیکبۆتەوە، داوای لێکرد کەببێتە سکرتێری پارتی دیموکراتی کوردستان. بۆ هەمان مەبەست حکومەتی عێراق بەسەرۆکایەتی عەبدولسەلام داوای لەمەلامستەفا کرد بەهەر جۆرێك بێت شتێکی وابکات جەلال تاڵەبانی ڕازیبێت, چونکە دەیانزانی بەبێ مام جەلال بەتەواوی بەسەر ڕێکخراوی پارتیدا زاڵ نابێت، لەهەمانکاتدا حکومەتی عەبدولسەلام عارف لەچەند ڕێگایەکەوە داوایان لەمام جەلال کرد بۆ ئەم مەبەستە. ئەوەی من لەزمانی خوالێخۆشبوو کەریم قەرەنیم بیست، کەیەکێك بوو لەوانەی بۆ ئەم مەبەستە لەگەڵ مام جەلال هەوڵیداوە، ئەوەبوو مام جەلال بەهیچ شێوەیەك ئەمەی قبوڵنەکردووە. هەمان سیاسەتو پلان لەگەڵ مامۆستاو سیاسەتمەدار عەبدولرەحمان زەبیحی پیادەکرا، بەڵام ئەویش سەری نەگرت.

کۆنگرەی قەڵادزێ سەرکەوتنی بارزانی بوو

بارزانی نەخشەی بۆ پیاوەکانی دادەنا کەچۆن دەتوانن خەڵکی بۆلای خۆیان ڕاکێشنو

کاریان تێبکەنو ئامادەیان بکەن بۆ کۆنگرەو پەلاماردانی م.س. ئەو کارە بەشێخ محەمەد هەرسینو اسماعیل عارف سپێردرا بۆ دەرکردنی بڕیارێکی توند دژی م.س. بۆ چەواشەکردنی جەماوەریش پێی گوتن دەبێ هەڵوێستێکی توند بەرامبەر ڕژێم وەربگرن.

ڕێوڕەسمی شەشەمین کۆنگرەی پارتی لەقەڵادزێ لەتەمووزی ساڵی ١٩٦٤دا

سەرەتا مەلامستەفا گوتاری پێشکەشکرد، لەوتارەکەیدا بەتوندی هێرشی بردەسەر م.س.بەتاوانباری سەرەکیی دانان لەهەموو ڕوویەکەوەو، گوتی دوو کەس بوونەتە هۆی ئەوەی کێشەی کورد بەم قۆناغە خراپەی بگاو دووبەرەکی تێبکەوێ, هەروەها گوتی: من ئامادەم هەموو فەرمانەکانتان جێبەجێ بکەم. ئنجا نارەزایی خۆی نیشاندا دەربارەی هەڵوێستی ڕژێمی دکتاتۆری عێراق کەهیچ هەنگاوێك بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد نانێت. لەناو ئەندامانی کۆنگرەدا دوو بۆچوون هەبوو:

١- بەشێکی زۆریان هەڵوێستو بۆچوونیان میانڕەوبوو، لەسەرخۆبوونو نیازی چارەسەرکردنیان هەبووو، دەیانویست نەهێڵن هیچ لایەك هێز دژی ئەویتر بەکاربێنێ. دەیانگوت دەبێ لیژنەی مەرکەزی تازە پێك بهێنرێت ئەویش لە م.س. ئەندامانی کۆنگرەی شەشەم. بۆ ئەم کارە ژمارەیەکی زۆر لەئەندامانی کۆنگرە ئامادەگیری ئەم پێشنیازەیان تێدابوو، لەوانە د.مەحمود عەلی عوسمان، د. فوئاد جەلال، یەدوڵلا فەیلی، عەلی سنجاری، باسە چەندین هۆی جیاوازی وایکردبوو ئەم کەسانە لەسەر ئەم ڕایە کۆببنەوەو یەکبگرن.

٢- بەشی دووەمی ئەندامانی کۆنگرە هەڵوێستیان زۆر توندبوو، لەوانە شێخ محەمەدی هەرسینو ئیسماعیل عارف کەپیلانەکانی مەلامستەفایان وەکو خۆی جێبەجێ دەکردو بەموو لێیان لانەدەدا. لەناو ئەم کۆمەڵەدا هاشم عەقراوی، عەزیز عەقراوی، ئیسماعیل مەلاعەزیزو ڕەمەزان عەقراوی. ئەمانە دەیانویست باڵی م.س. لەحزب دوربخرێنەوەو هەر هەموویان

گەورەترین سزا بدرێن. لەکۆتایی کۆنگرەدا، بەپێی بڕیاری مەلامستەفا، سەرکردایەتی پارتی پاش پاکتاوکردنی باڵی م.س. لەکۆنگرەی شەشەم لەقەڵادزێ لەمانگی تەمووزی ساڵی ١٩٦٤ بەم جۆرەی خوارەوە دانرا:

١- حەبیب محەمەد کەریم* سکرتێری پارتی
٢- د. مەحمود عەلی عوسمان ئەندامی مەکتەبی سیاسی
٣- مستەفا قەرەدەغی ئەندامی مەکتەبی سیاسی
٤- ئیسماعیل عارف ئەندامی مەکتەبی سیاسی
٥- هاشم عەقراوی ئەندامی مەکتەبی سیاسی
٦- ساڵح یوسفی ئەندامی لیژنەی مەرکەزی
٧- عەزیز عەقراوی ئەندامی لیژنەی مەرکەزی
٨- د. فوئاد جەلال ئەندامی لیژنەی مەرکەزی
٩- یەدوڵلا کەریم سنجاری ئەندامی مەکتەبی سیاسی
١٠- عەلی سنجاری ئەندامی مەکتەبی سیاسی
١١- نوعمان عیسا ئەندامی مەکتەبی سیاسی
١٢- ئیسماعیل مەلاعەزیز ئەندامی مەکتەبی سیاسی
١٣- شێخ عومەر هەرسین ئەندامی مەکتەبی سیاسی
١٤- محەمەدئەمین بەگ ئەندامی مەکتەبی سیاسی
١٥- عومەر شەریف ئەندامی مەکتەبی سیاسی
١٦- رەمەزان عەقراوی ئەندامی مەکتەبی سیاسی

بەم کارە بەشی زۆری کادرانی پارتی وایاندەزانی ناکۆکیو دوبەرەکی کۆتایی هاتو بەهیچ شێوەیەك باڵی م.س. ئیبراهیم ئەحمەد ناتوانن خۆیان بگرنەوەو، ئەم کۆمەڵەی کەبارزانی لەسەرکردایەتی پارتی داینان وایاندەزانی کەئەمان جێی م.س. دەگرنەوە. بەڵام مەلامستەفا دوای ئەوەی بۆی دەرکەوت ناتوانێ بەو ئاسانییە باڵی م.س. بەتایبەتی ئیبراهیم ئەحمەد بشکێنێ، کەوتە پەیوەندیکردن بەمام جەلالەوە بۆ راکێشانی بۆ ریزی خۆیو دوورخستنەوەی لەهیلۆ سەنگەری ئیبراهیم ئەحمەد.

لەکۆنگرەی قەڵادزێ کۆمەڵێك رووداو هاتنەگۆڕێ کەجێی خۆیەتی بەخاڵ دیارییان بکەین:

١. د. مستەفا قەرەداغیو محەمەد ئەمین بەگو عومەر شەریف بەبێ هەڵبژاردن لەلایەن مەلامستەفاوە دانران! دکتۆر مستەفا قەرەداغی لەبەر ئەوەی لەدەرەوەی وڵات بالوێزی عێراق بووە، پەیوەندیی تایبەتی هەبوو بەوڵاتە بێگانەکان، بۆ بەرژەوەندیی تایبەتی خۆیو بنەماڵە جێی بایەخ بوو.

٢. مامۆستا ساڵح یوسفی لەکۆنفرانسی ماوەتو کۆنگرەی شەشی قەڵادزێ بەشداری نەکرد.

٣.ئیسماعیل عارف بەهۆی خزمایەتی لەگەڵ هاوسەری ئیدریس بارزانی بەناچاری بوو بەئەڵقەلەگوێی بنەماڵە، هەر بۆیە کەوتە بەربەرەکانیکردنی باڵی م.س.

* ئەم کابرایە پێش کۆنگرە تەنانەت ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیش نەبوو.

٤.شێخ محەمەدی هەرسین دوای ئاشبەتاڵ بەداخەوە ئینجا ماهیەتی مەلامستەفای زانی، لەئاوارەیی لەتاران تیرۆرکرا.

٥.عەزیز عەقراوی شۆڕشی بەجێهێشتو پاڵیدا بە بەعس، ئەوەبوو کرا بەوەزیر، پاشان لە دەست بەعس رایکردو چووە بارەگای م.س. لەراژان، کاتێك زانی تیرۆر دەکرێ بەرەو

تورکیا هەڵات.

٦. ئیسماعیل مەلاعەزیز شۆڕشی جێهێشتو هاتە پاڵ حکومەتی بەعس.

٧. دکتۆر مەحمود عەلی عوسمان دوای ئاشبەتاڵ ئەم بنەماڵەیەی ناسی، ئەوەبوو لەساڵی ١٩٧٧دا کتێبێکی، بەناونیشانی (الحزب الديمقراطي الكردستاني– اللجنة التحضيرية– تقييم راستيەکانی خستەڕوو.

٨. حەبیب محەمەد کەریم دوای ئاشبەتاڵ هاتە پاڵ رژێمو چەند کەسێکی بەگرتدا کەدرانە دادگای بەعس، بەندە یەکێکبوو لەوانە(لەبەرگی دووەمدا باسمکردووە). ئەم کابرایە دوای راپەڕین (١٩٩١) هاتەوە خزمەت بنەماڵەو بوو بەئەندامی لیژنەی(المراقبة والتفتيش)!

٩. هاشم عەقراوی شۆڕشی بەجێهێشتو هاتەپاڵ رژێمی بەعس, کرا بەپارێزەر ئینجا وەزیر. ئەم کابرایە لەو رۆژەوە کەبارزانی چاوی بەنوێنەری عەبدولسەلام عارف کەوت، لەژێرەوە پەیوەندی لەگەڵ حکومەتدا هەبوو.

١٠. مامۆستا عەبدولڕەحمان گۆمەشێنی کە لەراستیەکان بەتەواوی گەیشتو لەهەڵوێستو

پلانی بنەماڵە شارەزابوو بەیەکجاری پارتی جێهێشتو هاتە پاڵ یەکێتی.

کۆنگرەی شەش لەئەنجامدا بەو بڕیارە کۆتایی پێهات کەباڵی م.س. دووربخرێنەوەو هەموو سەروەتو سامانی حزب تەسلیم بەئەندامانی مەکتەبی سیاسی تازە بکرێت کە لە تەمووزی ساڵی ١٩٦٤ لەکۆنگرەی شەش هەڵبژێردران، لەلایەکی تر کۆنگرە داوای لەرژێمی عێراق کرد کەحاڵەتی نەشەڕ نە ئاشتی نەهێڵێو بەزووترین کات دان بەمافاکانی کورددا بنێتو، لەو بارەیەوە پێویستە هەڵوێستی روون بێت.

بەشی زۆری ئەو خەڵکانەی لەشۆڕشدا بوون، لەهەڵوێستو بڕیاردانیدا بوون بەسێ بەشەوە: بەشی یەکەمیان ئەو ئەفسەرانەبوون کەکەوتنە ژێر کاریگەریی بارزانی. لەبەر ئەوەی بارزانی لەزۆر رووەوە بارودۆخی باشتربوو کەوتە پلاندانانو بەراشکاوی گفتوگۆی لەگەڵ ئەندامانی کۆنگرەدا دەکردو دەیگوت بەهیچ جۆرێك چۆك بۆ رژێمی عەبدولسەلام دانادەم. زۆر لەئەفسەرەکان چوونە پاڵ مەلامستەفا هەندێکیان نەبێ کەدانیشتن، ئەمەش قۆڵو بازووی بارزانی بەهێزتر کرد. هەندێکیتر لەئەفسەرەکان، مەلامستەفا پەیوەندی پێوەکردن، بەڵام رازی نەبوون لەگەڵیدا کاربکەن، لەوانە عەقید نامق حەوێزی.

بەشی دوەمی خەڵك کەکاسبو کارمەندو مامۆستاو قوتابی بوو چوونەوە ناو ماڵو منداڵی خۆیان, سەری خۆیان کزکردو پاڵیان نەدا بەهیچ لایەك.

بەشی سێهەمی خەڵك: ئەوانەی لەناو پارتی بوون بەتێکڕایی چوونە پاڵ باڵی م.س. لەناویاندا چەند ئەفسەرێك هەبوون کەپێشتر بەفەرمانی حزب هاتبوونە شاخ، لەوانە کاك کەمال موفتیو کاك نەوشیروان مەستی. لەدواجاردا کۆنگرەی شەش شەڕی لێکەوتەوەو چەك کەوتە نێوان باڵەکانی پارتی. بەتایبەتی لەلایەن سەرپەرشتیارانی کۆنگرە وەك کاك نوری شاوەیس کەرۆڵێکی سەرەکی لەدەرچوونی ئەو بڕیارە خوێناوییەدا هەبوو.

من زوو زوو سەردانی برادەرانی مەکتەبی تەنفیزیم دەکرد کەبارەگاکەیان لەگوندی هەڵشۆبوو، رۆژێکیان ئاگاداریانکردم کەکاك نوری شاوەیسو کاك عەلی عەبدوللا لێرەن، لەدووری پانزە دەقیقە لەبارەگای مەکتەبی تەنفیزی، بەڵام لەلایەن پاراستنەوە لەژێر چاوێریدابوون. چوومە خزمەتیان کە لەژێر کەپرێکدا دانیشتبوون، پێیان راگەیاندم کەچوونەتە خزمەت

مەلامستەفاو پێیان گوتووە ئێمە لەرێگای رەفیق پشدەریەوە وەلاممان بۆ ناردووی کەدژی ئەم دووبەرەکیەینو بەم هەڵوێستە رازی نین، گوتیان لەکاتی گفتوگۆماندا لەگەڵ مەلامستەفا کەباسی تۆ هات، یەکسەر پرسیاری لێکردینو گوتی: بۆ رەفیق دیار نییە؟ بۆیە بۆمان دەرکەوت کەرێزی تۆ زۆر دەگرێ، بۆچی ناچیتە لای سەردانی بکەیت؟، ئەوێ بۆ تۆ گەلێك لێرە باشترە لەپاڵ مەکتەبی تەنفیزی. گوتم: نەخێر نیازی چوونم نییەو، ئەگەر بشچم بەراشکاوی ئاگاداری دەکەمەوە کەکاك نوریو کاك عەلی بەهیچ جۆرێك منیان ئاگادار نەکردۆتەوە کەمن بێمە خزمەتت تا پێت رابگەیەنم ئەوان دژی ئەم دووبەرەکیەنو لەگەڵ بۆچوونی م.س. نین.

لێرەدا دوو پرسیار دێتە پێشەوە، ئەگەر لەمام جەلال بپرسین ئایا نوری شاوەیس کەهەولی لادانی مەلامستەفای دا لەپارتی، ئایا لەسەر بڕیاری م.س. چووە لای مەلامستەفا؟ هەرچەندە مامۆستا عەلی عەبدوللا لەسەر بڕیاری گشتی لێرە مابۆوەو نەچوو بۆ ئێرانو بەنهێنیو کاروباری حزبی بەرێوەدەبرد، ئایا ئەمیان بەفەرمانی حزبو م.س. لەگەڵ نوریدا چووە پاڵ باڵی مەلامستەفا یان بەرای خۆی؟

مەلامستەفا دەستیکرد بەپلاندانان بۆ پاراستنی بەرژەوندی خۆی، بۆیە فەرمانی دەرکرد کەدەبێ هێزی پێشمەرگە، ئەوانەی جامانەی سووریان لەسەرە، جلوبەرگی هێزی پێشمەرگە بکەنە بەریان تا لەم رێگایەوە بنەماڵەو کەسوکاریان لەبەرگی پێشمەرگەدا فەرمانەکانی بنەماڵە جێبەجێ بکەن. ئیدریسو مەسعود ئەم فەرمانەیان یەکسەر جێبەجێ کرد. ئەم کارەی بارزانی بۆ ئەوەبوو کەجیاوازی لەنێوان بارزانیەکانو خەڵکانیتردا نەهێڵێو، لەلایەکیتر لەرێگای رێکخستنی زیاتری هێزی پێشمەرگەوە خۆی بەهێز بکا، هەروەها ئەمە بکا بەنامەیەك بۆ هەموو دۆستو دوژمنی خۆی بنێرێ، بۆ ئەوەی تێبگەن کەبارزانی خاوەنی دەسەڵاتێکی گەورەیە لەسەرکردایەتیکردنی پارتیدا. کوردیش دەڵێ: گورگەو لەبەرگی مەڕدایە.

دەستپێکردنی پەیوندییەکانی بارزانی

مەلامستەفا لەساڵی ١٩٦١دا کاتێك لەسەر سنوور بوو هیچ حکومەتێك بەپەنابەر وەرینەگرتو، دوای ئەوەی باڵی م.س. چوونە ئێران توانی بەسەر کوردستاندا زاڵبێت، هەر لەو ماوەیەدا بەناوی پشوودان بۆ راوکردن چوو بۆ دۆڵەڕەقە. کاکەزیادئاغاو عەباس ئاغاو شێخ لەتیف بۆ ماوەی پانزە رۆژ جێگری بوون. ئینجا یەکەم حکومەت کەپەیوەندی پێوەکرد رژێمی ئێران بوو، لەگەڵ نوێنەری رژێمی شا بەنهێنی کۆبۆوە، پاشان لەرێی چەند سیاسەتمەدارێکی کورد لەدەرەوەی وڵات پەیوەندی لەگەڵ حکومەتی ئیسرائیل پەیداکرد.

بارودۆخی ئەو رۆژەو ئەو پەیوەندییانەی لەگەڵ ئیسرائیلدا، وایکرد شەڕ لەگەڵ رژێمی عەبدولسەلام عارفدا دەست پێبکاتەوە. گرووپی م.س. هەرچەندە لەئێران بوون بەڵام بەهۆی رێکخستن، لەو گۆڕانکارییەی نێوان مەلامستەفاو رژێمی عەبدلوسەلام عارف ئاگاداربوون، ناچاربوون لەسەر بارودۆخی ئەو رۆژە بڕیاربدەن لەگەڵ هەموو چەکدارەکانیان بۆ کوردستان بگەڕێنەوەو تەنها مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد مایەوە.

پەندێکی کوردی هەیە دەڵێت ئەگەر برا لەپشت برا بێ، مەگەر قەزا لای خودابێت. بۆیە پشتی بارزانیو شۆڕشەکەیان گرت. پێکەوە رووبەرووی سوپای رژێمی عەبدولسەلام عارف بوونەوەو چەند هێرشێکیان بردەسەری کەدەنگیدایەوە, بەجۆرێك کەدوژمن شکاو ئەم شەڕانە بوونە داستان.

کاکەزیادئاغای کوڕی ئاغای کۆیە

یەکێکە لەبنەماڵە بەڕێزەکانی کورد، لەکوردستانی باشوورو باکووردا بەناوبانگ‌و ناسراوان، هەرچەندە سەرمایەداربوون بەڵام لای هەموو چینەکانی کوردستان ڕێزیان لێگیراوە، خودی کاکەزیادئاغا مرۆڤێکی رۆشنبیرو نیشتمانپەروەرو سیاسەتمەداربوو، کۆمەکی کۆماری مهابادی کردووە، ڕێزێکی تایبەتی لای پێشەوا قازی محەمەد هەبوو، بۆیە نامەی تایبەتی بۆ نوسیبوو کەمەلامستەفا وەربگرێت. دوای ئاشبەتاڵ هاتە لەندەن، یەکێك لەکوڕەکانی ناردە لام‌و پێی ڕاگەیاندم کەتەشریفی دەیەوێت بگەڕێتەوە، بۆ ئەم مەبەستە لێپرسراوانی بەعسم بینی‌و کارەکەم بۆ ڕاپەڕاند.

ئەو رۆژە گەڕایەوە بەغدا لەفرۆکەخانە هۆڵی شەرەفیان بۆ کردەوە، زۆر ڕێزیان لێگرت ئەوەش لەبەر خاتری خودی خۆی نەك لەبەر بەندە، چونکە لەخزمەتیدابووم‌و بەرەوپیریەوە چووبووم. منیشیان ئاگادارکردەوە کەپێویست ناکات ئەم پیاوە مەزن‌و نیشتمانپەروەرە بێتە ئاسایشی گشتی تاوەکو هەموو کوردێك کەشۆڕشی بەجێهێشتووەو گەڕاوەتەوە ڕاپۆرت بنوسێت. چونکە لەهەموو ژیانیدا هیچ پەیوەندی بەبێگانەوە نەبووە.

بەندە زۆر نزیك بووم لێی، بەهۆی ئەوەوە زۆر لەنهێنییەکانی خۆی ئاگاداری کردووم،

یەکێك لەمانە کەوا ئاشکرای دەکەم ئەوەیە: قازی محەمەد ئاگاداری دەکاتەوە کەمەلامستەفا بەناوی چارەسەرکردن دەچێتە تەورێز، لەوێ بەنهێنی چاوی بەسەرکۆماری ئازربایجان دەکەوێ، لەدوای گفتوگۆ بەڵێنیان پێدەدا کەهەموو ئەو هێزەی لەگەڵیدابوو بۆ پاڵپشتی کۆماری مهاباد، تەسلیم بەکۆماری ئازەربایجان بکات ئەوەش لەپێناوی ئەوەی کۆماری مهاباد لاواز بێت. پێشەوا بەمە دەزانێت بەخۆی دەچێتە تەورێزو لەگەڵ نوێنەری حکومەتی ڕوسیا کۆدەبێتەوەو گفتوگۆی لەگەڵدا دەکات کەئەمە چ زیانێکی گەورە بەکۆماری مهابادو ئازربایجان دەگەیەنێت، دووبەرەکییەکی وشك لەنێوانیاندا پەیدا دەکات‌و، پێشەوا تاوانەکەی دەخاتە پاڵ سەرکۆماری ئازەربایجان نەك مەلامستەفا. نوێنەری حکومەتی ڕوسیاش یەکسەر هەڵوێست وەردەگرێت‌و نارەزایی نیشاندەداو ناهێڵێت ئەم پیلانە سەربگرێت. جەنابی سەعیدخان هومایۆنی کەخوشکەزای قازی محەمەدەو لەیاوەرانی پێشەوا بوو، لەساڵی ١٩٨٧دا ئەمەی بۆ گێڕامەوە گوتی: دوای ئەو هەڵوێستەی مەلامستەفا کەویستی پێڕەوی بکات، پێشەوا کەتە گومان لەمەلامستەفا بۆیە نەیهێشت ئاگاداری هەموو شتێك بێت بۆ ئەوەی کۆمارە ساواکەیان لێ تێکنەدات.

عەباس ئاغای مامەند ئاغای سەرەك هۆزی ئاکۆ

سەرۆك هۆزێکی نیشتمانپەروەرە، ژیانی لەپێناوی خزمەتی نەتەوەی کورد تەرخانکردبوو، هەمیشە ئامادەو فیدارکار. لەسەردەمی پاشایەتیدا بۆ ڕزگارکردنی کوردستان، ماڵ‌و هۆزەکەی بارەگای سەرەکی بوو بۆ هەموو حزبە سیاسییەکانی
کوردستانی باشوورو کوردستانی رۆژهەڵات بەتایبەتی بۆ پارتی دیموکراتی کوردستان.

مەلامستەفا دوای گەڕانەوەی بۆ عێراق، نزیکترین سەرۆك هۆز لێی جەنابی عەباس ئاغا بوو، بەجۆرێك کاتێك بەنهێنی لەگەڵ مەلاماتۆڕ کۆدەبێتەوە پێی ڕادەگەیەنێ کەهەر هێرشێك بۆ سەر عەباس ئاغا واتە بۆ سەر شێخ ئەحمەدی بارزان (سبحان من يغير الأحوال)، بەڵام مەلامستەفا لەو رۆژەی هاتە حەوزی دوکان بەزۆری میوانی عەباس ئاغابوو کە لەسەرکەپکان بوو، کەوتە باسی عەباس ئاغا دەیگوت: هەوڵی لەناوبردنی م.س.جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد دەدات.

وایزانی عەباس ئاغا پشتگیرییان دەکات، ئەوەبوو هەڵوێستی بەئاشکرا نیشاندا کەئەمە دەبێتە هۆی دووبەرەکی لەناو شۆرشو زیانێکی گەورە لەسەرانسەری کوردستاندا بەکورد دەگەیەنێ. هەر بۆیە عەباس ئاغا لایەنی حەقی گرت ئەویش باڵی م.س. گروپی ئیبراهیم ئەحمەدبووو پشتگیریکردن.

مەلامستەفا لەبەرچاوی خەڵك بەئاشکرایی پیشانیدا کەعەباس ئاغا رێزی تایبەتی هەیە، بەڵام پیلانی بۆ دانابوو، هەرچەندە ویستی لەپایەی ئەم زاتە نیشتمانپەروەرە کەم بکاتەوە بەڵام هیچی بۆ نەکرا. دوای ئەوەی مام جەلالو برادەرەکانی بەیارمەتی عەباس ئاغا هەڵاتن، بارزانی ویستی بەئاشکرا بەربەرەکانی بکاتو سووکی بکات، بەڵام سوپاس بۆ یەزدانی مەزن هیچی لەگەڵدا بۆ نەکرا.

بەندە بەهۆی ئەوەی کە بەئاشکرا لەدامودەزگا ئەمنییەکانی حکومەت بووم، ئەم شایەتیە دەدەم کەعەباس ئاغا بەهیچ جۆرێك پەیوەندی بەحکومەتەوە نەبووو، کەتەشریفیشی هاتە بەغدا لەنەخۆشخانەی سوپا لەسەربازگەی رەشید وەرگیرا بەهۆی خودی من بوو، حکومەت رێزی لەخودی خۆی دەگرت چونکە پیاوی بێگانە نەبوو.

شێخ لەتیفی شێخ مەحموودی حەفید

چەند لەسەر ئەم کەڵەمێردە بنووسرێت هێشتا کەمە. لەهەموو رویەکەوە ئازا، دڵئاوا، لەگەڵ گەورەو بچووکدا سادەوساکار، دەوڵەمەندو هەژارو شاو گەدا هەر هەموویانی بەیەك چاو تەماشا دەکردین.ماڵەکەی چ لەسلێمانی یا لەگوندی داریکەلی بارەگای سەرەکیی هەموو حزبە سیاسییەکان بوو چ لەکوردستانی باشوور یا کوردستانی رۆژهەڵات بەتایبەتی بۆ پ.د.ك. هەموو نیشتمانپەروەرو هەژارو هەناسەساردێك، دەرگای هەمیشە لەسەرپشت بوو، پەیوەندی بەخودی خوالێخۆشبوو سەرکۆماری مهابادەوە هەبوو، جگە لەوەی ئەندامی کارای پ.د.ك. بووە. کاتێك مەلامستەفا بۆ شاری سلێمانی دوورخراوەتەوە شێخ لەتیف یارمەتیەکی زۆریدا، هەر ئەویش یارمەتیدا بۆ ئەوەی لەسلێمانیەوە هەڵێت. خوالێخۆش بوو مەلیکی کوردستان فەرمووبووی لەتیفی کورم تاجی مەلەکیی لەسەری خۆی کردەوەو خستیە سەری مەلامستەفا.

دوای ئەوەی دووبەرەکیەکە رۆژ بەرۆژ زیاتر پەرەی سەند خۆی نەدا بەهیچ لایەکداو پشتگیری خودی مەلامستەفای نەکرد. بەڵام بارزانی دەسەڵاتی بەتەواوی بەسەر کوردستاندا گرتو باڵی م.س. دوورخستەوە، ئەو کاتە بەئاشکرا کەوتە بەربەرەکانیکردنی خودی شێخ لەتیف و سوکایەتی پێکرد. شێخ لەتیف کاتێك لەبەغدا لەگەرەکی یەرموك خانووی گرتبوو رژێم دوو کلاشنکۆفیان دابوویە بۆ بەرگریکردن لەخۆی، بەڵام بەبێ فیشەك! من فیشەکم بۆ بردو یارمەتیمدا. لەلایەن رژێمەوە خرابووە ژێر چاودێری توندەوەو، کاتێك لەنەخۆشخانە کەوتبوو، لەلایەن بنەماڵەوە هیچ بایەخی پێنەدراو، بەو شێوە شکۆدارەی کە لەبەغداوە هێنرایەوە بۆ سلێمانی لەئەنجامی هەولوکۆششی من بوو کەتوانیم لەسەردەمی گزاردا ئۆتۆمبیلی پۆلیسی فریاکەوتنو چەند لێپرسراوێکی ئاسایش لەگەڵ تەرمەکەیدا بێنم. سەرەرای ئەوەی هیچ پەیوەندییەکی بەرژێمەوە نەبوو هێشتا بەدۆستیان دانەدەناو وەکو دوژمن تەماشایان دەکرد. گرنگی پێنەدانو دوژمنایەتییەکەی مەلامستەفا بەرامبەر ئەم زاتە لەبەر ئەوەبوو کەدەترسا جێی بگرێتەوە[٤].

---

[٤] رێزم هەیە بۆ ئەو سێ سەرکردە ناسراوەی لەسەرەوە زۆر بەکورتی باسمکردن. کاکە زیادئاغا دوای ئاشبەتاڵو گەرانەوەی بۆ بەغدا ئینجا ماهیەتی مەلامستەفای بۆدەرکەوت، لەگەڵ ئەوەشدا نامیلکەیەکی لەسەر ئەو نهێنییانەی کەدەیزانین بڵاوکردەوە. هەروەها خوالێخۆش بوو عەباس ئاغا لەکارستانی بوو ئینجا دڵی خۆی کردەوە، شێخ لەتیف لەکارستانی راهیبات بوو ئەویش لەداخی دڵی خۆی چەند قسەیەکی دەکرد. منیش دەڵێم: بەرێزان

سەرکەوتنەکانی بەتالیۆنی ٩ی هێزی قەرەداغ بەسەر سوپای عەبدولسەلام عارفدا

لەبەرگی دووەمدا بەدووروردرێژی باسی ئەوەم کردووە کەهەوڵێکی زۆرمدا کەشێخ ئەحمەد بارزانی نەهێڵێت مەلامستەفا هێرش بباتەسەر باڵی م.س. لەماوەت. کاتێك لەگەڵ نوێنەری شێخ ئەحمەد گەیشتینە خزمەت مەلامستەفا، دوای ئەو هەموو سوکایەتییەی کەبارزانی پێی کردمو جوێنی زۆر ناشیرنو هێرشی بردە سەر کەسوکارم، لەگەڵ ئەوەشدا پشتم لەشۆڕش نەکرد، ئەوەبوو کەشەڕ دەستی پێکردەوەو چومە خزمەت برادەرانی مەکتەبی تەنفیزی[٥] کەبارەگاکەیان لەگوندی هەڵشۆ بوو، ئاگادارمکردن کەئامادەم وەکو پێشمەرگە لەخزمەت شۆڕشدا گیانی خۆم بەخت بکەم. برادەرانی م.س. ئەم هەواڵەیان بیستبوو کەهەموو بڕیارێك دەبوو خودی مەلامستەفا لێی ئاگادار بێت بەجۆرێك مەکتەبی تەنفیزی بۆیان نەبوو هیچ بڕیارێك بدەنو لەژێر چاودێری چەند جامانەسورێکدا بوون. بۆیە شیرازەی پێشمەرگە تێکچوو، بۆ نموونە عەزیز عەقراوی دانرا بەئامر هێزی قەرەداغ بەڵام نەیتوانی سەرپەرشتی هێزەکە بکات، چونکە بەشی زۆری پێشمەرگە ڕێکخراوبونو ئەو بارودۆخەی ئێستایان باش هەڵسەنگاندبوو، وایان زانیبوو ئەمە سوپایەکی نیزامییە فەرمان جێبەجێ دەکات. هەروەها حسابی بۆ ئەوە نەکردبوو خاوەن بیروباوەڕو کۆیلەی ئەو نین! !

هەرچی بەکاك عەلیو نوری گوتبوو دەربارەی من، بوو بەپاڵپشتێك بۆم. کاك نوری مەلامەعروفیان لەجیاتی کاك عەزیز عەقراوی دانا بەئامر هێزی قەرەداغ. منیشیان ئاگادارکرد کە لەگەڵ کاك نوری دەبیت بەپێشمەرگەو دوایی بڕیارێکی لەسەر دەدەین. گوتم: لەئەنجامی ئەو ڕووداوەی کە لەنێوان بارزانیو باڵی م.س. ڕوویدا بەشێکی زۆر لەپێشمەرگە ئازاکان ئێستا لەماڵی خۆیان دانیشتون، ناسیاویەکم لەگەڵیاندا هەیە کاتێك کە لەبەمۆ بووم، دەتوانم یەکەیەکە پەیوەندییان پێوە بکەم بۆ ئەوەی بێنەوە ڕیزی پێشمەرگە، ئەمەش سودێکی گەورەی دەبێت بەڵام باش بزانن ئەمانە بەجەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد ناسراون دوایی ڕاپۆرتی زۆرم لەسەر دێت. دکتۆر مەحمود عوسمان گوتی: ئەمە سوود بەشۆڕشەکەمان دەبەخشێت، زۆرمان پێ باشەو پشتت دەگرینو چاومان لێت دەبێت.

بەرەو جێی دیاریکراو ڕێگامان گرتەبەر، کاك نوری ئامر هێزو عەقید عەبدوللا(عەبە کەلەك) جێگری ئامر هێز، چوینە خزمەت شێخ لەتیفی شێخ مەحمود لەداریکەلی. لەوکاتەدا سوپای ڕژێمی عەبدولسەلام نیازی هێرشی هەبوو، بۆیە دەستیکرد بەتۆپبارانکردنی

ئەزمڕ، کاك نوریو بەندە کەوتینەڕێو گەیشتینە ناو پێشمەرگە لەقەرەداغ.

کاك تاهر شێخ ڕەئووف جێگری هێزی قەرەداغ بوو کەژمارەی هێزەکە ١١٥٠ پێشمەرگە دەبوو، ناوچەکەی خۆیان بەجێهێشتبوو بەتێکڕایی لەقەرەداغ کۆببونەوە, لەشکرێکی بێسەرووبەربوو، ڕۆژانە ژمارەی ١٠ پێشمەرگە زیاتر دەچووە

ئێوە لەیەکەم ڕۆژەوە زاتی مەلامستەفاتان ناسی، بۆچی یەکێکتان هەوڵتان نەدا جێی ئەو بگرنەوە, ئەگەر هەوڵتان داباو ڕاستییەکانی ئەم پیاوەتان دەرخستایەو پاڵتان بەباڵی م.س. بدایە ئێستا کوردستانی سەربەخۆمان دەبوو. ڕاستە ئێوە هەوڵێکی ئێجکار زۆرتاندا کەئەم دووبەرەکییە دروست نەبێت, تەنها ئێوەی بەڕێز لەیەکەم ڕۆژەوە ڕووبەڕووی مەلامستەفا ڕاوەستان بەڵام لەهەمانکاتدا پشتیتان بەرنەدا، کاتێکیش هەموو شتێکی کۆنترۆڵکرد ئیتر هیچ بایەخێکی بەئێوە نەدا.

[٥] مەکتەبی تەنفیزی بەفەرمانی خودی مەلامستەفا دانرابوو، بەو نیازەی کەجێگای باڵی م.س. گروپی ئیبراهیم ئەحمەدی دەگرتەوەو شۆڕش بەهێز دەکەن لەئاستی پێشمەرگەی ریزی ڕێکخستن. بەڵام بەداخەوە لەبەر چەند هۆیەك سەرنەکەوتن، نەك هەر جێگای ئەوانیان نەگرتەوە بەڵکو شیرازەی پێشمەرگەو ڕێکخراوەکان تێکچوو، چونکە بەفەرمانی ئەمانە بوون بەئەندام لەکۆنگرەی شەشەمی قەڵادزێو پێشمەرگەو ڕێکخراو بایەخیان پێنەدانو لەئەنجامدا ٢٪ی ئەندامەکانی چوونە پاڵیان.

ماڵەوەو دادەنیشتن. کاک عەزیز عەقراوی وایزانیبوو هەروا بەئاسانی جێگای کاک کەمال مفتی دەگرێتەوە، ئینجا لەجیاتی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد، حەبیب عەبدولکەریم بەفەرمان دەکرێتە سکرتێری پ.د.ك. بەم شێوەیە شیرازەی هێزەکە تێکچوو. شایەنی باسە کاک تاهر شێخ رەئووف هەوڵێکی زۆری دابوو کەچارەسەرێك بدۆزێتەوە بۆ ئەم گیروگرفتانەی، رۆژانە لەهەولدابووەو دریغی نەکردووە. بەڵام کێشەکە گەلێك گەورەتر بوو باری زۆر قورس بوو.

ئەم بارودۆخەی سەرەوە بوو بەهۆی ئەوەی جێگرەکانی کاک نوری لەداریکەلی بمێننەوە. بەندەش جێی جێگرەکانو لێپرسراویەتیی دارایيم گرتەدەست. پێشمەرگەکانی بەتالیۆنی ٩ بەتێکڕایی مانیان گرت، دەیانگوت دەبێت دکتۆر رەفیق بکرێتە ئامر بەتالیۆنی ٩، هەندێك پێشمەرگەی گەرمیان وەك کاك نوریو د.مەحموود عەلی عوسمان داوایان لێکردم ئەم ئەرکە وەربگرم، بۆیە بوم بەئامر بەتالیۆنی ٩. بەندە پەیوەندیکرد بەهەموو ئەو برا پێشمەرگە کۆنانەی کە لەیەکەم رۆژی شۆڕشەوە خەباتیان دەست پێکردبوو بەڵام بەهۆی دووبەرەکی دانیشتبوون. ئەوانەی بەدەنگمەوە هاتنو یەکسەر هاتنەوە لەوانە: عەزەی حەمەخەنانو عەزەی ئەورەحیم. راستە هێزی قەرەداغ بەژمارە زۆربوو، بەڵام ئەم ١٢ پێشمەرگەیەی کەهاتن ورەی هەموو هێزەکەیان بەرزکردەوە، چونکە بەجۆرێ ناسرابوون کەپێویستە هەر یەکێك لەمانە پەیکەرێکی بۆ دروست بکرێت. هەرچەندە تەنها عەزەی حەمە خەنان ماوە بەڵام نانی شەوی نییە، منیش لەو هەژارترم! کەچاوم پێکەوت خۆم شاردەوە چونکە گیرفانم بەتاڵ بوو!

بەمەبەستی خۆرێکخستنو خۆ ئامادەکردن بۆ رووبەڕووبوونەوەی دوژمن، کاك نوری مەلامەعروف ئامر هێزی قەرەداغ کۆبوونەوەیەکی بەهەموو لێپرسراوەکانی کرد، دەستیکرد بەقسە دەربارەی بارودۆخی ئەوەی کە بە چ جۆرێك دەتوانین بەسەر سوپای رژێمدا زاڵ بین. لەئەنجامی ئەم کۆبوونەوەیە دوو بۆچوون هاتە کایەوە، یەکەمیان ئەوەبوو کەپێویستە هەموو هێزەکە بچێتە شاخی بەمۆو پاشەکشە بکەین، ماوەیەك لەوێ بینو بحەسێینەوە ئینجا بەتەواوەتی خۆمان رێکخەینەوە ئینجا بگەڕێینەوە هێرش بەرینەسەر دوژمن.

کاک نوری رووی لەمنی پرسی تۆ دەڵێیت چی؟ گوتم: من ئامادەنیم ئەو بڕیارە جێبەجێ بکەم، ئەگەر رێگاشم بدەیت دەچمەوە بەغدا، هاوسەرەکەم دەوڵەمەندە، کەی ئێوە گەڕانەوە بۆ قەرەداغ منیش دێمەوە. من بەم ماوەیە شارەزای برا پێشمەرگەکان بووم، کەموکوڕییەکی زۆریان هەیە بەشێوەیەك زۆریان پێڵاویان لەپێدانیە، رووتو برسین، بە ٥٠٠ دینار کێشەکانیان جێبەجێ دەکەم، بەڵێنتان پێدەدەم دوای چەند رۆژێك هێرش دەبەینە سەر سوپای دوژمن، ئیتر یا هەموومان شەهید دەبین چونکە خۆم لەپێشتانەوە دەرۆمو، بەجۆرێك هێرش دەبەینە سەر دوژمن ئینشاللا جێدەستمان دیار دەبێت.

ئینجا کاك نوری پرسیاری لەکاك ئەحمەد بانیخێلانی کرد کەڕای ئێوە چییە؟ مامۆستا ئەحمەد بانیخێلانی گوتی: من لەگەڵ رای دووەمم, بڕی هەزار دینارم لایە هی مەکتەبی سیاسییە کەهەندێك شتی تایبەتیان بۆ بکڕم، دەتوانم ئەوەی لەو پارەیە ماوەتەوە بیدەمە دەست جەنابتان. پاشان پرسیاری لەکاك حەمید بەرواری کرد کەئامر بەتالیۆنی ٥ بوو ئایا رای تۆ چییە؟ گوتی: من راناکەم، دەچمەوە سنووری ناوچەی خۆم کەزەنگەنەو بەشێك لەناوچەی داودەیە، من کەهاتوومەتە ئێرە رامنەکردووە بەڵام عەزیز عەقراوی بەزۆر هێنامی. کاك نوری گوتی: زۆر جار سەربازێك دەبێتە هۆی سەرکەوتنی لەشکرێکی روخاو. ئینجا سوپاسی بەندەی بچوکتانی کردو گوتی: منیش لەگەڵ بۆچوونی تۆم کاك رەفیق، ئینشاللا سەرکەوتوو دەبیت. ئینجا بڕی ٥٠٠ دیناریان دامێ.

یەکەم شت ٢٨٠ پێڵاوی لاستیکم کڕی بەنرخی (ماشان) بە ٢٧٥ فلس، بڕی١٥دینارمان

دا بەسابوون، بایی ٥٠ دینار کراسمان کڕی. سی رۆژ گۆشتو نانمان خوارد، رۆژی ٦ گیسکمان سەر دەبڕی کەگیسکی بە ٥ دیناربوو.

پێشمەرگەکانم کۆکردەوە, گوتارێکم پێکەشکردن گوتم: سی رۆژە ئێوە بەگشتی هەر هەمووتان خەریکی خۆشتنو خواردنو پشودانن, ئایا پرسیارم لێناکەن ئەمە چییە؟ ئەمە نەمەولودی پێغەمبەرە (صلی الله علیەوسلم) نە ژنم هێناوەو جەژنیش نییە، ئەگەر میواندایش بێت یەك رۆژە، بوونمان لێرە بۆتە هۆی ئەوەی دانیشتوانی گوندی سێوسێنانو گوندی ئالیاوە توانجمان لێبگرن، ١٥ رۆژ پێش ئێستا لەماڵێك بووم، کاتی نانخواردن گوێم لەهاوسەری خانەخوێ بوو گوتی دکتۆر رەفیق هەر خۆی قەڵەودەکات, کەی ئەمانە پێشمەرگەن، عەرەبی حەویجە لەقۆپین، رۆژ نیە ٧ – ١٠ پێشمەرگە ریز بەجێ نەهێڵێتو روونەکاتەوە ماڵی خۆی، زۆرتان لەبەمۆوە دەناسم، لەجەولەی ناوچەی هەڵەبجەو گەرمیان بەیەکەوەبووین، بیرتانە جەماوەر چۆن بەپیرمانەوە دەهاتن، ئێستا کەدانیشتوانی ناوچەکە پشتمان تێدەکەن، ئایا ئامادەن کەبۆیان بسەلمێنن ئێمە پێشمەرگەی کوردستانین, یان با بەیەکجاری چەك دابنێینو رووبکەینەوە ناو ماڵو منداڵی خۆمان؟ چ رێگایەك بگرینەبەر، رووبەرووی دوژمن بوەستین یا پشتی تێبکەینو کوردساتنیان تەسلیم بکەین؟ زیاتر لە٣٨٠ پ.م.بەیەك دەنگ هاواریانکرد یاکوردستان یان نەمان.

بۆیە یەکسەر لێپرسراوانی بەتالیۆنی ٩و بەندەی خزمەتکاری کوردو کوردستانو حسەینی حاجی محێدین یاریدەدەری ئامر بەتالیۆنو، هەر سێ سەرلق عەزەی حەوا، حسەینی خەلیفە مالك، کامیلی مەلاوەیسیو هەموو سەرپەلو سەردەستەکان کۆبووینەوە لەگەڵ برا پێشمەرگەکان بەسەرکردایەتی عەزەی حەمەخەنان. یەکەم کارمان لەسەعات چواری شەو بۆسەیەکمان لەنزیك گوندی تەکیەی قەرەداغ نایەوە، بەیانیەکەی کەرۆژ هەڵهات لەگەڵ ٣٥ پێشمەرگە کەوتینە بۆسەی سوپاو هەر چواردەورمان گیرابوو، جێگا بەرزەکان بەدەست ئەوانەوە بوون. هەرچەندە لەکاتی بۆسەداناندا ئێمە ٣٨٠ پێشمەرگە بووین، بەڵام تەنها منو ٣٥ پێشمەرگە کەوتینە ناو ئەم بۆسەیەوە. لەهەمانکاتدا فرۆکە هات بۆردومانی کردین، بلام لەجیاتی ئەوەی راکەین ئێمە هێرشمان بردە سەریان بۆیە شکانو هەلاتن. شەڕ چەند سەعاتێك بەردەوام بوو، نوسراوێکم ئاراستەی ئامر هێز عەقید نوری کرد، پێم راگەیاند کەیەك پیشمەرگە زامدارە فیشەکێك بەر بەلەکی کەوتووە، زامەکەی زۆر سووکە هەر زوو چارەسەرمکرد، لەو شەڕەدا ٢٣٥ فیشەکمان بەدوژمنەوە ناوە. دەستکەوتمان چەند تەنکەرو دوو فەردە برنجو فەردەیەك شەکرو چەند کیلۆیەك چا لەگەڵ دوو تاوەی پڕ لەکوللەی لەرۆن سورکراوبوو. دوژمن هەرچی کوژراوو زامداریان هەبوو لەگەڵ خۆیان بردیان، هەندێك فیشەکی کلاشینکۆف بەدەسکەوت کە لەرژێم جێما. بەجۆرێك نزیکبووینەوە لەیەکتر کەخەڵکی گوندی ئەم ناوە بەتایبەتی گوندی سێوسێنان وایانزانیوە کەئێمە کەسمان نەماوە، چونکە فرۆکەکان هێرشێکی زۆریان هێنایە سەرمان، کاتێك شەڕ تەواوبوو چامان لێنابوو نانمان دەخوارد، کەپیاوو ژنو منداڵی گوند بەگریانەوە هاتنە لامان کەدیتیان ئێمە سەرکەوتنمان بەدەستهێناوە گریان بو بەگۆرانیو هەڵپەڕکێ.

ئەو کاتەی چوومە خزمەت کاك نوری ئەوەندە رێزی لێگرتم شەرمەزاریکردم، گوتم: سوپاس بۆ خواو پێشمەرگەو دانیشتوانی ناوچەکە, من تەنها پێنج فیشەکم تەقاندوە. دوای ئەم هێرشە بەچەند رۆژێك سوپای دوژمن هێرشی هێنایەوە سەرمانو پێشمەرگەکانی بەتالیۆن ٩ بەرامبەریان وەستان, ئەم جارەشیان لەسایەی خوای گەورە سەرکەوتین.

دوو رووداوی گرنگ لەکاتی ئەو شەڕەدا:

کاتێك بەرەورووی دوژمن دەرۆیشتین سەعات ٨ی شەوبوو جارێ دوژمن هەر تۆپبارانی دەکردین، نەفەرێك هاتە لام گوتی: دکتۆر رەفیق کاری تایبەتیم پێتە، من توانای ئەوەم نیە بەرامبەری ئم شەڕە راوەستم چونکە نەخۆشم، رەوانەم بکەوە بۆ هەڵشۆ، دەچمە لای مەکتەبی تەنفیزی فیشەکت بۆ پەیدا دەکەم، تکام ایە دوو پێشمەرگەم لەگەڵ بنێریتو ئەم هەواڵە بڵاونەکرێتەوە. منیش یارمتیمدا.

دوای تەواوبوونی شەڕ برایەکی جوتیار هاتە لام گوتی: من بێستانی کاڵەکم هەیە، گوێدرێژەکەمم برد برێك لێکەمەوە لەشار بیفرۆشم، کاتێك سەرنجمدا بێستانەکەم هەمووی رندراوە, ماوەی دوو سەعات گەڕام یەك کاڵەکەم دۆزیەوە. گوتم: خۆت باش دەزانی ئەم شاخە ئاوی نییە، دوژمن بەتۆپباران ئاگری تێبەرداوە، ئێمە نزیکەی ٤٠٠ پێشمەرگە بووین زمانمان لەتینوویەتییان وشك بوو ئاو نەبوو بیخۆینەوە، کاتێك بێستانەکەی تۆمان چاوپێکەوت دەستمانکرد بەخواردنی, ئێمەی رزگارکرد، ئەگینا بەشی زۆرمان دەخنکاین، هەرچی تۆ دەڵێیت بەسەرچاو، بڕی ٣٠ دینارم پێیە هەر هەمووی بۆ تۆ بێت. گوتی: من ساڵی بایی ٢٥ تا ٣٥ دینارم دەفرۆشت، لەگەڵ ئەوەشدا فەقیر حاڵم، بەڵام مادام ئێوە بەم جۆرە ئازان پارە وەرناگرم. شایەنی باسە کەدارایی بەتالیۆنەکە هەمووی ٣٠ دینار بوو، ١٥ دینارم پێدا. حزب فەقیر، میللەت دەوڵەمەند.

ئینجا ئێمە لەهەموو لایەکەوە دەستمانکرد بەهێرش بردنەسەر سوپا، تەنهادوو لەو شەڕانە باسدەکەم. ئێوارەیەکیان ٥٠ پێشمەرگەبوین هاتینە سەر قەرەداغ کاتێك
کەسەربازەکان نانی ئێوارەیان دەخوارد، ١٥ کەسمان بەجۆرێك لێیان نزیك بوینەوە، دەمانچەی حەوت تیریان دەگەیشتێ، کەدەستڕێژمان لێکردن هەر یەکە بەلایەکدا هەڵاتن، زاڵ نەبووین کەبتوانین دەستگیریان بکەین. لەدادگای شۆڕشی بەعس یەکێ لەتاوانەکانی من ئەوەبوو کەدەیانگوت تۆ ئەو سەربازانەت کوشتووە. لەبەر ئەم شەڕو نەبەردییانەی هێزی پێشمەرگە دانیشتوانی ناوچەکە بەتێکڕایی بەرامبەر پێشمەرگە گۆڕان، کەرووەمان تێدەکردن بەجۆرێك بەپیرمانەوە دەهاتن خزمەتێکی زۆریان دەکردین، بەشی زۆری ئەو برا پێشمەرگانە کەدانیشتبوون هاتنەوە ریزی براکانیانو رووبەڕووی دوژمن وەستان. ئەوەبوو دەستپێشخەری کەوتە دەست ئێمەو بەردەوام لەچالاکیدا بووین‌و، لقی مامۆستا ئەحمەد بانیخێڵانیش بەردەوام بوو لەهێرش بردنەسەر سوپای دوژمن. ئێمە یەکەم کەس بووین کەتوانیمان بچینە ناو نەخۆشخانەی سوپا لەدەربەندیخان کەمەبەستمان دەستگیرکردنی خۆفرۆش ئامر فەوج عەقید فایەق بوو، چونکە زۆر ئازارو ئەشکەنجەی هاوڵاتیانی دەدا.

بۆ دەستگیرکردنی عەقید فایەق, ئەوەی یارمەتیدابن کەبچینە ناو نەخۆشخانەکە هاووڵاتیی نیشتمانپەروەر کاکەحەمەی حاجی مەحموودی (پونگڵە)ی هاروونی بوو، کە لەگەڵماندا هاتو هەموو فیداکارییەکی نواند بەڵام بەداخەوە دوو رۆژ پێش هێرشەکەمان عەقید فایەق نەخۆشخانەکەی بەجێهێشتبوو، بۆیە بەناچاریو بەسەلامەتی گەڕاینەوە.

لەگەڵ ئامر هێز کۆبوینەوە ئاگادارم کرد گوتم: گەورەترین‌و گرنگترین ناوچەی گەرمیان کەسنووری بەتالیۆنی ٩یە سنوورەکەی شاخی حەمرینە, بەشی زۆری ئەم ناوچەیە چۆڵکراوە، چڵکاوخۆرەکانی میری لەنێوان کفریو کەلارو نزیك جەلەولا هاتوچۆ دەکەن و بەشی زۆری پێشمەرگە خەڵکی ئەم ناوچانەن, وا سێ مانگە بەفەرمانی عەزیز عەقراوی هاتوینەتە قەرەداغ بەڵام ئێستا پێویست ناکات چونکە بارودۆخ لەناوچەکەدا ئارامە. بەڕێزتان بارەگاکەتان لێرەیە، تکام وایە لەبەر بەرژەوەندی گشتی رێگامان بدەیت هێزی بەتالیۆنی ٩ بگەڕێتەوە شوێنی خۆی. گوتی: رازیم بەڵام دەبێت

چالاکیو فیداکاریتان وەك ئێستا هەر لەبەرچاوبێت، چۆن کاك کەمال موفتی شەمەندەفەرێکی گرت تۆش کاری لەمە گەورەتر بکەیتو جێدەستتان دیاربێت.

بەڵێنمان پێدا کەهەرچی لەتوانامانداىە بۆ شۆرش درێغی نەکەین، بۆیە بەمەبەستی

گەڕانەوەمان لەگەڵ برایانی سەرلقو سەرپەلو سەردەستەو ئامرو یاریدەدەری بەتالیۆن کۆبوونەوەمان کرد، نەخشەمان داڕشتو، بیرمان لەوە کردەوە هەڵوێستو پلانمان لەبەرامبەر دوژمنو چڵکاوخۆرەکانی هەبێت. دانیشتوانی ناوچەکەو سێ لق هەریەکە شوێنیان بۆ دیاریکراو ئەوانەی بۆ بۆسە دانرابوون کەوتنەڕێ بێئەوەی لەیەك گوند لابدەن. چونکە دوژمنانمان ئەوەندە بێ ترس هاتوچۆدەکەن هەرچی مەترسی هەبێت لەپێشمەرگە نەیانماوە، ئێوە کەزۆرتان خەڵکی ناوچەکەن بەشێکتان بارودۆخی ئابوریتان باش نیە، وا ئەو پارەیەی هەمانە کەبڕی ٢٤٠ دینارە، ٢٠ دیناری بۆ بارەگای بەتالیۆن دەگێڕمەوە، ئەوەیتری تەسلیم بەکاك حسەینی حاجی محێدین دەکەم کە بەسەر ئەو برا پێشمەرگانەدا دابەشی بکات. حزب فەقیر، میللەت دەوڵەمەند. کامیلی مەلاوەیسیو عەزەی حەواو عەریف کازم هەریەکە لەگەڵ ١٢ پێشمەرگە لەلقەکەی خۆیان بوون کەوتنەڕێ بۆ بۆسەدانان.

قەرەداغمان بەجێهێشت، بەیانیەکەی بەرەو گوندی دەرواز دەهاتین، تازە خوشکان خەریکی مانگاو مەڕو بزن دۆشین بوون، لەخۆشی ئەوەی پێشمەرگە بەرەو ئاوایی دێت هاوار هاوارو هەلهەلە دەستی پێکرد، دانیشتوانی گوند بەتێکڕایی بەپیرمانەوە هاتن لەپێش هەموویانەوە جەنابی کاك حەمەی تۆفیق راوگەل، کوێخاو خاوەنی گوندەکە دەستی خستە ناو دەستم گوتی: دکتۆر رەفیق دەمێکە چاوەڕوانی ئەو رۆژەم دەکرد.

بەجۆرێك پێشوازی لێکردین نانوسرێت, رێزوو سەخاوەتی ئەم پیاوە مەزنە رێگای نەداین دابەش بین بەسەر ماڵانەوە کەژمارەمان نزیکەی ٣٢٠ پێشمەرگە دەبوو. شەوو رۆژێك ماینەوە، بۆ نانخواردن پێکەوە بووین، بەڵام بۆ کاتی پشودان دابەش دەکراین، لەو ماوەیەدا مانگایەكو چوار مەڕو گیسکیان بۆ سەربڕین. حزب فەقیر میللەت دەوڵەمەند. بەڵام بەداخەوە تۆفیق ٢٦ کەسی لەهێرشە بەدناوەکانی ئەنفال ون بوو، ئێستا خۆیو هاوسەرەکەی لەمحمودییەی بازیان ژیانێکی سەخت بەسەردەبەن، بەهۆی ئەوەی گیرفانم بەتاڵە نەمتوانیوە سەردانی بکەم، دیارە بارودۆخی خراپە وەکو من چونکە سەر بەهیچ حزبێك نییە ! لەگوندەکە پێشوازیم لەخەڵك دەکرد، بەڵام چاوەڕوانی ئەوەم دەکرد کەدەنگی سەرکەوتنی پێشمەرگەم بۆ بێت. کاتێك پێشمەرگەیەك لەلقی کامل وەیسی زەنگەنە هەواڵی سەرکەوتنی بڵاوکردەوە، داوام لەکاك محەمەد تۆفیق کرد کەدوای نان خواردن دەمەوێت گوتارێك پێشکەش بەدانیشتوانی ئەم گوندە بەرێزە بکەم. لەوتارەکەدا بەدوورودرێژی باسی دڵسۆزیو فیداکاریو خۆبەختکردنی پێشمەرگەم بۆکردن, لەهەمانکاتدا پێم گوتن ئەگەر ئێوە بەم شێوەیە پشتیوانی لەئێمە نەکەن، بەهیچ جۆرێك سەرکەوتن بەدەست نایەت. لەدرێژەی قسەکانمدا ئاماژەم بەسەرکەوتنی هێزی پێشمەرگەداو گوتم: لقی کامل وەیسی زەنگەنە بۆسەیەکی لەتاقەکانی کفری ناوەتەوە چڵکاوخۆرەکانی دوژمن کەوتونەتە ناویو کەسیان لێ رزگارنەبووە، کوژراوو زامدارو دیلی زۆریان هەیە، ئەمە یەکەم سەرکەوتنمانەو ئینشائەڵڵا چاوەڕوانی سەرکەوتنی گەورەتر بن.

دوای ئەمە بروسکەیەکم بۆ ئامر هێزی قەرەداغ رەوانەکرد ئەمە کورتەکەیەتی:

بۆ ئامر هێزی قەرەداغ: عقید نوری مەلامەعروف

لەرەفیق پشدەری، ئامر بەتالیۆنی (٩) ەوە

راپۆرتێك دەربارەی بارودۆخی ناوچەکەو هەواڵی ئێمە:

دوای سڵاو... سەرەتا پێویستە لەوە ئاگادارت بکەمەوە کەئێمە ئەوپەڕی برایەتیمان بەهێزە لەگەڵ یەکداو سوێند بەسەری یەك دەخۆین، تەنها گیروگرفتێك کەهەمانبێت فیشەکە، بەجۆرێك پەیوەندیمان بەجەماوەر بەهێزە ٩٩٪ی دانیشتوانی ناوچەکە لەگەڵ شۆڕشدان، ژمارەمان گەیشتۆتە ٤٥٠ کەس، کاتێك رۆژی تەنگانە بێتە پێشێ ٢٠٠٠ هاوڵاتی پشتگیریمان دەکەن، پیاوە ناسراوەکانی ناوچەکە رێزمان لێدەگرن‌و بەگشتی یارمەتیمان دەدەن، لەوانە جەنابی مستەفا بەگی جاف‌و بەشی زۆری کۆێخاکانیان بەتایبەتی هی رۆغزایی‌و تەرخانی‌و هارونی‌و میکائیلی‌و باشتی‌و کەملی‌و وێسوجانی‌و نەورۆڵی‌و کێلەکۆیی. حاجی ئیبراهیم شاتری برِی ٥٠٠ دیناری بۆ هێنام بەنهێنی، ئاغاکانی زەنگەنە شایانی باسکردنن بەتایبەتی رۆستەم ئاغا کەهەموو سەروەت‌و سامان‌و توانای لەپێناوی کوردو کوردستان تەرخانکردووە. ئاغاکانی ناودەشت خراپ نین، ئێستا لەسەرانسەری ناوچەکە بەدوای پیاوی خراپدا دەگەڕێن کەئەوەندە کەمن بەنووکی دەرزی نادۆزرێنەوە، پیاوخراپەکان کونەمشکیان لێ بۆتە قەیسەری، کار بەرەو ئەوە دەروا ئەم ناوچەیە سەرانسەری بەرامبەر پیاوانی میری‌و چڵکاوخۆرەکانی داخراوبێت. هەروەها پەیوەندیم بەرێکخراوی کفری‌و سەرقەڵا کرد، ئێستا ئاگاداری یەکترین‌و، چەند پێشمەرگە کەسەر بەجەماعەتی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدبوون دانیشتبوون پەیوەندیم پێوەکردن چەند کەسێکیان هاتنەوە ریزی پێشمەرگە. بەڵام ٦ پێشمەرگەی هێزی خەبات رایانکردو هاتنە لای ئێمە، ناچاربووین وەریانبگرین، ئێمە نە دەزگای ئاسایشین نە پۆلیس، ئێمە پێشمەرگەین‌و رووبەرووی دوژمن راوەستاوین.

تێبینی

١–حاجی حەمەجان کەپیاوێکی جاف بوو پیاوێکی دەوڵەمەندو ناسراوە، ئێمە وەکو هەموو پیاوە ناسراوەکانی ناوچەکە سەردانمانکردو رێزمان لێگرت، بەڵام بەساردییەوە بەخێرهاتنی کردین. لەو شەوانە لەگەڵ حەوت چەکداریدا هاتە لامان و بەشێوەیەکی زۆر ناشیرین گوتی: من خاوەن ٧٠ چاڵ گەنم‌و جۆم هەروەها ٥٠٠ سەر مەڕم لەنزیك سەرقەڵا هەیە، ئێستا کەهاتوومەتە بارەگاکەتان دەبینم بریتیە لەیەك فەردە برنج‌و ئاردو شەکرو یەك تەنەکە رۆن لەگەڵ چوار کیلۆ چا، ئێوە گون رووتن. ئەم قسانەی گوت‌و سواری وڵاغەکانیان بوونەوەو گەڕانەوە شوێنی خۆیان.

منیش برووسکەیەکم بۆ هێزی قەرەداغ لێدا پاشان بۆ بارەگای بارزانی گوتم: حاجی

حەمەجان مانگی برِی ٢٥٠ دینارمان پێشکەش دەکات, تەشریفی هاتبوو یەك سندوق فیشەکی ئینگلیزی‌و برِی ٢٥٠ دیناری تەسلیم کردم، پێویستە شۆڕش رێزی لێبگرێت، تکام وایە ئێوەش نووسراوێکی ئاراستە بکەن چونکە ئەم پیاوە جێی رێزی ئێمەیە.

دوای بروسکەکەی من بەسێ رۆژ حاجی حەمەجان هاتە لامان، ئەمجارەیان بەرێزەوە دیاری بۆ هێنابووین، نزیکەی ١٠ چەکداری لەگەڵدا بوو، بەدوورودرێژی بۆی باسکردم کەهێزی سوپای گەرۆك بەفەرماندەیی تەها شەکرچی هاتونەتە سەر گوندەکەو ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆری دانشتوانی گوندەکەیان داوە، بەڵام من ئەو کاتە لەدەرەوەی گوندبووم, ئینجا گوتی: لەئێستاوە بەپێشمەرگەم دابنێن، کەی هێرشتان بردەسەر دوژمن

لەخزمەت ئێوەدا دەبم و بەهەموو توانایەکمەوە یارمەتیتان دەدەم.

بەڵام ئەو کابرایە نە فیشەك نە پارەی بۆ نەهێنابووین، بۆیە ئەم بروسکەیەم بەکراوەیی ناردبوو تا بزانم هەڵوێستی دوژمن چۆن دەبێت، قسەم بۆ برا پێشمەرگەکان کرد گوتم: سوپاس بۆ یەزدانی مەزن هەتاکو دوژمنان بەم جۆرە گەوج و ئاوا بێمێشك بن بەهیچ جۆرێك مەترسییان لەسەر کوردستان نابێت.

٢- تەها شەکرچی: ئەفسەرێکی خوێنمژبوو، لەکۆیە ٨ کەسی لەبەرچاوی دانیشتوان لەسێدارەدا.

بۆ دانانی نەخشەی تازە لەگەڵ هەموو لێپرسراوانی بەتالیۆنی ٩ لەبارەگاکەماندا کە لەئاوەسپی بوو لەسەرووی خان رۆستەم ئاغا، کۆبووینەوە. پێشەکی لەپێشمەرگەکانم پرسی ئایا هیچ گلییەکتان بەرامبەر من هەیە، ئایا من دزم؟ کەشەڕ دەبێت لەپێشەوەی ئێوە نیم؟ بەگشتی وەڵامیان دامەوە گوتیان ئێمە هیچ گلەییەکمان لەتۆ نیە. گوتم: من کەخۆم دزی نەکەم ناهێڵم ئێوەش دزی بکەن. لەئەنجامی گفتوگۆو لێکۆڵینەوە بۆ پڕکردنەوەی پێداویستیی لێپرسراوەکان، رێککەوتین یاریدەدەری ئامر بەتالیۆن و سەرلق و لێپرسراوی ئازوقە مانگی ١٢ دینار، سەرپەل و سەردەستە مانگی حەوت دیناریان هەبێت.

بۆ ئامر هێزی قەرەداغ عقید نوری مەلامعروف

لەرەفیق پشدەری ئامر بەتالیۆنی (٩) ەوە:

راپۆرتێك دەربارەی بارودۆخی ناوچەکە و بەشێك لەهەڵوێستەکانمان کەرووبەرووی دوژمن وەستاوین دەیخەمە بەرچاوتان، هەرچەندە رۆژانە هەر هێرشێکمان کردبێتە سەر دوژمن بەبروسکە ئاگاداری ئێوە و هەرەوەها بارەگای بارزانیمان کردۆتەوە. ئێستا لەسەرانسەری ناوچەی گەرمیان بەهیچ جۆرێك دوژمن دەسەڵاتی ئەوەی نییە بەشەو لەماڵی خۆی بخەوێت، بەرۆژیش ناتوانێت ئازارو ئەشکەنجەی هاوڵاتیان بدات، لەسەرقەڵاو کفریو باوەنورو دەربەندیخان بەکرێگیراوانی دوژمن ناتوانن بەقەدەر یەك مەتر دیواری میری بەجێ بهێڵن...

مەفرەزەیەکی سەربازی لە ١٠ سەرباز پێکهاتووە و لەنێوان سلێمان بەگ و گوندی قۆری چای ئازارو ئەشکەنجەی هاوڵاتیان دەدا، لەرێکخراوی کفری چەند راپۆرتێکم بۆ هات کەدەبێت هیچی تر رێگا بەم تاوانبارانە نەدەیت. لەگەڵ لقی حەسەنی خەلیفە مالك چووینە سەریان دوای شەڕێکی نیو سەعاتی چوارمان لێیان بەدیل گرت و رەوانەی ئێوەمان کردن، خۆشمان بەسەلامەتی گەڕاینەوە.

ئەو شەوەی عارف عەبدولرەزاق ویستی کودەتا بەسەر عەبدولسەلام عارفدا بکات، لەگەڵ لقی کامیل مەلاوەیسی زەنگەنە چووینە ناو توزخورماتو دوو سەعات ماینەوە کۆنترۆڵی شارەکەمان کرد، بۆ ئەم مەبەستە لەگەڵ دوو ئەندامی رێکخراوی توزخورماتو نەخشەمان داڕشتبوو، سەعات ٨ی شەوو لەجێی دیاریکراو چاوەڕوانمان بن، بەڵام نەهاتن. سوپاس بۆ یەزدانی مەزن وەکو نەهاتن زیانیان لێنەداین، بەڵام ئەگەر شارەزامان لەگەڵ بایە بەشی زۆری کاربەدەستەکانمان بەدیل دەگرت. لەو چالاکییەماندا بەیەك شەو لەیەك سەعاتدا هێرشمان بردە سەر کفریو سەرقەڵاو دەربەندیخان بەو نیازەی ناحیەی باوەنور بگرین، لەگەڵ لقی عەزەی حەوادا چووین بەداخەوە سەرنەکەوتین، دووبارە بەسەلامەتی گەڕاینەوە.

لەسەر داوای ئامر هێز عقید نوری مەلامعروف چوومە خزمەتی، بەنهێنی کۆبووینەوە ئاگادارکردم کەبارەگای بارزانی تۆپێکیان بۆ ناردووم بۆ بۆردومانکردنی نمرە ٨.

لەئەنجامی لێکۆڵینەوە هەردووکمان گەیشتینە ئەو باوەڕەی ئەمە فێڵێکی سیاسییە تا کۆمپانیای نەوتی کەرکوک لەمەولا پارەی زیاتری بداتێ، ئەمە زیانێکی گەورە دەبەخشێتو دەبێتە هۆی رووخانی ژێرخانی وڵاتەکەمان. تۆپەکەی بۆ بەتالیۆنی ٩ نارد، سەرپەرشتیاری تۆپەکە عەزیز حەمید مۆریاسی بوو، ٢١ گوللەی لەگەڵ بووو کەهی جەنگی جیهانی یەکەم بوو! دووری ٣,٥ کیلۆمەتر دەرۆیشت، جارێکیان هێرشمان بردەسەر سەربازگەیەك بەڵام هیچ سودێکی نەبوو، چونکە چەند گوللەتۆپێك نەتەقینەوە، ئەوانیش هاتنە دەستو بەهاوەن وەڵامیان داینەوەو ناچار بەسەلامەتی پاشەکشەمان کرد. پاشان بەتێکڕایی پێشمەرگەکانو لێپرسراوان کۆبونەوەیەکی فراوانمانکرد، دوو شەو لەسەریەك بەدووروودرێژی باسی بارودۆخی ئێستەمان کرد, گوتم بەندەی بچوکتان لەیەکەم رۆژەوە وەکو برایەك لەخۆشیو ناخۆشیدا لەگەڵ ئێوە ژیاومو هەندێك جار بەدەستی خۆم خواردنم بۆ دروستکردوون، لەهەمانکاتدا دکتۆری بەتالیۆنەکەو هی ناوچەکەشم. لەو شەش مانگەی گەڕاینەوە ناوچەکە ٧٠ چالاکیمان کردوە، یەك زامدارمان بووە! دەیەها سوپاسنامەمان بۆ هاتووە. لەمانە ٣٠یان هی مەکتەبی تەنفیزی بووە، دانیشتوانی ناوچەکە کەدەمانبینن دەگەڕێینەوە بەتێکڕایی دێن بەپیرمانەوەو بەخۆشەویستیو رێزلێنانی پێشمەرگەوە پێشوازیمان دەکەن کەپێشتر هەرگیز ئەمە نەکراوە. چالاکییەکانمان دەنگی داوەتەوە، بەتایبەتی لەسنووری کوردستانو لێرەوە گەیشتووە بەخاکی عەرەب.

دوژمن تووشی سەرسامی بووە بەتایبەتی لەم ناوچەیە، تاقە کەسێك نییە دەنگوباسمان بباتەوە بۆ رژێمی عەبدولسەلام عارف. بۆ نموونە رۆژێکیان رژێم کادرێکی پارتی لەرێکخراوی کفری ناردبوو بۆ لای بەندەی بچوکتان تا بزانن ژمارەمان چەندەو جۆری چەکمان چییە. هەر بۆیە لەنێوان خۆماندا کۆبوینەوەو بۆمان دەرکەوت کەهیچ دەنگوباسێکیان دەربارەی ئێمە نییە، رەنگە دوژمن تەنها ٣٪ی هەواڵی ئێمە بزانن.

لەو ماوەیەدا لەرێگای رێکخراوو دڵسۆزو نیشتمانپەروەرانەوە بەتایبەتی لەهێزی قەرەداغ، ئاگادارکراینەوە کەدوژمن نیازی هێرشێکی گەورەو فراوانی بۆ سەر بتالیۆنی ٩و بەتالیۆنی ٥ هەیە. لەدوزخورماتو فرقەی دوو, لەقەڵاو کفری فرقەی شەش نیازیانە ناوچەکە بەتەواوی لەپێشمەرگە پاك بکەنەوە ئینجا تاڵانو ئازارو ئەشکەنجەو گرتنی هاووڵاتیان دەست پێدەکەن. بۆیە بەهەموو برادەرانم راگەیاند کەحەز دەکەم ئێوە بڕیارێك بدەن، بەندەش جێبەجێی دەکا، چونکە دوو رێگامان لەبەرە: راکەینو ئینسحاب بکەینو ناوچەکە بەجێبهێڵینو تەسلیم بەدوژمنی بکەینو رووبکەینە بەمۆ، یان قەرەداغ. یا پارێزگاری ناوچەکە بکەینو رووبەڕووی دوژمن راوەستین، من خەڵکی ئێرە نیم، بەڵام ئێوە ئێستا کەئامادەی ئەو کۆبوونەوەیەن ژمارەتان ٤٥٠ پێشمەرگەیە, لە٩٠٪تان خەڵکی ناوچەکەن، دوو سەعات ئێوە بەجێدێڵم تا بڕیارێك دەدەن، هەردوو بڕیارەکە گەورەن، بڕیاری چۆڵکردن راکردنی تێدایە، جارێکیتر جەماوەر باوەڕی بەپێشمەرگە نامێنێت، بڕیاری شەڕ ئێجگار خەتەرناکە چونکە جیاوازییەکی زۆر هەیە لەنێوان چەکی ئێمەو چەکی رژێم، بەڵام ئێمە خاوەن هەقینو بەبیروباوەڕەوە دەجەنگین، من بەبروسکەی نهێنی ئاگاداری کاك نوریم کردۆتەوە کەدوای ٦ رۆژ وەڵامت دەدەمەوە چونکە کۆبوونەوەی لەسەر دەکەین.

کاتێك ویستم بێمە دەرەوە تاکو بڕیار بدەن بەگشتی هەڵسانو بەیەك دەنگ گوتیان (یا کوردستان یا نەمان)، ئیتر بەشی زۆرمان لەخۆشیدا گریاین، من وەکو منداڵی ساوا گریام ژیر نەدەبوومەوە، لەخۆشی هەڵوێستی ئەو فیداکارانەی

کەگیانی خۆیان بەخت دەکەن لەپێناوی رزگارکردنی کوردستان. یەکسەر نەخشەمان کێشاو پێش ئەوەی دوژمن هێرش بێنیتە سەرمان کاروباری خۆمان دابەشکرد.

لەبەر رۆشنایی بریارو نەخشەکانی کۆبوونەوەکە, پەیوەندیمان بەدانیشتوانی ناوچەکە کردو بەتێکڕایی ئاگادارمانکردن‌و بۆمان دەرکەوت کە بەدڵو بەگیان لەگەڵ ئێمەن. پێمان راگەیاندن کەسوپای دکتاتۆر عەبدولسەلام عارف بەهەموو هێزێکەوە هێرشمان دێنێتەسەر، ئێمە بەهیچ جۆرێك ناوچەکە چۆڵ ناکەین، ئەمە بریاری ئێمەیە ئەگەر هەر هەمووشمان شەهید بکرێین رووبەڕووی دوژمن رادەوەستین و شەڕی جەبهەیی لەگەل دەکەین، رەنگە وردەوردە بکشێینەوە، بەڵام بەشەڕ نەك بەهەڵاتن، شەڕی پارتیزانی دەکەین، بەڵام بەپێی بەرژەوەندی خۆتان هەڵوێست وەربگرن، چۆن بۆ ئێوە باشە ئێمە رازین، روودەکەنە هەر ناوچەیەك، واباشە لەئێستاوە خاوەن ئاژەڵەکان ئاگادار بکەنەوە بەپەلە بەرەو بناری قەرەداغ برۆن‌و دورکەونەوە، هەرچەندە ئاگاداری ماڵومنداڵو شتومەکەکانتان بن کەمە.

دوای ئەمە چەند گوندێکیان دەستنیشانکرد تا خانویەك بکەنە عەمباری خواردن، بۆ پاسەوانیکردنی عەمبارەکان پێشمەرگەو هاوڵاتییەکمان دانا. پێشمەرگە بەمجۆرە دابەشکرا: ١٥٠ کەس شەڕی جەبهە بکاو ٢٠ کەسیش برینداەکان بپارێزن، ٥ کەسیش بۆ کاروباری ناوخۆو بێتەل لەگەڵ ١٠ تەتەر پۆستەچی. شوێنێکمان بۆ نەخۆشخانە دانا جێگای ٤٠ کەسی دەگرت, ئەم شوێنە دوو برینپێچو هەندێك دەرمانی لێبوون هەموو شتمان بۆ ئامادەکردن، بەمجۆرە خواردنیان بدرێتێ: بەیانیان ماستو هێلکە، نیوەرۆ برنجو شلەو گۆشتی مریشكو ئێواران شۆربا. هەریەکێکمان کوژراین یەکسەر لەشوێنی خۆی تەرمەکەی بنێژن، زامدار دەگوازرێتەوە بۆ نەخۆشخانە، بەهیچ جۆرێك رێگای ئەوە نادەین کەس خۆی بەدەستەوەبدات، پاشان بەئاشکرا بۆ پیشمەرگەکانم روونکردەوە کەسەروەتو سامانمان چەندە، پێم گوتن بڕی ٧هەزار فیشەکمان پاشەکەوت هەیە، لەبەر بێ فیشەکی تەقەکردن قەدەغەیە، کەی دوژمن هێرشی هێنایە سەرمان هەتا نزیك نەبێتەوە دەست بەپەلەپیتکەی تفەنگدا نانێن، کەی هێرش بۆ سەر ناوچەکە هات یەکسەر بارەگای بەتالیۆن دەگوازینەوە بۆ گوندێك لەپشتی ئاوایی رۆستەم ئاغای زەنگەنەو، هەموو شەوێك کۆبوونەوەی خۆمان دەکەین، چونکە هاتوچۆکردن بەرۆژ قەدەغەیە، بەڵام لەکاتی پێویستدا بۆ گواستنەوەی زامدار رەوایە. دوای راگەیاندنی ئەم بریارانە هەموومان دابەشبووین‌و گەڕاینەوە شوێنی دیاریکراوی خۆمان بۆ جێبەجێکردنی هەموو ئەو نەخشانەی دامانڕشتبوو.

ماڵئاواییمان لەیەکترکردو گەردنی یەکترمان ئازادکردو رووماکردە قاپی خودا بەو هیوایەی سەرکەوتوو بین ئینشاللا. بەپێی فەرموودەیەی (من لم یدافع عن دینە وعرضە فهو لیس منا). بۆیە بریارماندا داروبەردی کوردستان لەدوژمن بکەین بەئاگر. لەماوەی دە رۆژ هەموو ئەو بریارو نەخشانەی کێشابوومان بەتێکڕایی جێبەجێ بوو، لەچاوەڕوانی دوژمندا دەست لەسەر چەك وەستابووین.

دەنگوباسی دوژمن کەنیازی هێرشی هەبو بۆ سەرمان رۆژانە چ بەنامە یا لەرێگای خەڵکی نیشتمانپەروەرەوە ئاگادار دەکراینەوە. منیش بەبروسکەو نامە ئاگاداری هێزو مەکتەبی تەنفیزیو بارەگای بارزانیم دەکرد کە لەهەموو رویەکەوە ئامادەین. سەرجەم دانیشتوانی ناوچەکە لەگەڵ شۆڕش خەریکی خۆ ئامادەکردنبوون. خەڵکەکە ئەوەندە فیدارکاری ئەم خاکەبوو کەیەك خێزان رووی نەکردە ژێر دەسەڵاتی رژێمی عەبدولسەلام عارف، مەرومالاتیان گواستەوە بۆ بناری شاخی قەرەداغ، بەبارزانیم راگەیاند کەئێمە تەنها پێویستمان بەفیشەك هەیە، تکایە بەپەلە یارمەتیمان بدەن. لەبارەگای هێز ئاگادارینکردم کەعەقید نوریو محەمەدئەمین بەگ پشدەری لێپرسراوی دارایی شۆڕش چووبوو بۆ سەردانی کاك حمید بەرواری، دوای چاوپێکەوتنیان بەرەو ئێوە دەکەونەڕێ، لەفلان گوند چاوەڕوانتانن. منیش بەپیریانەوە چوم بەڵام لەرێگا

تەگەرەیەکم هاتەرێ، لەگوندێکی جاف جوتیارێك جوتی دەکرد هاتە سەر رێگاو بەشێوەیەکی زۆر ناشیرین قسەیکرد، منیش زللەیەکم لێدا، ئینجا رێگام گرتەبەرو دوای دوو سەعات رۆیشتن بەخۆمدا چوومەوە زانیم هەڵەبووم، گەڕامەوە گوندەکە روومکردە ماڵی جوتیارەکە دیتم ماڵەکەی بەرەو ناحیەی سەرقەڵا باردەکات، داوای لێبوردنم لێکردو دەستەکانم ماچکرد، ئەویش گوتی: بەمەرجێك بەیەکەوە نانێك بخۆین، دوای نان خواردن کەهەڵسام برۆم ئەویش کەوتە دوام، بۆ ماوەی ٢٠ دەقیقە داوام لێکرد بگەڕێتەوە رازی نەبوو، ئینجا بوو بەپێشمەرگە ! گەیشتمە ناوچەی زەنگەنە لەگوندێك بەخزمەتیان گەیشتم, بەگەرمی بەخێرهاتنم کردن و بەناوی بەتالیۆنی ٩ی هێزی قەرەداغ خۆشحاڵیی خۆم بەهاتنیان پیشاندا.

کاك نوری زۆر توورەو گرژ بوو، دەلەرزی, گوتی: من ئامر هێزی قەرەداغم و لێپرسراوی ناوچەکەم, بەفەرمانی بارزانی داوام لەپێشمەرگە حەسەن زەنگەنە کردوە لەگەڵ ئێمە بێتە بارەگاکەتان زۆر بەناشیرینی وەڵامی داومەتەوە, بەقسەی منی نەکرد بۆیە داوام لێکردوە چەك بێت. گوتم: کوانێ پێشمەرگە حەسەن زەنگەنە؟ کەهات داوام لێکرد چەکەکەی دانێو پێم گوت تۆ لەئێستاوە دەستبەسەریت، برۆن بیبەنە بارەگای بەتالیۆنو زیندانی بکەن.

دوایی بۆم دەرکەوت ئەو پێشمەرگەیە، سەردەستەیەو بۆیە هاتۆتە ناوچەکە تا لەگەڵ پیشمەرگە بەپێی نەخشەکە بێتە شوێنی دیاریکراو بۆ ئەوەی چاوەڕوانی هێرشی دوژمن بکات، کاك نوری داوای لێکردبوو لەگەڵیدا بێت، ئەویش دەڵێت رێگا کراوەیە بەتەنها برۆین، دڵنیابە سەلامەت دەبێت، ئەویش دەڵێت دەبێ چەك بێ، ئەویش وەڵامی دەداتەوەو دەڵێ جارێ شەڕمان لەرێگادایە ئەگەر ئامادەیت جێی من بگریتەوە من رازیم، پێشمەرگە بەرەنگاری دوژمن راوەستاوە تۆ دونیایەك دوریت لەشەڕو هێشتا دەترسیت.

حەسەن زەنگەنە لەبارەگای بەتالیۆن لەبەندیخانە دەبێت کەگوێی لەدەنگی تۆپ دەبێت، نامەیەك بۆ من دەنووسێت: دکتۆر رفیق من وا بەبێ چەك چوومە لای برا پێشمەرگەکانم، کامیان شەهیدکران چەکەکەی هەڵدەگرمو دەچمە شوێنی، ئەگەر پێشمەرگە زامداربوو خۆم لەکۆڵی دەکەم تاکو بەزووترین کات دەگاتە نەخۆشخانە.

پاشان بەبروسکە ئاگاداری ئامر هێزی قەرەداغ کاك نوریم کردو تێر گریام، پێم گوت

حەسەن زەنگەنە بەبێچەك چوو بۆ جبهە، گوللەتۆپێکی پێکەوتو هەردوو قاچی پەڕیو شەهیدبوو! دوای ئەمە لەخزمەت کاك نوریو کاك حەمەئەمین بەگ بەرەو بارەگای بەتالیۆنی ٩ کەوتینەرێ کە لەئاوەسپی بوو، لێپرسراوی ئازووقە کاك فائق خانەقینی بەجۆرێك پیشوازی لێکردن سەریان سوورما کەبەمجۆرەو بەم شێوەیە رێکوپێکن، گوتم شەڕ لەئانوساتدایە، دەنا پێشمەرگە لەخزمەتتاندا دەبوون. بەدوورودرێژی بۆم باسکردن کەچۆن نەبێت ئینشائەللا باسی سەرکەوتنمان لەسەرانسەری کوردستاندا بڵاودەبێتەوە.

گرفتی گەورەم لەگەڵ شەهید کاك حەسەن زەنگەنەو کاك حەمەئەمین بەگ پشدەری بوو کەکاك نوری پاڵپشتی بوو. جەنابی حەمەئەمین بەگ لەو کاتەدا پێی گوت بۆ بەرژەوەندی تایبەتی خۆت ئەو پێشمەرگانە گومانمان لێیان هەیەو کادری ناسراونو سەر بەجەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەدن، دووریان بخەرەوە بابچنەوە ماڵی خۆیان دانیشنو، لەهەمانکاتدا ئەو تاقمە پێشمەرگەیەی کە لەهێزی خەبات رایانکردووەو هاتونەتە ئێرە بە بەندکراوی رەوانەی هێزی خەباتیان بکەوە، ئەو کاتە بارزانیو کاك عبدالوهاب ئەتروشیو ئەندامانی م. تەنفیزی رێزێکی تایبەتی بۆ تۆ دادەنێن، بۆچی خۆت پیاوخراپ دەکەیو دوارۆژی خۆت تاریك دەکەی، ئێمە هەموو دەنگوباسی تۆمان لایە، کاك نوری پاڵپشتتەو پارێزگاریت زۆر لێدەکات. کاك نوری لایەنگری قسەکانی دەکردم، لەسەرخۆ گوتم: لەسەعاتی یەکەم کەکەوتینەرێ بەرێزتان ئەم نەخشەیەم بۆ

دەکێشیت، من باسی ئەمەت بۆ دەکەم کەخۆمان ئامادەکردووە رووبەرووی دوژمن چۆك دانەدەینو راوەستین خۆمان بەخت بکەین، تۆش دەگەڕێیتەوە سەر هەمان باسی جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەدو سالآنی پێشوو.

سوپاس بۆ یەزدانی مەزن ئیمڕۆ رۆژی سێهەمە وا لەسەعات چواری بەیانییەوە دەنگی تۆپ هات، ئەمە مانای ئەوەیە هێرشی سوپای دوژمن دەستی پێکرد، جەنابی حەمەئەمین بەگ من رابەری ئاسایش نیم، لێپرسراوی پۆلیسیش نیم، پێشمەرگەم، چەکم هەلگرتووەو بەرامبەر بەدوژمن راوەستاوم، توانیومە ئەو برایانەی لەگەڵیاندام ماوەی نزیکەی حەوت مانگە یەك بۆچوونو بیروباوەڕمان هەیە ئەویش شەڕی دوژمن بکەین، جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد لەناو ئێمەدا نییە، بەلآم لێپرسراوی بێتەلو ئەو ئەفسەرەی لێپرسراوی جفرە بوون لەگەڵ پێشمەرگە رێککەوتوون لەنێوان خۆیاندا ئاژاوە بنێنەوەو من دور بخەنەوە، من ئەمە باش دەزانم و رێزیان زۆر لێدەگرمو تەنها لای تۆ ئەمەم باسکرد. ئەو پێشمەرگانەی دوای دووبەرەکیەکە چووبوونەوە ناو ماڵومنداڵیان، بەنامەی من هاتنەوەو ئەو پێشمەرگانەی لەهێزی خەبات بوون رایانکردووە هاتوونەتە ئێرە، ئەمانە هەموویان ژمارەیان نزیکەی بیست پێشمەرگە دەبوو، بەهۆی چالاکیو فیداکارییان دانرابوون بۆ شەڕی جەبهە، ئێستا لەخەتی پێشەوە دەجەنگن، کەی هێرشی دوژمنمان لەسەر نەما شەڕ تەواوبوو، ئەگەر فیداکارییەکەیان چەکیان دەکەینو بەندیان دەکەین دەیاننێرینەوە بۆ هێزی قەرەداغ!

هەرچەند یەکترمان باش دەناسی رێزم هەبوو بۆیو نێوانمان زۆر خۆش بوو. زۆرم گوت لەم بابەتە، بەلآم بێسوودبوو، لای ئەو گرنگ ئەوەبوو کەس ناوی باڵی م.س. جەماعەتی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد نەهێنێ، دوژمن زاڵ دەبێت، یا پێشمەرگە ناوچەکە چۆڵدەکات ئەمانە هیچی گرنگ نییە. بەلآم راستیدەکرد من چاوم دەنوقاندو خۆم لێ کەڕ کردبوو.

کادرێکی باڵی م.س.، کاك فایەق کەلاری ناسراو بەفایەقەکوێر دەهاتە ناو بەتالیۆن و پێشمەرگەکانی باڵی م.س. رێکدەخست، هەروەها لێپرسراوی بێتەلو برایەکی تریش تەنزیمی پێشمەرگەیان دەکردو دەیگوت تەنها مەلامستەفا کورد رزگار دەکات، هەرچی من بووم برا پێشمەرگەکانم بەیەك چاو تەماشا دەکرد کەچۆن رووبەرووی دوژمن راوەستین.

گوتم: جەنابی حەمەئەمین بەگو کاك نوری سوپای دوژمن هێرشی هێنایە سەرمان دەنگی فڕۆکەش دێت، هەرچی زووترە ئێرە بەجێ بێڵن بەرەو هەڵشۆ تەشریفتان بڕوات بەسەلامەتی دەگەن، ئینشائەللآ من لێرە چاوەڕێی چەكو تەقەمەنی دەکەم کەبۆم بنێرن. روومکردە برا پێشمەرگەکانمو بارەگای پێشمەرگەمان بۆ جێی دیاریکراو گواستەوە.

یەکەم رۆژ کەشەڕ دەستی پێکرد (ئابی ١٩٦٥)، پێشمەرگەی ناسراو خەڵکی کفری کاك ئەحمەدی حاجی سەمین شەهیدبوو، پاش ئەوەی رووبەڕوی دوژمن پێی گیردەکاو هەرچەندە سەرلقەکەی عەریف کازم پێی دەڵێت بائینسحاب بکەین هەڵناستێت، فیداکاریو ئازایەتیو چالاکی ئەم کەڵەپیاوە لەمیشکم دەرناچێت. دوای چوار رۆژ شەڕ، لەگەڵ کاك حەمید بەرواری لەگوندێکی چۆڵی زەنگەنە لەژوورێکی چۆڵدا بەتەپاڵە ئاگرێکمان کردبۆوە نانو چامان خوارد. لەژێر تۆپو رەشاشو تەقەی تفەنگ، دوای شیکردنەوی بارودۆخی ئەو کاتەو لەبەر بەرژەوەندیی گشتی هەتا بتوانین چالاکی بنوێنین و بەرامبەر سوپای دوژمن

راوەستین، ئەم بڕیارەمان داو بەبروسکە هێزمان ئاگادارکرد . . .

لەئامر بەتالیۆنی ٥ حەمید بەرواریو لەئامر بەتالیۆنی ٩ رەفیق پشدەریەوە
بۆ ئامر هێزی قەرەداغ عەقید نوری مەلامەعروف

لەم سەعاتەوە بووین بەیەك هێزو پێکەو رووبەڕووی سوپای دوژمن فرقەی شەشو فرقەی دوو دەجەنگین, چاوەڕوانی جێدەستمان بن چونکە هەرگیز ناوچەکە چۆڵ ناکەین.

تێبینی

١– من ئەم پێشنیازەم بەو نیازەوە کرد تا بەهۆی حەمید بەرواری بەپەلە یارمەتیو فیشەکمان بدەنێ، بەڵام ئەویشم بەخۆمەوە سوتاند، چونکە حەمید بەرواری کوڕی بنەماڵە بوو، بەڵام ئێستا برازای مەسعودەو برای نێچیرڤانە، بەتایبەتی دوای ئەوەی لەجیاتی ئیدریس تەقەیان لێکرد، شاهدی بەچاودیتە زۆریان ماون چ لەخەڵك ناوچەکەو پێشمەرگە، لەوانە دوو سەرلق کەناویان عەزەی حەواو عەزیزی حەمەخەنانە.

٢–چەند جارێك ئەمە روویدا کەسەربازەکان دەگەڕێن بەشوێن پاتاڵ لەگوندە چۆڵەکانو لەماڵاندا دەبینن خانوویەك پڕە لەنانەڕەقو دۆینەی وشککراو، سەربازەکان دۆینەکە دەبەن بۆ ئەفسەرێك ئەویش روودەکاتە سەربازێکی کوردو پرسیاری لێدەکات ئەوە چییەو چۆن دەخورێت؟ ئەوانیش دۆینەکە دەخەنە ناو ئاوی ساردو شلی دەکەنەوە، ئەفسەرەکە دەیەوێت کەوچکێکی لێبخوات بەڵام دایدەنێتەوەو دەڵێت: تۆپو فڕۆکەو تانکیان نییەو ئەمە خواردنەکەیانە، ئینجا بەرامبەرمان راوەستاون!

٣– هەڵوێستی عەشیرەتی جاف: مستەفا بەگی جاف[٦] داوای کردبووم بەپەلە لەشوێنی دیاریکراو بگەمە لای. کەچوومە خزمەتیان ژمارەیەکی زۆری دانیشتوانی ناوچەکە لەپیاوە ناسراوەکانی تیرەکانی جاف لەوێ بوون، بەشی زۆریان کەکوێخابوون دەمناسین، ئەو پیاوە مەزنو گفتوگۆ خۆشە فەرمووی کەدەنگی فڕۆکەو تۆپ دێت ئینجا گوێم لەگوللەی فیشەکی پێشمەرگە دەبێت بەدەنگێکی بەرز هاواردەکەم قەزات لەگیانم برای پێشمەرگەی قارەمان، کاکە، وا خۆمان هاتووینە ریزی پێشمەرگە دەچینە جەبهە تاکو لەمەودوا خەڵکی وا بەمنو جەماعەتەکەم بڵێ. ماوەی پێنج رۆژە تاکو خۆمان کۆکردۆتەوە ژمارەمان ٣٨٠ چەکدارە ئێمە عەشایەری قورسین بەهاسانی هەڵناستین و لەهەر بەرەیەکمان دابنێن ئامادەین. گوتم: شەوی رابردوو ئاگرێك روناکیەکەی زۆر بەرزبوو، بەهەڵە واتێگەیشتم کە لەدوژمن نزیك بوومەوە، بینیم سێ خوشکی گەنج نانیان دەکرد، پرسیارم لێکردن ئەم هەموو نانەتان بۆ چییە؟ گوتیان: ئێمە ناترسین بەم جۆرە نزیك بووینەتەوە لەسوپای دوژمن. ئەم نانەمان بۆ برا پێشمەرگەکانە خۆ ئێمە لەدکتۆر رەفیق زیاتر نین.

ئاو لەچاوم هاتە خوارێ شەرمم کرد بڵێم من هەوم. ئینجا بەمستەفابەگم گوت: هەزار جار سوپاسی یەزدانی مەزنو ئێوەی عەشیرەتی جافو رۆڵەکانی خوالێخۆشبوو کەریم بەگی جاف کەبەم جۆرە یارمەتیمان دەدەن، ئەگەر ئێوە نەبوونایە ئەم سەرکەوتنەمان نەدەبوو, بەهۆی ئێوەیە پشتمان قایمە، شەڕەکەتان کردووەتە هی خۆتان بەڵام بەناوی پێشمەرگە تەواوبووە. ئێمە گیروگرفتمان تەنها فیشەکە, ئێستا زیاد لە ٣٠٠ پێشمەرگە لەجەبهەیە رووبەڕووی دوژمن

---

[٦] مستەفا بەگی جاف: یەکێك لەسەردارەکانی عەشیرەتی جاف، کەسایەتییەکی پایەدارو سیاسەتمەداری نیشتمانییە، رادەبەدەر زیرەك، ئازا، رووخۆشو نانبدە. بەشداری بزووتنەوەی رزگاریخوازی کوردی کردووەو رێچکەی باوکی، کەریم بەگی جافی گرت کەئەویش شانبەشانی شێخ مەحموودی حەفید لەشۆڕشەکانیدا بەشداریکردووە. مستەفا بەگ چوار زمانی دەزانی ئینگلیزی، عەرەبی، فارسیو تورکی.

راوەستاوە هەریەکەیان ٢٠– ٣٠ فیشەکی پێیە، ئێوە نزیکەی ٤٠٠ کەس دەبن وا جامانەکەم وەکو سوالکەری بەردەرکی مزگەوت رادەخەم ئێوەش دەستی یارمەتیم بۆ درێژکەن. نزیکەی حەوت هەزار فیشەکیان داینێ.

جێی باسە شیوعییەکان شانبەشانی ئێمە راوەستان و بەسەرۆکایەتی کاک عەتا تاڵەبانی بەشداربوون لەرووبەڕووبوونەوە دژی سوپای دکتاتۆری عەبدالسلام عارف.

لەکاتی کۆبونەوەمان لەبارەگای بەتالیۆن ئاگاداریانکردین کەکاک عەتا تاڵەبانی بەخۆیو هێزێکەوە تەشریفی هاتووە، هەمووممان بەپیریەوە چووین خۆشحاڵی خۆمان دەربڕی. ئەویش لەکۆبوونەوەکە لەگەڵماندا بەشداربوو، داوام لەسەرلق کاک کامل مەلاوەیسی زەنگەنە کرد کەمۆڵگەی سوپای فرقەی دوومان بۆ دیاریبکەن، ئەویش بەدووروودرێژی هەموو شوێنەکانی سوپای دوژمنی خستە بەرچاومانو، پێی گوتین کەلەم دوو رۆژەی پێشوودا فەوجێك بەجۆرێك نزیك بووەتەوە تەقەی دۆشکەکانیان دەگاتە گوندی رۆستم ئاغا. ئەم

فەوجە نیازی پەڕینەوەی هەیە بۆ ئەوبەری ئاوەسپی تا بگاتە ناوچەی جاف.

هەروەکو گوتم سوپای نیزامی روو لەهەر شوێنێك بکات دەتوانێت زاڵبیت، بۆیە تەنها دوو رێگا هەیە لەبەرامبەریدا، یان بۆی چۆڵ کەینو راکەین یان رووبەڕووی راوەستین، جا بەشەڕی پارتیزانی یا بەشەڕی بەرەیی، ئێمە دو رۆژە لەبەر بێ فیشەکی ناتوانین شەڕی پارتیزانیشی لەگەڵدا بکەین، بەڵام ئێستا بەم شێوەیە کەئەم نەخشەمان داناوە ئینشائەللا سەرکەوتوو دەبین. کێشەی فیشەکمان جێبەجێ بوو، مستەفابەگی جاف لەگەڵ کوێخاکانو پیاوە ناسراوەکانی تیرەکانی جاف هاتبوونە لامان زیاد لەحەوت هەزا فیشەکیانبۆ هێناینو رۆستەم ئاغاش[٧] دوو هەزار فیشەکی بۆ ناردبووین، بۆیە ئێمە خۆمان رێککەوتین بەم جۆرەی خوارەوە پەلاماری دوژمن بدەین: لەسەعات سێی ئەم شەوە چوار سەرلق هەریەکەی ژمارەی ١٥ پێشمەرگەی لەگەڵدا دەبێت، کاک حەسەن خەلیفەمالكو کاک کامل مەلاوەیسیو عەزەی حەواو عەزەی حەمە خەنان و کاك حسەین حاجی محێدین کەیاردەدەری ئامر بەتالیۆنە ٤٠ پێشمەرگەی لەگەڵ دەبێتو لەپشتی ئەم چوار سەرلقانە دەبێت لەکاتی شکانیان، خۆشم لەگەڵ کاک حەسەن خەلیفەمالك بەشداربووم. بەکاک عەتا تاڵەبانیم گوت ئەمە شەڕی جەبهەیە، منیش هەر شوێنێکم بۆ دادەنێن ئامادەم شانبەشانی ئەو برا پێشمەرگانە هێرش ببەمەسەر دژومن.

سوپاس بۆ یەزدانی مەزن لەم هێرشەدا دوژمن ١١ رەبایەیان چۆڵکردو ئێمە یەك زامدارمان نەبوو، زیانمان نەبوو، بڕی ٢٣٠٠ فیشەکمان بەدوژمنەوەنا.

شیوعییەکان هێزێکی چەکداریان هەبوو، بارەگای تایبەتی خۆیان هەبوو، بەڵام لەسنووری بەتالیۆنی ٩ بوون، زۆر رێکوپێك بوون لەهەموو روویەکەوە. پەیوەندیمان ئیجگار زۆر بەهێزبوو، مامۆستای بەرێز مەلائەحمەد بانیخێڵانی سەرپەرشتی ئیدارەی دەکردن. کاك عەتا تاڵەبانی لەکۆتایی شەڕەکەدا لەگەڵ هێزەکەیدا کەبریتی بوو لە٥٠ پێشمەرگە گەڕانەوە، بەگەرمی لەخزمەتیان ماوەیەك رۆیشتین سوپاسمانکردن بۆ ئەو هەڵوێستەیان.

سوپای دوژمن روویانکردە ناوچەکە بۆ ئەوەی پاکسازی پێشمەرگە بکەن بەڵام دانیشتوانی ناوچەکە بەتێکڕایی زەنگەنەو جاف بوونە کۆسپ لەبەردەم ئەو سیاسەتانەی دوژمن. رۆڵەکانی کەریم بەگی جاف شەڕی ئاوباریکیان تازەکردەوە، سوپاس بۆ خوا دوای ١٥ رۆژ جەنگ سوپای دوژمن بەناچاری کشایەوە، زیانی ئێمە برینداربوونی ١٩

[٧] رۆستەم ئاغا: سەردارێکی عەشیرەتی زەنگەنەیە، نیشتمانپەروەرێکی دڵسۆزە، قوربانی زۆری لەپێناوی خاکی کوردستان بەخشیوە. مرۆڤێکی نابندەو چاونەترس، بەدرێژایی ژیانی پشتیوانی هێزی پێشمەگەر بووە.

پێشمەرگەبوو کەیەکێکیان وەفاتی کرد، لەوانە پێنجیان هی بالی م.س. بوون, ١٣ پێشمەرگەمان شەهیدبوون یەکێکیان ئەحمەد حاجی حەمەسەمین دانیشتووی کفری، ٣ کەسیان هی بالی م.س. بوون، ژمارەی ١٤ هاوولاتیش شەهیدبوون، هەشتیان هی یەك خانەوادەبوون کەباوکیان بەتەنها رزگاری بوو لەبۆردومانی فڕۆکە, هەرهەموویان شەهیدبوون. بەلام زیانی دوژمن لەفرقەی دوو هەروەها لەفرقەی شەش ئەمەبوو:

١- فڕۆکەیەکی مێك کەوتە خوارێو فڕۆکەوانەکەی کوژرا.

٢- ژمارەی کوژراویان لەنێوان ٤٢٠-٤٥٠ سەرباز بوو.

٣- زیاد لە ٧٠٠ زامداریان هەبوو.

٤- چەند ئوتومبێلێکیان تێکوپێك شکان.

دوای تەواوبوونی شەڕ بەهۆی دانیشتوانی ناوچەکە گرفتی ئازوقەمان نەما، یەك هاوولاتی یا پێشمەرگە روی لەمیری نەکرد، هەرچی کێشە بێت تووشمان نەبوو، تەنها لێپرسراوی لاسلکیو لپێرسراوی جفرە کێشەی شەخسی زۆریان بۆ دروستکردم، خۆی گەیاندە لای بارزانیو چەندین درۆی بۆ هەڵبەستبووم گوایە من جەلالیم.

سەردانی ماڵە شەهیدەکانمان کردو یەکە بەیەکە بەسەرمانکردنەوە، هەر ماڵەی بڕی ٣٠ دینارمان دانێ، سەردانی گوندی بەکربایفم کرد، کەدوو برای پێشمەرگە شەهیدببوون بەشداریان کردبوو لەکۆماری مهاباد، هەموو بەتێکڕا دەستیانکرد بەگریان، تەماشای منیان کرد، کاك حسەین حاجی محێدین روویکردە من کەمنیش بگریم، کاغەزێکم لەگیرفانم دەرهێنا داوام لێکردن کەفاتیحا لەسەر باوکم دادەن، بروسکەکەم بۆ خوێندنەوە کە لەبەتالیۆنی حاجی قەلای کۆییەوە بۆم هاتبوو، ئیمرۆ ٧ رۆژە باوکم لە ١٩٦٤/٨/٢٧ وەفاتی کردووە، پاشان بەنهێنی بەکاك حسەین حاجی محێدینم راگەیاند کەمن بۆ باوکم نەگریم گلەییم لێناکرێت.

سەردانی پیاوە ناسراوەکانی زەنگەنەو جافم کرد، یەکەم کەس چوومە خزمەتی مستەفابەگی جاف لەچەمی شۆر، سوپاسم کردنو ئینجا روومکردە هاوسەرەکەی گوتم برسیمە، قبوڵییەکی سووری بەگزادەم بۆ لێبنێن، شەوو رۆژێك پشوومدا، مستەفابەگ فەرمووی ئەمجارەش نەکوژرایت، خوا گەورەیە بۆ جارێکی تر.

بروسکەیەکی ئاشکرا لەبەتالیۆنی ٥و٩وە بۆ ئامر هێزی قەرەداغ

بەهێزێکی هاوبەش روومانکردە نزیکی شاخی ئاشداغ بۆسەیەکمان دانا دووبەدوو سەرپەرشتیمان دەکرد, ٤٠٠ پێشمەرگەم لەگەڵ بوو نزیکەی ٣٠ سەعات ماینەوە، سوپای دوژمن کشایەوەو بەملشکاوی ناوچەکەی بەجێ هێشت. هەزار جار سوپاس بۆ خوا کەبەمجۆرە سەرکەوتنمان بەدەستهێنا.

لەئامر هێزی قەرەداغ و مەکەتەبی تەنفیزی چ بەبروسکە یا نامە بەناوی دکتۆر مەحمود عەلی عوسمانو حەبیب محەمەد کەریم بەبۆنەی سەرکەوتنمان پیرۆزباییان لێکردم. هێزی قەرەداغ بەنامەو بروسکە ئاگاداریانکردم کەبارزانی داوایکردوویت، دوای پرسیارو لێکۆڵینەوە دەرکەوت کەلێپرسراوی بێتەل پاراستن بووەو هەفتانە راپۆرتی لەسەر من رەوانەی مەکتەبی بارزانی کردووە کەمن لەهەموو دانیشتنو کۆبوونەوەیەکدا گوتارێکم دژی خودی بارزانی داوە.

دوای ٧ رۆژ کەشەڕ تەواوبوو ئینجا هەشت هەزار فیشەکم بۆ هات، ئینجا زانیم هۆی چییە کەبەم جۆرە بەربەرەکانیم دەکەن!

لەکاتی شەڕدا رۆژی سێ جار داوای فیشەکم دەکرد، تەنها ئەوەی یارمەتیدااین کاکەحەمەی فرج بوو، کە لەگەڵ بەتالیۆنەکەی هات بەهاوارمانەوە، بەگەرمەوە بەخێرهاتنمانکردن، خۆشحاڵ بوین بەهاتنیان، بەڵام شەڕ تەواوببوو، ئەمانە لەسەر بروسکەکەی بارزانی وایانزانیبوو ماندەگرمو ناچمە خزمەتی، تەماشامکرد خەریکە کێشەم بۆ بێتە پێشێ، یەکسەر رێگام گرتەبەر، هەموو شتێکم تەسلیم بەیاریدەدەرەکەم کاک حسەین حاجی محێدین کردو حسابیشم لەگەڵ عەقید نوری کرد.

بەرەو گوندی یەندزێ بارەگای م.س.کەوتمەرێ. کاتێك گەیشتمە لای کاک حەمەی عەزیزو کاك نافز جەلال، منیان بردە لای کاك حەبیب محەمەد کریمو د. مەحموود عەلی عوسمانو کاك موحسین دزەیی، ئەوانیش بەپیرمەوە هاتنو بەجۆرێك بەخێرهاتنیان کردم سەرم سورما، بەڵام چونکە هیچیان بەدەست نەبوو، گوتیان کاتێك بروسکەکانت دەهات یەکەم جار گومانمان برد، بەڵام کەراپۆرتمان وەرگرت بۆمان دەرکەوت کوژراوو زامداری سەربازەکان گەلێك لەوە زیاترە تۆ باستکردوە، بەراستی جێدەستت لەسەر لەشکری دوژمن دیاربوو. منیش پرسیارم لێکردن: ئێوە گازندەتان چییە لەمن؟ د. محمود گوتی: ئێمە تۆمان کردە ئامر بەتالیۆن بەڵام رۆژێك بەنامەیەك ئێمەت بەسەرنەکردەوە، پاشان ئایا راستە دەڵێن گوتارت دژی بارزانی خوێندۆتەوە؟ گوتم: ئەمە دووەم جارە تووشی هەڵە نەبم، یەکەم جار لەجیاتی ئەوەی رووبکەمە خزمەت مەلامستەفا چوومە لای کاك حلمی، دووەم جار کاك عەلی عەبدوڵلاو کاك نوری شاوەیس ئاگاداریانکردم کەجەنابی مەلامستەفا داوات دەکات بەڵام بەقسەی ئێوەم کردو نەچوومە لای، سوپاس بۆ خوا کە نەکوژرام.

خوێنەری بەڕێز، چ راست یا درۆ وایان بۆ گێڕامەوە کاتێك باسی سەرکەوتنەکانم کرابوو،

بارزانی گوتبووی ئەم سەگبابە کەی دەکوژرێتو رزگارمان دەبێت لەدەستی. لەکاتێکدا تاکە تاوانی من خزمەتکردنی گەلی کوردو بەرگریکردن بوو لەکوردستان. برادەرانی م.س. رایان وابوو کەنوسراوێك ئاراستەی بارزانی بکەن دەربارەی من پاشان خۆم بچمە خزمەتی. کاك موحسین دزەیی گوتی: نازانین کەی دێتەوە رەنگە ئەم سەفەرە زۆری پێ بچێت، خۆت بچیتە خزمەتی باشترە چونکە دەزانین دەمت بیگاتێو قسەی لەگەڵ بکەیت کۆتایی بەم گرژیە دێنیت. دوو شەو لەخزمەتیان بووم. بەرەو پێنجوێن کەوتمەرێ، لەماوەت دوو شەو مامەوە مامۆستا عەلی حەمدی حەزی دەکرد کە لەخزمەتیدا چەند شەوێك بەیکەوە بین، لەئەنجامی ئەم میواندارییەی زۆر شتم بۆ روونبۆوە، گوتی: ئەمە شۆڕشەو دەبێت خۆڕاگر بیت، باپێت بڵێم تۆ تاوانباریت کەجەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەدی، کەدەچیتە خزمەت مەلامستەفا ناتکوژێت، بەڵام چەکت دەکەن ئینجا رەوانەی بەندیخانەی ماوەت دەکرێیت. وەکو دەبینی ئێمە بەرۆژ هەموو لەدەرەوەینو بەشەویش کاتی نوستن دەچینەوە ژوورەوە، ئەم بارودۆخەی ئێستا شتێکی سیاسیەو ئەم مانگە تەواو دەبێت.

گوتم: لەبەر ئەوەی حزبی نیمو جەماعەتی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد نیم هەرچەندە شانازی پێوە دەکەم، ئامادە نیم چەك بکرێمو بەند بکرێم، ئەو چوار سەربازە عەرەبەی دوێنێ کەهەریەکە دوو دینارم دانێ، دور لەکفری بەشەش سەعات بەپێ چووین گرتمانن، ئێستا لەگەڵ ئەوان بخرێمە بەندیخانە؟ هەرگیز قەبوڵی ناکەم مەلامستەفا لەبری ئەوەی زیاتر لەجاران رێزم لێبگرێتو پاداشتم بداتەوە بمخاتە بەندیخانەوە، عەلی حەمدی نیم بەمە رازی بم، دەچم خۆم تەسلیم بەرژێم دەکەم لەو وەزعە باشترە، لەهەڵساندا پێی گوتم: برادەرێکی دڵسۆزمان هەیە لەم ناوچەیە بچۆ بۆ خزمەتی، ناوی شێخ رەزا شێخ تەهایە لەگوندی تەرەتوولۆ، ئێمە ئاگاداری دەکەینەوە یارمەتیت دەداو ئێمە ئاگاداری دەکەینەوە.

گەیشتمە خزمەت حەمەڕەشیدخانی بانە دوو شەو لایان مامەوە، مەجیدخان فەرمووی سەرمان لێبدە، ئێمە لەگەڵ مەحموود بەگی گۆڵێ قسە دەکەین کەیارمەتیت بدا. نوسراوەکەی مەکتەبی سیاسیم تەسلیم کرد، بڕوا ناکەم تەماشای

کردبێت چونکە بەجۆرێك باسیانکردبوو کەوا دەرکەوت مەلامستەفا زیاتر رقی لێم پەیدابوو، بۆیە کاك عەبدولوەهاب ئەتروشی یەکسەر داوای گرتنی کردبووم. ئەو ماوەیەی لەگوندی گۆخلان لەماڵی مەلای گوندەکە بووم خزمەتێکی زۆریانکردم. بەزۆری دەچومە لای پاسەوانەکانی مەلامستەفا کە بەدووری ٥٠ مەتر یەکێکیان بێدەنگ چاوە تیژەکانی دەبڕیە من، هاتوچۆی د. خالد حمەسەعیدم زۆرکرد دوجار سەرم لەحەمەڕەشیدخانو شێخ رەزادا، کاك سابیر ئەحمەدی مینەڕەنان پێمی گوت ٥ کلانشینکۆفم بدەیتێ وا دەکەم یگەڕێیتەوە شوێنی خۆت بەئامر بەتالیۆن، بەقسەکەی پێکەنیم گوتم: بەرتیلیش بدەم ئینجا بچم خۆم بەکوشت بدەم؟!

رۆژگار هاتو رۆیشت من هەر لەو بارودۆخەدا بووم, دنیام لێ تاریك بوو خەریکبووم شێت بم، دوای ١٦ رۆژ دوو بارزانی هاتن خەبەریان دامێ کەبارزانی لەسەعات چواری بەیانیەوە گوندی بەجێهێشتووە، داوایان لێکردم منیش بکەومەڕێ (١٩٦٥/١٢/٢٠) بەرەو ئەو شوێنەی بارزانی رووی تێدەکات کەگوندی دارۆخان بوو.

رۆژێك بەفر دەباری، ٢٠ سانتیمەتر باریبوو، لەنزیك بارزانی بە ١٠٠ مەتر دەرۆیشتم بەدەنگە بەرزەکەی خۆم سڵاوم لێکردو، وەڵامەکەی ئەوەبوو جامانە سورێك هات، پاشان بوون بەسێ کەس یەکێکیان پاسەوانی تایبەتی خۆی بوو کە لەبەغدا لەگەڵی بوو منی دەناسی، لەرێگا ئیشارەتی بۆ دام کەدوور نیە مردن چاوەڕوانت بکات.

کاتێك گەیشتینە ماڵی حەمەڕەشیدخان گوتم: جەنابی خان ئەم شەو لەماڵی ئێوە دادگایی دەکرێم، هەرچی خراپە رووبەڕوو پێم دەڵێن بۆشم نییە بەرگری لەخۆم بکەمو وەڵام بدەمەوە، ئەوجار چەکم دەکەنو رەوانەی لای کاك عەبدولوەهاب ئەتروشیم دەکەن، ئینجا دەمکوژن، ئایا خان من تاوانبارم تاوام لێبکرێ؟ تۆیش شاهیدی ناحەق، رۆژێك دێت ئەمە دەکرێتە کتێب.

خان گوتی: ئەمە موشکلەیە بۆ منیان دروستکرد، باش دەزانم ئەوە پیلانی کێیە، سوکایەتیە بۆ خودی من کە بەناحەق رەفیق پشدەری بکوژن لەبەرئەوەی شکاتت لەمەلامستەفا کردوە لای شێخ ئەحمەد بارزانی کە بەئازایی خۆت بویتە ئامر بەتالیۆنو پیاوەتی کەس نییە. من لەراست خۆمەوە زۆر هەوڵم بۆ دایت بەڵام سودی نەبوو، ناتوانم هیچت بۆ بکەم، چارت ئەوەیە سەعاتێك زووتر راکەیت، ناتوانم یارمەتیت بدەم، قەرزاری دونیاو قیامەت دەبم، ئێستا بەفر دەبارێت کەس بەدەرەوە نییە هەتاکو زووترە هەڵسە. خوداحافیزت بێت ئینشائەللا بەسەلامەتی دەگەیتە ناوماڵو منداڵەکانت. گوتم: بارزانیەکان منیان تەسلیم بەئێوە کرد، بارزانی شەو ئەحواڵم دەپرسێت ئایا بۆ بەڕێزتان زیانی نابێت؟ خان فەرموی: کاك رەفیق من لێپرسراوی بەندکردنی تۆ نیم، ئەم بارزانیانە نەیانگوت ئەمە بەندە. ئینجا بانگی بەختیاری مجیدخانی کردو پێی گوت خواردنی بۆ بێنە تا بەسك بەتاڵی بەناو بەفردا نەڕوات. دوای ئەوەی نانم خوارد خوداحافیزیم خواستو رێگام گرتەبەر، گەیشتمە بەر ماڵی شێخ رەزای شێخ تەهای چوێسە لەگوندی تەڕەتووڵوو، یەکسەر چوومە ژوری ژنان کەخواردنیان ئامادە دەکرد، داوای شێخم کرد، یەکسەر کوڕەکانی هاتن بەخێرهاتنیان کردم ئینجا جەنابی شێخ رەزا هات بەدوورودرێژی هەموو شتێکم بۆ باسکرد. فەرمووی دانیشە ئێستا٧٠ بارزانی میوانی منن دڵت هیچ نەکات، تووشی نارەحەتی نابیت.

خواردنێکی خۆشو گەرمیان بۆ هێنام، تێرم خواردو ترس لەلەشمدا نەما، دوای سەعات ٨ی شەو بەڕێیان کردم تاکو گەیشتینە گوندی کواواو دەرەگورگان، ئەوەی لەگەڵم هات یەکسەر گەڕایەوە، منیان لەژێرخان دانا، ژوورەکە دوو مانگای لێبەسترابوەوە، بەڵام زۆر پاكو خاوێن بوو، بەیانیەکەی شۆرباو مریشکیان بۆ سورکردبومەوە، نیوەڕۆکەی برنجو شلە،

نـانی ئێـوارەم مریـشکی سـوورەوەکراو بـوو، یـاخوا مـاڵی شـێخ رەزا هـەزار جـار ئـاوەدان بێـت کـەبێ ئـەوەی بیانناسـم یارمەتییاندام.لەو کاتەوە تا ئێستا چاوم پێیان نەکەوتووەتەوە،

سوپاس بۆ خواو بۆ بنەماڵەی چۆیسە.

ئێوارە سەعات چوار ئەندامێکی ناسراوی پاراستن هاتە ناو گونـدو پرسـیاری لەخـەڵکی گوندەکـە کـرد کەسـی غـەریب نەهاتۆتە ئێرە؟ من لەبەرئەوەی لەپەنا خەڵکێکی خاوەن بیروباوەڕدابووم کەباش ئاگاداری روداوەکەم بوون، بەهیچ جۆرێك مەترسیم بوو.

خۆتەسلیمکردن بەڕژێم

شەوی پاشتر سەعات ٧ لەگەڵ هاولآتیەکی ئەوێ ڕێگامان گرتەبەر. سەعـات شـەشـی بەیانی گەیشتمە گوندی راوگان دێی شێخ لەتیفی حەفیدو لاماندا، من بەتەنها لەژوورێك بووم دەرگام لەسەر خـۆم داخـست، سەعات ٨,٣٠ لەژورەکە هاتمە دەرێ بانگی ئەو برا بەرێزەم کرد کە لەگەڵم هاتبوو گوتم: ئەو تفەنگە ماڵی خۆمە پێشکەشی تۆ بێت، برێك پـارەم پێیـە بەشـیدەکەین، وا بـەرەو پادگـای سـوپا دەڕۆم، دەرزی تفەنگەکـە دەردێـنمو لەسـەر کانیەکـە دایدەنێم, کەگەیشتمە سەربازگە تۆ دەرزی تفەنگەکە بەرەو موبارەکت بێت. گوتی: پارەم ناوێت، لەمنیش دڵنیابـە چـونکە بـەڵێنم بەشـێخ رەزا داوە بەسـەلامەتی دەتگەیەنمـە شـوێنی خـۆتو، بـڕی ٩٠ دینـارت لـەبری تفەنگەکـە دەدەمـێ. پـارەم لێوەرنەگرت، خوداحافیزیم لێکرد، بەداخەوە ئەم هاولآتییە ئێستاش نەمدیتەوە تا لەخزمەتیدابم.

روومکردە سەربازگەکە، ٢٠ مەترم مابووو بگەمە بەردەرگا سەرەکییکە سەربازێك هـاواریکرد راوەسـتە هیـچیتر نەیەیتـە پێشەوە. گوتم: هاتووم خۆم تەسلیم بکەم. گوتی: برۆ دوای یەك سەعاتیتر وەرەوە.

گیرفان گەڕام پارچە کاغەزێکم نەدۆزیەوە، چونکە دوو سەعات پێشتر هەرچی نووسراوێکم پێبوو بـاشو خـراپ، سـپیو رەش هەموویم خستە ناو سۆپای ماڵەکەو سوتاندم، ئینجا داوای پارچـە کاغـەزێکم لێکـرد، نـاوی خـۆم بـۆ نوسـی: رەفیـق پشدەری، ئامر بەتالیۆنی ٩, هاتووم خۆم تەسلیم بکەم.

دوای ٥ دەقیقە دوو سەرباز بەرەوڕوم هاتنو بردیانم بۆ ژێر چـادری ئـامر فـەوج کـە لەگـەڵ دوو ئەفـسەردا دانیـشتبوو، دەستیانکرد بەپرسیار بۆ ماوەی یەك سـەعات. پێـشەکی ئـامر فـەوج ئـەم قـسە نایابانـەی لەگەڵـداکردم کەهـەرگیز لـەبیرم ناچـێتەوە، گـوتی: تـۆ چـەتەی تاوانباریـت، رووبـەڕووی سـوپای عێراقـی راوەسـتاویت، ئێـوە سـەر بـەئێرانو ئینگلیـزن، بەیارمەتی ئەوان دەجەنگن، ژمارەتان ناگاتە ٥٠٠ چەتە، بـارزانی تاوانبـار ناتوانێـت حکومـەتی کـوردی دابمـەزرێنێ، ئەمـە خەونە کورد حکومەتی هەبێت. دەتانەوێ عێراقی عەرەب بکەنە دوو بەش، باش بزانن ئەوەی لەئێمە دەکوژرێـت شـەهیدە، چونکە پارێزگاری نیشتمانەکەمان دەکەین، تەماشای خۆت بکە بزانە لەمرۆڤ دەکەی؟

وەلأمم نەدایەوە، کەزانی لەسـاغ ناکـەمو مانـدوومو چـاوم هەڵنایـە، ریـش هـاتوو جلوبـەرگو جامانـەی سـەرم قوڕاویـە، کۆتایی بەقسەکانی هێنا ئەوجا منی بردە گەرماوی تایبەتی خۆی. خۆم شوشت، جلوبەرگی تازەم لەبەرکردو ریشم تاشـی، بەرگی سـەربازیم لەبـەرکرد، بردمیانـە ژوری دکتـۆرو خـەوتم. ئەمـە بـۆ مـن پـشتیوانێکی بـاش بـوو, دوای ئـەوە هاتمـەوە سەرخۆم, هەستمکرد گێژمو مێشکم شت وەرناگرێت، چونکە لەباروڎۆخێکی تازەدا دەژیم.

لەساڵی ١٩٥٦ـەوە کەدەسـتمدایە سیاسـەت خـەڵکم ناسـی، لەسـاڵی ١٩٦١ تـا کۆتـایی ١٩٦٥ لـەئازارو ئەشـکەنجەدام، جێگای خۆم کردبۆوەوە لەناو جەماوەردا، دڵسۆزو خۆشەویست بووم، لەئازاکانی شۆڕشی ئـەیلول ناسـرابووم، دانیـشتوانی

ناوچەی بەمۆو بەشێکی گەرمیان سوێندیان بەسەرم دەخوارد، بەکوردێکی دڵسۆزو نیشتمانپەروەر ناویان دەهێناو رێزی تایبەتیم هەبوو, خۆم بەخۆمم گوت رەفیق ئێستا تۆ چیت؟ بەندە لەژێر چادرێکی سەربازی دانیشتوەو رابردوم سرپایەوە، لەمرۆڤێکی نیشتمانپەروەرو شۆڕشگێڕ هاتمە ریزی چڵکاوخۆرەکانی میری، پاشەڕۆژم چۆن دەبێت! ئەی کەسوکارمو برادەرەکانم چیم پێدەڵێن، خۆم داوەتە دەم ئاوەوە مەلەوانیش نازانم، بەهەرحاڵ لەهەموو روێکەوە لەبارودۆخێکی تاریکدا دەژیم، گێژم لەشێت دەکەم. بارزانیو بنەماڵەکەی سەریان لێشێواندمو تووشی ئەو بارودۆخە نەخوازراوەیان کردم. لەبەرخۆمەوە دەمگوت دەك ماڵتان وێران بێ وەکو ماڵی منتان وێرانکرد. بەڵام کورد دەڵێ ئەو نانە نانە ئەمڕۆ لەخوانە. ئەوەندە دوودڵو پەشێوبووم لەشێت دەچووم. نەمدەزانی چی دەکەمو چیم بەسەردێ، ئەوە پاداشتی بارزانی بوو بۆ من بەرامبەر ئەو شەڕو بەرەنگارییانەی بەرامبەر رژێم نواندم. بەڵام راستە: (لا يصلح الناس لا سرات لهم، ولا سرات اذا جهالهم سادوا). واتە خەڵك نابێ بەبێ سەر, سەریش سەر نییە ئەگەر نەزان بێ.

بەیانیەکەی بەهەلیکۆپتەر منیان گواستەوە بۆ بارەگای فرقەی دوو لەکەرکوك، لەوێ دە رۆژ مامەوە, تەنها چوار کەسم بینی: ئیبراهیم فەیسەڵ ئەنساری فەرماندەی فرقەی دوو، عقید روکن عەزیز توفیق، رائد محەمەد زهاد لێپرسراوی ئیستخباراتی فرقەی دوو، هەروەها نەقیب سالم حسەین یاردەدەری لێپرسراوی ئیستخباراتی فرقەی دوو. ئەم چوار کەسە بەردەوام وتوویژیان لەگەڵمدا هەبوو کەوا لەخوارەوە هەندێ لەشتە گرنگەکانی ئەو گفتوگۆیانە دەخەمە روو:

١– یەکەم پرسیاریان دەربارەی ناوم، ساڵ و شوێنی لەدایکبوونم، ژمارەی چەکدارەکانمو، جۆری چەکەکانمان بوو.

٢– پرسیاری ئەوەیان لێکردم کەیارمەتیمان لەکوێوە بۆ دێ، چونکە بڕوایان نەدەکرد ئەو شەڕە گەورانەی ئێمە بەتفەنگی برنەوی ئینگلیزیو هۆڵەندی ئەنجامدرابێت.

٣– بڕوایان نەدەکرد کە لەهێزی پێشمەرگەدا تەنها ئەوەندە بریندارو شەهیدەمان هەبووبێت کەپێم گوتن. بۆیە دەیانگوت ئێوە زیاتر لە ١٩٠ کوژراوو ٤٠٠ بریندارتان هەیە.

٤– باوەڕیان نەدەکرد کەئێمە پەلاماری دەربەندیخانو ناوچەی دوزخورماتوومان دابێت. بەڵکو دەیانگوت خەڵکی ناوشار بوو بەم کارە هەستاون، چونکە پێیان وابوو ئێمە لەتوانامان‌دا نییە ئەو هەموو رێگایە بۆ ئەو ناوچانە بەپێ ببڕین.

٥– توانیم بڕوایان پێبێنم کەناوی کەس لەرێکخراوەکانی کفری, دوزخورماتوو, سەرقەڵا, کەلارو باوەنوور نازانم، چونکە من بەوە تاوانبارم کەسەر بەجەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەدم.

لەکاتی گفتوگۆمدا لەگەڵ ئەو چوار لێپرسراوە بۆم دەرکەوت کەئەمانە تەنها بڕوایان بەهێز هەیە. کێشەی سەرەکی من لەگەڵیاندا ئەوە نەبوو کەنەمدەزانی چۆن لەگەڵیاندا وتوویژ بکەم بەڵکو من لەبەر ئەوەی زۆر بەراشکاویو راستەوخۆ قسەم لەگەڵ دەکردن گومانیان لێ پەیدا کردبووم، بۆیە دەیانگوت: تۆ خۆت بۆ ئەو پرسیارانە ئامادە کردووەو جێی گومانی ئێمەی. دوایی منیان بەرەو بەغدا برد، بەبیانوی ئەوەی نەوەك هێزی پێشمەرگە هەوڵی تیرۆرکردنم بدەن لەرێگادا ٢٠ سەرباز پاسەوانییان دەکردم. کەگەیشتینە وەزارەتی بەرگری منیان بردە لای شەفیق دەراجی لێپرسراوی ئیستخباراتی سوپاو یاریدەدەرەکەی عەبدولرەزاق نایف. دوای ئەوە بردیانم بۆلای سوپاسالار عەبدولڕەحمان عارفو بۆ رۆژی دوایی گەیاندمیانە لای عەبدولسەلام عارف. لەوێ سەرلەنوێ هەموو ئەو پرسیارانەیان لێکردمەوە کەپێشتر بیستبووم، بەهەمان شێوە دووبارە بڕوایان بەوەڵامەکانم نەدەکردو تەنها عەبدولرەحمان عارفو شەفیق دەراجی پاڵپشتم بوون. چونکە

لەرێگای منەوە زۆر زانیاریو راستییان لەسەر ژمارەی کوژراوو بریندارەکانی هێزی پێشمەرگە پێگەیشت کەپێشتر لەلایەن گەورە ئەفسەرانی هێزی سەربازییەوە ژمارەی ناڕاستو هەڵەیان پێ رادەگەیاندن. بۆیە دوای ئەمە رێگایاندام سەردانی ماڵەوە بکەم. سەعات ١٠ی شەو گەیشتمە ماڵەوە, کەدەرگایان لێکردەمەوەو چومە ژووریٚ بەو بەرگەوە بینیانمو سەیری باڵتۆکەی دەستیان کردم، یەکسەر بۆیان ئاشکرا بوو کەمن شۆڕشم بەجێهێشتووە بۆیە کەسیان وەڵامی سەلامەکەیان نەدامەوە. دایکم گوتی: یاخوا بەخێر نەیەوە ئەمەشت کرد رەفیق. ئەمە وای لێکردم سەردانی خزمو کەسوکارم نەکەم. دوای ئەوە پێم گوتن من بەیانی لێرە نابم دەچمەوە لای شەفیقی برام لەقەڵادزیٚ. خێزانەکەم گوتی کێشەمان نەبوەو لەهیچیشمان کەم نەبوو ئەمەت بۆ کرد؟ بەیانی تیرۆرت دەکەنو دەڵێن رەفیق تاوانباربوو بۆیە کوژرا، بەڵام ئەگەر لەناو هێزی پێشمەرگەدا کوژرابای ناوت بەشەهید دەڕۆی. لەدواڕۆژدا چی بەمنداڵەکانم بڵێم؟ من لەگەڵت دانانیشم. کەمال گوتی: رووم دەکردە خزمو برادەران بەپیرمەوە دەهاتن ئیتر شەرم دەکەم لەماڵەوە بچمە دەرەوە.

بەدووردرێژی باسی خۆمم بۆ گێڕانەوە چۆن لەسەرەوە نوسیوومەو دەقی قسەکانم باسکرد هەتاکو ئەم سەعاتەی گەیشتمە ماڵەوە، ئینجا دوو رۆژ کەسمان لەماڵەوە نەچووینە دەرەوە، هەر چوارمان رێککەوتین کەکاسبی بکەمو رێگای باوکو باپیرانم بگرمەبەر، هەر بۆیە لەشەقامی جمهوری لەباڵەخانەی محەمەد بوننیە شوقەیەکم بەناوی (مکتب کمال للتجارة والقمسیون) بۆ کاسبی کردەوە. عەبدولرەحمان عارف ٢٠٠٠ هەزار دیناری دامیٚو عەبدولسەلام عارفیش ٥٠٠ دینار.

دەربارەی پەیوەندییەکانم لەگەڵ حکومەتی عێراقدا

هۆی ئەو بایەخ پێدانەی رژێم بەمن لەبەر ئەوەبوو کەخۆم تەسلیم کردەوە, پروپاگەندەی ئەوەیان بۆ کردم گوایا من سکرتێری مەلامستەفابووم، لەگەڵ ئەوەی کەمن هەر لەسەرەتاوە پێم گوتبوون، ناوم رەفیق پشدەرییەو فەرماندەی بەتالیۆنی ٩ بووم. ئەم پروپاگەندەیەی رژێم لەسەر من لەزۆر رووەوە کەڵکی بۆم هەبوو چونکە توانیم لەو رێگایەوە زۆر لەکێشەو نەهامەتییەکانی گەلەکەم بۆ گەورە لێپرسراوان باس بکەم. هەر ئەوە وایکرد لەماڵەوەش رێزم لێبگرن پاش ئەوەی بۆیان دەرکەوت کەمن هەر بەبەلاش خۆم تەسلیم بەرژێم کردووە دەنا بەفکرو هۆش هەردەم لەخزمەت گەلەکەمدام. پاش تێپەڕبوونی مانگێك هەستمکرد لەلایەن سیخوڕەکانی رژێمەوە چاودێری دەکرێم. چونکە گومانیان لێم هەبووو ئەم کارەی منیان بەدەسکیسەی شۆڕش دەزانی، بۆیە ئەو دەمانچەیەی لەسەرەتادا بۆ پارێزگاریکردن لەخۆم دابوویانمیٚ، لێیان سەندمەوە. بۆ جاری دەیەم داوایان لێکردم رێکخراوەکانی پارتییان بۆ دەستنیشان بکەم، دوای ئەمە دڵنیابووم کەگەورە لێپرسراوانی سوپای رژێم گومانەکەیان گۆڕاوەتە رق لەمن. بۆیە کێشەیان بۆ دروستکردم بەڵام عەبدولرەحمان عارفو شەفیق دەراجی پشتیان گرتمو دەربازیانکردم.

پشتگیریی ئەوانە بۆمن قازانجی زۆربوو، بۆ نموونە کاتێك سالار تۆفیق سادقی ئامۆزام کەپێشمەرگەی شۆڕش بوو شەهیدبوو، وا بڵاوکرایەوە کە لەقەڵادزیٚ بەتفەنگی دوژمن شەهیدکراوە، بۆیە چومە کەرکوك بەو نیازەی لەوێوە بچمە قەڵادزیٚ بۆ سەرخۆشی لەمامم. لەکەرکوك لەتەنیشت کاربەدەستێکی ئیستخبارات دانیشتبووم لەم کاتەدا نامەیەکیان بۆ هێناو سەیری منی کردو گوتی: لەبەغداوە بروسکەمان بۆ هاتووە گوایە دەتەوێت بۆ ناو هێزی پێشمەرگە راکەی، بەڵام ئێمە وەڵامیان دەدەینەوە کەکوڕی مامت لەگەڵ پێشمەرگەکاندا کوژراوەو تۆش دەتەوێت بچیتە سەرەخۆشی. ئەوەبوو لەپیاوەتی خۆی ئاگاداری عقید غانم مصباحی کرد تا رێگابدەن بەئاشکرا پرسەی بۆ دابنێمو، برێك برنجو شەکرو رۆنو چای بۆیان نارد، منیش دوای ئەوە گەڕامەوە.

بێ ئەقڵی و شۆڤێنی پیاوەکانی رژێم لەلایەک و دڵسۆزی ماڵەوەمان دایکم و هاوسەرەکەم و کەمال لەلایەکی‌تر وایان لێکردم کەهەڵوێستە دوژمنکارییەکانی مەلامستەفاو عەبدولوەهاب ئەتروشیم لەبیربچێتەوە. هەروەها وای لێکردم بەخۆمدا بچمەوەو بڕیاربدەم بەهیچ شێوەیەک گیانی تۆڵە بەسەرمدا زاڵ نەبێ و لەخزمەتکردنی هەر خەڵکێك کەهانام بۆ دێنێ، درێغی نەکەم. هەروەها بڕیارمدا ئەوەندەی پێم بکرێ قەناعەت بەلێپرسراوانی رژێم بێنم بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد. ئەم کارە وایکرد خۆشەویستی ماڵەوەو خەڵك بۆلای خۆم رابکێشم و دەروونیشم ئاسودەبکەم.

دوای ماوەیەك سەرکۆماری عێراق عەبدولسەلام عارف لەبارودۆخێکی نادیاردا، لەکاتی سەردانی بۆ پارێزگای بەسرە، کۆپتەرەکەی لەزوبێر کەوتە خوارەوەو مرد. ئەم رووداوە بوو بەهۆی ئەوەی عەبدولرەحمان عارفی برای بکرێ بەسەرکۆمار. لەسایەی ئەم زاتەوە گۆڕانکاری باش بەسەر عێراقدا هات بەکوردو عەرەبیەوە وەکو باسمکردووە. بەش بەحاڵی خۆم توانیم لەو ماوەیەدا لەسەر پێی خۆم راوەستم و رووبەڕوو لەگەڵ سەرکۆمارو لەگەڵ حزبە سیاسییەکانی عەرەب دروستکرد.

رووداوەکانی ساڵی ١٩٦٦... ئایا ٦٦ چیە؟

لێرەوە بەکورتی دێمە سەر باسی باڵی م.س. جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد:

هەرچەندە مەلامستەفا دوای کۆنگرەی قەڵادزێ (شەشەمین کۆنگرەی پ.د.ك)و هێرشەکەی بۆسەر ماوەت و باڵی م.س.و هەڵاتنیان بۆ ئێران، دوای ماوەیەك هەموو هێزەکەیان لەسەر داوای عەباس ئاغاو رەزامەندی مەلامستەفا گەڕایەوە پاڵ شۆرش. ئەوەبوو هاتنە دۆڵەڕەقە, مام جەلال و کاك عومەر دەبابەو کاك حلمی عەلی شریف و کاك عەلی عەسکەری لەپەنا عەباس ئاغا رۆژگاریان بەسەردەبرد. مەلامستەفا لەرێگای پاراستنەوە زانیاری ئەوەی پێدەگات کەجەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد پەیوەندییان بەدەرەوە پچڕاوە، بۆیە ئەمە بەهەل دەزانێ بۆ لەناوبردنیان چونکە بەبڕوای ئەو، ئەم جەماعەتە لەداهاتوودا دەبنە هەڕەشەی گەورە بۆ سەر بنەماڵە.

مەلامستەفا بۆ بەرژەوەندی تایبەتی خۆی پاسەوانە تایبەتیەکانی نارد بۆ لای عەباس ئاغاو برادەرانی م.س. بەمام جەلال و عومەر دەبابەو عەلی عەسکەری و کاك حیلمی راگەیاندبوو کەبۆ بەرژەوەندی گشتی وای پەسەند دەکەم بێنە ئێرە لەحاجی ئۆمەران دانیشن. بۆ ئەم مەبەستە لەرێی رێکخراوەوە راستی ئەو وەڵامەیان پێگەیشت و بەپەلە ئاگادارکرانەوە کەداواکردنی مەلامستەفا بۆ پشوودان نیە. لەلایەکی‌تر عەباس ئاغا پێی راگەیاندن کەمەلامستەفا بڕیاری لەناوبردنی داون، بۆیە ئێوە لەبەرامبەر بەرژەوەندی و ژیانی خۆتان بەرپرسیارن، ئەوانیش پاش گفتوگۆ لەناو خۆیاندا گەیشتنە ئەو باوەڕەی کەئەمە پیلانەو بارزانی دەیەوێت لەو رێگایەوە تیرۆریان بکات، بۆیە دۆڵەڕەقەیان جێهێشت و بەنهێنی رایانکرد. مەلامستەفا کەئەمەی بیست زۆر توڕەدەبێت و یەکسەر چەند جامانەسورێك دەنێرێت بۆ هەڵوێست وەرگرتن بەرامبەر عەباس ئاغا، بەڵام سەرۆك هۆزێکی ناسراوی نیشتمانپەروەری ئاکۆیی و خاوەنی هێزێکی تایبەتی وا ئاسان نیە بۆ بارزانی کەبیکوژێت، بۆیە ئەو هەڵوێستەی عەباس ئاغا دەکرێ وەك داستانێك تەماشا بکرێت. پاش ماوەیەکی کەم لەسەرانسەری کوردستان دەنگوباسی راکردنی ئەم کۆمەڵە بڵاوبۆوە.

کاك عەلی مام رەزا کەکوڕی پورمە بەهۆی خزماتیەوە هاتوچۆمان هەبوو، بەڵام بەهیچ جۆرێك پەیوەندی سیاسیم لەگەڵدا نەبوو، لەگەڵ ئەوەی دەمزانی سەر بەباڵی م.س. جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەدە بەڵام نەمدەزانی پلەی حزبی چییە. دوای هاتنی مامەو حلمی، ئینجا زانیم کەلێپرسراوی رێکخراوی باڵی م.س. شەو لەناکاو کەهیچ ئاگام لەخۆ نەبوو کاك

حیلمیو عەلی مام رەزا هاتنە ماڵەوە بۆ لام لەبەغدا کەماڵمان ئەوکات لەئیسکانی غەربی بەغدابوو، بەگەرمی بەخێرهاتنم کردنو خۆشحاڵی خۆم بۆ دەردەبرینو رێزێکی زۆرم لێنان، پاشان روم لەکاك حیلمی کرد گوتم: پێشینان راستیان گوتوە: کێو بەکێو ناکەوێ بەڵام چاو بەچاو دەکەوێ، ئەوە وایکرد دەست بکەین بەوتوێژ.

سەرەتا کاك حلمی پرسیاری بارودۆخی خۆمی لێکردم، منیش بەدورودرێژی باسی خۆم بۆ کرد ئینجا گوتم: لەهیچ رویەکەوە کێشەم نییە، ئێستا مەکتەبی بازرگانیم هەیە لەباڵەخانەی بوننیە بەناوی (کمال للتجارة والقومسیون)و دوو وەکالەتم هەیە. گوتی: گومانم نییە شارەزاییەکی باشت هەیە بەرامبەر حوکمەتو خودی عارف خۆیو دەزانی چۆن بیر دەکاتەوەو هەڵوێستی بەرامبەر کێشەی کورد چۆنە. گوتم: عەبدولرەحمان عارف جیاوازییێکی زۆری لەگەڵ سەرۆکەکانی پێشوودا هەیە، چەند جار دووبەدوو لەکاتێکدا کەسوپاسالاری عێراق بووو ئێستا کەسەرکۆمارە، دەربارەی کێشەی کورد باسم لەگەڵ کردووە ئامادەیی تێدایە بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کوردو هەڵوێستی ئیجابیە، جیاوازی ناکات لەنێوان عەرەبو کورد. بەڵام عەبدولرەحمان، ژەنەراڵەکانی سوپا هێنایانە سەر تەختی دەسەڵات، ئەو شەوەی لەروسیا گەڕایەوە لەفرۆکەخانە بەچاوی خۆم سەرنجمدا چۆن عەبدولرەزاق نایف دەستیگرتو لەگەڵی رۆیشت، لەکاتێکدا عبدالرحمن بەزازو عەزیز عەقیلی دانیشتبوون، واتە عەبدولڕەحمان عارف دەسەڵاتی تەواوەتی بەسەر کورسیەکەیدا نییەو ناتوانێت بەبێ فەرمانی ژەنەراڵەکانی سوپا بڕیارێك بدا بەتایبەتی عەبدولرەزاق نایف.

گوتی: ئێمە سەرپەرشتی شۆڕشێکمان کرد توانیمان لەماوەیەکی کەمدا بەشی زۆری جەماوەر لەدەورویپشتی رێکخراوی پارتی کۆبکەینەوەو هێزی پێشمەرگەمان بەجۆرێك رێکخست کەدوژمنمان سەرسام کرد، بەڵام بارزانی هێزی هۆزەکانی کۆکردەوەو هاتە سەرمان ئێمەش بۆ بەرژەوەندی گشتی نەمانویست رووبەڕووی بوەستینو شەڕی لەگەڵدا بکەین تاکو ریسەکەمان نەبێتەوە بەخوری، ئێستا بارزانی بەو عەقڵیەتە خێڵەکییەی خۆی دەسەڵات بەڕێوەدەباتو بارودۆخەکە بەرەو هەڵدێر دەبات، ئەو دکتاتۆریەتەی بارزانی بۆتە هۆی ئەوەی تێکڕای ئەندامانی پارتیو هێزی پێشمەرگە داوامان لێبکەن بێینە لای ئێوە بۆ گفتوگۆو دۆزینەوەی رێگەچارە. ئێمە بەناوی م.س. هاتووین کە لەگەڵ حکومەت دانوستان بکەین، ئەگەر هەڵوێستیان ئیجابی بێتو لەماوەیەکی کەمدا دان بەمافی کورددا بنێنن، ئەوا دەتوانین کوردستان لەدەسەڵاتی خێڵەکی رزگار بکەینو، ئەگەر هەڵوێستیان سلبی بێت یەکسەر بەغدا بەجێ دەهێڵینو چۆن هاتوین ئاواش دەگەڕێینەوە. ئینجا گوتی: بۆیە بەنهێنی روومانکردۆتە لای تۆ بۆ ئەوەی بچیت چاوت بەخودی سەرۆك عەبدولرەحمان عارف بکەوێت تا لەهەڵوێستی ئێمە ئاگاداری بکەیتەوە، ئێمە چاوەڕوانی وەڵامین.

لەگەڵ کاك عەلی مام رەزا رۆیشتم بەرەو ماڵیان کە لەگەڕەکی بغداد جدیدە بووو، چومە خزمەتی مام جەلال، دوای سڵاوو وتوێژ دەربارەی بارودۆخی ئێستاو هەموو ئەو باسانەی کەکردم لەگەڵ کاك حلمی، هەموویم وەکو خۆی بۆ باسکرد. مامە گوتی: ئایا ژەنەراڵەکانی سوپا باوەڕیان بەدیموکراتیەت هەیە، دان بەمافی کورددا دەنێن، پشتگیریمان دەکەن، کێشەی کورد جێبەجێ دەکەن، هەڵوێستیان دەبێت، ئیجابی یا سلبی دەبێت؟ گوتم: الیس الصبح بقریب، ئەگەر رووبەڕوویان ببنەوە ئەوجار تێدەگەی حوکمەتێکی سەربازیە، بەڵام خودی عەبدولڕەحمان دەیەوێ کێشەی کورد چارەسەربکاتو من شایەتی بۆ ئەوە دەدەم.

سەعات یەکی شەو هاتینەوە بۆ ماڵی خۆمانو تا سەعات سێی بەیانی لەگەڵ کاك حلمی قسەمان کرد. بۆ بەیانی چووم بۆ لای عەبدولڕەحمان عارفو هەموو قسەکانی مام جەلالو حلمی عەلی شەریفم بۆ باسکرد. دوای ئەوە ئاگادارم کردن کەبۆ نانی نیوەڕۆ لەماڵی عەبدولرەحمان جەلیل کەمەلامستەفا ناوی لێنابوو جەلیل چەرمەگا دەعوەتنو ئێوارەکەی

سعات چوار لەکۆشکی کۆماری لەگەڵ سەرۆك کۆدەبنەوە. ئینجا بۆ دووەم جار لەماڵی کاك عەلی سەردانی مام جەلالم کرد، دەقی قسەکانم بۆ گێڕایەوە گوتم: عەبدولرەحمان عارف خۆشحاڵی خۆی دەربڕی بۆ ئەم قسانەو سڵاوو ڕێزی هەبوو، هەروەها بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی عبدالجلیل ئەحمەدو بەڕێوەبەری استخباراتی سوپا شەفیق دەراجی کەوتنە جموجوڵو زۆر بایەخیان پێدا، هەموومان لەسەر ئەوە کۆکبوین کەئەم هەلە لەکیس نەدەین بگرە عەبدولڕەحمان گوتی: دەبێ هەموومان بایەخ بەم ڕووداوە بدەین بۆ جێبەجێکردنی. لێپرسراوانی سوپا بەشدارن، پێم وایە کۆبوونەوەکەی سبەی ئێوارە زۆر فراوان دەبێت.

گەڕامەوە ماڵەوە، کاك حلمی چاوەڕوانی دەکردم، ئاگادارمکردو پێم ڕاگەیاند کەئەم میواندارییە بۆ گفتوگۆیە، بۆیە لەدامودەزگای ئەمنی هەردوو بەش ئەمنو استخباراتو نوێنەری سوپا بەشداردەبن، ئەوانە بگەنە باوەڕ کەئەم کێشەیە بەم جۆرە جێبەجێ دەبێت ئەو کاتە سەرۆك یەکسەر ڕەزامەندی نیشاندەدات.

لەکاتی دیاریکراودا گەیشتینە بەردەرگای ماڵی عەبدولجەلیل ئەحمەد، هێشتا لەئۆتۆمبیلەکەی دانەبەزیبووین یەکسەر بەپێرمانەوە هاتن بەجۆرێك پێشوازییان لێکردین کەجێی سەرسوڕمان بوو لای پاسەوانەکانی. بەئۆتۆمبیلێکی ڤۆکس واگن سێ کەس دابەزین: مام جەلالو حلمیو من. لەو لێپرسراوانەی پێشوازییان لێکردین شەفیق دەراجیو عەبدولرەزاق نایفو عبدالجلیل ئەحمەدو چەند کەسێکی تر کەناوم لەبیرنەماون، ڕێزێکی تایبەتییان لێگرتین، دوای سڵاوو چاکو چۆنیو نانخواردن، دەربارەی هاتنیانو بارودۆخی ئێستاو کێشەی کوردو دەستێوەردانی دەرەوەی وڵات، ماوەی سێ سەعات گفتوگۆ کرا. بەندە لەماوەی ئەم سێ سەعاتە ڕەنگە هەر دە دەقیقە قسەم کردبێت, من گوێم دەگرت، کاك حلمی دووجار بەنهێنی ئاگاداریکردم کەئەگەر ئەوان رازیبن با وێنەمان نەگرن، وەڵامم دایەوە ئەمانە ئاسایشن لای ئەمان ئەمە زۆر گرنگەو منیش حەز بەوێنەگرتن ناکەم.

مام جەلال لەکۆبۆنەوە سێ سەعاتییەکەدا لەسەر کێشەی کورد گوتی: ئێمە سەرۆك هۆزێك نین، نەهاتوین چەکتان بۆ هەڵگرین یان داوای هیچ یارمەتیەکتان لێبکەین، ئێمە نوێنەرین بەناوی گروپێکی سیاسی کوردییەوە هاتووین، خاوەن بیروباوەڕینو بەدڵێکی پاکو بەئیمانەوە هاتوین کە لەگەڵ حکومەتی عەبدولرەحمان کۆببینەوە بۆ جێبەجێکردنی کێشەی کوردو دانانان بەمافی ڕەوای کورد، کەئەمە لەدواجاردا دەبێتە مایەی گۆڕانکاری لەسەرانسەری عێراق، یارمەتیدانو هۆکاری بەهێزبوونو پشتگیریمان ئەوەیە کەئایا ئێوە گەیشتوونەتە ئەو باوەڕەی بەشەڕ ناتوانن دەست بەسەر کوردستاندا بگرنو کێشەی کورد کۆتایی پێ نایەت، عێراق پێکهاتووە لەدوو نەتەوەی کوردو عەرەب, ئایا ئێوە گەیشتونەتە ئەو باوەڕە؟ ئەگەر وەڵامتان سلبی بوو ئێمە چۆن هاتووین ئاواش دەگەڕێینەوە، ئەگەر وەڵامتان ئیجابی بوو بەردەوام دەبین لەوتوویژو گفتوگۆو کێشەکەمان زۆر بەئاسانی جێبەجێ دەکەینو ئەنجامەکەی سوودبەخش دەبێت بۆ هەموو دانیشتوانی عێراق.

قسەی نوێنەرانی حکومەت لەچەند خاڵێك لەیەکچوون کەدیاربوو پێشتر لەنێوان خۆیاندا قسەیان لەسەر کردبوو کەبریتی بوو لە: لەسەدی چەندی دانیشتوانی باکوری عێراق لەگەڵ ئێوەدان؟ هێزی پێشمەرگەتان چەندە؟ چۆن دەتوانن بەرامبەر بارزانی ڕاوەستن کاتێك بارزانی لاوازبوو؟ ئەو کاتە ئێران دەوری چۆن دەبێت؟ ئێوە چیتان لەئێمە دەوێ؟ وەڵامی مامەو حلمیش بەم جۆرە بوو: دان بەمافی کوردو کێشەی کورددا بنێن، ئەو کاتە ئێمە گەورەترین هێز دەبین لەکوردستاندا، هەر کاتێك ڕژێمی شا کێشەمان بۆ دروست بکات ئێمەش کێشەی بۆ دەنێینەوە.

ئینجا مام گوتی: کاك ڕەفیق من ئەو دانیشتنانەم زۆر دیوە بەم جۆرەی ئێستا بەگەرمی گفتوگۆیان لەگەڵدا کردووم بەڵام زۆری پێنەچوە وەڵامەکەیان بەفرۆکە داوینەتەوە، وادیارە ئیشمان بۆ دەکەنو ڕێزێکی تایبەتی تۆ دەگرن، بۆیە

ئەگەر بتوانیت بەقسە خۆشەکانی خۆت لەگەڵیان بدوێیت بۆ بەردانی برادەرەکانمان، ئەگەر بێتو بتوانیت ئەمە بکەیت ئەوا لەهەموو روێکەوە ئێمەو تۆ سودبەخش دەبین.

چومە نێوان کاك عبدالجلیل ئەحمەدو شەفیق دەراجی گوتم: تکایەکم هەیە لای بەرێزتان بۆ منە، ئەگەر بەدەممەوە بێن ئەوا لەناو خەڵك دەگۆرێیتو بەباشی باسی ئەم هەڵوێستەم دەکەنو، بەناوی منەوە تەواو دەبێت چونکە کەس نازانێت ئەم کارە بۆ مامەو حلمی کراوە، ئینجا گوتم: جەلالو حلمی داواکارییەکان هەیە لای بەرێزتان ئەویش ١١ کەسیان گیراوە کەسەر بەرێکخراوی خۆیانن، بریاری بەردانیان بدەن لای ئەوان زۆر گرنگە، بۆ ئێوەش زۆر ئاسانە، بەردانیان دەبێتە مایەی نزیکبوونەوەی باوەڕو بەهێزکردنی پەیوەندیتانو، هەر کاتێك لەگەڵیاندا رێککەوتن دەتوانن لەجیاتی ١١ کەس کەبەرتانداون ١١١ کەسیان لێبگرنەوە. بەبێ لێکۆڵینەوە بریاریاندا هەر ١١ کەسیان بەربدەن، من بۆ جێبەجێکردنی ئەو خاڵە گرنگە مامەوەو چومە ئاسایشی گشتی، سوپاس بۆ یەزدانی مەزن بەربوون. ئەوەی لەبیرم ماوە ناوی دوو لەو برا بەرێزانەیە، یەکێکیان لە لەندن نیشتەجێیەو خاوەنی چەند ملیۆنێك پاوەنە کەلەم دواییە هاتبوو بۆ سلێمانی خۆی پێنیشان نەدام! دووەمیان برای بەرێزو رۆشنبیرو نیشتمانپەروەرو سیاسەتمەدار پزیشکی ناسراو کاك فوئاد خۆی لەکاتێکدا ئەم کارە ناکەمە هی خۆم، چونکە لەسەر داوای حلمیو مامە بەربوون.

تێبینی

١–کوردەواری دەڵێت تەرت بکەمو قوتت بدەم. دانیشتنەکە بەم شێوەیە سەرنجی راکێشام، مام جەلالو کاك حلمی وام دانان ئەمانە مامۆستا یا کاربەدەستی گەورەن، یا دکتۆرنو بەرامبەرەکانیان تەندورستیان باش نییە، بەجۆرێك لاوازو بێدەسەڵاتو فەقیربوون جارجار دەمویست لەجیاتی ئەوان قسە بکەم. هەرچەندە لەپەنجاکانەوە هەردووکیان دەناسم. بەڵام تا ئەو کاتە نەمدەزانی بەرامبەر بەبێگانە چەند بەهێزن. لەو کاتەدا خۆم بەخۆم دەگوت رەفیق عەیبی ئەم دوو کابرایە ئەوەیە رەگەزیان کوردە.

٢– شەو درەنگ گەڕامەوەماڵەوە بەدوورودرێژی هەموو روداوەکانم بۆ دایکمو هاوسەرەکەمو کمال گێرایەوە، پێم وابوو دوارۆژم زۆر تاریك دەبێتو ئەمەی من پێی هەستام کارێکی خەتەرناکە بۆیە بریارمدا ئاگادریان بکەم. پێشەکی لەگەڵ کاك عەلیدا قسەم کرد، ئەویش وای پەسەندکرد کەکاك حلمیو مامە ئاگاداربکەمەوە کەبۆ کاك حلمیم باسکرد گوتی: ئێمە بەبریاری گشتی ئەم رێگایەمان گرتۆتەبەرو خۆت دەزانی ئێمە نوێنەرین, گومانم نییە تووشی تەنگوچەڵەمەیەکی گەورە دێین لەراستیشدا کارێکی خەتەرناکە، بەرای من دوو کێشەی گەورەمان دێتە پێش: یەکەم لەگەڵ بارزانی، دووەم لەگەڵ حکومەت کەتۆ بەهیچ جۆرێك ئاگادارنیتو تاوانبارنیت، ئێمە لەهەموو رووێکەوە یارمەتیت دەدەین پشتگیریت دەکەین. راستیانکرد, ئەم قسەیان بردەسەر بەدڵو بەگیان بەهیچ جۆرێك جیاوازییان لەگەڵ مندا نەکرد.

من ئاگادار نەکرابووم، خۆیان ئەو رێگایان گرتەبەر، چ باڵی م.س. یا حکومەت، گومان نییە لەوەی ماوەیەك بوو باڵی م.س. بەنهێنی لەگەڵ حکومەتی عارف پێوەندییان هەیەو هەردوولا بەندەیان دەستنیشانکردووە بۆ ئەوەی بگەنە یەك، چونکە یەکەم سەعات کەئاگاداری کاربەدەستانی حکومەتم کرد لەسەرو هەموویانەوە سەرۆك عەبدولرەحمان عارف, رەزامەندی خۆی پیشاندا بۆ کۆبوونەوەهەڵوێستو بۆچوونو پلانی رژێم ئەوەبوو کەسەرانسەری کوردستان هێزی سێهەم لەو هۆزانە پێکبهێنن کە لەیەکەم رۆژی شۆرشی ئەیلولی ١٩٦١ چەکیان رووبەرووی حکومەت هەڵگرتووە، بۆ ئەم مەبەستە لەرێگای بەندەوە پێوەندیم بەچەند سەرۆك هۆزێك کرد وەکو هۆزی پشدەر، چەند نووسراوێکم لەرێگای کمالی برام ناردو

دووجار بەخۆم چووم بەنهێنی چاوم پێیان کەوت, لەئەنجامی ئەم هەوڵدانە سێ کەسیان بەناوی نوێنەری هۆزی پشدەر تەشریفیان هێنایە بەغدا کەئەم بەڕێزانە بوون: بابەکر محمود حاجی ئاغا میراودەلی, هەمزە باپیر بابەکرئاغا میراودەلیو حەسەن ئەحمەد ئاغای بیشیر میراودەلی. هەڵوێستو بۆچوونو پلانی رژێم وابوو کەسەرانسەری کوردستان هێزی سێهەم لەو هۆزانە پێکبهێنن کە لەیەکەم رۆژی شۆڕشی ئەیلولی ١٩٦١ چەکیان رووبەرووی حکومەت هەلگرتووە، بۆ ئەم مەبەستە لەرێگای بەندەوە پێوەندیم بەچەند سەرۆك هۆزێك وەکو هۆزی پشدەر، چەند نووسراوێکم لەرێگای کمالی برام و دووجار بەخۆم چووم بەنهێنی چاوم پێیان کەوت, لەئەنجامی ئەم هەوڵدانە سێ کەسیان بەناوی نوێنەری هۆزی پشدەر تەشریفیان هێنایە بەغدا کەئەم بەڕێزانە بوون: بابەکر محمود حاجی ئاغا میراودەلی, هەمزە باپیر بابەکرئاغا میراودەلیو حەسەن ئەحمەد ئاغای بیشیر میراودەلی.

میواندارییێکی بێوێنەیانکردنو رێزێکی تایبەتیان لێنان، لەگەڵ زۆربەی کاربەدەستانی میری کۆبوونەوە لەوانە: سەرکۆمار عەبدولڕەحمان عارفو وەزیری ناوخۆو سوپاسالارو بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتیو بەڕێوەبەری دەزگای سوپاو چەندین کاربەدەستیتر.

لەیەکەم کۆبوونەوەیان لەگەڵ کاربەدەستانی رژێم, هەموویان چ بەنوسین یان بەقسە بەدوورودرێژی باسی بارودۆخی ناوچەی پشدەرو بێتواتەیان دەکرد. دەیانگوت لەو رۆژەی مەلامستەفا نوێنەری تایبەتی خۆی, حەسۆ میرخان بەکاربەدەستی ناوچەی پشدەرو عەلی شەعبان بەکاربەدەستی بێتواتەو رانیە دانا, ئەم دوو تاوانبارە بەجۆرێك ئازارو ئەشکەنجەی دانشتوانی ناوچەکە دەدەن کەهەرچی خودا پێی ناخۆشە دەیکەن، لێپرسراوانی حکومەت گوتیان: ئێمە بۆ ئەوەی بەرهەڵستی لەم دوو تاوانبارە بکەین، بۆ بەرژەوەندی عێراقو بەتایبەتی ناوچەی پشدەرو رانیە، ئامادەین بەهەموو توانایەك یارمەتیتان بدەین، باشترینو چاکترین رێگاچارە ئەوەیە خۆتان حوکمی ناوچەکەتان بکەن وەکو ساڵانی ١٩٣٦-١٩٤٢، هەمو کاربەدەستان لەخۆتان بێت, قائمقامو بەڕێوەبەری ناحیەو سەرۆك شارەوانیو رابەری پۆلیسو، بەهێزی چەکداری خۆتان ناوچەکە بپارێزن.

نوێنەرانی پشدەر گوتیان ئەو پلانەی ئێوە بەتەواوەتی چارەسەری بارودۆخی ئێستای ناوچەکە ناکات, بەڵکو ئاڵۆزتری دەکات، چونکە بەبێ یارمەتی ئێوە هیچمان پێناکرێتو کەیارمەتیمان لەئێوە وەرگرت ئەوا ئێمە چووینە خانەی فرسانەکان. ئێوە ئەگەر دەتانەوێت نوێنەرانی مەلامستەفا نەك هەر لەپشدەرو رانیە بەڵکو لەسەرانسەری کوردستان کەسیان لەدەورووپشت نەمێننو دانیشتوانی ناوچەکە بەتێکڕایی رووبەڕوویان راوەستن ئەوا کێشەی کورد لەرێگای جەماعەتی جەلال تاڵەبانی جێبەجێ بکەن، ئەو کاتە هەموو دانشتوانی کوردستان لەرۆشنبیرو نیشتمانپەروەرو دڵسۆزان, ئینجا ئێمەو هەموو هۆزەکان بۆ بەرژەوەندی گشتی بەتایبەتی بۆ بارودۆخی ناوچەکە بەتێکڕایی پاڵپشتی جەماعەتی جەلال تاڵەبانی دەبین، دوای ماوەیەکی کەم ئارامی بۆ ناوچەکە دەگەڕێتەوەو بارزانی تەنها یارمەتی دەرەوەی بۆ دەمێنێو لەناوەوە خەڵکێکی بێگانەو زۆر کەمی بەدوا دەکەوێت.

ئەم وەڵامە وای لەکاربەدەستانی میری کرد کۆبوونەوەیتر لەنێوان خۆیاندا بکەن کە لەئەنجامدا دوو بۆچوونیان هەبوو، یەکەم: بۆچوونو هەڵوێستی نوێنەرانی پشدەریان پەسەندکرد بەتایبەتی عەبدولڕەحمان عارف کەزۆری لەلا گرنگ بوو، بەڵام پشتگوێ خرا. دووەم: بەخەتەرناکیان زانی بەمجۆرە جەماعەتی مام جەلال بەهێزبێت.

تێبینی

١- بۆ ئەم نەخشەیەی میری پەیوەندیم بەجەنابی عەباسی مامەندئاغا سەرۆک هۆزی ئاکۆ کرد بەڵام بەهیچ جۆرێک بەپیر ئەم هەڵوێستە نەچوو بەڵکو دژی راوەستا.

٢- هەروەها پەیوەندیم بەجەنابی شێخ لەتیفی شێخ محمودەوە کرد فەرمووی باوی ئەو جۆرە نەخشانە نەماوە, دونیای ئیمرۆ جیاوازەو جەماوەر بەتایبەتی داوای کێشەی کورد دەکات بۆ جێبەجێکردنی.

٣- ئەم هەڵوێستە بەتەواوەتی پوچەڵ بووەوە، خۆم دەوری سەرەکیم هەبوو، ئەوانەی رێنموییان دەکردم مامۆستای بەرێز ئیبراهیم ئەحمەد بوو.

٤-حکومەت ئاگاداری کاروباری حەسۆ میرخان و عەلی شەعبان بوو, مەلامستەفاش باسی بارودۆخی ناوچەکەی بۆکرابوو کە پێویستە لەجیاتی حەسۆ میرخان یەکێکیتریان بۆ بنێرێت، چونکە تاوانەکانی یەجگار زۆر زەقە. بەڵام وەڵامی مەلامستەفا هەر ئەوەبوو: ناوچەکەتان پیاوی تێدا نییە، ئێوە خراپن، هەر حەسۆ میرخان بۆ ئێوە باشە، دووجار لەسەردانی هاوڵاتییانی ناسراودا بۆ لای مەلامستەفا پێی گوتبوون: ئێستا دەنێرم بەشوێنیدا چارەسەری دەکەمو سزای دەدەمو یەکێکیترتان بۆ دەنێرم. کەنوێنەران دەگەڕانەوە قسەکانی بارزانییان بەخۆشییەوە بڵاودەکردەوە، راست دەینارد بەشوێن حەسۆدا، ئەویش دەستکەوتی مانگێکی دەبرد بۆ ئدریس بارزانی, کاتێک حەسۆ دەگەڕایەوە لەجاران زیاتر ئازارو ئەشکەنجەی خەڵکی دەدا, دەستی دەکرد بەپارە کۆکردنەوەو دزیو دادگاییکردنی خەڵک. خودای مەزن بەجۆرێک تۆڵەی خەڵکی لێسەندەوە کەئێستا گۆڕی پیسە تا کوڕەکانی بچنەسەری، عەلی کوڕیشی بەفەرمانی نێچیرڤان شەڕی قەڵادزێی بەپارە کرد کەسەرەتای شەڕی ناوخۆبوو لەدوای راپەڕینەوە.

عەبدولرەحمان عارف و هۆی چارەسەرنەکردنی کێشەی کورد

یەکەم سەرکۆمار کە لەعێراقدا حوکمی عێراقی گرتبێتەدەست و هیچ جیاوازییەکی لەنێوان کوردو عەرەبدا نەکردبێت، ئەم زاتە گەورەبوو، هەموو هەڵوێستو بیروباوەڕو بۆچوونی ئەوەبوو کێشەکانی کەهەیە بەتایبەتی هی کورد چارەسەر بکات، بۆ ئەم مەبەستە پشتگیری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی جەنابی د. عەبدولرەحمان بەزازی کرد بۆ لێکۆڵینەوەو وتوویژو سەلماندنی مافی کورد، ئەویش لەرێگای خۆیەوە هەوڵێکی زۆریداو، لەو کاتەی ژەنەراڵەکانی سوپا حوکمیان بەدەست بوو لەپشت عەبدولرەحمان عارفەوە لەبارودۆخی ئەو رۆژەدا گوتی: ئەگەر بەپەنجەی دەست چەکدار لەم شاخانە بمێنێت، کێشەکە بەشەڕ کۆتایی نایەت.

لەسەردەمی بەزازدا کەبڵاوبووەوە دەبێت کێشەی کورد بەئاشتی جێبەجێ بێت، ژەنەراڵەکان قینو رقیان لێ هەڵگرت، بەجۆرێک لەدژی ئەو رۆشنبیرو سیاسەتمەدارە راوەستان، ئەگەر دوور نەخرابایە، لەوانەبوو بەنهێنی تیرۆری بکەن، هەموو ئەو حزبە سیاسیانەی کەنیازی ئەوەیان بوو بەکودەتا بێنە سەر حوکم بەنهێنیو ئاشکرا بەناڕەوایی دەریانبڕی کەبەزاز مرۆڤێکی کۆنەپەرستەو دەیەوێت عێراق بکاتە دوو پارچە.

عەبدولڕەحمان عارف وەکو سەرۆکەکانیتر، ژەنەراڵەکان چواردەوریان گرتبوو, بەسەر ئیشوکاریدا زاڵبون, توانای ئەوەی نەبوو بڕیاری یەکلاخەر بدات, ئەوەندە بێدەسەڵات بوو بەرامبەر ژەنەراڵەکانی ناچاربوو لەهەموو شتێک پرسیاریان پێ بکات، هەرچی حزبە ناسیۆنالیستە عەرەبییەکانیشە ئەوا نەیاندەویست کێشەی کورد چارەسەر بکرێت بەڵکو هەموو هەوڵێکیان بۆ ئەوەبوو کورد لەعێراقدا رەش بکەنەوە. بۆیە عەبدولرەحمان عارف تووشی گرفتی گەورەبوو. بۆیە حزبەکان لەهەوڵی جدیدابوون بۆ ئەوەی بێنە سەر حوکمو عەبدولرەحمان عارف لەدەسەڵات دووربخەنەوە، بەڵام ئەو پێی وابوو

گاردی کۆماریو هەموو سەرۆکەکانی دەزگاکانی ئاسایش پشتگیری دەکەنو لەگەڵیدان بەتایبەت بڕوای بەعەبدولرەزاق نایف بوو.

شایەنی باسە لەو کاتەدا ناصریەکانیش لەجموجوڵی گەورەدابوون بۆ کودەتا، پڕوپاگەندەی ئەوەیان دەکرد کەئەوان ئەگەر دەسەڵات بگرنە دەست دەتوانن کێشەی کورد بەئاشتی چارەسەر بکرێ. بەعسیەکانیش بەهەمان شێوە لەجموجوڵی ئاشکراو نهێنیدابوون بۆ هەمان مەبەست، بۆیە سەریان بەهەموو کونو قوژبنێك دەکرد بۆ گەیشتن بەم ئامانجەو پڕوپاگەندەی ئەوەیان دەکرد کەکێشەی کورد یەکەم گرفت دەبێت چارەسەری بکەن.

لەو ماوەیەدا هەرجموجوڵێکی نهێنی دژی عەبدولرەحمان عارف کرابا، ئەحمەد حەسەن بکر ئاگاداری دەکردەوە، بۆ نموونە: کاتێك، عارف عەبدولرەزاق ویستی کودەتا بکات، بەعسیەکان بەهەموو توانایەکیانەوە پشگیری عەبدولرەحمانیان کردو نەیانهێشت ئەو پلانە سەربگرێت، عبدالرەزاق پاش گیرانی عەبدولڕەحمان بڕیاری بەردانیدا، کەئەمە نیشانەی لەخۆبردوویی‌و دڵفراوانییەتی.

تێبینی

١- هەموو ئەو هەڵوێستو پیلانەی لەسەرەوە بەکورتی باسمکردن لەلایەن دەزگاکانی ئاسایشی دەوڵەتەوە ئاشکراو زانراون، ئەوانیش چ بەتەلەفۆنو چ بەنامە ئاگاداری عەبدولرەزاق نایف، سعدون غیدان، شفیق دراجی، ئیبراهیم داود، عبدالجلیل ئەحمەدیان دەکردەوە، ئەوانیش کەموزۆر ئاگاداری عبدلڕەحمان عارفیان دەکرد کەبارودۆخەکە بەتەواوەتی لەبەرژەوەندی جەنابیاندایەو ئاسایشی گشتی توانیویەتی هەموو جوڵەیەك کۆنترۆڵ بکات. لەشەوی کودەتادا سەعات ١٢ عەبدولجەلیل ئەحمەد چووە لای عەبدولرەحمان عارف لەکۆشکی کۆماریو پێی راگەیاند کەئەمشەو کودەتا دەکرێتو بەڵگەی تەواوم بەدەستە، عەبدولرەحمان عارف گوتی ئێمە تەواو ئامادەین.

سەرباریشی، کودەتا ئەنجامدراو سەرکەوتووبوو، هەموو ئەوانەی لەدەورووپشتو دۆستی عبدوڕحمان بوون هەموویان بەشداری کودەتاکەبوون تەنها عبدالجلیل ئەحمەد نەبێ، ئەویش لەبەرئەوەی دەستی هەبوو لەناکۆکیو دووبەرەکی نانەوە لەنێوان باڵی م.س. بارزانیدا لەسێدارەیان نەداو بەریانداو، بیستم کەسەدام ئوتومبێلێکی بەدیاری بۆ ناردبوو.

چەند سیاسەتمەدارێکی کوردیش دەوریان لەو کودەتایە هەبوو، چونکە وایاندەزانی لاوازی عبدالرحمان عارفە کەکێشەی کورد چارەسەر نابێو ئەگەر لەدەسەڵات دووربخرێتەوە ئەوا زەمینەی چارەسەر دێتە پێشەوە. هەموو ئەو ئەفسەرانەی ئەو تاوانە گەورەیان کرد عێراقیان بەگورگان سپاردو، بەدەستی خۆیان دەسەڵاتیان تەسلیم بەبەعس کرد، لەدواجاریشدا خۆیان بەدەستی بەعس تیرۆرکرانو تەنها ئیبراهیم داود نەبێت کەسەرلەشکری کۆشکی کۆماری بوو.

٢- لە١٤ی تەمووزی ١٩٥٨ـەوە تاکو ئێستای ساڵی ٢٠٠٠، چوار هەلی گەورە بۆ کورد هاتۆتە پێش بۆ ئەوەی کێشەی کورد بەئاشتی چارەسەر بکرێ، بەڵام بەداخەوە سەرکردایەتی کورد نەیتوانیوە وەك پێویست کەڵك لەو هەلانە وەربگرێت، بەڵکو زۆر جار بەهەڵە مامەڵە لەگەڵ بارودۆخەکە کراوە وەك چۆن لەگەڵ عبدالکریم القاسم کرا. خۆ ئەگەر لەسەردەمی عبدالڕەحمان عارفدا هەردوو باڵی شۆڕش لەگەڵ حکومەت گفتوگۆیان کردبا، ئەوا بەدەسکەوتی گەورەوە دەگەڕانەوە. بۆ نموونە: کاتێك عبدالرحمان عارف سوپاسالاری عێراق بوو چومە خزمەتی لەماڵەوە، دوو سەعات دووبەدوو گفتوگۆمان لەسەر بارودۆخی عێراق کرد, پێی گوتم: رەفیق ئەگەر دەسەڵاتی تەواوم بەسەر عێراق هەبێت، ئەوا دڵنیابە کێشەی کورد

بەئاشتی چارەسەردەکەم، چونکە بەشەڕ کۆتایی نایەت، بەڵام ئایا بەڕای تۆ بارزانی واز لەیامەرتیو کلکایەتی بۆ ئێرانو ئیسرائیل دەهێنێت، چەند حەز دەکەم هەردوولا

جەلال تاڵەبانیو مەلامستەفا پێکەوە بێن بۆلام تا کێشەکە چارەسەر بکەین.

بەگشتی لەناو سەرکردایەتی عبدالرحمان عارف دوو بۆچوون بەرامبەر بەکێشەی هەبوو: ١-عبدالرحمان عارفو بەشێك لەژەنەراڵەکانی سوپا وەکو ئیبراهیم فیصل الانصاری, بۆ بەرژەوەندی گشتی عێراق وایان بەباش دەزانی کە بەهەموو تواناکەوە پشتگیری لەباڵی م.س. جەماعەتی مام جەلال بکەنو یارمەتییان بدەن تا دەسەڵاتیان بەسەر هەموو کوردستاندا بڕوات، چونکە بەبڕوای حکومەت ئەوانە هیچ پەیوەندیەکیان بەدەرەوە نەبوو.

٢- دەسەڵاتی گەورە هی سەرکردە گەورەکانی سوپا بوو کە لەعەبدولرەحمان عارف بەهێزتربوو کەئەمانە پێیان وابوو ئەگەر جەماعەتی مام جەلال دەسەڵات بەسەر کوردستاندا بگرن ئەوا هەڕەشە لەبەرژەوەندیەکانی عەرەب دەکەن، چونکە ئەمان پارتێکی ڕێکخراوو نەتەوەیین. لەلایەکیترەوە بەم شێوەیە بارزانی ئەوەندە لاواز دەبێت کەخۆی دەخاتە ناوباوەشی شاو ئیسرائیل، سەردەستەی ئەم رایە عبدالرزاق نایف بوو. بۆیە ئەم رایە نەیهێشت جەماعەتی مام جەلال بەهێزبن، لەبەرامبەردا جەماعەتی مام جەلال ئاگاداری ئەوەبوون کەگۆڕانگاری لەدەسەڵات بەڕێوەیە، بۆیە پێیان وابوو هەر گۆڕانێك ڕوویدات، کێشەی کورد چارەسەر دەبێت.

کودەتای تەمووزیساڵی ١٩٦٨

لەبەرگی یەکەمدا باسی ئەوەم کرد کەسەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران عبدالرزاق نایف لە٣٠/تەمووز/١٩٦٨ لەدەسەڵات دورخرایەوە، ئەوەبوو بەعسیەکان دەسەڵاتیان گرتەدەست، بەهۆی ئەوەی ڕابردوویان بەرامبەر بەگەلی عێراقو کورد بەتایبەتی ئەوەندە پیس بوو، لەکاتی گرتنە دەسەڵاتیاندا جەماوەریان ئێکجار کەم لەگەڵ بوو بەتایبەتی کورد کە بەپەنجەی دەست دەژمێردران، بۆ نموونە لەهەموو ڕێکخراوەکەیاندا یەك بەڕێوەبەری ناحیەی کوردیان هەبوو.

بەعسیەکان پێش هاتنیان بۆ سەر دەسەڵات پەیوەندی نهێنیان بەهەردوو باڵی پارتیەوە (بارزانیو م.س.) هەبو، بەڵام باڵی م.س. بەجۆرێك لەگەڵ ڕژێمی بەعس لەیەکتری نزیکبوونەوە کەهەڵوێستی سیاسییان تا ڕادەیەکی زۆر وەك یەك بوو. سەرەتا جێی سەرسووڕمان بوو کەبەعسیەکان بەو شێوەیە پشتگیری ئەو جەماعەتەیان دەکردو، بەهەڕەشەیان نەدەزانی بۆ سەر خۆیان. بەڵام هەر زوو دوای ساڵو نیوێك ئەو شهر العسله کۆتایی هاتو گومان کەوتە نێوان هەردوولا.

بەعسیەکان لەکوردستاندا توانییان دەست بخەنە ناو باڵی م.س. بەو نیازەی دووبەرەکیو ئاژاوە بنێنەوە. بۆیە بەئاشکرا پشتگیری تارق ئەحمەد داودیان کرد (لەبەرگی یەکەمدا باسمکردووە). هەرچەندە بەعسیەکان پیلانو نەخشەیان بەهۆی دەسەڵاتە فراوانەکەیانەوە ورد دراێژرابوو، بەڵام بۆیان نەچووەسەرو خراپ بەسەریاندا شکایەوە، ناچاری وای لێکردن کەپاکانە بۆ خۆیان بکەنو بڵێن ئەم کارە ئەفسەرێك پێی هەستاوە ئێمە سزای دەدەین کەوا لەخوارەوە بەکورتی بۆ خوێنەری بەڕێزی ڕووندەکەمەوە کەهەڵوێستی مام جەلال لەسەرەتادا لەگەڵ بەعسیەکاندا چۆن بوو پاشان چۆن بەپلەی ١٨٠

بایدایەوە بۆ دژایەتیکردنی توندی بەعسیەکان.

لەسەر داوای برای گەورەم مام جەلال هاتمە کەلارو لەماڵی حەمەی مام وەلی کۆبووینەوە، دوای تەواوبوونی کۆبوونەوەکە یەکسەر گەڕامەوە بۆ بەغدا. لەوێ چاوم بەبەشی زۆری سەرکردە بەعسیەکان کەوتو دەقی قسەکانی مام

جەلالم پێ ڕاگەیاندن. پێم گوتن مام جەلال تووڕە بووە بەجۆرێك رقی هەستابوو وایدەزانی مـن ئـەوەم کـردووە دەیگـوت: ئێستا کەمانگی یەکی ساڵی ١٩٦٩یە، بەزووترین کات چارەسەری ئەو باروۆدخە نەکەن‌و بەڵێنمان پێنەدەن کەئەوانـەی بـەو ئیشە هەستاون سزایان دەدەن، ئەوا بەناوی م.س. پێیان ڕابگەیەنە کەپشتیان تێدەکەین‌و بەیەکجاری پـەیوەنـدی نێوانمـان دەپچڕێت.

دوابەدوای ئـەو ئاگادارکردنـەوەی مـام جـەلال, بەعـسیەکان ناچـاربون هیـچیتر دەسـت لـەکاروباری م.س. وەرنـەدەن. بەعسیەکان دوای ئەم ڕووداوە بۆیان دەرکەوت کەمام جەلال کەسێکی ئاسـایی نیـەو نـاتوانن فێڵـی لێبکـەن‌و، لەبەرئـەوەی مەلامستەفا پەیوەندیەکی بەهێزی لەگەڵ ئێران‌و ئیسرائیلدا هەبوو بۆیە نەیاندەتوانی هیچ دانوستانێکی لەگەڵدا بکەن. بۆیە بەناچاری پشتگیری باڵی مەکتەبی سیاسییان دەکرد.

لەناو بەعسیەکاندا بەگشتی دوو بۆچوون هەبوو:

١– ئەوانەی پێیان وابوو یارمەتیدانی باڵی م.س. جەماعەتی مام جەلال خەتەرێکی گەورە دروست دەکات‌و لەبەرژەوەندی بەعسدا نییە، بەڵام بارودۆخەکە وادەخوازێ هـیچ هەڵوێـستێکی دوژمنکارانـەی ئاشـکرایان بەرامبـەر نـەنوێنرێت. ڕۆژێکیـان بەندە لەگەڵ کادرو دۆستێکی ڕژێمی بەعس باسی ئەوەم دەکرد کەبۆچی یارمەتی باڵی م.س. نادەن تـاکو شـاخی بـەمۆیان بکەوێتە ژێر دەسەڵات‌و بارەگایان لەو ناوچەیەدا هەبێت، یەکسەر قـسەکانمی بـڕی‌و گـوتی: ئەمـە زۆر خەتەرناکـە بـۆ ئێمـە کەبارەگایان بکەوێتە سەرسنوور. سەدام‌و ئەحمەد حەسەن بەکر لەگەڵ ئەم ڕایەدابوون.

٢– ئەم جەماعەتە پێیان وابوو پێویستە حکومەت بەهەموو توانـــایەك پشـــتگیری باڵـــی م.س. بکات چونکە لەڕێگای ئەوانەوە کێشەی کورد چارەسەر دەکرێت، ئەوەش لەو بڕوایەوە کەئەمانـە هـیچ پـەیوەنـدییان بـەهێزە دوژمنکارەکـانی دەرەوە نیـەو دەیـانگوت ڕێککـەوتنمان لەگەڵیانـدا دەبێتـە هـۆی ئـەوەی دواڕۆژێکـی دیمـوکراتی‌و سەربەخۆ بۆ هەموو عێراق دابین بکرێ‌و، هەر لەو کاتەشدا دەستی دراوسێکانمان لـەناو خـاکی عێراقـدا دەبـڕین. ئەگەرچـی ژمارەی ئەمانە زۆر نەبوو بەڵام بەعس هەر هەموویانی لەسێدارەداو کەسـیانی نەهێـشت، لەسـەرروو هەموویانـەوە عبـدالخالق السامرائی.

لەپێنجی ئازاری مانگی ١٩٧٠ لەماڵی ئێمە لەبەغدا لەسەر داوای بەعس لەگەڵ بـاڵی م.س. کۆبوونەوەیـەکمان ئەنجامـدا، لەدانیشتنەکەدا بەعسیەکان پاکانەیان دەکردو دەیانگوت ئەگەر ڕێکیش بکەوین ئەوا ئێوە باڵێکن لەکێشەی کورد. لەشەوی ١١/١٠ی هەمان مانگ لەکاتێك (عێراق النور) لەژێر چـاپدا نیـوەی چـاپکرابوو, سـەدام داوای لەئەحمـەد حەسـەن بـەکر کـرد کەدەبێت بەخۆت ئاگاداری وەزیـری ڕۆشـنبیری بکـەیت بـۆ ئـەوەی ڕۆژنامەکـە دەرنەچـێت، وەزیـریش بەتەلـەفۆن لەگـەڵ مامۆستای بەڕێز حلمی عەلی شەریف گفتوگۆ دەکاو پێـی ڕادەگەیـەنێ کەفـەرمانی ڕاگرتنـی ڕۆژنامەکـە لەدەسـەڵاتی ئـەودا نییە.

دەسکەوتەکانی ساڵی ١٩٦٦:

١– زانکۆی سلێمانی کرایەوە.

٢– پارێزگای دهۆك ڕاگەیەنرا.

٣– ئیدارەی دهۆك‌و سلێمانی‌و هەولێر تەسلیم بەکورد کرا.

٤– بڕیاردرا کەجەژنی نەورۆز وەك بۆنەیەکی ڕەسمی کوردی دانی پێدابنرێ.

٥- ئێزگەی کوردی لەبەغدا لەنیو سەعاتەوە کرا بەبەردەوامی.

٦- دوو قوتابخانە بۆ دەرچوانی شەشەمی ئامادەیی‌و سێی ناوەندی کرایەوە، ژمارەیەك لەوانەی کەسەر بەباڵی مەکتەبی سیاسی بوون وەرگیران.

٧- عیراق النور کەزمانحاڵی باڵی مەکتەبی سیاسی بوو دەرچوو.

٨- گۆڤاری بەیان لەبەغدا دەرکرا.

٩- هەفتانە عێراقی هاوکاری‌و روناکی‌و رزگاری سلێمانی دەرچوو.

تێبینی

لەگەڵ سالح مەهدی عەمماشدا چووینە خزمەت سەرکۆمار ئەحمەد حەسەن بەکر پێم گوت: کەچومەوە ماڵەوە بینیم لەبەردەرگای ماڵمان دوو تەنەکە دانراوە پڕ کراوە لەخۆڵەمێش، ئاگری لێ بەرزدەبێتەوە, رووم لەدایکم کرد گوتم ئەوە چییە؟ گوتی ئەوە ئاگری نەورۆزە. گوتم ئێمە ماڵە سیخوڕمان پێدەڵێن ئاگری نەورۆزی چی! گوتی کورم ئێمە هەرچی بین کوردین. صالح عەمماش گوتی جەنابی سەرۆك بڕیار بدەن لەسەر ئەوەی کەنەورۆز جەژنێکی کوردییە، ئەمەش بەدەستپێشخەری جەنابتان دادەنرێت. سەرۆك گوتی: لەگەڵ شەفیق دەراجی لەسەر شێوەکەی رێکبکەون منیش ئیمزای دەکەم. بەدورودرێژی ئاگاداری مامۆستای بەرێز ئیبراهیم ئەحمەدم کردەوە، پێم راگەیاند کەسەعات ١٠یان بۆ داناوی بۆ ئەوەی چاوت بەشەفیق دەراجی بکەوێت تا بەیاننامەکە دەربکەین لەسەر ئەوەی کەنەورۆز جەژنی کوردانە، چونکە ئەحمەد حەسەن بەکر رەزامەندی فەرمووە.

روونکردنەوەیەك لەسەر چەند هەڵوێستێکی باڵی م.س. لە ٦٦ەوە تاکو ١٩٧٠/٣/١٠:

١- دەربارەی یارمەتی‌و کۆمەککردنی هاوڵاتیان: لەیەکەم رۆژی پەیوەندییان بەحکومەتی عەبدولرەحمان‌و رژێمی بەعسەوە لەهەموو عێراق بەگشتی‌و بەتایبەت لەکوردستان بەهەموو توانایەکیانەوە پشتگیری هاوڵاتیانیان دەکردو دەیانپاراستن. لەهەر شوێنێك مافی کورد پێشێل کرابێت یەکسەر ئەندامانی م.س. دەگەیشتنە سەر رووداوەکەو چارەسەریان دەکرد, بەتایبەتی لەکەرکوك. هەر کاتێك کێشە لەنێوان کوردو عەرەبی بەعسی رویدابا یەکسەر خودی کاك عەلی عەسکەری گەیشتۆتە جێی رووداوەکەو تاوانباری سزاداوە. زۆر جار رووداوەکە بەجۆرێك پەرەی سەندووە لەکۆشکی کۆماری قسەی لەسەر کراوە. بۆ نموونە لەکەرکوك ئەفسەرێك بەبێ ئیزنی موختاری گەڕەك دەچێتە سەر ماڵێك لەگەڕەکی تەپەی مەلاعەبدوللا, ئازارو ئەشکەنجەی خاوەن ماڵو هاوسەرەکەی دەدا، کاك عەلی عەسکەری لەگەڵ چەند پێشمەرگەیەك دەچێتە سەر ماڵی ئەفسەرەکە لەرێگای وێستگەی شەمەندەفەرو تۆڵەی ماڵە کوردەکەی لێدەکاتەوە. هەروەها لەشاری سلێمانی چەند جارێك ئەوانەی سیخوڕی دەزگاکانی ئاسایشی گشتی بوون، ئازاری خەڵکیان دابوو بۆیە خەڵکەکە هاواریان بۆ لای خودی مام جەلال بردبوو، ئەویش بەهێزێك پێشمەرگەوە چووبووە سەر رووداوەکەو گەورەترین سزای تاوانبارانی دابوو، پێی راگەیەندبوون کەڕێگە نادەیەن بەهیچ شێوەیەك مافی کورد پێشێل بکرێت.

کاك محمدی حاجی تاهیر لێپرسراوی سلێمانی ئاگاداری مام دەکات کەتاوانبار محەمەد حاجی ئیبراهیم چەرمەگا بەهۆی دەزگاکانی ئاسایش‌و سوپاوە بۆتە خاوەن دەسەڵاتێکی گەورەو ئازاری خەڵك‌و هاوڵاتیان دەداو بەشێوەیەکی ئاشکرا سەرانە لەبەشی زۆری بازرگانەکان وەردەگرێت. مام جەلال یەکسەر لەگەڵ هێزی پێشمەرگە دەچێتە سەر ن ووسینگەکەی‌و

کەلوپەلەکانی تێکوپێك دەشکێنیٚو فڕێیان دەداتە سەرشەقامو لەبەرچاوی خەڵك دەیشکێنن، بەڵام ئێستا ئەگەر بچێتە قەڵاچوالانو هاوار بۆ مامە بەریت رەنگە نەتوانێت بەهاوارتەوە بێت چونکە ئێستا سەرۆکی هەرێمە.

٢- لەبارەی پەیوەندیەکانی رژێمی بەعسو باڵی م.س. ئاشکرایە کەحکومەتی عبدولرەحمانو رژێمی بەعسی لەیەکەم رۆژەوە کۆمەكو پشتگیری باڵی مەکتەبی سیاسیان کرد بۆ ئەوەی لەرێگای پێشمەرگەکانیانەوە بەتەواوی دەست بەسەر کوردستاندا بگرن، ئەم خاڵە رۆژانە بنەماڵەو ئەوانەی سەر بەخۆیانە باسی دەکەنو دەڵێن جەماعەتی جەلال تاڵەبانی لەگەڵ سوپای رژێم هێرشی هێناوەتە سەر هێزی پێشمەرگە لەساڵی ١٩٦٦. لەدانیشتنم لەگەڵ برایانی بەڕێز د.عەبدوللا ئاگرینو د. رۆژ نوری شاوەیس گفتم پێدان کە لەکتێبی دووەمدا باسی ئەو شتە بکەم، بەڵام وا لەبەرگی سێیەمدا باسی دەکەم.

قەستەم بەخوا، ئەمەی دەربارەی رووداوەکان دەیڵێم هەمووی راستە، هەر لەکۆبوونەوە نهێنییەکەی مەلامستەفا لەگەڵ نوێنەری حکومەتی عەبدولسەلام عارف (کاك -ك)و پاش هاتنی مەلامستەفا بۆ حەوزی دوکانو کۆبوونەوەکەی لەگەڵ پارێزگاری ئەوسای سلێمانی حاجی عەبدولرەزاقو هەتا رۆژی ١٩٧٠/٣/١٠، هەموو ئەم رووداوانە دەخەمە بەرچاوی سیاسەتمەدارو رۆشنبیران تا بەبێ شێواندنو دەستێوەردان ئاگاداری چۆنیەتی رووداوو گۆڕانکارییەکانی ئەو مێژووەمان بن.

پێشتر بەتێروتەسەلی ئاماژەم بۆ کۆنگرەی قەڵادزێ کردبوو کە لەمانگی تەمووزی ١٩٦٤دا بەسترا، ئێستاش بەنیازم ئەو رووداوانە بنووسم کە لەساڵی ١٩٦٦ەوە هەتا مەلامستەفاو م.س. دەکەم بەتایبەتی لەماوەی نێوان ١٩٦٤-١٩٦٦.

دوای کۆنگرەی قەڵادزێ بەفەرمانی مەلامستەفا ئەندامانی م.س. هەڵبژێردران، بەڵام نەیانتوانی جێگای باڵی م.س. بگرنەوە، ئەمانە لەژێر دەسەڵاتی تەواوی بنەماڵەدا بوونو کەسیان بۆی نەبوو رووبەڕوو بەمەلامستەفا یان مەسعود یان ئیدریس بڵێ پشتی چاوت برۆیە. گرتن، بەردان، کوشتن، دزی، داگیرکردنی سەروەتو سامان، ژن هێنان، تەڵاقدان، گەورەکردنو دەوڵەمەندکردن، بێ دەسەڵاتکردنو هەژارکردن، هەر هەمووی تەنهاوتەنها بەدەست بنەماڵەبوو. هەموو کاربەدەستانیش بەفەرمانی بنەماڵە دانرابوون وەکو: عەبدولوەهاب ئەتروشیو عەلی شەعبانو حەسۆ میرخان کەناوبانگی تاوانیان بەهەموو کوردستاندا بڵاوبۆوە، دانیشتوانی حەوزی دوکانو قەڵادزێو رانیەو تەوێڵەو بیارەو هەموو ناوچەکانیتر هاوارو ناڵەیان بوو بەدەستیانەوەو شەوو رۆژ لەخواو پێغەمبەرو شێخو مەشایخان دەپاڕانەوە کە لەدەستیان رزگاریان بێت.

بنەماڵە جیاوازیەکی ئاشکرای دەکرد لەنێوان سۆرانو بادیناندا، هەرچەندە جامانە سوورەکان جلوبەرگی پێشمەرگەیان لەبەرکردبوو بەڵام دەسەڵات هی بنەماڵەبو. بۆ نموونە ساڵی ١٩٦٥ لەسەردانێکی مەلامستەفا بۆ ناوچەی پێنجوێنو کۆبوونەوەی لەگەڵ ئێرانیەکاندا, لەگوندی ساواجی بەئاشکرا ٦٠٠ برنەوی دارشوشەی ژمارە ١٧ی وەرگرت، بەڵام هەر هەمووی لەحاجی ئۆمەران بەسەر ئەو بادینیانەی لەگەڵیدابوون دابەشکرد.

مەلامستەفا ئەوەندە لەخۆی بایی ببوو پشتی لەسەرۆك هۆزەکان کردبوو، پێی وابوو هەرچی هێزی پێشمەرگەیە پەیوەندی بەوانەوە دەکات بەتایبەتی دوای رووداوی ماوەت. هەر لەوماوەیەدا پەیوەندی دەرەوەیان بەهێزکرد، بەتایبەتی لەگەڵ ئێرانو ئیسرائیلدا. هەرچەندە هەوڵیاندەدا ئەو پەیوەندییانە بشارنەوە بەڵام هەر ئاشکرابوو، هەموو ئەوانە وایکردبوو جەماوەر لێیان بێزار بێت. بەڵام هەتا مامو حلمی نەهاتنە بەغداو لەگەڵ حکومەت کۆبوونەوەیان نەکردو رێکنەکەوتن

بنەماڵە نەیاندەزانی جەماوەر چەند لێیان بێزارە. دوای ئەوە بۆیان دەرکەوت کەباڵی م.س. خاوەنی رێکخستنێکی پتەون‌و هێزی پێشمەرگەیان زۆرەو پێشمەرگە بەپەرۆشەوە پەیوندییان پێوە دەکات.

کاتێك مام‌و حلمی دوای کۆبوونەوەکانیان کەوتنە جێبەجێ‌کردنی نەخشەکانیان, لەماوەیەکی کەمدا دەسەڵاتیان بەسەر چەند بارەگایەکی پارتیدا گرت، زۆر ناوچەیان لەپارتی پاك کردەوە کەیەکەم ناوچە گەرمیان بوو، ئەو بەتالیۆنەبوو کەئەز ماوەیەك سەرپەرشتیم کردبوو. حکومەتی عەبدولرەحمان عارف‌و هەموو دەزگاکانی, گرنگی زۆریان بەو روداوانە داو لایان سەیربوو کەچۆن جەماوەرو هێزی پێشمەرگە لەهەموو لایەك لێیان هاتونەتە دەست، بۆیە داوای لەهەموو قائد فرقەکان کرد کەیارمەتی باڵی م.س. بدەن، تا وای لێهات پشتگیری‌و یارمەتیەکان بەئاشکرا ئەنجامدەدرا. ئەوە بەردەوام بوو تا هاتنی رژێمی بەعسیش لەساڵی ١٩٦٨، لەدەرەوە وا باس لەکورد دەکرا کەدوو هێز هەیە یەکەمیان باڵی م.س. جەماعەتی جەلال تاڵەبانییە کەبەشی زۆری رووناکبیرو مامۆستاو نیشتمانپەروەریان لەگەڵدایەو حکومەتی مەرکەزی پشتگیرییان دەکات، دووەم جەماعەت بارزانییەکان بوون کەئێران بەئاشکرا پشتگیری دەکردن‌و یارمەتی دەدان‌و پەیوەندییان لەگەڵ ئیسرائیلدا هەبوو. کتێبی (الموساد في العراق ودول الجوار، ص٢١٧) باس لەخودی مەلامستەفا دەکاو دەڵێ: (وربما يرجع السبب الى طبيعة البارزاني نفسه، فقد كان شعبه غير متجانس، ويتكون من قبائل تحارب أحداها الأخرى. ان البارزاني هو أبرز زعماء شعبه، لكنه لم ينجح في توحيده لذا بقي زعيما لقبيلة ليس الا)، لەلاپەڕە ٢٠١یشدا هاتووە (البارزاني يزور أسرائيل سراً في منتصف نيسان ١٩٦٨)و لەلاپەڕە ٢٠٢دا دەڵێ (فقد اكد كرون وليكوب لرئيس الموساد أنه ورغم المساعدات المقدمة للبارزاني لا أحد يتوقع أن تؤدی عن فائدة ما).

هەرچەندە پەیوەندی نێوان بارزانی‌و ئیسرائیل تادەهات بەهێزتر دەبوو، بەتایبەت دوای چوونی بۆ ئیسرائیل‌و زیادبوونی یارمەتی بۆی، بەڵام لەناوەوە رۆژ بەرۆژ لاوازتر دەبوو چونکە باڵی م.س.لەناوەوە وردەوردە بەهێز دەبوو تا وای لێهات زۆربەی شارەکان کەوتنە ژێر کۆنترۆڵیانەوە، بوونە خاوەنی ٧٠٠٠ پێشمەرگەو ٨٠٠٠ میلیشیاو بەجۆرێك بەهێزبوون کەرژێمی بەعس چاوەڕێی نەدەکرد. بۆیە رژێم هەوڵیدەدا بیانهێنێتە ژێر کۆنترۆڵی خۆی.

پێشتر باسی ئەوەم کرد کەرژێم لەرێگای تاریق ئەحمەد داود, هەوڵیاندا ئەو پلانە جێبەجێ بکەن بەڵام سەرکەوتوو نەبوو. بۆیە سەدام حسەین‌و ئەحمەد حەسەن بەکر رقو قینیان لەباڵی م.س. هەڵگرتو، توانای خۆیان بۆ لەناوبردنی لەشەوی ١١/١٠ مانگی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ بەگەڕ خست. هەرچەندە لەناو حزبی بەعسدا بەشێکی زۆری سەرکردایەتییان ئەمەیان پێ باش نەبوو، بەڵام دوا قسە لای سەدام‌و ئەحمەد حەسەن بەکر بوو.

پەیوەندییەکانم لەگەڵ ئەندامانی مەکتەبی سیاسی

یەکەم پەیوەندیم لەگەڵ باڵی م.س. لەو کاتەوە دەستی پێکرد کەبەرێزان مام جەلال‌و حلمی عەلی شەریف هاتن بۆ بەغدا بۆ گفتوگۆ لەگەڵ حکومەت. پێشتر باسی ئەوەم کرد کەئەو کاتەی لەشاخی بەمۆ بووین کاك حیلمی هەڵوێستی لەبەرامبەرمدا سیاسی بوو، بەڵام لەکوردەواریدا میوان خۆشەویستە بەتایبەتی کەدوو کەسایەتی نەتەوەکەمان بن.

ئەو کاتەی تەسلیم بەحکومەت بومەوە، خزم‌و دۆست و هاوسێکانم هاتوچۆیان نەکردم‌و رێزیان نەدەگرتم، پێم گەیشتبۆوە کەدەڵێن رەفیق بۆتە سیخوڕی رژێم, لەکاتێکدا دەزگاکانی ئاسایش‌و سوپا رایان لەسەر من یەکجار خراپ بوو، گومانیان هەبوو لەمن‌و پێیان وابوو بەفەرمانی بارزانی هاتووم بۆ تیرۆرکردنی کاربەدەستانی رژێم. دوای هاتنی عەبدولرەحمان عارف بارودۆخی من بەرەو باشی چوو لەهەموو رووێکەوەو بووم بەکاسبی ماڵی خۆم، باری ئابوریم زۆر

بەرەو باشی دەچوو، لای خەڵك ڕوونو ئاشكرا بو كەمن خراپەی كەسم ناوێو نامەوێ كەس بەگرت بدەمو ئەو نهێنیانەی كەدەیانزانم، بۆ ڕژێم ناياندركێنم. ویژدانم ئاسودەبوو بۆیە هیچ گرنگیم بەپڕوپاگندەی خەڵك نەدەدا.

سەرەتا مەترسییەكی زۆر گەورەمان هەبوو لەهاتنی مام جەلالو كاك حیلمی چونكە دەترسام ببن بەپیاوی ڕژێمو ڕووبەڕووی بارزانی بوەستن وەك چەند سەرۆك هۆزێك. گلەییم لەعەلی پوورزام دەكردو پێم دەگوت ئەو كێشەیە چییە تووشی منت كردووە؟ لەوەڵامدا دەیگوت ئێوە خراپ لەكێشەكە گەیشتوونو بەخۆڕایی خۆتان خراپ مەكەن, چاوەڕێی ئاخرەكەی بكەن. لەرۆژی سێهەمدا نوێنەرانی باڵی م.س. لەگەڵ نوێنەرانی سەرۆك عەبدولرەحمان عارفدا كۆبوونەوەو دەستیانكرد بەگفتوگۆ.

پاش ئەم كۆبوونەوانەی مام جەلالو كاك حلمی لەگەڵ حكومەت، بەغدایان بەجێهێشتو گوم بوون. كاتێك كەتەشریفیان لەپڕا پەیدابوونو هاتنە نوسینگەكەم لەبەغدا، لەگەڵ جەنابی برای گەورەم مامۆستا عەبدولڕەحمان زەبیحیو چەند پێشمەرگەیەكدا بوون، بەڵام ئەمجارەیان بەئاشكرا. لەنزیكەوە لەهەڵوێستی برایانی م.س. گەیشتبووم بۆیە یەكسەر چوومە بەردەمیان راوەستاوم گوتم: من لەپێناو ڕزگاركردنی كوردستان خۆم بەخت دەكەم، باوەڕی تەواوم بەئێوەی ئازیزو بەڕێز هێنا. لێرەدا هەرچی هەمە لەخزمەت ئێوەدایە, نوسینگەو تەلەفۆنو ئۆتۆمبێلو سەروەتو سامانم, هەروەها چیم پێ دەسپێرن بۆتان جێبەجێ دەكەم.

لەكاتی ڕێككەوتنی نێوان باڵی م.س.و حكومەتی عبدولرەحمان عارفدا, بەرێز ئیبراهیم ئەحمەد لەسەر بڕیاری م.س. لەتاران نیشتەجێ بوو. دوای ئەم ڕێككەوتنە جەنابیان گەڕانەوە بەغدا. لەو كاتەدا گەیشتمە خزمەتیانو بەخێرهاتنم كردن. دوای ١٠ ڕۆژ پێیان راگەیاندم كەجەنابیان لەماڵەوە چاوەڕێم دەكا، كەگەیشتمە خزمەتی فەرمووی برادەران بەگشتی باسی چالاكیو هەڵسوڕاویت دەكەن، لەیەكەم ڕۆژەوە كەگەیشتومەتە بەغدا باسی دڵسۆزی تۆ دەبیستم. بۆیە كۆمەڵێك پرسیارم هەیە دەبێت وەڵامم بدەیتەوە، كێشەكانت چییە؟ سەروەتو سامانت چییەو مانگانە چەند بەشت دەكات؟ پەیوەندیت چۆنە لەگەڵ حكومەتو كامیان دیاری وەردەگرێ؟

بەراستگۆیی وەڵامی هەموو پرسیارەكانم دایەوە. گوتی لەم سەعاتەوە یەكسەر پەیوەندیت بەخۆمەوە دەبێتو بەبێ من یەك هەنگاو نانێیت، ڕۆژانە لەماڵەوە بم یان لەبارەگا دێیتە لام، لەئێستاوە پەیوەندیت لەگەڵ كاربەدەستانی میری بەتایبەتی (...) بەهێز دەكەی، لەدیاریەكی ٢٥٠ فلسی تا ٢٥٠ دیناری بۆت هەیەو با كەسیش پێی نەزانێت، چیت خەرجكرد وەرە یەكسەر بۆت سەرف دەكەمەوە، تكام وایە هیچم لێ مەشارەوە، لەئەمڕۆوە تۆ مانگانە سی دینارت هەیە, لەم سەعاتەوە بۆ هەر دەعوەتێك بچم تۆ لەگەڵمدا دێیتو وەكو ئێمە رەفتار دەكەی, هەروەها هەوڵدەدەین هەر گیراوێكمان هەبێت لای ڕژێم لەڕێگای تۆوە بەری بدەین، بۆ ئەوەی خەڵكی وەكو ئێمە دڵسۆزی تۆ بۆ كورد بزانن.

بەهۆی ئەوەی گوێڕایەڵی تەواوی ئیبراهیم ئەحمەدم دەكرد لەلایەن مەكتەبی سیاسییەوە

ڕێزی زۆرم لێدەگیراو وردە وردە لەناو ڕژێمیش بووم بەسەنتەرێكی گرنگ، لەلایەن خودی عارفەوە كۆبوونەوەی زۆرم كردو گفتوگۆی زۆرمان كرد، لێپرسراوەكانی تریشم بەدیاری دەمچەور كرد، دایكم زۆر گلەیی لێدەكردم چونكە زۆربەی شتە بەنرخەكانم كرد بەدیاری لەوانە پێنج فەرشی ئێرانی كەنرخەكانیان لەنێوان ٩٠-١٦٠ دینار دەبوو. وای لێهاتبوو سەدام گوتبووی زۆربەی ئەو ماڵانەی چوومەتە لایان دیاری رەفیق پشدەری لێبووە. من دەمزانی كەدەسەڵاتدارانی بەعس بەپارە هەموو شتێك دەبەخشنو زانیاری زۆر گەورە ئاشكرا دەكەن، بۆیە نامەم بۆ مەسعود بارزانی ناردو داوام لێكرد یەك دوو ملیۆن دینارم بۆ بنێرێت تا زانیارییان بۆ بنێرم، بەڵام ئەو هیچ وەڵامی نەبوو.

بەرادەیەك لەگەڵ سەرکۆمارو کاربەدەستە گەورەکانی رژێم تێکەڵبووم لێم کەوتبوونە گومان، رۆژێکیان عەبدولخالق سامەڕائی گوتبوی ئێوە چۆن بڕوا بەرەفیق پشدەری دەکەن، ئەو کابرایە موخاباراتە. زۆر جار کە لەگەڵ برایم ئەحمەد دەچووومە لای وەزیرێك من دوای برایم ئەحمەد دەهاتمە دەرەوە، کەلێیان دەپرسیم بۆ دواکەوتی راستیەکەم پێ دەگوتن. شەوێکیان سەعات دوانزە جەنابی رەجەب عەبدولمەجید (جێگری سەرۆك وەزیران‌و زەیری ناوخۆ) ئاگاداریکردم کەبەیانی دەچینە باکوری عێراق، سەعات یەکی شەو چومە خزمەت مام جەلال خەوتبوو، پرسم پێکرد بۆ ئەم سەردانە، تا رازی نەبوو نەچووم لەگەڵیدا.

رووداوەکانی دوای بەیاننامەی ئاداری ۱۹۷۰ (بەبڕیاری مام پەیوەندیم بەبارزانیەوە کرد)

لەدوای بەیانی ئاداری ۱۹۷۰, بارودۆخی ولآت گۆڕانی گەورەی بەسەردا هات. بارزانی بوو بەدۆستی نزیکی بەعس‌و هەموو هێزو توانای لەخزمەتی بەعسدابوو، بەعسیەکان دەیانگوت بارزانی هی ئێمەیە. ئەمە وایکرد مەکتەبی سیاسی بچن لەگەڵ بارزانی دابنیشن‌و بۆ بەرژەوەندی گەلەکەمان رێك بکەون، منیش چاوەڕوانی ئەوەم دەکرد وەکو ئەندامەکانیان هاتوچۆی بارزانی بکەم و بەغدا بەجێ بهێڵم‌و بەرەو کوردستان بگەڕێمەوە.

کاتێك برادەرانی م.س. هاتنە لام پێیان راگەیاندم کە لەگەڵ مەلامستەفا باسی تۆمان کردووەو گوتومانە پەیوەندیەکی پتەوی لەگەڵ لێپرسراوانی حکومەتدا هەیە، بارزانی ئەمەی زۆر پێخۆش بووەو حەزی کردوەو بچیتە خزمەتی، مەلامستەفا پێی گوتبوون: پێم باشە رەفیق لەبەغدا بمێنێتەوەو پەیوەندی هەر بەئیبراهیم ئەحمەدەوە هەبێت. ئیبراهیم ئەحمەد کەهاتە لام پێی گوتم: رەفیق من بەرژەوەندی تۆم دەوێت، مانەوەی تۆ لەهەموو روێکەوە سوودبەخش دەبێت، لەدوارۆژدا خەڵك دەستت بۆ درێژ دەکاو دەڵێن: ئەمەیە رفیق پشدەرییە، بۆیە بیری لێ مەکەوەو بەقسەم بکە. گوتم مامۆستا ئەگەر بەگەورەیی خۆت لێم قبوڵ بکەی بەهیچ جۆرێك من رازی نیم لەفەرمایشتەکانت دەربچم، بەلآم مانەوەم لای حکومەت جێی گومانەو خەڵکیش تانەوتەشەرم لێدەدەن، جگەلەوە ماڵەوەمان بەتایبەت دایکم‌و کەمالی برام رازی نین لێرەبم، بۆیە تکا دەکەم یارمەتیم بدەیت بگەڕێمەوە بۆ کوردستان. گوتی: گومانت نەبێت کەتەنها بەرژەوەندی تۆم مەبەستە، راستە ئەم رێگایە زۆر سەختە بەلآم لەو ماوەیەدا شارەزایی باشمان لەتۆوە پەیداکرد، بۆیە دڵنیام سەرکەوتوو دەبیت، ئەم کارە بۆ خۆت‌و خانەوادەکەت‌و دواجار گەلەکەت سودێکی گەورەی هەیە. لەئەمڕۆوە پەیوەندیت پتەوتر بکە لەگەڵ حکومەت‌و، دڵنیابە لەخۆم زیاتر کەسی‌تر بەم کارە نازنێت, لەنێوان خۆشماندا جفرەیەك دادەنێم کەتەنها خۆم‌و خۆت تێی بگەین.

ئەم قسانەی مامۆستا وایکرد قەناعەت بێنم. بۆ ئەم مەبەستە نەخشەیەکی تازەم داڕشت. سەرەتا لەهەموو ئەو کەسانە دوورکەوتمەوە کە لەناو حکومەتدا دەسەڵاتداربوون‌و سەر بەمەکتەبی سیاسی یان بارزانی بوون‌و هەموو پەیوەندیەکم لەگەڵ شۆڕشدا پچڕی، ئەمە وایکرد حکومەت گومانی لێم کەم بێتەوە، بەلآم کوردو نیشتمانپەروەرەکان لێم کەوتنە گومان‌و، لەناو خۆیان دەیانگوت رەفیق سیخوڕی رژێم‌و پیاوی میریە، منیش لەبەرخۆمەوە دەمگوت گرنگ ئەوەیە من خزمەتی شۆڕش دەکەم، چش لەوەی خەڵکی نەزان دەیڵێ، ئێستا سوپاسی خوا دەکەم کەتوانیم لەو رێیانەوە خزمەتی گەورەی گەلەکەم بکەم.

دایکم‌و کەمالی برام سەرەتا زۆر گلەییان لێدەکردم دەیانگوت بۆ لەگەڵ جەماعەت نەچوویتەوە کوردستان. هاتوچۆی بەردەوامی نوێنەرانی سەرکردایەتی شۆڕش بۆ ماڵەوەمان لەبەغدا تێی گەیاندن کەرەفیق لەپێناوی کوردو کوردستان ماوەتەوە.

پاش یەکگرتنەوەی باڵی م.س.و بارزانی، زۆر لەسیاسەتمەدارو روناکبیرانی کورد بەدەسکەوتێکی گەورەیان دادەنا، هەموو کوردەکانی دەرەوەو ناوەوە پێیان وابوو کەبارزانی دەسەڵاتی شیاو بەبرادەرانی مەکتەبی سیاسی دەبەخشێت، بەڵام بەپێچەوانەوە بارزانی بەپێی عەقڵە عەشایرەکەی خۆی هەموویانی خستە ژێر چاودێری پاراستنەوە، کەئەمە بۆ بەعسیەکان جێگای دڵخۆشی بوو. ئەمە گەلی کوردی لەتواناو لێهاتوویی خەڵکانێکی وەکو مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد، عەلی عەسکەری، نوری شاوەیس، نوری ئەحمەد تەها، جەلال تاڵەبانیو عومەر مستەفا (عومەر دەبابە) بێبەشکردو ئیتر بەعسییەکان لەخۆشییان خەریکبوو شاگەشکە دەبوون.

دیدار لەگەڵ مام جەلالدا

مام جەلال داوای لێکردم کەپەیوەندی بەمەلامستەفاوە بکەم، بۆ ئەوەی رێگاچارەیەک بدۆزینەوە, پێی گوتم بەباشی دەزانم لەرێگای خۆتەوە یەکسەر پەیوەندی بەخودی مەلامستەفاوە بکەی لەپێناو پاراستنی بەرژەوەندی وڵاتەکەمان، چونکە تۆ لای بارزانی ناسراویتو دۆستو دوژمن گومانی نیە لەدڵسۆزی تۆ بۆ ئەم گەلە، ئەم جارە ئەمریکا نیازی وایە بارزانی بکەن بەحکومەت. ئەوجا من بەتەنیا بیرم لێکردەوە، زۆر شتم لا ئاشکرابوو لەوانە، من پەیوەندیم بەمامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدەوەبوو بەدڵنیاییشەوە بارزانی گومانی لەمن هەیەو حەزی بەو پەیوەندییە نییە ئینجا هۆی قسەکەی برای بەرێز مام جەلالم لێکدایەوە کەگوتی: بارزانی بڕوای بەجەلال تاڵەبانیو جەماعەتەکەی نییە. بۆیە لەدڵی خۆمدا دەمگوت ئایا دەبێت بارزانی بڕوا بەوە بێنێ کەمن پەیوەندیم بەشۆڕشەوە بووە؟ پێشتر باسی ئەوەم کردووە کە لە ١٩٦٦ەوە هەتا ١٩٧٣ پەیوەندیم بەبارزانییەوە لەرێگەی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدەوەبوو، هەروەها کەس بەم پەیوەندییەی نەزانیوە.

بەرەبەیانێك سەردانی کاك عەبدولوەهاب ئەتروشیم کرد لەهۆتێل مارتینز لەبەیروت ئامادەییم نیشاندا کەپەیوەندی بەشۆڕشەوە دەکەم، بەڵام هەر دوودڵ بووم. کاك عەبدولوەهاب خۆشحاڵی دەربڕیو گوتی بارزانی ئاگادار دەکەمەوە. کەگەڕامەوە بەغدا خاتوو زەکیە ئیسماعیل هاتە لام[٨]، پێمگوت ئامادەم گیانی خۆم لەپێناو رزگارکردنی کوردستان بەسەرکردایەتی بارزانی بەخت بکەم, ئەویش خۆشحاڵی خۆی نیشاندا گوتی ئەمە خزمەتێکی گەورەیە. خاتو زەکیە گوتی: بەیانی دەچم بۆ خزمەت بارزانی، هەندێ پارەت دەدەمێ هێلکەی پێ بکڕە چونکە لەحاجی ئۆمەران هێلکە نیەو لەبەغدا کەمە، ئنجا لەگەڵ نامەکەتدا وەکو دیارییەکی خۆت دەیبەیت، منیش پێی دەگەیەنمو پێی دەڵێم رەفیق دەبێت پەیوەندی بەخودی تۆوە بێت، چونکە رەفیق لەپاراستن دڵنیا نیە. جگەلەوەی بەگشتی پاراستن لەم جۆرە کارانەدا جێی بڕوا نییە.

تێبینی

١-لەجیاتی ناوی خۆم ناوێکی نهێنیم بۆ خۆم دانا بەناوی بەیروت مارتینز، تەنها بەندەو کاك مەسعود ئەوەمان دەزانی, بەڵام سەیر ئەوەبوو دامودەزگا ئەمنییەکانی حکومەت پێیان

---

[٨] خاتوو زەکیە ئیسماعیل: ئافرەتێکی رۆشنبیرو سیاسەتمەداری ناسراوە لەعێراقو لەوڵاتە عەرەبیەکاندا. بەداخەوە دوای هەرەسی شۆڕشی کورد (١٩٧٥) هەڵوێستی سیاسیی گۆڕاو رێگەی خزمەتکردنی رژێمی عێراقی گرتەبەر کە بەزۆری من وای بۆ دەچم ئەمە لەلایەکەوە هۆی کاریگەری حەبیب محەمەد کەریم بووبێت لەسەری کەخستیە سەر ئەم رێگەیە یان کاك مەسعود بارزانی ئەم رۆڵەی پێ سپاردبێت تا هاوکاری بەعس بکات بۆ راپەڕاندنی کاروباری تایبەتی رۆژانەی خۆی.

زانیبوو! باشە چۆن؟!

٢- من سەرەتا لەرێگەی شەفیقی برامەوە پەیوەندیم بەنووسینگەی بارزانیەوە کرد.

٣- لەیەکەم رۆژی پەیوەندیم لەگەڵ بنەماڵەدا مامۆستا ئیبراهیمو عومەر دەبابەو مام جەلالم ئاگادارکرد، هەرچەندە مەسعود بارزانی لەنامەکانیدا پێی دەگوتم کەنابێت مام جەلال ئاگاداری هیچ بێت. برادەرانی م.س. خۆشحاڵ بوون بەوەی کەپەیوەندیم بەبنەماڵەوە هەیە، مام جەلال پێی گوتم: من خۆم ئاگادارم کردی کەرۆژێك زووتر پەیوەندییان پێوە بکەی باشترە.

لەبەرگی یەکەمدا باسی ئەوەم کردبوو کەسەدام حسێن لەدیدارێکدا (١٩٧٦/٩/١١) رایسپاردم کەمام جەلال تیرۆر بکەم، بەڵام لەبەرئەوەی رازی نەبووم ئەو فەرمانە جێبەجێ بکەم فەرمانی دەستگیرکردنم دراو لە ١٩٧٦/٩/١٤دا بەفرمانی سەدام بەبێ ئەوەی دادگایی بکرێم ماوەی نزیکەی ٢٠ مانگ زیندانیکرام.

بەندیخانەی سەدام

پاش ئەو بیست مانگە بەبیست ساڵ حوکمدرامو رەوانەی بەندیخانەی ئەبوغرێب کرام، بیست مانگ لەخزمەتی پیاوکوژەکانی سەدام حسەیندابووم. بەرێوەبەری بەندیخانە ئەفسەرێك بوو بەپلەی عەقید کە لەبەرئەوەی نەببو بەبەعسی بۆ ئەو شوێنە دوورخرابۆوە، بەڵام عەربێکی قەومی بوو. دووجار بۆ لێکۆڵینەوە داوایکردم، جارێکیان پێی گوتم: ئەگەر شتێکت شاردۆتەوە لەنهێنییەکان ئاگادارم بکە، لەپاداشتی ئەوە لەژوورێکی تایبەتی داتدەنێمو لەو خەڵکە خراپە دوورت دەخەمەوە. دوای ئەو، عریف جواد هاتو ئەویش هەمان پرسیارو گفتوگۆی لەگەڵ کردم بەڵام ئەمەیان سەر بەموخابەراتی گشتی بوو. لەوەڵامی هەردووکیاندا گوتم: لەدادگا دانم بەهەموو تاوانەکانمدا نا، داوامکرد دوای ٤٨ سەعات لەسێدارەم بدەن، بەڵام بەفەرمانی سید النائب حوکمەکەم کرا بە ٢٠ ساڵ. ئەوەم گوتو لەدڵی خۆمدا گاڵتەم بەعەقڵیان دەکرد. دوای ئەوە بەرێوەبەری ئاسایشی بەندیخانە ئێمەی بردە هۆڵی ژمارە ٣ کەهۆڵی تاوانبارەکان بوو، گوتی: لەم هۆڵە ژوورێکتان بۆ چۆڵ دەکەم تا بەتەنیا تێیدا بخەون، با ئەوانیتر لەهۆڵەکەدا بنوون. بەڵام من هۆڵەکەم پێ باشتربوو لەعەزیەتدانی زیندانییەکان. دوای رۆشتنی بەرێوەبەر ماوەی ١٠ دەقە هەموو زنیدانییەکان هەر سەیریان دەکردین. روومکردە زیندانییەکان گوتم: برایانی کۆمەڵە لەسەر ئێوە زۆریان لێداوم، من رەفیق پشدەریمو ئەوەش شەفیقی برامە. ئینجا برایانی کۆمەڵە بەپیرمانەوە هاتنو بەگەرمی پێشوازییان کردینو خۆشحاڵی خۆیان دەربڕی.

دیدارو سەردانەکانی ناو زیندان

لەیەکەم رۆژەوە خەڵکێکی زۆر دەهاتنە لامان، بەجۆرێك کەکاتمان نەبوو لەگەڵ کەسوکارمان قسە بکەین ئەوەش لەبەرئەوەی وا بڵاوبۆوە کەئێمە کوژراوین. چونکە ماوەی شەش مانگ بێ هەواڵ بووین.

من لەساڵی ١٩٦٦ـەوە تا ١٩٧٦/٩/١٣ هەر کەسێك هاتبێتە ماڵم بەدەست بەتاڵیو نائومێدی نەمناردۆتەوە. هەر لەو ماوەیەدا زیاتر لە ٢٠-٢٥ کەسم لەسێدارە رزگارکردوە، هەروەها رەنگە ژمارەی ٥٠٠ کەسم بەردابێتو ١٠٠ کەسیشم دەوڵەمەند کردبێ. هەر هەموو ئەوەش بەبێ بەرامبەر. بۆیە لەکاتی لێقەومانمدا ٧٠٪ی ئەو چاکەیە هاتەوە رێگام، خەڵکێکی زۆر لەکاتی سەردانمدا بەدیارییەوە دەهاتن منیش هەموویم بەسەر هاورێ زیندانییەکانمدا بەبێ جیاوازی دابەش دەکرد.

زیندانی ئەبوغرێب یەکێکە لەزیندانە گەورەو ناخۆشەکانی رژێمی بەعسی عێراق، بەجۆرێك کە لەناوەوەیدا چەندین کەسی شۆڕشگێڕو رۆشنبیری تێدایە. وا لەخوارەوە هەندێك لایەنو بەشی ئەو زیندانە باس دەکەم:

١- بەشی گرتووخانە (قسم الموقف): ئەم بەشە بەناو سەر بەبەندیخانەبو بەلاّم لەراستیدا سەر بەئەمنو موخابەراتی گشتی بوو. بەڕێوەبەری بەندیخانە لەبەرئەوەی بەعسی نەبوو حەزی بەئەمن نەدەکرد، بەلاّم ناچاربوو فەرمانەکانیان جێبەجێ بکات. رۆژانە دووجار سەرژمێر دەکراین، هەفتانە سێ جار بۆ ماوەی دوو سەعات لەبەر گەرمای هاوین یان لەبەر سەرمای زستان رایاندەگرتین، گوایە یەکێك دیار نییە. لەو بەشەدا رۆژنامەی (الثورة)یان بۆ دەخوێندینەوەو باسی هەلّوێستی حزبی بەعسیان بۆ دەکردین. هاتوچۆو سەردان لەو بەشەدا زۆر زەحمەت بوو، زوو زوو بەناوی جموجولّی سیاسییەوە لەناو هۆلّەکاندا ئالّوگۆڕیان پێدەکردین کەئەوە بۆ ئێمە زۆر ناخۆش بوو. لەهەمانکاتدا لەو بەشەدا چوار کەسیتری تێدابوو کەزۆر خراپ لەگەلّماندا دەجولاّنەوە کەبریتی بوون لەمەئموور هادی، عریف جواد، فلاح، عبدالسادە. بەندکراوەکان نزیکەی ١٠٠٠ کەس دەبوون، لەوانە ٦٠٠ کەسیان کوردبوون, لەناو کوردەکانیشدا ٣٠٠ کەسیان لەسەر سیاسەت گیرابوون. هەرچی بەندکراوە عەرەبەکانە تەنها سێ کەسیان رێکوپێك بوون: حەسەن مستەفا، ئەبو زهیر- کەکاتی خۆی ئامر کولیەی عەسکەری بو لەسەر حزبی شیوعی گیرابوو، عەزیز عقیلی[9]. ئەوەی سێیەمیان کاتی خۆی وەزیری بەرگری بوو، پێشتر بەهۆی عقید عەزیز تۆفیق یەکترمان ناسیبوو. بەجۆرێك لەگەلّ عقیلی تێکەلّ بووینو ببووینە هاوڕێ کاتێك کەئازادکرامو خواحافیزیم لێخواست گریا. کەپێم گوت ئەبو عقیل بۆ دەگری گوتی: لەبەر دوو هۆ دەگریم یەکەمیان لەزینداندا کوردم ناسی، کاتێك ئازایی‌و فیداکاری ملازم جوامێرم بینی خۆم لەبەرچاو کەوت. دووەمیش ئێستا تۆو کاکە شەفیق دەڕۆنو بەتەنها جێم دێلّن. گوتم بەلاّم ٤٠٠ بەندکراوی عەرەبت لەگەلّدایە. گوتی من گومانم لەهەموویان هەیەو لێیان دەترسم، بەداخەوە لەزینداندا بۆم دەرکتەوت کەتەنها کورد دۆستمە. دوای ئەوە وتم کە

هاتیە دەرەوەو بویتە سەرکۆمار ئەو قسانەی خۆت لەیاد نەکەی.

٢-ماسۆنی‌و بەهائییەکانی ناو زیندان:

بۆ ماوەی چوار مانگ لەیەك هۆلّدا پێکەوەبووین، ئەمانە لەخەلّکی هەموو ناوچەکانی عێراقیان لەگەلّدابوو بەکوردەوە. ژمارەیان کەم بوو تەنها نزیکەی ٣٠ کەس دەبوون، لەوانە کەسی ناسراو د.عبدالجبار ریزلی برای خوشکە ئاسیا هاوسەری زانای خوالێخۆشبوو تۆفیق وەهبی بەگ, لەگەلّ گۆرانیبێژی کورد عەزیز عەلی. زۆر رێکوپێك بوون لەناو خۆیانو لەگەلّ خەلّکیشدا، هەرچی خراپەیە روویان تێنەدەکردو خۆیان لێ بەدوور دەگرت. بەلاّم زەحمەت بوو تێیان بگەی‌و بزانی چ رێکخراوێکیان لەپشتە هەیە، چەند هەولّمدا نەمتوانی ئەو نهێنییە بزانم. بەلاّم ئەوەی بۆم دەرکەوت ئەوەبوو کەئەمانە بۆ کورد پێ نییە، نە چاك، نە خراپ.

---

[9] عقیلی کاتێك وەزیری بەرگری بوو دەیگوت پێویستە بۆمبی ئەتۆمی بەکوردستاندا بدرێت. بەلاّم دادگای شۆڕشی بەعس فەرمانی لەسێدارەدانیدا، دایکی بەمەبەستی رزگارکردنی پەنای بردەبەر مەلامستەفا، ئەویش نووسراوێك ئاراستەی سەرۆك ئەحمەد حەسەن بەکر دەکات. ئەوەبوو فەرمانی لەسێدارەدانی لادراو بە ٢٠ سالّ زیندانی حوکمدرا. لەناو زیندانیشدا کوڕێکی مەسیحی بەناوی مەناف کرابوو بەچاودێر لەلایەن بەعسییەکانەوە، لەکۆتاییدا بەعس لەزینداندا دەرمانخواردی کردو کوشتیان.

شتێکی سروشتیەیە پیاو لەناو زینداندا کۆمەڵێك خەڵك دەبینێ کەئیدارەی زیندان دژی زیندانیەکان بەکاریان دێنێ. ئەم جۆرە خەڵکە هەڵوێستو بیروبۆچونیان بەرامبەر بەئێمە زۆر خراپ بوو، وەك: یوسف، صفا، محسنو کازم بەسراوی، کەهەر یەکەیان لەسەر بریاری دەزگای موخابەراتی گشتی لەلایەن دادگای شۆڕشەوە بە٢٠ ساڵ زیندانی حکومدرابوون، لەگەڵ ئەوەشدا لەزیندان ئێشوکاریان تەنها سیخوڕیکردن بوو بەسەر کوردەکانەوەو، هەرچی خراپیان لەدەست هاتبا بەرامبەر بەئێمە دریغیان نەدەکرد.

دوای دوو هەفتە لەزیندانی، مامۆستا سدیق ناسراو بەئەبو هۆشیار ماوەی سەعاتێك زیاتر باسی تاوانبار یوسفی بۆ کردم کە بە چ جۆرێك ئازارو ئەشکەنجەی کوردەکان دەدات. لەدڵی خۆمدا گوتم پیاوێکی تێدا نییە تەمبێی بکا، بۆیە بەمامۆستام گوت: تۆ سێ کەسی خۆت لەگەڵ کاك حازم یوسفیو هۆشیاری کوڕتو سدقی ئیمساعیل بەجەنابتەوە چوار کەسن، بۆچی دەستێك لەم کابرا خراپەکارە ناوەشێنن؟ لەوەڵامدا گوتی: ئەمە بەئێمە ناکرێتو، داوای لێکردم کەمن بەو کارە هەڵبستم. ئەوە بوو یەکسەر چوومە بەردەمی یوسفو گوتم: تۆش وەکو ئێمە بەندکراوی، شەرم ناکەی خۆت لەئێمە کردووە بەئاغا؟ گوتی من زۆر رێز لەتۆ دەگرمو وەکو مامم تەماشات دەکەم. ئەوجا پێم گوت تۆ بەئاشکرا ئازارو ئەشکەنجەی کوردەکان دەدەی، پاشان بەهەموو هێزو توانای خۆم زللەیەکم لێداو لەناو زیندانییەکان شکاندم، ئەویش لەتاوان هاواری بردەبەر بەڕێوەبەری بەندیخانەو شکاتی لێکردم. بەڵام خۆشبەختانە توانیم خۆم لەسزا رزگار بکەم، ئەگەر نا ئەوا شەش مانگ لەژوورێك (محجر) بەتەنها زیندانی دەکرام.

دوای ئەمە یوسف چاوترسێن بوو. لەناو ئەو ٦٠٠ بەندکراوە کوردەدا نیوەیان لەسەر سیاسەت گیرابوونو نیوەیتریشیان بەتاوانیتر. لەناو ئەو زیندانیە کوردانەدا مرۆڤی باشو خراپی تێدابوو، نموونەی ئەو کوردە زیندانیە باشانە کاك حەمە موچوڕکەی پێنجوێنی بوو کە بەباخەوان ناسرابوو، ئەم کابرایە رۆشنبیرو نیشتمانپەروەرێکی ناسراوبوو. هەروەها مرۆڤی وای تێدابوو کەئەگەر بتەوێ باسی خراپەکانی بکەی ئەوا بەکتێبێك تەواونابێت. وا لەخوارەوە هەندێك لەو ناوانەو بەرێژەی سەدی رادەی خراپییان دیاری دەکەم:

١- ئەحمەد حاجی پێنجوێنی بەرادەی ١٠٠٪ خراپ بوو.

٢- بلەی رەشید بەحری بەهەمان شێوە.

٣- سیف الله کاکەیی ٨٠٪.

٤- خەلیل جمهوری ٦٠٪.

٥- موحسن یەزیدی ٦٠٪.

٦- حەسەن یەزیدی ٥٠٪.

٧- داود باغستانی کەخراپەی بێسنووربوو، ئەم کابرایە لەناو زیندانیشدا بەپیلانو فەرمانی موخابەرات دەجووڵایەوە کە بەراستی کەسێکی خەتەربوو. دوایی بەفەرمانی موخابەرات لەزیندان ئازادکراو نێردرایە لای بنەماڵەی بارزانی تا ببێتە خزمەتکاری بنەماڵە، ئێستاش بەفەرمانی نێچیرڤان نەبێت ناجووڵێتەوەو بوە بەچڵکاوخۆری ئەوان.

هەروەها ئەحمەد حاجیو بلەی رەشید بەحری هیچیان لەداود باغستانی کەمتر نەبوو. دەربارەی بارودۆخی بەشی گرتووخانە لەزیندانی ئەبوغرێب دەڵێم: ئەم بەشە لەرووی ئیداریەوە سەر بەبەندیخانەی گشتی بوو بەڵام لەراستیدا سەر بەبەڕێوەبەرایەتی ئەمنی گشتیو موخابەراتی گشتی بوو. بەڕێوەبەری زیندان ئەفسەرێکی نەتەوەیی بوو، لەبەرئەوەی نەچووبووە ریزی حزبی بەعسەوە لەپلەکەی خرابوو. بەڵام لەبەرئەوەی خوێڕیو بێ کەسایەتی بوو نەیدەتوانی سەرپێچی

ئـەو فـەرمانو رێنماییانـە بکـات کـە لـەدامودەزگاکانی ئەمنــەوە بـۆی دەهـاتو لـەپێناوی پاراسـتنی پۆسـتەکەی وەکـو بەڕێوەبەری

زیندان، سەرلەبەری فەرمانەکانی جێبەجێ دەکردو بەموو لێی لا نەدەدا.

چوار کەس هەبون لەو زیندانەدا گوایە بەپێی فەرمانەکانی دامودەزگا ئەمنیەکان رەفتاریان دەکرد بـەلاَم بـەردەوام ئـەو رێنماییانەیان دەبەزاندو زۆر بەتوندی مامەڵەیان لەگەڵدا دەکردین.

لەهەمانکاتدا لەناو زیندانیدا کۆمەڵێکی زۆر لەکوردی خۆڕاگرو خـاوەن بیروبـاوەڕ هـەبوون، کەچـەند لەسـەریان بنوسـین کۆتایی نایەت، چونکە ئەمانە نە ملکەچی ئەمنو ئیستخبارات بوون نە هیچ نهێنیەکیان بۆ رژێم درکاند. هەروەها لەزیندانـدا کۆمەلاخەڵکێ بێتاوان هەبوون کە لەبەرئەوەی فیشەکێك لەناو باری ئێسترکەیدا دۆزرابووەوە بەپێشمەرگە تاوانبـار کرابـوو، یان لـەکاتی روودانـی هێرشـێکدا بـەبێتاوانی گیرابـوو, ژمارەیـان ٣٠٠ کـەس دەبـوو. ئەمانـە لەسـەر دەسـتی بـرا رۆشـنبیرو مامۆستاکان فێری خوێندنو خوێندەواریو گیانی شۆڕشگێڕی بـوون, بەشـی هـەرە زۆریـان پـاش ئازادبوونیـان لەزینـدان پەیوەنـدییان بەرێکخراوەکانـەوە کـرد. دەزگاکـانی ئـەمن لەبەندیخانـە سـەریان لـەخۆڕاگری ئـەم بەندکراوانـە سـوورمابوو. لـەرێگای سـەردانەوە هـەموو دەنگوباسـێکی دەرەوەمـان پێدەگەیـشتو لـەناو خۆمانـدا یەکـسەر بڵاومـان دەکـردەوە. دۆستایەتیو برایەتیمان زۆر خۆش بوو، بەرادەیەك کەهـەرگیز ئـەوەم بیرناچـێتەوە جارێکیـان لـەمانگی رەمـەزان سـەردانی برایەکم کرد کە لەهۆڵێکیتر بوو, من لەبەرئـەوەی بـەرۆژوبووم زۆر برسـیو تینـوو بـووم، پـێم گـوتن بەسـەری مـام جـەلال سوێندم بدەن تا رۆژوەکەم بشکێنم. کاك ئاوات عەبدولغەفور گوتی قەلمان هەیە، کاك عومەری سەید عەلی گـوتی وەرە لای ئێمە نان بخۆ، پاشان کاك عومەر باڵێكو چوار کەوچك برنجی بۆ ناردم تـا دڵنیـام بکـات لـەوەی کەئـەم خواردنـەیان هەیـە، دوایی بۆم دەرکەوت کاك ئاوات لەبری قەل ساواری هەبوو, لای کاك عومەر نانم خوارد.

لەناو ئەو برادەرە خۆشەویستانەدا هەرگیز بەرێزان مام خدر سێکانیان, کاك مامەند، مام حەمیـد کـۆییم بـیر ناچـێتەوە کەئەمانە نموونەی هاوڕێی دڵسۆزو خۆڕاگربوون. باوکی کاك مامەند لەسـێدارەدراو دایـكو خوشـکێکی بیـست سـاڵ حـوکمی زیندانیان بەسەردا درا، لەگەڵ ئەوەشدا ئەم پیاوە چۆکی بۆ بەعس دانەداو لەسەر خۆڕاگری خۆی مایەوە.

مام حەمید کۆییش کوڕێکی پیشمەرگەی هەبوو شەهید بوو, کوڕێکی تریشی لەبەنیخانەدا

لـەژێر ئـازارو ئەشـکەنجەدا شـەهید بـوو، ئەمانـە وای لێکردبـوو هەنـدێ جـار لـەرووی دەروونیـەوە هەڵدەچـوو. لـەناو ئێزیدیەکانیشدا چەندین نموونەی خۆڕاگریم بینی، لەوانە شەش لەبرا ئێزیدیەکان پێیان دەڵێن ئەگەر بێتو دان بەوەدا بنـێن عەرەبنو ئیمزای بکەن ئەوا ئازادتان دەکەین، بەلاَم ئامادە نابن ئەم کارە بکەن. کاتێك بەوەم زانی چوومە لایان پـێم گـوتن من نوێنەری مام جەلالو بارزانیم، جەنابی تـەحسین بەگی ئێزیدی کەمیری ئێوەیـە جێـی بـاوەڕی منـەو دۆسـتێکی نزیکمـە، بۆیە بەناوی هەرسێکیانەوە داواتان لێدەکەم کەئەو داوایەی بەعسیەکان جێبەجێ بکەن، زۆر لـەم قـسانەم بـۆ کـردن بـەلاَم بێکەڵك بوو، گوتیان تۆ جێی باوەڕی ئێمەیو هەموو شتێکت بەقسە دەکەین، بەلاَم ئێمە کوردینو ئامادەنین ببین بەعەرەب ئەگـەر هـەموو ژیانیـشمان لەزینـدانـدا بەسـەربەرین. سـاڵی ١٩٨١ لەلەنـدەن ئەمـەم بـۆ جـەنابی تەحـسەین بـەگی ئێزیـدی گێڕایەوە. بەداخەوە ئێستا تەنها ناوی سێ کەسیانم بیرماوە: شێخ عەتا، مشکۆ، ئەبو کادح کەناوی مانع بوو.

هەروەها لەناو بەندیخانەدا چەندین شۆڕشگێڕیتر هەبوون کەئامادەبوون تا دوا هەناسە لەسـەر بیروبـاوەڕی خۆیـان پـێ دابگرن، وەکو: مامۆستا حسەین رەزا, حەمید کەریم شانەیی، مامۆستا هادی، جاسم محەمەد سەلیم، خدر عـەلی ئەحمـەد، عومەر سەیدعەلی، ئەنوەر حەسەن، خۆشناو محەمەدئەمین، ئەرسەلان بایز، ئـاوات عەبدولغـەفور، کـوردۆ قاسـم, ئەحمـەد

مەولود، عەلی بچکۆل، جەبار فەرمان. لەناو هەموو ئەمانەدا حسەین رەزاو جاسم محەمەد عەلیو خدر عەلی ئەحمەدو خۆشناو محەمەدئەمین سەلماندیان کە بەڕاستی خۆڕاگرو شۆڕشگێڕن.

تێبینی

١- لەو ماوەیەدا بەبۆنەی ئەوەی سەدام حسەین بوو بەسەرکۆمار لێبوردنی گشتی دەرچوو، بەڕێوەبەری بەندیخانە بەم بۆنەیەوە هاتە لامانو کۆبوونەوەی پێکردینو ئەو هەواڵەی پێ ڕاگەیاندین. فەلاح گوتی: ئێوە بەرناکەون. کاک عومەری سەید عەلی وەڵامی دایەوە گوتی: قرار واضح. ئنجا فەلاح درێژەی پێداو گوتی: رەفیق تۆ بچۆ دەرێ چونکە ئەم بڕیارە تۆ ناگرێتەوە لەبەرئەوەی تۆ دوو دەعوای ئەمنی دەرەوەت لەسەرە. بەکوردیو بەکورتی گوتی تۆ سیخوڕی جولەکەو ئێرانیت. تومەس ئەو هەوڵو دەنگوباسەی

بەمەکتەبی بارزانیم داوە ئەوانیش بەئیسرائیلو ئێرانیان فرۆشتوە.

ئەوەی ئێستا لەدڵمدایەو دەمەوێت بیخەمە بەرچاوی هەموانەوە ئەوەیە کەهەڵگری ناوی پێشمەرگە، ئەم ناوە پیرۆزە، خاوەنەکەی ئەگەر پشتی کردە دوژمنو لەکاتی شەڕدا سەنگەری چۆڵکرد، مافی ئەوەی نییە بێتەوە ریزی شۆڕشو جارێکیتر دەسەڵات یان لێپرسراوێتی بگرێتەوە دەست.

٢- ئەوانەی لەبەردەمی دامودەزگا سەرکوتکەرەکانی رژێمدا خۆیان بۆ رانەگیراو لەپێناوی پاراستنی گیانیاندا ئیعترافیان لەسەر هاوسەنگەرو هاوڕێبازەکانیان کردو لەکاتی دادگاییکردنیاندا شایەتییان لەهاوڕێکانیاندا، هەرکاتێك لەزیندان دەرچوون بۆیان نییە تێکەڵی سیاسەت ببنەوەو بچنەوە ریزی حزبەکان، بەڵکو پێویستە ئەم جۆرە کەسە رووخاوانە کە لەزیندان دەردەچن خۆیان لەبەرچاوی خەڵك ون بکەن، توخنی سیاسەت نەکەونەوەو لەکۆروکۆمەڵی سیاسی دوورەپەرێزبن، جگەلەوەی کەدەبێت پلەوپایەی گەورەیان نەدرێتی، بەرپرسیارێتی نەگرنەدەست چونکە بەزۆری لەکاروبارییاندا رووبەڕووی بارودۆخی دژوارتر دەبنەوە ئەوساکە دووبارە خۆیان پێناگیرێتەوەو دەبنەوە بەمایەی رووخانی ئەو ئەزموونەمان کەبەری خوێنی شەهیدانە.

لەوەوە دڵنیابووم کەکێشەی من پەیوەندی بەخودی سەدامەوە هەیە. دوای ئەوە ئەو برا دڵسۆزانەی لێبوردنەکە گرتنیەوە خواحافیزییان لێکردمو بەجێیان هێشتم، منیش خۆشحاڵیم بەئازادبوونیان دەربڕی. روومکردە برای گەورەو ئازیزم کاکە شەفیق کەدەموچاوی سورهەڵگەڕابوو گرژی پێو دیاربوو, پێی گوتم: ئێستا زانیم کەتۆ سیخوڕی ئیسرائیلو ئێرانیت، هیچ باوەڕم پێت نەماوە، پێشتر پێم وابوو ئەوەی کردمان لەپێناوی کوردو کوردستاندا بووە. لەو جۆرە قسانە زۆری گوت بەڵام من بەهیچ جۆرێك وەڵامی کاکە شەفیقم نەدایەوەو ناچاربووم بگریم. کەبینی دەگریم بێدەنگ بوو, ئەملاو ئەولای ماچ کردم.

لەئێمە خراپتر کوڕێکی کامل چادرچی بوو کەئەویش وەك ئێمە بەر لێبوردنەکە نەکەوت. ئەوەبوو هاتە لام پێی گوتم: مام رەفیق خەریکە مێشکم بتەقێ، تکایە چارەیەکم بکە. گوتم: وەرن دوام بکەون. بەماوەی ٥ سەعات ٧٠٠ قەرەوێڵەی ئاسنمان گواستەوە، دوای ئەوە بەجۆرێك ماندووبووین کەهێزمان تێدا نەماو یەکسەر خەوتین. دوایی ئێمەیان گواستەوە بۆ هۆڵێك هەموو زیندانیەکانی بەتاوانی دەرمانە بێهۆشکەرەکان زیندانی کرابوون. ٢٤ سەعات پێش ئەوە لەگەڵ برا کوردە شۆڕشگێڕەکاندا زیندانی بووم ئێستاش لەگەڵ خەڵکی خراپەکاردا. فەلاحی سیخوڕ بەلاماندا رەت دەبوو توانجی تێدەگرتین دەیگوت: رەفیق تۆ ١٧ ساڵت ماوە، بەڵام شەفیق تۆ دوو ساڵت ماوە. بۆ بەیانی, رۆژی سەردانی بوو. ئەوەبوو وەکو

جاران ماڵەوەمان هاتنو دایکم لەپێشەوە دەرۆیشت، هەموویان ورەیان بەردابوو تەنها دایکمو کەمال نەبێت کەبەجۆرێك ورەیان بەرز بوو لەرێگا بەدەم قسەی خۆشو گاڵتەوە هەموومانیان هێنایە پێکەنین. دایکم گوتی: لەم هەفتەیەدا خەونم بینیوە ئێوە بەردەبن، دوای ئەوە روویکردە کاکە شەفیق پێی گوت: ئاگات لەرەفیق بێتو دڵی عادز مەکە. هەروەها دڵخۆشی دایەوەو داوای لێکرد کەخۆڕاگر بێت چونکە تەنگانە بەری کورتە. دوای ئەوە کات تەواوبوو, وەکو رۆژان گەڕانەوە بۆ ماڵەوە. ئێوارەکەی رووباری کچم تەلەفۆن بۆ سەدام حسەین دەکات بەبۆنەی بونە سەرکۆماری. سەدام پێی دەڵێت خۆت بناسێنە، ئەویش دەڵی من ناوم رووبارەو کچی رەفیق پشدەریم. سەدام دەڵێت: سەید رەفیق چۆنە؟ رووبار وەڵامی دەداتەوە دەڵێ: تۆ خۆشیت خستە ماڵی هەموو کەس تەنها ماڵی ئێمە نەبێت، چونکە باوکم هێشتا لەزینداندایە. ئەویش دەڵێ: باوکت بەربووە، چونکە ئەو بڕیارە ئەویش دەگرێتەوە. رووبار دەڵێ: ئیمڕۆ هەتاکو سعات ٢ لای باوکم بووین لەبەندیخانەی ئەبوغرێب. سەدام پێی دەڵێ: قسەی من یەکەو باوکت بەربووە، بەیانی دێتەوە لاتان.

منو شەفیقی برام لەناو زینداندا ئاگامان لەو شتانە نەبوو، کاتێك نیوەی شەو لەبەندیخانە بەرێوەبەر هاتە لامان، کەگەیشتە لای من بەگەرمی سلاوی لێکردم گوتی رەفیق چیتان بۆ بکەم؟ گوتم ئەگەر بمانگوازنەوە بۆ لای باخەوانو عومەر سادق زۆر مەمنون دەبین. بەپێکەنینەوە گوتی: من لەماڵەوەبووم جێگرەکەم ئاگاداریکردم کەدەربارەی رەفیق پشدەری پرسیاریان کردووە، لەقسەکانیدا زانیم کەئەوە سەرکۆمارە پرسیاری کردووە. منیش خۆم هاتم راستییەکەی بزانم، سەرکۆمار پرسیاری ئەوەی لێکردین کەبۆچی تا ئێستا رەفیق پشدەریتان ئازاد نەکردووە، ئێمەش وەڵاممان داوەتەوە لەبەرئەوەی دوو تاوانی دەرەوەی لەسەرە, واتە سیخورە. ئەویش گوتبووی من رەفیق دەناسم شتی وا ناکات (رفیق ما یضرب تختە چروك) بۆیە فەرمانیدا بۆ بەیانی ئازاد بکرێین.

سەعات ١٢ی شەو ئاگادارکراین خۆمان بپێچینەوە, دوای ئەوە ئێمەیان بردە لای بەرێوەبەری بەندیخانەی گشتی کەسەعاتێك داینایین قسەی خۆشی بۆ کردین, دەیگوت: بڕوا ناکەم هیچ گلەییەکتان لەئێمە هەبێت. لەو کاتەدا لێپرسراوێکی موخابەراتی هاتە ژوورەوە گوتی: تەلەفۆن بۆ ماڵەوە بکە کە لەسەعات شەشی ئێوارە بێن بۆ بەندیخانە تا لەگەڵیاندا بچیتەوە بۆ ماڵەوە. تکام وایە خەڵك کۆنەکەنەوەو لەدوو ئۆتۆمبێل زیاتر نەیەن. سەعات دوو تەلەفۆنم لەگەڵ ماڵەوە کردو ئاگادارمکردن کەسبەی بێن بۆ لام. لەکاتی خواحافیزیمدا لەگەڵ کاك عومەر سادق کە بەناهەق، ماوەی ٢٠ سال حوکم درابوو زۆر دلگران بووم بوّی. سەعات ٨ گەیشتمە ماڵەوە، باس ناکرێت لەخۆشیان کەسوکارو خزمو دۆستەکانم چییان بۆ کردم, شەوی عارفەبوو، جەژنمان لەماڵی خۆمان کرد لەبەغدا. دووەم رۆژ هەموومان نزیکەی ٧٠ کەس دەبووین جەژنمان لەماڵی برای ئازیزو دڵسۆز کاك حەمەو کاك ئەحمەد کوڕانی مام وەلی لەگوندی ئەحمەدئاوای ناوچەی کەلار بەسەربرد.

سێیەم رۆژی جەژن لەسلێمانی بوین لەماڵی کەمالی برام. لەناو خۆماندا ئەوەمان بەباش زانی بۆ کەمکردنەوەی بارگرانی لەسەر خەڵك تا هاتوچۆی بەغدا نەکەن، بۆ ماوەی حەوت رۆژ پیاوان لەماڵی حەسەنی برامو ژنانیش لەماڵی شەفیقی برام لەقەلادزێ دانیشن. بەهۆی ئەوەی ئێمە کە لەبنەماڵەی حاجی سادقە درێژینو خزمەتێکی زۆری خەڵکمان کردووەو وا بلاوبێوەوە کەئێمە سەرنگوم کراوین، بەجۆرێك پێشوازی کراینو خەڵك هاتە لامان کەخۆمان لامان سەیربوو. ئەمەبوو بەهۆی ئەوەی سەرەنجی رژێمی بەعس راکیشێ، رێکخراوی بەعس لەرانیەو سەنگەسەرو قەلادزێ هاتنە لامان. داوایان لێکردم بەرامبەر ئەم هەڵوێستەی سەدام حسەین لەبەرامبەر مندا لەکاتێکدا من (وەکو نوێنەری رێکخراوەکان دەیانگوت) ئەو هەموو تاوانەم بەرامبەر بەرژێمی عێراقی کردووە، داوایان لێکردم بەو بۆنەیەوە قسە بۆ خەڵك بکەمو باسی چاکەی رژێمی بەعسیان

بۆ بکەم تا خەڵك هانبدەم بێن بەبەعسیو ئەوانەش کەچوونەتە شاخ بیانهێنمەوە ناو رژێم. ئەوەبوو سەیری براکانم کردو ئەوانیش بەچاو پێیان گوتم وەڵامیان بدەوە. بۆیە پێم گوتن: ئێمە بەبێتاوان گیرابووین، تەنها تاوانێکمان ئەوەبوو کەکوردبووین, رژێم خراپترینو ناشیرنترین کردەوەیان لەگەڵدا کردین، ئێمە بەمافی خۆمان بەربووینو، خەڵکانی شاخ خاوەنی بیروباوەڕنو بەقسەی من پەشیمان نابنەوە, ئێوە ئەگەر

راست دەکەن گفتوگۆیان لەگەڵدا بکەنو داواکانیان جێبەجێ بکەن تا لەشاخ بێنە خوارەوە.

دوای ئازادبوونم ئەمە یەکەم جاربوو لەگەڵ کادیرانی رژێمی بەعس رووبەڕوو ببمەوەو بەسلبی قسەیان لەگەل بکەم. دوای ئەمە بیرم لەوە کردەوە لەداهاتوودا چ بکەم؟ هەنگاوی یەکەم نووسراوێکم ئاراستەی برای گەورە مام جەلال کرد، بۆم روونکردبۆوە کەمن ناتوانم لەو بارودۆخەی رژێمی بەعسدا بژیمو، پێم راگەیاند کەدەمەوێت بێمە ناو شۆڕشەوەو خزمەت بەگەلەکەم بکەم، چ لەشاخ بێت چ لەهەندەران. لەهەمانکاتدا بۆم نووسیبوو پێویستم بەچارەسەری دەروونی هەیەو پێویستە ماوەیەك پشوو بدەم. وەڵامی مام جەلال زۆر ئیجابی بوو، پێی باش بوو یەکەم هەنگاو بچمە دەرەوە. ئەوەبوو کەوتمە خۆ ئامادەکردنو یەکەم شتماڵەوەم بەیەکجاری گواستەوە بۆ شاری سلێمانی, لەلایەن خەڵکیشەوە پێشوازیەکی باش کراین، بەڵام بەداخەوە لەو کاتەدا لەپڕ برای ئازیزو هاوڕێی بەنیدخانەم کاکە شەفیق لە ١٩٨٠/١/٣٠ کۆچی دوایی کرد، ئەم کارەساتە هەموو بەرنامەکانمی دواخست. شەفیقی برام دوای شەش مانگ لەئازادبوونمان کۆچی دوایی کرد، کاتێك لەبەندیخانەی تایبەتی موخابەرات بووین ماوەی ١٦ مانگ کەسوکاری خۆی نەدی. لەکاتی لێکۆڵینەوەدا رۆژێکیان کاسێتێکی بەدەنگی من بۆ لێدەدەن پێی دەڵێن ئەوە رەفیقی براتە دان بەتاوانەکانی خۆیدا دەنێت, تۆش کەدەتەوێ رزگاربیت پێویستە وەکو ئەو بکەی. کاکە شەفیق کەگوێی لەدەنگم دەبێت لەهۆش خۆی دەچێتو دەبووریتەوە، ئەمە یەکەم جاربوو نیشانەی نەخۆشی دڵی لێدەربکەوێت. خۆڕاگری ئەم قارەمانە شایەنی باسکردنە، چونکە لەزینداندا کەمن ئەوانەی خۆ دەگرنو چۆك بەرامبەر دوژمن دانادەن. من لەزینداندا زۆر لەوانەم بینی کەنەیانتوانی خۆیان بگرنو هەر زوو ورەیان بەرداو ئیعترافیان کرد، هەندێك لەوانە هەر لەلێکۆڵینەوە لەزینداندا خۆیان راناگرنو بێتاقەتیو ترسی خۆیان ئاشکرادەکەن. حەق وایە ئەوانەی لەزیندان بەردەبن جارێکیتر رێگایان نەدرێت تێکەڵ بەسیاسەتو حزبایەتی ببنەوە، چونکە ناتوانن نهێنی بپارێزنو پیاوی ئەو بوارە نین.

لەماوەی پرسەی شەفیقی برامدا دوکانو بازاڕ داخراو خەڵك بەگشتی بەشداری خەممان بوو. رۆژی دووەم رووکردە ئەو بەرێزانەی سەرپەرشتی پرسەکەیان دەکرد لەوانە حەمەسووری مینەعارەبو کاك هۆمەری حاجی موساو حەسەنی برام, پێم گوتن: دەبێ تەگبیرێك دانێن بۆ ئەو خەڵکەی دەوروبەری قەڵادزێ تا بەبرسیەتی نەگەڕێنەوە، با هەرچی کەبابخانە هەیە کەباب بۆ ئێرە بهێنن، چونکە زیاد لە ٧٠٠ میوان هاتووە. گوتیان: ئێمە ئەو کێشەیەمان لەناوخۆماندا جێبەجێ کردووە، هەرچی خەڵکی قەڵادزێیە لەگەڵ خۆی سینی خواردن بێنێ بۆ ئێرە، بەڵام بۆ نان خواردن بچنەوە ماڵی خۆیان چ ژن چ پیاو. هاوسەرەکەی شەهید عەلی عەسکەری هات بۆ پرسەکە پێی گوتم: کە لەئۆتۆمبیلەکە دابەزیم پرسیارم کرد ئەو قەرەباڵغیە چییە؟ کێ وەفاتی کردووە؟ وەڵامیان دامەوە گوتیان شەفیقی برای رەفیق پشدەرییە، ئەم پیاوە ئەوەندە باش بووە کەهەموو خەڵك بۆی دلگرانە. ئەوجار خۆم ئاشکرا کردو رێزی زۆریان لێگرتمو بەئۆتۆمبێل منیان هێنا بۆ پرسەکە. هاوسەرەکەی خاڵە شەهاب بەهەمان شێوە لەگەڵ سۆرانی کوڕیدا بۆ پرسەکە هاتو دوو رۆژ لامان مانەوە، دایکی سۆران گوتی: لەهەموو پرسەیەك بۆ شەهاب دەگریم، بەڵام لەم پرسەیەدا هەموو گریانەکەم بۆ شەفیقی براتە. چونکە کاتی لێقەومانم ئێوە زۆر بەهانامانەوە هاتن، ئەوەتا سۆران نایەوێت بگەڕێتەوە سلێمانی، چونکە تۆی زۆر خۆش دەوێت.

هەواڵ بەمام جەلال دەگات کەرەفیق کۆچی دوایی کردووە، بۆیە دەفەرموویّت تا ماوەی ٢٤ سەعات لەسەر رەفیق دەنووسم. دوایی وەڵامی بۆ دەچیّت کەئەوەی کۆچی دوایی کردووە رەفیق نیە بەڵکو شەفیقی برایەتی. منیش گوتم: هەتا لەژیاندا ماوم حەز دەکەم بەدستو قەڵەمە زێڕینەکەی خۆی تەنها (٥) دێرم لەسەر بنوسێ. سبحان من یغیر الأحوال.

لە١٩٨٠/١٢/٢٨ لەگەڵ برای بەرێزو دڵسۆزم مام ساڵح سورچی لەسنووری عێراق دەرچووم. ئەوەبوو بەئۆتۆمبێلی کاك عومەر سورچی چوینە کویّت کە لەسەر داخوازی من خستبویە بەردەستمان. لەوێ چوینە ماڵی ئەبو حەیدەر کەپیاوێکی خزمەتگوزارو نیشتمانپەروەر بوو و هەمیشە دەرگای ماڵی لەسەر پشت بوو بۆ هەموو کەسێك. لە ١٩٨٠/١٢/٢٩و لە ١٩٨١/١/٤ تەلەفۆنم لەگەڵ برای بەرێزو خۆشەویستم مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد کرد، ئاگادارم کردەوە کە لە ١٩٨١/١/٥ سەعات نۆی شەو بەکاتی لەندەن دەگەمە لای. لەکاتی دیاریکراو گەیشتمە لەندەن، بەڵام لەترانزێت دوایان خستم. لەوێ چەندین پرسیاریان لێکردمو پێیان گوتم دیارە بەپێی ئەو پارە زۆرەی پێتە نیازت نیە بگەڕێیتەوە بۆ عێراق، هەروەها گوتیان ئەو هەموو میوەو دیارییە چییە لەگەڵ خۆتدا هێناوتە. لەدواجار دوای دوو سەعات رێگایان دامو فیزەی سێ مانگیان دامێ. کە لەفرۆکەخانە دەرچووم د.لەتیف رەشیدو کاك هەڵۆ ئیبراهیم ئەحمەد چاوەڕوانیان دەکردم، سەرەتا ئەوەم بۆ روونکردنەوە کەبۆچی دواکەوتم و داوای گەردن ئازاییم لێکردن.

لە لەندەنیش وازم لەبڕواکانم نەهێنا

پاش گەیشتنم بەلەندەن دیاریەکانم تەسلیمی کاك د. لەتیف رەشید کرد بۆ دابەشکردن. بۆ ماوەی دە مانگو بیست رۆژ لە لەندەن مامەوە, مانگی یەکەم لەئەپارتمانێکدابووم کە لەدووری ٥٠٠ مەتر بوو لە VICTIORIA فکتۆریا, دوایی گواستمەوە بۆ گەڕەکی CHELSI لەباڵەخانەی NILGWIVHOUSE ئەپارتمانێکم گرتو مامەوە. تاکو ئەو رۆژەی لەندەنم جێهێشت، هەر کاروبارێکی خودی یان سیاسیم هەبوایە لەرێگەی برایانی بەرێز د.لەتیف رەشیدو د. سەلاح حەمەسەعید ئەنجامم دەدا، بۆیە بەبێ ئاگاداری ئەو بەڕێزانە هیچ هەنگاوێکم نەدەنا، شایەنی باسە کەئێمە لەنێوان خۆماندا تەبابووینو هیچ کێشەیەکمان نەبوو ئەمەش هەموو بۆ مامۆستای گەورەو بەرێز ئیبراهیم ئەحمەد دەگەڕێتەوە.

من کەهاتمە دەرەوەی وڵات بەنیازی چارەسەرکردنو پشوودان بوو، بەڵام بەجۆرێك تەندروستیم باش بوو رێگام نەکەوتە لای هیچ دکتۆرێك ئەمەش هەمووی لەگەورەیی خودابوو. پاشان بەهۆی رێنمایی مامۆستای بەرێز ئیبراهیم ئەحمەدو رێگاپێدانی مام جەلال توانیم بەیارمەتی د.لەتیف رەشید خزمەتێکی زۆری وڵاتەکەم بکەم، کەجێدەستی خۆم لەخزمەتکردنی کوردو کوردستاندا لەو دەربەدەریە دیارخەم، کەوا لەخوارەوە بەکورتی باسی هەندێك لەو لایانانە دەکەم بەتایبەتی لەسەر خودی ئەو مامۆستا بەڕێزانەی کۆچی دواییان کردوەو ماوەیەك لەخزمەتیاندابووم. خوالێخۆش بوو تۆفیق بەگو خوالێخۆش بوو عەلی کەمال کەحاتەمی تەیی کوردان بوو، خوالێخۆشبوو مامۆستای گەورە ئیبراهیم ئەحمەدو، خوالێخۆشبوو کاکی کان عومەر مستەفا.

پێنجەم رۆژ بەهۆی کاك د.لەتیف رەشید تەلەفۆنم لەگڵ برای گەورە مام جەلال کرد کەئەو کاتە لەلیبیا بوو، هەموو ئەو ئاگادارییانەی هەمبوو بەدوورودرێژی باسمکرد، ئەویش فەرمووی نوسراوێکم بۆ بنوسە. ئینجا داوای لێکردم سەردانی باڵوێزخانەی لیبیا بکەم لە لەندەنو گوتی هەوڵبدە لەئەمنیستی، بەسەرهاتی خۆت باس بکەو با لەگۆڤارەکەیان بۆت بڵاوبکەنەوەو، هەوڵبدە هەموو ئەو ئازارو ئەشکەنجەیە کەدراوی بڵاوبکرێتەوە. چوار جار چوومە باڵوێزخانەی لیبیا، جاری یەکەم لەگەڵ جەنابی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو د.لەتیف رەشید چووم، ئەوانیش بەباڵوێزی لیبیایان ناساندم کەناوی

ئیبراهیم بوو، پێشەکی بروسکەیەکم دایێ بۆ دۆستی دێرینی گەلی کورد، لەبروسکەکەدا بەدووروودرێژی باسی هەڵوێستی ڕژێمی بەعس و درندەیی ئەو ڕژێمەم بەرامبەر بەگەلی عێراق بەگشتیو گەلی کورد بەتایبەتی کردبوو. جەنابی بالوێز گوتی: سەرۆك معەممەر قەزافی دەڵێت: ئەو چوار حکومەتە (عێراق، ئێران، تورکیاو سوریا) ئاسودەیی بەخۆیانەوە نابینن، کێشەی کورد چارەسەر نەکەن، بەتایبەتی تورکیا کەرۆژ بەڕۆژ رووبەڕووی کێشەو گرفتی ئابووری گەورە گەورە دەبێتەوەو قەرزەکانی زیاد دەکات، ئەمانە وا لەتورکیا دەکەن ببێتە داردەستی ئەمریکا لەناوچەکە. لەدرێژەی قسەکانیدا بالۆێزی لیبیا ئاماژەی بەوە کرد کەسەرۆك معەمەر قەزافی لەگەل تاوانبار ئەحمەد حەسەن بەکرو وەزیری دەرەوەی تورکیاو کاربەدەستانی حکومەتی ئیسلامی ئێران باسی ئەوەی کردوە کەکێشەی کورد لەرێگای ئاشتیەوە نەبێت چارەسەر ناکرێت.

دوای یەك سەعات خواحافیزیمان لەبالۆێز کرد. پاش ئەوەی ژمارەی تەلەفۆنەکەمی وەرگرت دوای چەند رۆژێك لەسەر داوای بەرێزی سەردانمکرد لەبالۆێزخانە, کەدانیشتین گوتی ئەگەر پێویستت بەپارەی چارەسەرکردن هەیە لەنەخۆشخانە ئێمە ئامادەین ئەو ئەرکە بگرینە ئەستۆ، منیش سوپاسم کردو گوتم لەو رۆژەوە لەو دۆزەخەی سەدام حسەین رزگارم بووە تەندروستیم بەجۆرێك باشە کەپێویستیم بەحەبی سەر ئێشەش نیە.

لەکاتی کۆبوونەوەم لەگەڵ بالۆێزی لیبیا بۆ جاری سێیەم، بەڕێزیان گوتی: حکومەتی لیبیا بەناوی میوانداریەوە داوا دەکا ئەگەر دەتوانی سەفەربکەی هەموو خەرجیەکەت دەگرینە ئەستۆ. دووبارە سوپاسی جەنابی بالۆێزم کردو داوای لێبوردنم لێکردو هیوای تەمەندرێژیو سەلامەتیم بۆ ئەوو سەرۆك معەممەر قەزافیو گشت گەلی لیبیا خواست.

دیدار لەگەڵ ڕێکخراوی لێبوردنی نێودەوڵەتی

پاش ماوەیەك کاکە د.لەتیف رشید ئاگاداریکردم کە لەکاتێکی دیاریکراودا دێت بۆ لام بۆ ئەوەی پێکەوە بچین بۆ میواندریەك، چومە خزمەتیو چووینە چێشتخانەیەکی لاچەپی بچووك کەپێنج مێزی نانخواردنی لێبوو کەتەنها ئێمەو دوو ئینگلیزی لێبوو، بۆیە چووینە ئەو چێشتخانە چۆڵە تا لەمەترسی ڕژێمی بەعس دووركەوینەوە چونکە لەو کاتەدا هەموو وڵاتە زلهێزەکان چاوپۆشییان لەتاوانەکانی بەعس دەکرد بەتایبەتی روسیاو ئەمریکاو بەریتانیاو فەرەنساو ئەڵمانیاو چین. ئەو وڵاتانە بەرژەوەندییان لەو بێدەنگیە هەبوو لەبەرامبەر کوشتوبڕو تاوانەکانی بەعس بەرامبەر بەکوردو کوردستان، بەڵام بۆ ئەو رۆژە میوانداریکردن لەکورد زۆر گرنگ بوو و، جێی سوپاسە کە(عەم ناجی) باسی چۆنیەتی گرتنی منی دەکرد لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە. د.لەتیف رەشید ئاگاداریکردم لەئەمنیستی کاتێکیان بۆ داناوم بۆ ئەوەی چاوپێکەوتنم لەگەڵدا بکەن، کچێك کەنوێنەریان بوو، دوو سەعات گفتوگۆی لەگەڵ کردم منیش هەموو بەسەرهاتی خۆم بەدووروودرێژی بۆ گێرایەوە.

کچەکە گوتی: ئێمە ئەو رووداوە لای خۆمان تۆمار دەکەین بەڵام بڵاوی ناکەینەوە لەگۆڤارەکەماندا، چونکە ئەمە لەساڵی ١٩٧٧ روویداوە ئێستاش ساڵی ١٩٨١ـە, منیش گوتم لە ١٩٧٦/٩/١٤ گیرامو لەساڵی ١٩٧٧دا بەردرام و بەم شێوەیەی کەبۆم باسکردی منیان ئازارو ئەشکەنجەداوە، ئەوەی لەگەڵ من کراوە لەگەڵ ئاژەڵدا ناکرێت، وا ئێستاش رووبەڕووی ئێوە راوەستاوم گوایە دەزگاکەتان بەرگری لەمافی مرۆڤ دەکات لەجیهاندا کەچی ئەوەش وەڵامی ئێوەیە. پاشان ئەو رۆژەم هێنایەوە بەرچاوی کەپاسەوانەکانی دیکتاتۆری بەغدا چۆن ئازاریان دەدام، کچەکە دوای ئەوە گۆڕانێکی سەیری بەسەرداهات، رەنگی دەموچاوی گۆڕا ئینجا گوتی من ناونیشانی د.لەتیف رەشیدم لایە هەرکاتێك بەشێکی سیاسی

ویستی لەسەر پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لەعێراق زانیاری کۆبکاتەوە ئەو کاتە پەیوەندی بەدکتۆرەوە دەکەم بۆ ئەوەی ئاگادارت بکاتەوە.

دیدار لەگەڵ BBC دا

هەر لەگەڵ د.لەتیفدا سەردانی بەشی پانۆرامای BBCم کرد، مستەر RICHARD جێگری بەشی پانۆراماماـان بینی ئەویش هەموو پرسیارەکانی کە لەئەمنیستیو چێشتخانەکە لێیان کردبووم بەزیادەوە سێبارەی کردەوە، منیش وەڵامەکانم دایەوە، گوتی: لەم رۆژانە تەلەفۆنت بۆ دەکەم. دوای چوار رۆژ بەتەلەفۆن ئاگاداریکردم کەدەیەوێت بمبینیت. لەسەر داوای خۆی یەکترمان بینی گوتی: ئامادەیت کە لە BBC وێنەت بڵاوبکەینەوەو لەسەر رژێمی عێراق بدوێیت؟ گوتم زۆر خۆشحاڵ دەبمو سوپاستان دەکەم کە لەسەر بارودۆخی عێراق بدوێم، چونکە بۆ بەرژەوەندی وڵاتەکەم مایەی سودبەخشینە.

بۆ ئەم مەبەستە کاتمان دانا، بەڕێوەبەرایەتی بەشی وێنەو تۆمارکردنی BBC هەر هەمویان لەئاپارتمانەکەدا هاتنە لامو لەچواردەوری ئەو ناوچەیە پاسەوانیان دانابوو بۆ پارێزگاریکردن. لەکاتی وێنەگرتنو تۆمارکردنی قسەکانمدا دوو جار ئەو قسەیەیان دووبارە کردەوە بەجۆرێك قسەبکە ئینگلیزیەکەت پچڕ پچڕبێت، چونکە وێنەکانی پێشووت دەڵێی لەئاهەنگدایت، ئەو بەرنامەیە زیاد لە ٤٠ ملیۆن کەس دەیبینێت، بەم جۆرە خەڵك بڕوات پێناکات. پاش تەواوبوون گوتی: پرسیارێکم هەیە لەجەنابت ئایا تۆ دەوری ئەکتەریت بینیوە؟ گوتم کورد ژمارەیان زیاد لە ٤٠ ملیۆن کەسن تەنها لەعێراق نزیکەی ٢ملیۆنمان زیاتر بەدەست دوژمنانی کوردەوە لەم بارەی مندان. لەکۆتاییدا هەموویان بەناسینم خۆشحاڵ بوون، چەند وێنەیەکیان بۆ یادگاری لەگەڵدا گرتم, گوتیان: دوای یەك هەفتەی تر لە بەشی پانۆرامای BBC پەخشی دەکەین. لەمانگێکدا شەش جار تەلەفۆنیان لە BBCیەوە بۆ دەکردم، دەیانگوت ئەم هەفتەیە پەخشی دەکەین.

ئەم کارە سەرنجی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو کاك عەلی کەمالی راکێشا، دەیانگوت ئەو خەڵکە بەجۆرێك تەماشای کەسێتی تۆ دەکەنو رێزت لێدەگرن کەپێشتر وێنەی نەبوو، منیش دەمگوت جیاوازی پیاوان لەگوندی هەرموتەش هەیە. هەر ئەم هۆیە وایکرد بێ ئەوەی داوای پەنابەری سیاسی بکەم خۆیان ئەم پێشنیازەیان پێشکەشکردم، کەتەنها دوو برایەتری بەرێزی کورد بەمجۆرە نووسراویان ئاراستەکرابوو، بەڵام من پەنابەری سیاسییم وەرنەگرتو ئەوەبوو لەندەنم بەجێهێشتو گەڕامەوە کوردستان، خۆم هاویشتەوە ناو ئەو دۆزەخو ئازارو ئەشکەنجەیەی داگیرکەرانی ئەم وڵاتە بەسەر کوردیان سەپاندووە، بۆ ئەوەی بتوانم لەناوەوە خزمەتی کوردو کوردستان بکەمو لەو پێناوەدا گیانی خۆم ببەخشم.

حکومەتی بەریتانیا بەمەبەستی بازرگانی لەگەڵ رژێمی عێراق لەسەر پرۆژەیەك بەنرخی ٥٠٠ ملیۆن دۆلار رێککەوتن، ئەمە وایکرد پرۆگرامی پەخشی BBC دوابکەوێو، لەکاتی پەخشی چاوپێکەوتنەکەی مندا ٨٠٪ی وێنەو قسەکانی منیان بڕیبوو. لەساڵی ١٩٨١ لە BBC بەشی پانۆراما بەرنامەکە پەخش کرا لەژێر ناوی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لەعێراق، لەبەرنامەکەدا باسی ئەو ئازارو ئەشکەنجەیە کرا کەرژێمی بەعس دەیبارێنێتە سەر گەلی عێراق، پێشکەشکەری بەرنامەکە گوتی: ئەمەش نمونەی ئەو حاڵەتە خراپەی گەلانی عێراقە بەدەست رژێمی بەعسەوە. لەو کاتەدا وێنەی بەندەی خزمەتکاری کوردستانیان پیشاندا بەجلوبەرگی کوردیەوەو جامانەیەکم لەسەربوو، لەخوارەوە بەخەتێکی گەورە نوسرابوو (پشدەری)، ئەو رووداوە بۆ ئەو کاتە وەرچەرخانێکی گەورەبوو لەچوارچێوەی گەیاندنی دەنگی کورد بەجیهان دەسکەوتێکی گەورەبوو.

تێبینی:

١–ساڵی ١٩٨١ ڕێکخراوێك بەبۆنەی جەژنی نەورۆزەوە ئاهەنگێکی لەلەندەن سازدا. کاتێك چوومە هۆڵەکە ئەوەندەی نەمابوو دەرم بکەن، لەبەرەئەوی من ئـەمجۆرە رەفتارانـەم زۆر بەرامبـەر کرابـوو تەقـەی سـەرم دەهات. ئومێدەوارم ئەو مامۆستایەی ئەو کردەوەیەی بەرامبەرم کرد ئێستا پشتی لەنیشتمان نەکردبێ و لەناو نازو نیعمەتی لەندەندا" وڵاتەکەی خۆی لەبیر نەچوبێتەوە.

٢– پـاش بڵاوبوونـەوی چـاوپێکەوتنەکەم بـەم هـەموو کەموکورییـەوە لـە BBC لەگـەڵ میـستەر ریـچارد, بـۆ جـارێکیتر کۆبووینـەوە. داوام لێکـرد کەدانیـشتنێکم لەگـەڵ کاربەدەسـتێکی حکومـەتی تاتـچەر بـۆ رێکبخـات بـۆ ئـەوەی لەگەڵیانـدا کۆببمەوە، لەوەڵامدا گوتی ژمارەی تەلەفۆنەکەت لامە بۆ ئەم مەبەستە ئاگادارت دەکەمەوە. دوای ٤٨ سەعات تەلەفۆنی بۆ کردم پێی راگەیاندم کەکۆبونەوەکەی بۆ رێکخستووم. لەو کاتەی ئەوان دایان نـابوو لەهـەمان شـوێنی دیاریکراو لەگەڵیانـدا کۆبوومەوە کەجگە لەمستەر ریچارد دوو کەسیتری لێ بوو، لەم کۆبوونەوەیەدا ئەم گفتوگۆیەمان کرد:

سەرەتا من گوتم: بۆچی کوردستانتان کرد بەچوار پارچە؟ لەو کاتەدا لەسەر کاغـەزێکی سـپی ئیـشارەتی +م بـۆ کـردن کەمەبەستم لەچوارپارچەی کوردستان بوو. گوتیان: باوباپیرانمان ئەوەیان کردووە، ئێـستاش راسـتکردنەوەی ئـەم هەڵەیـە کارێکی زەحمەتە چـونکە ئـەو چارەسـەرە هەلومـەرجێکی دەولی پێویـستە. ئـەوجا گـوتم: ئایـا ئێمـە دەبـێ بەحکومـەت؟ گوتیان: دوای چارەسەرکردنی کێشەی فەلەسـتین. گـوتم: یـانی هـەزار سـاڵی تـر. گوتیـان: هـەرکاتێك کێـشەی فەلەسـتین چارەسەرکرا ئەوە گەورەترین کێشە لەرۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا کێشەی کورد دەبێـتو لـەو کاتـەدا ئێـوە دەبـن بەحکومـەت. گوتم: ئەی دیکتاتۆر سەدام حسێن وەك سەرکۆماری عێراق دەمێنێ؟ گوتیان: رژێمـی سـەدام نامێنـێ بـەڵام گـرنگ ئەوەیـە ئێوە یەکریزبن.

لەدرێژەی قسەکانمدا گوتم: پێویستە ئێوە لەهـەموو روویەکـەوە یارمـەتیمان بـدەنو، هـیچ نـەبێت حکومـەتی ئەمـەریکا لەکێشەی کـورد ئاگـادار بکەنـەوە، چـونکە پێدەچێت ئـەوان لـەچ کـونو قـوژبنێکی جیهانـدا هەیـە کەمەبەسـتم نەوتـە تـا هەڵیبلوشن.

کۆبونەوەیە لای ئەوان تۆمار کراوەو الله اعلم.

من سـەرەتا ویسـتم بەتەنیا نەچم بۆ ئەم کۆبونەوەیە، بـەڵام کـەس ئامـادە نـەبوو لەگەڵمـدا بێـت چ وەك گـوێگر چ وەك وەرگێــــــڕ. لەکاتی گفتوگۆکانمدا پرسیاری ئەوەیان لێکردم کەئەگەر سەدام حسێن دانی بەچارەسەری کێشەی کورددا نا ئەوا هەڵوێستم چی دەبێت؟ لەوەڵامدا گوتم هـەردوو دەسـتی مـاچ دەکـەم، چـونکە مـن هـیچ کێـشەیەکی خودیم لەگەڵیدا نیەو، هەر کاتێك ئەمە بکات ئەوا کورد بەگشتی وەك دۆستێکی خۆی تەماشای دەکات.

هەر لەکاتی گفتوگۆکانماندا وێنەیـەکی خـودی زۆریـان گـرتم، کـەدواجار بـۆم دەرکـەوت گرفتـی ئێمـە لەوەدایـە خـاوەن کیانێکی سیاسی سەربەخۆ نین، ئەگەر نا سیاسەتمەدارانی کورد لەسیاسەتمەدارانی بێگانـە گـەلێك زانـاترو دیبلۆماسـیترنو زۆر بەئاسانی دەتوانن گفتوگۆیان لەگەڵدا بکەنو بروایان پێبێنن.

هەموو ئەو ماوەیەی کە لەلەندەن لەخزمەت ئەو مامو برایانـەدا مامـەوە چـەندین کـاری گـرنگو باشمـان ئەنجامـدا کـەوا لەخوارەوە بەکورتی هەندێکیان باس دەکەم:

لەو ماوەیەدا هەفتەی جارێك لەگەل مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو کاکە عەلی کەمالو کاکـە عومـەر مـستەفاو کـاك دکتـۆر لەتیف رەشیدو دکتۆر حەمەساڵح سەعید پێکەوە سەردانی بەڕێز مامۆستا تۆفیق وەهبی بەگمان دەکرد، هەنـدێ جـار کـاك

عومەرو کاك لەتیف لەبەرئەوەی لەدەرەوە بوون بۆیان نەدەکرا لەگەڵماندا بێن، هەروەها مانگی دوو جار یان سێ جار لەسەر سفرە رازاوەو خواردنە خۆشەکەی دادە گەلاوێژخان کۆدەبووینەوە، بەقسە خۆشەکانی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو خواردنە بەتامەکەی دادە گەلاوێژ کاتێکی خۆشمان بەسەردەبرد، هەروەها کاکی کاکان‌و کاکە دکتۆر لەتیف هەمان جۆر میواندارییان بۆ دەکردین منیش هەفتەی جارێك ئەو دەعوتەم بۆ دووبارە دەکردنەوە، لەکاتی کۆبوونەوەکاندا باسمان لەکێشەی کوردو رێگەچارەی دەکرد، بەم جۆرە کاتمان دەبردە سەر، کاتێك دەگەڕاینەوە ماڵەوە مات‌و مەلول چاوەڕێی رەحمەتی خودامان دەکرد.

زانای کورد تۆفیق وەهبی بەگ

مامۆستاو زاناو مێژوونووسی بەناوبانگی کورد تۆفیق وەهبی بەگم بەهۆی خوالێخۆشبوو هاوسەرەکەم شیرین مەعروف رۆستم بەگی بابان ناسی، لەرێی خزمایەتییەکەیانەوە.

لەزەمانی مەلەکیەت دوو جار بەخزمەتی گەیشتم، تەماشای دەموچاویم دەکردو بێدەنگ دادەنیشتم گوێم لەفەرموودەکانی دەگرت، ساڵی ١٩٨١یش لەلەندەن بەهەمان شێوە گوێم بۆ دەگرت، زۆر جار برادەران پێیان دەگوتم بۆ قسەیەك ناکەیت؟ منیش وەڵامم دەدانەوە ئەو رووداوەی ئەو باسی دەکات لەزەمەنێکدا بووە کەهێشتا ئێمە لەدایك نەبووبووین.

بۆ من جێگای شانازی بوو کە لەگەڵ ئەم زاتە مەزنەدا تێکەڵاویم پەیداکردبوو، بەڕادەیەك کەجێی سەرسووڕمان بوو هەتا لای کوڕەکانیشی سزاو سروشت. کوڕەکانی بەوە رازی نەبوون کەئێمە هەموو هەفتەیەك بەکۆمەڵ دەچووینە لای، زۆر جار پێی دەگوتم حیسابی تۆ جیایە، هەر رۆژێ نا رۆژێ سەرم بدەیت.

تێکەڵیمان بەڕادەیەك پەیدابوو کەجارێکیان هەردوو کوڕەکەی لەیەکتر توڕەبوون مامۆستا تۆفیق داوای لەمن کرد ئاشتیان بکەمەوە، دوو جار دوای کاتژمێر چواری شەو کوڕەکانی تەلەفۆنیان بۆ کردم‌و پێیان گوتم باوکمان تووشی نارەحەتی دڵ بووەو بەپەلە داوات دەکات. کەدەگەیشتمە خزمەتی داوای لێدەکردم گۆرانی بۆ بڵێم، منیش بەم دەنگە ناخۆشەی خۆم ناچار دەبووم گۆرانی بۆ بڵێم. چەندین جار بەدەستی خۆم پەردەپلاوم بۆ لێناوە. ئەم زاتە مەزنە کەبەرامبەری دەوەستایت هەستت بەشەرم دەکرد، واتدەزانی لەبەرامبەر باوکت یان باپیرت یان مامۆستایەکی گەلێك مەزن وەستاویت، کەدەچووینە خزمەتی هەموومان دەستیمان ماچ دەکرد، یەکەم کەس کاکە عەلی کەمال دەستە بەنرخەکانی ماچ دەکرد، سەرەتا لام سەیربوو کاك عەلی کەمال کە (حاتەمی تەی)ی کوردان بوو بەڵکو زیاتریش" چۆن دەستی خەڵك ماچ دەکات.

بەڵام دوایی وام لێهات رۆژی وادەبوو دوو جار دەچوومە خزمەتی‌و هەردوو دەستەکانیم ماچ دەکرد. لەکاتی گفتوگۆ لەگەڵیدا هەوڵمدا هەندێ لەرابردووو نهێنیەکانی بزانم، کاتێك بمزانیایە تەندروستی باشە هەر پرسیارێك بەمێشکم هاتبایە لێم دەکرد، بەڵام هەموو کات ئەو لەمن زاناتر بوو، ئەو قەسپەی من دەمخوارد دەنکەکانی لەگیرفانی ئەودابون، هەموو کاتێك ئەگەر پرسیارێکی هەستیارم لێکردبا بەفەڕەنسی وەڵامی دەدامەوە، پاشان دەیگوت رەفیق ئەوە وەڵامی نیە لەکاتێکدا دەیزانی کەمن فەڕەنسی نازانم. لەهەمانکاتدا من ئەوەندەم سوود لەو پیاوە وەرگرتووە کەنانوسرێت بەتایبەت لەبواری سیاسەت‌و چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ بێگانەدا. ئەو کتێبانەی کەمن بڵاوم کردوونەتەوە ئەگەر ئەم زاتە لەژیاندا مابا هیچیانی نەدەخوێندەوە. چونکە لەساڵی ١٩٨١دا هەمویم بەدەمی بۆ گێڕابوویەوە کە

لەراستیدا زۆر پێخۆشحاڵ بوو، بەڵام رازی نەدەبوو بڵاوی بکەمەوە بەڵکو پێی دەگوتم بینوسەو لەشوێنێکی ئەمینی دابنێ، پاش خۆت هەر کاتێك وختی هات با کوڕەکانت بڵاوی بکەنەوە. جار جارەش ئەگەر پرسیارێکم لێکردباو بەدڵی بووبا ئەوا بەکوردی وەڵامی دەدامەوە, لەو رێگایەوە هەندێ نهێنیم پێدرکاند.

رۆژێکیان پێم گوت: ئینگلیزەکان گوتیان ئێوە دەبن بەحکومەت، بەدووورودرێژی هەموو گفتوگۆکانم بۆ ئینگلیزەکان بۆ گێرایەوەو پێم گوت دەمەوێت رای تۆش بزانم. گوتی: من دەمرمو ئەو حکومەتە نابینم, رەنگە کوڕەکانمان ئەو رۆژە ببینن، لەبارودۆخێکی وەك ئیمرۆدا بەریتانیەکان بەرژەوەندیەکانی خۆیان بۆ هیچ گەلێك تێکنادەن. گوتم بەرای تۆ ئەمریکیەکان یارمتیمان نادەن؟ لەوەڵامدا فەرمووی ئەمریکیەکان تازەکوورەن، رەنگە لەدواڕۆژدا لەوردەکاری کێشەی کورد شارەزا بن ئەو کاتە بایەخی کوردستانیان لەروی داراییەوە بۆ دەردەکەوێت.

رۆژێکیان فەرمووی: (رەفیق من هەموو ژیانم بۆ خزمەتی کوردو کوردستان بووە، تۆ رۆژێکیان لام بووی کەچەند پزیشکێك لەسەرم کۆبوونەوەو دانیشتنیان بۆ کردووم، خۆت ئاگات لێیە کەرایان وابوو من تەنیایم پێوە دیارە، ئەوەش لەدوای نەمانی دایکی سزاو سروشتەوە بەسەرم هات، من لەژیاندا عاشقی سێ شت بووم بەڵام هەرسێکیان دەکەم بەیەك ئەویش کوردستانو کتێبەکانمە. بەداخەوە لەدوای رووخانی مەلەکیەت هێشتا خۆمان نەگرتبوو شۆڕشمان بەرپاکرد، ئەوەبوو لەماوەیەکی کەمدا دووبەرەکی کەوتە ناومانەوە، کەبەیاننامەی ١١ی ئادار بڵاوکرایەوە هەموو بیروبۆچونو هەڵوێستی خۆم لەنامەیەکدا رەوانەی مەلامستەفای بارزانی کرد، داوام لێکرد ئەم دەسکەوتە گەورەیە لەکیس نەدەن ئەویش لەرێگای یەکبوونو یەکڕیزی ناوخۆتانەوە دەستەبەر دەبێت، بەتایبەت لەگەڵ جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد، ئەوەبوو یەکیانگرتەوە، پاشان لەساڵی١٩٧٤ شەڕ دەستی پێکردەوە تا ساڵی ١٩٧٥، لەو ساڵەدا ئاشبەتاڵ روویدا کەگەورەترین کارەسات بوو بەسەر کوردا هات، بۆیە ئەو بیروبۆچوونەی پێشتر بەرامبەر مەلامستەفا هەمبوو گۆڕاو، بۆم ئاشکرابوو کەکابرایەك سەرۆکی عەشیرەت بێت ناتوانێت حکومەتی کوردی دابنێتو بەڕێوەی ببات. من هەر کاتێك لەگەڵ سیاسەتمەدارێکی بێگانە گفتوگۆم کردبێت یەکەم قسەو دواقسەی ئەوەبووە کە پێویستە خۆتان یەکبخەن ئەوجا داوای یارمەتی لەوڵاتانی بێگانە بکەن. بۆیە ئەم شۆڕشەی ئەورۆ (١٩٨١) لەکوردستان بەرپابوە دڵخۆشکەرەو جێگای باوەڕە، بەمەرجێك بتوانن هەموو کوردێکی ناوچەکە لەدەوری رێکخراوەکەیان کۆببنەوەو یەکڕیزیان بپارێزن).

جەنابی تۆفیق وەهبی بەگ لەدرێژەی قسەکانیدا گوتی: (رەفیق، چوار ئەفسەرەکە عیزەت عەزیزو مستەفا خۆشناو محەمەد قودسیو خێروڵا کە بەفەرمانی عبدالالە لەسێدارەدران لەوەسیەتنامەکەیاندا ئیشارەتیان بەمەلامستەفا کردووە بەڵام بەناو نا).

کاتێك چوومە خزمەتیو خواحافیزیم لەخۆیو کوڕەکانی کرد کەببوون بەهاوڕێیەکی دڵسۆزو خۆشەویستم، هەموویان دڵگرانی خۆیان بۆ کۆچکردنم دەربڕی، هەزار رەحمەت لەگۆڕەکەت ئەی ئەو پیاوەی هەموو ژیانی خۆت بۆ خزمەتی گەلەکەت تەرخانکرد.

مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد

هەرچی مامۆستاو برای گەورەو کوردپەروەر ئیبراهیم ئەحمەدە ئەوا سەرەتای ئاشنایەتیم لەگەڵیدا بۆ زەمانی مەلەکیەت دەگەرێتەوە، ئەو کاتەی پارێزەری جوتیارە چەوساوەکان بوو دەهاتە قەڵادزێ، ئەو کاتە من ناویم بیست پاش ئەوەی ناوبانگی لەناوچەکەدا بڵاوببووەوە، ئەو کاتە دەمم نەبوو قسە بکەم تەنها گوێم دەگرت، بەڵام ئەوەم دەزانی کەمن کوردمو

سەر بەنەتەوەو وڵاتێکی داگیرکراوم بۆیە لەکانگای دڵمەوە حەزی کوردایەتیم پەیداکردبوو. سەرەتای ناسینم بەهۆی دوو برای بەڕێزەوەبوو کەحەمەسوری مینەعارەبو کوڕی پورم عەلی مام رەزابوو، کەئێوارەیەکی بەهار لەگەڵ چەند کەسێك دەڕۆیشتین بەمنیان گوت دوامان کەوە، پاش ماوەیەك گەیشتینە بەردەم پیاوێك کەتەماشای گردی حوسنی دەکرد، ئەو پیاوە دەیویست هۆی ئەوە بزانێت کەبۆچی ناوی ئەم گردەیان ناوە حوسنی! ئەو ئێوارەیە حەوت کەس دەبوین، دیاربوو کەئەم پیاوە عەلیو حەمەسووری دەناسی، کاك عەلی وەڵامی پرسیارەکەی دایەو گوتی: لەسەردەمی دەسەڵاتی تورك لەم ناوچەیەدا، تورکێکی زاڵم خەڵکی ئەم دەڤەرە دەچەوسێنێتەوە بۆیە بابەکرئاغای گەورە دەنێرێت بۆلایو نامەیەکی دەداتێ، هەڵگری نامەکە کەناوی حوسنی بەگ دەبێت لەکاتی خوێندنەوەی نامەکەدا بۆ کابرای تورك، دەیدەنە بەر دەمانچەو دەیکوژن، گوایە لەو گردە کوژراوەو نێژراوە.

رۆژگار هاتو رۆی، من بوم بەیەکێك لەو چوار کەسە نزیکەی مامۆستای خوالێخۆشبوو، ئەم پیاوە لەسەرانسەری کوردستاندا جێدەستی دیاربوو بۆیە کاتێك کۆچی دوایی کرد تەرمەکەی بەو هەموو شکۆی رێزەوە هیندرایەوە خاکی وەتەن تا لەباوەشی دایکی گەورەدا کوردستان ئارام بگرێ. منیش وەك هەر هاوڵاتیو کوردپەروەرێك لەپێشوازی تەرمەکەیدا بەشداربووم ئەویش بەهۆی برایەکی دڵسۆزی خاوەن ئۆتۆمبێل. لەمەراسیمی ناشتنی تەرمی پیرۆزیدا لەپەنایەك راوەستابووم، ئەوەی تەنیشتم باسی ئیبراهیم ئەحمەدی بۆ خەڵك دەکرد، لەو کاتەدا هەستم بەغەریبی دەکرد! بەهاوسەرەکەم ئێران فەیزوڵا بەگو کچەکەم (رووبار) گوت: بچن سەرەخۆشی لەدادە گەلاوێژخانو دایکی کاکە پاڤڵ بکەن، کاتێك دەگەنە بەردەمی هێرۆخان بەدادە گەلاوێژخان دەڵێت ئەمە هاوسەرەکەی رەفیق پشدەرییە، ئینجا گەلاوێژخان ئەحواڵی من لەهاوسەرەکەم دەپرسێت، خۆشم کاتێك لەپرسەکە هاتمە دەرەوە برای خۆشەویستم دکتۆر لەتیف رەشید کەمنی بینی خۆشحاڵی خۆی نیشانداو ئەملاولای یەکتریمان ماچ کرد گوتی: کاتێك مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد لەنەخۆشخانەبوو ئاگاداریانکردەوە کەرەفیق پشدەری کتێبێ نووسیوە، لەناوەرۆکەکەیدا دووجار داوای لێکردوی کەواز لەسیاسەت بێنی، بەڵام مامۆستا گوتبوی: وەڵامی بۆ بنێرن بابنوسێت چونکە زۆر شت دەزانێت.

کاتێك ویستم لەرێگەی دۆستێکەوە جارێکیتر چاوم بەدکتۆر لەتیف بکەوێتەوە، ئەم دۆستە تەگەرەی هێنایە بەر رێی دیدارەکەو لەئەنجامدا نەمتوانی بیبینمو گفتوگۆی لەگەڵدا بکەم. لەبەر هەڵوێستی نامۆی ئەم دۆستە، بڕیارمدا بۆ یەکجاری پەیوەندی لەگەڵدا دابڕم. کاك هەڵۆ یەکێك بو لەوانەی لەگەڵ تەرمەکەدابوو، کاتێك بینیمی زۆر دڵخۆش بوو بانگی هاوڕێی برای خۆی کردو بەقاو گوتی: ئەمە مامتە وەرە بەپێشوازیەوە.

بەندە لەگەڵ ئەو بنەماڵەیە تێکەڵاوییەکی زۆرم هەبوو، زۆرمان بەسەر یەکەوە هەیە، رابردوویەکی دوورودرێژو چەند ساڵەمان بەیەکەوە بەسەربرد، بەڵام ئێستا بەنامەش لەگەڵ ئەو بنەماڵەیە بەسەرکردنەوەی یەکترمان نەماوە، بڕیارمداوە ئینشائەڵلا دوای تەواوکردنی بەرگی پێنجەمی زنجیرە کتێبی "کورد دوژمنی خۆت بناسە" کتێبێکی سەربەخۆ لەسەر ئەو پیاوە مەزنە بنوسم، بۆ ئەوەی بتوانم بەتێروتەسەلی باس لەو زاتە گەورەیە بکەم هەروەها بۆ خوێنەری روون بکەمەوە بۆچی ئاشقی ئەو پیاوە مەزنەبووم. بەڵام لێرەدا پێم باشە ئەگەر بەکورتیش بێت هەندێك لایەنی مەزنی ئەو پیاوە بخەمە روو.

ئەم زاتە لەروی زیرەکیو شارەزاییەوە پرۆفیسۆرێکی سەربەخۆبوو، کاتێك لەگەڵ سیاسەتمەدارانی بێگانەی دۆستو دوژمن دادەنیشت دەکەوتنە پرسیارکردن لێیو پێیان دەگوت چی بکەین باشە؟ وەکو قوتابی لەبەردەستیدا بێدەنگو

بەرێزەوە گوێیان بۆ شل دەکرد: لەوانە: یاسر عەرەفات، سالح مەهدی عەمماش، ئەحمەد ئەمین مەحمود، ناجی تالیب، رەجەب عەبدولمەجید، سەدیق شەنشەل، ئەحمەد حەسەن بەکرو چەندین کەسایەتیی ناسراویتری پایەبەرز.

لەنزیکەوە ئاگاداربووم کەئەو خەڵکە چ رێزکیان لەو پیاوە دەگرتو، من هەموو ئەوەی کەفێری بووم و زانیم لەو زاتە پیرۆزەوە بو، هەروەها یارمەتیدام و پشتی گرتم بۆ ئەوەی بمپارێزێت لەهەڵەو لەهەمانکاتدا پێبگەم، بۆیە هەرچەند لەسەر ئەو پیاوە بنوسم کەمە. جارێکیان دوای هەشت سەعات بیرکردنەوەو خۆماندووکردن بۆ داڕشتنی نامەیەك بۆ سەرۆکی لیبیا دۆستی دێرینی نەتەوەکەمان، کاتێك نامەکەم تەواوکرد بەمامۆستای خۆم بەرێز ئیبراهیم ئەحمەدم نیشانداو پێم گوت: تکایە مامۆستا چاوێکم بۆ بەم نامەیەدا بخشێنە، کەتەماشایکرد پێکەنی و نامەکەی گۆڕی, لەبری ئەوە نامەیەکیتری نوسی لەچوار دێر پێکهاتبوو، کاتێك چوومە لای بالوێزی لیبیاو نامەکەم دایە دەستی بەرێزیان نامەکەیان بۆ شوێنی مەبەست بەرزکردەوە، دوایی دڵنیابووم بەهۆی ئەو چوار دێرەی مامۆستا، باڵوێزو حکومەتی لیبیا ئەو رێزە زۆرەیان لەمن گرت.

ئەم زاتە لەگەڵ ئەو پایە بەرزەی کەهەیبوو لەهەمانکاتدا پیاوێکی سادەو ساکاربوو، جلوبەرگو خواردن بەلایەوە هیچ گرنگیەکی نەبوو، زۆر جار پێم دەگوت ئەو جلوبەرگە لەتۆ نایەت، دەیگوت دەڵێی تۆو کاك تەها محێدین بران، چونکە هەردووکتان حەز بەجلوبەرگی جوان دەکەن. چەند جارێکیش بەیەکەوە لەدوای چوونە دەرەوەمان لەماڵەوە پێم فەرمووە کەبرسیمە بابڕۆین لەم چێشتخانەیە نان بخۆین، دەیفەرموو برسیتە یان حەز دەکەی کرێکارەکانی ئەو چێشتخانەیە لەخزمەتت راوەستن، وەرە بابچینە ئەم لاکۆڵانە، خواردنەکەی لە ٨٠٪ هەرزانترە، ئەم پیاوە بەجۆرێك رەفتاری لەگەڵ دەوروبەری خۆیدا دەکرد واتدەزانی لەهەموویان بچووکترە.

خەمی هەرەگەورەی ئەو پیاوە، تەنهاو تەنها رزگارکردنی کوردستان بوو, بەجەستە لەلەندەن دەژیا بەلام بەگیان و دڵ لەکوردستاندا بوو. رۆژێکیان سەعات دووی پاش نیوەڕۆ لەماڵی ئەوان لە WALTIONG لەهۆڵەکە دانیشتبووم، مامۆستا لەمەدبەخەوە بانگیکردم گوتی: بیستوومە لەکوردستان زۆر گەڕاویت و زۆربەی شوێنەکانیت بینیوە، ناوی گوندێکی کوردستانم پێ بڵێ کەجوان بێت وەکو ئەو نمە بارانەی ئێستا لەدەرەوە بەسەر ئە دەرختە سەوزەو گڵە پاك و گوڵە جوانانە دەبارێت. منیش هەرچەند بیرم کردەوە کە لەکوردستاندا چ گوندێکم بینیوە کەوەکو ئەم دیمەنە سروشتییە جوان و سەرنج راکێش بێت هیچم بەخەیاڵدا نەهات، مامۆستا گوتی ناخۆشترین گوند لەکوردستان کەهاتبێتە بەرچاوم و تەنها بۆیەك شەو تیا مابمەوە گوندی (...)ـە، بەلام هەموو ئێرە بەقوربانی ئەو گوندە ناخۆشە بێت، رەفیق پێت وایە رۆژێك دابێت کوردستان سەربەخۆ بێت و ماڵی ئێمە لەو گوندە بێت!

ئەو پیاوە مەزنە ئەوەندە کەسێکی رۆشنبیربوو ئەگەر پارەی بەشی نانخواردنی رۆژێکی لەگیرفاندابا نیوەی دەدا بەکتێب، شەوێکیان دووبەدوو لای کاك عەلی کەمال دەگەڕاینەوە، لەناو پاسێك لەتەنیشت یەك دانیشتبووین باسی کوردستانمان دەکرد، لەو کاتەدا جابیەکە پێی گوتین: ئێو دەبوو لەوێستگەی ڤیکتۆریا دابەزینایە، بەلام سێ خاڵ لەو ویستگەیە تێپەڕین کەچی دانەبەزین، دەمۆچاویشتان لەوە ناکات بۆ پارەکە بێ! مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد وەلامی دایەوە تاپارەکەی بداتێ، کچە جابیەکە گوتی من بۆ پارەم نەبوو, ئێمە هەر دەگەڕێینەوە ڤیکتۆریا ئەو کات دابەزن، پاشان بەمامۆستام گوت تۆ چیت بەو سەرئێشەیە داوە، واللە ئەگەر بەندە دەستی شیعرم هەبوایە یان دەستی نووسین ئەوا هەرگیز سیاسەتم نەدەکرد، مانەوەی تۆ لەلەندەن گومت دەکات, جێگای شیاوی تۆ شاخە بەرزەکانی کوردستانە. بۆیە کاتێك گەیشتمەوە ناوزەنگ بارەگای سەرکردایەتیی یەکێتی، بەناوی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدەوە ئاگاداری مام جەلال و کاك نەوشیروان مستەفام کرد

پێشمەرگەیەکی ئاسایی ژیان بەسەر بەرێت.

دوایی لەرێگای کاك شازاد صائیب وەلآمی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدم دایەوەو پێم راگەیاند کەمامو کاك نەوشیروان دەڵێن ژیان لێرە زۆر سەختەو، لەترسی دوژمن زووزوو لەم شاخ بۆ ئەو شاخ دەگوازینەوە، ئێرە بەهیچ شێوەیەك بۆ ژیانی مامۆستا ئیبراهیم ناشێت.

رۆژێکیان مامۆستا پرسیاری لێکردم گوتی: من هەموو شتێکی تۆ دەزانم، نهێنیت نەماوە لای من ئاشکرا نەبێتو، باشیش دەزانم رۆژێك لەرۆژان یاداشتنامەکانی خۆت تۆمار دەکەیتو هەرچییەك دەربارەی من دەنووسی گەردنت ئازابێت، بەلآم حەز دەکەم دڵی خۆتم بۆ بکەیەوە تا بزانم چی لەدڵتدایەو شەرم دەکەی پێم بڵێیت، لەو رۆژەوەی دەستت داوەتە سیاسەت کام رۆژو ساڵەت بەردەوام لەبیرەو لەیادت ناچێت؟ ئازارو ئەشکەنجەی سەدام حسەینە یان چیە؟ زۆر خۆشحاڵ دەبم ئەو راستیانەم پێ بڵێیت.

گوتم: ئەوەی بیری لێدەکەمەوەو هەرگیز لەیادم ناچێت، ئەوە نیە کەسەدام حسەین ئازارو ئەشکەنجەی داوم، چونکە من توانیومە تۆڵەی لێبکەمەوەو چی خراپە بەرامبەری کردوومە. من ئەوەی بیری لێدەکەمەوەو خەفەتی پێوەدەخۆم ئەوەیە کەماوەیەکی دوورودرێژی تەمەنم بەخۆڕایی رۆیشت، ئەویش جەنابتو هەموو برادەرانی ئێرە ئاگادارن لەیەکەم رۆژی کەکاك حلمییو مام جەلال تەشریفیان هێنا بۆ بەغداد تا لەگەڵ عەبدولرەحمان عارف رێکبکەون، تاکو ئەو رۆژەی بەیاننامەی ١١ی ئادار دەرچوو تا دوای ئەوەی کەئێوە خۆتان بەدەستی خۆتان رێکخراوکەتان تواندەوەو چونە پاڵ شۆڕشی مەلامستەفا, لەو کاتەدا ئێوە داواتان لێکردم کەبۆ بەرژەوەندی گشتی لەگەڵ حکومەتو لەناو دامودەزگای ئەمنیدا بمێنمەوە، دوای سێ ساڵ مام جەلال رووبەڕوو پێی گوتم لەرێگەی خۆتەوە راستەوخۆ پەیوەندی بەخودی مەلامستەفاوە بکە، راستە بەهۆی ئێوە بەتایبەتی جەنابت توشی هیچ هەڵەیەك نەبوومو خەڵکێکی زۆرم ناسی بەتایبەتی سیاسەتمەدارانی عەرەبو خزمەتێکی زۆری میللەتی خۆم کرد، بەلآم لەساڵی ١٩٦٦ەوە تا ئاشبەتاڵی ساڵی ١٩٧٥ هەموو ئەوەی لەو ماوەیەدا کردمان بەباچوو، چونکە بنەماڵەی بارزانی توانییان سەرکەوتن بەدەست بهێننو سەروەتو سامانێکی زۆر کۆبکەنەوە، بەلآم من بەپێچەوانەی ئەوان، ئەوەی لەحکومەتیش دەستم دەکەوتو لەگەڵ ئەوەی هەمبوو لەپێناوی بارزانیدا سەرفمکرد.

مامۆستا ئیبراهیم گوتی: رەفیق لەبیرتە ساڵی ١٩٦٧ پێم گوتی مەلامستەفا سەرکەوێتو ژێرکەوێت کورد نامێنێت، بەیانیەکەی هاتیەلامو نانی بەیانیمان بەیەکەوە خواردو هەولێکی زۆرم لەگەڵ دای تا بڕوات بەو قسەیە پێبێنم، ئێستا ساڵی ١٩٨١ەو وا دیارە بڕوات بەو قسەیە هێناوە!! دوای ماوەیەك گفتوگۆ، بێ ئەوەی تەواو قایلبم بێدەنگیمان لەباسەکە کرد، بەلآم ئەوەی لەساڵی ١٩٩٦دا روویدا وای لێکردم بڕوا بەقسەکانی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد بکەم چونکە کارەساتی ٣١ی ئاب وای لێکردم بەروونی بڕوا بەوە بێنم کەهەم سەرکەوتن هەم تێکشکانی بارزانی، تیاچونە.

پێش ئەوەی لەندەن بەجێبێڵم چومە خزمەت مامۆستا ئیبراهیمو بنەماڵەکەی، یەکە یەکە خواحافیزم لێخواستنو سوپاسمکردن کەئەو ماوەیە بەم جۆرە میوانداریيان کردمو رێزیان لێگرتم کەڕەنگە لەو ماوەیەدا زیاتر لە ١٥٠ جار یەکتریمان بینیبێ، لەکاتی خواحافیزیدا دوعای تەمەندرێژیو بەختەوەریم لەدڵێکی پاکەوە بۆ دەخواستن، بەتایبەتی بۆ مامۆستاو مامی دڵسۆزو خۆشەویستم ئیبراهیم ئەحمەد.

دکتۆر لەتیف رەشید

که لەفرۆکەخانەکەی هیپرۆ لەلەندەن دابەزیم، کاکە هەڵۆی کوڕی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد بەدکتۆر لەتیفی ناساندم کەلەم کتێبەدا زۆر ناوی ئەو زاتەم هێناوە بەڵام ئەو
گەلێك لەوە زیاترە پێویست بەمن بکات باسی بکەم.

دکتۆر پیاوێکی رۆشنبیرو سیاستمەدارە، یەکەم دانیشتنمان لەچێشتخانەیەکدابوو لەگەڵ هەندێك لەبیانیە ئینگلیزەکان دانیشتین کەپێشتر لەم کتێبەد باسمکرد، لەکاتی وتووێژ پرسیاریان لێکرد خەڵکی چ شارێکیت لەئینگلترا؟ گوتی من کوردم، دوبارە هەمان پرسیاریان لێکردەوە، ئەمجا گوتی: تەمەنم ١٧ ساڵان بوو کە بەنیازی خوێندن هاتم بۆ ئینگلترا، ئێستا ئەندازیارم، بەڵام من کوردمو لەدایکبووی سلێمانیم لەکوردستانی عێراق. من پێم سەیربوو کەبۆچی ئینگلیزەکان ئەو پرسیارەیان لەدکتۆر کرد، بەڵام کاتێك گوتیان ئەمە یەکەم جارە مرۆڤێکی بێگانە کەخەڵکی ئێرە نەبێت بەم جۆرەی تۆ بەزمانی ئینگلیزی بدوێت، بروات هەبێت ئینگلیزیەکی رەسەنی خەڵکی ئێرە ئاوا رێکوپێك قسە ناکات. ئەو ئینگلیزیە باشەی دکتۆر ببوو بەکیشەیەکی گەورە بۆ من، چونکە ئینگلیزیەکەی من لەچاو هی ئەو دووکەڵی دەکرد، هەرکاتێك پێکەوە دانیشتنمان لەگەڵ ئینگلیزەکان بکردبا من تەنها گوێم دەگرتو وەڵامی هیچم نەدەدایەوە ئەگەرچی باشیش لەپرسیارەکان تێدەگەیشتم. ئەو هەموو ماوەیەی لەگەڵ ئەو بەڕێزانە پێکەوەبووین بەبێ فەرمانی ئەوان نەجوڵامەوە، بۆ نموونە یەکەم جار لەلەندەن لەئاپارتمانێك بووم، بەرێز د.لەتیف پێی گوتم: لەبەرەئەوەی فلانە کەس بەئێرە دەزانێ پێویستە بگوازیەوە، نابێت لەگەڵی دابنیشیت، بۆیە بەیانیەکەی زوو لەو شوێنە گواستمەوە.

ئەو برا دڵسۆزە بەفەرمانی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو مام جەلال لەهەموو روێکەوە کۆمەکی دەکردمو هەمیشە بەیەکەوە بووین، بەڵام لەپرسەکەی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەددا چاوەڕوانی ئەوەم دەکرد بۆ پێنج دەقەش بەسەرم بکاتەوە، بەڵام لەبەرئەوەی زانیبووی من یەکێتی نیمو سەربەخۆمو وردە وردە دەستمکردوە بەنوسینی ئەو نهێنیانەی دەیانزانم، لەهەمانکاتدا کابرایەکی لێقەوماوو دەستکورتمو خاوەنی دوانزە سەر خێزانمو لەیەك خانوودابین، خۆی لێ بەدوور دەگرتم. هەروەها گومانم نیە لەوەی کەجەنابی مامۆستای خوالێخۆشبوو کاتێك فەرمووبووی تەلەفۆن بۆ من بکە من وا دەکەم یەکتر ببینین، هەر د.لەتیف وایکرد ئەو کارە سەرنەگرێ، هەرچەندە (أن بعض الظن أثم). ئەو ماوەیەی لەخزمەت کاکە لەتیفدابووم یارمەتی زۆری دام و پێمەوە ماندوو بوو، هەمیشە ئۆتۆمبێلو ماڵەکەی بۆ من لەهاتوچۆو بەردەستدا بوو، هەرچەندە من کتێبەکانم بۆ نارد بۆ ئەوەی بیخوێنێتەوە بەڵام ئەو بابەتەکانی لەمەڕ دوای ساڵی ١٩٨١ی دەیخوێندەوە چونکە هەر هەموو نهێنیەکانی بەدوورودرێژی دەزانی.

کاك عەلی کەمال

ئەو پیاوە یارمەتی زۆری هەژارو لێقەوماوانی کوردی داوە، بەتایبەتی خوێندکارە کوردە ئاوارەکانی لەندەن. زۆر خوێندکاری لەدەرەوەی وڵات پێگەیاندوە، بۆیە هەرچەند لەسەر خانەدانی ئەو پیاوە بنوسین تەواو نابێت.

دوای گەیشتنم بۆ لەندەن بەحەوت رۆژ, مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو کاك عەلی کەمال تەشریفیان هێنا بۆ لام، لەو ماوەیەی کە لەلەندەن بووم هەموو هەفتەیەك دوو یان سێ جار یەکترمان دەبینی بۆیە زۆر چاك شارەزای نهێنیەکانی ژیانی یەکتربووین، ئەگەر ئێستا لەژیاندا مابا‌و کتێبەکانی منی کەوتبا بەردەست ئەوا دڵنیام لەدوای ساڵی ١٩٨١وە دەیخوێندەوە چونکە هەموو ئەو شتانەی ئەو کاتە دەمزانی بۆیم گێڕابووەوە. ئەو پیاوە دەیزانی من رۆژێك لەرۆژان یادداشتەکانی خۆم بڵاودەکەمەوە، بۆیە رۆژێکیان پێی گوتم: کوڕە رەفیق کەمردیشم نهێنییەکانی من بڵاو مەکەرەوە، بۆ

سەباحی کوڕم زۆر خراپە. لەو کاتەدا دەستی بۆ ئەو دوو کەسە درێژکرد کەدانیشتبوون، تا ئێستاش یەکێکیان لەژیاندا ماوە، لەوەڵامدا گوتم: لەقینی سەباح‌و سزاو سروشت هەرچی دەیزانم لەسەر تۆو مامۆستا تۆفیق بەگ دەینوسمو بڵاوی دەکەمەوە. گوتی: کەگیرابوی یەکەم جار لەوە دەترسام باسی نهێنییەکانی من بکەی‌و بەگرتم بدەی، وەڵامم دایەوە گوتم: ئەو نهێنیەی تۆ کەدەمزانی‌و نەمدرکاند یەکێکە لەو هەزار شتەی لەگەڵ خۆمدا پاراستبووم.

پاشان بەکاک عەلیم گوت من بەدووردرێژی ئەوەم خستە بەردەم مەکتەبی بارزانی کەدەتوانم بەپارەیەکی زۆر چەند سەرکردەیەکی رژێمی بەعس بۆ لای خۆمان رابکێشین‌و لەرێگای ئەوانەوە کێشەی کورد بەرەو چارەسەرکردن بەرین، لەراپۆرتەکاندا ئەوەم بەبارزانی راگەیاندبوو کەئەم کارە لەگرتنی هەولێرو سلێمانی گرنگترە، بەڵام ڕای مەکتەبی بارزانی ئەوەبوو ئێمە بەبەرتیل مافی کورد وەرناگرین، ئێمە شۆڕشمان هەیەو بەهێزی پێشمەرگە ئەژنۆ بەخەڵکی عۆجەو تکریت دادەدەین، ئەو پارەیە بەسەر خێزانی پێشمەرگەدا دابەش دەکەین، من تا دوای ئاشبەتاڵو دەرچوونی کتێبەکەی د.مەحمود علی عوسمان لەساڵی ۱۹۷۷ ماهیەتی ئەو بنەماڵەیەم بۆ دەرنەکەوتبوو و نەمدەزانی ئەوانیش وەکو ئاغاکانی عۆجە، پارەو دەسەڵات لایان هەموو شتێکەو ئەوەی لای ئەوان حیسابی بۆ
نەکرێت خێزانی پێشمەرگەو جەماوەرە.

کاکە عەلی گوتی: من نەمدەزانی کە لەرێگای پارەوپوولەوە دەمانتوانی ئەو کارە ئەنجام بدەین، هەروەها نەشمدەزانی کە لەرێگای تۆوە دەتوانین بەم کارە هەستین، وەڵڵاهی من درەنگ بەم شتەم زانی دەنا ئامادەییم تێدابوو بۆ ئەم مەبەستە ملیۆنێك تا دوو ملیۆن دینارت بدەمێ. کاتی خۆی بەڕێز کاك عەلی کەمال داوای لێکردبووم کەزەعیم سدیق تیرۆر بکەم چونکە دەستی بەخوێنی گەلی کورد سووربیوو، هەروەها ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆری خەڵکی دەداو خەڵکێکی بێتاوانی زۆری زیندەبەچاڵ کرد، بەمەبەستی تیرۆرکردنی ئەم تاوانبارە زۆر خۆم لێ نزیککردەوە زۆر سەردانیم دەکرد، دەمویست لەدوای تیرۆرکردنی مەترسی بۆ سەر خۆم‌و کەمالی برام نەبێت، چونکە ئەو خزمەتە جۆراوجۆرەی کەمن بەشۆڕشم دەکرد، گەلێ گەورەتربوو لەتیرۆرکردنی تاوانبارێك، لەهەمانکاتدا ئەم کابرایە ماڵەوەی بەبێ ژمارەیەك پاسەوان جێنەدەهێشت، بۆیە تەنها رێگای تیرۆرکردن ئەوەبوو بۆی بچمە ماڵەوەو لەکاتی میوانداریدا بیکوژم، کەئەم کارەش لەسەدا سەد بەم شێوەیە ئاشکرا دەبوو، بۆیە دەبوو راکەین‌و ریسەکەمان بکەینەوە بەخوری.

تێبینی

کاتێك لەتەمموزی ساڵی ۱۹٦۸ بەعسیەکان هاتنە سەر حوکم ماهیەتیان بۆ خەڵك دەرکەوت‌و خاڵی لاوازییان بەئاشکرا زانرا کەبریتی بوو لە پارەو جنس، من لەگەڵ دوەمیان بەهیچ جۆرێك پەیوەندیم نەبوو، هەرچی پارەیە ئەوەبوو کاریگەری بەسەر بەعسیەکانەوە لەوە سەرچاوەی دەگرت کاتێك ئەوان هاتنە سەر دەسەڵات بەشی هەرە زۆریان هەژاربوون‌و دەتوانم بڵێم هیچ نەبوون، من لەو کاتەدا ژمارەیەکی زۆریانم دەناسی‌و توانیم لەرێگای ماست‌و پەنیرو هەنگوین‌و گوێزو جارجارە فەرش، خۆمیان لێ نزیك بخەمەوە، پاشان دەستیانکرد بەپارە کۆکردنەوەو کۆمپانیادانان، من وامزانی کەئیتر تێریان خواردو گیرفانیان پڕ بوو کەچی دوایی بۆم دەرکەوت ئەوان هەر دەڵێن (هل من مزید)، پاشان رۆژگار هات‌و رۆیشت‌و هەموو گەلی عێراق بۆی دەرکەوت ماهیەتی بەعس پارەو سێکس‌و دەسەڵاتە، بۆ نموونە چەند جارێك نازم گزار دەیگوت کاکە رەفیق: ئەمانە کەی تێر دەخۆن؟ سەرکردەیەکی تری بەعس رۆژێکیان گوتی: پارچە ئەرزێك لەگەڕەکی مەنسوریە هەیە

بەناوی عەبدوڵڵا لوتفیە، بزانە پێی ناڵێیت بمداتێ چونکە من خزمەتی کوردم زۆر کردوەو ئامادەم خزمەتی زۆر زیاتریش بکەم.

ئەو تازە دەوڵەمەندانەی ئێستا پەیدابوون دەستکردی بەعسن، خەڵکی وا دەناسم ١٤ ملیۆن دۆلاری جێهێشتوکەس هەر باسیشی ناکات.

هەزار رەحمەت لەگیانی پاکت کاکە عەلی کەمال, ئینشائەللا جێگای ناوەراستی بەهەشتە.

لەکاتێکدا ئەوەم دەربارەی خوالێخۆش بوو دەنووسی لەرۆژی هەینی لەبەروارى لەکام مزگەوت نوێژ بکەین، وەلآمم دانەوە گوتم دەچینە مزگەوتی عەلی کەمال.

عومەر مستەفا ناسراو بەعومەر دەبابە.

برادەران بەگشتی ناویان بەکاکی کاکان دەهێنا، ئەوەش لەخۆشەویستیو رێزەوەبوو. ئەو پیاوە مامۆستایەکی رۆشنبیرو نیشتمانپەروەرو سیاسەتمەدارێکی ناسراوبوو، چالاکیو فیداکاریو خۆبەختکردنی ئەم زاتە داستانێکی سەربەخۆیە کەمن بەکورتیو بەچەند دێرێك باسیدەکەم، ئەوەی کاکە مەم لەکتێبی یەکەمیدا لەسەر ئەو زاتەدا بلآویکردۆتەوە زۆر کەمە, ئەوەی یەك رۆژ لەنزیکەوە لەگەڵ ئەم زاتە ژیابێتو شارەزای رابردوی بووبێت دەزانێ کە بەکتێبێکی سەربەخۆ تەواو نابێت، هەرچەندە من لەبەرگی یەکەمو دووەمدا باسمکردوە بەڵام دووبارە باسی لێوە دەکەمەوە.

کاتێك گەیشتمە لەندەن دووەم ماڵ کەسەردانیم کرد ماڵی خوشکی گەورەو بەرێزم سورەیا خانی کچی مەلای گەورەی کۆیەبوو، دوای چەند رۆژێك کاکە عومەر تەلەفۆنی بۆ کردمو دوای سلآوو رێز پێی گوتم سەردانی سورەیاو منداڵەکانیت کردوە؟ گوتم دووەم ماڵ سەردانی ئەوانم کردوە، نانی بەیانیو نیوەرۆو ئێوارەم لەگەڵ خواردون ئینجا گەڕاومەتەوە ماڵەوە. کاکە عومەر هەرکاتێك چووبا بۆ دەرەوەی لەندەن لەکاتی گەڕانەوەیدا یەکسەر پەیوەندی پێوەدەکردم، کاتێکیش کۆچی دوایی کرد کاکە نەبەزی کوری گەڕایەوەو سەردانیمکرد، زۆر تەماشایکردمو نەیناسیمەوە هەتا لەپڕ پێم گوت من رەفیق پشدەریم، بەدڵێکی پڕ لەگریانەوە گوتی ئەوە مامە رەفیقە !

تێبینی

لەسەرەتای گەڕانەوەی بارزانیدا لەهەموو دانیشتنێکدا باس باسی عومەر دەبابە بوو، چونکە بارزانی زۆر پێی موعجیب بوو، بەڵام دوای دووبەرەکیەکە, بوو بەعومەر تەنەکە. تا ئێستا کەسانێك هەن قسەی ناشیرین بەم سەرکردە کوردە دەڵێن، ئەمانە جۆرە خەڵکێکن هەقو ناهەق جودا ناکەنەوەو هەموو خەمێکیان کۆکردنەوەی پارەو دەسەلآت گرتنەدەستە، هەروەها رازیکردنی مەسعودو نێچیرڤانی سەرۆکیان هەر بەو پێیەی کەبارزانی پێرەوی دەکرد، بەڵام من لەیادی ئەم شۆڕەسوارەدا دەڵێم هەزار رەحمەت لەگیانت ئەی کەڵەپیاوی شۆڕشگێڕو گەورە.

رۆیشتنم بۆ سوریا

کاتێك لەفرۆکەخانەی سوریا دابەزیم برایانی بەڕێز کاك شازاد سائیب[١٠] و کاك ئاوات عەبدولغەفور[١١] و دارۆی شێخ نوری پێشوازییان لێکردم، لەسەر داوای خۆم گوتم لەبەرئەوەی ئێستاش دوو هەزار پاوەنم پێماوە دەچمە ئوتێل، بەبابینیەکەی کاك شازاد صائب تەشریفی هێنا بەشوێنمدا بۆ ئەوەی نانی نیوەڕۆ پێکەوە بخۆین، بەلاّم لەپرسگەی ئوتێلەکە چوار کارمەندی ئاسایشی سوریای لێبوو, پاش ئەوەی کەناوی منیان پرسی بردمیان بۆ بەڕێوەبەرایەتی ئاسایشی گشتی سوریا، هەرچەندە کاك شازاد هەولّیدا کەمنیان لەدەست دەربهێنێت بەلاّم بەقسەیان نەکرد، لەوێ کاربەدەستێکی ئاسایش بەتوندی گوتی: تۆ لەلەندەنەوە لەلایەن موخابەراتی عێراقیەوە نێردراوی، ئێمە هەموو زانیاریەکمان لەسەر تۆ هەیە، بۆیە واباشە خۆت دان بەتاوانەکاندا بنێی دەنا تووشی ئازارو ئەشکەنجەی زۆر دەبی. گوتم راستە من لەموخابەرات بووم بەلاّم لەساڵی ١٩٧٦ەوە لەلایەن رژێمی عێراقەوە گیرامو، کاتێك لەلەندەن بووم سەردانی بالّوێزی سوریام کردوەو خۆم پێناساندوە، چوار رۆژ پێش ئێستا ملحق العسكري السوري لەلەندەن هاتە لامو سەردانی کردمو داوای لێکردم کەبەیانیەکەی پێکەوە بچین بۆ سوریا، بەلاّم من لەبەر چەند هۆیەك نەمتوانی ئەو کاتە بەقسەی بکەم, لەو کاتەدا ژمارەی تەلەفۆنی ملحقەکەم دایێ بۆ ئەوەی خۆی تەئکید لەو مەسەلەیە بکات، هەروەها پێم گوت: پاشان من کادرێکی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانمو ئەو برایانەی دوێنێ پێشوازییان لێکردم نوێنەری یەکێتین لێرە, من لەدەستی رژێمی بەعسی عێراقی رامکردووە ئێستا ئێوە ئاوا پێشوازیم لێدەکەن؟ دوای چوار سەعات منیان بەردا بەلاّم ئەو شتانەی کەپێم بو هەر هەموویان بەسەر خۆیاندا دابەشکردبوو کەهەموویان کەلوپەلی زۆر چاك بوون، بۆیە دەستم کرد بەکۆکردنەوەیان و یەك شتم بەجێ نەهێشت، ئینجا داوای بەرتیلیان لێکردم, منیش گوتم خۆشم سیخوڕم فلسێك نادەم. دوای ئەوە چوار مانگو دە رۆژ لەسوریا مامەوە.

ئاگاداری

کاتێك لەلەندەن بوم، جارێکیان مام جەلالم بینی فەرمووی: ئەگەر ڤیزەت هەبایە لەگەلّ خۆم بۆ ئێرانم دەبردی. بەلاّم لەبەر ئەوەی ڤیزەم نەبوو نەمتوانی لەگەلّیدا بچم، بۆیە بەنیازی وەرگرتنی ڤیزە لەسوریا سەردانی بالّوێزخانەی ئێرانم کرد لەدیمەشق.

سەرەتا وامدەزانی وەرگرتنی ڤیزەی ئێران لەرێگەی بالّوێزی ئێرانییەوە کارێکی ئاسانە، چونکە ئەمە یەکەم جاربوو سەردانی بارەگایەکی رەسمیی حکومەتی ئێرانی بکەم بۆ کارێکی خۆم، بەلاّم پاش ئەوەی ١٥ جار بالّوێزی ئێرانم بینی بۆ وەرگرتنی ڤیزە بێسوود بوو، ئەو کابرایە هەرچەندە هەتا سەردانی بالّوێزم بکردبا بەپیرمەوە دەهاتو پێشوازی گەرمی لێدەکردم بەرادەیەك کاتێك دوو کوردی لێقەماو هاتنو بینییان بەرپرسی بالّوێزخانەی ئێران ئاوا پێشوازیم لێدەکات، گوتیان دیارە دەسەلاّتت زۆرە بۆیە ئاوا بەگەرمی پێشوازیت لێدەکەن، هەر ئەم کابرایە هەموو جارێك کەپێم دەگوت ڤیزەم

---

[١٠] شازاد سائیب: دەرچووی کۆلێجی ماف، تێکۆشەرێکی شۆڕشگێڕو چاونەترس، زیرەكو رۆشنبیرێکی خۆڕاگر، نیشتمانپەروەرو سیاسەتمەدارێکی ناسراوی کوردستانە، لەبنەمالّەیەکی ناوداری شاری سلێمانییە.

[١١] ئاوات عەبدولغەفور: پیاوێکی زیرەكو ئازاو نیشتمانپەروەرو رۆشنبیر بوو، لەبەندیخانە یەکترمان ناسی، لەناوزەنگ یەکترمان گرتەوە لەسوریاش کەوتینەوە لای یەك، لەبەندیخانەدا نموونەی خۆڕاگری بوو لەدەرەوەشدا نموونەی شۆڕشگێڕی. پرشنگ خانی هاوسەری لەبەندیخانەدا لەناو خوشکانی تردا دیار بوو لەچالاکیو خزمەتگوزاریدا، وەختە بلّێم گەلێك لەئاوات بەوەفاترە.

دەوێت هەر دەیگوت (چشم), هەر زووش دەیگوت (فردا). بۆیە ڤیزەکەیان هەر بۆ نەکردم لەگەڵ ئەوەی چوار مانگ هاتوچۆم کردن بەڵکو بەم هەفتە ناهەفتەکەی تر خۆیان لەم کارە دەدزیەوە. لەو ڕۆژەوە من بڕیارمدا جارێکی تر بۆ هیچ کارێك ڕوو لە باڵوێزی ئێرانی نەکەمو، بەبرادەرەکانی خۆمم گوت: با بەهەمووومان یەکێك بدۆزینەوە تاکو تێمان بگەیەنێت وشەی (چشمو فردا) لە چ کاتێکدا بەکار دێتو بۆ وا شوومن. باڵوێزی ئێرانی ئەو کات ناوی محتشمی بوو کەدوایی بوو بەوەزیری ناوخۆی کۆماری ئیسلامیو، لەبەرئەوەی کابرایەکی توندڕەو بوو لەکار دوورخرایەوە. ئەو چوار مانگەی سوریا زۆر بەخۆشیو کامەرانی بەسەرچوو، ئەویش بەهۆی ئەو برا بەڕێزانەی لەوێ بوون، وەکو د.مەحمود عەلی عوسمان[١٢] و ئاوات عەبدولغەفورو مالی د.خالید حەمەسەعیدو مالی د.فواد مەعسومو خوشکە نەرمین عوسمان خوشکی شەهید جەعفەرو عەزیز عەقراوی کەمیوانی حکومەتی سوریا بوو لەیانەی سەربازی دابەزی بوو و هەر بەهۆی ئەمەوە عەبدوڵلا ئۆجالانم ناسی، بەڵام ئەو کاتە شارەزاییەکی باشم لەسەری نەبوو. لەو کاتەدا (١٩٨١) تازە ناوی پارتی کرێکارانی کوردستان بڵاودەبۆوە.

لەسوریا زۆر ئێوارە لەگەڵ د.شادمان مەستی پێکەوە دەچووینە چایخانەیەك دادەنیشتین. شەوێکیان خاوەن چایخانەکە هاتەلامان گوتی دەمەوێت چەند پرسیارێکتان لێبکەم، چونکە بەراستی سەرم لەئێوە سوڕماوە، من ئێوە هەر پێکەوە دەبینم، بەیەکەوە دەڕۆنو بەیەکەوە دێنەوەو بەیەکەوە قسە دەکەن، توخوا پێم نالێن ئێوە چ کارەنو کێن؟ پێمان گوت: ئێمە کوردی عێراقینو لەترسی ڕژێمی بەعس هەڵاتووینو هاتین بۆ ئێرە، کاتێك لێرە دادەنیشین باسی ڕژێمی عێراقی دەکەین یەکمان خۆی بەدکتاتۆر سەدامو ئەوەی‌ترمان خۆی دەکات بەئۆپۆزسیۆن. کەکابرا ئەوەی بیست زۆر کەیفی پێمان هات.

لەبارەگای یەکێتی لەسوریا چەند کەسێکمان لەخۆمان کردبوو بەلێپرسراوی هەمیشەیی، من عایدی خواردن ئامادەکردن بووم، هەر کادیرێك لەدەرەوەی سوریا هاتبا دەبوو لەوێ نان بخوات. هەندێك لەو کادیرانەی دەهاتن لەترسی بۆڵەبۆڵی من ئەگەر لەدەرەوەش نانی بخواردبا کاتێك دەهاتە لای ئێمە دووبارە نانی دەخواردەوە. هەرچی د.شادمان بوو لێپرسراوی قاپوقاچاخ شتن بوو، جاری وابوو ئەوەندە بێزار دەبوو پێی دەگوتم ڕەفیق گیان خواردن لێ مەنێ، هەفتەی یەك جار نان دەخۆین بەسە.

ئێوارەیەکیان کابرایەك هاتە بارەگای یەکێتی داوای منی کرد، منیش لەگەڵیدا چووم، پاش ماوەیەك کەگەڕامەوە باش بوو ئەندامێکی مەکتەبی سیاسی لێبوو، ئەویش برای بەڕێز کاك عومەر دەبابەبوو کە لەماڵی خوالێخۆشبوو د.خالید حەمەسەعید دابەزیبوو. منیش ئاگادارمکرد کەئەم کابرایە بۆچی هات بۆ لامو بۆ کوێ چوو، پێم گوت ئەم کابرایە نێردراوی (مدیریة المخابرات العامة)ی سوریا بوو منی بۆیە برد، لەوێ داوای ئەوەیان لێکردم کەبۆ یەکجاری لێرە بمێنمەوەو ببم بەسیخوڕی ڕژێمی سوریا، پێم گوتن ماوەی چوار سەعات گفتوگۆم لەگەڵداکردن بۆ ئەوەی بڕوایان پێ بێنم کەمن ناتوانم

[١٢] دکتۆر مەحمود عەلی عوسمان: دەرچووی کۆلێجی پزیشکی, مرۆڤێکی ڕۆشنبیرو نیشتمانپەروەرو سیاستمەدارێکی ناسراوە. کاتێك لەسوریا بوو هەفتەی دوو جار دەمبینیو نانم لەماڵی ئەودا دەخوارد، چ خواردنێکم بەدڵ بوایە بۆیان ئامادە دەکردم. یەکێك گوتبووی: تۆ ئەندامی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیت کەچی دەبینم ئەوەندەی سەردانی دکتۆر مەحمود دەکەیت ئەوەندە سەردانی ئێمە ناکەی. پێم گوت: خێزانی دکتۆر مەحموود کچی کاکە زیادئاغایە، باوکی لەپاریسەوە تەلەفۆنی بۆ کردووە کەمن دێمە سوریا دەبێت چاودێریو خزمەتم بکەن، هەروەها گوتبووی: ئێمە قەرزاری ڕەفیقینو هەرچەند خزمەتی بکەین لەچاکەی دەرناچین. دکتۆر مەحموود دەیگوت: ئەگەر شوقەکەمان بچووك نەبوایە بۆ یەکجاری میواندریمان دەکردیت، بۆیە داوای لێبوردنت لێدەکەیەن.

ئەم کارە بکەم، بۆیە کاتێك دڵنیابوون من نابمە پیاوی ئەوان گوتیان: دوای ٤٨ سەعاتیتر دەبێت سوریا بەجێ بێڵیت. کاك عومەر کەزانی وەزعەکە چۆنە بڕیاریدا ٢٠٠٠ دۆلارم بۆ سەرف بکات، هەر ئەو شەوە چوومە الخطوط الجویة البولندیەو بلیتێکم کڕی بە ٧٠٠ دۆلار، بەیانیەکەی زوو چوومە باڵوێزخانەی پۆڵەنداو لەوێش ڤیزەیەکم بۆ سێ مانگ وەرگرت.

دوای تەواوکردنی کارەکانمو خۆ ئامادەکردنم بۆ سەفەر، بۆ دڵنیایی زیاتر هاتمە ماڵی برای گەورەم مام جەلال ئەوانیش بێئەندازە خزمەتیانکردمو بۆ شەوی دووەم سەعات ٢ بەئۆتۆمبێلەکەی مام جەلال چوومە فڕۆکەخانەو ڕۆیشتم. کەگەیشتمە وارشۆی پایتەختی پۆلەندا لەئوتێل FOURM دابەزیم، دوای ٧ ڕۆژ لەوێ گواستمەوەو چومە دەرەوەی شار لەوێ ئاپارتمانێکم گرت. لەو ماوەیەدا برای دڵسۆزم کاکەحەمەی فەرەج بۆ گەشتوگوزار سەردانی ئەوێی کردبوو، یەکترمان بینیو چەند ڕۆژێك بەیەکەوە بوینو، لەبەرئەوەی من ئینگلیزم دەزانی ببومە چاوساغیان. لەو ماوەیەدا کودەتای سەربازی لەپۆڵەندا ڕوویدا، لەئەنجامدا بڕیاریاندا هەرچی بێگانەیە نەهێڵن بێتە ناو وڵاتیانەوەو ئەوانەش کە لەناووەن بەتایبەتی ڕەش پێستەکان هەموویان دەربکرێن، من بۆ ماوەی ٤٢ ڕۆژ دوای ئەم بڕیارە مامەوەو کەس پرسیاری لێنەکردم، چونکە جلوبەرگم وەکو ئەوان بوو، بەرادەیەك کەکاتێك کاکەحەمەی فەرەج یەکەم جار منی بینی نەیناسیمەوە. ئینجا هاتمە ئەستەنبوڵ.

کەگەیشتمە ترانزێت لەتورکیا بۆ ماوەی ٢ سەعات زیاتر دانیشتم، چونکە توانام نەمابوو ڕێگا ببڕم لەبەرئەوەی لەوکاتەدا مەیخۆربووم شەو ڕۆژ یەك بتڵ ویسکیو یەك چارەك ڤۆدگام دەخواردەوە. دوای تەواوبوونی ڕێوڕەسمی ترانزێت سواری ئۆتۆمبێل بومو هاتمە ناو شاری ئەستەنبوڵ لەوێ لەئوتێلی یوزن دابەزیم. کەهاتمەوە سەر خۆمو ماندوییی سەفەرم نەما خۆم بەخۆمم گوت: رەفیق تۆ باوکت حاجیو دایکت حاجی عەیب ناکەی ئەو مەشروبە دەخۆیتەوە، وەرە پیاوبەو مەشروب تەرك بکە. ئینجا بەخۆمم گوت: ناتوانم، پاشان گوتم کوڕە پیاوبەو مەخۆرەوە. دوای ئەوە هەستامو ئاوێکم بەخۆمدا کردو دەستنوێژم گرتو دوو ڕکاعەت نوێژی سونەتم کرد، پاشان گوتم: خوای گەورە پەیمانت دەدەمێ هەتا لەژیاندا مابم نەخۆمەوە. ئێوارەکەی بۆ پیاسەکردن هاتمە دەرێ، لەڕێگا چاوم بڕیە ئەو شووشە مەشروبانەی دانرابوون: ویسکی، شێری، جن، عارەقو شەراب، چەند دەقیقەیەك وەستامو بەخۆمم گوت: تۆ پەیمانت بەخوا داوە بۆت نیە بیشکێنی، لەو ڕۆژەوە دەمم لێی نەداوەتەوە کەوا بزانم مانگی کانونی دووەمی ساڵی ١٩٨٢ بوو.

دوای ئەوەی ٤ ڕۆژ لەئەستەنبوڵ مامەوە هاتمە دیاربەکر، لەوی هەموو ئەوشتە بەنرخانەی پێم بون فرۆشتم. لەو کاتەدا ١٠٠ پاوەنم لە WESTERN BANK بەحەواڵە بۆ هات بۆیە پارەیەکی باشم دەستکەوت. دوای ئەمە بەهۆی کەسێك کەناونیشانەکەیم لابوو هێنامیە ماردین، بەپارەی خۆمو بەیارمەتی ئەو برا بەڕێزانە ئۆتۆمبیلێکی مونشەئەمان گرت، کەبرایەکی ئەرمەنی کورد سایەقی بوو کەسەر بەڕێکخراوێکی ئەرمەنی بوو کەلێپرسراوەکەیان لەسوریابوو و دۆستی یەکێتی بوو. لەڕێگەی خۆیانەوە شتێکی وایان ڕێکخست گوایە وەفدێکی ئەرمەنی لەعێراق هەنو ئەو دەچێت دەیانهێنێتەوە، منیش عێراقیمو مافی گەڕانەوەم بۆ عێراق هەیە، بەڕێ کەوتینو سەعات ١٠ی شەو گەیشتینە ئیبراهیم خەلیل، لەوێ لەخاڵی گومرگ لەبەرئەوەی هیچم پێ نەبوو بەئاسانی دەربازم بوو.

دوای ئەوە هاتینە بەشی جەوازات، تەماشای سجلەکەیان کرد بینییان هیچ کارێکی قەدەغەم لەسەر نیە، بەڵام سیخوڕەکە پرسیاری لێکردم گوتی: حاجی هۆی چییە ئەوەندە لەدەرەوەی وڵات ماویتەوە؟ گوتم من پارەدارمو پێویستم بەپشوودان هەبوو چونکە دڵم ناساغە. دوای ئەمە هەندێ شتی بێنرخم دانێ بۆیە هەمووی سەعاتێکم پێنەچوو ڕێگایاندایِن بڕۆین. بەرەو موسڵ کەوتینەڕێ، کەگەیشتین ئەو برا بەڕێزانەی لەگەڵمدابون کاغەزێکیان پێ نوسیمو پێیان ئیمزا کردم

کەبەسەلامەتی گەیشتوومەتە جێ، هەر ئەو شەوە چوومە هەولێرو لەماڵی شەفیقی مەلایان باوکی خەرمان خانی هاوسەری کەماڵی برام مامەوە، بڕی ٢٥ دینارم لەکاک شەفیق وەرگرت، بەیانیەکەی زوو چوومە ماڵی برادەرێك، لەوێ کەماڵی برام هاتە لامو بەهۆی ئەویشەوە چوومە بەستەستێن لەوێوە خۆم گەیاندە ناوچەی ئازادکراوی قەلاتوکان، ئەوجار چوومە ناوزەنگ کەبارەگای سەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانی لێبوو، لەپرسگەی مەکتەبی سیاسی کاك حەمەدیارو کاك ئاسۆ لێپرسراوانی پرسگەکە زۆر ڕێزیان لێگرتم، جەنابی مام جەلالیش هەمان شەو دووجار تەلەفۆنی بۆ کردمو ئەحواڵی پرسیم، دادە هێرۆخانیش تەلەفۆنی لەگەڵداکردم، لەهەمان ماوەدا کاك د.کەمال خۆشناو سەردانیکردم، دوای دوو شەو جێگایەکی تایبەتیان بۆ دابین کردم.

لەو کاتەدا بەفرێکی زۆر باریبوو کەژیانێکی سەختو سەرمای بەدوای خۆیدا هێنابوو, ئێمەش تازە لەو نازو نیعمەتەی ئەورووپاوە هاتبووینەوە، کەبۆ من وەزعێکی ناخۆش بوو. هەموو بارەگایەك بەشی خۆی زەخیرەی زستانی خستبوو، لەنەوتو دارو ئاردو شتومەکیتر تەنها ئێمە نەبێت، کەشەش کەس بووین کوڕو براو خوشکەزاو کوڕەپور. یەکەم شت تەوالێتو گەرماوێکم بەو زستانە سەختە دروستکرد، کەناچاربووین بەو زستانە سەختە تەنها بەرۆژ خۆمان بشۆین چونکە حەمامەکە بەنایلۆن چواردەوری گیرابوو شەوانەش بەهۆی تیشکی روناکی گڵۆپەکان دەردەکەوت. دوای ئەوەی خۆمان ڕێکخستو کەلوپەلی پێویستمان بۆ زستان دابینکرد حەساینەوە، دوای ئەوە هەموو ئەو سەرکردانەی ڕێزیان لێگرتبوو دەعوەتیان کردین ڕووبەڕوو پێم گوتن: چی زەحمەتەو پێتان ناکرێ بەبەندەی بچوکتانی بسپێرن ئامادەم بۆتانی ئەنجام بدەم. گوتیان: سەختترین شتو گرنگترینیان لای ئێمە کەپێمان هەڵناسوڕێت زەخیرەیە. یەکسەر دەستمانکرد بەگواستنەوەی خواردەمەنی لەقەڵادزێوە بۆ ناوزەنگ وبەنرخی حکومەت دەمانفرۆشتەوە. ئەم خواردەمەنیانە لەناو شاردا لەڕێگای جەماڵی برامو فەخریەی خوشکم کۆدەکرایەوەو بەهۆی بازیانو جەلالو مەریوانو محەمد بەولاغ دەیانگەیاندە ناوزەنگ.

لەناو بەشێکی سەرکردایەتیو کادیرانی یەکێتیدا مقۆمقۆی ئەوە بڵاوبۆوە کەرەفیق پشدەری چۆن لەسوریاوە هاتەوە عێراقو گەیشتەوە ناوزەنگو چۆن ئەوهەموو کەلوپەلو خۆراکە لەقەڵادزە کۆدەکاتەوەو دەیهێنێتە ناوزەنگو بەنرخێکی زۆر هەرزان دەیفرۆشێتەوە ! ڕۆژێکیان مام جەلال ئەو پرسیارانەی لێکردم, لەوەڵامدا گوتم: من کەچومە قەڵادزێو حەوت ڕۆژ مامەوە ٢١ کەسم بینی کەبەشی زۆریان پارتیو شیوعی بوون بەشەکەیتریشیان یەکێتی بوون. پاشان ناوەکانیم پێ گوت، بەناوی خۆم داوام لێکردن کەخۆراکمان بۆ کۆبکەنەوەو، گوتم لەبری ئەوەی پارەم بدەنێ بۆ ئەوەی بیگەینمە شۆڕش زەخیرەم بەنرخی حکومت بۆ پەیدابکەن.

لەلایەکیترەوە لەلایەن خزمانو برادەرانو بەشێك لەڕێکخراوە حزبیەکان توانجیان تێدەگرتم دەیانگوت: رەفیق بۆتە کاروانچیو خەریکی چێشتخانەو هوتێل دانانەو ئازوقە دەفرۆشێتەوەو لەو ڕێگایەوە سامانێکی زۆری کۆکردۆتەوە. دەشیانگوت ئەو خواردنەی رەفیق لەڕێگای بەعسەوە دێتو رەنگە لەداهاتودا هەموومان ژەهرخواردو بکات، هەرچەندە لەهەموو ناوزەنگدا دوو کەس ڤیدیۆو تەلەفزیۆنی هەبوو کەمام جەلالو من بووین، شەوانە پێشمەرگە بۆ پشوودان دەهاتنە لامو ماڵەکەم ببوو بەقەرەباڵغترین بارەگای پێشمەرگەکان، جگە لەچەندین خزمەتیتر. جارێکیان هاوسەری جەنابی شێخ عزەدین سیاسەتمەداری کوردستانی ئێران گوتی: ئەم بارەگایە زۆر رێکوپێکە ئەگەر لەمەهاباد بوایە کرێیەکی باشی دەکرد، ئینجا بەم جۆرە پێشوازی لەپێشمەرگەکان دەکەن؟

ڕۆژێکیان خواردنێکی تایبەتیو خۆشم بۆ نەخۆشخانەی شۆڕش برد، کەبریتی بوو لەدوو جۆر برنجو دوو جۆر شلەو گۆشت و کاستەر. پێشتریش تەلەفزیۆنو ڤیدیۆیەکم پێشکەش کردبوو. جەنابی مام جەلال دوای ڕۆژێك لەم کارە پرسیاری لێکردم گوتی: رەفیق دوێنێ چیت بۆ نەخۆشخانەی شۆڕش کردوە؟ منیش زۆر لەسەرخۆ گوتم: شتێکی هاکەزایی، گوتی: دەك خوا موەفەقت نەکات، دەبوو ئەو کارە من بیکەم بەڵام بەمن ناکرێت، بەراستی تۆ حاتەمی تەیی کوردانی، دەبوایە نیوەی سەروەتو سامانی کورد هی تۆ بوایە.

شەڕی نێوان هێزەکانی کۆماری ئیسلامیو پارتی دیموکراتی کوردستانی ئێران

کاتێك کەشەڕی نێوان یەکێتیی نیشتمانیو حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لەساوان روویدا مام گوتی: رەفیق بزانم چیمان بۆ دەکەی؟ منیش شەش فەردە ئاردم بەهۆی خزمانی گوندی شێنێ کرد بەناوساجیو بەرەو دەشتی ساوان بەرێمکرد کەمام جەلال سەرپەرشتی شەرەکەی دەکرد. کاتێك پێی رادەگەیەنن ئەوەیان بۆ هاتووە بەپێشمەرگەکان دەڵێت سەرەبگرن ئینجا بەدەستە بەنرخەکانی خۆی دابەشی دەکات.

هەرچەندە من بەگشتی ئەم شەڕانەم بەزیانی گەورە دادەنا بۆ گەلەکەمانو، کاتێك شەڕ لەنێوان حزبە کوردیەکانی کوردستانی عێراق روویداو هەواڵی شکانی حزبی شیوعیو پارتیو سۆشیالیستم بیست زۆر پێم ناخۆشبوو بەکارێکی خراپم دانا بۆ ئەوساو داهاتووی رۆژی کورد. لەوکاتەدا خدر مەعسوم کەپیاوێکی ئازاو زیرەكو نیشتمانپەروەرو لەخێزانێکی ناسراوی کۆیی بوو، هەروەها ئەندامی سەرکردایەتی یەکێتی بوو سەردانیکردمو بەدوورودرێژی باسی سەرکەوتنەکانی یەکێتی بۆ کردم بەسەر پارتیو حزبی شیوعیدا. باسی بەدیلگیرانی کەریم ئەحمەدی بۆ کردمو تێکشکاندنی چەند مەفرەزەیەکی پارتی کە لەدەشتی هەولێربوون، گوتم: کاکە خدر ئەم قسانە لای من مەکە، چونکە من دژی شەڕی براکوژیمو لەداهاتووشدا زیانی گەورەی بۆ گەلەکەمان دەبێت، من بمزانیبایە ئەوە وەزعی شۆڕشی کوردە هەرگیز روم نەدەکردە ئێرە. ئینجا سەردانی برای بەرێز مام جەلالم کرد، دوای ئەوە گەرامەوە بارەگاکەی خۆمو بەماڵەوەم گوت: لەمڕۆوە سەردانی هیچ بارەگایەکی یەکێتی مەکەن، خەتی تەلەفۆنیشم پچڕاندو، کاتێك کاك ئەحمەد حدادم بینی کەکادرێکی حزبی دیموکراتی ئێران بوو بەمەبەستی ئاشتی هاتبووە ناوزەنگ، پێم گوت: من دەمەوێت لەیەکێك لەشاخەکانی کوردستان چادرێك هەڵدەمو لەوێوە بۆ بەرژەوەندی وڵاتەکەم بەپێی توانا کار بکەم[١٣]. رۆژێك پێش گواستنەوەم لەناوزەنگ برای زۆر بەڕێزم کاك مولازم عومەر عەبدوڵڵا نانی نیوەڕۆی لەگەڵ خواردین، دوای نان خواردن بۆم روونکردەوە کەمن هەرچەندە لێرە دەڕۆم بەڵام لەهەر شوێنێك بم لەخزمەتی یەکێتیدامو، بەو چەند کەسەی لەگەڵمدایە دەتوانم خزمەت بکەم. ئەو ماوەیەی لەریزی یەکێتیدا بووم، پەیوەندییەکانم بەبێ فەرمانی سەرکردایەتی یەکێتی نەدەجولامەوە.

ئەو ٧ رۆژەی لەقەڵادزێ بەنیازی دەستوەشاندن لەبنکەی پۆلیسی قەڵادزێو گرتنی شارەکە مامەوە، لەپەیوەندی بەردەوامدابووم لەگەڵ مام جەلال. ئەوانەی بەڕێز خاڵە هەمزە سەرپەرشتی دەکردن، ئامادەنەبوون بەشدارییکەن چونکە بەئاشکرا لایەنگیری حکومەت بوون. خاڵە هەمزە هەرچەندە بەناو پۆلیس بو بەڵام دڵسۆزو بەدەسەڵات بوو، لێپرسراوی

[١٣] لەو ماوەیەدا داوام لەهیچ کەسێکی یەکێتی نەکرد ریزی یەکێتی بەجێ بهێڵێت، بەڵام ئەوانەی سەردانیان دەکردم بەئاشکرا پێم دەگوتن کەئەم شەڕە لەبەرژەوەندی گەلەکەماندا نییەو پێویستە هەموومان دژی بوەستین.

بنکەی پۆلیسی قەڵادزێ بوو. پێش جێبەجێکردنی نەخشەکە خاڵە هەمزە گوتی چەند کەسێك هەن گوایە لەو کارەدا بەشدار دەبن، بەڵام جێی گومانن. بۆیە ئێمەش وازمان لەکارەکە هێنا. من گەڕامەوە بۆ ناوزەنگو مەسەلەکەم بۆ مام جەلال گێڕایەوە.

دوای ماوەیەك بەهەشت وڵاخەوە ناوزەنگمان بەجێهێشتو بەرۆژ بەبەرچاوی خەڵکییەوە هاتینە دەرەوە، سەرەتا چوینە گوندی شێنێو لەوێش لەماڵی دۆستی دێرینی بنەماڵەکەمان کوێخا عبدوڵلا ماینەوە، دوای ئەوە چووین بۆ گوندی وەردە لە کوردستانی ئازادکراوی ئێران، لەوێ بوینە دراوسێی کاك سەعید کوێستانی رابەری تەشکیلاتی سەردەشت، دوای ئەوە دەستمکرد بەسەردانی بارەگاکانی حزبی شیوعی و سۆشیالستو دیموکراتی ئێران، ئەوانیش بەگەرمی پێشوازییان لێکردم.

لەلایەن حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانەوە موهەندیس ئاریان لەبارەگای خۆی لەبێتووش چاوی پێمان کەوت، گوتیان چەکو یارمەتیت دەدەینو، داوات لێدەکەین کەهەندێك خەڵك هەن لەقەڵادزێ زۆر دژایەتیمان دەکەن بۆمان لەناو بەریت. پێم گوتن: ئایە ئێوە ئامادەن تا لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستان ئاشت ببنەوەو من ببمە ناوبژیکەر لەنێوانتاندا. بۆ ئەم مەبەستە نوسراوێکم ئاڕاستەکردنو وێنەیەکیشم ئاراستەی کاك مەسعود کرد لەرێگای بازیانی کوڕمەوە، لەم نوسراوەدا بارودۆخی ئێستای کوردستانم لەسایەی شەڕی براکوژی باسکردبوو، نیازی خۆم ئاشکراکردبوو بۆ ئەوەی بەکاری ناوبژیوانی هەڵستم، وەڵامی بارزانی ئەوەبوو کەوا ئێمە لەئێستاوە شەڕمان ڕاگرتو، گوتبووی: ئێمە هەموو یارمەتیەکتان دەدەین تا سەرکەوتوو بن لەکارەکانتان. هەرچەندە بارزانی بۆ ماوەی چوار ڕۆژ بازیانی کوڕمی لای خۆی هێشتبووەوەو ڕێزێکی زۆری لێگرتبوو، بەڵام ١٪ی بەڵێنەکانی جێبەجێنەکرد.

بۆ هەمان مەبەست پەیوەندیم بەهەموو ئەو کەسانەوەکرد کە لەماڵی خۆیان دانیشتبوونو

پەیوەندییان بەهیچ ڕێکخراوێکەوە نەبو، داوام لێکردن بەئەرکی نیشتمانی خۆیان هەڵبستن بۆ ئەوەی بتوانن هەموومان ئاوێك بەو ئاگرەدا بکەین کەخەریکە هەموو خەرمانی کورد دەسوتێنێ، هەموویان وەڵامیان ئیجابی بوو، هەرچەندە ئەو کاتە ئێمە تەنها گەورەبوو بۆ سەر ئەو حزبانەی پێیان دەگوتن حزبی شەش کەسی.

برایانی یەکێتی کەبەم جموجوڵە ئاشکرایەی منیان زانیبوو بەهەڕەشەیان دانابوو بۆ سەر خۆیانو پێشتر کاتێك بەمام جەلالیان گوتبوو فەرمووبووی کەخەبەریان دامێ رەفیق جیادەبێتەوە پێم گوتن با جیابێتەوە هیچی پێناکرێ، بەڵام کەزانی خەڵکی ناوچەکە وا لەدەورم کۆدەبنەوە بڕیاری گرتنی دامو فەرمووبووی: ئێستا ڕەفیق خەتەرە. سوپاس بۆ خوا کەهاتن بۆ گرتنمان، تەنها منو موختار عەبدوڵا حاجی غەریب لەوێ مابووین، چونکە ئەگەر برادەرانیتر لەوێ بووبان تەسلیم نەدەبوینو ئەوانیش ئێمەیان دەکوشت.

سەعات چوار یا پێنجی ئێوارە بەبەندکراوی گەیشتینە ناوزەنگ، لەوێ لەیەکتریان جیاکردینەوەو یەکسەر موختار عەبدوڵا حاجی غەریبیان گولەبارانکرد، منیش بەفەرمانی مام جەلال زیندانیکرام. دوای ٢٤ سەعات دایکمو رووبارو رەوەزو قادری برام سەردانیان کردم، کەچاوم پێیان کەوت یەکسەر گریام، ئەمە یەکەم جاربوو لەزینداندا چاوم بەدایکم بکەوێتو بگریم، چونکە پێشتر لەهەموو ئەو بەندیخانانەی بینیبووم بنکەی پۆلیس، ئاسایش، موخابرات نەگریابووم. بۆ نموونە لەزیندانەکانی ئەمنو فەلوجەو رومادیو خانەقینو کفریو کەرکوکو هەولێرو موسڵ کەدایکم دەهاتە لام بەخۆشحاڵیەوە بەپیریەوە دەچوومو دەستە پیرۆزەکانیم ماچ دەکرد، بەڵام بەندکردنی ئەم جارەم جیاوازە, لەبەرئەوەی هۆی گریانەکەم سێ شت بوو، یەکەم: هەرگیز بڕوام نەدەکرد کورد دەسەڵاتی هەبێت لەبەر هەر هۆیەك بێت من بگرێت، دووەم: ئەو

رەفتارەی لەو زیندانیەدا لەگەڵم کرا لەهیچ بەندیخانەیەکیتردا نەمبینی بوو، سێیەم: پێشتر لەدوژمنانی گەلی کوردم بیستبوو کەهەر کاتێك کورد دەسەڵاتی هەبێت زاڵمە، لەو رۆژەدا باوەڕم بەوە هێنا.

دوای ٢٦ رۆژ بەبەندکراوی گواسترامەوە بۆ باوزێ، لەوێ ١٠ رۆژ لەژورێکدا بەتەنها مامەوە کەئازارێکی دەروونی زۆرم بینی، ئینجا گواسترامەوە بۆ بەرگەڵو. رابەری بەندیخانەکە کاك عومەر عەزیز گوتی: تۆ بەفەرمانی سەرکردایەتی لێرەیت بۆیە من هیچ دەسەڵاتم نییە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا خزمەتێکی زۆری کردم کەهەرگیز لەبیرم ناچێت. منیان بردە بەندیخانەی گشتی کەهەموو جۆرە بەندکراوێکی تێدابوو، بۆیە لەنان خواردن مانم گرت، لەو کاتەدا کاك ئاوات عبدولغەفور هات مانگرتنەکەی پێشکاندمو ژوورێکی تایبەتی بۆ دروستکردم، لەو ژوورەدا لەگەڵ دوو بەندکراوی تری سیاسیدا بوم، کاك ئاوات حەیوانێکیشی بۆ ناردم کە لەگەڵ دووبەندکراوەکەدا خواردم. دوای پەنجا رۆژ لەزیندانی بەربووم. برایانی بەڕێز کاك مستەفا چاوڕەش[14]و کاك مولازم عومەر فەرموویان: لەمڕۆوە سەربەستیت بەکەیفی خۆت دەتوانیت رووبەکەیتە هەرشوێنێكو ئەگەر بڕیاری دەرەوەی وڵاتیشتدا ئێمە یارمەتیت دەدەین. گوتم بۆ هیچ لایەك ناڕۆمو ئێرە بەجێ ناهێڵم چونکە دڵنیام ئێوە لەدوارۆژدا گفتوگۆ لەگەڵ حکومەتدا دەکەن، ئەو کاتە منیش بەیاننامەتان لەسەر دەردەکەم. ئەوەبوو پاش ماوەیەك گفتوگۆ لەنێوان یەکێتیو حکومەت دەستی پێکرد لەهەمانکاتدا جەژنی نەورۆز هاتە پێشێ، من هەر لەسەرگەڵو مامەوەو نەهاتمە خوارەوە، من رای خۆم بۆ خەڵکانی دەورووپشتم دەربڕیو گوتم: ئەو کۆبوونەوە زۆرەی خەڵك بەدەوری سەرکردەکانی یەکێتی بەو شێوە ئاشکرایە زیانێکی گەورە بەیەکێتی دەبەخشێت، چونکە ئەمە دەبێتە مایەی ئەوەی سەدام حوسێنو بەعسیەکان بەگشتی مەترسی یەکێتی بۆ سەر خۆیان بزانن. دوایی بەیەکجاری لەگوندی سەرگەڵو جێگیربووم.

خەڵکی سەرگەڵو کەبەم جۆرە یارمەتیو خزمەتیان کردم هەرگیز لەبیرم ناچێتەوە، بەتایبەت برایانی خۆشەویست کاك ئەسعەد حاجی حەسەنو عەبدولرەحمان وەستا محەمەد کەتا ئێستا دۆستایەتیو برایەتیمان هەر بەردەوامە.

گوندی سەرگەڵو لە ٤٠٠ماڵ پێکدێت کەبەگشتی خانەدانو نیشتمانپەروەرنو، ماڵەکانیان هەموو کاتێك شوێنی حەوانەوەی هێزی پێشمەرگە بووە. کاتی وا هەبوە ٣ هەزار پێشمەرگە لەو گوندەدا نانداراوە. جێی خۆیەتی گەرەکێك یان قوتابخانەیەك یان شەقامێك بەناوی ئەم گوندەوە ناو بنرێت. دوای ئەوە چوومە قەڵادزێو ماوەیەك لەخزمەتی مامۆستا مەلای دەڵگەیی مامەوە کەخزمەتی زۆری کردم، دوای دوو هەفتە لەخزمەتی ئەو برا بەڕێزو بەوەفایە چوومە لای جەنابی مام جەلال، ئەویش بەفەرمانێك منی وەك نوێنەری یەکێتی داناو ناردمی بۆ چاوپێکەوتنی مستەشارەکان بۆ ئەوەی بێنە ریزی شۆڕش، تەنها بۆم نەبوو لەگەڵ دوو سەرۆك جاشدا دانیشتن بکەم ئەویش تەحسین شاوەیسو قادر فەرەج بوون. بەڵام لەگەڵ زۆربەی سەرۆك جاشەکان کۆبوونەوەم کرد، ئەوەی لێرەدا پێم باشە باسی بکەم ئەو گفتوگۆو چاوپێکەوتنانەیە کە لەگەڵ دوو سەرۆك جاشدا ئەنجاممدا.

---

[14] برای بەڕێزو دڵسۆزم کاك مستەفا چاوڕەش لەیەکەم رۆژم کە بەبەندکراوی گەیشتمە سەرگەڵو هەڵوێستێکی بێوێنەو جوانی بەرامبەر بەمن هەبوو کەهەرگیز لەیادم ناچێ.

یەکەم/ حەمەخانی حاجی دارا لەزەڕایەن

شەو سەعات نۆ گەیشتمە گوندی زەڕایەن، لەوێ چوومە ماڵی حەمەخان، بەپەلە پێشوازییانکردم. سەرەتا وایانزانی کوڕی حاجی ئەحمەدمو لەبەغداوە هاتوومو زەویم داگیرکراوەو بۆ ئەوە هاتوم زەویەکەم بۆ وەرگرنەوە، یەکسەر پێی گوتم: بەیانی دەچم زەویەکەت بۆ وەردەگرمەوە. هەرچەندە ویستم خۆمیان پێبناسێنم بەڵام بەهۆی مشتومڕی ناوخۆیان بواریان نەدام. منیش بیرمکردەوە وام پێ باشبوو لێیان گەڕێم لەناو خۆیاندا درێژە بەقسەکانیان بدەن لەسەر کێشەی زەویوزارەکانیان کەبۆ من هەموی نهێنی زۆر گرنگ بوون. بۆم دەرکەوت کەهەم لەناو خۆیاندا کێشەی زەویوزاریان زۆرە هەم لەگەڵ رژێمدا کێشەیان هەیە، هەروەها بۆم دەرکەوت بەچ جۆرێك ئازارو ئەشکەنجەی خەڵك دەدەن بۆ پارە پەیداکردنو کەناکۆکییەکانیان لەسەر دابەشکردنی دەسکەوتەکانە، هەروەها هەموو پیلانەکانیانم بۆ دەرکەوت کەبۆ داگیرکردنو دەست بەسەراگرتنی سەروسامانی خەڵك دایاننابوو. ئینجا باسی رژێمی بەعسیان کرد کە بەچ جۆرێك سووکایەتییان پێدەکاتو دوای ئەوەی خزمەتێك بۆ بەعس ئەنجام دەدەن چەند بەسوکی تەماشایان دەکەن، هەروەها لەناوخۆیاندا گوتیان لەکاتی هێرش بردن بۆ سەر مۆڵگەی سوپای ئێرانی یان بارەگاو بنکەی هێزی پێشمەرگە، ئێمە قوربانی دەدەینو پاکسازی ئەنجام دەدەینو، هەواڵەکان بەبروسکە دەگەیەنینە ئامر فەوج، ئەویش دەیکاتە پیاوەتی خۆیو بەسەروی خۆی دەڵێت من ئەمشەو دەستم لەدوژمن وشاندو فلانە جێگام ئازادکرد، دوای بیستو چوار سەعاتیش کەدەمانەوێت سەردانی ئامر فەوجەکە بکەین پاسەوانەکەی پێمان دەڵێت: جەنابی ئێستا لەحەمامە یان دەڵێت ماندوەو خەوی لێکەوتوە بۆیە ناتوانێ کەس ببینێت.

لەو دانیشتنەدا ئەوەندەیان لەم جۆرە قسانەکرد کە بەچوار لاپەڕە تەواو نابێت. کاتێك سەعات بوو بە ١٢ی شەو حەمەخان گوتی: ئێستا دەچین دەخەوینو بەیانی ئینشائەڵلا زەویەکەت بۆ وەردەگرمەوە. منیش گوتم: قوربان رێگام دەدەیت دوو قسە لەخزمەتتدا بکەمو خۆمت پێ بناسێنم، من کوڕی حاجی ئەحمەد نیمو ناوم رەفیق پشدەریە، نوێنەری کێشەی زەویوزاری کەس نیم بەڵکو نوێنەری کێشەی هەموو زەوی کوردستانم لەعێراقدا، نێردراوی هیچ ئاغایەك نیم بەڵکو نێردراوی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانمو بەفەرمانی مام جەلال هاتوومە لات. کەوام گوت کابرا رەنگی گۆڕاو تف لەقورگیدا گیربوو. گوتی: برۆن گیسکێك سەربڕنو چامان بۆ لێنێن.

تا چواری بەیانی گفتوگۆمان کرد، پێم گوت: بۆ بەرژەوەندی خۆت وا باشە لاپەڕەیەکی سپی بکەینەوە. هەرچیم دەگوت ئەو لەوەڵامدا دەیگوت مام جەلال هەموو رێگایەکی لەمن گرتووە. لەدوای ئەو هەموو گفتوگۆیە گوتی: شەڕم لەگەڵ مەکەنو مەیەنە سەرم منیش شەڕتان ناکەمو پەلامارتان نادەم. لەکۆتاییدا بانگی خوارزاکەی کرد گوتی لەگەڵ رەفیقدابە تا بەسەلامەتی دەیگەیەنیەوە ماڵی خۆی لەسلێمانی یان هەر شوێنێك کەخۆی دەیەوێ.

دووەم/ خدر رەشید بەحری

ئەم کابرایە شانبەشانی رژێمی بەعس بەفەرمانی بنەماڵەی بارزانی بۆ بەرژەوەندی تایبەتی خۆیان چەکی دژی کوردو کوردستان هەڵگرتبوو، برایەکی ئەم سەرۆك جاشە بەناوی ئیبراهیم رەشید بەحری لەبارودۆخێکی نادیاردا تیرۆر کرابوو، ئەویش لەترسی گیانی خۆی دوو هاوڵاتی گرتبوو بۆ ئەوەی سەرنجی یەکێتی بەلای خۆیدا رابکێشێ, یەکیان ناوی مامە رەزای ناوگردان بوو ئەوەی‌تریان ناوی حاجی سابیر باوکی کاکە حەمەی پێشمەرگەبوو. بەندە لەگەڵ جەنابی برای گەورەو

بەڕێز کاکە حەمەی کوڕی خوالێخۆش بوو شێخ قادری چوێسە چووینە لای کاك خدر لەناوچەی پێنجوێن، کە لەموجەمەع شانەدەری لەمەکتەبێکدابوو لەگەل ٢٥ چەکداردا. قسەو گفتوگۆمان دەست پێکرد، سەرەتا باسی باروودۆخی ئێستاو گفتوگۆکانی نێوان رژێمی بەعسو یەکێتیم بۆ کردو، تێمگەیاند کەناتوانێت دژی شۆڕش بوەستێتو وا باشە لەگەڵماندا رێکبکەوێ. دەربارەی گرتنی ئەو دوو هاوڵاتییە بێتاوانەش پێم راگەیاند ئەم کارە بۆ تۆ زیانبەخشە. جەنابی کاکە حەمە گوتی: من بەفەرمانی جەنابی شێخ هاتووم، ئەو زۆر ناڕازیە بەرامبەر ئەو کارەی تۆ کردوتە،
هەروەها مەحمودی براشت.

خدر گوتی: من برام کوژراوە بۆیە ئەم دوو کەسەم گرتووە. گوتم: کاکە حەمە تاوانی نیە لەکوشتنی ئیبراهیمی براتدا، ئێوەش لەناوخۆتاندا دوژمناتیتان زۆرە، ئەگەربێتو ئەم دوو هاوڵاتیە بکوژن ئەوا خۆتان توشی دوژمنایەتی هەموو یەکێتی دەکەن. بەڵام من رێگایەکت نیشاندەدەم کەزۆر ئاسانە ئەگەر جەنابت ئەنجامی بدەیت دەتوانیت تۆڵەی براکەت بکەیەوە، ئەویش ئەوەیە یا لەماڵەوە دانیشەو خەریکی کاروکاسبی خۆتبە یان وەرە ناو ریزی شۆڕشەوەو لەپێناوی کوردو کوردستان تێبکۆشە. دوای ئەم گفتوگۆیە خواحافیزەمان خواستو گەڕاینەوە بۆ خزمەتی جەنابی شێخ قادری چوێسە.

لەوێ بەناوی یەکێتی زۆر سوپاسم کردو پێم گوت ئەم سەرکەوتنەمان بەهۆی جەنابی کاکە حەمەو فەرمانی ئێوەی بەڕێزە بوو.

تێبینی

ئەو قسانەی لەحەمەخانی حاجی دارام بیست لەسەر خراپەکاری حزبی بەعسو رژێم لەهەموو سەرۆك جاشەکانم دەبیستەوە، بەڵام ئەوەی جێی سەرسوڕمان بوو ئەمانە لەگەڵ ئەوەشدا پیاوی بەوەفای بەعس بوون. رەنگە هۆی سەرەکی ئەوەی ئەم هێزو سەرۆك جاشانە نەدەهاتنە پاڵ شۆڕش ئەو ناکۆکییە بووبێ کە لەنێوان یەکێتیو پارتیدا هەبو، کەبنەماڵەی بارزانی هۆی سەرەکی بوون. بۆیە لەکاتی راپەڕینەکەی بەهاری ١٩٩١، سەرۆك جاشو موستەشارەکان رۆڵی سەرەکییان بینی لەدەرپەڕاندنی رژێمی بەعس. پێشتریش باسی ئەوەم کرد کەعیزەت دووری لەکاتی کۆبوونەوەی لەگەڵ سەرۆك جاشە هەڵاتووەکان لەبەغدا چۆن پێیان دەڵێ ئێوە هۆی سەرەکی لەدەستدانی کوردستان بوون لەبەعس.

کورد بۆ نەبووە بەدەوڵەت؟

یەکێك لەو پرسیارانەی بەردەوام مێژوونوسو رۆشنبیرانی ئێمە دووبارەی دەکەنەوەو هەریەکە لەڕوانگەی خۆیەوە وەڵامێکی بۆ دیاریدەکاتو هۆکارەکانی ریز دەکا، ئەو پرسیارەیە کەکورد بۆ نەبووە بەدەوڵەت؟ هەمووومان دەزانین کورد یەکێکە لەگەلە هەرەدێرینەکانی ئەم ناوچەیەو، دوو هەزار ساڵ بەر لەئێستا خاوەنی دەوڵەتێکی فراوانو بەهێزبووە کەبەدەوڵەتی "میدیا" ناسراوە. بەڵام لەدوای رووخانی ئەم دەوڵەتە، کورد
پەژموردە بوەو هەرچی هەوڵێکی لەو پیناوەدا داویەتی، بێسود بووە.

هەندێك لەنووسەرو رۆشنبیران پێیان وایە کەئیسلام هۆکاری سەرەکی پەرتەوازەبوونی کوردو دروستنەبوونی دەوڵەتی کوردییە، بەڵام بەڕای من ئەو هۆکارە، ئەو کاریگەرییە گەورەیە، نییە کەئەوان دەیڵێن، چونکە فارسو تورك وەکو کورد موسڵمان بوونو ئیسلام، نەك نەبوو بەڕێگر لەبەردەم دروستبوونی دەوڵەتی سەربەخۆیان، بەڵکو بوو بەباشترین هۆکار بۆ چەسپاندنی ئیمپراتۆریەتەکانیانو داگیرکردنی گەلانیتری موسڵمان بەناوی ئاینەوە. فارسەکان لەسایەی ئاینی ئیسلام،

ئێمرۆ موزایەدە بەسەر هەموو جیهانی ئیسلامییەوە دەکەن‌و خۆیان بەخمخۆری ئەم ئۆمەتە دەناسێنن‌و (مرجع اعلی)ی هەموو شیعەی جیهانن، هەرچی تورکیشە کەمێژوویان لەم ناوچەیەدا لە ٦٠٠ سال زیاتر نییە لەڕێی ئاینی ئیسلامەوە توانییان گەورەترین ئیمپراتۆریەت لەرۆژهەلات دابمەزرێنن‌و زمان‌و ئەدەب‌و رێورەسمی تورکی لەهەمو ناوچەکاندا بلاوبکەنەوە، کەئێستاش هەموو تورکێك شانازی بەو رۆژەوە دەکات کەتوانییان سنوری دەسەلاتیان بگەیەنن بەبۆسنەو هەرسك‌و ئەلبانیا لەرۆژهەلاتداو, لەرۆژئاواشدا خۆیان لەئیتالیاو فەرەنسا نزیك بکەنەوە. بۆیە راست نیە بلێین ئیسلام هۆی سەرەکی دروستنەبوونی دەولەتی کوردییە، بەلکو کورد خۆی نەیتوانیوە کەلك لەئیسلام وەربگرێ‌و وەکو عەرەب‌و تورك‌و فارس بۆخۆی بەکاری بهێنێت.

ئیسلامبوونی کورد کەموکورتییەکەی لەوەدایە کەتەنها لەبواری نوێژو رۆژوو و خوێندنی زانستە شەرعیەکاندابووە، بەلام هەرچی نەتەوەکانی‌تِرە لەگەلّ ئەم کارانەشدا لەناو ئیسلامدا سیاسەتیان بۆ بەرژەوەندی نەتەوەی خۆیان کردووە. کورد پێش موسلمان بوون‌و دوای موسلمان بوونیشی خەمی دروستکردنی دەولەتی نەبووەو، ئەگەر بشبووبێ ئەوا خیانەت‌و دوژمنی ناوخۆ نەیهێشتووە سەربگرێ. ئەو گلەییانەش کە لەسەلاحەدین ئەیوبی دەکرێ لەجێی خۆیدا نییە، چونکە ئەو کات ئەو رابەرە کوردە ئەرکە ئاینیەکانی خۆی راپەڕاندوەو، هەرگیز بەبیریدا نەهاتووە دەولەتێك بۆ کورد دروست بکات.

هەندێکی‌تِر پێیان وایە رۆژئاواو ئەوروپا بەهۆی سەلاحەدین ئەیوبی‌یەوە رقیان لەکورد داگرتووە، چونکە ئەم کابرایە لەکاتی خۆیدا لەشەڕی خاچپەرستەکاندا زیانی زۆری لێداون، ئەم رایە زۆر لەراستی‌یەوە دورە. چونکە ئەگەر کورد یەك جار لەرێگای سەلاحەدینەوە زیانی لەرۆژئاوا دابێ، ئەوا تورکەکان کەئێمرۆ نزیکترین دۆستیانن چەندین جار زیانی گەورەیان لێداون. راستە رۆژئاوا لەمێژووی نوێدا رۆلی سەرەکی هەبووە لەدروستنەبوونی دەولەتی کوردی‌و پەرتەوازەبوونی کوردو پارچەپارچەبوونی کوردستان، بەلام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت رقیان لەکورد بێ، بەلکو ئەم کارەیان بۆ بەرژەوەندیی ئابووریی خۆیان ئەنجامدا، هەروەها لەرێی پارچەپارچەکردنی کوردستان بارێکی وای ناوەتەوە لەناوچەکەدا کەهەر کاتێك بیەوێت، دەتوانێت ئاژاوە بنێتەوەو دەست لەناوچەکە وەربدات.

بەڕای من سەرەکی‌ترین هۆی دروستنەبوونی دەولەتی کوردی، وەك لەچەندین جێگادا باسمکردوە، بوونی دوژمنی ناوخۆیە، چونکە نابێت چاوەڕێی دوژمنی دەرەکی بکەین بێت‌و دەولەتمان بۆ دروست بکات، لەو بوارەدا پێویست بەوە ناکات گلەیی لەبێگانە بکەین، کورد دەلێ دار کرمی لەخۆی نەبێ نارزێ. کورد تا ناوەڕاستی سەدەی نۆزدەهەم خاوەنی چەندین میرنشینی سەربەخۆبووە کە لەسایەی هەر یەکێکیاندا سەدەها هەزار کورد دوور لەدەسەلاتی بێگانە ژیاون، بەلام هەرگیز سەرۆك هۆزو میرنشینەکان نەك هەر ئامادە نەبوون لەگەلّ یەکتری رێکبکەون‌و دەولەتێك دروست بکەن بەلکو بەردەوام لەبیری لەناوبردنی یەکتردابوون. زۆر جار ئەو سەرۆك هۆزو دەسەلاتدارانە بۆ لەپشتدانی برا سەرۆك هۆزو دەسەلاتدارە کوردەکانی‌تِر پەنایان بردۆتەبەر دوژمنانی گەلی کوردو دەستیان کێشاوەتە سەر مالی براکەیان. میرنشینە کوردییە گەورەکانی سۆران, بابان, ئەردەلان, بۆتان هەرگیز لەگەلّ یەکتر تەبانەبون‌و شەڕ لەنێوانیاندا بەردەوامبووە، بگرە لەناو خۆشیاندا بۆ گرتنی دەسەلات برا برای دەکوشت، بۆ نموونە لەمیرنشینی باباندا لەماوەی ٣٧ سالدا, پێنج برا لەسەر دەسەلات یەکتریان کوشتوە ئەوەش بەپشتبەستن بەبەغدا یان تاران. لەکاتێکدا ئەگەر تەنها دوو میرنشین یەکیان گرتبا دەیانتوانی دەولەتی کوردی رابگەیەن‌و تورکو فارس ملکەچی خۆیان بکەن.

یەکەم هەوڵی راستەقینەی ئێمە بۆ دروستکردنی دەوڵەتی کوردی لەشێخ مەحمودەوە دەست پێدەکات لە ١٩١٩/٥/٢٣، بەڵام ئینگلیز کە لە ١٩٢٠/٦/١٧ ویستی حکومەتی عەرەبی دامەزرێنێت، کوردستانی باشووری خستە سەر عێراقی عەرەبی بۆ ئەوەی پارسەنگی سوننە لەعێراقدا راست بکاتەوەو نەهێڵێت شیعە زۆرینەی عێراق پێکبێنن.

بەم شێوەیە خەونی دەوڵەتی کوردییان تێکداو رێگەیان نەدا هیچ کەس لەو بوارەدا سەرکەوتووبێت. ئینگلیز بەم کارە دوو ئامانجیان پێکا، یەکەمیان دروستکردنی هاوسەنگی لەنێوان سوننەو شیعە لەعێراقدا، دووەمیان پارچەپارچەکردنی کورد، کە بەهەردوو ئامانج مەبەستیان بوو بارێکی وا دروست بکەن پڕبێ لەئاژاوە بۆ ئەوەی هەرکاتێك مەبەستیان بوو دەست لەناوچەکە وەربدەن. بۆ نموونە کاتێك ئینگلیز یارمەتی شێخ مەحمودیان دەدا مەبەستیان ئەوەبوو گوشار بخەنە سەر تورك تا گوێرایەڵی فەرمانەکانیان بنو، کاتێك زانییان تورك هاتوونەتە ناو بازنەی بەرژەوەندیەکانی خۆیان نەك هەر یارمەتیەکانیان راگرت بەڵکو بەئاگرو ئاسن شۆڕشەکەیان تواندەوەو شێخیشیان دەستگیرکرد. دوای دروستبوونی دەوڵەتی عێراقی، لەگەڵ هەردوو دەوڵەتی ئێرانو تورك رێککەوتن لەسەر لەناوبردنی کورد. بەشێوەیەکی گشتی، وەکو باسمکردووە هەڵوێستی ئەو چوار حکومەتەی کوردیان بەسەردا دابەشکراوە سلبیە، ئەم دەوڵەتانە لەکاتی توندترین شەڕو هەرای نێوان خۆیاندا، لەسەر لەناوبردنی کورد کۆكو تەبان. هەرچی حکومەتی بەعسە لەهەرسێ دەوڵەتەکەیتر بەرامبەر بەگەلەکەمان توندترو دوژمنکارانەترە، بەجۆرێك کەئەوەی رژێمە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق بەسەر کوردیان هێناوە نەك هەرسێ دەوڵەتەکەیتر بەرامبەر بەکورد نەیانکردووە، بەڵکو لەجیهاندا شتی وا نەبووە، بەتایبەتی دوای هاتنی حزبی بەعس بۆ سەر دەسەلاتو پاش ئەوەی دکتاتۆر سەدام دەسەلاتی گرتەدەست، لەو کاتەوە کورد رووبەڕووی پرۆژەی گەورەی جینۆساید بۆتەوە، لەو چوارچێوەیەشدا سەدان گوندو چەندین شار کاولکرانو چەندین ناوچە کیمابارانو ئەنفالکرا. ئەوە تەنها بەمەبەستی قڕکردنی گەلی کوردبوو.

بەڵام سوپاس بۆ خوا سەدام لە ١٩٩٠/٨/٢ گەورەترین گەمژەیی کرد کاتێك کوێتی داگیرکرد، ئەو دەوڵەتە عەرەبییەی تا دوێنێ بەملیۆنان دۆلاری دەبەخشیە بەعسیەکان لەدوای داگیرکردنی کوێتەوە خرایە سەر عێراقو کرا بەنۆزدەهەمین پارێزگاو، تاوانبارترین پیاوی سەدامیان کردە پارێزگاری کەعلی حەسەن مەجیدە، ئەویش کارێکی پێکردن ئیسرائیل بەفەلەستینیەکانی نەکردووە. ئەمە وایکرد رۆژئاوا بەسەرکردایەتی ئەمەریکا کۆببێتەوە بۆ لێدانی عێراقو دەرپەڕاندنی لەکوێت، ئەوەبوو لەشەوی ١٦–١٩٩١/١/١٧ پەلاماری لەشکری بەعسیاندا لەکوێتو کارێکیان پێکرد با بەدەواری شڕی نەکردبێ. شایەنی باسە تا ئەو کاتە حکومەتو حزبە عەرەبیەکان ماهیەتی راستەقینەی بەعسیان نەدەزانیو، پێیان وابوو سەدام تەنها دوژمنی گەلی کوردە، بەڵام خوای گەورە وایکرد ئەو لەشکرە بەعسیەی بەپاسەوانی عەربیان دەزانیو بەپارەو سامانی ئەوان دروستببوو، پەلاماری خۆیانیداو ماڵوسەروەتو سامانیانی تالانکرد. تاکە سەرکردەی عەرەب کەهەڵوێستی بەرامبەر کورد باش بێت سەرۆك موعەممەر قەزافییە کە لە ١٩٧٩/١٠/١ لەکۆنگرەی بنغازی لەلیبیا پشتگیری بۆ کورد راگەیاندو گوتی: کورد مافی خۆیەتی سەربەخۆ بێت. هەرچی سەرکردە عەرەبەکانیترە ئەوە نەك بەباشە بەڵکو بەخراپەش ناوی کورد ناهێنن. بەتایبەت حزبە بەناو ئیسلامییە عەرەبەکان و ئیخوان موسلمینو هەموو حزبە ئیسلامییە عەرەبە توندڕەوەکانو پیاوە ئاینیەیە ناسراوەکانیان وەکو د.یوسف قەرزاوی بەرامبەر ئەم هەموو تاوانەی بەعس بێدەنگبوون کە بەناوی ئیسلامەوە بەرامبەر کورد ئەنجامی دا، وەکو ئەنفال کەئەمڕۆ درێغی ناکەن لەیارمەتیدانی حزبە ئیسلامییەکانی کوردستان کەئەمەش بریتییە لەنەخشەیەکی گەورەتری حکومەتە عەرەبیەکان. بۆ نموونە (الاغاثة الاسلامية العالمية) کەرێکخراوێکی رژێمە عەرەبیەکانەو بەناوی ئیسلامەوە پارە لەعەرەبە موسڵمانەکان کۆدەکاتەوە، کار بۆ ئامانجە

سیاسییەکانی عەرەب دەکات نەك بۆ ئیسلام. لێرەدا پێم باشە هەندێك پرسیار لەئیسلامیە عەرەبەکان بکەم، بۆچی هیچ حزبێکی ئیسلامی رۆژێك لەرۆژان نەیگوت کوردیش وەکو عەرەبو فارسو تورکو هەر نەتەوەیەکیتری موسڵمان مافی ئەوەی هەیە دەوڵەتی هەبێت؟ لەکاتێکدا ئێمە بەناوی ئەنفالەوە ١٨٢ هەزار هاوڵاتیمان بێسەروشوێن کران، بۆچی کۆنگرەی وڵاتانی ئیسلامی بەیاننامەیەکی دەرنەکردو روونی نەکردەوە کەئەم کارە، دژی شەریعەتی ئیسلام بووە؟ ئەو رێکخراوە ئیسلامیانەی کەدێن مزگەوت لەکوردستاندا دروست دەکەنەوە بۆچی رۆژێك نەیانپرسی ئەم مزگەوتانە کێ روخاندوونیو بەچ ناوێك وایان لێکراوە؟ بۆچی لەدوای راپەرینەوە چەندین رێکخراوی خێرخوازی رۆژئاوا بەژدارییان کرد لەئاوەدانکردنەوەی کوردستاندا بەڵام هیچ رێکخراوێکی عەرەبی ئیسلامی بەریاڵێك بەژداری نەکرد؟ ئەم دەوڵەتو حزبە ئیسلامیانە کوردستانیان بەجۆرێك پشتگوێ خستووە کەبۆ بەرژەوەندیو کاری تایبەتی خۆیان نەبێت ئاوڕی لێنادەنەوە، لەوە سەیرتر ئەوەیە کەحزبە ئیسلامیەکانی کوردستان بەدۆستو لایەنگرانی خۆیان دەزانن، بۆ نموونە کاتێك حزبی یەکبوونی ئیسلامی لەهەڵەبجە کۆنگرە دەبەستێ پرس بەئێران دەکەن تا یەکێك بکەن بەرابەر، ئێرانیش داوایان لێدەکات کەعەلی عەبدولعەزیز بکەن بەرابەر، بەڵام کاتێك کوردێکی موسڵمان داوایان لێدەکات لەسەر خیانەتی ٣١ی ئاب هەڵوێستیان هەبێت دەڵێن ئێمە رای سەربەخۆمان هەیەو ملکەچی قسەی خەڵك نابین. بەهەمان شێوە حزبە عیلمانیە کوردستانیەکانیش لەبری ئەوەی کێشەکانیان لەناوخۆو لەکوردستاندا چارەسەربکەن دەچن لەلەندەن یان لەواشنتۆن لەسەر دەستی لێپرسراوە بێگانەکان کێشەکانیان چارەسەردەکەن، وەکو ئەوەی مام جەلالو مەسعود بارزانی لەواشنتۆنو لەندەنو ئەستەمبوڵ کردیان.

بەهەر حاڵ، کورد لەسایەی ئەم ریسوابونەی رژێمی بەعس لە ١٩٩١/٣/٥ راپەریو توانی ناوچەیەکی بەرفراوانی کوردستانی عێراق ئازاد بکات. دوای راپەرین رۆژئاوا بەناوی پاراستنی مافی مرۆڤەوە هێڵی ٣٦ی دژەفرینی لەکوردستاندا دانا، کەتەنها ناوچەیەکی کەمی کوردستانی گرتەوەو، هەروەکو لەبەشەکانی پێشوودا باسمکردووە ئەم کارە تەنها بەمەبەستی دورخستنەوەی دەسەڵاتی کوردی بووە لەبیرەنەوتەکانی کەرکووك.

راپەرین ئەو هەلە گەورەیە بوو کەپاش لاوازبوونی رژێمی عێراقیو کرانەوەی دەزگاکانی جیهان بەرووماندا، نەمانتوانی وەکو پێویست کەڵکی لێوەربگرین. راستە دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستانو وڵاتانی رۆژئاوا رۆڵی خراپیان هەبوو لەو بارەیەوە، بەڵام لەهەمووی گرنگترو کاریگەرتر، ناتەبابوونو نەگونجانی ناوخۆمانە، دوژمنی ناوخۆ زۆر ترسناکترە لەدوژمنی دەرەکی. هەموومان دەزانین دوای راپەرین حزبە کوردستانیەکان لەسەر دەسەڵاتو پارە شەڕیان دەست پێکردو، هەموو دەسکەوتەکانی راپەرین بەپەرلەمانو حکومەتی هەڵبژێردراویشەوە خرایە بەردەم هەڕەشەی لەناوچوون. بەتایبەتی کوردیان لەسەر سینیەك داناو خستیانە بەردەم سەدام حسەینو رژێمە گڵاوەکەی، تەنها بۆ بەرژەوەندی بنەماڵەکەی خۆیان.

میرابۆی کورد

لەخوێنەری ناشارمەوە کەمن هەر لەسەرەتای نووسینی بەرگی یەکەمی (کورد دوژمنی خۆت بناسە) مەبەستم بنەماڵەی بارزانی بووە، چونکە گەلەکەمان هیچ پێویستیەکی بەوە نییە کەپێی بگوترێ رژێمی عێراقی یان تورکی یان ئێرانی یان سووری دوژمنتە، هەموو کوردێك هەرکە لەدایکدەبێتو راستو چەپی خۆی لەیەك جیادەکاتەوە دەزانی ئەمانە دوژمنی سەرسەختی کوردن. بەڵام دوژمنی ناوخۆ ئەو خائینەیە کە لەبەرگی شۆڕشگێڕدایە، ئەوەی نیشتمان دەفرۆشێت و تەسلیم بەدژمنی دەکاتەوە وەك ئاشبەتاڵو خیانەتی ٣١ی ئابو ناوی لەخۆی ناوە نیشتمانپەروەر، ئەوەی هەر خەریکی پارە

کۆکردنەوەو درزینی سامانی خەڵکە وەك داهاتی ئیبراهیم خەلیلو خۆی بەخەمخۆرو دەمڕاستی گەلی کورد دەزانێ، ئەوەی پیاوی موساد, ئتلاعات, موخابەراتی عێراق, میتی تورکیو CIAیەو دەڵێ من سەربەخۆمو لەپێناوی گەلدا تێدەکۆشم، ئەو دوژمنە پێویستی بەروونکردنەوەو ئاشکراکردن هەیە، کورد گوتەنی گورگەو لەپێستی مەڕدایە.

لەمێژووشدا نموونەی لەو جۆرانە زۆرن کەماوەیەك لەرێگای درۆو فێڵەکانیانەوە خەڵکیان چەواشەکردووەو تەفرەیان داون، بەڵام هەرگیز نەیانتوانیوە ئەم درۆیە هەتاهەتایە لەخەڵك بشارنەوە. میرابۆی فەرەنسی نمونەیەکی ئاشکرای ئەم جۆرەیە، کەرۆشنبیری گەورەو نیشتمانپەروەرو مێژوونووسی بەناوبانگی گەلی کورد کاکە د.کەمال مەزهەر لەکتێبی (زانستی مێژوو یان مێژووی مێژو)دا باسیکردووە. میرابۆ لەسەرەتای شۆڕشی فەرەنسیدا لەرێگای فرتوفێڵەکانیەوە وای لەخەڵك گەیاندبوو کەئەو خەمخۆری شۆڕشو بەوەفای گەلی فەرەنسییە، خەڵکی فەرەنسا ناویان نابوو خەتیبی شۆڕش. کاتێك ئەم کابرایە مرد سەرجەم گەلی فەرەنسی غەمباری خۆی راگەیاندو بەهەزارها کەس لەگەڵیدا چون بۆ گۆڕستانو، لەگۆڕستانی پیاوچاكو پیاوە گەورەکاندا ناشتیان. بەڵام کاتێك شۆڕش سەرکەوتو دەسەڵاتی پاشایەتی لەفەرەنسا بەدەرنراو هەموو ئەرشیفو نهێنیەکانی کۆشکی پاشایەتی کەوتە دەست جەماوەری شۆڕشگێڕ، دوای ئەوەی جەماوەر سەیری نوسراوەکانی سەردەمی پاشایەتییان کرد بینییان میرابۆ لەژێرەوە بەنهێنی هەموو خزمەتێکی دەسەڵاتی پاشایەتی کردووەو بەردەوام هەواڵو زانیاری بەکۆشکی پاشایەتی گەیاندوەو فەرمانەکانی جێبەجێ کردوون، ئەمەش لەبەرامبەر بەخششی زێڕو زیوی پاشایەتی. هەر بۆیە جەماوەر سەرسام بوونو لەرقان چوون تەرمەکەیان لەگۆڕ دەرهێنایەوەو لەگۆڕستانێکی لاچەپ ناشتیانو ناویان لەدەفتەری خیانەتدا تۆمارکرد.

د.کەمال مەزهەر لەگێڕانەوەی ئەم رووداوە دەیەوێت وانەیەکی مێژوومان فێربکات کەخۆی هەر لەسەرەتای گێڕانەوەی ئەم رووداوەدا دەڵێت کەس بۆی نییە تا سەر مێژوو هەڵخەڵەتێنێ, بۆیە ئەم رووداوە دەکاتە بەڵگەی سەلماندنی ئەو رایەی خۆی, کەوا منیش بۆ هەموو میللەتی کوردی ئاشکرا دەکەم کەمەلامستەفای بارزانیو بنەماڵەکەی, میرابۆی کوردنو چۆن میرابۆ نەیتوانی تا سەر فێڵ لەمێژوو بکات، بەهەمان شێوە بنەماڵە ناتوانێت. جیا لەو هەموو کەموکورتیەی لەکتێبەکانمدا لەسەر ئەو بنەماڵەیە دەرمخستووە، وا لێرەدا هەندێکیتر لەو بەڵگانە دێنمەوە تا گومان لەو راستیە نەمێنێ.

لەدوای دامەزراندنی حکومەتی عێراقو پاش ئەوەی کوردیان بەزۆر بەعێراقەوە لکاند، لە ١٤ی تەموزی ١٩٥٨ بەسەرکردایەتیی عبدولکەریم قاسم شۆڕش بەرپابوو دژی دەسەڵاتی پاشایەتی، ئەم سەرکردەیە لەو کاتەدا دانی بەمافی کورددا ناو گوتی (العرب والأكراد شركاء في هذا الوطن) ئەمە گەورەترین رووداو بوو بۆ گەلەکەمان لەو کاتەدا.

ئەم سەرکردەیە بەکردەوە سەلماندی کەدۆستی گەلی کوردەو تا ئێستا کورد سەرۆکێکی عێراقیی وای بەخۆیەوە نەدیوە، بەڵام دوای ئەوەی بارزانیی لەدەرەوە هێنایەوە کوردستان کەنزیکەی ١٠ ساڵ بوو لەدەربەدەریدا بوو و هەموو دەوڵەتە ئیقلیمیەکان بەتایبەتی ئێران دژی هاتنەوەی بوون, هەر لەو کاتەدا بارزانی بەعەبدولکەریم قاسمی گوت قەیتانی پێڵاوەکەتم، سەرکردەی ئەو کاتەی عێراق بۆ زیاتر سەلماندنی نیازپاکی بەرامبەر بەگەلی کورد رێگای بەبارزانیدا تا پ.د.ك. دروستبکاتو بەرەسمی کاری خۆی بکات، بەڵام بارزانی لەبری سوپاسکردنی عەبدولکەریم قاسم پاش ماوەیەکی کەم دەستیکرد بەپەیوەندیکردن بەسەرۆك عەشیرەتو ئاغاکانەوە بۆ چەکهەڵگرتن لەدژی حکومەتی قاسم، ئەمەش بەپیلانی کۆمپانیاکانی نەوتی جیهانی، چونکە لەو کاتەدا تاکە دۆستی گەلەکەمان قاسمو دەوڵەتەکەی بوو. لەو کاتەدا حزبی شیوعی لەسەر ئەم جموجۆڵانەی بارزانی بەیاننامەیەکی دەرکرد کەتیایدا هاتبوو چەند سەرۆك عەشیرەتێك بۆ رووخاندنی حکومەتی

قاسم یەکیانگرتووە، ئەمانە کۆنەپەرستن و دەسکردی کۆمپانیاکانی نەوتی جیهانین. لەو کاتەدا من وەك هەر هاولاتیەك بڕوام بەوە نەهێناو وامزانی حزبی شیوعی درۆ لەگەڵ خەڵکدا دەکات. بەلام پاش ئەوەی لەساڵی ۱۹۹۷ کتێبی (النفط والاکراد)ی پرۆفیسۆر د.کەمال مەجیدم بینی، بۆم دەرکەوت کەئەم بەیانەی حزبی شیوعی راست بووەو، ئەم کارەی بارزانیش میرابۆئاسا، فێڵێکی گەورەبوو. لەلاپەڕە ۱۷٥ی کتێبی ناوبراودا هاتووە ۱۹۷٤ هو الذي فرض اتفاقية الجزائر).

هەر بۆیە لە۱۹٦۱/۹/۱۱ بڕیاری شۆڕشی ئەیلوول درا، کە لەبەرگی دووەمی ئەم کتێبەدا بەدووورودرێژی باسمکردووە. دوای ئەمە مەلامستەفا بەنهێنی لەگەڵ دکتاتۆر عبدولسەلام عارف لەرێگەی هاولاتیەکی خەڵکی سلێمانی رێککەوتنێکی بەپەلەی ئەنجامدا بۆ دەست بەسەراگرتنی شۆڕش و دوورخستنەوەی باڵی م.س. جەماعەتی ئیبراهیم ئەحمەد.

پاشان بەهۆی رووودانی بارودۆخێکی تایبەت و دروستبوونی هەڕەشە لەسەر دەسەلاتی بەعس، پریماکۆفی رووسی کەئەو کاتە پسپۆڕی کاروباری عێراق بوو و دوایی بوو بەسەرۆك وەزیران، وەك نێردراوی حکومەتی سۆڤیەت گەیشتە بەغدا. هەموو ئەمانە وایکرد بەیانی ۱۱ی ئادار دەربچێت کەبۆ کورد دەسکەوتێکی گەورەبوو و پێویست بوو بپارێزرێ. بەلام بەهۆی خوێنرێژی سەدام و پاشان هەلوێستی نابەرپرسانەی بارزانی و خۆتەسلیمکردنی بەئێران, ئەو دەسکەوتە گەورەیە لەبارچوو. هەر لەو ماوەیەدا (۱۹۷۳) بارزانی بۆ جاری دووەم سەردانی ئیسرائیلی کرد، ئەمە وای لەبەعس و عەرەبەکان کرد قینی زیاتر لەگەڵی کورد هەڵبگرن و بیر لەوە بکەنەوە کەچۆن زیاتر گەلی کورد لەناوبەرن، بۆیە ئەگەر سەردانی یەکەمی بارزانی بۆ ئیسرائیل لەساڵی ۱۹٦۸دا قازانجێکی بەگەلی کورد گەیاندبێ ئەوا لەسەردانی دووەمدا زیانی گەورەی لێدا، چونکە دوای ئەو سەردانە یەکسەر لەساڵی ۱۹۷٤دا شەڕ لەنێوان رژێم و شۆڕشدا دەستی پێکردەوەو، دوای ئەوە لەجەزائیر رێککەوتن لەنێوان سەدام حسەین و شای ئێران ئەنجامدرا. هەر لەو ماوەیەدا بارزانی بڕیاری ئاشبەتاڵیدا. دوایی بنەماڵە لەرێگای پاراستنەوە وایان پڕوپاگەندە کرد گوایا ئەو کارەساتە پیلانێکی نێودەوڵەتی بووە بۆ سەر شۆڕش، بەلام لەبیرمان نەچێت (يقولون بأن الشعب الكردي تعرض الى مؤامرة دولية وكانت السبب الرئيسي من حدوث النكسة، حتى يزرعو اليأس في نفوس أبناء هذا الشعب، بينما الذي حدث كان مؤامرة محلية لتأمين مصالح النظام الرجعي الايراني والحكم التكريتي في العراق على حساب شعبنا. وباركت الولايات المتحدة الأمريكية والجهات الرجعية في المنطقة هذه المؤامرة. ولعبت بعض الدول دور الوسيط بين بغداد وطهران، والأسباب الرئيسية لحدوث ما حل بالثورة داخلية، ولو كنا نحن ثورة بمعنى الكلمة نملك قيادة مضحية لم تكن حركتنا لتزول حتى لو حيكت مؤامرة ضدها بل ربما كانت تضعف فقط، أن أقوالهم كلها هي بالطبع للتستر على فشلهم ولتغطية أخطائهم وعدم تحملهم للمسؤلية عن طريق اتهام الغير) (تقييم مسيرة الثورة الكردية وانهيارها—اللجنة التحضيرية،۱۹۷۷، ص۹۳) سەرباری هەموویشی (استلم البارزاني مبلغ مليون دينار من ايران بعد النكسة مباشرة، ان هذا الأمر يعتبر متاجرة بمصلحة الشعب، كما أنه منافي للشرائع السماوية والأنسانية والضمير والوجدان، ولم يوزع من هذه المبالغ على عوائل الشهداء والعجزة) (س.پ. ل۹۰—۹۱).

پاشان بۆ بەرژەوەندی تایبەتی بنەماڵەکەیان هانی خەڵکیاندا تاکو بچنە ئێران (انهم سعوا كل السعي لجلب المزيد من أبناء شعبنا الى أيران لكي يتشرد الجميع في بلاد لا تحترم حقوق الأنسان ولا يسمح فيها بأي نشاط سياسي) (س.پ. ل۸٦) بۆ ئەوەی ئەم کارەشیان بۆ سەربگرێ دووبارە وەکو عادەتی خۆیان دەستیانکردوە بەدرۆکردن و گوتیان دەمانەوێت درێژە بەشۆڕش بدەین، بەلام کاتێك (عبر المسؤلون في أيران عن عدم موافقتهم على ذلك تركوه فعلا، ولم يدافعوا كما يجب حتى عن اللذين عوقبوا من قبل أيران باعتقالهم أو تسليمهم للعراق بسبب هذا النشاط، ولم يقولوا لهذه الدولة انهم المسؤلون عن الوضع وليس هؤلاء. ولم يبق كمؤيدين لهم سوى بعض عناصر جهاز الباراستن المعروف، الذي يشكل الان عماد حزبهم

وعائلتهم) (س.پ. ل٨٨). نەك هەر ئەوەندە بەڵكو بەعەقڵی عەشائیری خۆیان دەیانگوت بێجگە لەئێمە کەسیتر بۆی نییە باسی سیاسەت بکاتو، هەر حزبێك لەژێر هەر دروشمێکدا جگە لەپارتی سیاسەت بکات، ئەوە دیارە دژایەتی بنەماڵەی بارزانی دەکات (أن بارزانی وأبنائە واتباعهم القیادیون لازالو یعتبرون أنفسهم قیادة الشعب الکردي، ویعتقدون خاطئین من لیس معهم لا یملك حق القیام بنشاط سیاسی ولا هو بمخلص، وان هذا الموقف هو موضع أستغراب وشجب کل کردی) هەر بۆ چەواشەکردنی خەڵك تەحسین شاوەیسو قادر فەرەجیان ناردەوە بۆ ناو رژێم، لەناو خەڵکیشدا وایان بڵاوکردەوە کەئەمانە بەفەرمانی ئەوان بۆ کاری رێکخستن هاتونەتەوە کوردستان، کە لەراستیدا مەبەستیان ئەوەبوو لەرێگای ئەوانەوە بەچەکی رژێم دەست لەشۆڕشی نوێ بوەشێنن، وەکو چۆن مامە ریشەیان شەهیدکرد. ئەو بنەماڵەیە هیچ کات درێغی نەکردووە لەدژایەتی گەلی کورد، تەنانەت (وصلوا في محاربة من یخالفهم الرأي الی حد التشهیر واستعمال السلاح والقتل، وأبرز مثال علی ذلك هو تحریضهم لعناصر عشائریة موالیة لهم لا تفهم واقع الوضع الذی یعیشه شعبنا لقطع الطریق والأعتداء المسلح علی مفرزة من البشمرکة تتکون من أربعین شخصاً کانت مکلفة بمهمة وطنیة في کردستان العراق من قبل الأتحاد الوطني الکردستاني الأمر الذي أدی الی استشهاد معظمهم وفقدان أثر الأخرین، أظهرت هذه المجموعة عن حقدها علی کل فئة أو قوة وطنیة تناضل بمعزل عما تریده قیادة البارزاني) (س.پ، ل١٠٣).

ئەم کارە شەڕانگێزو ئاژاوەگێڕانەی بنەماڵە لەزیان زیاتر بەکوردی نەگەیاندوە بۆیە کاتێك لیڤی ئەشلولی نوێنەری ئیسرائیل لای بارزانی، دوای گەڕانەوەی بۆ ئیسرائیل لێی دەپرسن ئامانجی کوردەکان چییە؟ دەڵێت (أن البرزاني یرغب في الحفاظ علی الوضع الراهن، ولا یرغب بمعالجة المشکلة الکردیة ولا یحمل لقب الثائر الأبدی) (الموساد في العراق ودول الجوار، تألیف شلومو نکدیمون ت. بدر عقیلی، ص١٨٨).

بارزانی کەبۆ کورد ئاوا بووە بەڵام بۆ بێگانە ملکەچو گوێرایەڵ بووە، بۆیە گلەیی لێناکەم کە بەعەبدولکەریم قاسم دەڵێ قەیتانی پێڵاوەکەتم، هەرچەندە درۆی لەگەڵدا کردو دوژمنی سەرسەختی بوو، بەڵام بۆچی بەرامبەر شای خائین گوتوویەتی (عندما أبلغ الشاه البارزانی ان اتفاقیة الجزائر تلزمە– أي الشاه– بقطع مساعدات أیران عن الثورة الکردیة وکذلك کل المساعدات التي کانت تأتیها عن طریق أیران... الخ، وأراد ان یعرف رأي ورد فعل البارزاني حول هذه المسألة وماذا سیفعل؟ کان جواب البارزاني بأختصار مایلي: نحن شعبك وما دمت راضیاً عن أتفاقیة الجزائر وتؤمن مصالح أیران التي هي وطننا الأم، لایوجد لدینا أیضاً شيء ضدها ونحن رهن اوامرك، اذا قلت لنا موتوا نموت او عیشوا نعیش. لقد کنا مخلصین لك ولانزال وسوف نبقی في المستقبل ایضا ونأمل أن تستمر رعایتکم لنا ولقضیتنا دوما). (س.پ . لیژنەی ئامادەکار, ل ١٠٤).

خوێنەری بەڕێز، خوشكو برای هاوزمانو هاوخەمم. هەمومان دەزانین کەخوێندنەوەی مێژوو زۆر جیاوازە لەخوێندنەوەی حیکایەتی بەرئاگردان, چونکە ئەگەر حیکایەت نووسینێکی خەیاڵی بێو بەشی زۆری بۆ کات بەسەربردن بێت، ئەوا ئەرکی سەرەکی لەخوێندنەوەی مێژوودا پەند لێوەرگرتنو هەڵوێست وەرگرتنە. مێژوو رووداوەکانی ژیانە لەرابردوودا کەدەبێ ببێتە تاقیکردنەوەو ئەزمون لێوەرگرتن بۆ داهاتوو. کەسێکیش لەمێژووەوە چاکەو خراپەو دۆستو دوژمن لەیەکتری جیا نەکاتەوە ناکرێت بەمرۆڤێکی

دروستو ساغ دابنرێت. رەنگە فێربوون لەرووداوەکانی رابردوو خاڵێکی جیاکەرەوەی ئینسان بێت لەگیانلەبەرانیتر. مرۆڤێك هەڵەیەك بکاو دووبارەو سێبارەی بکاتەوە دیارە هەرگیز باش نابێو خۆی لەچاڵەکانی بەرپێی پێ ناپارێزێ، پێغەمبەریش(د.خ) فەرموویەتی (المؤمن لا یلدغ من حجر واحد مرتین) واتە ئیماندار دووجار لەکونێکەوە پێوە نادرێ، هەر کاتێکیش ئەوە روویدا، دیارە ئیمانداری تەواو نییە, بەواتایەکیتر مرۆڤێکی سروشتی نییە. چونکە بەپێی قورئان مرۆڤی

بێئیمانو کافر بەئاژەڵو بگرە کەمتریش دانراوە (أنهم کالانعام بل هم أضل سبیلا). بۆیە ئاساییە کەمێگەلەمەڕێك کاتێك یەکەمیان لەشوێنێك هەڵدەدیرێ ئەوانیتر پەندی لێوەرنەگرن تووشی هەمان هەڵدیران دەبن، خۆ ئەگەر شوانەکە فریایان نەکەوێ یەکیان لێدەرناچێ. بەڵام مرۆڤ بەهۆی عەقڵو پەندوەرگرتن لەئەزمونەکانی پێش خۆی، خۆی لەو چاڵانە دەپارێزێ کەئەوانەی پێش خۆی تێی کەوتبوون، چونکە زانیاری بەبێ کردەوە هیچ جیاوازییەکی ئەوتۆی نییە لەگەڵ کردەوەی بێ زانیاری، هەروەك ئیمامی شافیعیش دەفەرمووێ:

لو کان العلم بدون عمل شرف لکان أشرف خق الله أبلیس

خوێنەری خۆشەویست: تۆ دەزانی من ئەم کتێبەم بەخوێنی خۆم نووسیوە، بەبێ ئەوەی کەس کۆمەکم بکاو دەستم بگرێ بەم کارە هەستاومو ئامادەم لەپێناوی راستیو خزمەتکردنی گەلەکەمدا خۆم بخەمە بەردەم هەموو مەترسییەك. چونکە من لەبەرامبەر ئەو بنەماڵەیەدا کەسێکی بێتواناو بێدەرامەتو بێ هیچ عەشیرەتێکی وام کەبەرگریم لێبکات، حزبەکانیش گەرچی هەریەکە هەندێك لەقسەکانی پێخۆشە، بەڵام من بۆ هیچیانم نەنووسیوەو سەر بەهیچیان نیم. من تەنها لەگەڵ جەماوەرمو بۆ جەماوەر دەنووسم.

من خاوەنی دوانزە سەر خێزانمو لەیەك خانوودا دەژینو حاڵی حازر خاوەنی هیچ سەرچاوەیەکی دیاریکراوی ماددی نینو بەدرێژایی گەرمای هاوین نەمانتوانی موبەریدەیەك بکڕین. بەڵام بنەماڵەی بارزانی سەدەها کۆشك و هەزارەها ئوتومبێل و ملیۆنان دۆلاریان هەیە. پاسەوانی من خۆمو دوو کوڕەکەمن، هی ئەوان هەزاران چەکدارو پیاوکوژ، ئەوە جگە لەوەی لەکاتی پێویستدا دەوڵەتە ئیقلیمیەکانیش بەفریای ئەو بنەماڵەیە دێن.

لەرێگای ئاگاداركردنەوەی جەماوەر لەهەموو راستییەکانی شۆڕشی کوردو دەستنیشانکردنی دوژمنی ناوخۆ. بۆیە ئەوەی من بەقەڵەمە سێ دیناریو مێزەرە شڕو کۆنەکەم کردوومەو لەداهاتووشدا دەیکەم، ئەوان لەتوانایاندا نییە.

بەهەموو ئەو کتێبانەی کەنووسیومن ئەوەندەم بەسە کەخۆم ویژدانی خۆمو جەماوەر لێم رازی بێ، سوپاس بۆ خوا کەچەندین جار منی لەمەرگی راستەقینە پاراست، ئینشائەللا بۆ ئەوەبووە کەپەیامی خۆم بەگەلەکەم رابگەیەنم, چیم دیووەو چیم زانیوە بیخەمە سەر کاغەزو بیدەمە دەست رەشوڕووتی گەلەکەم تا ببێتە مایەی بەرچاوڕۆشنیو دواجار چارەسەرکردنی کێشەی گەلی کورد. تەنها تکام لە خوێنەری کورد ئەوەیە کەچیتر لەمافەکانی خۆی بێدەنگ نەبێ، تاکەی رێگا دەدەی بنەماڵەیەك موزایەدە بەخوێنی تۆوە بکاو لەسەر شانی تۆو لەسایەی رەنجی تۆدا سەروەتو سامان کەڵەکە بکاو بەملیۆنان دۆلار لەبانکەکانی جیهاندا قایم بکا؟!

هەموو دیوەخانە گەورەکانی ئەوان کەناهێڵن لەدەرگاکەی بچیە ژوور، هەموو ئوتومبێلە گرانبەهاکانی ئەوان کەبەبێ ئەدەبی بەلاتدا رەت دەبن، هەموو کۆشك و بارەگاکانیان کەچەندین پاسەوانی هەیەو بەسەعات لەپرسگەکانیاندا دەتوەستێنن، هەموو جلوبەرگو زێڕو زیوەکانیان کەتۆ خەونی پێوە دەبینی، هەموو ئەمانەو زیاتریش هی تۆو ئەو خەڵکە رەشوڕووتەیە کەبوونەتە سوتەمەنی شۆڕشو راپەڕینەکان کەئەمڕۆ دووبارە دەیکەنەوە شەڕی ناوخۆو لەناوبردنو کاولکردنی ئەو کوردستانە ئازادەی کەگەل هەزاران نەوەی خۆی بۆ کردووە بەقوربانی.

کاکی خوێنەر، خوشکی بەڕێز، لەخوێندنەوەی ئەم کتێبە بۆت دەرکەوت کەبەندە چەند هەوڵی داوە بۆ یەکگرتنی حزبە کوردییەکانو رێکخستنیان لەبۆتەی بەرەیەکی بەرفراوانی نیشتمانیی گەورەدا تا لەسایەیدا شۆڕشەکەمان سەر بکەوێو چۆك بەدوژمن دابدەینو لەو هەموو شەڕوشۆڕو وێرانکاریە رزگارمان بێت. هەروەها ئەوەشت بۆ دەرکەوت کەمن بەتەنیاو

بەفەرمانی سەرکردایەتیی شۆڕشی گەلەکەمان چوومە ناو قوڵایی دەزگای موخابەراتی عێراقیو گەیشتم بەعەبدولرەحمان عارفو سەدام حسەینو هەموو گەورە بەرپرسەکانی ئەم ڕژێمە، ئەمەش تەنها بۆ خزمەتی شۆڕشو گەلی کورد بووە. چونکە لەو ڕێگایەوە توانیومە چەندین زانیاری گرنگ بۆ شۆڕش بنێرمو یارمەتی خەڵك بدەم بەبەردانی دیلەکانیان یان سووککردنی حوکمەکانیان، بەپارەپێدانو ڕزگارکردنو دەربازکردنیان، بەداڵدەدانو شاردنەوەیان کەئەمڕۆ ژمارەیەکی زۆریان لەژیاندا ماونو دەستەڵاتی گەورەیان هەیە لەشۆڕشداو، هەندێکیتریان چوونەتە هەندەرانو ژمارەیەکیشیان شەهیدبوون.

لەو ماوەیەدا بڕوای تەواوم بەوە هات کەسەدام، تاوانبارو خوێنڕێژێکی بێوێنەیەو ناکرێ هەرگیز چاوەڕێی ئەوەی لێبکرێ کە بەئاشتی، بچووکترین مافی گەلی کورد بداتو، ئەوەشم بۆ ئاشکرابوو کەئەم کابرایە بەڕادەیەك ڕقی لەکوردە کەچاوی هەڵنایە یەکێك ببینێ بەکوردی قسە بکات. دوای بەیانی ١١ی ئاداریش کەنەمانتوانی بەباشی کەڵکی لێوەربگرینو، پاش ئەوەی باڵی م.س خۆی هەڵوەشاندەوە، من هەر پەیوەندیم بەشۆڕشو نیشتمانپەروەرانەوە نەپچڕا ئەمەش بۆ زیاتر پێشخستنی کیشەکەمان. بەهەرەسهێنانی شۆڕش لەلایەن بنەماڵەوەو ڕاگەیاندنی ئاشبەتاڵیش من, خۆبەخۆو بێ هیچ ڕێنماییەکی شۆڕش لەهەوڵەکانی خۆم نەکەوتم، بۆیەو زیاتر لەجاران خۆم لەسەدام نزیککردەوە تا بتوانم ئەوەندەی هێزم تێدایەو توانام هەیە دووبارە شۆڕش دەست پێبکەینەوە، لەوپێناوەشدا یەکەمین چەکداری شۆڕشی پاش ئاشبەتاڵ، کەحەمەی مەلاشەریف بوو من دامەزراند، هەروەها پەیوەندیم بەمام جەلالەوە کرد لەبەیرووت کەئەویش داوای لێکردم پەیوەندی بکەم بەو خەڵکانەی کەبەڕێزیان داینابوون بۆ سەرکردایەتیی شۆڕش. دوای گیرانیشم لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە (١٤/٩/ ١٩٧٩) بەفەرمانی سەدام حسەین، لە زیندانیشدا وازم لەبڕواو هەڵوێستەکانم نەهێنا کە بەقودرەتی قادر ڕزگارم بوو و بەرەو لەندەن ڕۆیشتم, لەوێش لەگەڵ سیاسەتمەدارانی گەلەکەمانو ڕۆشنبیرانی، پەیوەندیم توندتر کرد بۆ زیاتر خزمەتکردنی نیشتمانەکەمان. لەوێ لەگەڵ ئیبراهیم ئەحمەدو د.لەتیفو عومەر دەبابەو عەلی کەمالو تۆفیق وەهبی بەگو چەندین نیشتمانپەروەریتر پێکەوە لەخزمەتی کوردو کوردستاندا لەهەوڵدابووین، لەوێ بەهەموو روویەك هەوڵمدەدا دەنگی گەلەکەم بەجیهان بناسێنمو تاوانەکانی ڕژێمی بەعس ئاشکرا بکەم، هەر بۆیە یەکەمین کوردبوم لەکەناڵی BBC لەساڵی ١٩٨١ چاوپێکەوتنم ئەنجامداو باسی مەینەتییەکانی گەلی کورد بەتایبەتی عێراق بەگشتیم کرد لەسایەی ڕژێمی بەعسدا، هەروەها گەورەبەرپرسانی زۆربەی باڵوێزخانەکانی جیهانم لەوێ بۆ هەمان مەبەست بەسەرکردەوە.

لەکۆتاییدا، پێم باشە هەندێك ڕاستیو نهێنیتری تایبەت بەبنەماڵە بخەمە ڕوو بەو هیوایەی خوێنەر دڵنیابێت کەماهیەتی ئەو بنەماڵیە هەر ئەوەیە کەمن باسمکردووە. چونکە سروشتی مرۆڤ وایە تا بەڵگەی زیاتری بۆ بێنینەوە زیاتر دڵنیا دەبێت. خوای گەورە لەقورئاندا لەچەندین جێگادا وەسفی ئەخلاقو بڕوای ئیبراهیم پێغەمبەری کردووەو چەندین بەڵگەی گەورەی خوایی نیشاندەدات، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەو پێغەمبەرە مەزنە داوا لەخوا دەکات بەڵگەی زیاتری بۆ بهێنێتەوە لەسەر مەزنیو گەورەیی خۆی کاتێك دەفەرمووێ (أرني كيف تحيي الموتى) واتە خوایە نیشانمبدە مردوو چۆن زیندوو دەکەیتەوە، خوای گەورەش لەوەڵامدا پێی دەفەرمووێ (أو لم تؤمن). واتە ئایا تۆ بڕوات نەهێناوە، ئەو دەفەرمووێ (بلى ولكن ليطمئن قلبي) واتە بەڵی بڕوام هێناوە بەڵام مەبەستم ئەوەیە دڵنیابم. منیش بۆ ئەوەی خوێنەر لەماهیەتی ئەو بنەماڵەیە دڵنیا بکەمەوە هەندێکیتر لەو نهێنییە گەورانەی ئەو بنەماڵەیە ئاشکرا دەکەمو دەڵێم ئەم بنەماڵیە لەکوردستاندا هیچ نین جگە لەباندێکی مافیا. ژمارەیان ٢٥٠ کەس دەبێت، بەڵام توانیویانە بەفرۆفێڵ زیاتر لە ٢٥٠ هەزار کەس لەدەوری خۆیان کۆبکەنەوە, سەرپەرشتیاری سەرەکی ئەم دەزگایەی مافیا حەمایل خانی دایکی مەسعود بارزانییە.

تێبینی لەسەر حەمایل خان

ئەو ژنە زێبارییەو مامی بەپیلانی مەلامستەفا کوژراوە. دوای ئاشبەتاڵ رۆژێکیان عوبیدللای کوری مەلامستەفا لەمێرگەسوور گوتارێکی پێشکەش کرد، لەوتارەکەیدا هێرشی کردبووە سەر حەمایل خان، یەکێك لەئامادەبوەکان کەئامر لیوایەکی لەشکری عێراقی بوو هاتە لام پێی گوتم کەعوبێدوللا لەمێرگەسوور هێرشی کردۆتەسەر مەلامستەفاو بەتایبەتی حەمایل خان. بۆیە داوای لێکردم بچمە لای عوبیدوللا قسەی لەگەڵدا بکەم چونکە ئەمە کردەوەیەکی ناشرینەو جوان نییە پیاو لەوتاردا قسەی ناشرین بەژن بڵێ. منیش چوومە لای عوبیدوللاو ئامۆژگاریم کرد، پێم گوت ئەمە کردەوەیەکی زۆر ناشرینە کەتۆ قسە بەژن بڵێی. ئەو لەوەڵامدا گوتی مامی ئەم ژنە زێبارییە بەفەرمانی مەلامستەفاو شێخ ئەحمەد کوژراوە، بۆیە لەناخی خۆیدا رقی لەئێمەیەو لەیەکەم رۆژی هاتنی ئەو ژنە بۆ ناو ئێمە، گەورەترین ئاژاوەمان کەوتۆتە ناوو بۆتە مایەی دووبەرەکی لەنێوانماندا.

تێبینی

١- شێخ محەمەد هەرسینی کەدۆستێکی دێرینی بارزانی بوو، لەکاتی شۆرشدا بەرپرسی فرۆشگابوو, دوای ئاشبەتاڵ داوایان لێکرد ئەو سەرمایەیەی لایەتی کەبری سێ ملیۆن دیناربوو تەسلیمی بنەماڵەی بکاتەوە. لەوەڵامدا پێی گوتبوون منیش وەکو ئێوە کوری مەلامستەفاهو لەبنەماڵەم، شۆرش نەماوە بۆیە ئەم پارەیە هەقی خۆمە. شایانی باسە تاوەکو ئاشبەتاڵ هەموو قازانجی ئەو فرۆشگایە بۆ حەمایل خان بوو، بەڵام کاتێك ئەو ژنە، ئەو وەڵامە لەشێخ محەمەد هەرسینەوە دەبیستێ، فەرمان دەدا بەکوشتنیو بەدەستی پیاوانی بنەماڵە دەکوژرێ.

٢- خوشکە مارگرێت یەکەم ئافرەت بوو لەشۆرشی ئەیلولدا، هەر لەیەکەم رۆژەوە دژی داگیرکەران چەکی هەڵگرت. ئەم ژنە لەلایەن جەماوەرەوە خۆشەویستو بەرێزبوو، حەمایل خان گومانی وابوو کەمارگرێت لەگەڵ مەلامستەفادا پەیوەندی هەیە. کاتێك کەبارزانی بەگومانی حەمایل خانی زانی مارگرێتی دوورخستەوە بۆ ناوچەی بادینانو لەوێ دەست بەسەریکرد بۆ ئەوەی حەمایل خان گومانی نەمێنێ، بەڵام حەمایل دەستبەرداری گومانەکەی نەبوو بۆیە بارزانی فەرمانی کوشتنی مارگرێتی دەرکرد ئەوەبوو یەکسەر تیرۆرکراو باوکی مارگرێت لەترسان بەرەو کوێت هەڵات. دوای ئاشبەتاڵ کاتێك بەسەردان هاتەوە عێراق لەئاسایشی گشتی بۆ ئیفادە بانگکرا، لەو کاتەدا منیش لەوێ بووم کەئەم نهێنییەی درکاند.

دابەشکردنی دەورەکان لەناو بنەماڵەی بارزانیدا

بنەماڵەی بارزانی، تۆری مافیایەکەی خۆیان بەم شێوەیە دابەشکردووە:

١-ئەندامانی بنەماڵە کە لێپرسراویەتیان هەیە لەپارتیدا شێوەیەی خوارەوەیە:

ئەندامانی بنەماڵە کەلێپرسراویتیان هەیە لەحزبو لەحکومەتدا:

- مەسعود مستەفا محەمەد عەبدولسەلام بارزانی ـ سەرۆك.
- نێچیر ئیدرس مستەفا بارزانی ئەندامی مەکتەبی سیاسیو سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران.
- هۆشیار محمودئاغا محەمەد زێباری خاڵی مەسعود ـ ئەندامی مەکتەبی سیاسیو لێپرسراوی مەکتەبی پەیوەندییەکانی دەرەوە.

– عبدالمهیمن سلیمان عەبدولسەلام بارزانی کوڕی ئامۆزای مەسعود ــ ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندیو لێپرسراوی ئیدارەی فەرماندەی لەشکری کوردستان ــ فلك.

– سیداد مستەفا بارزانی سەرپەرشتیاری مەکتەبی سەرۆك.

٢–مەکتەبی سیاسی پارتی ٩ کەسە، ٣ کەسیان سەر بەبنەماڵەیە.

٣– لێپرسراوانی بنەماڵە لەفەرماندەیی لەشکری کوردستان (فلك) ئەمانەی خوارەوەن:

– مەسعود مستەفا بارزانی ــ فەرماندەی گشتی فلك.

– عبدالمهیمن سلیمان عەبدولسەلام بارزانی ــ لێپرسراوی ئیدارەی فلك.

– قاسم بارزانی ــ لێپرسراوی هەواڵگری گشتی فلك.

– لیوا بابەکر زێباری خزمە دایکی مەسعود ــ لێپرسراوی فەرماندەیی دهۆك.

– وەجیە مستەفا بارزانی ـ لێپرسراوی فەرماندەیی ی سەفینو لیوای تایبەتو سەرپەرشتیاری تۆپخانە.

– بەهزاد لوقمان مستەفا بارزانی ــ لێپرسراوی سوپای بارزان.

– مەنسور مەسعود مستەفا بارزانی ــ لێپرسراوی حیمایەی بارەگای بنەماڵە.

– شوکت شێخ یەزدین ــ وەزیری ئەنجومەنی وەزیران.

٤–لێپرسراوانی بنەماڵە لەپەیوەندیەکانی دەرەوە:

– هۆشیار محمودئاغا محەمەد زێباری خاڵی مەسعود ــ لێپرسراوی مەکتەبی پەیوەندیەکانی دەرەوە.

– دڵشاد مسەفا بارزانی ــ نوێنەری پارتی لەئەڵمانیا.

– سەیوان سابیر مستەفا بارزانی ــ نوێنەری پارتی لەفەرەنسا.

–فەرهاد لوقمان مستەفا بارزانی ــ نوێنەری پارتی لەئەمریکا.

٥–لەسنوری ناوچەی سۆران قەزای سۆرانو قەزای مێرگەسوور، پارتی مەبەستیەتی لێپرسراوەکان بارزانی بن، لەوانە:

– لەلقی ١٠ی سۆران شەجیع بارزانی لێپرسراوی لقوعەدۆ کەریم بارزانی کارگێڕی لق.

– رەزا خالید بارزانی لێپرسراوی ئاسایشی سۆرانو مێرگەسوورو چۆمان.

چەند تێبینیەك لەسەر سامی عەبدولرەحمان:

١– لەکاتی هەڵبژاردنی پەرلەماندا لەدهۆك ئەم کابرایە بەفەرمانی بنەماڵە درایە بەر هێلکەو تەماتەی رزیو، بەلام پاش ماوەیەکی کەم بوو بەدەمڕاستو دەهۆڵچی ئەم بنەماڵەیە، لەکاتێکدا خۆی ئەندام نیە تیایاندا!

لەدانیشتنێکی بەرەی کوردستانیدا مام جەلال رووبەڕوو پێی گوتبوو تۆ هەشت ملیۆن دینارو ئیزگەیەکی رادیۆت لەرژێمی بەغدا وەرگرتبوو، دەڵێ بۆ هەر من وەرمگرتووە! ئەی بۆ لەمەسعود بارزانی ناپرسی کەئەم هەموو یارمەتیەی لەرژێمەوە بۆ دێت؟ بەڵام ئێستا خۆی ناوێرێ بپرسێ بۆچی لەشکری بەعس لە ٣١ی ئاب ئاوا بەهانای بنەماڵەوە هات!

دوای راپەڕین سامی بەناوی نەخۆشی چووبووە بەغدا، لەوێ چاوی بەسەدام کەوتو

لەسەر تەلەفزیۆن دەرکەوت. دوبەدوای ئەمە کەهاتەوە، حزبەکەی (پارتی گەلی دیموکراتی کوردستان)ی هەڵوەشاندو چووە ریزی پارتی کەدیارە ئەمە فەرمانی سەدام بووە. ئەم کابرایە ئێستا گەورەترین دستی هەیە لەئاژاوەگێڕانو خۆشکردنی شەڕی براکوژی.

ئیسحاق عیبادی کەئەفسەرێکی ئیسرائیلی بوو، هەردەم لەگەڵ سامیدا بووە لەهاتوچۆکانی بۆ بینینی بەرپرسە ئیسرائیلیەکان لەوانە گۆڵدا مائیر کەسەرۆکی حکومەتی ئەوسای ئیسرائیل بوو(الموساد فی العراق، ص٢٢٠). ئەمە بەڵگەیەکی ئاشکرای خیانەتکاری لەمێژینەی ئەم کابرا سەر بەگۆبەندەیە، هەروەها ئاماژەیەکی روونە بۆ ئەوەی کەسامی هەردەم گوێڕایەڵی بێگانەبووە، چونکە بەپێی عورفی دیبلۆماسی، سامی مافی ئەوەی نیە سەرۆك وەزیرانی وڵاتێك ببینێ ئەگەر بۆ کاری موخابەراتیو جاسوسی نەبێت.

بۆیە ئەم کابرایە لەیەکەم رۆژی دەست تێکەڵکردنی لەگەڵ سیاسەتدا تەنها ئاگری خیانەتو گوێڕایەڵبوونی بۆ بێگانە خۆشکردوە. لەکاتی کودەتای ساڵی ١٩٦٣دا لترسی کوشتن هانای بۆ پارتی برد، کاك عەبدوڵلا کانیمارانی بەئۆتۆمبێلەکەی خۆی دەیگوازێتەوە بۆ کۆیەو لەمەرگ رزگاری دەکات، بەڵام ئێستا خەڵکی گلەیی لەبنەماڵەی کاك عەبدوڵلا دەکەنو دەڵێن نەدەبوو ئەو کابرایە ئاژاوەگێڕەتان رزگار کردبا، ئەوەش لەبەرئەوەی بنەماڵەیەکی رۆشنبیرو نیشتمانپەروەرن.

٢- ئەم بنەماڵەیە لەرۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا خاوەنی گەورەرین سەرمایەن. دوای ئاشبەتاڵ زانراو ئاشکرابوو کەئەم بنەماڵەیە ٧٠ ملیۆن دۆلارو ٤٥ ملیۆن دیناریان لەبانکدایە، خوێنەری بەڕێز هەرچەندە من لەو کاتەدا ئەمە دەنوسم حاسبەم لەبەر دەستدایە، بەڵام لەبەر سەرقاڵیو بێکاتی بۆ تۆی بەڕێزی جێدێڵم تا حسابی بکەیو بزانی ئەم سەرمایەیە لەساڵی ١٩٧٥ەوە تا ئەو ساڵەی ئەم نوسینە دەخوێنیتەوە بەسودی بانکەوە تا ئێستا بووە بەچەند،. ئەوە جگە لەوەی کەئەم بنەماڵەیە وەکو نەهەنگ لەهەموو لایەکیان وەرگرتووەو دەستیان بەسەر هەموو داهاتو سەروەرتو سامانی خزمەتگوزایدا گرتووەو لەدەرەوەی وڵاتدا چەندین پرۆژەو کۆمپانیاو شەریکەو ئوتێلو چێشتخانەی گەورە گەورەیان هەیەو، حاڵی حازر خاوەنی ملیارێكو سەدو حەفتا ملیۆن دۆلارن. ئەوە بێجگە لەوەی ساڵانە مووچەی ١٥ هەزار چەکدار لەحکومەتی تورکیا وەردەگرن، بۆ هەر چەکدارێك ٢٠٠ دۆلار، جگە لەوەی مانگانە یەك ملیۆن دۆلار یارمەتی لەهەمان حکومەت بەرامبەر شەڕکردنی دژی PKK وەردرەگرن.

٣-شێوازی کارکردنی بنەماڵە، موخابەراتیی رووتە. لەیەکەم رۆژی دەستبەسەراگرتنی ئەم بنەماڵەیە بەسەر پارتیدا لەلایەن مەلامستەفاوە دەستیانکرد بەتەسفیەکردنی نەیارانی سیاسەتەکانی خۆیان. بەتایبەتی دوای کۆنگرەی شەشەمی قەڵادزێ، کە لەدوای ئەم کۆنگرەیەوە بنەماڵە توانی بەیەکجاری دەست بەسەر پارتیدا بگرێ.

٤-ئەم بنەماڵەیە، لەرێگای دەزگا جۆراوجۆرەکانی راگەیاندنەوە بەردەوام خەریکی تەفرەدانی خەڵكو هەڵخەڵەتاندنیان هەموو عێراقو گۆڤارو رادیۆو کەناڵە تەلەفزیۆنە جۆراوجۆرەکانیانو وەزارەتی رۆشنبیرییان خستۆتە خزمەتی خۆیان. لەهەر چوار پارچەی کوردستاندا چەندین رۆشنبیرو نوسەریان راسەخۆو ناڕاستەوخۆ کرێوە، هەر بۆیە بڕیاری کوشتنی منیشیاندا چونکە ئامادە نەبووم ببمە زوڕناژەنی ئەوان. ئەمڕۆ لەهیچ ناوچەیەکی کوردستانداو لەژێر دەسەڵاتی هیچ حزبێکی کوردیدا بەئەندازەی پارتی بڵاوکراوەو نوسین لەسەر کوردایەتی دەرناچێت، بەڵام لەواقیعدا هیچ حزبێك بەو ئەندازەیە خائینو دژەکورد نیە. لەناو هەموو ئەو دەزگایانەی پارتیدا گوڵان کە لەلایەن خودی نێچیرەوە سەرپەرشتی دەکرێو رووی راگەیاندنی پاراستنە، ئەم دەزگایە لەهەموویان بەدناوترو گڵاوترە.

٥-ئەم بنەماڵەیە بەتەواوی پشتیان بەدەوڵەتە ئیقلیمیەکان بەستوە، ئم دەوڵەتانەش

بۆیە یارمەتییان دەدەن چونكە دڵنیان لەوەی كەئەم بنەماڵەیە مەترسی نین لەسەر بەرژەوەندیەكانیانو كار بۆ سەربەخۆیی كوردستان ناكەن. بەڵگەی ئاشكرای ئەوەش ئەو هەموو شەڕانەیە كەدەوڵەتە ئیقلیمیەكان لەسەر ئەو بنەماڵەیە كردویانەو دەیكەن، كە لەراستیدا شەڕە لەسەر بەرژەوەندیەكانی خۆیان. هەر ئەوەش وایكردوە سنوری دەسەڵاتی ئەوان تا رادەیەك بێدەنگو ئارام بێت، وەكو هەولێر. چونكە ئەم شارە بارەگای نهێنیی هەموو دەزگاكانی موسادو موخابەراتی عێراقیو سی ئای ئەیو میتی توركیو ئیتلاعاتی تێدایە، كە بەهەر هەموویان كار بۆ پاراستنی بەرژەوندییەكانی خۆیان دەكەن. بەڵام كاتێك مەسعود بارزانی دێت بۆ هەولێر هەزار پاسەوانی زیاتر لەگەڵدایە، چونگە گەلو جەماوەری لەگەڵدا نیە، دڵنیام لەداهاتودا چۆن لوقمان دوای ئاشبەتاڵ, بارزانی لەئێران جێهێشتو لەنامەیەكدا بۆ باوكی نوسیبووی من توانام نەما ئیتر جێت دێڵمو دەچمە بەغدا, بەهەمان شێوەش رۆژێك دێت سوداد وا بەمەسعود بڵێ و، چۆن لەزاخۆ خەڵك پەلاماری گومرگی ئیبراهیم خەلیلیاندا، بەهەمان شێوەش جەماوەری شاری قەڵاو منارە لەبچوكترین هەلدا رادەپەڕنو شاربەدەریان دەكەن.

٦–ئەم بنەماڵەیە گوێیان بەهیچ پێوەرو ئەخلاقێكی كوردەواری نەداوە. بۆ نموونە:

أ–ساڵی ١٩٦٥ كاتێك بارزانی هاتە گوندی لەنگەدێ(ناوچەی پێنجوێن)و بەمیوانی مایەوە، كە لەو كاتەدا ئەحمەدی مینەڕەندان خاوەنی گوندەكەبوو، كاتێك ئەو نۆكەرەی لەبەردەستی بارزانیدابوو هاتوچۆی دەكرد بینی كچێكی جوان لەو گوندەدا هەیە، بۆیە هاتە لایو پێی گوت لەماڵی ئەحمەد مینەڕەندان كچێكی زۆر جوان هەیە ناوی سەبرییە. بارزانی یەكسەر بەشوێنیدا دەنێرێ. كاتێك كچەكە دەبینێ بارزانی پێی دەڵێ: دەمەوێت بتكەمە كچی خۆم، ئەویش وەڵامی دەداتەوە دەڵێ: هەموو ئافرەتانی كوردستان كچی تۆنو شانازیشت پێدەكەن، بارزانی درێژە بەقسەكانی دەدا دەڵێ: دەمەوێت بتدەم بەسابیری كوڕم. كچەكە پێی دەڵێ: من لەساڵی ١٩٥٩وە دەستگیرانم هەیەو دراوم بەبەهائەدینی حاجی سەفەر، بەڵام مەلامستەفا بەدەستو پێوەندەكانی خۆی دەڵێ بچن بەخزمو كەسوكارەكانی بڵێن خۆشی بێو ناخۆشی بێ ئەمە بووكی بارزانییە. لەو كاتەدا خۆم لەو ناوچەیەدا بووم كەزێڕو جلوبەرگەكانی بەهائەدینیان لەسەبریە كردەوەو بۆ ماڵی حاجی سەفەریان ناردەوە، هەروەها لەوێش بووم كەهەڵپەڕكێكەیان لەبەردەم ماڵی بەهائەدین كرد بۆ سوكایەتی پێكردنو دەربڕینی دەسەڵاتی خۆیان.

ب– عوبەیدوڵڵای كوڕی گەورەی مەلامستەفا ژنێكی ئاسوری هەبوو و خاوەنی منداڵێكیش بوو، بەڵام بارزانی فەرمانیدا بیكوژن، هەتا ئەمڕۆش نازانرێت تەرمەكەی چی بەسەر هات.

ج– لەناوچەی باڵەكایەتیدا چەندین روداوی لەو جۆرە رویداوە كەوای لەخەڵكی ناوچەكە كردوە بەگشتی دژی ئەم بنەماڵەیە بن. بۆ نموونە بارزانی زۆر ژنی ئەم ناوچەیەی لەدەستو پێوەندەكانی مارەكردوە دوای ئەوەی بەتەڵاقدانیداون. یەكێك لەوانە بەبارزانی دەڵێ تۆ ئامادەی دەستبەرداری ژنەكەی خۆت بێت تا مێرد بەیەكێكیتر بكات، بارزانی بەم قسەیە توڕە دەبێو یەكسەر فەرمانی كوشتنی دەدا. ژنێكیتریش بەهەمان شێوە لەتاو پاراستنی ناموسو كەرامەتی خۆی ملكەچی فەرمانی بارزانی نەبوو بۆیە خۆی كوشت.

٧–ئەو بنەماڵەیە دوژمنی سەرسەختی هەموو عەشیرەتە كوردپەروەرو نیشتمانپەروەرەكان بوونو، لەرێگای دژایەتیكردنی ئەو عەشیرەتانەوە خۆیان بەسەر كوردستان سەپاندوە. لێرەدا بەباشی دەزانم بەكورتی تیشك بخەمە سەر هەڵوێستی نابەرپرسانەو دوژمنكارانەی ئەو بنەماڵەیە بەرامبەر ژمارەیەك لەعەشیرەتە ناودارو ناسراوەكانی گەلەكەمان. بنەماڵە لەمێژووی دوژمنایەتیكردنی عەشیرەتە كوردیەكاندا خاوەنی لاپەڕەیەكی خوێناویو پڕ لەخیانەتە، لەو رێگایەدا

چەندین گوندیان سوتاندوەو چەندین هاوڵاتی کوردیان کوشتوە، لەدواجاریشدا لەرێگای درۆو بوختانەکانیانەوە ناوبانگی ئەو عەشیرەتانەیان زڕاندوە تا خۆیان بەتاکە عەشیرەتی کوردپەروەر بناسێنن کە لەراستیدا ئەمەش یەکێکیترە لەفێڵە گەورەکانی ئەم بنەماڵەیە. هەروەها بەڵگەیەکیتری دیکاتۆریو ملهوڕی بنەماڵەی بارزانیە بەرامبەر گەلی کورد بەگشتیو عەشیرەتە ناسراوە کوردپەروەرەکان بەتایبەتی کەهەر لەسەرەتای پەیدابوونیانەوە ئەمە کاریان بووە تا تا ئیمڕۆ. ئەمەی خوارەوە نمونەیەکی رەفتارەکانیانە بەرامبەر عەشیرەتە کوردیەکان.

عەشیرەتی سورچی.

سەرۆکی ئەم عەشیرەتە لەناوچەی سۆران حوسێن خدرئاغا سورچیو عومەر خدرئاغای سورچییە لەگوندی "کەلەکین"ی سەر بەناحیەی خەلیفانی پارێزگای هەولێر. لەشەستەکانی سەدەی رابردووەوە تا ئێستا پەیوەندییەکی دۆستانەی توندم لەگەڵ ئەم دوو پیاوەو عەشیرەتەکەیاندا هەیە. عومەرئاغا لەسەرەتای شۆڕشی ئەیلولەوە لەگەڵ هێزی پێشمەرگەدا بووەو رۆڵی سەرەکی هەبووە لەچالاکییەکانی سنووری خەلیفان. بەسەرکردایەتیی ئەو زاتە ناحیەی حەریر لەسەرەتای شۆڕشدا لەدەست رژێمی عێراق ئازادکرا، هەروەها توانی مەخفەرەکانی کەلەکینو خەلیفانو گەلی عەلی بەگو خەلان ئازاد بکا. بۆیە دوای ئەم چالاکییە فراوانانە ناوو ناوبانگی خۆیو عەشیرەتەکەی لەناو هەموو کوردستاندا بڵاوبووەوە. بارزانی کەزانی ناوی عەشیرەتی سورچیو ناوی عومەرئاغا خەریکە جێگەی خۆیو عەشیرەتەکەی دەگرێتەوە دەستیکرد بەبەرنامەدانان بۆ زڕاندنی ناوودەنگیان. بۆیە دوای ماوەیەکی کەم لەو داستانانە بارزانی بۆسەیەکی بۆ عومەرئاغاو عەشیرەتەکەی نایەوە تا لەناویان بەرێ. بەڵام یەکێك لەوانەی فەرمانی کوشتنی عومەرئاغای پێدەدرێت هەواڵەکە زوو دەگەیەنەتە لای عومەرئاغا، ئەویش لەترسان شۆڕش بەجێ دەهێڵێو دەچێتە ناو رژێم. ئەو عەشیرەتە لەوساتەوە تا راپەڕین هیچ پەیوەندییەکیان بەبنەماڵە نەما. ساڵی ١٩٨٣ مام جەلال منی ناردە لای ئەو عەشیرەتە بۆ گفتوگۆو دانوستان.

ئەو عەشیرەتە لەمێژووی خۆیدا چەندین هەڵسوکەوتی جوامێرانەی بەرامبەر گەلەکەمان نیشانداوە، بۆ نموونە ساڵی ١٩٨٨ کاتێك رژێم دۆڵی بالیسانی کیمیابارانکرد، خەڵکی ناوچەکە هانایان بۆ ئەم عەشیرەتە برد تا فریایان بکەون، زەیدی کوڕی عومەرئاغا بەهانایانەوە دەچێو هەموو بریندارەکانیان دەگەیەنێتە نەخۆشخانەی سەربازی. لەنەخۆشخانە کابرایەك بەزەید دەڵێ تیمارکردنی برینداری چەکی کیمیاوی بەفەرمانی رژێم قەدەغەیە، ئەگەر بریندارەکە سەربازی لەشکری عێراقیش بێو بەهەڵە پێکرابێ. بۆیە ئەو خەڵکەی دەرزییان لێدەدرێ دەرمان نییەو ئاوی مقەتەرە. زەید کەگوێی لەمە دەبێ دەچێتە لای ئەفسەری بەرپرسی نەخۆشخانەکەو بەتوڕەییەوە فەرمانی پێدەکات کەدەبێ ئەو بریندارانە تیمار بکرێن، بەڵام ئەفسەرەکە پێی دەڵێ ئەو کارە لەدەست مندا نیەو فەرمانی سەرکردایەتیی شۆڕشە. زەید دەمانچەکەی دەردەهێنێو دەیخاتە ناودەمیو بەزۆر هەموو بریندارەکانی پێ تیمار دەکات. ئەم رووداوە، دوایی زەیدو عەشیرەتەکەی تووشی گیروگفتی زۆر کرد لەگەڵ رژێم.

نموونەیەکیتری جوامێریی ئەو عەشیرەتە ئەویە کاتێك سەدام لەسەرەتای راپەڕیندا حوسێن ئاغای سورچیو چەند کەسێکیتر بانگ دەکاو داوایان لێدەکا هەریەکە لەگەڵ هەزار چەکداردا بچن بۆ باشوری عێراق بۆ رووبەڕووبوونەوەی راپەڕینی شیعەکان، حوسێن ئاغا وەڵامی دەداتەوەو بەزیرەکی خۆی بڕوا بەسەدامو داروودەستەکەی دەهێنێ کەنابێ یەك کورد لەدامرکاندنەوەی راپەڕینی باشوردا بەشداربن (وەفیق سامرائی ئەمەی باسکرد). هەروەها کاتێك لەهەولێر کۆبوونەوە

بە ٤١٥ مستەشار دەکرێ‌و بەناوی سەرکردایەتیی بەعسەوە پێیان رادەگەیەنرێ کە لەمەودوا لەهەر گوندێکدا یەك پێشمەرگەی لێبێت هەموو گوندەکە کیمیاباران دەکرێ، یەکەم کەس کەلەو کۆبوونەوەیەدا دەستی نارەزایی بەرزکردەوە عومەرئاغای سورچی بوو کە لەبەرپرسەکەی پرسیبوو ئایا ئەوەی ئێوە لەکوردستان ئەنجامیدەدەن، لەشاریشدا دووبارەی دەکەنەوە؟ ئەوانیش گوتبویان نەخێر، ئەوجار عومەرئاغا گوتبوی گوندەکەی من کەلەکین نزیکەی ٥٠٠ ماڵە، ئایا ئەگەر کورێك لەماڵێك لەو ماڵانە چووە ناو پێشمەرگە ئێوە هەموو گوندەکە کیمیاباران دەکەن؟ ئەوانیش دەڵێن بریاری سەرکردایەتیی شۆڕشە کەدەبێت هەموو گوندەکە وێران بکرێت.

ئەم هەڵوێستەی عومەرئاغا وایکرد لەکۆی ٤١٥ موستەشارەکە ٤٠٩یان دەنگی نارەزایی خۆیان بخەنە پاڵ دەنگی عومەرئاغاو بەرامبەر ئەو بریارە بوەستن‌و تەنها شەش موستەشاریان لەگەڵ بریاری بەناو ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕشدا دەبن.

دوای ئەمە رژێم لەسەعات نۆی بەیانیەوە تا پێنجی ئێوارە دەرگایان لەسەر دادەخات، لەو هەشت سەعاتەی زیندانیکردنی ئەو ٤٠٩ موستەشارەدا، لەناو خۆیاندا دەستدەکەن بەگفتوگۆ، لەئەنجامدا بریاردەدەن ئەگەر ئەمجارە رزگاریان بێ ئەوا لەداهاتودا هەموو توانایەکی خۆیان دژی رژێم بکاربهێنن. لەکاتی راپەرینیشدا ئەو بەڵێنەیان بردەسەر، تەنها ئەو شەش موستەشارە خۆفرۆشە نەبێت کە بەبریارەکە رازیبوون. شایانی باسە ئێستا یەکێکیان لەگەڵ بنەماڵەدایە کەناوی میرزایەو خەڵکی کۆیەیە.

سورچیەکان لەکاتی راپەریندا رۆڵی سەرەکییان هەبوو لەراماڵینی بەعس‌و رزگارکردنی ناوچەکانی خۆیان‌و سەرجەم ناوچەکانی‌تر بەتایبەتی کەرکوك. دوای راپەرین کاتێك مەسعود بارزانی گەیشتە قەزای سۆران لەماڵی عزەت بەگی دەرگەڵەا لەگەڵ عومەرئاغاو حوسێن ئاغا کۆبۆوە، دوای کۆبوونەوەکە کاتێك عومەر ئاغاو حسێن ئاغا هەڵسان برۆن، مەسعود لەخزمەتیاندا چوو تا گوندی کەلەکین.

سورچیەکان سەرەتا یارمەتیەکی زۆری بنەماڵەیانداو چەندین ئوتومبێل و پارەیان پێدان. تا لە ١٩٩٦/٥/٢٩ مەسعود داوای لەعومەرئاغا کرد میوانداری بکا، ئەویش وەڵامی دەداتەوە دەڵێ ئێمەی پارتی پارێزگاران لەگەڵ هەموو حزبە کوردیەکان لەیادی شۆرشی ئیسلامیدا لەکۆماری ئیسلامی ئێران دەعوەت کراوین، بۆیە هەرکاتێك لەو سەردانە هاتینەوە ئاگادارت دەکەینەوە. دوای ئەوەی عومەرئاغا لەگەڵ حزبە کوردیەکان کارەکانیان تەواو دەبێت، لە ١٩٩٦/٦/٩ دەسەڵاتدارانی ئێران ئاگاداریان دەکەنەوە کە ١٠ی مانگ لەتارانەوە بۆ ورمێ بەفرۆکە بەرێ دەکرێت لەوێشەوە بەئۆتۆمبێل بۆ کوردستانی عێراق. دوای خۆئامادەکردنی نوێنەری حزبە کوردیەکان بۆ گەرانەوە بۆ کوردستان، سکرتێری ئاغای محەمەدی دێتە لایان‌و پێیان دەڵێ: ئەوەی سورچیە با بمێنێتەوە، چونکە کارمان پێیانە. لەهەمان رۆژدا بەفەرمانی مەسعود لەحاجی ئۆمەران بۆسە بۆ عومەرئاغا دەنرێتەوە، لەسپیلکیش بۆ حسەین ئاغا. بەڵام لەبەرئەوەی عومەرئاغا لەئێران دەمێنێتەوەو لەکاتی دیاریکراودا ناگاتەوە کوردستان، تەنها حسەین ئاغا کەوتە ناو بۆسەوەو لەسپیلك دەستگیرکرا. بۆیە کاتێك بنەماڵە دڵنیادەبێت عومەرئاغایان بۆ دەستگیرناکرێ‌و پلانەکەیان سەرناگرێ، هەمان رۆژا حسەین ئاغا ئازاد دەکەن. دوای ئازادکردنی فەرەنسۆ هەریری‌و کەریم جومعەو عەریف حوسێن رۆژانە دەچنە لای‌و پێی رادەگەیەنن کەئەم کارە بەفەرمانی مەسعود بارزانی نەبوە، بەڵکو بەهەڵە روویداوە، بەم قسانە تەنها مەبەستیان سارکردنەوەی حوسێن ئاغاو دروستکردنەوەی متمانەبووە.

لەهەمان ماوەدا کەریم جومعە لە ١٥ی مانگدا نامەیەك لەمەسعود بارزانی بۆ حسێن

ئاغا دەباو پێی رادەگیەنێ کەسبەی نیوەڕۆ، مەسعود لەلای تۆ میوان دەبێ. حوسێن ئاغا بەتەواوی دڵنیادەبێتو، یەکسەر فەرمان بەهەموو ئەو چەکدارو کەسوکارەی کرد کە لەچواردەوری گوندی کەلەکین لەئامادەباشیدابوون بڵاوەی لێبکەن، کەژمارەیان نزیکەی ٣ هەزار چەکدار دەبو، لەوانە جەمیل ئاغای سورچیو زەیدی کوڕی عومەرئاغای سورچی کەبرازاو زاوای حسێن ئاغا بوو. زەید دەچێتە لای حسین ئاغاو پێی دەڵێ ئەو فەرمانەی تۆ نە لەبەرژەوەندی عەشیرەتو نە لەبەرژەوەندی کوردە، بنەماڵە درۆت لەگەڵدا دەکەنو خیانەتت لێدەکەن، تۆ مامی منیتو من برازاتم، ناڕۆمو بەتەنها جێتناهێڵمو نایەڵم ئەو هێزەش بڵاوەی لێبکا. بەڵام حوسێن ئاغا دەڵێ مەسعود من ناکوژێت چونکە من هیچم بەرامبەری نەکردوە. لەدواجاردا حوسێن ئاغا فەرمان بەزەید دەدا کەدەبێ خۆی بڕواو هێزەکەش بڵاوەی پێبکرێت، ئەوانیش بڵاوەی لێدەکەن. بنەماڵە ئەمە بەهەل دەزانێو رۆژی پاشتر سەعات پێنجی بیانی لە ١٩٩٦/٦/١٦دا لەشکری بنەماڵە پەلاماری گوندی کەلەکین دەدەنو حوسێن ئاغا بەبریندای دەگرنو دەیکوژن. دوای ئەوە لەشکری بنەماڵە هەموو گوندی کەلەکینیان تاڵانکرد, دارەکانیان سوتاندو نەوتیان کردە ژێر رەگەکانیان.

لەدوای ٣١ی ئابیشدا جمیل ئاغای برای حسێن ئاغا گیراو پاشان کوشتیان. دوای ئەم رووداوە هەر سەرکردەو کادیرێکی پارتیم بینیبێ، لەبەرامبەر ئەو رووداوەدا دەیگوت: ئەمە باشترین کاری مەسعود بارزانی بوو، واتە رووداوەکەی کەلەکین. تەنها شێخ محەمەد خالید بارزانی نەبێت کەکارەکەی بەکردەوەیەکی خراپ دادەناو، کاتێك چووم بۆ لای پێی گوتم: ئەگەر زوو هاتبای بۆ لامو ئاگادارت کردبام، نەمدەهێشت ئەم کارەساتە رووبدات.

دوای ئەو کارەساتە کەوتمە لێکۆڵینەوە تا بزانم بنەماڵەی بارزانی بۆچی وایانکرد. پاش بەدواداچوونو لێوردبوونەوە سەرەداوی زۆر زانیاریم کەوتەدەست کەبڕوای پێهێنام کەئەم کارەی بنەماڵە بەفەرمانی خودی سەدام بووەو دژی دروشمی رزگارکردنی ولایەتی موسڵ کە لەلایەن پارتی پارێزگارانەوە بەسەرکردایەتیی عومەرئاغا بەرزکرابوەوە, کەوا لێرەدا بەکورتی بۆ خوێنەری دەخەمە سەر کاغەز.

هەمووما دەزانین پارتی پارێزگاران بەسەرکردایەتیی عومەرئاغای سورچیو خزمو کەسوکارەکانی دامەزراوە، لەرووی سیاسیشەوە خاڵی جیاکەرەوەی ئەم حزبە لەهەموو حزبە کوردییەکانیتر زەقکردنەوەی کیشەی ولایەتی موسڵە، کەدەیانگوت بەشێکی دانەبڕاوە لەکوردستانو پێویستە وەکو کەرکوك بەکوردستانی داگیرکراوی دابنێن. هەروەکو لەکتێبەکەی کاك نەجم عومەرئاغای سورچیدا (مصیر ولایة الموصل) دەردەکەوێ. ئەو پێداگرتنەی پارتی پارێزگاران لەسەر کێشەی ویلایەتی موسڵ وایکرد سەرنجی زۆر رووناکبیرو سیاسەتمدار، لەناوەو لەدەرەوەی کوردستاندا بەلای خۆیاندا رابکێشن.

عومەرئاغا زۆرجار باسی ئەوەی بۆ کردووم کەوڵاتە داگیرکەرەکانی کوردستان لەسەر ئەم دروشمە گرفتیان بۆ ناوەتەوەو داوای لێدەکەن دەستبەرداری ئەو دروشمە بێت. ئەوەشی بۆ گێڕامەوە کەجارێکیان لەئەنقەرە سەلاح عومەر عەلیو عەلی سنجاری داوایان لێکردووە کەواز لەکێشەی ولایەتی موسڵ بێنێت. هەروەها ئەوەی بۆ باسکردم ئەو کاتەی عومەر ئاغای سورچیو نەجم سورچیو میستر کیلەر لەژنێف بۆ گفتوگۆ لەسەر کێشەی موسڵ کۆبوونەوە، کە لەئەنجامدا رێگایان پێدرابوو ماوەی چارەکە سەعاتێك لەسەر کێشەی ویلایەتی موسڵ قسە بکەن, پاش ئەوەی نووسینێکیان لەسەر ئەم بابەتە دایە دەست بەرپرسانی ژنێف, ئەوان لەوەڵامدا رۆژێکیان بۆ دیاریکردبوون بۆ ئەم مەبەستە. لەهەمان هۆڵدا لەنزیك عومەرئاغاو کاك نەجم، سێ نوێنەری رژێمی عێراق دانیشتبوون کەبارزان تکریتی بەرپرسی یەکەمیان بوو و دوو کەسەکەیتریان یەکێکیان مەسیحییەك بوو بەناوی ئەبو محەمەد. هەرسێکیان پێیان رادەگەیەنن کەکاغەزێکی سپی

بەئیمزای بارزان دەخەن بەردەستیانو، ئازادن چی دەنووسن تا بۆیـان جێبـەجێ بکـەن، بەمـەرجێك ئـەو گوتـارەی لەسـەر کێشەی ویلایەتی موسڵە نەخوێندرێتەوە. عومەرئاغا لەوەڵامدا پێیان رادەگەیەنێ کەدەستەبەرداری ئـەم بیروبـاوەڕە نابـێو گوتارەکەیان پێشکەش دەکەن. بەڵام بارزان تکریتی وازی لێناهێنێو هـەر لەهەوڵـدا دەبـێ بـۆ بـڕوا پێهێنانیـان، کـاتێکیش دڵنیا دەبێ لەوەی کەئەوان گوتارەکەیان هـەر دەخوێننـەوە بەعومـەرئاغا دەڵـێ پـێم باشـە بزانـی مـادام وایـە تـۆو هـەموو بنەماڵەکەت لەناودەبەین, عومەر ئاغاش بەرەقی وەڵامی دەداتەوە دەڵێ من بەجلوبـەرگی کـوردی لـەو هۆڵـە دێمـە دەرەوە ئینجا تۆ ئەگەر زات دەکەی بمکوژە.

دوای ئەوەی عومەرئاغا ئەوەی بۆ گێڕامەوەو کارەساتی کەلەکین رویدا, بەتەواوی بڕوام بەوە هات کەسەدام لەپشتی ئەم رووداوەیە. بۆیە تا چـەند سـاڵێك داوی ئـەم رووداوەش مـن هـەر گومـانم هـەبوو لـەو کارەسـاتەو دڵنیـابووم کەئـەو کـارەی بنەماڵەی بارزانی، لەوە گەورەترە کەخەڵك تێی گەیشتووە، چـونکە مـن بەتاقیکردنـەوە بـۆم دەرکـەوتووە کەبنەماڵـە بـەو شـێوەیە کارێـك ئـەنجام نـادات ئەگـەر فـەرمانی دەوڵـەتانی لەسـەر نـەبێت. هـەمووشمان دەزانـین کـەپارتی پارێزگـارانو عەشیرەتی سورچی، لەدەرەوە دۆستی زۆریان هەیە، بۆیە بەردەوام پرسیارم لەخۆم دەکرد کەچۆن ئـەم کـارە ئەنجامـدرا؟ هەتا ئەوەبوو لەمانگی ٩ی ساڵی ٢٠٠٠دا لەکاتی نانخواردنم لەگەڵ عومەرئاغای سورچی پێم گوت: من هێشتا گومـانم هەیـە لـەهۆکارە راسـتەقینەکانی ئـەو کارەسـاتە؟ بـەو شـێوەیە هێنامـە قسـەو راسـتییەکانم پێدرکانـد, کـەوا لێـرەدا دەیخەمـە بەردەستی خوێنەران تا بزانن بنەماڵەی بارزانی چۆن بەفیتی بێگانە ئاگر لەماڵی کورد بەردەدەن. هەرچـەندە تـا ئـەو رۆژە زیاتر لەبیست جار لەسلێمانی لەگەڵ عومەرئاغا دانیشتبوومو گفتوگـۆم کردبـوو، بـەڵام ئـەوە یەکـەم جـاربوو بـەم شـێوەیە بکەوێتە قسەکردن لەسەر رووداوی کەلەکین، منیش بڕیارمدا ئەو راستییانە بۆ هەموو خەڵك ئاشکرا بکەم. عومـەر ئاغـا بـەم شێوەی رووداوەکەی گێڕایەوە:

عومەرئـاغـای سورچی و پرۆژەی کۆنفیدراڵی کوردو تورکدا

سەرکردەیەکی موخابەراتی عەسکەری تورکی بەناوی (جەم) پەیوەندی پێوەکردمو پێی راگەیاندم کەحکومەتی تورکی بەتایبەت سەرۆك تورکوت ئۆزال بەهەموو جۆرێك پشتگیریتان دەکات بۆ دامەزراندنی کۆنفیدراڵییەك لەنێوان تـورکو کـورددا بۆ ویلایەتی موسڵ. هەروەها پێی راگەیاندم کەپاش ماوەیەکیتر داوا دەکرێم بۆ تورکیا تا لەگەڵ ئۆزالـدا قسـە لەسـەر ئـەو بابەتە بکەین، گوتی دەبێ ئەو قسەوباسە تا رۆژی راگەیاندنی نهێنی بێت. حەوت رۆژ پێش مردنی ئۆزال گەیشتمە ئەنقەرە، لەوێ لەیەکێك لەئۆتێلە گەورەکان ژوورێکیان دامێ. سەرەتا سـکرتێری حزبێکـی تـورکیم بـینی کـەناوی تـورکش بـوو. ئـەو کەسەی منی بردەلای, ئەفسەرێك بـوو بەپلـەی عەمیـد، زمـانی عـەرەبیو کـوردی بەباشـی دەزانـی، هـەر هـەمان ئەفسـەر بردمیەلای سەرۆك ئۆزال. لەکاتی گفتوگۆدا پێی گوتم: بڕیارمداوە شتێك بۆ ئێوە بکەم، چونکە بڕوام هاتووە کەئێوە زوڵمـی زۆرتان لێکراوەو نارەحەتیتان زۆر بینیوە، بۆیە دەمەوێ یارمەتیان بـدەم تـا ببنـە حکومـەت. ئینجا داوای لێکـردم کەئـەم کـارە تـا رۆژی راگەیانـدنی بەوپـەڕی نهێنـی بمێنێتـەوە، هـەروەها کـارێکی وا بکـەم لـەماوەی ١٠ رۆژدا سـی سـەرکردەو سیاسەتمەداری ناسراوو سەرۆك عەشیرەتی گەورەی کوردی بگەیەنمە خزمەتی. کەسەرکردە جەم, هـەموو کارئاسـانیەکیان بـۆ دەکـات لەسـنووری تورکیـاوە تـا ئەنقـەرە ئەوسـا کۆبوونەوەیـەکی فـراوان ئەنجامـدەدەینو رایدەگەیـەنین کەئێمـە بڕیارمانداوە موسڵ بەشێکی کوردستانەو لەلایەن تورکو کوردەوە بەڕێوەدەبرێ, پاش چەند ساڵێك بۆ یەکجاری حکومـەتی کوردی رادەگەیەنین.

سـەرۆك ئـۆزال(قـسەكە هـی عومەرئاغایـە) ئەوەشـی پـێ گـوتین كەپێویـستە لەهـەمان كۆبوونـەوەدا نوێنـەرانی كـورد بەیاننامەیەك بۆ حكومەتی توركی ئیمزا بكەن كەتێیدا بەڵێن بدەن ساڵانە یان ملیارێك دۆلار بدەن بەحكومـەتی تـوركی یـان لە ٢٥٪ی داهاتی نەوت. بۆ جێبەجێكردنی ئەم كارەش توركەكان گوتیان ئێمە هەموو شتێكمان ئامادەكردووە. عومـەرئاغا لەدرێژەی قسەكانیدا گوتی دوای تەواوبوونی كۆبوونەوەكە بەدڵخۆشی هاتمە دەرێ‌و بڕیارمدا لـەماوەی دیـاریكراودا ئـەو ٣٠ كەسە كوردە ئامادە بكەم. بۆ ئەم مەبەسـتە یەكسەر پەیوەنـدیم كـرد بەنـەجمو داوام لێكـرد كەبـەزوترین كـات بـەم كـارە هەڵبستێ، بەڵام بەداخەوە دوای ٧ رۆژ لەم كۆبوونەوەو بڕیارانە توركۆت ئۆزال لەباروداخێكی نادیارو ئالۆزدا كۆچـی دوایـی كرد. پاش ئەمەش بۆ ماوەیەكی كەم سەركردە جەم, كـە لەفڕۆكەیـەكی هەلیـكۆپتـەردا بـوو، موشـەكێـكی ئـاراستـــەكراو لـەگـەڵ یاوەرەكانیدا كوژرا كە لەنـاویـانـدا

ئەفسەرێك‌و سكرتێرەكەی كەئافرەت بوو, بەركەوتن.

شـایانی باسـە لـەكاتی گفتوگـۆكردنی عومـەرئاغا لەگـەڵ ئۆزالـدا، كۆمپانیایـەكی نـەوتی ئـەمریكی بـڕی ٥ ملیـۆن دۆلار لەبانكێكی سویسری دادەنێ بەناوی پێنج سەركردەی پارتی پارێزگاران، بـەو مەرجـەی هـەركاتێك كـورد ببێـت بەدەوڵـەتو ویلایەتی موسڵ بێتە ژێردەستیان ئەوا دەبـێ لـەبری ئـەو پێـنج ملیـۆن دۆلارە ٧ ملیـۆن دۆلار بدرێتـەوە هـەمان كۆمپانیـا، هـەروەها پـرۆژەی بـیرە نەوتـەكانی كوردسـتان بدرێتـە هـەمان كۆمپانیـا كـە بـەنرخی رۆژ نـەوتیان پـی بفرۆشـێ. پـارەی كۆمپانیاكە لەبانكی سویسرا بەناوی عومەر خدر سورچی، عبدالقادر بریفكـانی، ئـاكۆ عـەباس مامەنـدئاغا، ئیـبراهیم حـاجی مەلۆ، مستر كیلەر دانرابوو. بەڵام عومەرئاغا، دوایی بەو چوار كەسەی‌تر رادەگەیەنێ كەئەم پارەیە هی گەلی كوردەو بەناوی حكومەتەكەیەوە خراوەتە بانكەوە، بۆیە كەس بۆی نییـە یـەك دۆلاری بـەبێ رەزامەنـدی هـەر پێنجیـان لێ رابكێـشێ. كاتێـك عومەرئاغا زانی عبدالقادر بریفكانی‌و ئیبراهیم حاجی مەلۆو میستر كیلەر دەیانەوێ پارەكە لەنێوان خۆیانـدا دابـەش بكـەن، خۆی دەگەیەنێتە سویسراو هەموو پارەكە بۆ كۆمپانیاكە دەگێڕێتەوە. پەیوەندی ئەم رووداوە بەمەسەلەی توركۆت ئۆزال‌و دروستكردنی كۆنفدراڵی كوردی ــ توركی لەسـەر ویلایـەتی موسـڵ ئەوەیـە كەئـەم مەسـەلەیە نـەك هـەر لەلایـەن توركیـاوە بەجدی وەرگیراوە بەڵكو لەلایەن كۆمپانیا نەوتە گەورەكانی جیهانیشەوە لەئان‌وساتدابووە.

هەر لەچوارچێوی ئەم كارەدا ئۆزال پێش ئەوەی عومەرئاغا ببینێت بەماوەیەكی كەم مام جەلال‌و كاك مەسعودی لەگەڵ خۆیدا بۆ سعودیە بردبوو، چونكە ئۆزال بڕوای وابوو كەئەگەر سـعودیە بـەم كـارە رازی‌ببێـت ئـەوا دەكرێـت سـەرجەم وڵاتـە عەرەبییەكانی‌ترو ئەمریكاش رازی بكرێ. كاتێك دەگەنە سعودیە, ئۆزال‌و مام جەلال‌و كاك مەسـعود لەلایـەك‌و مـەلیك فهـدو ئەمیرخالیدو ئەمیرعەبدوڵلاو ئەمیرسوڵتان لەیەلاكی‌تر كۆبوونەوەیان ئەنجامـدا، لەدانیـشتنەكەدا ئـۆزال باسـی چەوسـاوەیی كوردو ئازارو ئەشكەنجەكانیان دەكات‌و دەڵـێ كـورد مـافی خۆیانـە دەوڵـەتی سـەربەخۆیان هـەبێ، بـەم كـارە جگەلـەوەی كەچاكە لەگەڵ ئەم گەلەدا دەكەین لەهەمانكاتدا هـۆی سـەرەكی ئـاژاوەو نائـارامی لەناوچـەكەش بنـبڕ دەكـەین، بۆیـە بـۆ بەدیهێنانی ئەم مەبەستە، پێویستە ویلایەتی موسڵ لەعێراق جیابكرێتەوەو بەڕێوەبردنی بدرێتەدەست تورك‌و كورد. مەلیك فهد بەئینگلیزی وەڵامیان دەداتەوەو چەند جارێك لەسەر یەك دەڵێ NO شتی وانابێت، هەرچـەندە ئـۆزال هەوڵـدەدا بـڕوای پێبێنێ بەو پێشنیارە بەڵام ئەو هەر دەڵێNO. بۆیە كۆبوونەوەكە بەبێ هیچ ئەنجامێك كۆتایی پـێ دەهێنرێت. دوای ئـەوە بەماوەیەكی كەم ئۆزال بەدوای عومەرئاغادا دەنێرێ‌و ئەوەی پێ رادەگەیەنێ كەپێشتر باسمكرد.

دوای ئـەوەی ئـەو زانیاریانـەم دەسـتکەوت، بـڕوای تـەواوم بـەوە هـات کـەکوژرانی سـەرۆك ئـۆزالو سـەرکردە جـەم بەدەسیـسەی C.I.Aو موسـادو میتـی تـورکی بـووە. مەسـعود بـارزانیش بـۆ جێبـەجێکردنی فـەرمانو داخوازییـەکانی موخابەراتی عێراقیو ئەو دەزگا سیخوڕییانە, پەلاماری گوندی کەلەکینی داو ئەو کارەساتەی خوڵقاند.

لێرەدا سـەرنجەدەین سـعودیە ئامادە نـەبوو لەکاتی ئەوپەڕی ناکۆکـی لەگـەڵ ڕژێمـی عێراقیدا ملکەچی بڕیارێك بێت کە بەبڕوای خۆیان دژی نەتەوەی عەرەبە. بەڵام لەناو ئێمەدا بنەماڵە نەك هەر زۆر بەئاسـانی بـەبێ دواکـەوتن فەرمانـەکانی دوژمـن جێبـەجێ دەکـا بـەڵکو هـیچ کـات درێغـی نـەکردووە لەزڕانـدنی نـاوی عەشـــیرەتە کوردپەروەرەکانو تاوانبارکردنیـان بەخائینو خۆفرۆشو پیاوی بێگانە، کەخۆیان لەراستیدا داهێنەری خیانەتو خۆفرۆشین.

عەشیرەتی برادۆست

ئەم عەشیرەتە لەوەچەی خانی لەپ زێڕینن، ئەو پیاوەی قەڵای دمدمی لەئێراندا دروستکرد. ئەمانە لەئێرانەوە بۆ عێـراق هـاتوون بۆیـە ئێـستاش لـەئێران، لـەورمێو دەوربـەریو لەمەرگـەو شـنۆو ناوچـەی برادۆسـت هـەن، هـەروەها لـەتورکیا لەشەمزینان. دوژمنایەتیکردنی بنەماڵەی بارزانی بەرامبەر ئەم عەشیرەتە، لەو کاتەوە دەست پێدەکات کەبنەماڵە دەستیان بەسەر عەشیرەتەکانی شێروانیو دۆڵەمەڕیدا گرت کەسنووریان لەگەڵ عەشیرەتی برادۆستە. لەسییەکانی سەدەی رابردوودا بارزانییەکان هێزێکی زۆریان کۆکردەوە پەلاماری عەشیرەتی برادۆستیان داو شەڕ دەستی پێکرد، لەئـەنجامی ئـەو شـەڕەدا چـەند گونـدێکی برادۆسـت وێرانکـران وەك: لـەم گوندانـە گونـدی مـەلای شـەکی کەهـەموویان مـەلازادەبوونو هـەژارو کەمدەرامەت بوون کەگوندەکەیان چۆڵ نەکرد بەڵکو مەلای گوند (مەلاسعید) قورئـانی پـیرۆزی هـەڵگرتو بـەرەو لەشـکری بارزانییەکان چوو، کاتێك پێیان گەیشت داوای لێکردن بۆ خاتری ئەو قورئانە هیـچمان لێمەکـەن، بـەڵام بارزانییـەکان پـاش پاڕانەوەی مەلاسەعید، قورئانەکەیان لێوەرگرتو مەلاسـەعیدو هـەموو خـەڵکی گوندەکـەیان بەگـەورەو بـچوکەوە کوشـت. پاش چەند رۆژێك برادۆستییەکان پەلاماری بارزانییەکانیان داو لەناوچەکە دەریانپەڕاندن. پـاش چـەند سـاڵێك بارزانییـەکان کۆبوونەوەو دیسانەوە پەلاماری عەشیرەتی برادۆستیان دایەوەو گونـدەکانی دەشـتەهێرتو لێلکـانو چـەند گونـدێگیتریان سوتاندو تالآنیانکردو چەند رۆژ شەڕ لەنێوان هەردوولا بەردەوام بوو، ئەوەبوو چەند سەرۆك عەشیرەتو ئاغـای کوردسـتانی ئێران نامەیان بۆ شێخ رەشید لۆلان (شێخی عەشیرەتی برادۆست) نارد تێیدا گوتبوویان کەتۆ چـۆن لەگـەڵ مەلائیکەتـەکان شەڕ دەکەی کەمەبەستیان بارزانییەکان بوو. ئەویش وەڵامیدانەوە کەئەم مەلائیکەتانە پاش ماوەیەکی کـەم بۆلای ئێـوەش دینو دەگـەنە خزمەتتـان. ئەوەبوو پـاش ماوەیەکـی کـەم بارزانییەکان لەشەڕی برادۆستییەکان شکانو بەرەو ئێران هەڵاتن.

پاش ماوەیەکی کەم کاتێك لەیەکێك لەگوندەکانی سـیلوێ بـۆ نـانخواردن کۆدەبنـەوە بارزانییـەکان هـەموویان دەکـوژن. پاش ئەوە بارزانییەکان لەترسان هەڵاتنەوە بۆ کوردستانی عێـراقو پـەنایان بـۆ عەشـیرەتی برادۆسـتی هێنـا, عەشـیرەتی برادۆستیش زۆر ریزی لێگرتنو بەخێراتنی کردنو لەگوندی خەنیرە کەگوندێکی برادۆستییانە لەسـەر سـنووری کوردسـتانی ئێرانە لەرۆژهەڵاتی گوندی لۆلان، جێیان کردنەوە، بەڵام بارزانییەکان پاش ماوەیەکی کەم خۆیـان تەسـلیم بـەرژێمی عێـراق کردەوە، تەنها مەلامستەفاو چەند کەسێك نەبێ لەناو عەشیرەتی برادۆسـتی مانـەوە، لـەو ماوەیـەدا عەشـیرەتی برادۆسـتی گەورەترین خزمەتیانکردن. پاش چەند رۆژێك محمودبەگ کەسەرۆکی عەشـیرەتی برادۆسـتی بـوو هێزێکـی لەبرادۆسـتیەکان

لەگەڵ مەلامستەفادا نارد بۆ ناوچەى بارزان، لێپرسراوى ئەو هێزە حسەين بەگى مەجيدخانى برادۆست بو کەئێستاش لەلاى مەسعود بارزانى زيندانييە لەمەسيف بەبێ هيچ تاوانێك، جگە لەوەى ئێستا تەمەنى هەشتا ساڵ زياترە، لەكاتێكدا ئەم كابرايە نەك هيچ تاوانێكى دەرهەق بەبنەماڵە ئەنجام نەداوە بەڵكو مەلامستەفاشى لەدەست حكومەتى بەعس رزگاركردووە.

كاتێك مەلامستەفا بەرەو سۆڤيەت رۆيشتن محمودبەگ يارمەتىو كۆمەكى خزمو كەسوكارەكانى دەكرد لەموسڵ، بگرە محمودبەگ يارمەتى لەسەعيد قەزاز وەرگرتو چو بۆ لاى شێخ ئەحمەدى بارزان كەئەو كاتە نەفى كرابوو بۆ بەسرە, لەوێ پێى راگەياندبوو ئامادەيە هەر داوايەك شێخ ئەحمەد هەيبێ بۆى جێبەجێ بكات. بارزانى يەكەم كەس بوو كە٥٠٠ تفەنگى ئينگليزى لەرژێمى عێراق وەرگرت بۆ شەڕى برادۆستيەكان شانبەشانى رژێمى عێراق، كە لەئەنجامدا پاش شەڕێكى درێژخايەن برادۆستييەكان ناچاربوون بچنە سنوورى ئێرانو توركيا، ئەوەش لەپاداشتى ئەو هەموو چاكەيەى برادۆستييەكان لەگەڵ بنەماڵەدا. پاش ئەوەى عەبدولكەريم قاسم هاتە سەر دەستەڵات گفتوگۆ لەنێوان برادۆستيەكانو حكومەتى بەعس دەستى پێكرد، ئەوەبوو دانووستانەكە سەرى گرتو هەموو برادۆستيەكان گەڕانەوە ناوچەكانى خۆيان. لەبەهارى ١٩٦١دا دووبارە بارزانييەكان شەڕيان بەبرادۆستييەكان فرۆشتەوە، ئەمجارەيان برادۆستييەكان بەسەر بارزانييەكاندا زاڵبوونو تەواوى گوندەكانى دۆڵەمەڕييان لەبارزانييەكان پاككردەوەو تا نزيك مێرگەسوور راويانนان، بەڵام حكومەتى بەعس بەفريايان هاتو فڕۆكەو تۆپو تانكى رژێم بووە پاڵپشتى بارزانييەكانو چەندين ناوچەيان بۆردومان كردو خەڵكى بێتاوانيان كوشت بەڵام هەر نەيانتوانى برادۆستييەكان بشكێنن، ئەوەبوو حكومەت هەڕەشەى كردو گوتى ئەگەر برادۆستييەكان پاشەكشە نەكەن ئەوا سەرجەم ناوچەكە وێران دەكەين, ئەوانيش بەمەبەستى پاراستنى ژيانى هاوڵاتييان گەڕانەوە سنوورەكانى خۆيان.

كاتێك شۆڕشى ئەيلوليش دەستى پێكرد برادۆستييەكان وەكو هەموو عەشيرەتێكى كوردپەروەر رۆڵى سەرەكييان هەبوو لەسەرخستنى شۆڕشەكەدا، ئەوەبوو كەريم خان لەگەڵ هێزێكى گەورە چوو بۆ ناوچەى باڵەكو پەلامارى بنكەو بارەگا سەربازييەكانى رژێمى عێراقيدا، لەهەمانكاتدا لەشكرێكى گەورەى بارزانييەكان بەسەركردايەتى مەلامستەفا لەبارزانەوە بەرەو باڵەكايەتى بەرێدەكەوێ، لەرێگا تووشى كاروانێكى برادۆستييەكان دەبن كەبەبێ چەك لەدياناو رەواندزەوە بەرەو ناوچەكانى خۆيان دەگەڕانەوە، لەشكرى بارزانييەكان رێگايان پێدەگرنو بەفەرمانى مەلامستەفا هەموويان دەكوژن، لەناوياندا سێ منداڵ بەچەقۆ سەربڕان، پاشان هەموو كاروانەكەيان تاڵانكرد. كاتێك كەبارزانييەكان دەگەنە باڵەكايەتى، فەرمانى كوشتنى كەريم خان دەردەكەن بەڵام لێپرسراوى ناوچەكە وەڵاميان دەداتەوە دەڵێ چۆن دەبێ پێشمەرگەيەكى قارەمانى وەك كەريم خان بكوژن، پاشان بارزانى دەڵێ دەبێ بەزوترين كات كەريم خان بكوژن بەڵام هەندێك كوردپەروەر خۆيان دەگەيەننە لاى كەريم خان، ئەويش لەگەڵ لەشكرى برادۆستى لەدۆڵى باڵەكايەتى دەچێتەوە بەرەو ناوچەكانى خۆيان، هەتا لەهاوينى ساڵى ١٩٦٢دا مەلامستەفا لەگەڵ هێزێكى گەورەى بارزانييەكانو ژمارەيەكى زۆر لەهێزى پێشمەرگە بەناوى كوردايەتييەوە پەلامارى عەشيرەتى برادۆستى دايەوە، لەئەنجامدا شەڕێكى گەورەى چەند رۆژە بەرپابوو كە لەئەنجامدا برادۆستييەكان دووبارە ئاوارەى ئێرانو توركيا بوونەوە. تا ساڵى ١٩٧٠ كەبەيانى ١١ى ئادار دەرچوو دووبارە عەشيرەتى برادۆستى گەڕانەوە ناوچەكانى خۆيان بەو ناوەى كەهەموو شتێك كۆتايى هات بەڵام ماوەيەكى كەمى نەبرد كەبارزانييەكان كەوتنەوە پيلاندانانو شەڕفرۆشتن بەعەشيرەتى برادۆستى، كەواى لەكەريم خانو ئامۆزاكانىو هەندێك لەپياوەكانى كرد پەنا بۆ رژێم بەرنو لەناوچەى موسڵ جێنشين بن تاكو ساڵى ١٩٧٥.

عەشیرەتی شێروانی:

شێروانییەکان یەکێکن لەو عەشیرەتە کوردپەروەرانەی کە لەشۆڕشەکانی گەلەکەماندا چەندین شەهیدیانداوەو رۆڵی گەورەیان هەبووە لەخەباتی رزگاریخوازی گەلەکەمان، لەگەڵ بارزانییەکاندا بەشداری گەورەی شۆڕشیان کردووە دژی رژێم، بەڵام هەر کاتێك بنەماڵە هەلی بۆ هەڵکەوتبێ دەستیان لەو عەشیرەتە وەشاندووەو لەپشتەوە خەنجەریان لێداون.

بنەماڵە سەرەتا بەسەر شێروانییەکانیدا سەپاند کەدەبێ کەجەمادانەی سوور لەسەر بنێن، بەڵام ئەوان بەمە رازی نەبوون. لەو کاتەدا سەرۆك عەشیرەتی شێروانی عوزێرئاغای سەرۆکانی بوو، کەنەوەی حەسەن بەگی کاکەیی بوو, پێیان دەگوت میرنشینی شێروانی. لەو کاتەدا بارزانییەکان بەسەر شێروانییەکاندا زاڵبوون لەرێگای خاتوونی خوشکی ئەحمەدئاغای بیرسیاوەی کەخێزانی سۆفی محەمەد بوو کەباوکی مەلامستەفایە. ئەحمەدئاغاش ئامۆزای عوزێرئاغای سەرۆکانی بوو. بەڵام هەر یەکەیان جێنشینی گوندێك بوون. بنەماڵە, ئەحمەدئاغایان چەواشەکردو پێیان گوت ئەگەر تۆ هاوکاریمان بکەی بۆ کوشتنی عوزێرئاغا ئەوا دەتکەین بەسەرۆك عەشیرەتی شێروانی، ئەوەبوو ئەحمەدئاغا هەڵسا بەکۆکردنەوەی هێزێکی ١٥٠ کەسی لەخێڵی بەرۆژی کەپێیان دەڵێن بارزانی، بەڵام لەراستیدا بارزانی عەشیرەت نییە بەڵکو لەچەند گوندێك پێکهاتووە. کەبەرۆژیو زێباری هێرشیان کردە سەرگوندی سەرۆکانیو عوزێرئاغایان کوشت لەگەڵ کوڕە گەورەکەی رەشیدو دووبرای حاجی عەزیزو خوارزایەکی سالّح, گوندەکەشیان بەشێوەیەکی دڕندانە سوتاندو تاڵانیانکرد، لەو کاتەوە ناکۆکی لەنێوانیاندا دەستی پێکرد. کۆمەڵێك لەشێروانییەکان کەوتنە لای ئەحمەدئاغای بیرسیاوەیو کۆمەڵێکیتریان کەوتنە لای میرای کوڕی عوزێرئاغای سەرۆکانی کەئەو کاتە تەمەنی ١٨ ساڵ بوو.

میرا دوای دوو ساڵ پەنای بۆ سالّح بەگی برادۆستیو سەمەدبەگی هاروونەیی برد کە خاڵو خوارزای یەکترو هاوسنووریش بوون. ئەوەبوو لەهەرسێك لا هێزێکیان کۆکردەوەو پەلاماری بنەماڵەی بارزانییاندا توانییان تا سەر جۆی رێزان سنوورەکەیان لێ پاك بکەنەوەو نزیکەی ٣٠-٥٠ کەسیان لێبکوژن. بۆ ماوەی سێ ساڵ توانییان هەموو ئەو ناوچەیە لەبارزانییەکان پاکبکەنەوە. لەهەمان ماوەدا هێزێك لەعەشیرەتی سوورچیو زێباریو شێروانیو مزووری کۆبوونەوەو هێرشیان بردەسەر گوندی بارزانو توانییان گوندەکە بگرن، عەبدولسەلام بازرانی لەترسان بەرەو ئێران رایکرد، ئێرانیش عبدولسەلامی تەسلیم بەعوسمانییەکان کردەوە. لەو کاتەدا دەوڵەتی عوسمانی ویلایەتی موسڵی بەڕێوە دەبرد، ئەم ناوچەیەش سەر بەویلایەتی موسڵ بوو. عوسمانیەکان، ساڵی ١٩١٤ عەبدولسەلامیان لەسێدارەدا, چونکە ناوبراو کەلێپرسراوی گومرگی پردی نێوان زێبارو بارزان بوو پارەیەکی زۆری لەرێگای باجەوە کۆکردەوە، هەرهەمووی بۆ خۆی برد، لەکاتێکدا دەبوو تەسلیم بەوالی برادۆستی بکا. هەروەها کاروانێکی برادۆستی لەبۆسەیەکدا قەتلوعام کردبوو. پاش دامەزراندنی دەوڵەتی عێراقی عەرەبی، لێبوردنی گشتی بۆ بارزانییەکان دەرکراو گوندی بارزان ئاوەدانکرایەوەو شێخ ئەحمەد کرا بەسەرۆکی بارزانییەکان، ئەحمەدئاغای بیرسیاوەی لەسەر خیانەتەکانی خۆی هەر بەردەوام بوو، ئەوەبوو کچەکەی خۆی (مەحبوبی)دا بەمەلامستەفا کەخوارزای خۆی بوو، شێخ ئەحمەدیش بۆ دەربڕینی سۆزو وەفاداری خۆی بەرامبەر ئەحمەدئاغا بەنهێنی بەرەشیدی برازای ئەحمەدئاغای گوت ئەگەر تۆ مامی خۆت بکوژی ئەوا دەتکەم بەسەرۆك عەشیرەتی شێروانی. رەشید لەساڵی ١٩٢٣دا مامی زەهرخواردوو کردو کوشتی.

هەر لەو ساڵەدا میرای عوزێرئاغا کۆچی دوایی کرد. دوایی ئەمە قورتاسی مەلاموسا کەئامۆزای عوزێرئاغابوو, پەیدابوو دەستیکرد بەدژایەتیکردنی بنەماڵە، بەڵام مەلامستەفا هەر زوو کەهەستی بەوە کرد خوشکی خۆی دا بەنوری بەگی رێزانی

کەئامۆزای قورتاسی مەلاموسا بوو، دوای ئەوە یەکسەر مەلامستەفا داوای لەنوری بەگ کرد قورتاس بکوژێ، ئەویش بۆ جێبەجێکردنی ئەم فەرمانە هێرشی کردە سەر گوندی کەکلەیی‌و قورتاسیان کوشت، دوای ئەمە بنەماڵە بەتەواوی دەستیانگرت بەسەر شێروانی‌و مزووری سەروژوورێ‌و دۆڵەمەڕی‌و ناوچەیەکی فراوانی زێبارییەکان. کە تا ئەمڕۆ لەرێگای ئەو خیانەت‌و دوژمنکارییانەی بنەماڵە توانیویانە ئەو ناوچانە لەژێر دەسەڵاتی خۆیاندا بهێڵنەوە.

عەشیرەتی هەرکی:

ئەم عەشیرەتە کوردستانی سوریای لێدەرچێ لەهەموو پارچەکانی‌تری کوردستاندا هەن.

لەکوردستانی تورکیا لەم ناوچانەدا هەن: هەکاری، وان، ئەرزەرۆم، ماردین، بنگلو، لەکوردستانی ئێرانیشدا لەم ناوچانەدا هەن: ورمێ، ئازەربایجانی غەربی، لوڕستان. لەکوردستانی عێراقیشدا لەپارێزگاکانی دهۆک‌و موسڵ‌و هەولێرو گوندی قەرەچەتان لەناوچەی سلێمانیدا هەن‌و. ژمارەیەکیشیان لەدیالە دەژین. ئەم عەشیرەتە وەکو هەموو عەشیرەتە کوردەکانی‌تر، لەشۆڕش‌و راپەڕینەکانی گەلەکەماندا رۆڵی بەرچاویان هەبووە. لەکوردستانی تورکیا کاتێك شێخ سەعیدی پیران شۆڕشی راگەیاند، هەرکیەکان رۆڵی بەرچاویان هەبوو لەپشتگیریکردنی شۆڕش، زێرۆ بەگی هەرکی کە لەتایفەی سیدان بوو، لەکوردستانی ئێرانەوە خۆی گەیاندە کوردستانی تورکیا بۆ بەشداریکردن لەشۆڕشدا. شایانی باسە عەشیرەتی هەرکی لەسێ تایفە پێکدێت: مەندان، سەراتی، سیدان. حارسی باندوری هەرکی، کەباپیری ئەحمەدئاغا بووە، لەگەڵ سمکۆ ئاغای شکاك بەشداری شۆڕشی کردوە. ئەم پیاوە پۆستی رابەری گشتیی هێزە چەکدارەکانی شۆڕشی گرتەدەست، هەروەها جیهانگیر ئاغای کوڕی حاجی ئاغای هەرکی لەتایفەی مەندان‌و پیرۆت ئاغای سەعیدئاغای مەندان بەشداری بەرچاوی ئەم شۆڕشەیان کرد، بەگشتی هەرکییەکان لەسەرەتای شۆڕشی سمکۆ ئاغا تا کۆتایی، رۆڵی بەرچاویان هەبووە. زێرۆ کوڕی حارس لەکۆماری مەهابادیشدا رۆڵی سەرەکی هەبوە لەسەرخستنی ئەو تاقکردنەوەیەداو، لەبەر قارەمانیەتی پلەی جەنەراڵی پێ بەخشرا.

پاش هەرەسی شۆڕشی شێخ سەعیدی پیران‌و لەسێدارەدانی شێخ سەعید، شێخ عەبدوڵلا کوڕی شێخ عەبدولقادری نەهری کەیەکێك بوو لەرابەرانی شۆڕش، بەرەو کوردستانی ئێران بەرەو لای زیرۆ ئاغا هەڵات، تورکەکانیش دەستیانگرت بەسەر خاوخێزان‌و هەموو سەروەتەکەی لەتورکیا. شایانی باسە شێخ عەبدڵلە تاکە سەرۆك عەشیرەت بوو لەو هەشتاوچوار عەشیرەتەی کەتوانی لەدەسەڵاتی تورکەکان هەڵێ‌و خۆی بەدەستەوە نەدا. زیرۆ ئاغا بەمەبەستی یارمەتیدان‌و رزگارکردنی خاوخێزان‌و کەسوکاری شێخ عەبداڵلە پەلاماری ناوچەی شەمزینانی کوردستانی تورکیا دەدات‌و هەموویان رزگار دەکاو بەرەو کوردستانی ئێران دەیانهێنێت، هەروەها لەو پەلامارەدا ١٢٠ سەربازی تورکی کەچوار کەسیان ئەفسەری گەورەبوون بەدیلی گیران، کەدواتر لەکوردستانی ئێران ئازادکران. ئەمانە هەموو بەڵگەی شۆڕشگێڕی‌و کوردپەروەری ئەو عەشیرەتەیە کەمن لەترسی درێژدادڕی بەوەندە کۆتایی پێدێنم، ئەگەرنا ئەوا ئەو عەشیرەتە نموونەی لەو جۆرەیان ئەوەندە زۆرە مەگەر بەکتێبێکی گەورە تەواو بێ.

بەڵام بارزانییەکان لەرێگای ناوناتۆرەو بوختانەکانی خۆیانەوە، ناوی ئەم عەشیرەتەیان زڕاندوەو ئەو راستییانەیان لەخەڵك شاردۆتەوە. بارزانیەکان لەسیەکانی سەدەی رابردووەوە پەلاماری ناوچەی هەرکی نیشینەکانیاندا بەمەبەستی کۆنترۆڵکردنی. دوای روخانی کۆماری مەهاباد هەرکییەکان دەستیاندایەوە چەك‌و درێژەیان بەشەڕەکانیاندا لەگەڵ حکومەتی ئێران، کەزیرۆ ئاغا سەرکردایەتی ئەو شەڕانەی دەکرد. پاش ئەوە زیرۆ ئاغا لەسەردەمی پاشایەتیدا گەڕایەوە بۆ

عێراق، ئەوەبوو یەکسەر بۆ ماوەی چوار مانگو دووساڵ گیراو، پاش ئەوەی چەندین جار لەلایەن کەسوکارەکانیانەوە مەروماڵاتو پارەو پولێکی زۆریان سەرفکرد بۆ ئازادکردنی بەڵام بێسوود بوو، هەتا ئەحمەدئاغا هاتە لای شێخ مەحمود کە لەناوچەی داریکەلی بوو لەساڵی ١٩٥١. شێخ مەحمود بەدوای شێخ قادری برایدا نارد بۆ دانانی رێوشوێنی ئازادکردنی زیرۆ ئاغا، شێخ مەحمود نامەیەك بۆ وەصی دەنوسێو دەیداتە دەست شێخ قادری برایو، پێی رادەگەیەنێ کەنابێ لەدەسەڵاتدارانی حکومەتی عێراق بترسێ، ئەویش وەڵامی دەداتەوە دەڵێ لەکەس ناترسم، ئەوجا شێخ مەحمود پێی دەڵێ برۆ بەوەصی بڵێ: مامت دەڵی ئەگەر جیاوازی لەنێوان کوردو عەرەبدا نیە بۆچی زیرۆ ئاغا دەگرن، ئەو پیاوە لەکوردستانی ئێران هەرچییەکی کردوە پەیوەندی بەئێوەوە نیە. هەروەها شێخ مەحمود بەشێخ قادر دەڵێ: بزانە ئەگەر بەپارەو سامان بەری دەدەن ئەوا چییان دەوێ دەیاندەینێ، ئەگەرنا ئەوە بابزانن من شێخ مەحمودی چاونەترسم پێدەڵێن، بۆیە لەئاسمانیش بێت لەدەستیان دەردێنم. پاشان شێخ مەحمود دەڵێ دیارە ئەوانە دژی کوردن بۆیە ئەو کارەیان ئەنجامداوە.
لەدوای ئەوە ئەحمەدئاغا لەگەڵ شێخ قادر دەچنە بەغداو لەئوتێل سمیرأمیس دادەبەزن، لەوێوە هەواڵ دەگاتە وەصی عبدالالە، ئەویش داوایان دەکا. شێخ عبدالقادر لەگەڵ مەجیدی برای زیرۆ ئاغاو لەگەڵ ئەحمەدئاغای کوڕی زیرۆ ئاغا دەچنە لای وەصی. شایانی باسە شێخ مەحمود بەشێخ قادری گوتبوو ئەو دوانە بۆ شاهیدی لەگەڵ خۆیدا بەرێ، ئینجا وەصی دوای ئەوەی نامەکەی شێخ مەحمود دەخوێنێتەوە دەڵێ: دیارە مام(واتە شێخ) توڕە بووە. پاشان دەڵێ هیچ پێویستی نەدەکرد مام خۆی توڕە بکات، یان ئێوە بنێرێ بەڵکو دەبوو خۆی یەکسەر چووبا زیرۆ ئاغای لەزیندان دەرهێنابا. دوای ئەوە یەکسەر فەرمانێکی مەلەکی دەرچوو بۆ ئازادکردنی زیرۆ ئاغا. زیرۆ ئاغا لەگەڵ عەشیرەتی هەرکی چوونە ناوچەی بیاو لەنێوان خەلیفانو بارزان. دوای نزیکەی ١٥ رۆژێك دوو ژن کەیەکیان گەنج بوو, هاتنە ناو هەرکییەکانو چوونە لای زیرۆ ئاغا، ئەویش پرسیاری لێکردن ئێوە کێنو بۆ هاتوون؟ گوتیان ئێمە هەردووکمان خێزانی ئەسعەد خۆشەوین. ئەم کابرایە دۆستی نزیکی مەلامستەفابوو، کە لەروسیا لەگەڵیدابوو, دوای گەڕانەوەی بارزانی بوو بەلێپرسراوی هەموو ناوچەی بادینان.
ژنە بەتەمەنەکە گوتی ئێمە لەبەرئەوەی لەگەڵ زێبارییەکاندا ناخۆشیمان هەیەو ئێستا ئەسعەد لێرە نییە، بۆیە پەنامان بۆتان هێناوە تا ئەو ژنە گەنجە لەلای ئێوە ئەمانەت بێ تاکو ئەسعەد دێتەوە، چونکە ئەگەر زێبارییەکان پەلامارمان بدەن ئەوا سومعەی شێخە بارزانییەکان دەزڕێت. هەرکییەکانیش وەك عەشیرەتێکی رەسەنی کورد ئەو داوایەیان جێبەجێ دەکەن. پاش ماوەیەك ژنەکە، کەناوی ئاسیابوو، داوا لەزیرۆ ئاغا دەکا بیباتەوە بۆ ماڵی باوکی لەکوردستانی ئێران، بەڵام زیرۆ ئاغا پێی رادەگەیەنێ کەتا بارزانی لەروسیا نەیەتەوە ناتوانم رێگات بدەم بەهیچ لایەکدا برۆی. بەڵام ژنەکە هەر لەسەر ئەو خولیایەی خۆی دەمێنێ. بۆیە پاش ماوەیەك بەدرۆ خۆی نەخۆش دەنوێنێ بۆ ئەوەی بینێرنەوە بۆ ماڵی باوکی، بەڵام دوای ئەوەی دکتۆر دەیبینێ، درۆکەی ئاشکرا دەبێو ئەو رێگایەشی لێدەگیرێ. دوای ماوەیەکیتر ژنەکە دەڵێ بمبەنە ماڵی فەتاح ئاغای هەرکی، چونکە کچە پورێکم لەوێیە. دوای ئەوەی دەیبەنە ئەوێ لەوێ داوا لەکچە پورەکەی دەکا بیبەنەوە ماڵی باوکی، فەتاح ئاغاش بەڵێنی پێدەدا کە لەبەهاری داهاتوودا داوایەکەی بۆ جێبەجێ بکات. ئەوەبوو فەتاح ئاغا لەساڵی داهاتوودا کچەکەی تەسلیم بەماڵی باوکی کردەوە. پاش گەڕانەوەی مەلامستەفا، ئەحمەدئاغا لەخزمەتی بابیدا زیرۆ ئاغا دەچێتە لای بارزانی ئەویش زۆر بەگەرمی پێشوازییان دەکاو بۆ نانی نیوەڕۆ بانگهێشتی دەکا، لەکاتی هەڵساندا مەلامستەفا بەزیرۆ ئاغا دەڵێ: با فەتاح ئاغا سەردانی من نەکا. زیرۆ ئاغا بەمەلامستەفا دەڵێ بۆچی؟ مەلامستەفا دەڵێ: چونکە ژنەکەی ئەسعەدی ناردەوە ماڵی بابی، لەکاتێکدا ئێمە لەگەڵ عەشیرەتی باوکی ئەو ژنەدا ناخۆشیمان هەیە، بۆیە نەدەبوو فەتاح ئاغا وای لەگەڵ ئێمەدا کردبا. هەر چەندە زیرۆ ئاغا هەوڵدەدا بارزانی بڕوا پێ بێنێ بەراستی رووداوەکەو

تێی بگەیەنێ کەئەو، پێویستە وەکو باوکێك هەڵسوکەوت بکا چونکە هەموو گەلی کورد چاوەڕێی دەستی ئەون و پێویست ناکا سەرۆك عەشیرەتێکی ناسراو لەخۆی توڕەبکا، بەڵام سوودی نابێت. دوای ئەمە ئەحمەدئاغا لەگەڵ باوکیدا دەگەڕێتەوە، هەرچەندە زیرۆ ئاغا بەو قسانەی بارزانی زۆر توڕە دەبێ بەڵام بەسەر خۆی ناهێنێ. دوای ئەوە دەچنە ئوتیلێك لەئوتێلەکانی بەغدا، لەوێ سەیدخان و فەتاح ئاغاو محێدین دەچنە خزمەت زیرۆ ئاغا تا لەگەڵیاندا بچێت بۆلای بارزانی، هەرچەندە زیرۆ ئاغا بەبیانوی ئەوەی ئەو چۆتە بەخێرهێنانەوەی بارزانی دەیەوێ خۆی لەو داوایە بدزێتەوە بەڵام بێکەڵك دەبێ، چونکە ئەوان زۆر داوای لێدەکەن کەهەر لەگەڵیاندا بێت. بۆیە ناچار زیرۆ ئاغا لەگەڵ ئەحمەدئاغای کوڕیدا دەچنە لای مەلامستەفا، سەرەتا کەدەچنە دیوەخان، بارزانی لەوێ نابێ، بۆیە شێخ سادقی برازای مەلامستەفا دوو جار دەچێت داوا لەبارزانی دەکات تا بێت بۆ بەخێرهێنانی میوانەکان بەڵام بارزانی نایەت، لەجاری سێیەمدا کەدێتە ژورەوە زۆر بەساردی بەخێرهێنانی میوانەکان دەکا. پاشان دادەنیشێ و پاکەتێکی لۆکس دەردەهێنێ و جگەرەیەك دادەگیرسێنێ، بارزانی سەر بەرزدەکاتەوەو بەزیرۆئاغا دەڵێ: پێم نەگوتی بەفەتاح بڵێ هاتوچۆم نەکات؟ زیرۆ ئاغا دەڵێ: پێم نەگوتبوو بەڵام ئەوە پێم گوت, لەمڕۆوە هیچ هەرکییەك نابێ لەگەڵ تۆدابێ. دوای ئەوە فەتاح ئاغا دێتە لای مەلامستەفاو پێی دەڵێ: پێم ناڵێی تۆ بۆ لەمن توڕەی. ئەو دەڵێت: بڕۆ لەزیرۆئاغا بپرسە پێت دەڵێ. دوای ئەمە مەلامستەفا پشتێنەکەی فەتاح ئاغا دەگرێ و بەدیواریدا دەدا. لەو کاتەدا محێ لەفەتاح توڕە دەبێ و پێی دەڵێ: ئەمە بۆیە زیرۆئاغا دەیگوت با نەچینەلای مەلامستەفا، خەتای تۆ بوو دەنا ئێستا بارزانی ئاوای پێنەدەکردین. دوای ئەوە بڵاوەیان لێکرد، لێرەوە ناخۆشی و کوشتار لەنێوان هەرکی و بارزانییەکان دەستی پێکرد، ئەمە راستی شەڕی بنەماڵەیە لەگەڵ عەشیرەتی هەرکیدا، نەك کوردایەتی. بەم جۆرە بارزانیەکان لەبری ئەوەی ببنە پاڵپشت بۆ خەباتی عەشیرەتە کوردپەروەرەکان، بوونە خەنجەری دەستی دوژمنان.

عەشیرەتی دۆڵەمەڕی:

ئەو عەشیرەتە لە ٣٤ گوند پێکهاتووە کەسەر بەقەزای سۆرانن، سنووری دراوسێکانیان هۆزی برادۆست و هۆزی شێروانی و گوندی هەودیانە، کەنیوەی دانیشتوانیان ئاسوورییە. ئەم عەشیرەتانە بەگشتی لەناوخۆیاندا بەئارامی و بەبێ کێشە دەژیان و هیچ ناکۆکییەك لەنێوانیاندا نەبوو. دوای ئەوەی تەریقەی ئاینی لەنێوانیاندا بڵاوبۆوە، شێخ عەبدولسەلام بارزانی یەکەم، لەم رێگایەوە دەسەڵاتێکی ئاینی گەورەی بەدەستهێنا. کاتێك عەبدولسەلام بارزانی دووەم کە بەعەبدولسەلام کوێرە ناسرابوو پەیدابوو، بەهێزی چەك بەتەواوەتی دەسەڵاتی بەسەر بەرۆژی و شێروانی و مزوورییەکاندا گرت، ئەوجا دەستیکرد بەپیلاندانان بۆ ئەوەی دەست بەسەر دۆڵەمەڕییەکاندا بگرێت، ئەوەبوو لەشکرێکی گەورەی کۆکردەوەو هێرشی کردەسەریان، شەڕ بۆماوەی حەوت رۆژ بەردەوام بوو بێ ئەوەی هیچ لایەك سەر بکەوێ. دوای ئەوە عەبدولسەلام پەنای بردەبەر مەلاو ریش سپی ناوچەکەو، بەکۆمەڵ هەموویانی ناردەسەر رەسول ئاغا کەسەرۆکی دۆڵەمەڕییەکان بوو. کە لەدواجاردا توانییان باوەڕی پێ بێنن تا لەگەڵ عەبدولسەلامدا ئاشت بێتەوە.

دوای ئەوەی پێیان راگەیاند کەعەبدولسەلام دان بەهەڵەی خۆیدا دەنێ و پەشیمانە لەو کارەی و درێژەدانی شەڕیش زیانی زۆر بەناوچەکە دەگەیەنێ، ئینجا رەسول ئاغا رەزامەندی دەربڕی بۆ ئاشتی، هەموو مەلاو ریش سپییەکانی کۆکردەوەو پێی راگەیاندن کەئاشتی لەنێوان دۆڵەمەڕی و بنەماڵەدا راگەیاندراوە، لەو رێککەوتنەدا تەنها دوو ریش سپی دۆڵەمەڕییەکان ئامادە نەبوون چونکە لەشێخ عەبدولسەلام و بارزانییەکان بەگومان بوون. ماوەیەك ئاشتی و هاتوچۆ لەنێوان ئەو دوو

لایەنەدا بەردەوامبوو، عەبدولسەلام توانی لەو ڕێگایەوە دۆڵەمەریەکان و ڕەسول ئاغا لەخۆی و بارزانییەکان دڵنیا بکا. تا ڕۆژێك شێخ عەبدولسەلام بەناوی میوانی دەچێتە ناو دۆڵەمەڕییەکان، لەپڕ دەست دەکا بەچەککردنیان، ڕەسول ئاغا دەگرێ و لەبەرچاوی کوڕە گەورەکەی ئەسعەدئاغا، کەئەو کاتە تەمەنی حەوت ساڵانەبوو، دەیکوژێ. ئەوجا عەبدولسەلام هێرش دەباتەسەر عەبدولرەحمان ئاغا کەبرای ڕەسول ئاغایە لەگوندی شیروکەیی، پاش ئەوەی بەبرینداری دەیگرێ ئەویش دەکوژێ. پاش ماوەیەکی دوورودرێژ بارزانییەکان توانییان بەشی زۆری دۆڵەمەڕییەکان بۆلای خۆیان رابکێشن و شەڕی دۆستو دوژمنیان پێبکەن، تەنها ئەسعەدئاغای شێتنە نەبێ کەچۆکی بۆ دانەدان هەرچەندە چەند جار بارزانییەکان هەوڵی تیرۆکردنیاندا. ئەوەبوو ساڵی ١٩٣٣، مەلامستەفا بۆسەیەکی بۆ دانا بەڵام بەرنەکەوت و ڕزگاری بوو. تا بنەماڵە ناچاریانکرد پەنا بەرێتەبەر حکومەت، ئەمەش گەورەترین سەرکەوتن بوو بۆ مەلامستەفا. چونکە مەلامستەفا لەو ڕێگایەوە توانی زیاتر بەناوی کوردایەتییەوە دۆڵەمەڕییەکان تەفرە بدات، بۆ نموونە کوڕی عەبدولرەحمان (میری شیروکەیی)، بوو بەپاسەوانی تایبەتی مەلامستەفا تا لەشەڕێکدا کوژراو، ئێستا کوڕێکی سەرلەشکری مەسعود بارزانییە.

ئەم بنەماڵەیە بەپێی بەرژەوەندییەکانی خۆیان لەگەڵ دۆڵەمەڕییەکاندا جووڵاونەتەوە، بۆ نموونە لەساڵی ١٩٦١دا شێخ ئەحمەد بارزانی هانا بۆ ئەسعەد ئاغای شێتنە دەبات، ئەویش شەش مانگ بەماڵومنداڵەوە دەیانژیێنێ. دۆڵەمەڕییەکان لەراپەڕینی ساڵی ١٩٩١دا بەشداری بەرچاویان بینی، بۆیە کاتێك مەسعود بارزانی دێتەوە کوردستانی ئازاد، پلانی سەرەتای ئەوەبوو کەئاڵای ئاشتی لەسەرانسەری کوردستاندا لەنێوان هەموو کورددا جێگیر بکا، بۆیە جەنابی عیزەت بەگ دەرگەڵەیی دەچێتە لای سەعیدئاغاو پێی رادەگەیەنێ کەکاك مەسعود دەیەوێت سەردانت بکات، ئەو لەوەڵامدا خۆشحاڵی خۆی نیشاندەدا. کاتێك مەسعود بارزانی دەگاتە نزیك گوندی سارداو، داوا لەهەموو ئەو سۆرانییانە دەکات کە لەگەڵیدان بگەڕێنەوە، چونکە ئەو گەیشتووە بەشوێنێکی ئەمین. کاتێك مەسعود دەگاتە دیوەخانەکە ڕوودکاتە سەعیدئاغاو لەبەرچاوی هەموو ئامادەبوان دەڵێت: میللەتی بارزان، ئەز پەشیمانم لەهەموو غەڵەتی بابی من مەلامستەفا لەگەڵ ئەسعەدئاغای شێتنە، سەعیدئاغا دەڵێ: گەورەم فەرموو دانیشە. ئەمە یەکەم جار بوو ئاشتی لەنێوان بنەماڵەو دۆڵەمەڕییەکان دوای ئەم هەموو شەڕوشۆڕە بەردەوام بێت. مەسعود بارزانی ماوەی چوار مانگو بیست ڕۆژ میوانی سەعیدئاغا بوو، لەو ماوەیەدا مەسعود ٥٠٠ کەسی لەگەڵ بوو و ڕۆژانە زیاتر لە ١٠٠ کەس سەردانیان دەکرد. ئەمەش یەکێکە لەرەوشتە باوەکانی بنەماڵەی بارزانی، کاتێ ئەمانە میوانداری کەسێکیان کرد یان بەمیوانی چوونە لای، لەپشتەوە خەنجەری لێدەوەشێنن. هەفتەیەك دوای ٣١ی ئابی ١٩٩٦ نێچیر بارزانی نووسراوێك ئاراستەی سەعیدئاغا دەکات داوای لێدەکات کەبێتە قەزای سۆران بۆ ئەوەی چاوی بەمەسعود بکەوێ، هەروەها نیوەڕۆ دەعوەتی مەسعود بێت. ئەویش لەگەڵ کوڕەکەی محەمەد عەلی بەدەم بانگکردنەکە دەچێت، بەڵام بنەماڵەی بارزانی وەکو عادەتی خۆیان دەستبەسەریان دەکەن و تا ئەمڕۆ بێسەروشوێنن.

ڕۆشنکردنەوەی لایەنە شاردراوەکان

من بەهۆی ئەوەی ماوەیەکی دوورودرێژ لەگەڵ ئەو بنەماڵەیەدا ژیاوم و پەیوەندیی تونددوتۆڵم هەبووە لەگەڵ گەورەو بچوك و ژن و پیاوو گەنج و پیرو دۆستو دوژمنیاندا، توانیومە زانیارییەکی تەواو بەدەست بێنم دەربارەی سەرهەڵدان و پەیدابوونی ئەم بنەماڵەیە لەکوردستاندا. هەمووشمان دەزانین کەئەم بنەماڵەیە ڕۆڵێکی گەورەو بەرچاویان هەبووە لەهەموو ئەو ڕووداوانەی پەیوەندییان هەبووە بەژیان و مێژووی کوردەوە.

بنەچەی بنەماڵەی بارزانیەکان

سەدوپەنجا ساڵێك بەر لەئێستا کابرایەکی نەناسراوی قژنەی چڵکن، وەك مشکی هەڵاتوو لەبیابانی عەرەبەوە بەعەگاڵو دشداشەوە لەسنووری سورياوە بەنێو خێڵی شەممەڕەوە پێی نایە خاکی کوردستانو لەنێو ئێزیدییەکاندا جێگیربوو، جلوبەرگی ئەوانی لەبەرکردو چووە سەر ئاینی ئەوان. ئەم کابرا نەناسراوە باپیرەگەورەی مەلامستەفای بارزانی بوو.

لەو ماوەیەدا کە لەناو ئێزیدیەکاندا مایەوە هەوڵی زۆریدا کەبەلای خۆی رایبکێشێو بیانهێنێتە ژێر دەسەڵاتی خۆی، بەڵام سوودی نەبوو، چونکە ئێزیدیەکان لەوە زیرەکتر بوون کەیەکێکی وا بتوانێ کاریان تێبکاتو، لەسەر رێبازی ئاینیو نەتەوەیی باوباپیرانیان لایان بدات. لەبەرئەوە ئەم کابرایە ناچاربوو ئەو ناوچەیە بەجێبێڵێتو رووبکاتە ناوچەی زێبارییەکان. وەکو دەگێڕنەوە ئەم کابرا عەرەبە لەناو زێبارییەکاندا فێری کوردی بووە، هەندێکیش دەڵێن نەخێر، هەر بەخۆی ئێزیدی بووە. من هەندێ بەساڵداچووی ئەوانم بینیوە دەیانگوت: ئەم بنەماڵەیە ئێزدینو تا ئێستاش هەندێ مولکیان لەناو ئێزدیەکاندا ماوە، کەماوەیەکی زۆر بەر لەئێستا لەژێر دەستیاندابووە. بەڵام ئەمە لەراست ناچێ، چونکە هەرچەندە بارزانییەکان وەك ئێزدییەکان جامانەکانیان دەبەستنو لەهەندێ هەڵسوکەوتیان بەئێزدییەکان دەچن، بەڵام لەراستیدا زۆر لەئێزدییەکان جیاوازن. ئێزدییەکان بەگشتی مرۆڤدۆستو خاوەن پیاوەتین، بەپێچەوانەی بارزانییەکان کەئەم سیفەتانەیان تێدا نییە.

هەر یەکێك لەئێمە، هەموومان بنەچەمان هەیەو باپیرانی خۆمان دەناسینو دەتوانین چەند پشتێکمان بژمێرین، بەڵام مەلامستەفا، سەرۆکی ئەفسانەیی کورد کەماوەیەك دەسەڵاتی بەسەر هەرچوار بەشەکەی کوردستاندا هەبوو، بەڵکو بەهۆی پارەو دەسەڵاتەکەی دەستی دەگەیشتە دوورترین شوێن لەجیهاندا، دەبوا لانی کەم دە پشتی خۆی هەڵدایەو ناوی بهێنابان کەچی لەدو تا سێ پشتی خۆی زیاتری نەدەناسی.

من لێرەدا مەبەستم ئەوە نیيە خوانەخواستە توانج بگرمە هیچ خێڵو هۆزو بنەماڵەیەك بەڵام دەمەوێ ئەوە بخەمەڕوو کەهەندێ بنەماڵە، لافی هەندێ شت لێدەدەن کە لەراستیدا وانین. من لێرەدا توانج ناگرمە بارزانییەکان کە لەدورگەی عەرەبەوە هاتون و بەبنەچە عەرەبن, بەڵکو ئەوەم بەلاوە ناپەسەندە کەخۆی بە کوردێکی رەسن دادەنێو، ئەم هەموو دوژمنایەتییەشی لەگەڵ کورددا کردووە. بیلالی حەبەشی کەکەس نەیدەزانی خەڵکی کوێیەو لەکوێوە هاتووە ئەوەندە مرۆڤێکی پاكو لەخواترس بووە پێغەمبەر (د.خ) دەربارەی گوتوویەتی کەبەهەشت جێگایەتی. کەواتە ئەی بارزانی، تۆ کە بەرەگەز عەرەبی چۆن هەستی نەتەوایەتی رێگای ئەوەی لێنەگرتی کەسەردانی وڵاتی جولەکە بکەیتو، کار بکەیت بۆ بەرژەوەندی ئەوان؟ لەکاتێکدا دەزانی جولەکە دوژمنی عەرەبە.

پێشتر ئەوەم بۆ خوێنەری خۆشەویست باسکرد کەبارزانی هەموو کاتێك هەوڵیداوە بۆ ئەوەی کۆسپو رێگر لەبەردەم میللەتی کورددا دابنێ تا بەئامانجەکانی خۆی نەگات. بەگشتی بنەماڵەی بارزانی بەردەوام لەدژی بەرژەوەندی کورددا بوون. کاتێکیش شۆڕش لەبەرژەوەندییاندا نەبوایە پشتیان تێدەکرد.

وەك لەسەرەوە باسمانکرد باپیرەگەورەیان ئەو کابرا نەناسراوە عەرەبەبوو کە لەبیابانی عەرەبستانەوە هاتبوو، ئەم کابرایە لەناو ئێزدیەکاندا کوڕێکی بووە ناوی عبداللە بووە، ئەمیش کوڕێکی بووە ناوی عبدولسەلامی یەکەم بووە، ئەمیش کوڕێکی بووە ناوی شێخ محەمەدبوو، ئەویش پاش خۆی کوڕێکی بەناوی شێخ عەبدولسەلامی دووەم بەجێهێشت. ئەمیش پێنج کوڕی جێهێشت بەناوی شێخ ئەحمەد، شێخ بابۆ، مەلاجوج، مەلامستەفا، محەمەد صدیق. ئەمان بەهۆی ئەوەوە زمانی عەرەبییان زانیوەو لەئاینو شەرع شارەزابوون توانییان کاریگەریی خۆیان بەسەر جوتیارە سادەکاندا بسەپێنن.

لەهەمان ڕێگاوە ناوبانگیان بڵاوبۆوە، لەم ڕێگایەوە دەرگای خێریان لێکرایەوەو دەسەڵاتیان فراوانبوو. جیا لەهەموو ئەمانە دەستیانکرد بەکۆکردنەوەی زەویوزارو موڵكو سامان بۆ ئەوەی داهاتوی خۆیان مسۆگەر بکەن. کابرای نەناسراوی بێناوی باپیرە گەورەیان دەستێکی باشی هەبووە لەکۆکردنەوەی پارەو کڕینی زەویوزاردا. عبدوللای کوڕیشی مرۆڤێکی ساویلکە بوو هیچ ئاگای لەجیهانی دەوربەری خۆی نەبووە. عبدولسەلامی کوڕی گۆشەگیر بووەو تێکەڵ بەخەڵك نەبووە، بەڵام شێخ محمدی کوڕی عبدولسەلامی یەکەم پیاوێکی کارامەو لێزان دنیادیدە بووەو توانیویەتی بەناوی پەیڕەوکردنی ڕێبازی نەقشبەندییەوە توانیویەتی خەڵکێکی زۆر لەخۆی کۆبکاتەوەو نازناوی شێخیەتی بەدەست بهێنێ‌و ئەوانەی دوای خۆیشیو، بەم هۆیەوە دەسەڵاتی خۆی بەسەر ناوچەکەدا سەپاندو هەموو عەشیرەتو هۆزو تیرەکانی دەوروپشتی ملکەچی خۆی کرد. ئەم شێخ محەمەدە لەناو خەڵکدا بەپیاوێکی ئاینی گەورەو سەیر ناوی دەرکردو نازناوی جێنشینی شێخ ڕەزای نەهرییان لێنابوو. پاش مردنی شێخ محمود، شێخ عبدولسەلامی دووهەمی کوڕی، بەزەبری هێزو ئەو پارەو ماڵە گەورەیە کە لەباوکیەوە بۆی بەجێمابوو، هەروەها بەهۆی دووبەرەکیو ناکۆکی نانەوە لەنێوان هۆزەکانی دەورەبەریدا، توانی دەسەڵاتی خۆی بەسەر چوار عەشیرەتو هۆزی دراوسێدا بسەپێنێ هەر لەعەشیرەتی بەرۆژ تا دەگاتە مزووری ژووروو شێروانیو پاشان دۆڵەمەڕی، بەبێ ئەوەی گوێبداتە شتێك لەو کارانەی کەشێخ عبدولسەلامی دووهەم ئەنجامیدا لەپێناو زیاترکردنی دەسەڵاتو بەرفراوانکردنی ناوچەی نیشتەجێی بارزانییەکانو زۆرکردنی دەستوپێوەند کەپاشتر کوڕو کوڕەزاکانی لەسەری بەردەوام بوون تا ئەمڕۆ. بەکارهێنانی جامانەی سور کە بەسەر ئەو چوار عەشیرەتەی سەرەوە سەپاند، ئەمانە پێشتر جامانەی سوریان نەدەبەستو تارادەیەك جامانەی سور بوو بەدروشمی بارزانییەکان، ئەوەی شارەزای ناوچەکە نەبێت لای وایە هەرکەس جامانەی سووری بەسەرەوە بێت بارزانییە، تەنانەت هەندێ لەسۆرانییە سەختەچییەکان جامانەی سوور بەکاردێنن بۆ ئەوەی خۆیان وا پیشان بدەن کەدڵسۆزی بنەماڵەی بارزانین یا بۆ ئەوەی لەخاڵەکانی پشکنیندا داوای ناسنامەیان لێنەکەن یا کارێکیان دەبێ لەفەرمانگەیەکی حکومیدا زوو بۆیان جێبەجێبکەن. ئەم کارەشیان بووە هۆی ڕقوتووڕەییو بێزاری لەناو خەڵکدا. لەگەڵ ئەمەشدا هەندێك لەئەندامانی ئەو چوار عەشیرەتەو زێبارییەکان ملکەچی ئەم بڕیارە نەبوونو بەشێکی زۆریان بەناچاری پەنایان بردەبەر دەسەڵاتی ناوەندی حکومەت، سەرباریشی پەیوەندییان کرد بەشۆڕشەوەو بوون بەپێشمەرگە. بەڵام سورچییەکان تووشی گەلێك ئازاربوون بەدەست ئەم بنەماڵەیەوە، کاتێکیش خۆیان هاویشتە باوەشی حکومەتەوە هەر لەبەرئەوە بوو لەدەست سوکایەتی پێکردنی بارزانیەکان ڕزگاریان ببێ، کاتێکیش هەلیان بۆ هەڵکەوت گەڕانەوە بۆ ناو ڕیزەکانی شۆڕش. هەرچەندە کاتێکیش لەناو ڕژێمدا بوون بەنهێنی کۆمەکی هێزی پێشمەرگەیان کردووە. بەپێچەوانەی قسەی مەسعود بارزانی کەدەڵێ: سورچییەکان هەر بۆ ئەوە دروستکراوان لەدژی شۆڕش چەك هەڵگرن. بەڵام هەر سورچییەکان بوون لەڕاپەڕینی ١٩٩١دا هەموو ناوچەکانی خۆیان لەڕژێمی بەعس پاککردەوە، پاشان بۆ ئازادکردنی ناوچەکانیتر بەرێ کەوتن بەتایبەتی بۆ شاری کەرکوك. بۆیە شەش ڕۆژ دوای ڕاپەڕین تەرمی شەش شەهیدی سورچی گەیشتەوە ناوچەکانی خۆیان. ئەم شەهیدانە لەڕزگارکردنی شاری کەرکودا گیانی خۆیان بەخشی، ئەوە لەکاتێکدابوو کەهێشتا مەسعود بارزانی و بنەماڵەکەی نەگەیشتبوونە ناوچەی کوردستان.

پاش مردنی عبدولسەلامی دووهەم, مەلاعبدولرەحمان کەکوڕەزای شێخ عەبدولسەلامی یەکەم بوو, جڵەوی شێخایەتی گرتە دەست. ئەمەش بوو بەهۆی پەیدابوونی ڕقو کینە لای کوڕەکانی شێخ عەبدولسەلامی دووهەم چونکە ئەمانە خۆیان بەشایستەتر دەزانی بۆ ئەوەی شێخایەتی بگرنەدەست، لەبەرئەوە ئەمانە دەسەڵاتی ئاینیو دنیاییشیان لەکیس چوو،

مەلامحەمەد سدیقی برای لەمانگی ئەیلولی ساڵی ١٩٢٧دا لەنزیك هاوینەهەواری چیای شیرین مەلاعبدولرحمانیان کوشت، پاش ئەم رووداوە دەسەڵاتی ئاینی کەوتە دەست شێخ ئەحمەدو دەسەڵاتی دنیاییش کەوتە لای مەلامستەفا.

لێرەدا جێی خۆیەتی خوێنەری بەڕێز وەکو من سەرسام بێت بەرامبەر بەگۆڕانەکانی ئەم دنیایەو، بپرسێ چۆن کابرایەکی نەناسراوی کۆڵ بەپشت توانی ببێتە خاوەنی عەشیرەتێکی گەورەو گەورەترین سامانو سەرمایە لەناوچەکەدا.

لەساڵەکانی ١٩٣١-١٩٣٢دا باری گوزەرانی ناوچەکە زۆر خراب بوو, بەشێوەیەك کەخەڵك لەبرسان دەمردنو هەموو تواناو هێزی خۆیان بۆ دابینکردنی گوزەرانی رۆژانەیان بوو، بارزانی ئەو بارودۆخەی بەهەل زانی بۆ سەپاندنی دەسەڵاتی خۆیو ناوبانگ دەرکردن، هەر بۆیە لەو ماوەیەدا بەرەنگاری حکومەتی عێراق بۆوە.

پاش ئەوەش کەحزبی هیوا دامەزراو بەسەدان کەس لەرۆشنبیرو نیشتمانپەروەران چونە ریزی ئەو حزبە، لێپرسراوانی ئەو حزبە، لەتەمووزی ساڵی ١٩٤٣دا بڕیاریاندا خۆیان لەمەلامستەفا نزیك بکەنەوەو بزووتنەوەکەی وەك کارتێکی گوشار بۆ سەر رژێم بەکاربێنن ئەمەش. لەمانگی تشرینی یەکەمی هەمان ساڵدا مەلامستەفا توانی دەست بەسەر ناوچەی بارزاندا بگرێو هەموو هێزەکانی حکومەت لەو ناوچانە بەدەربنێ. ئەمەش بوو بەهۆی ئەوەی ژمارەیەك لەئەفسەرە کوردەکانی ناو سوپای عێراق کەسەر بەحزبی هیوا بوون پەیوەندی بەمەلامستەفاوە بکەن، کە لەئەنجامدا بوو بەهۆی ناودەرکردرنی بارزانی.

تێبینی

لەسەردەمی عبدولکەریم قاسمدا، کۆبوونەوەیەك لەنێوان سەرۆك عبدولکەریمو مەلامستەفاو ئەحمەد زێباری لەوەزارەتی بەرگری لەبەغدا دەبەسترێ، ئەمەش بەمەبەستی ئاشتکردنەوەی بنەماڵەی بارزانیو زێبارییەکان کەتاکە عەشیرەت بوون ملیان بۆ بارزانییەکان نەدابوو، هەر لەبەرئەمەش بوو چوونە پاڵ حکومەت. لەو کۆبوونەوەیەدا، ئەحمەد زێباری بەعبدولکەریم قاسم دەڵێ: ئەگەر مەلامستەفا راست دەکاو دەڵێ خاوەن عەشیرەتێکی دێرینم با پێنج پشتی خۆی هەڵبدات، جەنابی سەرۆك ئەم عەشیرەتە بێ بنچینەن. من دەتوانم ناوی دوازدە پشتی خۆمت بۆ هەڵبدەم. دوای ئەوە مەلامەستەفا تورە دەبێتو کۆبوونەوەکە جێدێڵێت.

پاشکـۆ

نامەگەلێکی کراوە بۆ سەرۆک و سەرکردەی ولاتانی جیهان

نامەی یەکەم

نامەیەک دەربارەی ڕووداوی تەقاندنەوەی بەنزینخانەی شەقلاوە لە ۱۹۹۵/٥/۷دا

بۆ بەڕێز کۆفی ئەنان سکرتێری نەتەوە یەکگرتووەکان

ئەم ڕووداوە کەبوو بەهۆی کوشتن و بریندارکردنی زیاتر لە ۲۲ کەس لەهاولاتییان کە لەنێوانیاندا دوو کارمەندی نەتەوە یەکگرتووەکانی تێدا بوو، ئەڵقەیەکیترە لەزنجیرەی کارە تیرۆریستییەکانی دژ بەگەل لەلایەن بنەماڵەی بارزانییەوە، ئەمەش لەسەر فەرمانی دەوڵەتەکانی دەوروبەر، مەبەستی سەرەکیش لەم تەقینەوەیە کوشتنی دوو کەس لەکارمەندەکانی ڕێکخراوەکانی نەتەوەیەکگرتووەکان بوو.

پێش ڕوودانی ئەو کارەساتە بەچەند ڕۆژێک، لەهاوینەهەواری سەلاحەدین کۆبوونەوەیەک سازکرا کەسودادی مەلامستەفاو کەریم سنجاری لێپرسراوی دەزگای تیرۆریستی پاراستن سەرپەرشتییان دەکرد، حسەینی حەمەسوور ئاغای میراودەلی بانگ کرابوو بۆ ئەو کۆبوونەوەیە. سەرەتای کۆبوونەوەکە، سودادی کوڕە مەلامستەفا دەستی بەقسەکردو بەحسەینی حەمەسوور ئاغای گوت: حکومەتی ئێران یارمەتی ئێمەی داوە لەگرتن و کوشتنی حەسەن کوێستانیداو ئێستاش هەر بەردەوام یارمەتیمان دەداو پشتگیریمان دەکا، لەبەرئەوە لەسەر ئێمە پێویستە هاوکاری ئێران بکەین و پاداشتی چاکەکانی بدەینەوە، حکومەتی جمهوری ئیسلامی داوای لەئێمە کردووە دوو کارمەندی ڕێکخراوەکانی سەر بەنەتەوە یەکگرتووەکانیان بۆ بکوژین کەهەردوکیان جولەکەن، ئێمەش ئەم کۆبوونەوەیەمان کردووەو تۆشمان بانگ کردووە بۆ ئەوەی بەیەکەوە لەم مەسەلەیە بکۆڵینەوەو پلانێک دابنێین بۆ جێبەجێکردنی ئەم کارە.

بەم شێوەیە سوداد بارزانی مەسەلەکەی بۆ پیاوی دڵسۆزی بنەماڵەکەیان حسەینی حەمەسوور ئاغای میراودەلی باسکرد کەچەندەها پەیوەندی گومان لێکراوی هەیە لەگەڵ هەردوو حکومەتی عێراق و ئێراندا. ناوبراو ئامادەیی تەواوی خۆی پیشاندا بۆ جێبەجێکردنی تاوانەکە. هەر لەو کۆبوونەوەیەدا بەنزینخانەیەکی نزیک شەقلاوەیان دەستنیشانکرد بۆ شەوی جێبەجێکردنی تاوانەکەیان. یەکەم جار خاوەنی بەنزیخانەکەیان دەستگیرکردو بنزیخانەکەیان دایە دەستی یەکێکیتر کە بەکرێگیراوی پاراستن بوو. ئەمیش بڕێک T.N.Tخستە ناو عەمبارێکی بەنزینخانەکەوەو خۆی ئامادەکرد بۆ ئەو کاتەی تاوانەکە جێبەجێ دەکرێ. پاشان ڕێککەوتن لەسەر چۆنیەتی جێبەجێکردنی تاوانەکە بەم شێوەیەی خوارەوە:

کاتێ ئەو دوو کارمەندەی جولەکەیە بەرەو شەقلاوە بەئۆتۆمبێلەکەی خۆیان کە لەجۆری کرۆلای یابانییە دەکەونەڕێ، پاراستن بەبێتەل حسەینی حەمەسوور ئاگادار دەکاتەوە ئەویش ئامادە دەبێ هەر کات ئۆتومبێلەکە بگاتە بەنزینخانەکە بیتەقێنێتەوە.

دوای کۆتـایی هـاتنی کۆبوونەوەکـە، حـسەینی حەمەسـوور شـوێنی کۆبوونەوەکـە بـەجێ دێڵـێو بـەرەو شـەقڵاوە دەکەوێتەڕێ. کەدەگاتە ئەوێ، یـەکێك لـەپیاوەکانی رادەسـپێرێ کـەناوی تەحـسین خرواتانیـیە لەتەپۆڵکەیـەکی بەرامبـەر بەنزیخانەکەدا خۆی جێگیر بکـات لـەلای رۆژهەڵاتـەوە، هـەروەها ئـامێرێکی کـۆنترۆڵی دایەدەست لەوانـەی کـە لـەدوورەوە کاریـان پێدەکرێ بـۆ تەقاندنـەوە. ئەوەشـی تێگەیانـد کـەدەبێ زۆر لەئامادەباشـیدا بـێ بـۆ چـاودێریکردنی بەنزینخانەکـە بەدووربین, ئامێرە بێتەلەکەشی هەڵگرێ بۆ وەرگرتنی زانیاری لەکەریم سنجارییەوە دەربارەی کاتی بەڕێکەوتنی سـەیارەی کارمەندەکان.

لە ١٩٩٥/١٢/٧ کەرۆژی روودانی کارەساتەکەیە، تەحسین خرواتانی بەبێتەل ئاگاداردەکرێتەوە کەوا ئۆتۆمبێلەکە دەگاتە ئەوێو خەریکی وەرگرتنی بەنزین دەبێ, دەست دەنێ بەدوگمـەی ئامێرەکـەداو بەنزیخانەکـە دەتەقێتـەوەو ئەنجامەکەشـی کوژرانو برینداربوونی بیستو دوو کەس بوو لەنێویانـدا دوو کارمەندەکـەی نەتـەوە یـەکگرتووەکان کـە لەسـتافی پۆلیـسدا کاریان دەکرد.

پاش تەقینەوەکە هێزی پۆلیسو ئاسایش دەگەنـە شـوێنی رووداوەکـە بـۆ لێکۆڵینـەوە. ژمارەیـەکی زۆر خـەڵکیان گـرت لەوانەی لەوێ بون کە لەنێویاندا یەکێك لەپیاوەکانی حسەینی حەمەسووربوو کەبەشداریکردبوو لەجێبەجێکردنی تاوانەکەدا کەناوی مەحمود... بوو، دوای کەمێك لێکۆڵینەوە مەحمود دەڕوخێو دان بەوەدا دەنێ کەدەستی هەبوە لەجێبـەجێکردنی تاوانەکەداو دەڵێ: من بەفەرمانی حسـەین حـەمـەسـوور بەشداریمکردووە لەو کارەدا ئەویـش فـەرمـانی لەسـوداد بـارزانیو کەریم سنجاری وەرگرتووە.

ئەم دەنگوباسـە لەناو خەڵکدا بڵاوبۆوە، لەبەرئەوە کەریم سنجاری بۆ پەردەپۆشـکردنی

تاوانەکە فەرماندەدا بەگرتنی هەموو ئەوانەی تاوانەکەیان جێبەجێکردووەو رەوانـەی بەندیخانـەی ئاکرێیـان دەکـا کـەبریتی بوون لە: حسەین حەمەسوور ئاغا، عەلی ئاغا، مستەفا ئاغا، فەرهەنگ هیرانی، عومەر گرکۆو براکـانی، تەحـسین خرواتـانیو مەحمود..

لەلێکۆڵینەوەکەدا ئەوەش دەرکەوتووە کەتەحسین، پێشتر دوکتۆرێکی ئێرانی سەر بەپارتی دیموکراتی ئێرانی کوشـتووە لەئۆردوگای هەریر، کاتی خۆی وا بڵاوبوو لەناو خەڵکدا کەئەم دوکتۆرە بەکرێگیراوی ئیتلاعـاتی ئێرانـە هـەروەها دەرکـەوت کەمەحمود پیاوی ئێرانەو یەکێکە لەپیاوکوژەکانی سەر بەئیتلاعات.

بـەم شـێوەیە بنەماڵـەی بـارزانی، خۆیـان لـەو تاوانـە دزیـەوەو خـستیانە ئەسـتۆی کەسـانێکیترو هـەموویان رەوانـەی بەندیخانە کران. ئم گیراوانە لەبەرئەوەی سەر بەعەشیرەتێکی گەورەو بەهێزن ناتوانرێ لەسێدارە بدرێنو بەرەڵاکردنیـشیان دەبێتە مەترسییەك بۆ سەر ئاسایشی ئەندامانی بنەماڵە.

لەکاتی خۆیدا دەنگوباس بڵاوبۆوە گوایە ئەم تەقینەوەیە بەفەرمانی قوسەی کوڕی سەدام حسەین ئەنجامـدراوە. بەهـەر حاڵ ئەم تاوانە بەڵگەیەکیترە لەسەر دڕندایەتیو هەڵوێستی نامرۆڤانەی ئـەم بنەماڵەیـە دەرحـەق کەسـانێك کەهاتوونەتـە ئەم وڵاتە بۆ خزمەتکردنی میللەتەکەی، لەهەمان کاتیـشدا بەڵگەیـە لەسـەر وابەسـتەییو ی بنەماڵـە بـۆ دوژمنـانی میللـەتی کورد.

دڵسۆزتـان

رەفیق پشدەری

تێبینی:

من نووسەرێکی کوردم، لەبیروبۆچووندا سەربەخۆم، دەربارەی دیکتاتۆر سەدام حسەین دەنووسم، چونکە ماوەیەکی دووروردرێژ لەگەڵیدا ژیاوم. هەروەها لەسەر بارزانیو بنەماڵەکەی دەنووسم، لەسەر جەلال تاڵەبانیو هەموو سەرکردە کوردەکان دەنووسم ئەوانەی کەپەیوەندیم هەبوە لەگەڵیاندا هەر لەساڵی ١٩٥٦ـەوە تاوەکو ئێستا.

تا ئێستا دوو بەرگم لەم بوارانەدا چاپکردووە بەناوی (کورد دوژمنی خۆت بناسە) لەم دوو بەرگەدا بۆ دەرخستنی راستییەکان، ئەوەی کەبەسەرمدا هاتووەو بینیومە بەشێوەیەکی راستیو بەویژدانەوە دەیخەمەروو، لەمەشدا مەبەستم رازیکردنی ویژدانی خۆمو خزمەتکردنی گەلە ستەمدیدەکەمە، بەشی سێهەمی کتێبەکەم خەریکە دەکەوێتە دەست خوێنەران. ئەمەش بوو بەهۆی ئەوەی خەڵك متمانەم پێبکەنو زانیاریم بخەنە بەردەست، چونکە بڕوایان پێم هەیەو دەزانن لەرێگەی راست لام نەداوەو مەبەستیشم هەر دەرخستنی راستییەکانەو بەڵگەشم لایە لەسەر راستیو دروستی قسەکانم دەربارەی تەقینەوەکەی بەنزینخانەی شەقڵاوە لەو کەسانەی کەبەچاوی خۆیان دیویانە.

ئاگاداریش کراومەتەوە کەبنەماڵەی بارزانیو دیکتاتۆر سەدام حسەین فەرمانیانداوە بەتیرۆرکردنم، هەولێرم بەجێهێشتو بەخاووخێزانەوە رامانکرد بۆ سلێمانی.

نامەی دووەم

بەمەبەستی چارەسەرکردنی کێشەی گەلی کورد لەسایەی هەر سێ حکومەتی سەدامو مام جەلالو کاك مەسعود

بۆ بەڕێز کوفی ئەنان – سەرۆکی نەتەوە یەکگرتووەکان

بەرێز کۆفی ئەنان، سەرۆکی نەتەوە یەکگرتووەکان، بەرپرسی پاراستنی ئاشتی لەجیهانو یەکەم لێپرسراوی مافی مرۆڤ لەسەرانسەری جیهاندا.

سەرەتا، پاش ئەوپەڕی رێزو سڵاوم حەزدەکەم سوپاسی خۆم وەك هاوڵاتییەکی کوردی کوردستانی باشور ئاراستەی بەڕێزتان بکەم، بۆ دەرکردنو جێبەجێکردنی بڕیاری ٩٨٦، کە لەسایەیدا بارێکی گرانی سەر هەموو گەلانی عێراقی خێرنەدیو سووك کراو، ژیانو گوزەرانی خەڵکی بەگشتی باشترکرد. هەروەها لەرێگای پرۆژە یەك لەدوای یەکەکانی ئاوەدانکردنەوە ئەمڕۆ کوردستان دووبارە، بەرەو ئاوەدانیو دامەزراندنەوەی گوندە کاولکراوەکانو شارە وێرانکراوەکانی هەنگاو دەنێت.

جەنابی سەرۆك... ئاشکرایە لای جەنابتان کەرژێمەکانی رۆژهەڵات بەگشتی، لەسەر ئاگرو ئاسن دامەزراونو گوێ بەپرنسیپەکانی دیموکراسیو مافی مرۆڤ نادەن، لەبەڕێوەبردنی دەسەڵاتە تۆتالیتاریو دیکتاتۆریەکانیان. بەبڕوای من لەهەر هەموو ئەو رژێمانە دڕندەترو فاشیتر، رژێمی بەعسی عێراقە کە لەماوەی دەسەڵاتیدا گەلانی عێراق بەگشتیو کورد بەتایبەتی تووشی گەورەترین نەهامەتی بوون لەمێژووی خۆیانو جیهاندا. ئەم رژێمە هیچ کات درێغی نەکردوە لەپیادەکردنی سیاسەتە نائینسانییەکانی بەرامبەر بەگەلەکەمان، کەکاولکردنی سەدەها گوندو وێرانکردنی چەندین شارو کیمیابارانکردنی هەڵەبجەو ئەنفالکردنو بێسەروشوێنکردنی ١٨٢ هەزار هاوڵاتی، بەڵگەی ئاشکرای دڕندایەتی ئەو رژێمەن بەرامبەر بەگەلی کورد.

بۆیە گەلەکەمان لەدژی ئەم رژێمە درندەیە پەنای بردەبەر شاخەکانی کوردستان کەبۆ ئێمە بەردەوام تاکە هاوڕێی بەوەفابوون، لەوێوە شۆڕشی رزگاریخوازی گەلی کورد بەرامبەر بەسیاسەتە دوژمنکارییەکانی بەعس دەستی پێکرد، لەوپێناوەشدا چەندین هەزار شەهیدو قوربانی درا. بەڵام لەبەر پشتگیری زۆربەی وڵاتانی جیهان بەگشتیو عەرەب بەتایبەتی بۆ ئەم رژێمەو بێدەنگبوونیان لەبەرامبەر تاوانە گەورەکانی دەرهەق بەگەلی کوردو، کاولکردنو راگوێزانی هەموو گوندەکانی سەر سنوورو بەکارهێنانی چەکە کۆکوژە قەدەغەکراوەکان لەلایەن رژێمی بەعسەوە بەرامبەر بەشۆڕشەکەمانو، بێدەنگبوونی نەتەوە یەکگرتووەکانو ئەنجومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی، لەبەر هەموو ئەوانە شۆڕشەکەمان توشی قەیران هاتو رێگا لەبەدیهێنانی ئامانجەکانی گیرا. بەڵام دوای ئەوەی رژێمی دوژمنکاری بەعس لەعێراقدا پەلاماری کوێتیداو تاڵانیکردو بیرە نەوتەکانی تەقاندەوەو بەبێ گوێدانە هیچ بڕیارێکی جیهانی، ژینگەی لەکەنداوا پیسکرد، دەمامکی رووی ئەم رژێمە دەرکەوتو رووە ناشیرنەکەی بۆ هەموو لایەك ئاشکرابوو. دوای ئەمە وڵاتانی جیهان بەسەرپەرشتی ئەمەریکا کۆبوونەوە بۆ گەڕانەوەی ئاسایش بۆ ناوچەکەو دانانی سنوورێك بۆ سەرچڵییەکانی بەعس. بۆیە توانرا لەماوەیەکی کەمدا رژێمی بەعس لەکوێت دەرپەڕێندرێت. ئەم رووداوە هەلێکی گەورەبوو بۆ گەلی کورد، هەر بۆیە ماوەیەکی کەم دوای ئەم رووداوە، کورد لەکوردستانی عێراق راپەڕیو سەرجەم دەزگاکانی بەعسی دەرکرد.

لەسایەی ئەم راپەڕینەدا کورد بەئازادی خۆی شادبوو کەسەرەتاییترین مافی گەلانە لەجیهاندا. لەو چوارچێوەیەشدا نەتەوە یەکگرتووەکان بڕیاری پاراستنی گەلی کوردیاندا لەپەلاماری لەشکری دکتاتۆری عێراق. بۆ ئەم مەبەستە هێڵی دژەفڕینی ٣٦یان کرد بەسنووری قەدەغکراو لەفڕۆکەکانی بەعس. بەڵام ئەوەی جێگای داخە بۆ گەلی کورد ئەوەیە کە بەپێی ئەم بڕیارە, ناوچە هەرە دەوڵەمەندو گرنگەکەی کوردستانی باشوور کەرکوك، خانەقین، شێخانو تەلەعفەر، لەژێر دەسەڵاتی بەعسدا مایەوە.

رەنگە جەنابیشتان باش بزانن کەئەم ناوچەیە بۆ ئێمە وەکو قودس وایە بۆ فەلەستینییەکان کەئێستا بەعس ئازادانە رۆژانە بەرنامەکانی تعریبو تەبعیسو تەهجیری تێدا پیادە دەکا، کەدواییینیان پرۆژەی جێنشینکردنی ئاوارە فەلەستینییەکانە لەکەرکوك، کەبەدڵنیاییەوە دەزانن ئەم کردەوەیە بۆ داهاتووی ئاسایشی ناوچەکە چەند سامناکە.

بەڕێز جەنابی سەرۆکی نەتەوە یەکگرتووەکان: ئەمڕۆ گەلەکەمان سوپاسی یەزدان دەکا کەهەلێکی بۆ رەخساوە تا ئازادبێو بێ ترس لەگەڵ خێزانەکانیان بژینو خەون بەسپێدەیەکی روونکاترەوە ببینن. ئەم بارودۆخە لای گەلەکەمان ئەوەندە دڵخۆشکەرەیە وەکو خەون وایە، چونکە ئەمە یەکەم جارە لەمێژووی کۆنو نوێماندا لەم ناوچەیە، لەژێر چەپۆکی رەشی دەوڵەتە ئیقلیمییەکان رزگارمان بێت. لەو ماوە کەمەی ئازادیشماندا بۆ هەموو جیهانمان سەلماند کەئێمە گەلێکین تینوی ئازادیو دیموکراسین، هەر بۆیە ساڵێك دوای راپەڕین، بووین بەخاوەنی یەکەم پەرلەمانی بەراست هەڵبژێردراوی گەل کەهەموو حزبەکان بەراستو چەپیانەوە ئازادانەو بێ هیچ سانسۆرێك بەشدارییان تێداکرد، کەئەم پرۆسەیە لەرۆژهەڵاتدا تا ئێستا بێوێنەیە. بەڵام ئەوەی جێی داخە لەم بارەیەوە ئەوەیە کەپاش ماوەیەکی کەم شەڕی ناوخۆ یەخەی گرتینو تووشی پارچەپارچە بوونو پەرتەوازەبوونی کردین, کەمۆتەکەی شەڕ زیانێکی ئێجگار گەورەی لێداین. هەروەها مەترسی گەڕانەوەی بەعسی خستەوە بەر دەرگاکانمان، بەتایبەتی دوای ئەوەی لە ١٩٩٦/٨/٣١، لەسەر داوای مەسعود بارزانی سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان، کەپێشتر لەپەرلەمانی هەڵبژێردراودا نیوەی کورسییەکانی بەدەستهێنابوو، بۆ بەرژەوەندی بنەماڵەو حزبەکەی خۆیان تانکەکانی گاردی کۆماری رژانە ناو پایتەختی کوردستانو پەرلەمانیان داگیرکرد. لەو بەرەبەیانەدا سەدەها تانکی گاردی کۆماری سەدام حسەین پەلاماری ئەم شارەیان داو بەبۆمباکانیان سەرجەم خەڵکی

ئەم شارەیان لەخەو راپەڕاند. ئەم لەشکرە دڕندەیە هەر چەندە بەگاڵتە تۆپیان دەگرتە شارەکە، بەڵام خەڵکی بەراستی دەمردن. دوای ئەمە بنەماڵەی مەسعود لەناوچە هەرە دۆڵەمەندەکەی کوردستانی ئازاددا بوون بەپاشاو دەستیانگرت بەسەر هەموو داهاتەکانی کوردستاندا، کە لەراستیدا داهاتی سەرجەم گەلی کوردستانە، بەبێ رەچاوکردنی بیروباوەڕو ئاینو حزبەکان. بەڵام ئەم بنەماڵەیە وەك چۆن لەهەڵگیرساندنی شەڕی ناوخۆ گوێیان بۆ کەس نەگرتو دەستبەرداری نیازە گڵاوەکانیان نەبوون، بەهەمان شێوە هەموو بانگەوازو لەبەر پاڕانەوەکانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانیان پشتگوێ خست، بەهەموو چینو توێژەکانیەوە.

بەڕێز لێپرسراوی مافەکانی مرۆڤ لەجیهاندا: هەموو کەس لەکوردستاندا دەزانێت من سەر بەهیچ حزبێکی سیاسی نیمو پاکانە بۆ کەس ناکەم، سێ بەرگی کتێبەکەشم (کورد دوژمنی خۆت بناسە) کە لەکوردستان بەکوردیو لەئەوروپا بەعەرەبی بڵاوبۆتەوە بەئاشکرا ئەو راستییەی پێوە دیارە. چونکە من لەرێی ئەزمونی مێژوویی زیاتر لەچل ساڵم لەناو سیاسەتو، ژیانم لەگەڵ خودی عەبدولڕەحمان عارفو سەدام حسەینو مەلامستەفاو مەسعود بارزانیو مام جەلالو سەرجەم سەرکردە کوردو عەرەبەکانی پەیوندار بەکێشەی کورد، بۆم دەرکەوتووە کەهۆکاری هەرە گەورەی نەهامەتییەکانی گەلی کوردو ئاژاوە لەم ناوچەیەدا لەسایەی بنەماڵەی مەلامستەفابووە کەئێستا دەستیان بەسەر پارتی دیموکراتی کوردستاندا گرتووەو بۆ بەرژەوەندی خۆیان بەکاری دێنن. لەو چوارچێوەیەشدا توانیویانە ملیارێكو سێسەدو حەفتا ملیۆن دۆلار لەبانکەکانی ئەوروپاو تورکیا دابنێنن. لەکاتێکدا من لە ۱۹۹۱/۳/۱۳دا کاتێك مەسعود بارزانیم بینی پێی گوتم خاوەنی دۆلارێك نیە !

سەرۆکی خۆشەویست کۆفی ئەنان: ئەم سەروەتە موڵکی گەلی کوردە، سامانی هەژارانو سەرجەم هاوڵاتییانە، بەڵام لەبەرئەوەی ئێمە هیچ دەزگایەکی یاساییمان نییە لەسەروی سەرۆك حزبەوە, بۆیە ناچارین پەنا بەرینەبەر جەنابتان وەکو لێپرسراوی یەکەمی سەرجەم مرۆڤایەتی، تا بتوانین لەرێگای جەنابتانەوە چارەیەك بۆ ئەم گرفتە گەورەیە دابنێین، کەچارەنووسی گەلێکی پێوە بەستراوەتەوە. چونکە وا خەریکە ئەم بنەماڵەیە هیواکانی هەزارەها ساڵەی گەلێکی زیاتر لە ٤٠ ملیۆن کەس بەبا دەدەنو، ئەگەر ئێوە هیمەتێك نەکەنو فریامان نەکەون هیچ رێگرێك نییە لەوەی ئەو بنەماڵەیە دووبارە دەستی بەعس رابکێشنەوە سەر کوردستانو، ئەگەر لەدوای خیانەتی ۳۱ی ئابدا هێزە نیشتمانپەروەرو شۆڕشگێڕەکانی کوردستان لەرێگای بەرەی نیشتمانییەوە توانییان هەموو ناوچە داگیرکراوەکان بێجگە لەشاری هەولێر لەژێر چنگی بەعسیەکان دەربهێننەوە، ئەوا رەنگە بەگۆڕانی هەلومەرجی سیاسی ناوچەکە، بەعس بەیەکجاری لەرێگای بنەماڵەی بارزانیەوە لەکوردستاندا رەگی خۆی دابوکتێتەوە.

چارەسەرکردنی ئەو بارودۆخەش تەنها بەوە دەبێت کەبەڕێزتان کار بکەن بۆ ئەوەی کوردستانی ئازاد بخرێتە ژێر چاودێری نەتەوە یەکگرتووەکانو لەژێر دەسەڵاتی حزبە کوردستانییەکان دەربهێنرێت، بەو رێگایە دەتوانن چۆن خۆراك بەیەکسانی لەکوردستان دابەش دەکەن بەهەمان شێوە ئاشتیو ئازادیو ئارامی ناوچەکەش بپارێزن. ئەم کارەش گەورەترین چاکە دەبێت بەرامبەر بەگەلەکەمان.

دەکرێ دوای ئەمەش بەچەند مانگێك لەرێگەی هەڵبژاردنێکی ئازادو دیموکراسیەوەو لەژێر سەرپەرشتی ئێوە، سەرجەم دەزگا حکومییەکان بەپێی ئەو دەنگانە دابەشبکەن کەحزبەکان لەهەڵبژاردندا بەدەستی دەهێنن.

لەکۆتاییدا هیوادارم بەڕێزتان بەچاوێکی جدییەوە ئەم نامەیە بخوێننەوە، چونکە گەرچی یەك کەس ئەم نامەیەی نووسیوە، بەڵام بڕوا بفەرموون کەئەمە داخوازی سەرجەم گەلی کوردستانە کەتەنها لەرێی جەنابتانەوە جێبەجێ دەبێ. بەهیوای ئەوەی بە بەرپرسیاریەتی مێژوویی خۆتان هەڵبستن لەم رووەوە، چونکە ئێمە لەرێگای هەڵوێستو کردەوەکانی

جەنابتان لەناوچە جیاجیاکانی جیهاندا ئێوەمان وا ناسیوە کەپیاوی ئەرکە قورسو زەحمەتەکانو خەمخۆری ئاشتیو ئاسایشن لەسەرجەم گۆی زەوی.

برای دڵسۆزت
ڕەفیق پشدەری

تێبینی

یەکەم: هەموومان دەزانینو دڵنیاین کەهۆی نەهامەتیەکانی گەلانی عێراق بەکوردو عەرەبیەوەو، هۆی ٩٠٪ی کێشەکانی ناوچەکە بەگشتی، شەخسی سەدام حسەینە کەمن دڵنیام ئەمریکا نایەوێ لەئەمڕۆدا بیروخێنێ، بەڵکو ئەوان بەردەوام دەڵێن سەدامێکی لاوازی دکتاتۆرمان پێ باشترە لەکەسێکی ناتەبا لەگەڵ بەرژەوەندییەکانمانو بەتواناو دیموکراتی. ئەمە وای لەخەڵکی کوردستان کردووە کەبەگشتی ڕەخنەیان لەئەمریکا هەبێ، چونکە پێیان وایە ئەمریکییەکان تەنها بۆ بەرژەوەندیەکانی خۆیان ئەو بارودۆخەیان ئاوا بەهەڵواسراوی ڕاگرتووە.

لەکاتێکدا چۆن سەدام لەبەشی دەسەڵاتی خۆیدا دەستی بەسەر سامانی گەلانی عێراقدا گرتووە، بەهەمان شێوە بنەماڵەی بارزانیش لەسنووری دەسەڵاتی خۆیاندا بوونەتە باندێکی گەورەی مافیاو دەستیان بەسەر هەموو سەروەتو سامانی کوردستاندا گرتووە.

دووەم: ڕاستە لەدوای ڕاپەڕینەوە بەعسو دەزگا ئاشکراکانی لەکوردستان دەربەدەرکران، بەڵام دەزگا نهێنیو موخابەراتییەکانی عێراقو ئێرانو تورکیاو چەندین وڵاتیتر ئەمڕۆ لەکوردستاندا بەهۆی نەبوونی حکومەتێکی بەهێزو یەکگرتوو لەناوچەکەدا توانیویانە دزە بکەنە کوردستانو کارە دوژمنکارییەکانیان دەرهەق بەگەلەکەمان ئەنجام بدەن، بەتایبەتی دوای دروستبوونی شەڕی ناوخۆو فراوانبوونی دووبەرەکی لەنێوان هەردوو حزبی دەسەڵاتدار, یەکێتیو پارتی.

سێیەم: ناوچەکانی کەرکوکو خانەقین و تەلەعفەرو سنجارو شێخان کەناکەونە ناو سنووری هێڵی ٣٦، ئەمڕۆ لەژێر دەسەڵاتی بەعسدا تووشی کاولکردنو ڕاگوێزان بوون. ڕۆژانە چەندین خێزانی کوردی کەرکوک بەرەو کوردستانی ئازاد دەردەکرێنو لەبری ئەوان عەرەبی عێراقی یان فەلەستینی جێنشین دەکرێن. ڕێکخراوە خێرخوازەکانو دەزگا بەرپرسەکانیش دوور لەزێدی باوباپیرانیان خانویان بۆ دروست دەکەن، کەئەمە بۆ خۆی بەشداریکردنە لەسیاسەتی ڕاگوێزانی کوردو جێنشینکردنی عەرەب لەجێگایاندا.

چوارەم: من لە ٢٠٠٠/٣/١ دا نامەیەکم بۆ بەڕێز نوێنەری نەتەوە یەکگرتووەکان لەسلێمانی نووسیو لەدوا لاپەڕەی بەرگی دووەمی کتێبەکەمدا بەئینگلیزی بڵاومکردەوە. لەو نامەیەدا داوام لێکردبوو تا یەکتر ببینین بۆ ئەوەی لەهەندێ شت ئاگاداری بکەمەوەو گفتوگۆ لسەر هەندێ بابەتیتر بکەین. بەڵام تا ئێستا وەڵامی نەبووە، بۆیە ئەم جارەیان ناچاربووم ڕاستەوخۆ لەگەڵ جەنابتان پەیوەندی بگرم.

وێنەیەك بۆ نوێنەرتان لەشاری سلێمانی

نامەی سێیەم

بۆ بەڕێز/ كۆڵن پاوەڵ ــ وەزیری دەرەوەی ولآتە یەكگرتووەكانی ئەمریكا

لەشاری خۆشەویستیو ئاشتییەوە, شاری سلێمانی" لەكوردستانی عیراق بۆت دەنووسم. كەمن ئەو كوردانەی ناوی (كۆڵن پاوڵ) نەناسن, چونكە رۆژێك جێی خۆی لەدڵی هەموو ئەوانەدا كردبۆوە كەتامەزرۆی ئاشتی بوون لەسەرتاسەری جیهاندا.

ئاشكرایە كەهیچ متمانەو ئاشتییەك بونی نییە لەگەڵ دیكتاتۆر صدامدا, ئەگەرچی خەڵكانێكی زۆر چاوەڕوانی دەستگیركردنی سەدام حسێن بون بۆ روبەڕوكردنەوەی لەدادگاییەكی دادپەروەرانەدا بۆ كردنەوەی تولەی خەڵك لەهۆلاكۆی عیراق. بەلآم بەداخەوە وا بۆ دەساڵ دەچێت گۆڕانكارییەكان زیاتر بەرەو خراپی دەچێت.

رەنگە بارودۆخی ناوچەی ئێمە بەبەراورد لەگەڵ ناوەڕاستو باشوری عیراق باشتربێ, بەلآم چاوەڕوانی باشتربوین. لێرەشدا هەڵوێستی ئەمریكاو بارودۆخی ئێستاو رێگاكانی چارەسەركردنیم رونكردۆتەوە, پڕ لەهیواشم كەئەوەی نوسیومە تێیبگەیو سەیری بارودۆخو پێشنیارەكانیشم بكەی. هەروەها بەچاوی خۆشەویستیو بەزەییەوە تەماشای ئەو گەلە بكەنو لەگەڵ مندا دەستپێشخەری چاكەبنو لەخوای گەورەش داواكارم كەئەم داواكارییەم بۆ بێنێتەدی..

نوسەرێكی سیاسی كوردم وناوم (رەفیق پشدەری)یە، شانازیش بەوەدەكەم كە كوردم.. بۆ ماوەیەكی زۆریش لەگەڵ سەدامدا كارم كردوەو پەیوندییەكی باشم هەبووە لەگەڵ دەسەلآتدارەكانی حكومەتی عراق. چەندین جاری دەستگیركراوم كەدواهەمینیان ساڵی ١٩٧٦بوو لەلایەن رژێمی سەدامەوە,بەهۆی خیانەت نەكردنم لەگەلەكەمو ولآتەكەم.

لەساڵی ١٩٥٨دا كارم لەگەڵ مەلامستەفای بارزانی كردوەو پێشتریش بەتەواوی بنەماڵەكەیانیم ناسیوە, بۆ ماوەیەكی زۆریش لەریزەكانی پارتی دیموكراتی كوردستاندا خەباتم كرد. پاش هەرەسهێنانی بزووتنەوەی كوردی یەكەم كەس بووم یەكەم بارەگای هێزی چەكدارم لەچیای قەندیل دامەزراند. ئەمەو یەكەم كەسیش بووم كەهەستام بەگەیاندنی زانیاری بۆ دەستەی دامەزرێنەری یەكێتی نیشتمانی كوردستان لەساڵی ١٩٦٣ تاكو ١٩٨٦, هەوڵوتەقەلایەكی زۆرمدا تاكو پەیوەندیی نێوان هەردوو حزب (یەكێتی نیشتمانی كوردستانو پارتی دیموكراتی كوردستان) پتەو بكەمو هەر لەو ساڵەشدا گۆڤاری (ECONOMIST)ی ئینگلیزی، لەیەكێك لەناونیشانەكانیدا هاتبو (بەسەركردایەتی رەفیق پشدەری وەفدێكی ئاشتی پێهكات بۆ ئاشتبونەوەو پتەوكردنی پەیوەندیی نێوان هەردوو حزبە سەرەكییەكەی كوردستانی عێراق – پارتیو یەكێتی). لەسێ بەرگی كتێبەكەمدا شێوەی پەیوەندیی نێوان خۆمو بنەماڵەی بارزانیم خستۆتە بەرچاو, بەلآم دوژمنایەتیی ئێستام بۆیان لەدوژمنایەتییانە بۆ گەلی كورد. لەگەڵ هەڵوێستە ئیجابییەكانم لەگەڵ بزاڤی كوردایەتیدا, ئەوانەی منیان دەناسی بەئاگان كەتالە مویەك لەڕێبازی خەباتی كوردایەتی لامنەداوە. بەلآم حاڵی حازر سەر بەهیچ حزبو رێكخراوێك نیم, چونكە بڕوام بەوە هاتووە كەمادام بنەماڵەی بارزانی زۆرترین ناوچەكانی كوردستانیان لەبەردەستدابێو زۆرینەی داهاتی كوردستانیش

بچێتە خەزێنەی ئەوانەوە.. مەحاڵە هەرگیز رێگەبدەن و بهێڵن کێشەی کورد چارەسەر بکرێ, بەبەردەوامی رێگەگری بەردەم رزگاربوونی کوردن, لەکتێبەکانمدا ئەمەم سەلماندووە..

بەرێز مامۆستا کۆڵن پاوڵ...

نوسینەکانم لەسەر وڵاتانی دەوروبەر هەرەمەکی دانەرێژراوە.. نووسینم بەشێوەیەکی سەلبی لەسەر ئێران لەمامەڵەکردنی نزیکەوەی خۆمەوە لەگەڵ حکومەتی ئێرانی بۆ دۆزینەوەی چارەسەرێك بۆ مەسەلەی کورد هاتووە. بەڵام نەك هەر شکستم تیا هێناوە بەڵکو هەوڵی بەلای خۆدا راکێشانیان لەگەڵدا کردم و هەرەشەو مەترسیی سەر منداڵەکانم و خێزانەکەمیان لێکردم بۆ ئەوەی حزبێکی کوردی پێکبێنم و بۆ بەرژەوەندی ئەوان کاربکەم. هەر بۆ ئەو مەبەستەش سەروەت و سامانێکی زۆریان بۆ تەرخانکردم کەهەرگیز خەویشم پێوە نەدەدی, سەرباریشی رەتمکردەوەو لەگەڵ ماڵ و منداڵەکانم بەرەو تورکیا هەڵاتین.. لەوێش هەمان شتیان رووبەرووکردمەوە, بەڵام بەشێوازێکی‌تر. چەند جارێکیش توندییان بەرامبەرم بەکارهێنا تا وەك مامۆستایەك بۆ مخابەراتی تورکی کاربکەم. لەوێشەوە خۆم گەیاندە سوریاو چاوپێکەوتنیان لەگەڵ بەرێوەبەری موخابەراتی سوری (علی دبی) لەساڵی ١٩٨١دا بەزۆر بۆ رێکخستم, داوای ئەوەی لێکردم کەکار بۆ حکومەتی سوری بکەم بەڵام

کەئەویشم رەتکردەوە داوای بەجێهێشتنی سوریای لێکردم و چەند رۆژێکی بۆ دیاریکردم.

ئەمەو چەندین زانیاری زیاترم دەربڕیوە لەنووسینەکانمدا.

لەبەرئەوەی رەخنەم لەهەموو حزبەکانی کوردستان گرتووەو هەندێك لایەنی قێزەونم ئاشکراکردوون, قینەبەرایەتی بۆ دروستکردم لەلایەن ئەوانەوە. هۆکاری مانەوەم لەسلێمانی ئەوەیە چاکتر بەدی ناکەم بۆ حەوانەی خۆم و خێزانەکەم. چوار پاڵپێوەنەری سەرەکی و پشتیوان بۆدەرکردنی کتێبەکانم هەن کەئەوانەن:-

١- بڕوابوونم بەخوای گەورەو پارێزگاری لەمن.

٢- هەستکردنم بە بەرپرسیاری لەبەرانبەر چارەنوسی گەلەکەم.

٣- هاندانی خەڵکانێکی زۆرو پشتیوانیکردنم بەتوندی.

٤- بوونی ئازادیی چاپەمەنی لەسلێمانیدا. بڵاوبونەوەی بەرگی دووەم وسێهەمی کتێبەکەم لەبازاڕەکاندا ئەوە دەسەلمێنی, کەتێیدا داوام لەهەردوو سەرکردە (جەلال تاڵەبانی و مەسعود بارزانی) کردووە دەست لەکاربکێشنەوە چونکە ئەوانە سەرچاوەی ململانێی دوو حزبەکەن, هەروەها داوام لەUN کردووە هێزێك دابمەزرێنن بۆ کۆتاییهێنان بەناکۆکی نێوان ئەو دوو حزبە بەزەبری هێزو, داماڵینی چەك و ئەنجامدانی هەڵبژاردنێکی ئازاد, ئەو کاتە دەردەکەوێ کەئایا بنەماڵەی بارزانی دەتوانن لە١١٠/٠ بێنن لەدەنگەکانی گەل؟ من بەدڵنیاییەوە دەڵێم نەخێر.

ئەو کاتەی ئاشتی بۆ وڵات دەگەڕێتەوەو داد دەچەسپێت ئەوا من جەخت دەکەمەوە سەر ئەوەی ٠٦٥/٠ی کوردە کۆچکردووەکان دەگەڕێنەوە خاکی خۆیان, چونکە زیاتر لە ٢٠٠ هەزار کوردی باکوری عێراق لەدەرەوەی کوردستان دەژین, ئەوەش تەنها بۆ هەڵاتن لەدەست بنەماڵەی بارزانی بەسەر داهاتی کوردستانداو, شەڕی ناوخۆو ئاوارەیی و سوکایەتی, کەس حەزی پێناکات و, ئەو کاتەش دەردەکەوێ کە ٩٧٪ی گەلی کورد پشتگیری بەرنامەی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا دەکات, منیش کەسێکی ئەوەندە ریزپەڕنیم تا لەو کاتەدا بێجگە لەکوردستانی خۆشەویست بەهیچ شوێنێك ڕازیبم.

بەرێز.. وەزیری دەرەوەی ئەمریکا....

من ژیانی خۆم و بنەماڵەکەم خستۆتە خزمەتی گەلی کوردو کێشە رەواکەی, هەروەها

هەموو سامان و ئەوەی هەمبووە. ئەوەش کە لەژیاندا دەستمکەوتووە تەنها رەزامەندی خواو خەڵکانی خاوەن بڕوابووە. پاشماوەو میراتم تەنها ئەو کتێبەیە کەتا ئێستا سێ بەرگیم لێدەرکردووە, هەگبەکەشم زۆر لەوە زیاتری تێدایە کەلێرە بوار نیە بینوسم تا لەولآت بەسەلامەتی دەرم دەکەن بۆ شوێنێکی سەلامەت تا بتوانم شۆڕشە فکرییەکەم کۆتایی بێنم. خواش ئاگادارە کەمن شتێکم نەنوسیوە تەنها ئەوە نەبێت کەویژدانم بەسەرمیدا سەپاندووە. ناوەڕۆکەکەشی بریتیە لەمێژوویەك کە بەسەر کورددا هاتووە, راستیەکانم بەوردییەکی زۆرەوە نوسیوەو تەنها باسی ئەو شتو روداوانەم کردووە کەتێیدا ژیاوم و بەچاوی خۆم بینیومە, لەگەڵ خستنەڕوی رێوشوێنی چارەسەرکردنی کێشەی گەلی کورد بەپێی بارودۆخی ئێستاو هۆکارەکانیشم بەوردی رونکردۆتەوە.

هەروەها بەئاشکرا سیاسەتی ئەمریکیم دەرخستووە کە چ رۆڵێکی سلبی هەبوە بەرامبەر بە کێشەکەمان لەڕابردو و داهاتودا, نەك هەئەوەندە بەڵکو بوونەتە بەردێك لەڕێی دروستبوونی دەسەڵاتێکی کوردی.. بەتایبەتی لەکاتی ناڕەزایی دەربڕینی ئەمریکا بۆ دابەشکردنی عێراقو دواجار چاوپۆشی لە کەمایەتیو نەتەوەکانی خاکی عێراق, ئەم سیاسەتە لەگەڵ بەرژەوەندیی ئێرانو تورکیاو سوریاو عێراقیش گونجاوە.

١- هەڵوێستی ئەمریکا بەرامبەر بە(کۆماری مەهاباد), لەساڵی ١٩٤٥ لەو کاتەدا سەرۆکی کۆچکردوی ئەمریکا (ترۆمان) هەڕەشەیەکی توندی لە(ستالین) کردو پێی راگەیاند: (ئەگەر سوپای سور لەماوەیەکی دیاریکراودا پاشەکشە نەکەن لەناوچەکە,ئەوا ئەمریکا ناچاردەبێ هەمو هێزەکانی دەریا, ئاسمان, وشکایی, بەکاربێنێ بۆ هێرشکردنەسەر سوپای سور)، ئەمە بوە هۆی پاشەکشەی سوپای سورو دواجار روخانی کۆمارەکەو لەسێدارەدانی سەرۆکەکەی (قازی محەمەد)و چەند هاوڕێیەکی کە ١٢ کەس بوون.

٢- رێکەوتنی جەزائیر کە لەنێوان محەمەد رەزاشاو سەدام حسین ئەنجامدراو سەرۆکی جەزائیری هواری بومدیەن نێوانی دەکردن, بوو بەهۆکاری هەرەسهێنانی بزووتنەوەی کوردی لەعێراقدا لەساڵی ١٩٧٥.. نەخشەکە لەلایەن مخابەراتی ئەمریکییەوە دارێژرابوو, سەیر لەوەدا ئەوەیە مستەفا بارزانی کارەکەی بۆ ئەنجامدان کەدژی ویستی گەلی کوردبوو.

٣- بۆردومانکردنی هەڵەبجە بەشێوەیەکی دڕندەو بەچەکی کیمیاویو کوشتنی بەکۆمەڵی خەڵك...لەکاتی خۆیشیدا بێدەنگیەکی زۆری لێکرا.

٤- پاش کۆڕەوی ٣ ملیۆن کوردی سەرلێشێواو بەرەو سنورەکانی نێوان عێراقو ئێرانو تورکیا بۆ خۆڕزگارکردن لەمەترسیی حکومەتی عێراق لەپاش خۆیان, هەرچی هەیانبوو جێیانهێشت بۆ پارێزگاری لەژیانی خۆیان. پاش ئەوەش ولآتانی رۆژئاواو ئەمریکاو بەریتانیاو فەرەنسا هێزێکی سەربازییان پێکهێنا بۆ پاراستنی میللەتی کورد لەحکومەتی عێراق لەئەنچەرلیك, ئەوەبوو هێڵی ٣٦ کرا بەناوچەیەکی پارێزگاری کوردەکان ئەمەش بۆچوونی ئەمریکابوو کەسەپاندی بەسەر بەریتانیاو فەرەنسا.

ئەم بڕیارەش ناڕەوابوو دژ بەگەلی کورد, کەبووە هۆی ئەوەی ٢/٥ی خاکی کورد چوە ژێر دەستەڵاتی حکومەتی عێراق وەکو (کەرکوكو خانەقینو سنجارو شێخان) کەئێستا لەژێر بەزەیی حکومەتی عێراقیدانو تەرحیلو تەعریب دەکرێنو بەرەو زیندانەکان راپێچ دەکرێن.

٥- واقیع سەلماندی کەئەنچەرلیك رێگەی بەسوپای تورکیدا بەئارەزووی خۆی پێ بخاتە ناوچە کوردییەکانو لە ١٩٩٦/٨/٣١یشدا سوپای عێراق بەنەخشەیەك لەموخابەراتی ئەمریکییەوە، هاتە شاری هەولێرەوە.

٦- لەچوارچێوەی ململانێی ناوخۆیی هەردوو حزبەکەی کوردستانی عێراق, خۆشحاڵی میللەتی کورد نەدەپێورا بەرامبەر بەئیمزاکردنی رێککەوتنی واشنتۆن بەئامادەبوونی وەزیری دەرەوەی ئەمریکاو لەبەرچاوی خەڵك. زۆر کەسیش وایاندەزانی کەحکومەتی ئەمریکا دەستەلاتێکی کوردی دروست دەکات، بەلاّم لەپڕ ئەم خەونە جوانە بەباچوو, لەو کاتەشدا حکومەتی ئەمریکی دەبوایە وەفدێکی بالاّی خۆی بکردایە بەسەرپەرشتیار بۆ جێبەجێکردنی ئەم رێکەوتنە لەنێوان هەردوولا, دەشبوایە بەرامبەر لایەنی سەرپێچیکەر هەڵوێستێکی توندی وەربگرتایە, من دڵنیام لەوەی کەئێوە مەبەستتان نەبووە ئەو رێکەوتنە جێبەجێ بێت چونکە ئێوە بەدڵنیاییەوە ئاگاتان لەپەیوەندییە گوماناوییەکانی بنەماڵەی بارزانی هەیە لەگەڵ وڵاتەکانی ناوچەکە. بەبەڵگە سەلماندوومە کەبوونی دەسەلاّتی بنەماڵەی بەرزانی کە بەسەر زۆربەی ناوچەکانی کوردستانی عێراق, بۆتە رێگر لەبەردەم رزگاری میللەت, چ جای چەسپاندنی ئاشتی لەناوچەکەدا.

بەرێز وەزیری دەرەوەی ئەمریکا :

داوای لێبوردن دەکەم کەئەم مافەم بەخۆمداوە ئاگادارتان بکەم لەمامەڵەو پەیوەندییە سیاسیەکانتان کەتەنها لەگەڵ بنەماڵەیە, بەمەش دەنگو هەڵوێستی میللەتتان پشتگوێ خستوەو من بەچەندین بەڵگە ئەو راستیەم خستۆتەڕوو کەئەم بنەماڵەیە لەمێژووی گەلی کورددا لەپێناوی لەناوبردنی ویستی گەلی کورد چەند خائینن.

لەسێیەم دانیشتنی دادگاییکردنم لەتەمموزی ١٩٧٨ لەلایەن حکومەتی عێراق, وەك بەرگری لەخۆم ئەوەم روونکردەوە کەمن تاوانبار نیم تا دادگایی بکرێم, بەڵکو تاوانبار سەرۆکی عێراقو رژێمەکەیەتی, مـن هەمیشە راستیم گوتـوەو رێنماییم کردوون بۆ شتێك کەمایەی خێرو چاکسازییە بۆ عێراق بەعەرەبو کوردو کەمایەتییە بێسەرپەرشتەکانی تریشەوە, ئەوەی بە ئەحمەد حسن بەکرو صدام حسێنو سەرکردەو بەرپرسەکانیترم دەگوت لەدانیشتنەکانو کۆبوونەوەکانو راپۆرتەکانمدا, لەبارەی باروذۆخی ناوخۆو دەرەوەی عێراق بوو لەگەڵ رێگاچارەکانی بەبەڵگەوە. بۆیە گەیشتمە ئەو بڕوایەی کەسەرکردایەتی دەسەلاّتی عێراق لەدەرەوە بەڕێوەدەبرێ نەك خۆی, خۆی بەڕێوەبەرێ, چونکە تەنها شێت بۆ بەرژەوەندی خۆیو خەڵك هیچ ناکا, خۆ ئەوانیش شێت نین.

یەکێك لەخاڵە سەرەکییەکان کەپەیوەندی بەئەمریکاو کێشەی کوردەوە هەیە کە بەدووورودرێژی لەکتێبەکانمدا باسمکردووە, ئەوەیە ئەگەر دەسەلاّتی عێراق دەیەوێ کورسی (هلمز) بلەقێنێ, واتە سەفیری وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکای ئەوکات لە تاران, ئەگەر بیانەوێت سیاسەتی ئەمریکا لەرۆژهەلاّتی ناوەڕاست بهەژێنن, ئەوە پێویستە رژێمی عێراق مافی سەربەخۆیی تەواو بەکوردەکان بدا, ئەوەش بەبڕوای تەواوەوە ئەوکات خۆشەویستی گەلی کورد بۆ لای خۆی رادەکێشێو وردەوردە لەرێگای کوردەکانی عێراقەوەو بەپشتیوانی دەسەلاّتی عێراق, رژێم دەتوانێ ئێرانو تورکیا پارچەپارچە بکاو ئەویش بەلێکدانی کوردەکانی هەردوو وڵات بەکوردەکانی عێراقەوە دواجار رزگارکردنی عەرەبەکانی ئەهوازو ئەسکەندەرونە. چونکە لەئێرانو تورکیا چەندین نەتەوەیتر هەن, لەئێران فارس, ئازەر, کورد, عەرەب, بلوج, کەمایەتیتر, لەتورکیاش تورك, کورد, ئازەر, عەرەب, ئەرمەنو چەند نەتەوەیەکیتریش هەن. بەو شێوەیە سنووری رژێمی عێراقی فراوان دەبێت تا ئەورێزو ئەنکەرە, هەروەها رژێم دەبێتە بەهێزترین دەوڵەت لەناوچەکە ئەوەش بەهۆی کوردەکانەوەو تاهەتایە لەمەترسی ئێرانو تورکیا دووردەکەوێتەوە. هەموو ئەوە هیچ لەسەر دیکتاتۆر سدام ناکەوێ, تەنها راکێشانی خۆشەویستی کوردو رزگارکردنیان لەشای ئێرانو علمانیەت, چونکە گەلی کورد تەواوەو بێ کەموکوڕیەو ئەوەی

پێویستی پێیەتی تەنها سەرکردایەتییەکی دانایە. سەبارەت بەسەدام من دەستی خۆم لێتەکاندووە چونکە هیچ خێری تێدانییە, ئەوەشم سەلماندووە کەئەو بۆ یەکێك لەولاتە زلهێزەکان کاردەکات, من لەهەموو تەمەنی خۆمدا هیچ کات بەقەد ئەوە پەشیمان نیم کەدوو جار بۆم هەلکەوت سەدام بکوژم بەلام ئەنجامم نەداوە, بەهەرحالّ کات بەسەرچووە.

من لەکاتی خۆیدا بۆ سەدامم روونکردەوە کەبەرێز (هلمز) کەئەو کاتە سەرۆکی موخابەراتی مەرکەزی ئەمریکی CIAبوو، واقیعیش ئەوەی سەلماند کەچۆن سیاسەتی ئەمریکا وای لەهلمز کرد ببێتە سەفەیری ئەمریکا لەتاران, لەپشت ئەم کارە شتێکی نهێنیو سامناك نەبوو دژی بەرژەوەندیو ویستی ولاتانی دراوسێ, بەلام ئەمانە بێکەلك بوون بۆیە لەو رۆژەوە من زانیم کەسەدام کۆتایی پێهات.

لێرەدا پرسیارێك لەبەرێزتان دەکەم... بۆچی بیر لەگرتنەخۆی کێشەی کورد ناکەنەوە, بۆچی گەلی کورد بەلای خۆتاندا راناکێشن بۆ تێکشکاندنی ستەمکارانو ملهورانی ناوچەکە, پاش ئەوەی راستەوخۆ رزگاریان دەکەن. ئێمە گەلێکی دێرینو رەسەنین, مێژووش شایەتە کەئێمە وەکو نقوومبووی ناو دەریا واین کەپەنا بۆ چیلکەداریش دەبات, بۆ نابنە کەشتی رزگارکەری ئێمە؟ بۆچی نامانکەنە دیواری بەهێز دژی تێکدانو ناخۆشیو ملهوڕی؟

بەبەرنامەرێژی CIAو بەجێبەجێکردنی لەلایەن گەلی کوردەوە کە لەژێر ستەمی دەسەلاتدا دەینالاندا, راپەڕین لەکوردستانی عێراقدا روویدا, رژێمی عێراقیش بەهەموو تواناو هێزی خۆی توایەوە کەئێستاش بەشێکی لەو هێزانەی ماوەو دەم نادەمێك هەرەشەی پێ لەئاسایشی کەنداوو ناوچەکە دەکات, سەدام وەکو سەگی درێ بەستراو بەزنجیر وایە, کەسەری زنجیرەکە لەژێر مێزی کۆبوونەوەی سەرکردە ئەمریکییەکانە.

لەچاوتروکانێکدا گەلی کورد توانی ٩٥٪ ی خاکی کوردستانی عێراق رزگاربکاو پاشان دوو حزبە دەسەلاتدارەکەی کوردستانی عێراق هاتنو لەسەر کورسی دەسەلات پالّ کەوتن, بەبێ ماندووبوون، واقیعیش ئەوەی سەلماند. کاتێك لەشکری عێراقی پەلاماری کوردستانی دایەوە گەل لەگەلّ هەموو حزبەکانیتردا بەرەو سنوورەکان هەلاتن, ئەو کاتە لەچواردەوری مەسعود بارزانی تەنها ١٥ کەس هەبوو, بۆیە زۆر بەتووڕەییەوە مێزەرەکەی بەزەوییدادا و بەمام جەلالی گوت: (بۆچی واتکرد بگەڕێمەوە کوردستانی عێراق, لەکاتێکدا لەمەنزلگای خۆم لەئێران بەئارامی دەژیام), دوای دامەزراندنی ناوچەی ئەمنیو ئەنچەرلیك, پالەوانی دۆڕاو بارزانی، گەڕایەوە سەر کورسی دەسەلات.

لای ئێوەی بەرێز ئاشکرایە کەئێمە بەشێکین لەجیهانی سێیەم, نەزانی بالّی بەسەرماندا کێشاوە, ئێوە چیتان چاوەڕێ دەکرد لەچارەنووسی گەلێك کەخۆی تەسلیمی میلیشیایەك کردبێ کەسێکی وەکو مەسعود بارزانی سەرکردایەتی بکات, لەسەر ئێوە پێویست بوو کەدوای رزگاربوونمان بەرەلامان نەکەن, پێویست بوو بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ ولاتتان پاراستبا, تا گەل هەست بەدلّنیایی تەواو بکات بەبێ هیچ خۆسەپاندنێکی سەربازی میلیشیاکان. پاشان ئەنجامدانی هەلّبژاردنێکی ئازادانە کەلێژنەیەکی نێودەولەتی سەرپەرشتی بکا, بەو شێوەیە فێری بەڕێوەبردنی ولاتمان بکەن ئەوکات لێمان گەڕێن. ئێوە چیتان چاوەڕوان دەکرد کەپڕ بێ لەبەروبوومی زۆر کەبنەمالّەی بارزانی, بەوپەڕی بێ ویژدانییەوە دەستی بەسەردا گرتبێت, جگە لەبێنەواییو نەبوونی, ئەگەر بڕیاری نەوت
بەخۆراك نەبووبا ئەوا خەلّکی یەکتریان دەخوارد.

ئەی سەرۆکو رابەرانی حکومەتی ئەمریکی... پێم وانیە ئێوە, ئێمە وەك خۆتان ببینن. ئێوە لەئەمریکا دوو حزبی بەربەرەکانتان هەیە, (حزبی دیموکراتیو حزبی کۆماری), لەگەلّ ئەو هەموو جیاوازییەی کە لەنێوانیاندایە بەلام ئامانجی

سەرەکییان خزمەتکردنی گەلی ئەمریکیە, زیانەکانی رووبەڕووبوونەوەی یەکتر زیان بەبەردێك ناگەیەنێ لەئەمریکاو منداڵێکی بچووکیش ناگرێتەوە.

مـن لێـرە گاڵتـە بەحزبـەکان ناکـەم بـەڵام جیـاوازی ئێمـەو ئێـوە ئەوەیـە کەدەمەقاڵـەی ئێـوە لـەخراپترین حاڵەتیـدا شەڕەجنێوە, لای ئێمە شەڕەتفەنگ. من گلـەیی لەبنەماڵـەی بـارزانی ناکـەم لەپەیوەندییـە گوماناوییـەکانیان لەگـەڵ وڵاتـە دراوسێکانو جیهاندا ئەگەر لەپێناوی خزمەتی خاکەکەی خۆیاندابێت. بـەڵام ئـەم پەیوەندییانـە تـەنها خزمـەت بەبنەماڵـەی بارزانی دەکاتو ئابڕووی هاووڵاتی کورد لەبەرچاوی جیهـان دەشـێوێنێ. بەمامەڵـەکردنتان لەگـەڵ چـەند کەسـێکو بەچـەند روویەکو پشتگوێ خستنی ویستی گەل ئەوا گومان دەکەم کەئێوە لەو راستییەوە دووربن. من لەهەرسێ بەرگی کتێبەکەمدا ئەوەم سەلماند کەستەمو ملهوڕی لەکوردستان کۆتایی نەهاتووە, ئەوەی گۆڕاوە تەنها رووەکانە, ناوەڕۆك وەك خۆیەتی.

ئێوە بەپشتیوانیتان لەبنەماڵەی بارزانی ئەوە دەسەلمێنن کەئێوە بەرنامەتان بۆ ئەو بارودۆخە داڕشـتووە چـونکە گـەل لەژێردەستیاندا دەناڵێنێ. من کتێبەکانم بۆیە دەرکردووە تا رێگا لەبەردەم خەڵکدا رۆشـن بکەمـەوەو چـاویان بخەمـە سـەر راستی, کتێبی یەکەمم لەسلێمانی دەرکردو لەهەولێر بڵاومکردەوە یەکسەر لەلایـەن بنەماڵـەی بـارزانی دەسـەڵاتدار بڕیـاری تیرۆرکردنم دەرکرا. پاشان بەرگی دووەمو سێەمی کتێبەکەم لەسلێمانی دەرکرد, ئەوەتا ئێستا من لەگەڵ خێزانەکەمـدا کـە ١٩ کەسین لەبارودۆخێکی سامناکدا دەژین کەمەرگ هەموو کاتێك هەڕەشەمان لێدەکات, نازانین کەی بەکرێگیراوانی بارزانی یان ئێرانی یان تورکی یان عێراقی لێمـان دێتـە ژوورێ تـا کۆتاییمـان پـێ بێـنن. ئـەوە لەبـەر ئـەوەی لەکتێبەکانمـدا باسـی بەرنامەو دوژمنایەتی ئەو لایەنانەم کردووە بەرامبەر بەگەلی کورد. لەبـەر ئـەوە لـەخوا دەپاڕێمـەوەو داوا لـەئێوەش دەکـەم وەك باوکێكو رزگارکەرێك کـە لەگـەڵ خێزانەکەمـدا رزگـارم بکـەن لەدەسـتی دوژمنـانو لەسـلێمانی دەرمـان بێـنن بـەهێزی سەربازی زیاتر لەهی دوژمنانو بمانگەیەننە ناوچەیەکی ئارام لەجیهاندا کەدەستی بەکرێگیراوانی پێنەگات. تـا ئـەو کاتـەش داوا لەبەڕێزتان دەکەم کەپارێزگاری ئەمنیم بگرنە ئەستۆ, ئەوەش بزانە کە لەبەر خراپی بارودۆخمان نـەبا داوای یارمـەتیم لێ نەدەکردی, بەڵێنیش بێ لەمنەوە کە لەگەڵ یەکەم زرێپۆشی هێزەکانی هاوپەیمانانـدا بگەڕێمـەوە کاتێـك بڕیـاری رزگـاری کوردستان دەدەن. بەڵام لێرەدا پرسیارێکیتر دێتە پێشەوە ئەویش ئەوەیە کەئایا ئێـوە رێبـازی سیاسـەتی دوژمنکارانـەی خۆتان بەرامبەر بەئێمە دەگۆڕن یان هەروەکو خۆی دەیهێڵنەوە؟ ئایا سیاسـەتی ئێـوە دەسـتوورەو نـاگۆڕێ؟ شـای ئێـران لەخەڵکە نزیکەکانی رژێمی ئەمریکابوو, کاتێك کاری تەواوبوو وەکو مشکی تۆپیـو کلکیتـان گـرتو فڕێتانـدایە دەرەوە, شـا لەفڕۆکەکەی خۆیدا بەئاسمانەوە بۆ پارچە زەوییەك دەگەڕا کەتێیدا بنیشێتەوە بـۆ ئـەوەی تـەرمی خـۆی تێـدا بشارێتەوە لەکاتێکدا خاوەنی پێنجەم لەشکربوو لەهەموو جیهاندا. کەواتـە ئێـوە کارئاسـانیتان بـۆ کۆمـاری ئیـسلامی کـرد بـۆ گرتنـە دەستی دەسەڵات لەئێران, بەڵام من دەبینم دوژمنایەتییەکی گەورەتان لەنێوان خۆتانو گەلی ئێراندا دروستکرد, کەلێنێکتان نایەوە کەزەحمەتە پڕبکرێتەوە.

هیوادارم چاو بەسیاسەتەکانی خۆتاندا بخشێننەوە بەتایبەت بەرامبەر بەگەلی ئێمەی لێقەوماو, داواکارم لەخوای گەورە بەزەیی بخاتە دڵتانەوە بۆ رزگاربوونمان وەکو گەلو رزگاربوونم لەگەڵ بنەماڵەکەمداو دوورخستنەوەم بۆ ناوچەیەکی ئارام تا رۆژی رزگاری, کەهیوادارم نزیك بێت. لەکۆتاییدا ئەوپەری رێزو سڵاوی ئێمە بۆ تۆو بەرپرسانیتری دەسەڵاتدار لەوڵاتەکەتاندا.

هاوپێچ وێنەیەك بەزمانی ئینگلیزی لەگەڵیدا کەبۆ لایەنە بەرپرسەکانم ناردووە, کۆی گشتی ٢٤ لاپەڕە.

دڵسۆزتان
رەفیق پشدەری
٢٠٠١/٥/٧

نامەی چوارەم

بەڕێز / تۆنی بلێر ـ سەرۆك وەزیرانی بەریتانیا...

پاش رێزو سڵاوێکی زۆر...

سڵاو و رێزی نیشتمانپەروەریتان لەکوردستان ئاراستە دەکەمو رێزیشم بۆ سەرجەم نیشتمانپەروەرانی بەریتانیای مەزن هەیە, ئەو بەریتانیایەی بەئیمپراتۆری بێ خۆرئاوا ناسراوە پێشتر بەزەبری چەكو ئێستاش بە سیاسەت.. سڵاو لەشاری شۆڕشگێڕانەوە, سڵاو لەنۆکەری گەلی کورد رەفیق پشدەری..

بەڕێز... من نووسەرێکی سیاسیی کوردم, سۆزی خاكو نیشتمانەکەم هانیاندام کەئازادیو ژیانی تەبای گەلەکەم وەکو ئەرکێك بگرمەئەستۆو لێرەدا چەند رابردوێکی ژیانی سیاسیی خۆم روونکەمەوە..

لەگۆڕەپانی سیاسیدا بەدەستی خۆم, خۆم دروستکردووەو سەرەتای ١٩٥٦ ئاشنای بنەماڵەی بارزانی بووم, پەیوەندییەکی پتەو لەنێوانماندا دروستبوو, بۆ ماوەیەکی زۆریش جێی متمانەی مستەفا بارزانی بوومو لەساڵی ١٩٥٣دا بەڕێز جەلال تاڵەبانیم ناسیو بەهەمان شێوە جێی متمانەی ئەویش بوومو تێکەڵیم لەگەڵ سەرجەم سەرکردە سیاسییەکانی کورد هەبووەو درێغیم لەهیچ خزمەتێکی کورد نەکردووە.. بۆ ماوەیەکی زۆریش لەگەڵ جیهازی مخابەراتی عێراقی وەکو دووجەمسەر کارم کردووە تاکو ئاشکرابوونم لەساڵی ١٩٧٦...

لەنزیکیشەوە سەرۆکە عێراقیەکانم ناسیوە, سەرەتا بەعەبدوالکریم قاسم دەست پێدەکاو کۆتایەکەشی بەصدام حسین. وەکو کەسێکی نزیکیش مامەڵەم لەگەڵ عبدالرحمان عارفو صدام حسین کردووەو مامەڵەکردن لەگەڵ چەندینیتریش لەسەر داواکاری صدام حسین بووە کە لەوکاتەدا متمانەی تەواوی پێبەخشیبووم, بەڵام لەکاتی دادگاییکردنم (١٩٧٦/٩/١٤) لەدادگای بەعسدا, دادوەر لێی پرسیم بۆچی خیانەتت لەصدام حسین کردووە لەکاتێکدا بەخۆشەویستو ناز پێدراوی ئەو دەناسرێیت؟ گوتم ئەرشیفی حزبی بەعسم بەپێی دەسەڵاتم پشکنیوەو هیچ وشەیەکم تێدا بەدی نەکرد کەمافی کوردی تیابێو دەستم بۆ هەردوو چاوم برد گوتم راستیان جەلالە ئەوەیتر مەسعود, هەموو شانازیەکم ئەوەیە کەکادرێکی کوردمو

هەموو کارەکانم بۆ بەرژەوەندی کوردەو بە بەردەوامی پەیوەندیم لەگەڵدا دەکردن تاکو هەرەسی شۆڕشی بەرزانی لەساڵی ١٩٧٥دا..

لەپێش دەستگیرکردنو زینداینکردم لەموخابەراتی عێراقی لەساڵی ١٩٧٦، یەکەم کەس بووم کەبارەگای کوردی دامەزراند کەپاشان بوو بەبارەگای (ی.ن.ك). لەکاتێکیشدا کە لەنووسینگەی دکتاتۆر سدام حسین کارم دەکرد یەکە بەیەکە هەواڵی دامەزراندنی (ی.ن.ك)م بۆ دەستەی دامەزرێنەر رادەگەیاند, ساڵی ١٩٨٥ بەئەنجامێکی سەرکەوتوو توانیم (پ.د.ك)و (ی.ن.ك) پێك بێنمەوەو لەرۆژنامەیەکی ئینگلیزی بەناوی Economist بڵاوبکرێتەوە کە بەسەرۆکایەتی رەفیق پشدەری وەفدێك هەردوو حزبی (ی.ن.ك)و (پ.د.ك)ی کۆکردەوە لەژێر ئاڵای تەباییدا. پاشان رووەکردە کۆماری ئیسلامی بەدوای چارەسەرکردنی کێشەی میللەتی کوردو لەگەڵ بەرزترین دەسەڵاتی ئێرانی کۆبوومەوە بۆ ئەم باسە, بەڵام بێهودەبوو. جگە لەوەش هەوڵی ئەوەیاندا کەکاریان لەگەڵدا بکەمو پارەی زۆریان خستە بەردەستم بۆ ئەوەی بمکڕنو حزبێکی نوێ دروستبکەم بۆ سووکایەتیکردن بەکورد, لەگەڵ ئەوەشدا رەتمکردەوەو دووبارە بەهەرەشەکردن لەخۆمو خێزانەکەم هەوڵی تەواویاندا کەکاریان بۆ بکەمو رەتمدانەوەو گوتم ناتوانم. ناچار ئێرانم بەجێهێشت. لەوێشەوە لەگەڵ خێزانەکەمدا رووەمانکردە تورکیاو لەوێش بەهەمان شێوە پارەیان خستەڕوو بۆئەوەی کاریان بۆ بکەم بەڵام دوای رەتکردنەوەم, ئازارو ئەشکەنجەیاندام, دوایی گەڕاینەوە بۆ عێراق ... پێش ئەمەش ساڵی ١٩٨١ لەسوریا چاوپێکەوتنێکم لەگەڵ علی دبی کردوە بەمەرجێك بەزۆر برام بۆ لای لەکاتێکدا لەبارەگای ی.ن.ك بووم لەسوریاو داوای کارکردنی لێکردمو گوتیشی کەچاوپێکەوتنێکت لەگەڵ سەرۆك حافز ئەسد بۆ دیاریدەکەمو پلەوپایەیەکی بەرزیشم بۆ دادەنێن, بەڵام پاش رەتکردنەوەم هەڕەشەیان لێکردم کە بەزۆرترین کات سوریا بەجێبهێڵم. ئەمانەم لەهەرسێ بەشی کتێبەکەمدا بەدووروردرێژی باسکردووە, لێرەدا دەمەوێت ئەوە روونکەمەوە ئەو دوژمنە ناوبراوانە کەمن دووچاریان بۆمەتەوەو پاشان پەرەپێدانو گەشەکردنی حزبە سیاسییەکانی کوردستان, نامۆبوون بۆ دژایەتی وڵاتانی دەوروبەری هەرێمەکە, پشت گوێخستنی جیهان بۆ مەسەلەی کوردو خیانەتە بەردەوامەکانی چەند سەرکردەیەك لەکوردو بەتایبەتی بنەماڵەی بارزانی, بڕیاری دەست پێکردنی (شۆڕشێکی بیری)داوەو لەهەگبەکەشیدا زۆرلەوە زیاتری تێدایە لەسەر صدامو موخابەراتی عێراقیو بنەماڵەی بەرزانیو ئەوانەش کەدژایەتی میللەتی کورد دەکەن, بەڵام بەهۆی نەبوونی دراوی پێویستو مەترسی وەزعی ئاسایش, کە واهەست دەکەم زیندانی کرابمو لەگەڵ ئەوەشدا مەترسی چواردەورم هەیەو ناشتوانم سنورەکانی دەوروبەر ببڕمو ئەمەش پاڵی پێوەنام کەهەوڵی سۆز راکێشانی ئێوەی بەرێز بدەمو داوای پەنابەریتان لێبکەم لەگەڵ خێزانەکەمدا تاکو بمانبەنە دەرەوەی کوردستان.. کتێبەکانم لەکوردستاندا بڵاوبوونەتەوە بۆ داوای خستنەڕووی راستیەکانو جگە لێرەش لەئەوروپاو چەندین وڵاتانیتری جیهانیش, بەڵام لەسنوری ژێر دەسەڵاتی بنەماڵەی بەرزانی تا ئێستا بڵاونەبوونەتەوە لەبەرئەوەی بەرگەی راستییەکان ناگرن.

بەرێز.. کورتە باسێك لەسەر دژایەتیکردنی سیاسەتی بەریتانی بەرامبەر بەکورد دەخەمە بەرچاو, سەرەتای باسەکەش لەجیاکردنەوە دەستی پێدەکات, خوای گەورە مرۆڤی دروستکردووە, یەکێك عێراقی بێت یا ئێرانی یا سوریو تورکی بێ, ئەگەر بکۆڵینەوە تەماشا دەکرێت هەموو لەیەك دەچێت بێ هیچ پێویستیەك بەلایەنی جوگرافیو ئەگەر لەعەرەبێك پرسیاربکرێ جەزائیریە یا سعودیە یا لەکوێو کوێیتر منیش دەڵێم چ زیان بەخشێکە گەر چوار پارچەکەی کوردستان هەریەکیان ببێت بەوڵاتێکی سەربەخۆ لەسایەی پیرۆزی کوردو خاکی کورد..

ئەگەر پرسیار لەهاوولاتیەکی کورد بکرێ دەڵێت ئامانجی یەکبوونەوەی خاکی کوردە، گەر لەحزبەکانیش بدوێین هەریەك لەناوچەو پارچەی خۆیدا داوای مافی مرۆڤ دەکات, بۆ نموونە وەکو کوردستانی عێراق داوای مافی خۆمان لەعێراق دەکەین‌و بەهەمان شێوەش لەپارچەکانی تریشدا, کوردیش لەهەرکوێ بێ هەر کوردەو یەك مافیان هەیەو ڕۆژێکیش دێت هەموو کورد دەبنەوەیەك دژی دەستەگەریی عەرەب‌و فارس‌و تورك, ئەوانەش بەئاگابن کە بەویژدانەوە قسەدەکەن لەو تاوانانەی کەبەریتانیا پێی تاوانبارە بەرامبەر بەمافی ٤٥ ملیۆن کورد, لەکاتێکدا کەکوردستانیان کرد بەچوار پارچەوە تائێستاش عەرەب‌و فارس‌و تورك لەمێژوویاندا هیچ پەیوەندییەکی پتەویان نەبووە بەڵام بەرامبەر بەکورد بێ هیچ گفتوگۆکردنێك هەریەکەیان خاوەنی کورسییەکن لەدەرەوەی مێزی گفتوگۆکردن لەکاتی چەڵەمەیەکی کوردی یاخود هەنگاوێك..

دەمەوێت ئەوە ڕوونبکەمەوە بۆتان کەمن منداڵ نیم بەرد بگرمە پەنجەرەو دواتر هەڵێم, لەبەشی سێهەمی کتێبەکەمدا (کورد دوژمنی خۆت بناسە) کۆبونەوەکانی BBCم کە لەلەندەن ئەنجاممداوە بەشێوەیەکی تێروتەسەل باسکردووە لەگەڵ سێ کەسدا کەیەکێکیانم لەخەیاڵە ئەویش بەڕێز ریچاردبوو کەجێگری بەڕێوەبەری بەشی دووی پانۆرامابوو(مانگی ١٠ی ١٩٨١), سەرەتا کەپرسیاری دابەشکردنی خاکی کوردستانم لێکرد گوتی ئەم کارە هی باوباپیرانمانە, بێئەوەی دوانەکەی‌تر لاری بنوێنن!

بەڕێز.. لێرەدا پرسیارێك هەیە کە لەمێژە لەناخمدا ڕەنگدەداتەوە, بۆماوەی ١١ مانگ لەلەندەن ماومەتەوە لەم ماوەیەدا هەستم بە هیچ نامۆییەك نەکردو ئەمەش هەڵوێستی هەموو کوردێکە کەلەوێ دەژی, میللەتی بەریتانی بەمانای وشە ڕۆشنبیرن, حکومەتێکی یەکسان‌و دیموکراتیە لەسنوری دەوڵەتی خۆیدا, بەڵام لەدەرەوەی سنور بەشێوەیەکی‌ترە, تا ئێستاش بەرچاونەکەوت حکومەتی ئینگلیزی هەڵوێستێکی هەبێ بەرامبەر بەکورد کەدابەشکراون‌و دراونەتە دەستی چەند نەتەوەیەکی‌تر, ئەوا من لەپاڵ دەنگی ئەو کوردانەم کەناسیۆنالیست نین، هەروەها لەپاڵ دەنگی حکومەتی ئێرانیم لە ٣ خاڵدا:

١–حکومەتی ئەمریکی روخێنەری بناغەی هەموو وڵاتێکە کەدەستی تێ خستبێ..

٢–حکومەتی ئەمریکی هیچ کارێك ناکات کەخرابێتە بەردەستی..

٣–بنەماڵەی بارزانی بۆ موخابەراتی ئەمریکی کاردەکەن, سیاسەتی ئەمریکی لەڕووی نۆکەرەکانی, بەکۆیلەکردنیانە.

وابزانم بەڕێزتان بەئاگان لەگیروگرفتەکانی میللەتی کورد کە لەمێژوودا لەسەردەستی وڵاتانی دەوروبەر بەسەرماندا هاتووە، بۆ نموونە لەسێدارەدانی شێخ سەعیدی پیران‌و چەند هاوڕێیەکی کە ٤٨ کەس بوون لەسەردەستی تورك. تیرۆرکردنی سەرکردەی کورد ئیسماعیل اغا سمکۆ بەفەرمانی ڕەزا شاو لەسێدارەدانی قازی محەمەدو ١٢ هاوڕێی. تیرۆرکردنی هەردوو سەرکردەی کورد د. عبدوالرحمان قاسملوو د. شەرەفکەندی لەسەر دەست‌و فەرمانی حکومەتی ئێران, کۆتاییشیان ڕفاندنی عبداللە اوجلان بوو لەسەردەستی تورکیاو ڕاپێچکردنی بۆ زیندانەکانی تورکیاو گوشار خستنە سەرو بەزۆرەملێ لەخشتەیان بردو لەبەرچاوی کوردیان خست بەڵام بەداخەوە مەلامستەفای بارزانی یەکەم سەرکردەبو کە نۆکەریی خۆی بۆ دەرەوە سەلماند ئەمەشم لەبەشی سێهەمی کتێبەکەمدا بڵاوکردۆتەوەو دەشیسەلمێنم کەڕۆژێك میللەتی کورد تۆڵەی خۆی لەبنەماڵەی بارزانی دەکاتەوە..

بـەگوێرەی هەواڵـە گرنگـەکانی کەبیـستوومە لەسـەر (موخابـەراتی هـەر چـوار وڵاتەکـە) جگـە لـەوەی کەمێـژووش سەلماندویەتی چەندین پیلانیان دارشتووە بۆ لەناوبردنی بزووتنەوەی کورد لەهەر جێیەك بوبێت.. بۆم دەرکەوتووە وەکو دووپشکن کەخۆیان داکوتیو نیشتەجێ بوون دەرناچنەوە, چونکە نابینان, نابیناش چۆن راستییەکان دەبینێ..

حزبە دەسەڵاتدارەکانی کوردستان بیچنەخشەو بێهێزن, زۆربەی کاتیش خۆیان دەدزنەوە لەراستییەکانو چەند هاوکاری بکرێن ناتوانن چارەسەرکردنی کێشەکانی کورد بخەنەروو لەهەر پارچەیەکی کوردستان بێ. سەدان رێکەوتن لـەنێوان حزبـە کوردییەکانو وڵاتانی دەوروبەر سازکرا لەسەر مافەکانی کورد.. داواکارییەکانیش هەمووی بێ وەڵامن..

بەڕێز: لەبەر کورتـی ماوەی بەرێزتـان بەچری سیاسـەتی ئێوەم خسـتە بەرچاو بەرامبەر

بەمیللـەتی کـورد. دەڵـێم بەلایـەنی سیاسـەتی سـوریاوە.. تورکیـا دەسـتی بەسـەر ئەسـکەندەرونە گرتـووەو ئیـسرائیلیش لەجۆلان نیشتەجێ بووە, سەرکردە سورییەکان شۆڤێنییانە مامەڵە لەگەڵ میللەتی کورد دەکەنو بەگەورەترین مەترسییان دادەنێن, ئەو کوردانەی ٤ هەزار ساڵە لەخاکی سوریا دەژین کەخاکی باوباپیریانە, سەرۆك حافز ئەسد دوری خستنەوە لـەو خاکەو عەرەبی لەخاکی کورددا نیشتەجێکرد بۆ ئەوەی دڵنیابێ لەسنوری نێـوان عـەرەبیو تورکیـا ناویـشی نـا (پـشتێنەی سەوز).

٣ملیـۆن کـورد لەسـوریا دەژی بـێ هـیچ پێناسـەیەك کـەبوونی نەتـەوەیی کـورد بـسەلمێنێو, بێبەشـن لەهـەموو مافـە مرۆڤایەتییەکان, ئەگەر لە بەرپرسیارێکی سوری پرسیار بکرێ دەڵێـت هـیچ کێـشەیەکمان لەگـەڵ کوردەکـانی سـوریا نیـە چونکە خاوەنی هیچ شتێك نینو سوریاش کوردی نیە, ئەم کوردانە کـوردی تورکیـانو لـەخاکی سـوریا نیـشتەجێ بوونـە.. دەبێ سزای نکوڵیکردن لەبوونی نەتەوەیەك چی بێ لەیاساداو کێش لە راستییەکان دەکۆڵێتەوە؟ ئەوەی منداڵێك لـەدایکی برفێنێ بیداتە دەستی بێگانەیەكو بیکەن بەبەندە دەبێ دوارۆژی ئەو منداڵە چی بێ.. کوا مافی مرۆڤ, لەکوێیە؟

خاکی کورد دزراوەو دان بەنەتەوەی کورد نەنراوە, ئەمە تاوانێکە کەمێژوو لێی بێدەنگ نابێ, رۆژگار تێدەپـەرێو مێـژوو تۆماری دەکاتو دەنگی رەواش بەرزدەبێتەوە..

سەبارەت بەتورکیا ٢٥ ملیۆن کوردی تێدا دەژیو ئەوانیش بێ هیچ پێناسەیەکنو بەتورکی شاخ دەناسرێنو لەژێر زوڵـمو ستەمی تورك دەژین، ئەوەش سەیرە کەتا ئێستا سەرکۆماری تورکیا بێئاگایە کە ٢٥ ملیـۆن کـورد لـەخاکی تورکیـا دەژی, لەیەکێك لەوتارەکانیدا گوتی بەهیچ جۆرێك ناوی کوردو حکومەتی کوردیم نەبیستووە...

لەمانگی پێنجی ئەمساڵ دەزگای راگەیاندنی تورکی بڵاویکردەوە کەبڵند ئەجەوید بەهیچ شـێوەیەك رازی لەسـەر بـوونی حکومەتێکی کوردی نیە لە کوردستانی عێراق.. ئەمـە بـیروڕای چـەندین جەنـەراڵیترە کەسـەرکردەکەیان بڵنـد بەچەواشـەو هەڵەترین سیاسەت دەجوڵێنەوە کەبووە هۆی روخاندنی ئابوری تورکیاو بە ١٠٠٠–٢٠٠٠ ملیار دۆلار وڵاتەکەی هەڵناسێتەوەو دەریشکەوت کەبۆ ماوەی ١٥ ساڵ, ١٥٠ ملیار دۆلار دژی PKK سەرفکراوەو مێژوو چاکترین بەڵگەیە کەوەچەکانی هۆلاکـۆو جەنگیزخـان ماوەی مانـەوەیان لەتورکیادا ٦٠٠–٧٠٠ سـاڵی

نەخایاندووە بەڵام کوردەکان بۆ ماوەی ٥٠٠٠ ساڵ دەبێ تێدا دەژین..

سەبارەت بەئێران.. حکومەتی مادی کوردی لـەپێش ٢٠٠٠ سـاڵ ژیـاوە لـەئێرانو ١٥٠ سـاڵ حـوکمی کـردووە، کۆمـاری کـوردیش لـەئێران بۆمـاوەی ١١ مـانگ بەسـەرۆکایەتی قـازی محەمـەدو لەسـاڵی ١٩٤٥دا حـوکمی کـردوە. ئەمانـە بەڵگـەن کەمیللەتی کورد خاوەنی دەسەڵات بوونە.. لەگەڵ ئەوەشـدا لەبەرپرسـێکی ئێرانـی پرسـیار بکـرێ لەوەڵامـدا دەڵـێ.. ئـاین

سنوری نیە, لەگەڵ ئەمەشدا کوردەکانی ئێران ناتوانن لەقوتابخانەکاندا بەزمانی کوردی بخوێنن, هەرکاتێ جوتیارێکی کوردو هاوولاتیەکی فارس بەیەکسانیو بەیەك چاو تەماشاکران ئەوکاتە دەڵێین ئاشتی سنوری نیە..

ماددەی بێهۆشکەری هیرۆیین لەکوردستاندا بەنرخێکی کەم دەفرۆشرێو بەشێوەیەکی زۆر بەربلاوە بەلام لەناوچەکانی فارس بەتوندترین شێوە چارەسەر دەکرێتو جاروباریش دەگاتە حوکمی لەسێدارەدان ئەمەش پرنسیپی (مالی خۆت رێکخەرەوەو مالی دراوسێکەت تێکبدە)یە, ئا ئەمەیە حوکمڕانی ئیسلامی؟

سەبارەت بەعێراق... عەرەب بەگشتیو عێراق بەتایبەتی ئاگادارن کەئینگلیز حکومەتی عێراق بۆ بەکارهێنان بۆ بەرژەوەندی خۆی پێکهێناوە بەتایبەتی بۆ نەخشە سیاسییەکان.. دواجاریش بەشێك لەکوردستان خرایە ژێردەستی عێراقو ناوی کوردستانی باشوری نا عێراق, بۆ ماوەی ٨٠ سال دەچێت کورد ژیانێکی ناهەموار دەژی لەژێر دەسەلاتی عێراقدا کە بەهەموو شێوەکانی تەعریبو تەبعیسو ئەنفالو کیمیاباران لەناودەبرێن. سالی ١٩٧٤ بۆردومانی شاری قەلادزێ کراوەو سالی ١٩٨٨ شاری هەلبجە کیمیابارانکرانو گەرمیان ئەنفالکرانو ١٨٢ هەزار کەس زیندەبەچال کرانو چەندینیتر لەسێدارەدران...

تاوانەکانی سەدام بێکۆتایینو هیچ دکتاتۆرێك کارە بەدڕەوشتەکانی ئەم ناکاتەوە
کەبەرامبەر بەمیللەتی کورد کردویەتی, ئەوەش لەبیرناکرێت هەلوێستی سەرۆکی لیبیایە کەسەرزەنشتی تاوانەکانی صدام دەکات کەبەرامبەر بەکورد کراوە بەوەش سەرۆك قەزافی تاکە سەرکردەی عەرەبە ئەم هەلوێستەی هەبێ, جێی داخیشە کە١٣ ملیۆن عەرەبی عێراقی تەنها (مشعان الجبوری)ی خەلکی موصلێ تاوانەکانی سەدامی تۆمەتبارکردو کۆکوژی کوردی پرۆتیستۆکرد کاتێك گوتی کوردەکان بوون کە١٢ کەسیان لەخێزانەکەی کوشتووە
لەشەرێکدا لەنێوان پێشمەرگەو سوپای عێراقدا. هەر ئەویشە بانگەوازیدا بۆ
پێکهێنانی حکومەتی کوردی بۆئەوەی عەرەبی عێراق بەئاسایش بژین.

بەلام جێی خۆشحالی بوو کەسەدامی دکتاتۆر هەستا بەدەست بەسەراگرتنی کوێتو بوو
بەهۆی هەلگیرساندنی جەنگی کەنداو پاشان راپەرینی لێکەوتەوەو بەچەند رۆژێك ٩٥٪ی کوردستان پاککرایەوە لەهێزەکانی رژێمو جەلادەکانی سەدام, ئینجا سەرکردەکانی کوردستان گەڕانەوە کوردستانو دەسەلاتیان گرتەدەست.

لە ١٩٩١/٣/١٣دا بەڕێز مەسعود بارزانی بەئامادەبوونی چەند لایەنگرێکی داوای لێکردم لەگەلیدابم لەجەولەکردنیدا بۆ دەوروبەری کوردستانو وەزیری دەستە راستیش بم, وەلامی من ئەوەبوو نۆکەرێك بم زۆر باشترە لەوەی وەزیری دەستە راستبم لای تۆ, ئەمەم لەبەشی دووهەمو سێهەمی کتێبەکەمدا شیکردۆتەوە..

لەپاش کۆڕەوو دەربەدەربوونی ٣ملیۆن کورد بۆ پاراستنی گیانی خۆیان, هەرسێ ولاتی ئەمریکاو بەریتانیاو فەرەنسا بڕیاری پێکهێنانی هێزێکی سەربازی لەئەنجرلیك دەرکرد بۆ پاراستنی کوردەکان لەهێرشە عێراقییەکان بۆسەر میللەتی کوردو هێلی ٣٦ دیاریکرا کەسنوری ئارامی کوردەکان بێ...

هێلی پانی ٣٦ بڕیارێکی ستەمکارانەبوو دژی گەلی کورد چونکە٢/٥ی خاکی کوردی خستە ژێر دەسەلاتی تەواوی حکومەتی عێراقو هەریەك لەخانەقینو کەرکوكو سنجارو شێخانو تەلەعفەر، ئێستا کێلگەی تاقیکردنەوەکانی دکتاتۆریەتی (صدام حسێن)ە بۆ تەعریبو تەرحیلو...هتد. بەم بەشکردنەش ئازارەکانی سالی ١٩٢١ زیندووبوونەوە لەکاتێکدا کەکوردستان دابەشکرا, ئەوکاتە حکومەتی بەریتانی دەیتوانی بەرەنگاریی ئەم

بڕیارە بکات, ئەو کاتەش میللەتی کورد سەرجەم مەینەتییەکانی بیردەچۆوە, دەبوایە لەجیاتی هێلی ٣٦, هێڵی (٣٤و٣٢) بوایەو بەمەش ئێوە بەشداری ئەو تاوانەن کە بەدابەشکردنی کورد کراوە..

راستییەکانیش سەلماندیان کەهێزەکانی ئەنجەرلیك تەنها بۆ خزمەتی سیاسەتەکانی خۆتانەو رێگەتاندا بەهێزی سەربازی تورکی بۆ ئەوەی بێنە ناوچەکانی کوردستانەوەو لە ١٩٩٦/٨/٣١دا کارتی سەوزتان بەحکومەتی عێراقی بەخشی بەهەمان شێوە بێنە ناوچەکانی کوردستانو بوون بەهۆی کوشتنو لەناوبردنی چەندین کەسو سەرەتای نەخشەکەش لە مخابەراتی ئەمریکییەوە دارێژرابوو لەسەر بڕیاری ئێوەی بەڕێز...

سەبارەت بەکێشەو ململانێیە ناوخۆییەکانی نێوان هەردوو حزبی سەرەکی لەکوردستان لەهەنگاوی یەکەمدا خەڵکی کوردستان واحاڵی بووبوون کەئەمریکا بڕیاری پێکهێنانی دەسەڵاتێکی کوردی داوە لەسەرداوای هەردوو سەرۆك جەلال تالەبانیو مەسعود بارزانی بۆ ئەمریکا سەبارەت بە رێکەوتنی ئاشتی لەواشنتن, منیش یەکێك بووم لەو کەسانەی فرمێسکی خۆشیم هەڵدەڕشت بۆ نەمانی کێشە کوردییەکان بەڵام ئەو خەونە بوو بەتۆزو خەیاڵو ماوەیەکی زۆری خایاند...

لێرەشدا ئەمریکا سەلماندی کەهیچ مەبەستێکی ئاشتی نیە لەم کۆبوونەوانەدا. دەشبوایە وەفدێکی سەرپەرشتیار بەچاودێری ئەمریکا، سەرۆکایەتیی ئەو پرۆسەیەی بکردایە، پاشان ئەم پرۆسەیە شکستی خواردو لێرەشدا دەڵێم سیاسەتی ئەمریکی ناڕازییە بەو رێککەوتننامەیەو بەئاگاشە لەپەیوەندیی نێوان CIAو بنەماڵەی بارزانیو وڵاتانی دەوروبەریش... من وەکو خۆم بەبەڵگەوە مەترسیی ئەم بنەماڵەیە بۆ سەر میللەتی کورد دەسەلمێنم هەروەها لەسێ بەشی کتێبەکەمدا باسمکردوە کەچەندین خیانەتی گەورەیان بەرامبەر بەکورد کرووەو تا ئێستاش رێگەی بەدیهێنانی خواستەکانی کوردیان گرتووە.

سەرۆکی بەڕێز..

داوای لێبوردن دەکەم ئەگەر ماف بەخۆم بدەم ئەم باسە بخەمە بەرچاوتان بەڵام مەبەستم روونکردنەوەی ئەو لایەنانەیە کەلای بەڕێزتان شاراوەنو ئاگادارتان بکەم کەمامەڵەو سیاسەتتان لەگەڵ چەند کەسێکی کەمدایەو چاوتان لەویستی گەل نوقاندوە, چونکە مامەڵەکردنتان لەگەڵ بنەماڵەی بارزانیو جلەوشلکردن بۆیان تەنها لەخزمەتی بەرژەوەندی ئەم بنەماڵەیەدایەو دەسەڵاتیان زیاتر دەکاتو کۆسپ دێنێتە بەر رێگەی رەوتی ئاشتی.

من گلەیی لەبنەماڵەی بارزانی ناکەم بۆ پەیوەندییە گوماناوییەکانیان ئەگەر لەگەڵ دەوڵەتانی ناوچەدا کە لەخزمەتی نیشتمان و هاوڵاتی کورددا بوون. بڕواش ناکەم بەڕێزتان ئەم واقیعەتان لەبەرچاو نەبێت بەڵام پشتگوێی دەخەن, بەڵگەشم پشتگیریتانە بۆ بنەماڵەی
بارزانی و چاوپۆشیکردن لەکردەوەکانیان.

بەڕێز حکومەتی تاجی بەریتانیا.. ئێوە کەخاکی کوردستانتان دابەشکرد لەپێناو بەرژەوەندی خۆتاندابوو, ئەوە پلانێك بوو داتانڕشت. لێرەدا دەمەوێ تیشکی زیاتر ئاراستەی ئەم مەسەلەیە بکەم بۆ دەرخستنی راستیو تا ئەو تاوانە گەورەیە بخەمە بەرچاوتان کەتەواوی گەلێکتان گیرۆدەی کرد, کوردستان پێش هەموو شتێك لەجوانترین ناوچەکانی جیهانە, خاکێکی بەپیتو سامانێکی ئاژەڵی زۆر ئەویش بەهۆی زۆری کشتوکاڵو سەرچاوەکانی ئاو. سامانێکی گەورەی لەنەوت, ئاوی سازگار, زنك, ئەڵماس, زێڕ, کریستاڵ, یۆرانیۆم, هەروەها بەردی مەڕمەڕ...هتد.

ژمارەی دانیشتوانی نزیکەی ٤٥ ملیۆن کەسە, داهاتی خاکەکەی ١٢٠ ملیۆن کەس دەژێنێت. لێرەدا دەمەوێ بەچەند خاڵێك ئەوکاریگەرییانە دەربخەم کەکار دەکەنەسەر بارودۆخەکە:

١- ئەو سامانو داهاتە هەرسێ نەتەوەی فارس, تورکو عەرەبی هاندا کەتەماع بکەنە کوردستان و هەمیشە لەهەوڵی داگیرکردنیدا بنو رەگەزی کورد لەناوبەرن, زیاد لەمەش هەوڵیاندا ئاسەواری نیشتمانی ببڕیننەوە لەرێگەی بەکارهێنانی چەکو سیاسەتو پیلانگێڕان. هەموانیش لەسەر ئەوە یەکدەنگن کەهیچ کامیان بەتەنیا دەستپێشخەری نەکات بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد. مێژوو سەلماندوویەتی کەبارودۆخی گرژیو دوژمنایەتی لەنێوان دەوڵەتانی ناوچەدا هەرچەندێك بووبێت بەڵام موخابەراتی هەرچوار دەوڵەتی تورکیا, ئێران, سوریاو عێراق هەمیشە یەك بوون بۆ لێدانی هەر بزووتنەوەیەکی کوردی کەمەترسی هەبێت لەسەر سەروەری یەکێك لەدەوڵەتانی ناوچەکە.

٢- بەهۆی ململانێی ناوخۆ, گەلی کورد چوار شتی لەدەستدا:

أ- ئاسایشو ئارامی لەدەستدا.

ب- بزاڤی بازاڕو بازرگانی شلۆق بوو.

ج- قەوارەی کوردی لەوەدا لاوازکرد کەبەرەو باشتر هەنگاوبنێتو دوژمنانی لێمان هارکرد.

د- ٥٠٪ی داهاتی کوردستان بوو بەسوتەمەنی جەنگ, هەروەکو بەڕێزان وینستۆن چەرچلو ئایزنهاوەر گوتویانە: جەنگ براوەو دۆڕاوی تێدانیە.

٣- ئەگەر سەردانێکی ناوچەکانی چوار دەوڵەتەکە بکەن کەتورکو فارسو عەرەبی تیا دەژی, پاشان سەردانی کوردستان لەهەرچوار هەرێمەکەدا بکەن جیاوازی گەورەتان بۆ دەردەکەوێت لەڕووی ئاوەدانیو رێوبانو بزاڤی بازرگانی, ئەوساکە بۆتان دەردەکەوێت

کەهەموویان هیچ حسابێك بۆ کوردستان ناکەن و بەناوچەیەکی کاتی دەژمێرن.

لەماوەی ٨٠ ساڵی رابردوودا کەکوردستان داگیرکراوە زۆر گۆڕانکاری هاتۆتەدی, ئەگەر لیژنەیەك پێکبهێنن و بچنە بنجوبنەوانی مەسەلەکە دەبینن کەعێراق٦٠٪ی کوردستانی لەدانیشتوانە ئەصلیەکەی چۆڵکردوەو عەرەبی تێدا نیشتەجێکردووە، لەتورکیا ٥٥٪ی کوردستان چۆڵکراوەو تورکی تێدا نیشتەجێکراوە. لەئێران٤٠٪ی کوردستان چۆڵکراوەو ئازەرو فارسی تێدا نیشتەجێکراوە، لەسوریا ٢٥٪ی کوردستان چۆڵکراوەو ئێستا عەرەبی تێدا نیشتەجێیە. هەروەها نزیکەی ٢ ملیۆن کورد بەزۆرو لەترسان لەهەرچوار دەوڵەتەکەوە خاکی خۆیان بەجێهێشتوەو روویانکردۆتە هەندەران.

٤- (عم ناجی) لەوەدا سەرکەوتنت بەدەستهێنا کەبەم دابەشکردنەت ئاژاوەت لەنێوان کوردو عەرەب و فارس و تورکدا نایەوەو بەری سیاسەتی (پەرتکە, زاڵبە)ت دووریەوە کەسیاسەتی پێنج دەوڵەتە زلهێزەکەیە بەرامبەر گەلی کورد.

یەکێتی سۆڤیەتو چین: بانگەوازکەرانی مارکس و لینین و ماو, ئەو کۆمۆنیستە دڵسۆزانەی وەکو دەڵێن دروشمی کۆمۆنیزمیان هەڵداوە، ئەم بانگەوازانەیان تەنها بۆ خزمەتی بەرژەوەندی خۆیانە. یەکێك لەدروشمەکانی کۆمۆنیزم دەڵێت (هەموو گەلێك مافی چارەی خۆنوسینی هەیە) بەڵام کاتێك باسی مافی چارەی خۆنوسینی کورد دێتە پێشەوە، ئەو بنەمایە پوچەڵ دەبێت و وەکو تیمساح دەمیان لەئاست گەلی کورددا دادەپچڕن کاتێك داوای هاوکاری دەکات و لەدەستی ستەمی حکومەتەکان هاواری بەرزدەکاتەوە. بانگەشەکەرانی کۆمۆنیزم لەهەردوو دەوڵەتدا ئەوساو ئێستاش بێشەرمانە هاوکاری دکتاتۆر سەدام حسێن بوون بۆیە راستە کەگوتراوە حەیا قەترەیەکە کەتکا,

دەتکێت...ئەمانە هەمیشە بەرهەڵستکاری پێکهێنانی حکومەتی کوردی بوون.

فەرەنسا: ئەی وڵاتی ئەوین و جوانیو ئەدەب و شارستانی, هەڵوێستی مەردانەی سەرۆکی کۆچکردوو بەڕێز فرانسوا میتران هەمیشە لەبەرچاوی کوردە بەو پێشنیازەی بۆ ئاشتیو کۆتایی هێنانی شەڕی ناوخۆ پێشکەشی کرد, بەڵام ئەو چی دەسەڵاتە ئەگەر تەماع، چاوی بنەماڵەی بارزانی کوێر کردبێتو نۆکەری هانیدابن کەبەیاننامەی رێککەوتننامەکە بەتورکیا بفرۆشن. هەڵوێستی ئێستای حکومەتی فەرەنسا زۆر لاستیکییە, ئەم حکومەتە لەپێناو دەستکەوتی دارایی لایەنگری دکتاتۆر سەدام حسێنو بەرژەوەندی گەلێکیان پشتگوێ خستووە.

ئەمریکاو بەریتانیا: ئەی ئەو دوو دەوڵەتەی لەرووی سەربازیو سیاسیو ئابوری دەستتان بەسەر جیهاندا گرتووە... زاڵدەستیتان وای لەهەرچوار دەوڵەتی ناوچەکە کردووە کەڕاستەوخۆ یاخود ناڕاستەوخۆ لەپێناو بەرژەوەندیی ئێوەدا کاربکەن. شتێکی بەڵگەنەویستیشە کەئێوە بیر لەتورەکردنی ئەم چوار دەوڵەتە نەوتدارە نەکەنەوە لەپێناو میللەتێك نەیناسنو بڕوای پێنەکەن. بەڵام هۆی هاوکاریکردنتان لەگەڵ بنەماڵەی بارزانی بڕوای تەواوتانە کەئەمانە مەترسییان بۆ سەر بەرژەوەندییەکانتان لەناوچەکەدا نییەو کەس لەدۆستانتان زویرناکەن, چونکە ئەمان وەکو خۆراکی قوتوبەند وەهان دوای ماوەیەك کاتێك هەوای تێدا نامێنێت خراپ دەبێت, ئەمان هیچ هەستێکی شۆڕشگێڕی کوردایەتییان بۆ سەربەخۆیی تێدانییە. هەروەکو پێشتریش روونمکردەوە سیاسەتتان دەرهەق گەلی کورد تەمومژاوییە, چونکە بەیاننامەکانتان هەمیشە دژی پێکهێنانی حکومەتی کوردییە, ئەمریکاو بەریتانیا لەرووی سیاسەتو پێڕەو یەکدەنگن کەرێگە نەدەن کورد قەوارەیەکی نەتەوەیی دامەزرێنێت. تەنانەت بەزەییتان بەسەرکردە کوردەکانیشدا نایەتەوە چ دوژمن بێت یان دۆست, ئێوە لەناوی دەبەن ... مێژوو شایەتی ئەم قسەیەمە.

مەلیکی کوردان, کۆچکردوو شێخ مەحمودی حەفید, دوای ئەوەی حکومەتەکەیان رووخاند، دوورتان خستەوە هەر لەبەر ئەوەی لەگەڵ پێڕەوی ئێوەدا نەدەگونجا. شەهید قازی محەمەدی سەرکۆماری مەهاباد لەئێران, دوای ئەوەی کۆمارەکەیتان رووخاند لەلایەن رەزاشای ئێران لەسێدارەدرا، چونکە لەگەڵ سیاسەتی ئێوەدا نەدەگونجا.

مەلامستەفا بارزانی, سەرکردەی گەلی کورد" رۆژێك لەرۆژان سەرکردایەتی بزوتنەوەی کوردی دەکردو کورد لەهەر چوار بەشەکەدا گوێ لەمستی ئەو بوون. لەوانەیە لەسەرەتادا هاوکاریکردنی لەگەڵ حکومەتی بەریتانیا لەبەرژەوەندی گەلی کورددا بووبێت بەڵام ئەوە، بوو بەلەکەیەك بەناوچەوانیەوە, چونکە کاتێك بارزانی چووە ریزی کۆماری کوردستان لەمەهاباد لەسایەی سەرۆك قازی محەمەددا سەرەتا وەرنەگیرا چونکە گومانی لێدەکرا, بەڵام پاشتر بەهۆی تەزکیەی چەند کەسایەتییەکی کورد کەپەیوەندییان بەکۆماری کوردستانەوە هەبوو, مەلامستەفا بارزانی لەگەڵ گروپەکەیدا وەرگیرا. کاتیکیش کۆماری کوردستان رووخا مەلامستەفا لەگەڵ پێنج سەد کەس لەپیاوەکانی بۆ روسیا هەڵاتو لەوێ خراپترین مامەڵەیان لەگەڵداکرا, چونکە خۆیو تاقمەکەی جیاکرانەوەو هەردوو کەسیان بەجیا لەشوێنێکدا دانران, مەلامستەفاش کاری وای پێ سپێردرا کەشایەنی سەرکردەیەکی کورد نەبێت, ئەوەبوو بۆ ماوەی سێ ساڵ لەدوکانێکدا قەسابی دەکرد, پاشان وەکو خۆڵڕێژ رێگەوبانی پاکدەکردەوە, ماوەیەکیش ئاشەوان بوو. ئەم مامەڵە نامرۆییانە سزای بوون بەهۆی چاوپێکەوتنێکی لەگەڵ بالۆێزی ئەمریکی لەتارانو دەست تێکەڵکردنی لەگەڵیاندا, ئەوەبوو سۆڤێتییەکان بەوە تاونباریانکرد کە بەفەرمانی ئەمریکا هاتوە بۆ روسیا. لێرەدا پشتگوێ خستنی کەسایەتییەکی ناوداری وەك مەلامستەفا بارزانیو بچوککردنی, دەروازەی هەزار پرسیار دەکاتەوە.

لەسالانی ١٩٥٩–١٩٧٥ مەلامستەفا خاوەنی گەورەترین دەسەلات بوو لەهەموو کوردستاندا هەتا رێککەوتننامەی جەزائیر لەنێوان صەدام و شای ئێران کە بەپیلانی ئەمریکا بوو. سیاسەتی بارزانی، بوو بەهۆی رووخاندنی بزووتنەوەی کورد کەتا ئەو کاتە گەلی کورد بزووتنەوەیەکی شۆڕشگێڕی بەو قەوارەیە بەخۆیەوە نەدیبوو. نەدەبوو ئەمریکاو بەریتانیا بەو شێوەیە پاداشتی مەلامستەفا بدەنەوە. ئەو رێککەوتننامە ستەمو بەدە, نەك هەر بزووتنەوەی کوردی لەناوبرد بەڵکو مێژووی مەلامستەفای بارزانیشی لای

خاوەن مەبدەئەکان بۆ یەکجاری سڕیەوە.

دوای ٢١ سالْ دەبینین هەمان بارودۆخ دووبارە دەبێتەوە, ئەوەبوو لە ٣١ی ئابی ١٩٩٦دا سوپای عێراق بەرۆژی نیوەڕۆو بەفەرمانی دەوڵەتانی زلهێز(ئەمریکاو بەریتانیا) سنووری کوردستانی باشووری بەزاندو شاری هەولێرو چەند ناوچەیەکیان داگیرکرد ئەوەش دوای وەدەرنانی ئەو حزبە کوردییانەی بانگەشەیان بۆ سەربەخۆیی دەکردو بەخیانەت رازی نەبوون. پێشڕەویکردنی سوپای عێراق بەبەرچاوی هێزەکانی ئەنچەرلیك بوو کەهێزە چەکدارەکانی بارزانی بەسەرکردایەتیی بەڕێزان مەسعوودو نێچیروان بارزانی پێشیان کەوتبوون، تا ئەمڕۆش ئەو میلیشیانە رووبەری بەرفراوانی خاکی کوردستانیان داگیرکردووە کە بەناڕاستەوخۆ لەلایەن ئیدارەی حکومەتی عێراقییەوە بەرێوەدەبرێ. هەروەها بنەماڵەی بارزانی دەستی بەسەر زیاتر لەدوو ملیار دۆلار لەماڵی گەلی داماو گرتووە، نەك هەر ئەمە بەڵکو بەهۆی سامانەکەیانو دەسەڵاتیان لەلای چوار حکومەتی دراوسێ (عێراق، ئێران، سووریا، تورکیا) جەزرەبە بەخەڵك دەگەیەنن لەراستەوە بۆ چەپ، دەکوژنو دەبڕنو خەڵك ئاوارەدە دەکەنو ماڵ دەڕووخێنن، بۆ نموونە کوشتارەکەی گوندی کەلەکین کەتێیدا سەرۆکی عەشیرەتی سوورچی حسەین ئاغایان کوشتو گوندەکەیان تالانکرد کە لە٤٠٠ ماڵ پێکدەهاتو تەرووشکیان پێکەوە سووتاند. ئەمە لە ١٩٩٦/٦/١٦ روویدا کە لە١٥ی هەمان مانگدا مەسعوود بارزانی نامەیەکی بۆ سەرۆکی عەشیرەتەکە نارد تێیدا ئاگاداریکرد کەرۆژی پاشتر دەبێتە میوانی، بەخۆیو چەکدارەکانیەوە.. زۆریتر لەم نموونانە هەیە، خەڵکیش دەمبینن دەپرسن: (چۆنیت هێشتا ماویت؟) هەموو گوناهێکیشم دەربڕینی راستییەکانە.

گەورەم سەرۆك ...

پرسیارێك هەیە زۆرم بۆ دێنێتو دەمەوێ لەبەرێزان سەرۆك وەزیرانی بەریتانیاو وەزیری ئاسایشی نەتەوەیی ئەمریکی بکەم، ئەویش ئەوەیە: ئایا سیاسەتی ناڕەواتان دەرهەق گەلی کورد، دەستوورێکی نەگۆڕە؟ ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە کەئێمەش وەك باقی گەلانی جیهان ئازادبین؟ ئازادکردنمان تەنها فەرمانێکی پێدەوێ لەگەڵ هەڕەشەیەك لەبەکرێگیراوەکانتان لەناوچەکەدا بەتایبەتی جەنەڕاڵەکانی تورکیاو دکتاتۆر سەدام حسەین کەواز لەکوردستان بێننو گەلی کورد ئازاد بکەن ، ئەمەش لەلای خۆیەوە دەبێتە مایەی جێگیربوونی تورکو عەرەب لەعێراقو سوریا ئنجا بەرقەرابوونی ئارامی لەئێرانو ناوچەکەشدا، ئەمەش لەئەنجامی ئەو گۆڕانکارییانەی لەعێراقو تورکیاو سووریا دێنەدی. ئەمەش ئەگەر ئێوە بەراستی دەتانەوێ ئارامی لەناوچەکەدا بەرقەرابێت.

ئنجا هەرچەندە هەموو سەرووەرییەك، بەرژەوەندیو ئایدۆلۆجیای خۆی هەیە، هەروەها هەرچەندە من سەر بەهیچ حزبێکی کوردستانیو هیتر ینمو لەدواجاردا هیچ پابەندبوونێکی

سیاسیم نییە کەبمبەستێتەوە، ئەوە بیروڕام پێچەوانەی بیروڕای هەندێك حزبی کوردییە.

بەنسبەت چارەسەرکردنی کێشەی کوردی، بیروڕای من بیروڕای کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانە کەرزگاربوونی یەکجارەکییە لەمیلیشاکان، ئەمەش دەبێتە مایەی کۆتایی هێنانی دەسەلاتی بارزانیو سەرفرازبوون لەهەر زاڵدەستییەکی

ملهوڕانـە، ئەوسـاش دەوری حزبـە کوردییـەکان سـەرهەڵدەدات کـە بەڕاسـتی بانگەشـە بـۆ کوردایـەتی دەکـەن. بـیروڕای حزبەکانیش وایە کەهەریەکەیان کار بۆ پاراستنی خۆیو رازیکردنی ئێوەو دەوڵەتانی ناوچەکە دەکەن، ئنجا ئەمانـە تـا لـەم مانۆڕەی جەنگی سارد لەپێناو پاراستنی خۆیـان دەبنـەوە، تـەنها ٣٠٪یـان بـۆ گـەل پێدەمێنێت. بـەکورتی حزبـەکان کـار دەکەن کەبارودۆخەکە وەکو خۆی بمێنێتەوە، ئەمەش لەگەڵ بەرژەوەندیو سیاسەتو پلانەکانی ئێوەدا دەگونجێت. ئێـوە لەرۆژی راپەرینەکەی کوردستانی باشوور هەتا ئەمڕۆ مامەڵەتان لەگـەڵ گەلدانـەبووە، تـەنها تیـشك دەخەنەسـەر بنەماڵـەی بـارزانیو هەنـدێ جـار تیـشکەکە بۆماوەیـەکی کـەمو بێـسوود راسـتو چـەپ دەکـات. ئـەوەی دەزگاکـانی راگەیانـدن بلاَویانکردەوە دەربارەی پێشکەشکردنی خزمـەتگوزاریو یارمـەتی بەتـەواوی بەدەسـتی گـەل نەگەیـشتووە، ئـەوەی گـەل سوودی لێبینیوە تەنها ئەوەیە بەشێکی کوردستان، بەبەراورد لەگەڵ ئەوانـەی لـەدەرەوەی هێڵـی ٣٦دان بـەئارامی ژیـاوە، هەروەها بڕیاری نەوت بەخۆراك میللەتی لەتیاچوون رزگارکرد، ئنجا ئاوەدانکردنەوەی ناوچەکەش بەردەوامە هەرچەندە زۆر سستە.

بەرگی یەکەمی کتێبەکەمم لەهەولێر دەرکرد کە لەگەڵ خێزانەکەمدا لەوێ دەژیام، ئنجا دوای ئـەوەی ئەنـدامێکی پـارتی ئاگاداریکردم کەبنەماڵەی بارزانی حوکمی کوشتنی داوم هەروەها سەدام حسەین فەرمانیداوە لـەرێی بنەماڵـەی بارزانییـەوە بمفرێنن، لەگەڵ خێزانەکەم هەلاَتین و رومـانکردە شـاری سـلێمانیو لـەوێ بـەرگی دووەمو سـێیەمی ئـەم کتێبـەم دەرکـرد. ئێستاش لەگەڵ خێزانەکەمدا کە ١٩ کەسین، لەمەترسیدا دەژینو چاوەڕێی مەرگین، نازانین کەی بەکرێگیراوەکانی بـارزانی یا ئێران یا تورکی یا عێراقی بەسەرماندا دەدەنو لەناومان دەبەن. بۆیە هاوار بۆ خوا دەبەمو پەنا بۆ لای ئێوە دێـنم وەکـو باوکو رزگار تا لەگەڵ خێزانەکەمـدا رزگارمـان بکـەنو بـەهێزی سـەربازی کەدەسـەلاَتی دوژمنـانم دەسـتیان پـێم رانـەگات، لەسلێمانی دەرمان بکەنو بمانگەیەننە هەر شوێنێکی جیهان کەدەستی ئەو ستەمکارانەی پێنەگات، هەتا ئـەو کاتـەش تکـا لەبەڕێزتان دەکەم بمانپارێزنو ئەگەر پێویستمان بەپاراستن نەبوایە تکام لێنـەدەکردن. بـۆ زانیاریـشتان تائێـستا فلـسێکم لەهیچ حزبێك وەرنەگرتووە، شتێکی بەلگەنەویستیشە کەئەوانە یارمەتیم نەدەن... ئێستاش
ئێمە هیچ داهاتێکمان نییە مەگەر پیاوچاکانی ئەم میللەتە شتێکمان بدەنێ.

کاتێك بەڕێز بوتروس غالی ئەمینداری گشتیی UN بو، دەستی لەکار کێشایەوە گوتی: (سیاسـەتی ئـەمریکام پـێ قـووت ناچێتو ناشتوانم بەرەنگاریان بوەستم بۆیە دەست لەکارکێشانەوەی خۆم رادەگەیەنم). بەلاَم من بـوتروس غـالی نـیم, هـیچ پۆستێکم نییە تادەست لەکار بکێشمەوە، هەروەها بەرێز عەبدولَلاَ ئۆجەلانیش نیم تابیمە مایەی مەترسی بۆ سەر ناوچەکە، چونکە نەحزبم هەیە, نەهێزێکی چەکدار.

هەموو داواو تکام لەبەڕێزتان ئەوەیە کەخۆمو خێزانەکەم لەو گێروگرفتە رزگاربکەن کـەتێی کـەوتووین، چـونکە ژیانمـان لەمەترسیدایەو هیچ دەسەلاَتێکیشمان نییە. تکاش دەکەم دیدارێکم لەگەڵ بەڕێزتان یاخود جێگرێکتان لێرە لەسلێمانی یان لەهەر جێیەکیتری جیهان بۆ سازبکەن بۆ ئەوەی سیاسەتی نالەبارتان دەرهـەق گـەلی کـورد بـۆ روونبکەمـەوە، هـەتا ئـەو کاتەش داواکارم بمانپارێزن، ئەگەر بشتانەوێ ئەوە کارێکی ئاسانە بۆ ئێوە.

لەکۆتاییدا سلاَوو رێزم.

هاوپێچ ١٥ لاپەڕە بەزمانی ئینگلیزی کەکورتەی سێ کتێبەکەمە لەگەڵ ئەو نامەیەی بۆ بەرێز کۆفی ئەنانم ناردووەو نامەیەکیش کەبۆ بەرێز کۆلن پاوەڵ ـ وەزیری دەرەوەی ئەمریکام ناردووە.

دڵسۆزتان
خزمەتکاری کوردو کوردستان
رەفیق پشدەری
٢٠٠١/٦/٧

Fax:00442077138812
مکتب دیلان، ومنه لید رفیق البشدری

نامەی پێنجەم

بۆ بەڕێز سەرکردەو برای گەورە کاک (موعەممەر قەزافی)

پاش رێزو سلاَوی بێپایانم

سەرەتا سلاَوی خوات لێبێت، داواکارم لەخوای گەورە سەرکەتووت بکات بۆ هەر کارێك کە مایەی سوودو بەرژەوەندییە بۆ مرۆڤایەتی, خوا بتپارێزێ بۆ خزمەتکردنی مرۆڤایەتی،
بەتایبەت چەوساوەکان بەتایبەتیش گەلی کورد.

ئەی سەرکردەی دژایەتیکردنی ستەمو چەوسانەوە..

من نووسەرو سیاسییەکی کوردم لەباکووری عێراق، هەموو ژیانم لەپێناو خزمەتکردنی گەلی کورددا بەسەربردووە، هیچ کاتێك درێغیم نەکردووە لەخزمەتکردنی وڵاتەکەم بەپێی توانا، لەو هاوپێچانەی کە لەگەڵ نامەکەمدا بۆ بەرێزتانم رەوانەکردووە ئەوەندەی زانیاری تێدایە لەسەر من کەبەسە بۆ ناساندمو تاکو جەنابتان بزانن کە (من کێم).

ئەوەی پاڵی پێوەنام بۆ نووسینی ئەوەی کەبۆ بەرێزتانم نووسیوە دوو شتە:

یەکەمیان: بەڕیزتان یەکەم سەرکردەی عەرەبن کەبەو شێوە جدییە هاوسۆزبێ لەگەڵ گەلی کوردو چەندین خزمەتی پێشکەش بکا کە لەناو هاوشێوەکانیدا بێوێنە بێ، چونکە مێژوو شایەدە لەسەر دەست پێشخەرییەکانی جەنابت لەگەڵ تورکیا، عێراق، ئێران، سوریا لەرێگای راگەیاندنو دیدار بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کوردی، هەروەها هاندانی کورد بۆ بەردەوامبوون لەسەر دامەزراندنی دەوڵەتی کوردیو رزگارکردنی گەل لەناخۆشیو نەهامەتی. بۆیە ئەگەر ئەو چوار دەوڵەتەی هەر یەکێکیان بەشێکی کوردستانیان داگیرکردووە گوێیان لەئامۆژگاریو رێنماییەکانی جەنابت گرتباو کاریان پێکردبا ئەوا بارودۆخیان لەسەدا سەد بەرەو باشتر دەڕۆیی، بەتایبەت تورکیاو عێراق. بەلاَم لەبەرئەوەی ئەم وڵاتانە تەنها کار بەفرمانەکانی ئەمریکا دەکەنو بەپێی بەرنامەکانی ئەوان دەجووڵێنەوە، جەنەراڵەکانی تورکیاو دیکتاتۆر سەدام وێنەی دیلێکی بێ دەسەلاَتن، رێنماییەکان لەCIA وەردەگرن، بەبێ بیرکردنەوە لەئەنجامەکانی، پاش پانزە ساڵ لەشەڕی جەنەراڵە تورکەکان لەگەڵ پەکەکەدا رژێمی تورکی نزیکەی ١٥٠ ملیار دۆلاریان وەکو خەرجی جەنگ سەرفکردووە،

لەکاتێکدا هەموو جیهان بەئاشکرا تێکچوونی باری ئابوورییان دەبینن. بەو شیچوەیە بۆ ئەمریکا دەست بەسەراگرتنیان ئاسان دەبێ، حاڵی ئەوان وەکو هەموو ئەو دیکتاتۆرە کوێرانە وایە کەخۆیان نەزان دەکەن لەبەرامبەر ئەو راستییە حاشا هەڵنەگرەی بریتیەیە لەوەی، هیچ دەسەڵاتێك لەسەر زەوی ناتوانێ دوو شت لەبەین بەرێ، کەبریتین لە: ئاین، نەتەوە.

سەرۆکی فەرماندە

کاتێك من لەگەڵ سەدام حسێندا کارم دەکردو، جێی متمانەو باوەڕی بووم، هەموو سەرکردە بەعسییەکان بڕوایان پێدەکردمو گوێیان لەئامۆژگارییەکانم دەگرت، بەو سیفەتەی کەئەو کات یەکێك بووم لەوان، خوا دەکەم بەشایەد لەسەر ئەوەی کەمن بەپێی توانا هەوڵمداوە سەدامو لێپرسراوان رازیبکەم بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کوردی بەشێوەیەکی ریشەیی، ئەمەش لەکۆتاییدا دەبوو بەهۆی فراوانبوونی سنووری عێراق هەتا شاری تەورێز لەئێران‌و ئەنقەرە لەتورکیا، ئینجا رزگارکردنی عەرەبی ئەسکەندەرونەو ئەهوازی لێدەکەوتەوە. بەڵام بینیم سەدام کاری بۆ ئەوە کرد کەنداوی عەرەب تەسلیم بەمحمد رەزاشا بکات لەپێناو دانوستان بۆ لەناوبردنی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کوردی لەساڵی ١٩٧٥ کەدواجار بو بەهۆی خیانەتی سەرکردەی کورد مەلامستەفای بارزانی کەرۆڵی خیانەتکارانەی بینی لەهەرەس پێکردنی بزوتنەوی کوردای‌و دابەزاندنی ورەی شۆڕشگێڕە کوردەکان. بۆیە بەشداریکردنم لەگەڵ نازم گزار لەهەوڵە کودەتاییەکەی دژی سەدام، دوژمنایەتیم بۆی تەنها لەو کاتەوە دەستی پێکرد کەبێهیوابووم لەوەی هەڵوێستێکی مرۆڤدۆستانەی نیشتمانپەروەرانەی لێبوەشێتەوە وەك سەرۆکێك لەبەرامبەر گەلەکەی.

بڕوابونم بەخوای گەورە بەڕەوایی کیشەکەم، وایلێکردم لەبەخشندەیی خوا بێهیوا نەبم، هەروەکو لەپەرتوکە پیرۆزەکەیدا فرمانی پێکردووین. بارودۆخ وایلێهات دەرفەتی ئەوەم بۆ رەخسا کەلەگەڵ سەرکردەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران نزیك ببمەوە ئەو حاڵەتەم دووبارە کردەوە وەکو چۆن پێشتر لەگەڵ سەدام حسەین کردبووم. سەرانی ئێرانم هاندا بۆ لەخۆگرتنی کێشەی کوردو چارەسەرکردنی یەکجارەکی، کە لەئەنجامدا دەبووە هۆی فراوانبوون لای سنووری ئێران تا چیای حەمرین لەکوردستانی عێراق بەڵام.. بێکەڵك بوو.

بەهەمان شێوە کاتێك چاوم بەبەڕێوەبەری موخابەراتی سووری کەوت لەدیمەشق، پەرژیمە سەرهەمان بابەت، وەڵامیان ئەوەبوو کە بەزووترین کات سوریا جێبێڵم ئەگەر نا...؟

دووەم: لەگەڵ جیاوازی گەورە لەپلەوپایەو ئاستدا، بینم کەمن لەگەڵ بەرزتاندا بەتەواوی لە سێ خاڵدا پێك دەچین:

أ- ئاینی ئیسلام کردووینە برا.

ب- بەهێزی گیانی نیشتمانپەروەری، هەرکەسە بۆ وڵاتی خۆی.

ج- هەڵوێستی توندوتۆڵی بەرێزتان لەبەرامبەر سەرکردەو برا لێپرسراوەکانت لەنەتەوەی خۆت، ئەوەش خاڵی هاوبەشمانە.

شتێکی ئاشکرایە کەمن بەجەنابت بەراورد نەکرێم چونکە بەرێزتان سەرکردە (موعەمەر قەزافی) سەرۆکی کۆماری لیبیان، من(رەفیق پشدەری) هاوڵاتییەکی کوردم، هێزی من بڕوابوونمە بەخواو چەکەکەم کەقەڵەمەکەمەو پشتوپەنام گەلەکەمە، هاوزمانە دڵسۆزەکانم. چونکە من نە سەرۆك عەشیرەتمو نە سەرکردەی حزبمو دینارێکیشم نییە. ژیان‌و شۆڕشە فکرییەکەم کەدەستم پێکردووە بەپشتیوانی مرۆڤە چاکەکارەکانە لەهەموو شوێنێك، رەنگە خوێنەر بەبچووکم بزانێ کاتێك دەبینێ هیچ تانك‌و تۆپێکم لەپشت نییە بەڵام پشتیوانم وشەی هەقە.. هەڵوێستی بەرێزتان لەبەرامبەر گەلی کوردی بێنەوا لەبیر ناکرێ، من ئێستا هەوڵی کۆکردنەوەیان دەدەم لەکتێبێکی سەربەخۆدا، لەگەڵ ئەوەی من لەهەر سێ

بـەرگی کتێبەکەمـدا پەرژاومەتـە سـەر وتـارو هەڵوێـستە مرۆڤدۆسـتەکانی بـەڕێزتان کـەپڕە لەهەسـتی راسـتگۆیی‌و نیشتمانپەروەری.

سەرکردەی بەڕێزم...

بەدرێژایی چەرخەکان گەلی کورد دەناڵێنێ، تەنانەت راپەڕین برینەکانی ساڕێژ نەکرد بەڵکو قورەکـەی خەسـتتر کـردەوە چونکە سەدام هێشتا دەسەڵاتی بەسەر ئەو بەشەدا ماوە کەبنەماڵـەی بـارزانی داگیریـانکردووە لەکوردسـتان بەشـێوەیەکی ناڕاستەوخۆ، ئەمـەو هەسـتکردنم بەلێپرسـراویەتی، پـاڵی پێوەنـام کەرێگـە بەرەوپێـشەوە بـبڕم بـەو هیوایـەی بـەڵکو خـوا دەرگایەکی رەحمەت بکاتەوە. شایانی باسە من تەنها ئـەو رێگایـەم نەگرتۆتەبـەر. لەسـاڵی ١٩٦٣ هـەروەها لەسـاڵی ١٩٨٥ هەوڵمدا بۆ لەیەکتر نزیککردنەوەی بیروبۆچوونی لایەنە شەڕکەرەکانی حزبـە کوردییـەکان بـۆ یـەکگرتنیان‌و کۆتـایی هێنـان بەململانێی خوێناویی نێوان گەل، کە لەهەر سێ بەرگی کتێبەکەمدا بەدوورودرێژی بـاسمکردووە... هـۆی نەچوونیـشم بـۆ ناو حزبە کوردییەکان تەنها لەبەرئەوەبوو نەبمە لایەنێك‌و بتوانم رۆڵی چاکەکاری خۆم بگێـڕم بـۆ رزگـارکردنی ئـەو میللەتـە. هەر بۆیە لە ١٩٩١/٣/١٣ مەسعود بارزانی لەبەرچـاوی ژمارەیـەك لـەهاوکارەکانی داوای لێکـردم کـە وەکـو وەزیـری دەسـتە راست لەگەڵی بم... منیش وەڵامم ئەوە بوو: "فەڕاشیم پێ باشترە لەکارکردن لەگەڵ ئێوە"..

پاش خیانەتی گەورەی بنەماڵەی بارزانی لەئابی ١٩٩٦دا، کاتێك بوون بەڕێ نیشاندەری سـوپای دیکتـاتۆر سـەدام حـسەین بـۆ داگیرکردنـی کوردسـتانی ئـازادکراو.. ئینجـا پـاش سـەرنەکەوتنم لەهەوڵـەکانم بـۆ دورخستنەوەیان لەرێبازی خیانەت، بڕیارمدا کەدەستبکەم بەپرۆژەی نووسینی (کورد، دوژمنی خۆت بناسە) بـەو هیوایـەی ببێتە چرای رۆشنکەرەوەی رێگای بـەردەم خـەڵك، شـانازی نـەبێ مـن یەکـەم هـاوڵاتی بێپـشتوپەنای کـوردم بـەو جـۆرە رووبـەرووی سـتەم‌و دوژمنکـاری بوومەتـەوە، بـەجۆرێك بەرامبـەر ملـهوڕیی بنەماڵـەی بـارزانی وەسـتاوم‌و تاکـە چـەکم قەڵەمەکەمە.

بەرگی یەکەمم لەهەولێر دەرکرد، بەهۆی خێرەومەندێکی نزیك لەبنەماڵەی بارزانـی زانیم کەبنەماڵە، بڕیاری ستەمکاری کوشتنی منیان دەرکردووە، هەروەها بەفرمانی سەدام ئـەرکی رفانـدنی منیـان بەزینـدوێتی پێ سپێرابوو تا بمدەنەوە دەست رژێمی عێراق، بۆیە بەرەو سلێمانی هەڵاتم کەشوێنی دەسەڵاتی تاڵەبانیە، لەوێ هـەردوو بەرگی کتێبەکەم دەرکرد. جێی خۆیـەتی ئـەوە بڵـێم کـەتا ئێـستا کـەس رێـی پێنـەگرتووم لـەدەرکردنی کتێبـەکانم لەگـەڵ ئەوەش کە بەنهێنی دەرمکردووەو بەبێ رەزامەندی کەس.

بۆ نزیکبوونەوەی ئەو دوو حزبە نەیارە ئێستا لەدەرکردنی بەرگەکانی کتێبەکەم وەستاوم کەبۆتە مایەی هەڕەشـەیەکی گەورە لەسەر ژیانم، نازانم لەتوانای جەنابتاندایە کەئاسایش‌و ئارامیم لەسلێمانی بۆ دابین بکەن تا ساتی دەرچـونم لـەوڵات، ئەوەش بەداواکردنتان لەبەڕێز جەلال تاڵەبانی کەبمپارێزێت. لەبەرئـەوە داوادەکـەم بـەو هیوایـەی یـەکێك وەڵامـم بداتـەوە، چونکە من نامەم بۆ زۆرێك لەسەرکردەکانی جیهان ناردووە.. لێرەدا زۆر لەسەرکردە کوردەکان لێم دەپرسن نیازت چـیە؟ ئەگەر نیازت پلەوپایەیە ئەوا لەیەکەم هەڵبژاردنی ئازادانەی گەلدا تۆ زۆرتـرین دەنـگ مـسۆگەر دەکـەیت، ئەگـەر مەبەسـتت پێکهێنانی حزبە، ئەوە کارە بۆ تۆ ئاسانە. وەڵامی من هەمیشە ئەوەبووە کەمن هۆکاری ئاسـانترم لەبەردەسـتدا بـووە بـۆ پلەوپایەی بەرز بەڵام نەمویستووە چونکە ئامانجم نەبووە، هیچ کاتێکیش هەوڵنادەم حزبێکی شۆڕشگێڕی کـوردی دروسـت بکەم، چونکە هەرچەندە ژمارەی لایەنگرانم زۆر بێ ناچار دەکرێم لەگـەڵ دەوڵەتـە دراوسـێکاندا هاوکـار بم.. بـەڵام ئامـانج‌و

نیازی من: راگەیاندنی شۆڕشێکی فیکرییە کەجیهانی تاریکی کورد رووناك بکاتەوەو، عەقڵەکان لەکۆیلایەتی رزگاربکاو، بیروباوەڕی کورد یەکبخا.

من بەنوسین هەوڵم بۆ ئەوەدا، بۆیە سێ بەرگی کتێبەکەم لەژێر ناوی (کورد دوژمنی خۆت بناسە) دەکرد، کەتێیدا باسم لەسەرۆك دەوڵەتو سەرکردە حزبییەکان کردووە بەڕادەی دوژمنایەتییان بۆ گەلی کورد، بارودۆخی ئێستای گەلی کوردم خستۆتەڕوو لەگەڵ رێوشوێنەکانی چارەسەری. هەموو ئەوانەم بەدووردرێژی لەسێ بەرگی کتێبەکەمدا باسم کردووە، لەگەڵ ئەو نامەیەدا بەپاشکۆیەك کورتەی کتێبەکەم بۆ رەوانەکردووی کە لە١٥ لاپەڕە پێکهاتووەو بەزمانی ئینگلیزی نووسراوە. هەروەها نامەیەکیش بۆ بەڕێز کوفی ئەنان کە لە٣ لاپەڕە پێکهاتووە، نامەیەکییش بۆ بەڕێز کۆڵن پاوڵ کە لە٥ لاپەڕە پێکهاتووە، هەروەها نامەیەکی ١٠ لاپەڕەییم بۆ بەڕێز تۆنی بلێر ناردووە. نامەیەکیش بەزمانی عەرەبی بۆ بازاڕی هاوبەشی ئەورووپی ناردووە، هەموویان لەبارەی کێشەی گەلی کوردو رێگاچارەکانیەتی. من بۆیە ئەو داوایەم لەبەڕێز کۆفی ئەنان کردوە چونکە گەیشتومەتە بڕوایەك، ئەویش ئەوەیە کەناکرێ لەخۆسەپاندنی بنەماڵەی بارزانی رزگارمان بێ بەبێ هێزێکی سەربازی نێودەوڵەتی، سەبارەت بەئەمریکاو بەریتانیاش ئەوا لەنامەکانمدا باسی هەڵوێستی نامرۆڤانەی ئەوانم کردووە دەرهەق بەگەلی کورد لەهەموو قۆناغێکدا.

بۆیە لە٢٠٠١/٤/٢٨ دەستمکرد بەناردنی نامەکانم بەو شێوەیەی کە لەبەردەستتاندایە، ئەمەش بۆ ئەوەی نیشانیانبدەم کەهاوڵاتیەکی بێدەسەڵاتم لەگەڵ ئەوەشدا چەوساوەیی کورد بۆ هەموو جیهان دەردەخەم، بەڵکو ئەوە خوایە, بەخشندەیی خوا بچێتە دڵیانەوە.

برای گەورەم... سەرۆکی فەرماندە...

لێرەدا دەمەوێ ئەوەتان بۆ دەرخەم کەمن لەژیانێکی سەختدا دەژیم، مەترسی چواردەوری تەنیوم لەگەڵ خێزانەکەمدا کە لە١٩ کەس پێکهاتووە، لەستەمی ئێران، تورکیا، عێراق، سوریاو بنەماڵەی بارزانی دەترسم لەخێزانەکەم، بایی ئەوەندەشم نیە کەبتوانم لەسلێمانی لەگەڵ خێزانەکەمدا دەرچم، ناشوێرم لەسنووری ئەو وڵاتانە بدەم چونکە لەنوسینەکانمدا باسی رووداوی گەورەو تاوانبارانەم کردوون لەرێگای کتێبەکانیشم بڵاوم کردوونەتەوە، ئەوەو هیچ سەرچاوەیەکمان نیە کەپشتمان بگرێ.

بۆیە داوا لەبەڕێزتان دەکەم کەکار بکەن لەپێناو مرۆڤایەتیداو دەرمان بکەن لەو وڵاتە بۆ شوێنێك کەتێیدا بەردەوام بم لەبڵاوکردنەوەی بەرگەکانی تری کتێبەکەم (چونکە لەهەگبەی مندا زۆری تێدایە لەسەر سەدامو بنەماڵەی بارزانی). ئەوەی من ئێستا لەهەگبەمدایە بارودۆخەکە رێگا بەنووسینی نادات لەوڵاتی خۆمدا.

لەکۆتاییدا هیوادارام بەڕێزتان هەردەم لەشساغو تەندروستو تەمەن درێژبن، ئەو کارانەش لەدەست جەنابتاندایە بۆیە من چاوەڕوانم، هەرچەندە تەلەفۆنم نیە بەڵام ئەوە ژمارەی فاکسە کەدەکرێ لەو رێگایەوە پەیوەندیم پێوەبکەیت، هەزار هەزار سوپاسو سڵاو بۆ بەڕێزتان.

خزمەتکاری کوردو دڵسۆزتان

رەفیق پشدەری

نووسینگەی دیلان (٠٠٤٤٢٠٧٧١٣٨٨١٢)

نامەی شەشەم

بۆ خانمی بەڕێزو شکۆدار مەدام میتران لەگەڵ پێزانیندا

پاش سڵاو و ئەوپەڕی ڕێز...

ئەی خاوەنی بەسۆزترین دڵ بۆ گەلی کورد, سەرەتا دەمەوێ خۆمت پێ بناسێنم: من ناوم (ڕەفیق پشدەری)یە, نووسەرێکی کوردمو لەسەر ئەو ڕووداوو بەسەرهاتانە دەنووسم کە بەسەر گەلەکەمدا هاتووە.

لەسلێمانیدا نیشتەجێم لەباشووری کوردستان, زیاتر لە٤٥ ساڵم لەژیانی خۆم لەپێناوی خزمەتکردنی گەلی کوردو کێشە ڕەواکەیدا بەسەربردووە. ئەو ئەقڵو سەرمایەو توانایەی خوا پێی بەخشیوم خستومەتە خزمەتی ڕزگاریی گەلی کورد.

بەڵام چۆن بەو ئامانجە دەگەین, لەکاتێکدا دووبەرەکی, ئێمەو سەقامگیریو ئاشتی لێک دابڕاندووە. لەوەش کارەساتبارترو خراپتر, دەسبەسەراگرتنی بنەماڵەی بارزانییە بەسەر پارتیو دواجار بەسەر زۆرینەی خاکی کوردستاندا. چونکە ئەو بنەماڵەیە ئەوساو ئێستاش ڕێگربوون لەبەردەم ویستی گەلی کوردو, بەردی سەرەڕێی ڕزگاری بوون. لەهەرسێ بەرگی کتێبەکەمدا (کورد دوژمنی خۆت بناسە), ڕادەی خیانەتی ئەو بنەماڵەیەم ڕوونکردۆتەوە بەتەنیشت باسکردنی کارەساتباریی گەلی کورد بەدوورودرێژی.

ئەی خاوەنی دڵی گەورە...

زمان لەهەڵبژاردنی وشەی ستایشو پیاهەڵدانی شایستە بەتۆ دوودڵە, چونکە پێشکەشکردنی سۆزی جەنابتان بۆ گەلەکەمان لەسەرو هەموو پیاهەڵدانو ڕێزێکە. بیرم نیە جگە لەسەردانو هاتوچۆی جەنابت نەبێت لەخاکی کوردستانو لەناو خەڵکەکەیدا, کەس بەو ڕادەیە ئامادەبووبێ. تۆ بویتە ڕێچکەشکێنی ئەم کارە لەناو هەموو هاوشێوەکانت لەجیهاندا. بەڵام ئەوەی ئەو خۆشەویستییەی لێکردینە تاڵی, ئەو هەوڵە نەزۆکە بوو کەویستیان لەڕێگایەوە چرای ژیانت بکوژێننەوە.

بڕوام وایە خاوەنی هەمان دەست هەوڵی تیرۆرکردنی منیدا کاتێك بەرگی یەکەمی کتێبەکەم لەهەولێر دەرکرد, هەر ئەوەش وای لێکردم بەخێزانەوە بەرەو سلێمانی هەڵبێم.

سەرەتادا ڕەنگە پێت وابێ عەقڵم تێکچووە کاتێك بزانی پیاوێك لەگەڵ خێزانەکەیدا ڕووبەڕووی بنەماڵەی بارزانیو هەندێك حزبی کوردیو دەوڵەتە ئیقلیمییەکان بۆتەوە, بگرە لەکتێبەکانیدا هێرش دەباتەسەر هەموو ئەوانەی دژایەتی گەلی کورد دەکەن بەچاوپۆشی لەتواناو پایەیان. لەهەمانکاتدا هیچ حزبو عەشیرەتێکی لەپشت نییە, خۆیو قەڵەمەکەیەتی! بەڵام من پشتئەستورم بەوەی کەئەوان فەرامۆشیان کردووە: ڕەزامەندی خوا, ئینجا ڕەزامەندیو سۆزی خەڵکانی خاوەن بڕوا. چونکە دوژمنانی من بڕوایان بەخوا نییەو هیچ حساب بۆ خەڵك ناکەن. بۆ زانیاریشت ئەوەی من لەکتێبەکانمدا نووسیومە هیچ نییە جگە لەدەربڕینی هەستی کوردو هیواکانیان کەخۆیان دەترسن دەریببڕن, من هیچ نیم جگە لەئاوێنەیەك بۆ گەلی کوردی چەوساوە بەرۆژی ڕووناك لەبەرامبەر جیهاندا.

ئەوەی لەسێ بەرگی کتێبەکەمدا نووسیومە, تەنها ٤٥٪ی ئەوەیە کە لەجانتاکەمدایە،

بەڵام ڕووداوە بەردەوامەکانی کوردستان ڕێگە نادەن کەپەیامی خۆم تەواو بکەمو هەموو نهێنییەکانی دوژمنی ڕاستەقینەی گەلەکەم بخەمە بەردەست.

هەر بۆ نموونە دوو خیانەت بیری بەڕێزتان دێنمەوە:

١- فرۆشتنی بڕیارەکانی ئاشتی (دبلن) لەلایەن بنەماڵەی بارزانییەوە بەدەزگای میتی تورکی, ئەو رێکەوتنەی بەدەستپێشخەری مسیۆ فرانسۆ میتران بوو, ئەم خیانەتە دواجار, بووە هۆی هەرەسهێنانی هەوڵە جدیەکانی چارەسەری دوژمنایەتی نێوان بارزانیو تاڵەبانی.

٢- چارەنووسی گەلی کورد خستنە ژێردەستی سەدام حسینی ملهوڕ لە ١٩٩٦/٨/٣١دا, کە لەمێژووی خیانەتدا بێوێنەیە.

لەسێ بەرگی کتێبەکەمدا هەموو ئەو نهێنیو شتە شاراوانەی پەیوەندییان بەرووداوو بەسەرهاتەکانی ١٩٨٥ تا ٢٠٠١ هەیە خستوومەتەڕوو. هەر لەسەرۆکە یەك لەدوای یەکەکانی عێراقو وڵاتەکانی ناوچەکەو سیاسەتەکانیان بەرامبەر بەگەلی کورد, تا حزبە کوردییەکانو کەسایەتییە سیاسییەکان بەتایبەتی بنەماڵەی بارزانیو خیانەتەکانیان لەمێژوودا. بەپشتیوانی خواو هەوڵی جەنابتانو پشتگیری چەوساوەکانی گەلەکەم ئەو پەیامە تەواودەکەم, چونکە هەمیشە راستی سەردەکەوێو هیچ شتێ بەسەریدا زاڵ نابێ. هەروەها لەکتێبەکانمدا ئەو مەترسییەم خستۆتەڕوو کە لەکودستاندا لەئارادایە, ئەگەر گۆڕان بەسەر بارودۆخە سیاسییەکەدا نەیەت, چونکە بارودۆخەکە تادێ خراپترو خراپتر دەبێ.

جیهان لەبەرامبەر بنەماڵەی بارازانیدا کە بەکەیفی خۆیان گاڵتە بەویستی گەلی کوردو بنەماکانی ئەو گەلە دەکەنو, لەهەمانکاتدا هیچ تەکانو هەنگاوێك بەکێشەی کورد نادەن, جیهان بەو بێدەنگییەی لەپلانێکی دوژمنکارانە بەرامبەر گەلی کورددا بەژداری دەکەن, بۆیە دەوڵەتەکانی ناوچەکەش پشتگیری بنەماڵەی بارزانیەکان دەکەن. ئەم کارە دەرفەتی ئەوەیان بۆ دەڕەخسێنێ دەسەلات بەسەر کوردستاندا بگرنو دواجار کارەساتی ١٩٧٥ دووبارەبکەنەوە, کاتێك هەرەسیان بەشۆڕشی کوردی هێنا بەڕابەرایەتی بارزانی لەو کاتەدا.

پێم وایە هەواڵی ئەو ژمارە کۆچبەرە کوردانەت پێدەگا کەرۆژانە کوردستان جێدێڵن, لەکاتێکدا ئەگەر کۆچکردن بۆ هەموو خەڵك شیاوو ئاسایی بێت, ئەوا زیاتر لە٨٠٪ی خەڵکی کۆچیان دەکردو نیشتمانیان بەرەو چارەنووسێکی نادیار جێدەهێشت. ئامانج لەوکارەش تەنها دەستەبەرکردنی ژیانێکە لەسایەیدا بەئارامی بژین.

گەلی کورد بۆ ئەوە دژی دەسەلاتی صدام ڕانەپەڕی تا میلیشیاکان دەسەلاتی سەربازی خۆیان بسەپێنن, من بەناوی خۆشەویستیو ئاشتی بانگت دەکەم, بەناوی مرۆڤدۆستی, کەدەستی هاوکاریمان بۆ درێژبکەی بۆ گۆڕینی ئەو بارودۆخە.

لەکتێبەکانمدا پێشنیارێکم لەگەڵ کورتەی کتێبەکەم پێشکەش بەبەڕێز کۆفی ئەنان کرد لەپێناو رزگارکردنی گەلی کورد, داوام لەبەڕێزتان لەو بارەیەوە ئەوەیە پشتیوانی پێشنیارەکەی من بۆ بەڕێز کۆفی ئەنان بکەنو لەئەورووپادا بڵاوییکەنەوە, پاش ئەوەی وەریدەگێڕنە سەر زمانی فەرەنسی, بۆ چەککردنی میلیشیاکانی کوردستانو راگەیاندنی هەڵبژاردنێکی ئازاد لەژێر چاودێری دەسەلاتێکی نێودەوڵەتی. ئەوکاتە هەموو جیهان بۆی دەردەکەوێو دان بەوەدا دەنێن کەئێمە گەلێکی دڕەندەنین. هەموو ئەوەی لەکوردستاندا روویداوە, گوناهی ئێمە نییەو هی سەرکردەکانمانە, لەو کاتەشدا بنەماڵەی بارزانی لە١١٪ی دەنگەکان زیاتر لەکوردستاندا بەدەست ناهێنن.

خانمە دادپەروەرەکەم... ئەی دایکی کوردان:

ببە بەهۆی رزگاربوونمان بەر لەوەی لەناوبچین, دەستی یارمەتیم بۆ درێژ بکە, چونکە رەنگە خوابمکاتە هۆی ئاشکرابوونی نادیارەکانو رۆشنکردنەوەی لایەنە تاریکەکانی ژیانی گەلەکەمو دواجار راگەیاندنی شۆڕشێکی فکری. ئەگەر ئەو پەیامەی خۆم نەگەیەنمە سەرو هەموو ئەوەی دەیزانم نەیخەمە سەر کاغەز ئەوا خۆم بەگوناهبار دەزانم, هیوادارم خوا

بە بەخشندەیی خۆی دڵت نەرمبکا بۆ هاوکاریکردنم و کارکردن بۆ رزگارکردنی ئەو گەلە. ئەوکات تۆ دەبیە هێمای ئازادی و ئاشتی لای ملیۆنانی گەلی کورد.

من لەگەڵ خێزانەکەمدا کە لە١٢ کەس پێکدێ لەخانوویەکی کرێدا دەژین, کچەکەم و مێردەکەی و منداڵەکانی تریشم لەخانوویەکی تردا, بۆ پاراستنی گیانی خۆمان ناتوانین دەست بۆ هیچ کارێك ببەین. ژیانمان لەسەر ئەو یارمەتییەیە کەخەڵکی بەشەرەفی گەلەکەمان لەهەموو لایەکەوە پێمان دەبەخشن.

نازانم کەی و لەچ وەختێکدا یەکێك لەچڵکاوخۆرەکانی صدام یان بنەماڵەی بارزانی یان هی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی ناوچەکە خۆ بەماڵەکەماندا دەکا بۆ لەناوبردنمان, لەکاتێکدا هەموو گوناه و تاوانی من قەڵەمەکەمە, کەڕاستییەکانی پێدەردەخەم, چونکە سوپاس بۆخوا کتێبەکانم بوون بەشۆڕشێکی روناکبیری, هەرچەندە لەوڵاتەکانی دراوسێدا قەدەغەکراوە, بەڵام لەهەمانکاتدا لەهەموو شوێنێکدا بڵاوبۆتەوە تا گەیشتووە بەئەوپەڕی ئەورووپا. بۆیە من لەلایەن دەوڵەتانی ناوچەکەو بنەماڵەی بارزانی داواکراوم کەزیندانی بکرێم. دەبێ ئەو راستیەش بڵێم کەتا نووسینی ئەم نامەیە هیچ گوشارێکم لەلایەن تاڵەبانی یان حزبەکەی نەخراوەتەسەر, جگە لەوەی هیچ هاوکارییەکیان نەکردووم تەنها ئەوە نەبێ رێیان پێداوم لەژێر دەسەڵاتی ئەواندا بەئاشتی بژیم.

هیوام گەورەیە کە بەجەنابتان بگەم تا ئەوەت بۆ دەربخەم کە لەلامە لەسەر ئەو راستی و رووداوانەی روویانداوەو لەکوردستاندا روودەدەن. بەڵام هیچ دەروازەیەکم نیە تا لێیەوە لەگەڵ خێزانەکەم دەربچم بۆ دەرەوەی وڵات. داوا لەخوا دەکەم کەهاوکاریم بکا, ناشزانم چۆن بۆتان دەرەخسێ هۆکارەکانی دەرچوونی خۆم و خێزانەکەم بەسەلامەتی دەرەخسێنن, بێ ئەوەی هیچ دەستێکی چەپەڵ پێم بگا.

خزمەتکاری کوردو کوردستان
رەفیق پشدەری

هاوپێچ لەگەڵ ئەم نامەیەدا کەبۆ بەرێزتانم ناردووە, هەموو ئەو پێشنیارانەم بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکان ناردووە, هەر لەبەرێزان کولن پاول و تۆنی بلێر و بازاڕی ئەورووپی هاوبەش و کۆمەڵی وڵاتانی عەرەبی. لەگەڵ کورتەی هەر سێ کتێبەکەم بەزمانی ئینگلیزی. ئەگەر حەزتکردو ویستت وەڵامم بدەیەوە ئەوا با بەپێی ئەم ژمارە فاکسە بێت.
FAX: 00442077138812 لەوێشەوە بۆ دەستی (رەفیق پشدەری) .

نامەی حەوتەم

بۆ بازاڕی هاوبەشی ئەوروپی

پاش ڕێزو سلاوی پێزانینم..

ئەی قیبلەی کوچکردووەکانی کوردستان, لەمنەوە هەزار سلاوو سوپاس بۆ ئێوە بەرانبەر ئەو هاوکارییەی پێشکەشی کوردە بێنەواکانی دەکەن کە لەغەریبیدا دەژین لەهەر
ولاتێکی ئەوروپی, لەئێمەوە سلاو بۆ ئێوە.

وەکو هەر کوردێکی نیشتمانپەروەر کە لەهەرکوێیەك بێ, شانازی بەڕەگەزی خۆمەوە
دەکەم, ناسراوم بەرەفیق پشدەری, هەروەکو گەلەکەم ئارامیو ئاسایشم بەخۆمەوە نەبینیوە لەو ڕۆژەوە کەهەستم بەبوونی خۆم کردووە, ئەوەتام لەگەڵ خێزانەکەمدا کە لە ١٩ کەس پێکهاتووە، ژیانێکی ناخۆش بەسەردەبەینو چاوەڕێی مەرگ دەکەین کە لەهەر ساتێکدا لێمان بێتە ژووری. لەکاتێکدا هیچ گوناهێکم نەکردووە ئەوەندە نەبێ سێ بەرگی کتێبێکم دەرکردووە بەناوی (کورد دوژمنی خۆت بناسە) کەتێیدا ئەو زانیارییانەم نووسیوە
کەهەندێك لێی بێئاگانو زۆرینەی خەڵکی دەیزانن, بەڵام کەس ناوێرێ بینوسێ.

من ئەو کارەم تەنها بۆ ئەوە کردووە تا ئەوە بۆ جیهان ڕۆشنکەمەوە کەراستی باری ئێمە چۆنەو ئەو نەبوونیو ناسۆرەش بخەمەڕوو کەدووچاری گەلەکەمان بۆتەوە, هەروەها هۆکارەکانی ئەو ئەنجامەو تاوانباری ڕاستەقینەی ئەو بارودۆخەو چۆن دەتوانین سەرە ڕێی ڕزگاری بدۆزینەوە. لەم نامەیەدا ١٥ لاپەڕەی ناوەڕۆکی سێ بەرگی کتێبەکەم بەزمانی ئینگلیزی بۆ ڕەوانەکردن.

ئەی دەسەڵاتدارو سەرکردەکانی ولاتانی ئەوروپای بەڕێز, ئەی ئەوانەی ولاتەکەتان بەئاشتیو ئارامی دەژی, پێم خۆشە سوپاسو پێزانینی خۆمتان ئاراستە بکەم, لەبەرانبەر ئەو سۆزو خۆشەویستییەی دەیبەخشن بەکوردە پەناهەندەکان, ئەوانەی پەنایان بۆ ولاتانی ئەوروپی هێناوە بۆ ئەوەی بەئارامی بژین... ٤٥ ملیۆن کورد چاودێری شێوەی گرتنە باوەشی ئێوە دەکا بۆ ئەو ئاوارە کوردانەو چۆن هەوڵدەدەن وا هەستبکەن کە لە سەرخاکی نیشتمانی خۆیان دەژین, ئەویش لەسایەی ئەو ڕێزو خۆشەویستییەی لێیان دەگرن.

ئەی سەروەرانی دەوڵەتی سوید...

لێرەدا ئەوپەڕی سوپاسو منەتباری گەلی کوردتان پێڕادەگەیەنم بەهاوکاریکردنتان بۆ هەزارەها خێزانی کورد, هەرچی تایبەتە بە بڕیاری پەرلەمانی سویدی لەمانگی پێنجدا, ئەوا هەرچی کوردە خۆی بەقەرزداری ئەو بڕیارە دەزانێ, کە بەهۆیەوە هەست بەئینسانیەتو لیپرسراوی دەکەن کەتەنها بەو حاڵەتە ئینسانییە هەستکردن بەلێپرسراوی بەرجەستە دەبێت, بەبانگەوازکردن بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کوردو ڕۆشنایی خستنە
سەری لەجیهانی سێیەمدا, جیهانی ستەمکارو تاریکایی. هیواو دوامەبەستم ئەوەیە
لەبەڕێزتان کەوەرەز نەبن لەپێشکەشکردنی کۆمەكو هاوکاری بەئێمە تا ڕۆژی ڕزگاری.

ئەی سەرکردەکانی ئەوروپا, ڕابەرانی مرۆڤایەتیو بەزەیی..

کاتێ کوردێك هەواڵی دەرکردنی خێزانە کوردە کۆچکردووەکانی لای ئێوە دەبیستێ, لە تورکیا, عێراق, ئێران, سوریا، دەزانێ ئەمە واتای چاوەڕوانکردنی چارەنووسی ڕەش دەگەیەنێت کەرەنگە بەمەرگ کۆتایی بێت. بۆیە داوا لەبەڕێزتان

دەکەم بەچاوی بەزەیی بڕواننە کوردە ئاوارەکان کەڕەنگە تێکدەری تیابێت, بەڵام چەم بێ چەقەڵ نابێت, بۆیە داواکەم دووبارە دەکەمەوە کەکوردە کۆچبەرەکان تەسلیم بەگورگە برسیەکان نەکرێت.

بەڕێز حکومەتی هۆڵەندی پایەبەرز

سەرەتا داوای لێبوردن دەکەم لەسەر ئەوکارەی هەندێك لەئەندامانی گەلی زۆرلێکراومان لەمانگی پێنج ئەنجامیاندا, چونکە بەڕاستی دلگران بوین بەو کارەی هەندێك لەبراکانمان ئەنجامیاندا کەهۆکارەکەی هەر بێزاریو بێ هیوایی بوو. بەڵام مامەڵەکردنتان بەو شێوەیەو لێبوردنتان لەوەی کەروویدا, بووە مایەی سەرسوڕمانو پێزانینی هەموو کوردێك. لەهەمانکاتدا بەو بڕیارە سوپاسێکتان تۆمارکرد لەمێژووی گەلی کورددا لەبیرناکرێ لەبەرامبەر ئەو خۆشەویستیو ڕێزەی بۆ گەلی کوردتان نواند.

ئەوەش قەرزێکە لەگەردنماندا ڕۆژێك لەڕۆژان دەتاندەینەوە. هەر بۆ زانیاریتان سەروەتو سامانی گەلی کورد لای بنەماڵەی بارزانی گەمارۆدراوە کەئەمڕۆ ئەم بنەماڵەیە دەستیان بەسەر پارتیو بەشی هەرە زۆری کوردستاندا گرتووە, کەناوچە ستراتیژیو گرنگەکەیە. بەڵام ئەو ڕۆژە هەردێ کەگەلی کورد مافەکانی خۆی وەربگرێتەوە, پاش ئەوەی کۆتایی بەدەسەڵاتی بنەماڵەی بارزانی دەهێنرێت بەسەر کوردستاندا, ئەو کاتە قەرەبووی هەموو ئەو زیانانەتان بۆ دەکەین کەبرا کوردەکانمان لێیان کردوون. گەلی کوردیش هەرگیز هەڵوێستە چاکەکانی ئێوە لەیاد ناکات, کاتێکیش دەوڵەتی کوردی دادەمەزرێ ئەوا بازرگانیمان تەنها لەگەڵ بازاڕی هاوبەشی ئەورووپی دەبێت.

بەڕێزان, لێپرسراوان لەئەورووپا...

لێشاوی ڕۆژانەی کوردە پەنابەرەکان بۆ ئەورووپا بارێکی گرانە بەسەر ئابووریی

نەتەوەییتان, بۆیە لێرەدا پێم باشە هۆیەکانی ئەو کۆچەتان بۆ بخەمەڕوو. گەلی کورد نزیکەی ٨٠ ساڵە بەسەر چوار پارچەدا دابەشکراوەو لەژێر دەسەڵاتی هەریەك لەتورکیا, عێراق, ئێران, سوریا دەژین. لەگەڵ جیاوازی شێوازی پیادەکردنی سیاسەتە دوژمنکارییەکانیان دەرهەق بە گەلی کورد لەمێژوودا, بەڵام هەرچواریان لەهەوڵەکانی تواندنەوەی گەلی کورد هاوشێوەن, بۆیە شتێکی ئاساییە هاووڵاتیی کوردی بەشەرەف بەپێی ئەو توانایەی هەیەتی, لەدەستی ئەو چوار دەوڵەتە بەرەو ئەورووپا هەڵێ.

کێشە ڕەواکەی ئێمە تا ئەمڕۆ بەهەڵواسراوی ماوەتەوە, تایبەت بەئێمەی نیشتەجێ لەکوردستانی باشوور (عێراق) ئەوا ئێمەش بوینە سێ بەش, بەشێك لەدەرەوەی هێڵی٣٦ـەو لەوانە ٢/٥ی لەژێر دەسەڵاتی صەدامی دکتاتۆردا دەژین, ئەمانە لەسادەترین مافی هاووڵاتی کوردی بێبەرین, بەشی دووەمیان لەژێر دەسەڵاتی (ی.ن.ك)و حزبە نیشتمانپەروەرەکانیتر دەژین, ئەم هەرێمە لەگەڵ بچوکی بەبەراورد لەگەڵ ناوچەی سێیەمدا, لەهەمانکاتدا خەڵکێکی زیاتری تیادا دەژی. لەم ناوچەیە هەست بەئازادی ڕادەربڕینو ڕۆژنامەو دڵنیایی دەکەی. بوونی من لەگەڵ خێزانەکەمدا لەسلێمانیو دەرکردنی هەرسێ بەرگی کتێبەکەم بەبێ ئەوەی کەس ڕێم لێبگرێ, باشترین بەڵگەن لەسەر ئازادی ڕادەربڕینو گوتنی ڕاستی کەبنەماڵەی بارزانی قبوڵیان نەکرد. بەڵام لەم ناوچەیەدا لەبەر کەمی داهات، وەزعی کاسبکار خراپەو فەرمانبەری هەژاریش جار وایە بیری دەچێتەوە کەی دوا مووچەی وەرگرتووە. هەرچی بەشی سێیەمە ئەوا لەژێر دەسەڵاتی بنەماڵەی بارزانیدا دەژین کەدەسەڵاتیان بەسەر حزبی پارتی دیموکراتی کوردستاندا گرتووە, لەو بنەماڵەیەشدا بارزانی خاوەنی دوا ڕایە, ئەمانە هەموو داهاتی کوردستانیان بۆ خۆیان هەڵگرتووە, داهاتەکان لەگەڵ گەلی کورددا بەم شێوەیە بەشدەکەن (ONE FOR YOU TEN FOR ME). لەم ناوچەیەشدا ئازادی تەواو هەیە بەڵام بەجۆرێکیتر, دەبینین موخابەراتی هەرچوار

دەوڵەتو ئیسرائیل بەئارەزووی خۆیان جرتوفرت دەکەنو گەلی بێدەسەلاتیش کوێرو کەڕولاڵەو هیچ دەسەلاتیان نییە. ژێردەستەنو بێتوانا, سەرانی بنەماڵەی بارزانیش هەردێو پارەو سامانی زیاتر کۆدەکەنەوە.

لەبەرەبەیانی ٢٠٠١/٦/٧ لەرێی هەواڵە جیهانییەکان بیستم سەرکردەی کورد، نێچیرڤان

بارزانی بەسەرۆکایەتی وەفدێك هاورێ لەگەڵ کاك سەفین دزەیی بەسەردانێك گەیشتوونەتە ئەوروپا, لەو چوارچێوەیەدا چاویان بەوەزیری دەرەوەی بەلچیکا کەوتووە, هۆی سەردانەکەش پێشکەشکردنی سوپاس بوو لەبەرامبەر هەڵوێستی مرۆڤانەی بازاڕی ئەوروپی هاوبەش لەئاست گەلی کوردو هەوڵەکانیان بۆ دۆزینەوەی رێگەچارە بۆ کێشەی گەلی کورد. لێرەدا بەباشی دەزانم ئەوەتان پێرابگەیەنم کەکاك نێچیر بارزانی بەرێوەبەری راستەوخۆی دەستتێوەردانی لەشکری رژێمی عێراقو داگیرکارییەکەی بوو بۆ هەولێر, هەروەها کاك سەفین دزەییش ئەو کەسە بوو کەرێکەوتنی ئاشتی نێوان جەلال تاڵەبانیو مەسعود بارزانی فرۆشت بەتورکیا, ئەو رێکەوتنەی بەسەرپەرشتی خوالێخۆشبوو فرانسۆ میتران هاتەکایە. بۆ ئاگاداریشتان هۆی سەردانیان بۆ لای ئێوە دوای ئەوە دێت کەزانییان بازاڕی ئەوروپی هاوبەش خەریکە رێگاچارە بۆ کێشەی کورد دەدۆزنەوە, تا دواجار رێگا لەم کارە بگرن, ئەوەش بەفرمانی سەرانیان لەموخابەراتی تورکیاو عێراق.

بۆیە دەبینین کوردی بێنەوا پلەی رۆشنبیری هەرچەندە زۆربێتو لەهەر ئاستێکی کۆمەڵایەتیدا بێت, لە هەوڵدایە هەرچی هەیەتی بیفرۆشێت بۆ هەڵاتن لەنیشتمانو خۆدانە دەست چارەنووسێکی نادیار لەغەریبایەتیدا هەتا مردن, هەر ناوە ناوە ئەوە دەبیستین کەکۆمەڵێك خنکاون, یا مردوون یا زیندانیکراون, یا پاش ئیفلاسبوون بەدەستبەتاڵی دەگەرێنەوە, هەموو ئەوانە تەنها بۆ ئەوەیە بەئاسایشو ئارامی بژین. بەپێی هەندێك ئامار رێژەی زیاتر لە٢ ملیۆن کورد لەهەر چوار پارچەی کوردستان لەدەرەوەی وڵاتدا دەژین, خۆ ئەگەر وەزع ئاوا بڕوا پێم وایە ئەو ژمارەیە زیاد دەکا بۆ ٤ یا ٥ ملیۆن کۆچبەر, ئەگەر هۆکارەکانی کۆچکردن بۆ هەموو کەس فەراهەمبێ ئەوا ٨٠٪ی گەلی کورد دەرۆنو هەموو شتێك جێدێڵن. دەربرین لەو حاڵەتەو وێناندنی شتێك نییە بتوانرێ بەوشە یان بەرستە لەچەند وەرەقەیەکدا دەربڕێ, چونکە کۆچکردن حەز نییە وەکو کاك مەسعود بارزانی بۆ یەکێك لەگۆڤارە تورکییەکان دەریبڕیبوو, کاتێك لەچاوپێکەوتنیدا گوتبووی(کوردەکان بۆیە کۆچدەکەن بۆ ئەوروپا تا ئارەزووە جنسییەکانیان تێربکەن). بەڵام کاك مەسعود بارزانی ئەو قسەیەی سەلماند کەدەڵێ (مرۆڤ بۆچوونێکی نابێو شتێك لەخەڵکیدا نابینێتەوە, ئەگەر خۆی حەزی لێی نەکاو پیادەی نەکا).

جوتیارێکی کورد کەئامادەبوو لەسەر بستێکی زەوییەکەی بکوژرێ, ئەمرۆ دەبینین بەهەرزانترین نرخ دەیفرۆشێ بۆ ئەوەی بگا بەئەورپا, رۆشنبیری کوردیش کە لەپێناو وشەی راستدا باوەشی بەگوللەدا دەکرد, ئەمرۆ زێدو کەسی خۆی جیدێڵێ تا لەرۆژئاوا بەنامۆییو سوکی بژی, بۆیە مرۆڤ تەنها لەگەڵ بوونی قەوارەی خۆی هەست بەدڵنیایی دەکا.

ئەی سەروەرو سەرکردەکانی بازاڕی ئەوروپی مەزن.. ئەو گرفتە چارەسەر نابێو پۆلی
کۆچبەران ناوەستێ بەجێبەجێکردنی ئەو رێککەوتنەی خوارەوە نەبێ, بەچاودێریو
سەرپەرشتی ئێوە نەبێ بەشێوەیەکی ئاشکراو دیار.

١—بەرەزامەندی نەتەوە یەکگرتووەکانو بەفرمانی سەرۆك کۆفی ئەنان هێزێکی سەربازی یەکگرتوو پێکبهێنرێ بەدەر لەتورکیا—روسیا—چینو وڵاتە عەرەبیەکان.

٢—لەسەر ئەو هێزە سەربازییە یەکگرتووە پێویستە هەژموونی خۆی بسەپێنێ بەسەر کوردستانی باشووردا (عێراق) وەکو (کۆسۆڤۆ)و هێزە چەکدارەکان لەچەکەکانیان دابماڵێ بەتایبەت بنەماڵی بارزانی.

٣–بەڕێوەبردنی ولات لەلایەن ئەو هێزە سەربازییەو پاككردنەوەی لەبەكرێگیراوە سیخوڕییەكانی ولاتانی دراوسێ.

٤–چاودێریكردنی پەیوەندییەكانی هەندێ حزبو كەمكردنەوەی پەیوەندییان بەجیهان بەتایبەتی بنەماڵەی بارزانی.

٥–گێڕانەوەی ئەو سامانەی لەلایەن بنەماڵەی بارزانییەوە دەستی بەسەرداگیراوەو لەبانكەكانی جیهاندا قایمكراوە, یان كارگەو كەلوپەلەكانیان كە بەزیاتر لە٢ ملیار دۆلار مەزەندە دەكرێو گێڕانەوەی ئەو سامانە بۆ ژێر سەرپەرشتی لێژنەیەكی راوێژكاری, كە بەرەزامەندی نەتەوە یەكگرتووەكان بەكاربهێنرێ بۆ دامەزراندنی كارگەو كۆمپانیاو پرۆژەی خزمەتگوزاری, ئەوەش دەبێتە هۆی ئەوەی ٥٠–٧٠ هەزار كرێكارو پسپۆڕ ببێتە خاوەنی كار ئینجا گرفتی بێكاری چارەسەردەبێ.

٦–پاش سەقامگیریو باڵكێشانی ئاسایش, ئامادەكاری بۆ هەڵبژاردنێكی دادپەروەر بكرێ بەچاودێری لێژنەیەكی راوێژكاری نێودەوڵەتی, كەرێگا بەفێڵ یا دەستێوەردانی دەرەكی نەدا, پاشان دامەزراندنی پەرلەمانێكی ئازادی هەڵقوڵاو لەهەناوی گەل, ئەو كاتە بڕیارە كوردییەكانی لەپێناوی بەرژەوەندی گەلی كورددا دەبێ دوور لەهەر دەستێوەردانێكی بیانی یان ناوچەیی, بەم جۆرە رێگاو ئاسۆیەكی باشتر بۆ هاوولاتی كوردی دەكرێتەوە, پاش جێبەجێكردنی ئەم بڕیارانە ئەوا من ٩٩٪ دڵنیام كەئەمانە روودەدەن:

١–كوردستانی باشوور لەچڵكاوخۆرەكانی سەدام پاكدەبێتەوەو سوپای عێراقی تا سنوری راستەقینەی كوردستان پاشەكشە دەكات لەلای چیای حەمرین, عەرەبە داگیركەرەكانیش لەخاكی كورد دەردەپەڕێنرێنو خاوەنی راستەقینەی لەشوێن نیشتەجێ دەبنەوە.

٢–دادگاكردنی ئەوانەی دەستیان هەبووە لەبێهێزكردنی گەلی كورددا پاش دەسبەسەراگرتنی سەروەتو سامانیان.

٣– گەڕانەوەی ٦٥٪ی كوردە كۆچبەرەكان لەئەورووپاو جیهانی دەرەوە, ئەوكاتە رێگای كۆچكردن دەبێتە رێی ئەو كەسانەی لەكوردستاندا شوێنێك نییە بیانگرێتە خۆی, چونكە لەخراپە زیاتریان نەكردووە.

٤–گۆڕان بەسەر بارودۆخی كوردەكانی توركیا, ئێرانو سوریادا دێتو ئەم رژێمانە بەدڵنیاییەوە سیاسەتی خۆیان بەرامبەر كورد دەگۆڕن, چونكە ناتوانن دوژمنایەتی ٤٥ ملیون كورد بكەن, چونكە كورد لەهەر كوێیەك بێت لەو كاتەدا دەبێتە پشتیوانی ئەو حكومەتە كوردییە نوێیە, رۆژێكیش دێت هەرچوار پارچەی كوردستان یەكبگرێت.

٥–دەوڵەتێكی كوردی ئاری میانڕەو پێكدێت لەناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستو هاوسەنگی سەربازیو ئابووری دێتە ئاراوە, كە لەسایەیدا ناوچەكە ئارامی بەخۆیەوە دەبینێ هەتا هەتایە, هەروەها پردی هاوكاری ئابووری نێوان ئەورووپاو رۆژهەلات دێتەكایەوە.

لەكۆتاییدا داوا لەبەڕێزتان دەكەم بەچاوی سۆزەوە بڕواننە گەلی كوردو, كار بۆ دابینكردنی ژیانو ئاسایش بۆ منو خێزانەكەم بكەن تا ئەو كاتەی هاوكاریمان دەكەن بۆ دەرچوونمان لە ولات بەبێ گرفت, تا پرۆژەكانی خۆم تەواو بكەم لەپێناو گەیاندنی دەنگی گەلەكەم بە جیهان, خوا پشتیوانەو جگە لەو خوای تر نی یە.

پاشبەند: نموونەی هەرسێ ئەو نامەیەی بۆ بەڕێز کولن پاول وەزیری دەرەوەی ئەمریکاو بەڕێز تۆنی بلێر سەرەک وەزیرانی ئینگلتراو بەڕێز کۆفی ئەنان لێپرسراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لەگەڵ کورتەی هەرسێ بەشی کتێبەکەمتان بۆ رەوانە دەکەم.

لەکۆتاییدا هەزار سوپاس‌و رێزم

خزمەتکاری کوردو کوردستان

رەفیق پشدەری

مەکتەب دیلان (FAX: 00442077138812)

لەوێشەوە بۆ دەستی رەفیق پشدەری

نامەی هەشتەم

بەڕێز سەرۆکی کۆمەڵەی وڵاتانی عەرەبی.. مامۆستا عەمرو موسا

بەڕێز نوێنەرایەتی وڵاتانی عەرەبی ئەندامە هاوکارەکان..

سڵاوێکی برایانە..

سڵاوی خوات لێبێ ئەی بەڕێز ئەمینداری گشتی‌و بەڕێزان نوێنەرانی وڵاتانی پایەدار لەکوردستانەوە, لەنەوەکانی سەلاحەددین سڵاوی ئێمەتان لێبێت, بەڕێزتان بەدرێژایی ساڵ تەنگوچەڵەمەی زۆر هاتۆتە رێتان‌و, چارەسەرکردنی زەحمەت بووە بۆتان, هەروەها لەبەر نەبوونی کات, لەوانەیە بپرسن نووسەری ئەم نامەیە دەبێ کێ بێ, لەکاتێکدا هیچ هێمایەك بۆ خاوەنەکەی نەکراوە کەئایا سەرۆکی دەوڵەتێکە یا سەرکردەی حزبێکە یا سەرۆك عەشیرەتە, لەکاتێکدا بۆ کۆمەڵەی سەرانی ئەو ولاتانە دەنوسێ کەنەتەوەیەکە زمانی قورئانی پیرۆز زمانیەتی.

لەهاووڵاتییەکی بێزار کە لەسەر زەوی باوباپیرانی لەکوردستانی باشور دەژی کە بەزۆر لکێنراوە بەوڵاتی عێراقەوە, ناوم رەفیق پشدەرییە, بەسەربەرزییەوە شانازی پێوە دەکەم کە لەدایك‌و باوکێکی کوردم, شێوەی زوڵم‌و زۆری سەپێنراو بەسەر رۆڵەکانی کوردستان کەوڵاتی منە, ئەمە وای لێکردووم ٤٥ ساڵی تەمەنم لەکاری سیاسەتدا بەسەربەرم, ئەوەی بینیم لەناخۆشی‌و چەوسانەوە وەك هەموو رۆڵەکانی گەلەکەم, لەوانەیە هەندێکیان بەختیان لەمن باشتر بووبێت لەو ناخۆشییەی کەبینیومە.

بێزاریم لەواقیعی حاڵ لەکوردستان‌و شەڕانگێزی وڵاتانی دراوسێی دەوروبەرمان‌و, رەقی هەڵوێستی وڵاتانی جیهان بەرامبەرمان‌و لەبیرکردنمان لەلایەن مرۆڤایەتییەوە پاڵی پێوەنام کەئەو شتانەی بینیومە لەبارەی بارودۆخی خۆمانەوە کەهەندێ کەس نایزانن‌و کەسانێکیش ناوێرن باسی بکەن بخەمەڕوو، کارم بۆ ئەوە کردووە کەخاڵ بخەمە سەرپیتەکان‌و بەئەمانەتەوە نووسیومە, ئەوەی بەسەرم هاتووەو بینیومە لەپەرتوکێکدا بەناونیشانی (کورد دوژمنی خۆت بناسە) هەتا ئێستا سێ بەشی ئەو پەرتوکەم بەچاپ گەیاندووەو, هێشتا لەتورەکەکەمدا زۆر ماوە, لەوانەیە کەسێك لێم بپرسێ کەچەندم دەستکەوتووە لەدەرکردنی سێ بەشی ئەو پەرتوکە؟

بەڵێ حوکمی سێدارەم بۆ دەرکرا لەلایەن بنەماڵەی بارزانییەوە کەدەستی بەسەر حزبی پارتی دیموکراتی کوردستاندا گرتووە لەکوردستانی باشوور, هەروەها ئەمری رفاندنم بۆ دەرکرا لەلایەن سەدام حوسێنی سەرۆکی عێراقەوە, گومانی تێدانیە کەوڵاتانی دەوروبەر رازی نین لێم, چونکە نووسیومە لەسەریان بەدڵیان نەبووە, بارودۆخی ژیانم گەیشتە ئەو

ڕادەیەی کە لەشاری سلێمانی ژیان بەسەر ببەم لەژێردەسەلاتی ی.ن.ك بەسەرۆکایەتی بەڕێز جەلال تاڵەبانی. بەڕاستی دەڵێم بەبێ هیچ درۆودەلەسەو ریاکارییەك پرسم بەکەس نەکردووە بۆ دەرکردنی پەرتوکەکانم, هیچ یەکێك لەحزبە کوردستانییەکان دەستی یارمەتی بۆ درێژ نەکردووم, ئەمەو بەڕێز تاڵەبانیو یەکێ لەدامودەستەکەی نەبوونەتە ڕێگر لەبەردەممدا کەخۆی دەسەلاتی ناوچەکەی بەدەستە, هەرچەندە من لەپەرتوکەکەمدا ناوی بەڕێزیو حزبەکەیم هێناوە, بەلام شێوەی سەربەستی بیرو بۆچوونو چاپکردن بەسەر ناوچەکەدا زاڵە, چەندەها بەڵگە هەیە ئەمە دەسەلمێنێ کەئێستا پەرتوکەکانم لەبازاڕدا خەڵکی دەیخوێننەوەو لەناوچەکانی ژێر دەسەلاتی بنەماڵەی بارزانیو چوار ولاتە ناوچەییەکەی دەوروبەری کوردستان, قەدەغەکراوە.

سەبارەت بەقازانجکردنی من لەدەرکردنی ئەم پەرتووکە ئەوەیە یەکەم: ویژدانی خۆم ئاسودەکردووە. دووەم: ڕۆشنکردنەوەی بیری خەڵك بەڵکو نەوەکانی داهاتوومان هەمان هەڵەی ئێمە دووبارە نەکەنەوە. سێیەم: راگەیاندنی ڕاپەڕینێکی ڕۆشنبیری کاربکات بەهەڵکێشانی توندوتیژیو رەگداکوتانی خۆشیو ئاشتی بەهاوکاری خوای گەورە.

سەرۆکی بەڕێز, ئەندامانی کۆمەڵە, لێژنەی بەردەوام, تکام وایە زۆری لاپەڕەکانی نامەکەم بێتاقەتتان نەکاتو بگەنە کۆتاییەکەی. لەسەرەتای بلاوبوونەوەی مرۆڤایەتییەوە لەرەچەڵەکی ئادەم دروودی خوای لێبێ مرۆڤایەتی دابەشبووە بەپێی نەتەوەو هۆزایەتی (وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا), هەموو گەلێك بڕوای بەدروستکەر هەیەو سروشتی خۆی, بەلام هەندێك ئاینی ئاسمانی دەگرێتە خۆیو هەندێك کەسیش بتپەرستن, بەگەیەنەرێك لەنێوان خۆیو دروستکەرەکەی دایدەنێ, گەلی کوردستان وەك هەموو گەلێکی بەرز بەپێی مێژوو خۆی خاوەنی پێغەمبەرو پەرتووکە. پێغەمبەرەکەی زەردەشت بوو (د.خ) هەروەها پەرتوکە ئاسمانیەکشی ئاڤێستا بوو کەکۆمەڵێك پەرتوکی پیرۆز بوو. فەرمانی پەرستنی خودای گەورەو دستنیشانکردنی باشەو خراپە کردووە, دەرکەوتنی ئەمەش لەنزیکی ناوەڕاستی سەدەی حەوتی پێش زاین بووە, هەتا داهاتنی قەڵەمڕەوی ئیسلام. ئەمەو قورئان شاهدی بەشەرەفو کەرامەتو بەرەکەتی خاکی کوردستانە, کاتێ نوح (د.خ) دوعای بۆ کرد, کەیەکەم دەرکەوتنی رەگەزی مرۆڤایەتییە دوای تۆفان (ربی انزلنی منزلا مبارکا وانت خیر المنزلین)... (فاستوت علی الجودی) ئەمەش یەکێکە لەشاخەکانی کوردستان, هەروەها بەڵگەنامەی باوەڕپێکراو هەیە دەیسەلمێنێ نەتەوەی (ابراهیم خلیل) (د.خ) کەکوردە, لەناوچەی بێتواتە سەر بەقەزای رانیە هەندێ شوێنەوار راستی ئەم بەڵگەیە دەسەلمێنن.

لەسەرەتای دەستپێکردنی پەیامی محەمەد (د.خ), لەناو یاوەرەکانیدا کوردیان تێدابوو کەیەکێکیان ناوی (گاوان) بوو کەعەرەب ناویان لێنابوو (جابان)ی کوردی. گەلی کورد لەسەرەتای دەستپێکردنی ئیسلام، ئاینی ئیسلامی لەخۆ نەگرت نە بەخۆشی نە بەزۆرداری. لەو سەردەمەدا رابەرایەتی هێزی ئیسلام لەدەستی (سعد ابن ابی وقاص)بوو(ر.خ), بەلام بەرەنگاربوونەوەیەکی بەهێزی روبەڕووبووەوە لەلایەن گەلی کوردەوەو گۆڕستانی هاوەڵەکانی لەدۆڵی سماقوڵیە سەر بەقەزای کۆیە لەکوردستانی عێراقو گۆڕستانی هاوەڵەکانی لەدۆڵی هاوەڵەکان سەر بەقەزای رانیە لەکوردستانی عێراقو دۆڵی شەهیدانو چەند جێگایەکیتر. شەڕە گەورەکەی جەلەولا لەکوردستانی عێراق چۆك دانەدانو نەبەزاندنی کوردەکان لەشەڕەکاندا دەیسەلمێنێ کەکورد ٩٨٪ بەبیرو بڕوایەکی تەواوەوە ئاینی ئیسلامیان گرتبووە خۆ. رازیبوونیان بەئاینی ئیسلام لەوەوە سەرچاوەی گرت کەباشترەو راسترە. ئەمەش سەپاو نیە بەسەر گەلی کورد بەڵکو لەوێش مەسیحیو یزیدی دەبینرێو هیچ کام لەوانە نکوڵی نەتەوەیەتی کوردی ناکا بەڵکو شانازی پێوە دەکەن. زیندوترین نموونە گوندی

(هرموتە)ی سەر بەقەزای کۆیەیە, خەڵکی مەسیحی تێدایەو خاوەنی چەند شەهیدێکن لەرێگای ئازادی کوردستان. بگرە هەندێ نموونە هەیە لەسەر ئەوەی گەلی کورد خاوەنی مێژوویەکی پرشنگدارە لەمێژووی مرۆڤایەتی. خۆ ئەگەر بێت گەشتێك بەنێو گۆڕستانەکانی ولاتە عەرەبیەکان بکەین. لەکەم جێگا دەبینین هەندێ گۆڕی کوردی تیانەبێ کەشەهیدی شەرەکانی بەرزکردنەوەی ئالای ئیسلامو پاراستنی ئازادیو یەکپریزی خاکی عەرەبن, بێلێکدانەوەی جیاوازی هەردوو نەتەوەکە, ئەمەش بەهۆی سێ خالەوە، یەکەم: ئەگەر ئاینی ئیسلام جێبەجێ بێ, ئەوا وەك ئەمرۆمان نابێ کەجیاوازی نەتەوایەتی دەبینرێ, بۆ نموونە یەهودیەکان گەورەترین دوژمنن بۆ ئیسلام لەگەڵ ئەوەشدا پێغەمبەر (د.خ) فەرمان دەدا بەپاراستنی مافی هاوولاتی یەهودیو زالْ نەبوون بەسەریاندا لەژێردەسەلاتی ئیسلامدا، دووەم: هاوولاتی کورد راهاتووە لەگەڵ رێزگرتنی خەڵکی غەریبو یارمەتیدانی لەکاتی پێویستیدا. سێیەم: بەشایەتی نووسەرانی عەرەبو بێگانە هاوولاتی کوردی تامەزرۆی ئازادیەو دژی زوڵمو کفرو زۆرداری دەبێتەوە, نزیکترین نموونەش (صلاح الدين الايوبي)یە کەکوردە بەرەگەزو نەتەوە, لەبەرزترین دەسەلاتدا بیری لەدامەزراندنی ولاتێکی کوردی نەکردەوە بەڵکو هەستا بەسەرخستنی ئیسلامو بەرزی عەرەب, بوو بەدووەم ئازادکەری قودس دوای گەورەمان حەزرەتی عومەری کوری خەتاب(ر.خ). لەگەڵ ئەوەشدا شوێنەوارو روداوی مێژوویی دەیسەلمێنێ کەسەلاحەدینی ئەیوبی خەڵکی گوندێکی سنوری شاری هەولێرە بەلام زۆر کەس نەتەوایەتی ئەوە رەتدەکەنەوە.

ئەمەو کورد زۆر لە رۆشنبیرو نووسەرو لێکۆڵەرەوەی هەیە وەك ئەحمەد شوقی, زەهاوی, ئبن خەلەکان, مستەوفی, ئبن صلاح شارەزووری, جعفر المدنى بەرزنجی, عبدالرحمن الكوردي بەلام هۆکاری دروستنەبوونی ولاتێکی کوردی یەکگرتوو دەگەرێتەوە بۆ سادەیی کوردی موسڵمانو تێگەیشتن لەئاین تەنها (جێبەجێکردنی پێنج فەرزەو خوێندنەوەی فقەو شەریعەت)و بەکارنەهێنانی ئاین لەکردارە سیاسییەکان وەك فارسو تورکو عەرەب, کەئەم سێ نەتەوەیە تاوەکو ئێستا ئاین بۆ جێبەجێکردنی دەسەلاتو دامەزراندنی خۆیان بەکاردەهێنن.

ئاینی ئیسلام رێگای بەزوڵمو چەوساندنەوەی نەتەوەکان نادا, سەبارەت بەنەتەوە هەڵوێستی ئاین ئاشکرایە (لا فرق بين عربي واعجمي الا بالتقوى).

ئەی ئەوانەی ئالای ئیسلام بەرز دەگرن لەبرایانی عەرەب, ئایە خوای گەورەو میهرەبان نووسراوێکی ناردووە کەدەستی یارمەتی رانەکێشن بۆ گەلێکی لێقەوماو؟

ئایە نووسراوێکی خوا هەیە بۆ ئینکاری نەکردنی ئەوەی بەئێمە دەکرێ؟

ئایا نوسراوێك هەیە بۆ خۆگێلکردن لەگەلێك کەحەقی خۆیەتی ناوی لێبنرێ گەلێکی ئیسلام؟ راستییەکانیش ئێستا ئەوە دەسەلمێنن. گوندێکی کورد هەرچەندە دانیشتوانی کەم بێت مزگەوتی لێیە بۆ نوێژکردن, وەلامیش هەمیشە نە... هەر خواش گەورەیە.

هەڵوێستی ولاتانی ئەورووپا بەرامبەر نەتەوەی کورد دوژمنکاری پێوە دیارە. هەرچەندە لەدوای جەنگی جیهانی دووەم کێشەی کورد بەرز دەرکەوتو بریاردرا بەدامەزراندنی ولاتێکی کوردی کەپایتەختەکەی موسڵ یان ئورفە بێ, بەلام لەبەرژەوەندی بەریتانیاو فرنسا, فایلی کوردیان داخست, هەروەها لینین دەستێکی تەواوی هەبوو لەگەڵ مستەفا کەمال ئەتاتورك کەرێککەوتن لەسەر دانەمەزراندنی ولاتێکی کوردیو مبالەغە ناکەم کەدوژمنکارییان وەك دەستورێك وابوو بۆمان. دەشبێ بەرژەوەندی تایبەتیی خۆیان بێ, یا وەك هەندێك دەڵێن دوژمنایەتی ئەورووپا بۆ کورد لەسەر ئەوەیە کەصلاح الدين پێیانی کرد لەشەری خاچپەرستەکان. ئەورووپا هەڵوێستێکی مێژوویی خراپی هەبووە بۆ رێگەگرتن لەدامەزراندنی ولاتێکی

کوردی. لە ١٩١٩/٥/٢٣ شێخ مەحمود هەوڵیدا بۆ چەسپاندنی دەوڵەتێکی کوردی, بەڵام لە ١٩٢٠/٦/١٧ کاتێ بەریتانییەکان ویستیان حکومەتی عێراق دامەزرێنن دوای لەناوبردنی حکومەتی شێخ مەحمودی نەمر، کوردستانی باشوریان لکاند بەوڵاتی عێراقەوە. بۆ ئەمەش دوو مەبەستی سەرەکیان هەبوو، یەکەم: دۆزینەوەی هاوسەنگی لەنێوان سوننەو شیعە, چونکە شیعە زۆرینەن لەعەرەبەکانی عێراق، دووەم: هەڵگیرساندنی نائارامیو نەهێشتنی سەقامگیری لەناوچەکەو هاتنە ژوورەوەیان بۆ ناوچەکە لەکاتی پێویست لەپێناو بەرژەوەندییە تایبەتییەکان لەسەروو بەرژەوەندییە گشتییەکان.

لەدوای دامەزراندنی حکومەتی عێراق بەماوەیەکی کەم, عێراقو ئێرانو تورکیا رێککەوتن لەسەر دانانی پرۆگرامێك بۆ لەناوبردنی بزوتنەوە نەتەوەییە کوردییەکان لەهەر جێگایەك هەن. لەڕاستیشدا دەرکەوت هەرچەندە وڵاتانی ناوچەکە ناکۆك بن لەنێوان خۆیاندا بەڵام

رێککەوتون لەسەر لەناوبردنی شۆڕشەکانی کورد, لەهەر جێگایەك سەرهەڵبدات.

لەمیانەی پێشبڕکێی لەناوبردنی نەتەوەی کورد, عێراق دراوسێکانی پێشدایەوەو دەستیکرد بەدڕندەیی کەپێشبینی ناکرێ.. بەڵێ.. رژێمە عێراقییە یەك لەدوای یەکەکان, کەمتەرخەمییان نەکرد لە لەناوبردنی گەل, بەڵام لەدوای کودەتاکەی حزبی بەعس لە١٩٦٨/٧/١٧ ئەشکەنجەدانو لەناوبردن گەشەی سەند لەعێراقدا کەرژێمی عێراق توانی بێسڵکردن ٤ هەزار گوندو بکاتو دەرکردنیان لەناوچەو شارە گەورەکان وەك ناوچەی قەڵادزێ, هەروەها بۆردومانکردنی هەندێ شار بەگازی کیمیاوی وەك هەڵەبجەو لەسەرتاشدا دەرکردنی هەزاران کورد بۆ ئێران بەبیانووی ئەوەی فەیلینو مافی نیشتەجێبوونیان نیە لەسەر خاکی عێراق. لەوکاتەشدا ویستم بکەومە نێوان ئەو رووداوەوە لەلای بەعسییەکان چونکە ئەو کاتە جێگای متمانەیان بووم بەڵام وەڵامیان ئەوەبوو بۆم کەئەوانە(فەیلییەکان) زۆربەیان (بازاڕی شۆرجە)ی ناودار بەڕێوەدەبەنو ئێمەش پێویستمان بەکەلوپەلەکانیانە, دواتریش هەموو کەلوپەلەکانیان دەستی بەسەرداگیرا. دواتر دەستکرا بەرووداوی ئەنفالی بەدناوو, دوا تاوانی سەدام بەرامبەر گەلی کورد گۆڕینی ناوی گوندە کوردییەکان بوو. لەقەزای مخمور ناوی گوندی سەرگەڕان نزیك کەندێناوەی گۆڕی بەقدس, بەبۆچوونی خۆی بەم کارەی گەلی فەلەستینی خەڵاتکردەوە.

باشە بۆ یەکێك لەگوندەکانی باکوری هەڵنەبژارد یا بۆچی گوندی (عوجە) بۆ نموونە یان تکریت. هەروەها لەشاری کەرکوك هەستا بە گۆڕینی زۆر لە گوندەکان بەناوی گوندەکانی فەلەستین وەك حەیفا, یافا, تل ئەبیب. گەلیش بێزارەو هاوار دەکاو جوابیش نیە.

مەبەستی هەموو ئەمانەش پاکتاوکردنی نەتەوەی کوردە, لەگەڵ ئەوەشدا برا موسڵمانەکانمان لەجیهانو بەتایبەتی لەوڵاتە عەرەبییەکاندا کەمتەرخەمن لەکێشەکەمانو بێدەنگی دەمی داخستوون, ئەوەی زیاتر مایەی پێکەنینە ئەوەیە دەبینین دۆن کیشۆت (سەدام حسین) خۆی بە پاڵەوانی سەردەم دەزانێت بۆ رزگارکردنی عەرەب لەچنگی دوژمنکاری زایۆنیزم, دەبینین لاوان لەپایتەختی وڵاتە عەرەبییەکان ئەوانەی بەرژەوەندی خۆیانیان نەدەزانی, خۆپیشاندانیان دەکردو هاواریان بەپاڵەوانی نەتەوەی عەرەبدا دەکردو بەرۆڵەی (جەمال عبدولناصر)ی کۆچکردو و وەچەی (کوڕی خەتاب)یان دادەنا.

بەڵام رۆژگار هاتو سەدام حسین کارێکی گێلانەی کردو کوێتی داگیرکردو ئەو مێرنشینەی کرد بەپارێزگایەکی تری سەر بەعێراق بەناوی گەڕانەوەی لق بۆ بنچینە, ئەمەش لە ١٩٩٠/٨/٢, علی حسن مجیدی تاوانباریشی کرد بەحاکمی عورفیی ئەو شارە (کوێت)و لای خۆیەوە وڵاتانی کەنداو کە بەملیارەهایان پێشکەش بەبەعسییەکانی عێراق کرد کاتێك جەنگیان دژی ئێران هەڵگیرساند.

ئێستا وێنەکە ئاشکرابوو, دێوە مەزنەکە رووی دزێوی دەرکەوتو گەلی کوێت باجەکەیاندا, دەرکەوت کەسەرکردەی خاوەن هەڵوێستو شەریف سەدام حسین کەجەنگی دژ بەکورد بەرپاکرد بۆ پاراستنی ئاسایشو ئاشتی نەبوو هەروەك خۆی بەتوندی بالۆرەی بۆ دەکرد, ولآتە عەرەبییەکان بێئاگابوون, ئێوەی دەسەڵاتدارانی عەرەب کەئەژدیهاکەتان بەپارەی خۆتان گەورە کردو ئەوکاتەش کەبرسی بوو, بەئێوەیداو هەڵیلوشین.

سەرجەم سەرکردەکانی ولآتە عەرەبییەکان داکۆکییان لەسەدام کردو چاوپۆشییان لەتاوانکارییەکانی کرد بەرانبەر گەلی کورد, جگە لەسەرکردە معمر قەزافی نەبێت کەدەستپێشخەری کردو داکۆکی لەمافەکانی کورد کرد لەزیاتر لەشوێنێکدا, کە بەدەیەها جار دەژمێردرێت, لەوانە لە ١٩٧٩/١٠/١ کاتێك لەکۆنگرەی بەنغازی لەلیبیا, پاڵپشتیو هاوکاری خۆی بۆ کورد دەربڕی لەوتارێکدا کەتیایدا هاتبوو: (مافی کوردەکانە کە حکومەتێکی کوردی پێکبێنن).

بەلآم سەبارەت بەسەرکردەکانی عەرەب, نازانم بۆچی ناوی کورد نایەتە سەر زمانیان, تەنانەت رێکخراوە ئیسلامییەکانی وەك ئیخوانی موسلمین, کوانێ پیاوانی ئاینی ناسراو کەگوتارو وانەو گفتوگۆکانیان سەبارەت بەئاین تەلەفزیۆنو رادیۆکانی پڕکردووە, بەلآم بێدەنگبوون بەرانبەر مەینەتییەکانی گەلی کوردی موسڵمان وەك بێدەنگی گۆڕستانەکانە, خوا لەقورئانی پیرۆزدا دەفەرموێت (غلبت الروم في ادنى الارض وهم من بعد غلبهم سيغلبون في بضع سنين لله الأمر من قبل ومن بعد يومئذ يفرح المؤمنون) پێویست بەروونکردنەوەی ئایەتەکە ناکات, بەلآم دەمەوێت ئەوە بیربخەمەوە کەپێغەمبەرو هاوەڵەکانی کەپێشڕەوی ئێمەن, نیگەران بوون بەسەرکەوتنی فارسە بتپەرستەکان بەسەر رۆمانیەکانی خاوەن کتێب, هەر بۆیە دوعایان کرد بۆ رۆمەکان کەسەرکەون بەسەر فارسە ئاگرپەرستەکاندا لەوکاتەدا, لەگەڵ ئەوەشدا کەرۆمەکان لەسەر ئاینێکیتر بوون بەلآم هەرخۆشحاڵبون.

ئەی ئەهلی ئیسلامو قورئان, ئایا صەدامی دیکتاتۆر لەبتپەرستەکان درندەتر نییە, ئایا ئێمە نزیکترنین لەخاوەن کتێبەکان, بۆچی کار بەسوننەتی پێغەمبەر ناکەنو پاڵپشتمان ناکەن بۆ سەرکەوتن بەسەر زوڵمو ستەمدا, باپیرەی ئێمە صلاح الدین پێشڕەوی ئێوەی کرد بۆ سەرکەوتنو ئێوەش ژێردەستەبوون, دە ئێوەش پاڵپشتمان بن لەکاتی سەرفرازیتاندا.

من بانگەشە بۆ جەنگ ناکەم کەخەڵك بێننە سەر شەقامەکان بۆ خۆپیشاندان. کۆمەڵی ولآتانی عەرەبی چ زەرەر دەکات کاتێك ئیدانەی خوێنڕشتنی نەتەوەی کورد بکاتو دژی پاکتاوکردنی کوردان بێت لەلایەن دوژمنانی نەتەوەی عەرەبەوە.

بەرێزان: یارمەتیم بدەن بۆ بەرزکردنەوەی ئالآیەك کە بەجیهانی نیشاندەینو لەسەری بنووسین وریابن لەمێژوو.. مێژوو رەحم بەکەس ناکات. پاش شۆڕشی ساڵی ١٩٥٨, جڵەوی دەسەڵات بەدەست عەرەبەوە بوو, سەرۆکی عێراقی ئەو کاتە عبدلسلام عارف لەشەستەکاندا, بەدەنگی بەرز بەخەڵکی گوت, بنچینەی کورد عەرەبن, بەهۆی ژیانیان لەشاخەکان زمانیان گۆڕاوەو وشەکانیان شێوازیتری وەرگرتووە لەعەرەبییەوە بۆ ئەو شێوەیەی ئێستا لەسەرین, پاشان هانی جەلادەکانیدا بۆ سەر خەڵکی کوردستانو گوتی (ماڵەکانیان حەلآڵی ئێوە بێو سەریشیان بۆ ئێمە) لەکاتی خۆیشیدا کەسێك ئیدانەی ئەو کردارەی نەکرد جگە لەخوالێخۆشبوو محسن الحکیم کەتەنها ئیدانەکەری عەرەب بوو.

لەکاتی دامەزراندنی سوپای فەلەستین لەسەردەمی سەرۆکی عێراقی عبدالکریم قاسم بەناوی رزگارکردنی قودس یەکەم سوپا کەدامەزرا بەشدارییانکرد لەهێرشکردن بۆ سەر خاکی کودستانو لەناوبردنی خەڵکەکەی وەك دانەوەی چاکەی صلاح الدینی باپیرمان. هەروەها سوپای عەرەبی سوری بەرابەرایەتی فهد الشاعر بەشداریکرد بۆ لەناوبردنی بزووتنەوەی کوردو

خەڵکەکەی، لەبیریان چوو چاکەی صلاح الدینی باپیرمانو چاکەی میوانداری سورییەکان. لەگەڵ ئەوەشدا سەرۆکی کۆچکردوو حافظ الاسد بۆ سەرکردەی کورد عبدالله ئۆجەلان جێگای شانازی سەرجەمی گەلی کورد بوو کەتەنها سەرۆکێکی کورد میوانداری سەرۆکێکی ئۆپۆزسیۆنی کورد بکات. بەڵام کۆتایی ئەو لەخۆگرتنە نەگەیشتە ئەنجام کاتێ بەپلانێکی دارێژراو لەلایەن CIAو موسادو میتی تورکیو موخابەراتی سووری، عبدالله ئۆج ئالان تەسلیم بەمیتی تورکی کراو ئەنجامەکەشی ئەوەیە کەئەمڕۆ دەبینین.

ئێمە نەپشتمان هەیەو نە دراوسێیەکی باش بەمەبەستی فێربوونمان بەوشەی چاك بەڵام داخی گەل درێژەی نابێ.

لەکاتی داگیرکردنی جەزائیر لەلایەن فەرنساوە هەرچەندە فەرەنسا خاوەنی دەسەڵاتو

توانا بوو بەڵام رازیبوو سەربەخۆیی بەگەلی جەزائیر ببەخشێ, تەنها لەبەرئەوەی جەزائیر رازینەبوو بەسەربەخۆیی نەبێ, ئەوەبو دیگۆل وەڵامی داواکانی گەلی جەزائیری دایەوەو دەستی لێان هەڵگرت. ئەگەر بێت راپرسی لەناو ٣ ملیۆن کوردی سوریاو ٧ ملیۆن کوردی عێراق بکەین دەبینین ٩٥٪ی داوای جیابوونەوەو سەربەخۆییو دامەزراندنی حکومەتی کوردی دەکەن, چونکە سەردەمی خودموختاری بەسەرچوو هەرچەندە کەسیش نەیبینی.

سەرۆکی بەڕێز.. بەڕێزان سەرکردەی وڵاتە عەرەبیەکان...

سوپاس بۆ ئێوە لەسەر ئەوەی کردتان بەهەڵوێستی دڵتان نەك بەکردەوە. بەڵام هەمووتان دەزانن کێشەکەمان لەسەر شانۆی گەڕانە بەدوای چاکسازی لەئەوروپا, دەردەکەوێت وڵاتانی بازاڕی ئەوروپا بڕیاری گرتنەخۆی کێشەی کوردیان داوەو بەڵکو ئەم جارەیان نیەتیان راست بێتو حەزبکەن بەچارەسەری ئەم کێشەیە...

ئەی سەرکردەکانی وڵاتە عەرەبییەکان, گازەندەتان بەرامبەر گەلی کورد سەردانەکەی سەرۆکی بزووتنەوەی کورد، کۆچکردوو مەلامستەفا بارزانیە بۆ ئیسرائیل کە لەبەشی سێیەمی کتێبەکەم (کورد دوژمنی خۆت بناسە) ئاماژەم بەدوو سەردانی بۆ ئیسرائیل کردووەو بەشداری تەکنیکییەکان لەسوپای ئیسرائیل بەشەڕکردن بەرامبەر سوپای عێراق شانبەشانی هێزەکانی بارزانی. لەکاتی سەرۆکایەتی عبدالسلام عارف سەرۆکی وڵاتی عێراق کۆبوونەوەیەك لەقاهیرە بەسترا بەئامادەبوونی هەردوو سەرکردە, کۆچکردوو جەمال عبدالناصرو بەڕێز جەلال تاڵەبانی سکرتێری ئێستای یەکێتیی نیشتمانیو بەڕێز فواد عارف کەسایەتیی ناسراوی کورد, هەرسێ لا گەڕان بەدوای کۆتایی هێنان بەکێشەی کورد بەئاشتی لەگەڵ وڵاتی عێراقدا.

لەکۆتایی کۆبوونەوەکەدا مامۆستا جەلال تاڵەبانی رایگەیاند کەهەڵوێستی سەرۆکی مسر باشبوو, لەراستیشدا هیچ باشێکمان نەبینی. دەڵێم دەبوایە سەرۆك عبدالناصر بەخۆی بکەوتایەتە ناو کێشەکەو لەگەڵ نوێنەرانی کورد بگەڕایەتەوە بۆ چاوپێکەوتن لەگەڵ عبدالسلام عارفو بەچارەسەرکردنی کێشەی کورد رازیبکردایە چونکە ئەو کاتە قسەو رای سەرۆك عبدالناصر کاریگەری گەورەی هەبووە لەسەر سەرۆکەکانی وڵاتە عەرەبیەکان.

هەرچەندە بەڕێزی سۆزی هەبووە بەرامبەر گەلی کورد بەڵام خاوەنی هەڵوێستی سەرەتاو کۆتایی لەنێوان سەرۆکەکانی وڵاتانی عەرەبی سەرۆکی بەڕێز معمر قەزافیە, فایلی مێژووی کورد لەشەستەکاندا دووپاتی دەکاتەوە کەچارەسەری کێشەی کورد لەدەستی گەورەکانی وڵاتی عەرەبی بووە. بەڵام تا ئەمڕۆ هیچ هەڵوێستێك دەرنەکەوت بۆ کۆتاییهێنان بەکێشەی بەگەلێکی چەوساوەو زوڵم لێکراو کە نە چارەسەری هەیەو نە هێز.

تێڕوانینمان بەرامبەر گەلی فەلەستینو گەلی باسك.

گەلی فەلەستین خاوەنی پشتێکی گەورەو ئەستوورە گەرچی بەجدی دەرنەکەوتووەو گەلی باسك رۆشنبیری لەدراوسێی ئەورووپیەکانی فێردەبێ.

لەبەشی سێیەمی پەرتوکەکەم ئاماژەم بەبنەچەی بنەماڵەی بارزانی کردووە کەعەرەبن‌و خواش دەزانێ لەچ جێگایەکی دورگەی عەرەبیەوە هاتوە. ئەمەش زانیارییەکە هەتا بارزانیش نەیدەزانی..! ئەویش بوو بەشداریکرد لەگەڵ درندە سەدام حسێن‌و محەمەد رەزاشا بەفەرمانی C I A بۆ شکستهێنانی شۆڕشی کورد لەساڵی ١٩٧٥ کەئەمەش خیانەتێکی گەورەبوو, دوابەدوای ئەویش بەڕێز مەسعود بارزانی خیانەتێکی گەورەتر لەوەی باوکی ئەنجامدا کە لە ١٩٩٦/٨/٣١ چاوساغی سوپای عێراقی کرد بۆ سەرخاکی کوردستانی ئازادو تەنها من‌و چەند کەسانێك نین ئەو مێژووە لەبەربکەن‌و بینووسن بەڵکو راستییەکان دەدوێن‌و مێژووش دەنووسێ.

هەڵوێستی مامۆستای بەئەمەكو بەڕێز ئەحمەد حەمروش‌و هاوەڵەکانی ناکێشرێ بەئاڵتون کەکۆشش دەکەن بۆچارەسەرکردنی کێشەی کوردو قەرزاری کەسیش نین لەوانەی هەڵوێستیان نیە.

بەڵام هەروەك خوای گەورە دەفەرمووێ (وذكر ان نفعت الذكرى), تکام لەخوای گەورەیە روناکی بخاتە دڵتانەوەو بەچاوی خۆشەویستی‌و سۆزەوە سەیری ئەم گەلە بکەن‌وسەیری ئەم گەلە بکەن کاربکەن بۆ ئەوەی دەستتان هەبێ لەرزگارکردنی ئەم گەلە(من يعمل مثقال ذرة خيرا يره).

هاوپێچ, نامەیەك بۆ بەڕێز کولن پاول‌و نامەیەك بۆ بەڕێز تۆنی بلێرو نامەیەك بۆ سەرۆکانی
ولاتانی بازاڕی ئەورووپی هاوبەش نامەیەکی زمانی ئینگلیزی کورتکراوە بۆ هەرسێ بەشی کتێبەکەم, خوا هیدایەتم بداتو تەنها خواش خۆی بەتوانایە.

لەکۆتاییشدا داوای لێبوردن دەکەم گەر بێت‌و سنورم بەزاندبێ لەنووسینەکەمدا, بەڵام
(اللهم انی بلغت, اللهم فأشهد)، ئەمەو سڵاوم بۆ سەرجەم برایانی عەرەب لەهەر کوێ هەن, ئەوانەی داکۆکی لەمافەکانی کورد دەکەن لەژێر سێبەری نەتەوەی عەرەب (سوریاو عێراق) بەتایبەتی سەرۆك معمر قەزافی.

لەکۆتاییدا لەگەڵ سڵاو خۆشەویستیم

خزمەتکاری کوردو هاوڕێی عەرەب
رەفیق پشدەری
سلێمانی-عێراق

فاکسی مەکتەب دیلان (٠٠٤٤٢٠٧٧١٣٨٨١٢)

نامەی نۆهەم
نهێنی و زۆر تایبەت

بەناوی خوای گەورەی میهرەبان

بەڕێز سەدام حسەین/ سەرۆکی دەوڵەتی عێراق

دوای ڕێزو سڵاو

ئەمە ئامۆژگارینامەیە نەك هەڕەشەنامە" بیرخەرەوەیە نەك تەمبێ, کەخزمەتکاری گەلی کوردو کوردستان، رەفیق پشدەری بۆ سەرۆکی دەوڵەتێکی دەنێرێ راست وایە بگوترێ گەندەڵی ئیداری لێکیهەڵوەشاندو لەرووخاندایە, تەنها خواش چارەنووسی ئەم گەلە داماوە دەزانێ.

سەرۆکی رێزدار: بڕواناکەم لەبیرت چووبێتەوە کەتا مێژوویەکی نزیك متمانەی نێوان منو تۆ سەد دەر سەدبوو, تەنانەت جارێکیان دوای مشتومڕێکمان تۆ فەرمووت: (منو تۆ لێکتر دەچین, من لەبنەماڵەیەکی دەوڵەمەند نیم کەچی توانیم بەخۆم, خۆم پێبگەیەنم, جەنابیشت هەروەها... هەردەڵێی لەباوكو دایکێك بووین). ئینجا لەشوێنی خۆت هەڵسایتو ئەملاوئەولامت ماچکرد... بەڵام ماشەڵا چەرخی گەردوون چۆن دەسووڕێ! زەمانە تێپەڕیو برایەتیمان وەرگەڕایە دوژمنایەتی, ئەوەبوو دووجار هەوڵمدا بتکوژم بەڵام دەستم تێت نەچوو. دوای ئەوە جەلادەکانت بەدڕندانەترین شێوە ئەشکەنجەیاندام هەتا هەستمکرد مەرگ دەستی لەملم ناوە بەڵام لەدواساتدا تۆ فەرمانتدا ئەشکەنجەدانم راگرنو برینەکانم چارەسەربکەن, پاشان کاتێك سەرۆکایەتیی دەوڵەتت گرتەدەست فەرمانی لەسێدارەدانمت هەڵوەشاندەوەو لەزیندان ئازادت کردم هەرچەندە یەکێك لەو تۆمەتانەی پێی تاوانبارکرابووم سیخوڕیکردن بوو بۆ ئیسرائیلو ئێران... من لەلای خۆمەوە شوکرانەبژێری خودای گەورەم کەدەستمی بەخوێنت سورنەکردو رێگەی لەتۆش گرت کەبمکوژی, کەئەمە تەنها بۆ ئەوە بوو بۆ ئەم رۆژەم بێڵێتەوە تائەم نامەیەت بۆ بنووسم بەشکو ببێتە مایەی خێروخۆشی بۆ گەلی عێراق بەگشتیو گەلی کورد بەتایبەتی... کەسیش نازانێ رۆژگار چی بۆمان ناوەتەوە, بەڵام: (اللهم انی بلغت, اللهم فأشهد) ...

بەرێز سەرۆك

دەمەوێ بەکورتی ئەو رووداونەی بەسەر کوردستانی باشوردا هاتوون بخەمە خزمەتت" لەدامەزرانی حکومەتی مەلیك مەحمودەوە هەرچەندە بەزۆری پێم وایە کەبەڕێزتان ئاگاداری بەسەرهاتەکانی کوردستانن, بەڵام سەرباریشی دەمەوێ هەندێ مەسەلەتان بیر بخەمەوە ...

رووداوەکانم بەسەر نۆ بەشدا قۆناغبەندی کردوە کەئەمانەن:

١– حکومەتی بەریتانیا پلانی بۆ رووخاندنی حکومەتی مەلیك مەحمود دارشتو رووخاندی, دوای ئەوەی دەستگیریشی کرد بۆ دەرەوەی وڵاتی دوورخستەوەو پاشان کوردستانی باشوری بەزۆر خستەسەر دەوڵەتی عێراق.

٢– گەلی کورد ٣٦ ساڵ ژێردەستەی دەسەڵاتی پاشایی بوو, هەرچەندە کێشەکەمان لەکارنامەی دیپلۆماسیدا نەبوو بەڵام ئەو دەسەڵاتە مافی هاوڵاتی عەرەبی عێراقی پێبەخشینو لەئەنجامدا دەرگاکانمان لەرووداکرانەوە, بۆ نمونە کورد چەندین

جار پۆستی سەرۆك وەزیران, وەزیری بەرگری, وەزیری ناوخۆو سوپاسالاری عێراقی گرتەدەستو, لەكۆی ١٤ پارێزگاكەی ئەو سەردەمە ١١ پارێزگاریان كوردبوون. لەسەردەمی پاشایەتیدا" پارێزگارو سەرۆكی دادگاو بەڕێوەبەری پۆلیسو بەڕێوەبەری شارەوانیو بەڕێوەبەری فەرمانگەی سەربازگیری لەكەركوك كوردبوون،٩٥٪ی هێزی پۆلیسو ٧٥٪ی هێزی سەربازی فیرقەی دوو ٨٥٪ی دانیشتوانی پارێزگاكە كوردبوونو ١٥٪ەكەیتر توركمان بوون. گۆڕستانی كەركوك دیارترین شایەدە كەتا ئەو كاتە یەك مردووی عەرەب لەوێ نەنێژراوە.

٣- دوای راگەیاندنی پرنسیپی (كوردو عەرەب لەم نیشتمانەدا بەشدارن) لەلایەن سەركردەی كۆچكردوو عەبدولكەریم قاسمەوە لەسەروبەندی شۆڕشی ١٤ی تەمموزی ١٩٥٨دا, باری كورد باشتربوو چونكە رێگەی پێدرا حزبایەتی بكات, ئەوەبوو پارتی دیموكراتی كوردستان بەسەرۆكایەتیی مەلامستەفای بارزان راگەیەنرا ئینجا رۆژنامەیەكو دوو گۆڤاری كوردی دەركرا. گەلی كورد چاوەڕێی كاری باشتری لەسەرۆك قاسم دەكرد بەلام مەلامستەفا بەهۆی خۆسەپاندنی بەسەر پارتیدا بەپاڵپشتی مەكتەبی سیاسی, هەموو ئاواتەكانی لەگۆڕنا.

٤- كودەتای ساڵی ١٩٦٣ بەعسییەكانی بەشەمەندەفەری ئەمریكی كردە دەسەڵاتدار, ئینجا بەیاننامەی ژمارە ١٣یان دەركرد كە بەبێ سڵكردنەوە رێگەی بەكوشتنی كۆمۆنیستەكان دەدا, هەریەكە لەبەڕێزان عەبدولسەلام عارفو ئەحمەد حەسەن ئەلبەكرو سەدام حسەین لەچۆنیەتی لەناوبردنی نەتەوەی كورددا هاودەنگ بوون, بەڵام رێڕەوی سەرۆك عەبدولڕەحمان عارف جیاوازبوو كەهەوڵیداو بەكردەوە تێكۆشا كەكێشەی كوردی بەیەكجاری چارەسەربكات، بەڵام جەنەراڵەكانی سوپای عێراق بەسەركردایەتیی تاوانبار عەبدولڕەزاق نایف بەرگیری جێبەجێكردنی ئەو هەنگاوەیان لێكرد.

ئێوە بۆ پاكتاوكردنی گەلی كوردو لەناوبردنی رەگەزەكەمان دەستتان نەپاراست, ئێوە تەعریب, تەبعیس, ئەنفال, زیندەبەچاڵكردن, بەناپاڵمو كیمیایی بۆمببارانكردن, لەسێدارەدان و لەناوبردنی ١٨٢ هەزار كوردتان جێبەجێكرد, رێبازەكان یەكبوون ئامانجیش هەر یەك بوو, بەڵام وریابە: رۆژان رۆژی بەدوودا دێتو ستەمكار هەر گیرۆدە دەبێت.

٥- دوای ئەوەی سوپای عێراق, كوێتی داگیركرد ئەمریكا سەركردایەتیی سوپایەكی ئەوروپی كردو جەنگێكی وێرانكەری دژی عێراق بەرپاكرد كەهاوسەنگییەكانی تێكداو لەئەنجامدا لەكوردستان راپەڕین كراو ئەو بارە هاتەدی كەكورد لە٨٠ ساڵەوە چاوەڕێی دەكرد, ئەوەبوو سوپای عێراق لەماوەی چەند هەفتەیەكدا وەك تەمی بەر خۆر هەڵبرینگاو دەنگوباسی كوردستان بوو بەوێردی سەرزاری هەموو جیهان.

٦- كۆچڕەوی ٣ ملیۆن كورد بەرەو سنورەكانی ئێرانو توركیا كاریگەری خۆی نواندو كەناڵەكانی دەنگوباس بڵاویانكردەوە, جیهان شتی وای بەخۆیەوە نەدیبوو, هەڵاتنی كۆمەڵانی خەڵكی كوردستان لەترسی زۆرداریی بەعس وایكرد كەهێڵی پانی ٣٦ دیاریبكرێتو چەند هێزێكی هاوپەیمانان لەبنكەی ئەنچەرلیكی توركیا جێگیربن. ئەم هەلومەرجە ئەمنییە بوو بەمایەی راگەیاندنی هەڵبژاردنو دامەزراندنی پەرلەمانی كوردیو دواجار پێكهێنانی حكومەتی كوردی.

٧- پاوانكردنی دەسەڵات لەلایەن حزبە كوردییەكانو دەستگرتن بەسەر داهاتەكانی خاڵی ئیبراهیم خەلیل وایكرد پارەوپوڵی زۆر كۆبێتەوەو ئەمەش لەئەنجامدا بوو بەمایەی لەبیرچوونەوەی كێشەی كوردو چارەنووسی گەلی كورد, ئەوەبوو ئاگری ئاژاوە هەڵگیرساو شەڕی ناوخۆ لەنێوان حزبە كوردییەكاندا بەرپابوو.

٨- لە٣١ی ئابی ١٩٩٦دا نەگبەتییە گەورەكە روویداو پەردە لەرووی دوژمنی راستەقینەی كورد هەڵماڵرا ئەویش كاتێك مەسعود بارزانی كردەوەیەكی ئەنجامدا هیچ خائینێك جگە لەئەو" پركێشی نەكردوە بیكات, ئەوەش هێنانی سوپای عێراق بوو بەفەرماندەیی (قصی) بۆ داگیركردنی كوردستانی ئازاد.

گەورەم ئەی سەرۆك: رووداوەکانی ئەم ساڵانەی دواییو گۆڕانکاریی ناوچەکە کاریکیانکرد هاوڵاتی کورد بیرێکی دروستی لەلا گەڵاڵە بێتو بیروباوەڕە چەوتەکانی راستبکاتەوە. جا ئەگەر ئەم کتێبەم" ١٥ ساڵ لەمەوبەر بڵاوبکردایەوە خەڵکی بەر هێلکەو تەماتەیان دەدام.

هەرچەندە سەر بەهیچ حزبو لایەنێك نیم و دان بەهیچ دەسەڵاتێکدا نانێم هەروەها پشت بەعەشیرەت یا ماڵو سامانێك نابەستم, بەڵام توانیم کتێبی (کورد دوژمنی خۆت بناسە) بەسێ بەرگ دەربکەم. دیارە هۆی ئەوەی کەخەڵکی بەپەرۆشەوە روویان لەکتێبەکەم کردو بەنهێنی بڵاوبوونەوەی لەهەموو لایەکداو لەژێر دەسەڵاتی بنەماڵەی بارزانیداو, بەئاشکرا لەسایەی دەسەڵاتی یەکێتیی نیشتمانیو لەچاپدانەوەی لەئەوروپاو میسرو گەیشتنی کتێبەکەم بەدەستی هەموو کەسێك لەوانەی پەرۆشی زانینی راستیەکانن نیشانەی سێ شتە, یەکەم: رەزامەندی خودا, هەروەکو پێغەمبەر (د.خ) فەرموویەتی (اعظم الجهاد کلمة حق عند سلطان جائر), دووەم: چەندیەتیی وشیاربوونەوەی خەڵکی جگەلەوەی گەل بەهێزترین پاڵپشتە مرۆڤ پشتی پێ ببەستێت. بۆ ئاگاداری بەڕێزیشتان تێچوی لەچاپدانی کتێبەکەمو بژێوی خۆمو خێزانم لەسەر پیاوچاکانی نانبدەو نیشتمانپەروەرە, سێیەم: یەکێتیی نیشتمانیی کەهەڵوێستی وای هەیە هەندێك کەس قێزیان لێدێتەوە بەڵام ئازادی چاپەمەنیو دەربڕینی بیروڕا بەشێوەیەك ناوچەی دەسەڵاتەکەی
گرتۆتەوە مەگەر تەنها وڵاتانی ئەسکەندناڤیا ئازادی وایان بەخۆیانەوە بینیوە.

دوای ٨٠ ساڵ لەکۆیلایەتی, راپەڕین کراو گەل ئازادی بەدەستهێنا هەرچەندە ئەو ئازادییە ئەوە نەبوو کەخەڵك ئاواتی بۆ خواستبوو بەڵام گەل ئەوەی بەلاوە پەسەندترە لەسایەی بنەماڵەی بارزانیدا بژی" بەهەموو ستەمکارییو هەڵوێستێکی نابەجێیان کەدژی پێکهێنانی دەسەڵاتێکی کوردییە, نەك لەسایەی بەعسدا بژی کەزیندەبەچاڵ بکرێتو لەناوببرێت. مەبەستم ئەوەیە لەوانەیە پیاوەکانت بیری گەڕانەوە بۆ کوردستانو سەرلەنوێ داگیرکردنەوەیت بەگوێدا بدەن. بەڵام وریابە, بڕوات بێت تەنانەت خاکو خۆڵی کوردستانیش تۆی ناوێت, بەرواڵەت فریو نەخۆیت. ئێستا ١١ ساڵ بەسەر راپەڕیندا تێپەڕیوە, نەوەیەکی نوێ پێگەیشتووە کەئەوەندەی قسەوباسی دەربارەی زەبروزەنگو زۆرداریی سایەی بەعس بیستووە کە بەلای بیرکردنەوە لەرازیبوون بەزاڵدەستیی بەعسدا ناچێت, چونکە ساڵانێکی زۆر: کردەی ئێمەو بردەی ئێوەبوو.

گەورەم سەرۆك: لەوانەیە لەهۆی نووسینی ئەم نامەیەم لەدوای ئەو هەموو ساڵەو لەم بارودۆخەدا بپرسیت.. جا ماوەیەکە رادیۆو کەناڵەکانی سەتەلایت, هەواڵی سەرکۆماری پێشووی یۆگسلاڤیا — سلۆبۆدان میلۆسۆڤیچ بڵاودەکەنەوە کەئێستا لەزینداندایە لەلایەن دادگای تاوانەکانی جەنگ لەلاهای, لێکۆڵینەوەی لەگەڵدا دەکرێت.

سیاسەتمەداران جەختدەکەن لەسەر تیاچوونت, بەڕێزیشتان چاك دەزانن کەدوژمنانت لەساڵی ١٩٩١ـەوە بۆت لەبۆسەدانو پلان بۆ دەستگیرکردنت دادەڕێژن. بەم بۆنەیەوە من ئەم شایەدییە دەدەم کەجارێکیان لەگەشتێکدا بۆ وڵاتانی کەنداو, ئاگادارم کردیت کەنەچیت, چونکە پلانێك بۆ دەستگیرکردنت لەکاتی گەشتەکەدا دانراوە, لەوەڵامدا گوتت: (کاك رەفیق, من ئەوەندە نەوێر نیم کەبەو ئاسانییە خۆم بەدەستەوە بدەم). ئینجا چەکێکی ئەوەندەی قوتوولکەیەك لەگیرفانی پانتۆڵەکەت دەرهێناو فیشەکێکی گەورەت لێدەرکردو گوتت: (پێش ئەوەی بهێڵم بەئاواتیان بگەن, ئابەم فیشەکە خۆم دەکوژم).

دەزانم بەڕێزت ئەوەندە نەوێرو بوودەڵە نیت, بەڵام بڕواش ناکەم ئەمجارە بەخۆکوشتن رزگارت بێت, چونکە دوژمنەکەت زۆرزانترەو بارودۆخیش گۆڕاوە.. تەواو لەو باوەڕەشدام کەرۆژێك دادێت, دەبیستین سەرۆك سەدام حسینی سەرکۆماری

عێراق, دەستگیرکراوەو دراوە بەدادگای تاوانەکانی جەنگ. خۆ لەوانەیە بەڕێز سلۆبۆدان بتوانێت داکۆکی لەخۆی بکات یان خەڵکێك بۆ پشتگیرکردنی, خۆپیشاندان ساز بکەن, بەڵام تۆ بەهۆی تاوانەکانت بۆ لەناوبردنی گەلی کورد کە لەساڵی ١٩٦٣وە جێبەجێیان دەکەیت, هیچ بەهانەیەك فریات ناکەوێتو بڕواش ناکەم گوێت لەدەنگی یەکێك بێت لەشەقامەکاندا پشتگیریت بکات.

هەفتەیەکە سەر دێنمو سەر دەبەم هەتا ئەم پرسیارە بەمێشکمداهات: ئێمە, بەپێی ئەزموونی چەند ساڵەمان لەگەڵ سەرۆکە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق, بڕوا ناکەین فەرمانڕەوایەکی دادپەروەر لەعێراقدا ببینین, خۆ ئەگەر بارودۆخیش ئەمەی رەخساندو خوا سەرکردەیەکی دادپەروەری بۆمان نارد ئەوە دوژمنایەتیی رەگداکوتاوی نێوان عەرەبی عێراقو کورد, هێشتا بەو ئاسانییە لەبیرناچێتەوە.. ئەگەر بێتو ئەم مەسەلەیەش پشتگوێ بخەین ئەوە بنەماڵەی بارزانی ملۆزممانە, چونکە هەرکاتێك بارودۆخی عێراق تێکچوو, ئەوان هاوکاریی حوکمی نوێ دەکەنو دەسەڵاتی خۆیان بەسەر ناوچەکەدا دەسەپێنن, بۆچی؟ لەبەرئەوەی مەحاڵە بنەماڵەی بارزانی, لەگەڵ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا رێکبکەوێت, جگەلەوەی ئێمە تەواو لەو باوەڕەداین کەکورد, بەهۆی بنەماڵەی بارزانی یەکناگرنو ئێمە دڵنیاین, هەروەها ئەزموونی چەند ساڵەمان سەلماندی کەبنەماڵەی بارزانی, هەرکە بۆی هەڵکەوێت، جارێکیتر مەرگەساتی ٣١ی ئابی ١٩٩٦, لەگەڵ سوپای دەسەڵاتی نوێی عێراقدا جێبەجێ دەکات, ئیتر ئەو دەسەڵاتە هەرچییەك بێت!

لێرەدا ولائی مەلامستەفا بارزانی بۆ شای ئێران بەبیری بەڕێزت دێنمەوە.. شای ئێران دوای ئەوەی رووخاندیان, مەلامستەفا دەستبەجێ لێی هەڵگەڕایەوەو وەلائی بۆ بەڕێز ئایەتوڵڵا خۆمەینی نواند کاتێك لەئەمریکاوە تەلەفۆنی بۆ کردو ئامادەییی خۆی دەربڕی بۆ قوربانیدان لەپێناو بەرژەوەندیی کۆماری ئیسلامی. جا لەبەرئەوەی گیا لەسەر بنجی خۆی دەڕوێتەوە, ئەوە جووتە کوڕی بارزانی, مەسعوودو ئدریس, ئەو وەسیەتەیان جێبەجێکردو شار بەشارو شاخ بەشاخ, پێش سوپای کۆماری ئیسلامی کەوتن, سەرقافڵەچیی ئەم خیانەتکارییەش بەڕێز فرەنسۆ حەریری بوو کە لەشاری شنۆ سەرکردایەتیی چەکدارە بارزانییەکانی کرد بۆ داگیرکردنی کوردستانو دایەدەست کۆماری ئیسلامی.

بۆیە بەوپەڕی قایلییەوە دەڵێم: ئایا کورد, لەپرۆسەی گۆڕینی رژێمی بەعس لەعێراق،

یا گۆڕینی سەدام بەفلانیتر, چی دەستدەکەوێت؟ مەگەر سەندنەوەی تۆڵەی ئەوانەی بەعس رۆڵەکانی لەسێدارەدران یا خانوویان رووخێنرا, یا ئەشکەنجەدران یا ئاوارەکران..

سیاسەتی دەوڵەتە عەرەبییەکانو بیروبۆچوونی سەرکردەکانیان (جگە لەسەرۆك قەزافی), بەرهەڵستیکردنی بیری پێکهێنانی قەوارەیەکی کوردییە. سیاسەتی دەوڵەتە ئەوروپییەکانیش بەهەمان شێوەیە, هەموان دژی پێکهێنانی دەوڵەتی کوردین, تەنانەت حزبە کوردییەکانش جاروبار گوێمان لەلێپرسراوێکیان دەبێت کەتەواو دژی دابەشکردنی عێراقو پێکهێنانی دەوڵەتێکی کوردییە.

بەڕێز سەرکۆماری عێراق: ئێستا منو بەڕێزت, لەم بارەماندا لەیەك خاڵدا بەشدارین.. جا لەوەتەی هەرسێ بەرگی کتێبەکەم دەرکردووە, مەترسی لەسەر ژیانمە. ئینجا لەکاتێکدا ئێستاو تۆزێکیتر تیادەچم, کەچی داوای پێکهێنانی دەوڵەتی کوردی دەکەمو بەشێوەیەك بانگەشەی بۆ دەکەم کەتەواو لەو باوەڕەدام بەئامانج دەگەم. بەڕێزیشت چنگت لەدەسەڵات گیرکردووە هەوڵدەدەیت کۆڵەکەکانی حوکمت قایمتر بکەیت تا نەیارەکانت جەزرەبە بدەیت, لەناکاو ئاژانسی دەنگوباسی عێراق هەواڵێك بڵاودەکاتەوە کە: کاتژمێر ئەوەندەی فلان رۆژ بەڕێزتان وتارێکی گرنگ پێشکەشدەکەن. لەکاتژمێری دیاریکراویشدا, بەڕێزتان رایدەگەیەنن کەحکومەتی عێراق بڕیداوە دان بەتەواوی مافەکانی شیعە لەباشوورو

کورد لەباکووردا بنێت, هەروەها عێراق بۆ سێ حکومەتی هاوبەشو هاوکار لەسایەی سستەمێکی فیدراڵ دابەش بکات: حکومەتی شیعە لەباشوور, حکومەتی سوننە لەناوەڕاستو حکومەتی کوردی لەباکوردا. ئینجا رایدەگەیەنیت کەهێزە سەربازییەکانت, دەمودەست لەکوردستان دەکشێنەوەو دەچنە شاخی حەمرین, هەروەها خاکی کورد لەو عەرەبانە چۆڵ دەکرێت کە لە١٩٥٨/٧/١٤ـەوە بۆ ئەوێ راگوێزراون, بەڵام سوپای عێراقی, کوردستان وا چۆڵ ناکات کەبیداتەدەست حزبە سیاسییە کوردییەکان بەڵکو بۆ ماوەی دوو ساڵ دەدرێتە دەست UN هەتا وادەی هەڵبژاردنێکی ئازاد دێت.. ئەمجارەش کورد فێربووە چۆن نوێنەرەکانی خۆی هەڵبژێرێت. دوای ئەمەش میلیشیاکان چەك دەکرێنو هەرچی ماڵو سامانێك کەبنەماڵەی بارزانی بەتاڵانی بردووە, کە بەزیاتر لەدوو ملیار دۆلار (لەوانەشە من بەکەمترم دانابێت) دەیخەملێنم, لێیان بسەنرێتەوە.

جا ئەم بەیاننامەیە کەئینشائەڵلا دەریدەکەیت, دەبێت هەتا دواسات نهێنی بێت, چونکە جگە لەگەلی عێراق, هیچ دەوڵەتێك لەجیهاندا, لەگەڵ ئەم بیرەدا نییە" جێبەجێکردنی ئەم پرۆژە مەزنەش لەلایەن بەرێزتانەوە ئەم ئەنجامانەی لێدەکەوێتەوە:

١– دوای چارەسەرکردنی کێشەی سەرەکیی ناوخۆی عێراق کەئەویش مەسەلەی شیعەو کوردە, دەوڵەتانی دراوسێو ناوچەکە, هەروەها دوژمنانی خودی صدام حسین بەهانەیان نامێنێت کەببنە مەترسی بۆ سەر حکومەتی نوێی عێراق.

٢– UNو جیهان چیتر بەهانەیان نامێنێت کەصەدام حسەین بەتاوانباری جەنگ بژمێرن, ئینجا بارەکە دەگۆرێتو صەدام دەبێت بەپاڵەوانی ئازادیو بەدیهێنەری ئاشتی.

٣– تۆ (لەدوای سەرۆکی کۆچکردوو جەمال عەبدولناسر), بەهۆی بەدەستهێنانی بڕواو پشتگیریی ٩٩٪ی گەل, دەبیت بەتاکە سەرکردەی ریزی سەرکردەکانی دەوڵەتە عەرەبییەکان کەئەمەش هاوسەنگیی نێوان ئەو سەرکردانە تێکدەدات.

٤– تۆ دەبیتە فاکتەری بەهێز بۆ گۆڕینی نەخشەی ناوچەکە. لەوانەشە CIA بەکرێگیراوێکی لەناوچەکەدا وەك (جەنەراڵەکانی تورکیا) بۆ بەرپاکردنی جەنگ دژی عێراق تەرخان بکات بەڵام هیچیان بۆ ناکرێت, چونکە هیچی وایان بەدەستەوە نییە تا یەك کەس بەرەوابوونی ئەم جەنگەیان قایل بکەن, ئەمە جگە لەوەی ئەوسا دەوڵەتانی دراوسێ, کە لەزەبری عێراق دەترسان, چونکە هێزەکەی لەچەکدابوو, ئەمجارە جگە لەوەی لەبری بەسەربازکردنی چەند سەد هەزار یاخود ملیۆنێك کەس, ئەمجارە گەلی عێراق بە٢١ ملیۆنەکەیەوە دەبن بەسەربازی دڵسۆزو دلێر لەسایەی ئاڵای عێراقی ئازادو سەربەرزدا.

لێرەدا نابێت شیعەی ئێرانو سوریاو لوبنانو جیهان لەبیر بکەین کە بەهەموویانەوە پشتگیریی سەدام حسەینی دۆستی گەل, بەدیهێنەری ئاشتیو پاڵەوانی چاونەترس دەکەن.

٥– کوردو شیعە ئەو نەهامەتییانەیان لەبیردەچێتەوە کە بەسەریانتدا هێناوە، ئنجا وێنەت لەهەموو ماڵێكو بەسنگی هەموو عێراقیو کوردو شیعەیەکدا دەبینرێت لەهەرکوێ بێت.

٦– دەبیت بەیەکەم سەرکردەی خۆشەویست لەهەموو جیهاندا لەلای ئازایخوازو ئاشتیخوازو مرۆڤدۆستان.

ساڵی ١٩٨١ لەلەندەن، بەرنامەی پانۆرامای بەشی عەرەبی ئیزگەی BBC دیدارێکیان لەگەڵمدا سازدا، بێژەرێکیان لێمی پرسی: (ئەگەر سەدام حسەین دان بەمافی کورددا بنێتو داواکانتان بێنێتەدی، هەڵوێستت چی دەبێت؟) گوتم: (دەستبەجێ دەستی ماچ دەکەم).

هەموویان بەم وەڵامە دڵخۆش بوون و چەند وێنەیەکیان بۆم گرت، چونکە بەم وەڵامە بۆم سەلماندن کەئێمە، بۆیە دژایەتیی سەدام دەکەین چونکە ئەو دژایەتیی گەلی کورد دەکات، کاتێکیش ئەو دەبێتە پاڵەوانی ئازادیو ئاشتی، ئیتر پێویست ناکات ئێمە دژایەتیی بکەین، بەڵکو من بەخۆم، بەشانازییەوە بۆ دەستنوێژ، ئاو بەدەستیدا دەکەم.

بەڕێز سەرۆك: بۆ زیاتر روونکردنەوەی هەڵوێستم دەڵێم: ئامانجی بەردەوام پێکهێنانی قەوارەی کوردییە. جا لەدوای دەرکردنی هەرسێ بەرگی کتێبەکەم، نامەم بۆ کۆڵن پاوەڵ، تۆنی بلێر، عەمرۆ مووساو بازاڕی ئەورووپیی هاوبەش نارد، بیرم لەوەکردەوە کەپێش ئەوەی یەکێك لەپیاوەکانت نامەکەت بۆ بێنێت، خۆم بەفاکس یان لەرێگەیەکی ترەوە بینێرم. بۆ زانیاریشت، دوانامە کەناردوومە لە ٢٠٠١/٦/٢٦دا بوو پێش دادگاییکردنی سلۆبۆدان، دوای ئەوە بیرم لەم نامەیە بۆ تۆ کردەوەو دەستمکرد بەنووسینی. هەرگیز بیر لەوەش نەکەیتەوە رستەیەکم بەوە لێکبدەیتەوە گوایە داوای لێبوردن دەکەم، مەسەلەکە بازرگانییە، بەڵام بەشێوەیەکی‌تر، ئاڵوگۆڕی بەرژەوەندییە (ئازادم بکە، کەسبم دەکەیت)، بەشێتیشم تێنەگەیت کەداوای ئەم شتە گەورەیەت لێدەکەم کەجێبەجێی بکەیت، ئەوەی لەسەر بەڕێزتە ئەوەیە بەوردی بیری لێبکەیتەوەو راستیی مەسەلەکان لەبەرچاو بگریتو نامەکەم بەشێنەیی بخوێنیتەوە، ئنجا بەسەربازێکی نەناسراوم بژمێرە کەهاوار بۆ سەرۆکی دەوڵەتێك دەباتو رێنمایی دەکات لەپێناوخێرو خۆشیی تەواوی نەتەوەیەك، ئەوسا منیش لەرۆژی قیامەتدا لای پەروەردگار پاکانە بۆ خۆم دەکەم‌و دەڵێم: اللهم انی بلغت، الله فاشهد.

تێبینی: زۆر هەوڵمدا ئەم نامەیە دەستاودەست بگاتە لای بەڕێزت بۆ ئەوەی لەموخابەراتی جیهانیی بپارێزم، بەڵام کەسم دەستنەکەوت، ئەمەم بۆ بکات. ناچاربووم لەرێی ئەو ئیمێڵەوە بینێرم کە لەکەناڵی ئاسمانیی عێراقی دەستمکەوت بەو هیوایەی هەتا بەردەستی موخابەراتی جیهان نەکەوتووە، بگاتە دەستی بەڕێزت.

کۆی گشتی ٢٣لا پەڕە

دۆستی هەموو عەرەب و ئازادیخوازێك
خزمەتکاری کوردو کوردستان
رەفیق پشدەری

Email:Rawaz-Sadiq.@hotmail.com
لەویشەوە بۆ رەفیق پشدەری (٢٠٠١/٧/١٨)

نامەی دەهەم

بۆ هەموو کوردێکی نیشتمانپەروەر

بۆ هەموو کوردێکی نیشتمانپەروەری دانیشتووی هەندەران، ئەوانەی بەتەنگ کەسوکارو هاوزمانەکانیانن لەکوردستانی باشوور، بەتایبەتی بەرێزان:

د. کەمال میراودەلی
د. جەمال نەبەز
د. نەجمەدین کەریم
پرۆفیسۆر ئەسعەد خەیلانی
د. مەحموود عەلی عوسمان
مامۆستا جەمال عەلەمدار

بەرێزان : سەرەتا تکادەکەم خۆشەویستیو رێزی زۆرم قبوولٚ بفەرموون، هیوادارم لەشساغو خۆشحالٚ بنو گیانی کوردایەتیتان هەر لەجۆشوخرۆشدا بێت.

خوشكو برا کوردەکانم لەهەندەران، بەتایبەت ئەو بەڕێزانەی لەسەرەوە ناوم هێناون: من لەڕێی هەرسێ بەرگی کتێبەکەم (کورد دوژمنی خۆت بناسە)، زۆر لایەنی شاراوەو نهێنیی شۆڕشی رزگاریخوازی گەلەکەمانم ئاکشراکردو، گەلەکەمانم لەچەندین راستی ئاگادارکردەوە، بەو هیوایەی بتوانم خزمەتێکی بزاڤی رزگاریخوازی گەلەکەمان بکەمو لەدواجاردا خەباتی نەپساوەمان لەو قەیرانە دەربکەین کەتێی کەوتووە.

بەڕێزان: ئێوە دەزانن کەگەورەترین رێگر لەبەردەم بەئاکام گەیشتنی سەرجەم شۆڕشەکانمان, بوونی دوژمنی ناوخۆیە کەبەردەوام هۆی سەرەکی شکستەکانمانو لەمپەری رێی دروستبوونی دەوڵەتی کوردی بووە هەروەکو لەهەرسێ بەرگی کتێبەکەمدا جەختم لەسەر کردووەو سەلماندوومە کەدوژمنی ناوخۆی هەرەگەورەو نەیاری سەرسەختی شۆڕش، بنەماڵەی بارزانی بووە کەئێستاش لەسەر هەمان سیاسەتی دژە کوردی خۆیان، لەپێناو بەرژەوەندییە تایبەتییەکانیان گاڵتە بەموقەدەراتی گەلەکەمان دەکەن.ئەم بنەماڵەیە وەکو جاڵجاڵۆکە، بەجۆرێك تۆری دەسەڵاتی خۆیان دامەزراندووە مەگەر بەهۆی نەتەوە یەکگرتووەکانو لەڕێی خودی بەڕێز کوفی ئەنانەوە رزگارمان بێت، هەر بۆ هەمان مەبەست لەکتێبەکەمدا نامەیەکم ئاڕاستەی بەڕێزیان کردووە کەپێشتر لەرێی فاکسەوە بەزمانی ئینگلیزی گەیاندمە لای جەنابیان.

بەڕێزان، ئەی ئەو کوردپەروەرانەی لەهەندەرانن‌و ژمارەتان زیاتر لە٢٠٠ هەزار کوردە، ئەی ئەوانەی درێغیتان نەکردووە لەکۆمەککردنی کەسوکارتان لەکوردستانی ئازیزدا، بەتایبەتی ناوبراوانی سەرەوە: ئەمڕۆ بارودۆخی کوردستانی باشوورو رەوتی رووداوەکان، ئەو ئەرکەتان دەخاتە ئەستۆ کەهەریەکەتان لەئاست خۆیەوە کار بۆ سەرخستنی ئەوپێشنیارە بکات کە لەراستیدا داخوازیی سەرجەم گەلی کوردە لەباشوور، کەئەمڕۆ لەترسی کوژرانو دەسەڵاتی بنەماڵە، ناوێرن لەپرۆژەیەکی وادا بەشداری بکەن، ئەگەرنا ئەوە من دڵنیام کەلانی کەم ٩٥٪ی گەلی کورد لەگەڵ ئەو داوایەدایەو هیوا بۆ ئەو رۆژە دەخوازێت کە لەواقیعدا جێبەجێ بێت.

لەکۆتاییدا هیوادارمو داوام ئەوەیە کەهەمووتان لەگەڵ ئێمەدا دەستبەکاربن بۆ ئەم مەبەستە، کەتاکە رێگەی رزگاربوونمانە لەکارەساتەکانی ئەمڕۆو هەڕەشەکانی سبەینێ.

خزمەتکاری کوردو کوردستان
رەفیق پشدەری

An open message to the General Secretary
Of United Nation Mr. Kofee Annan

Trading the Kurdish people issue under the Iraqi and the two goverments in the southern Kurdistan under the rule of Mam Jalal and Masu'd.

Mr. Cofee Annan, the general Secretary of United Nations and responsible of peace process and human rights in the world, I would like to express my gratitude as a Kurdish citizen in southern Kurdistan for the efforts you made about the implementation of 986 resolution, that lifted part of the burden on the Iraqi people and made their life better, through implementing various reconstruction projects nowadays and rebuilding the destroyed villages.

Dear Sir,
As it is clear the system followed in the countries of the eastern region is based generally on fire and iron, and most of their rules believe in democracy and human rights in their way of dictatorship and totaliterate ruling. I think the most savage and fascist regime is Al-Ba'ath regime in Iraq that subjected Iraqi people generally and Kurdish people especially to the greatest disaster in its history and the history of humanity.

The regime did not get rid of its inhuman policies against its people any time. The destruction of four thousand and five hundred of Kurdish village, bombing Halabja with chemical weapons and tooling processes that killed more than 180 thousand people, all these evidences show how savage this regime was with Kurdish people, this made them to escape toward the mountains of Kurdistan. So they declared their liberation revolution against this aggressive policy. Through this revolution many thousands of people sacrificed themselves, but because many countries of the world and many Arabic countries had supported Iraq, and they had no attitude toward the great crimes committed by the regime against the people, and because of destroying the villages on the border and moving their people to the collective houses, and using mass destruction weapon by Al-Ba'ath regime against our revolution, that is prevented internationally, moreover United nations' Organization and the international Security council that had no point of view toward all these crimes collapsed our organization and it could not fulfil its aims. After the invasion of Kuwait by the Iraqi regime, robbing their properly and exploding their oil wells, neglecting the international public opinion and its resolutions concerning the sovereignty of the country, the real nature of this regime appeared. These countries met under United States administration and they decided to put an end to this regime and return peace to the region. These countries could set Ba'ath regime out of Kuwait.

These events were a golden chance for Kurdish people, they could destroy all Ba'ath institutions in Kurdistan in a mass uprising and they get their liberty which is one of the main rights of all the people of the world, thus the United Nations decided to protect the Kurdish people from Iraqi attacks, their places were prevented from rich areas with oil in southern Kurdistan such as Karkuk, Khanakeen, Shekhan and Tala'far to remain under the administration of ba'ath regime according to this resolution.

As you know Karkuk for Kurds is just like Quds for the Palestinians, but Al-Ba'ath participates freely the policy of arabization, emigration in this region and forcing people to join Al-Ba'ath party. The latest policy this party used was setting the Palestinian refugees in this region which created unsettled situation.

Dear Sir,
Our Kurdish people are grateful for they could get this chance to have liberty and to sleep without any fear with their families and they can dream of a better future. This situation is like a happy dream, because it is for the first time to feel that we are not exposed to the attacks of the regional countries.

During this short period we could prove to the world that we want liberty and democracy, therefor a year after the uprising we could have parliament whose members were elected democratically by the rightist and leftist parties very freely, and I can say that it had no parallel in any country of the eastern region.

Unfortunately fighting started between the Kurdish parties and this is because of separation between the Kurdish political powers.

This coasted a great lose for the Kurdish nationalist movement, and the danger of Ba'ath coming back to the region, especially after the events of August 31-1996, when the leader of Kurdistan Democratic Party,Masu'd Al-Barzani, who wined %25 votes and %50 seats of parliament, personally asked for the regime's help.

Thus according to this demand for protecting his party and family the tanks of the republic guards attacked Erbil and they occupied the parliament. This army shooted haphazardly and the people were scared. Thus the Barzani family controlled the financial resources in the richest region in southern Kurdistan. These resources refer to the Kurdish people as a whole without any distinction between their political membership and their beliefs.

They paid no attention to the people's call to get rid of fighting and to solve the problems between them rationally and peacefully.

Dear sir,

Most of the people in Kurdistan bear witness that I am not a member in neither of these political parties and I do not defend any of them.

My book " You Kurd recognize your enemy", that is published in Kurdistan in Kurdish language and in the European countries in Arabic language, is a witness.

Through my political expience during fourty years, and my life with the presidents of this country like Abdul Rahman Arif and saddam Hussein, and the Kurdish leaders like Mula Mustafa Al-Barzani, his son Masu'd Al-Barzani, Mam-Jalal and other Kurdish and Arabic leaders who are concerned with the Kurdish people issue, I notified that this family who controlled KDP and used it for their benefit is behind all these disasters and disorder in this region. Thus this family could put about one miliar and 300 000$ in the Turkish and the European banks, while in my meeting with Masu'd Al-Barzani on March 13-1991, he assured that he does not have one dollar in front of some witness.

Dear Sir,

This great wealth is Kurdish people's wealth. It refers to the labors and the poor peoples, since there is no legal institutions to rule and control the power of the party leaders, so we are forced to ask you us a responsible of the humanitarian society affairs to find a solution for this great problem that decides the future of this people. This family is about to play with the dreams of forty million of Kurdish people during thousands of years, so if you do not make an effort this family will bring back the regime's tanks to the region once again. Though the revolutionist forces could liberate all the occupied regions by the regime after the treason of August 31 except Erbil, but returning the regimes to Kurdistan with Barzanian family's help is expectable, in case of any political developments. You can solve this problem by putting this liberated region under the protection of United Nations, and setting it free from the control of these Kurdish parties, thus you can spread peace and settlement in the region. As you could distribute food equally in Kurdistan, protecting this people also will be a great service for them.

Some months later it would be possible to start a free and democratic election under your supervision, and then dividing the government institutions on the political parties according to the votes they will gain. At the end I hope you read this letter seriously, through it is from one person but it expresses the needs of all the people of Kurdistan who believe that they can be fulfilled by you.

Yours
Rafik Al-Pishdari

Note:

1-We all know that remaining Saddam in his position is the main reason behind all these disasters in Iraq as a whole.

I am sure that America does not want to remove him now, but on the contrary they always say that " A dictator and a weak person is better than another democratic and active, who does not serve our benefits". This American point of view made the Kurdish people to critics them, because they think that America wants the situation to remain as it is for their benefits. At the same time as Saddam controlled all the Iraqi wealths, the barzanian family also controlled the wealths in Kurdistan and they became a great gang for collecting money.

2-After the uprising of 1991 all the Ba'ath institutions were set out of Kurdistan, but now there are many Iraqi, Iranian, Turkish and other secrete intelligence institutions in Kurdistan, and this is because of lacking of a strong united country.

These institutions implement many destructive and aggressive works against our people, especially when the interior fighting started between the two main parties, PUK and PDK.

3-Karkuk, Khanakeen, tala'far, sngar and Shekhan, that are still under the control of the regime, for being outside the line of 36, are exposed to destruction and emigration. Every day many Kurdish families in Karkuk are transported to the liberated Kurdistan, and they are replaced by Arab people of Iraq and Palestine. The charitable organizations and the responsible local authorities build them houses in regions for from the cities of their ancestors. This is a policy of transporting Kurds and replacing them by Arabs.

4-I sent a letter to the United Nation's representative in Sulaimany on March 1-2000, I published its translation in the last paper of the second part of my book "Your Kurd recognize your enemy", in which I asked for a meeting with United Nation's representative to deal about some private issues and to inform him about some matters, but till now I received no answer. This time I am forced to contact with you directly and I presented a version to your representative in Sulaimany.

To: Mr. Kofi Annan, UN Secretary General

Greetings,

It is a great pleasure for me to bring the following issue to your kind attention.

The Incident of Explosion for the Fuel station

In Shaqlawa 7th December 1995

This incident, which caused killing and injury of more than 22 civilians including two UN staff members, is another ring of the terrorist and criminal scheme against the people by the Barzani family, ordered by regional countries. The target of the operation was the killing of two UN staff members.

Few days before the incident, a meeting was held in Salahaddin summer resort, attend by Sudad, the son of Mulla Mustafa Barzani and the so-called Karim Chairman of the terrorist "Parasten Intelligence Organization". The so-called Hussein Hama Soor Agha Mirawdali had aslo been invited for the said meeting in the beginning of the meeting, Sudad Barzani spoke to Hussein Hama Soor saying: "The Iranian Government has helped us in detaining and killing of Hassan Kwestani, and Iran has been and is continuously supporting us and has become a supporter to us, therefore, we should also be cooperative with it (Iran) and pay back the good will. The Iranian Government has requested us to assassinate two Jewish persons working United Nations Organization. That is why we have held this meeting to study the matter jointly and put a plan to carry out this operation.

In this manner, Sudad Barzani explained to the loyal man of the family(Hussein Hama Soor Agha), whom has had suspicious relationships with both the Iraqi and Iranian Goverments. The said person showed full readiness to carry out the criminal scheme. During the same meeting, the fuel station near Shaqlawa was identified as a place for committing the crime. The ownership of the fuel station was deported and detained and the station was handed over to another person who is an agent of Parasten Organization. The latter put some TNT explosives inside one of the fuel storage as a preparatory step to carry out the operation. They agreed to implement the plan as following: when the two staff steer to Shaqlawa in their Japanese COROLA car, the Parasten informs Hussein Hama Soor Agha through Radio. When the car of the UN staff arrives in the fuel station, the plan would be implemented. After finishing the operation, Hussein Hama Sooe Agha left the place steering towards Shaqlawa, and asked one of his men called Tashin Khrwatani to stay on the hillside opposite to the fuel station from the eastern side, giving him a remote control set and advised him to be fully ready to monitor the station with binoculars. He was using a radio set to receive orders and guidance from Karim Sinjari about the departure of the car.

On 7th December 1995, the day the incident took place, Tashin got information that the car has departed steering towards Shaqlawa, he prepared to commit the crime and when the vehicle arrived, he pressed on the button of the remote set and the fuel station exploded and was on fire. It resulted at killing of two persons and injury of 20 people including the two UN staff members that were working for UNGCI.

Following the explosion, the police & security force came to the locating of the incident for investigation. The detained a great number of people at the location, amongst them was one of the men of Hussein Hama Soor called Mahmood, who was participating in committing the crime. After investigation, he collapsed and admitted his participation in the explosion starting: I participated in the process with the order from Hussein Hama Soor, he in

turn, has been ordered by Sudad Barzani and Karim Sinjari to carry out the operation. The news was spread amongst the public. To cover his scandal, Karim was urged to detain all parties involved in the crime and sending them to Akra Jail who were : Hussein Hama Soor Agha, Ali Agha, Mustafa Agha, Farhang Hirani, Omer Gergo and his brothers, Tahsin Khrwatani and Mahmood. During the investigation, it was revealed that Tahsin and killed an Iranian doctor in Harir collective town, who was a member of Kurdistan democratic party- Iran (KPPI). News was spread at that time that this doctor was an agent of Iranian intelligence (Ittaliat). It was revealed that Mahmood is one of the Iranian agents and one of the killers of the said body.

Thus, the Barzani family evaded holding the responsibility and imprisoned a great number of people to cover the crime, Since those detained people belong to a powerful tribe, it would not be possible to execute them, while releasing them would threat the security of Barzani family.

Various rumors were spread at that time about the parties behind this crime and was said that the crime has been committed with the order of Quasi Saddam Hussein. Regardless that, this crime is another prove on the brutality of this family and their inhuman stance towards those who have come to this country to provide humanitarian services to the people here. It also proves their subordination to the enemies of the Kurdish people.

Yours,
Rafiq Pishdari
10th October 2000

Remarks:

I AM A KURDISH NON-ALIGNED WRITER. I HAVE WRITINGS AND PROCEEDINGS ABOUT THE DICTATOR SADDAM HUSSEIN, SINCE I HAVE LIVED CLOSE TO HIM FOR SOME PERIOD. I HAVE ALSO WRITING ON BARZANI AND HIS FAMILY AS WELL AS ON TALABANI AND ALL KURDISH LEADERSHIPS THAT I HAVE LIVED WITH THEM SINCE 1956 TILL NOW.

In this regard, I have published two volumes of my book: “Kurds, recognize your Enemy”, aiming at revealing the truth. I am writing to relief my conscience, when explaining what has happened to me and what I have seen. It aims at serving my suppressed people. The third volume of my book is about to publish.

All these have made people trust in me and respect me and have made them provide me information, trusting me and since I would never turn aside and keen to tell the truth. There is an eyewitness to prove my above- mentioned statement regarding the explosion incidence of Shaqlawa.

To be informed that I have been informed that Barzani family and the dictators Saddam Hussein have ordered to assassinate me, and hence I have escaped along with my family to Suleimainyah.

Regards.

CC: UN Representative in Suleimaniyah.